UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Reuerendi Patris P. Hieremiæ Drexelii e Societate Iesu Opera omnia

Duobus nunc Voluminibus comprehensa, & libellis ante hac non editis aucta ; Illvstrata, Indicibvs Moralibus, Locorum S. Scripturæ, Capitalium Mysteriorum fidei, Rerum, & Concionum quouis anni tempore habendarum ; Congestis Et Compositis Methodo prorsus, alijs Auctoribus inusitata ; Sed Theologis ...

Drexel, Jeremias

Antverpiæ, 1643

Liber XIII. Rosæ Selectissimarvm virtutum, quas Dei Mater Orbi exhibet.

urn:nbn:de:hbz:466:1-77028

Visual Library

niem viperarum vocitem? Plus dixi, nondum satis.

Enimvero *Malorum Iliadem* dicam? Convenientissimum nomen, si ullum, re tamen suâ inferius; nec æquat infandam mali atrocitatem. Qui Linguæ virus *Universitatem iniquitatis* vocat, grande illi nomen assignat: non damno, sed aptius quæro. Quid ergo? E sacris paginis ei titulum affigam? *Feram singularem, Feram pessimam, Novaculam Dalilæ, Pharetram Malitiæ, Frameam Nequitiæ, Rhomphæam infernæ Furiæ* appellem? Speciosi tituli pro monstro tam nobili, sed minùs robusti. Quo igitur te nomine, ô malum malorum nominatissimum vocem? Aut ego te nomen habere nullum dixero, aut Orbis Incendium appellaro. Hoc placet. Incendium Orbis, Orbis Phaëthon es.

Orbis Phaëthon recte interpretatur.

At obducis hîc, Lector, &: Profanum est, inquis, hoc nomen, atque à fabulis petitum. Ignosce, ô bone, nesciebam te tam serium profani otorem esse. Sed quæso te, Ridentem dicere verum quid vetat? Sed est fabula, inquis, & poëtarum risus Phaëthon. Sit fabula; at desinit esse fabula, cùm dicitur de Linguâ. Rem voce abditam examinemus. Quod de Solis filio aurigâ temerario fictum, id de Linguæ lapsu creberrimo nimis est quàm verum. Liceat igitur pace tuâ Phaëthontis nomen non abjicere huic malo longè aptissimum. Res loquitur. Linguæ celeritatem spectas? Planè Phaëthon est; cælum & terram momento brevi pervolat: quâ impetus agit, hâc & ferram sine lege ruit. Horribilia Linguæ præcipitia intueris? Ipsissimus est Phaëthon; seipsam, & unâ secum plurimos quotidie præcipitat. In Linguâ vim nocendi consideras? Rapidissimus ignis Phaëthon est verissimus. Innumera nocumenta cogitas? Orbem terrarum perdit, vastat, incendit, Orbis exitium. Nec cœlo parcit, flammas suas & in astra spargit, superos, beatosque cælites, Deum lacessit. Nullâ nocendi vi Phaëthonte inferior est. Quinimo terras penetrat, & ipsum quoque Tartarum terret, ipsos etiam manes suis ignibus involvit. En verissimam, sic loquar, fabulam, non Phaëthontis, sed Linguæ, quæ velut igneus sed imperitissimus auriga Orbem terrarum suis incendiis jam dudum pessundat:

Fumat uterque polus, Atlas en ipse laborat
Vixq; suis humeris labentem sustinet Orbem.

Hîc, mi Lector, tuam patientiam convenimus, ut, quæ primam hujus incendii cladem spectare sustinuit, spectet & hanc alteram. Ubi Paëthontæa flamma nonnihil desævierit, aquam affundemus. Nec, putem, nimis serò. Modum namque docebimus quo linguæ improbæ, si non emendari, saltem tolerari possint.

Vale, mi optime Lector, & inter cautissimè custodienda memento esse Linguam. Artificium summum, sed rarum, rectè loqui.

brevi momento pervolans.

Dissilit omne solum penetratque in tartara vi-mis Lumen, & infernum terret cum conjuge regem. Ovid. lib. 2. metamorph. initio.

Finis Phaëthontis.

Omnia ad majorem DEI, Deiparæ, & omnium Sanctorum Angelorum honorem & gloriam.

ROSÆ
SELECTISSIMARVM VIRTVTVM
QVAS DEI MATER ORBI EXHIBET,
PARS PRIMA.

CHRONOLOGIA SVCCINCTA,
IN ANNOS BEATISSIMÆ VIRGINIS MARIÆ.

MARIA, Mater Domini JESV, æterna VIRGO, *Concepta* est anno ab orbe condito 4037. à conditâ urbe Româ anno 736. die 8. Decembris.

Nata est anno proximo die 8. Septembris.

Præsentata est in Templo die 21. Novembris, cum scilicet duos annos, ac totidem menses, & dies vitæ tredecim complêsset.

Annos undecim in Templo permansit, divino cultui unicè intenta.

Anno decimo quarto ætatis inchoato, circa diem festum Encæniorum, mense Decembri, à Sacerdotibus desponsata est Josepho conjugi castissimo.

Eodem anno decimo quarto currente, die 25. Martii, æternum DEI Filium de Spiritu sancto concepit. Mox ad Elisabetham cognatam visens, tribus mensibus apud eandem commorata est. Joannis ortu appetente Nazarethum rediens uterum ferre observata est à Josepho.

Anno ætatis decimo quinto inchoato, Bethlehemi Christum Dominum orbis Servatorem peperit, die 25. Decembris.

Octavo die à Natali Filium circumcisum nominavit JESVM. Hunc Magi decimo tertio die à partu muneribus venerati adorarunt. Die quadragesimo ab eodem partu, secundo Februarii, Virgo beatissima Hierosolymis lustranda filium obtulit in Templo. Inde cum infante, Josepho duce, fugit in Ægyptum.

In Ægypto pœnè septennium inter idololatras exegit. Post

git. Post hoc temporis spatium reversa in Judæam Nazarethi habitavit, cùm annum ageret vigesimum secundum.

Annò ætatis 27. cùm Christus undecim annos & tres menses natus esset, amissum illum inter Doctores Hierosolymis in templo invenit.

Cùm Virgo mater annum ageret trigesimum secundum, Christus filius opifex mundi, artem fabrilem exercere cœpit circa decimum septimum aut decimum octavum suæ ætatis annum.

Cùm Virgo Mater quadragesimum secundum, & Christus filius vigesimum octavum annum ageret, Josephus sponsus circa ea ferè tempora obiit.

Christus cùm annum ageret trigesimum, & Mater quadragesimum quartum, Matri valedicens secessit ad Jordanem baptizandus à Joanne. Post baptismum abiit in desertum, ubi diebus 40 continuis jejunium servavit.

Cùm Maria Domini Mater quadragesimum quintum, & Christus trigesimum primum annum ageret, filius ad Matris preces aquam in vinum Canæ in nuptiis mutavit. Inde cum Matre secessit Capharnaum, ubi Mater à Filio in Jordane baptizata creditur.

Maria 46. & 47. ætatis annum cum filio exegit Capharnai, è quâ civitate Dominus initium docendi fecit, & totam Galilæam concionando peragravit.

Cùm Christus annum 34. & Mater 48. ageret, filius pro salute gentis humanæ in crucem actus est, & mater filio in cruce pendenti adstitit.

A Christi in vitam reditu die 40. 5. die Maii Christum filium in cælos abeuntem suis oculis spectavit.

Decimo ab hoc die Spiritu sancto cum Apostolis repleta est.

Ab hoc tempore Hierosolymis in monte Sion sanctissimè vixit, usque ad annum ætatis suæ 57. Hoc anno Herodianis furiis cedens à Joanne Apostolo ducta est Ephesum.

Anno 58. ætatis Epheso reducta, in monte Sion Hierosolymis cælestem vitam egit usque ad annum septuagesimum secundum.

Cùm ergo annum ageret septuagesimum secundum, è vitâ migravit in cælum, die 15. Augusti. Virginem beatissimam ad annum ætatis 72. pervixisse, optimorum Scriptorum auctoritas & testimonia confirmant.

a *Suarez tom. 2. in tertiam partem D. Thomæ.*
b *Salianus tom. 6. Annal. Eccles. ad ist. veteris Testamenti.*
c *Christoph. de Castro in hist. Dei tarâ.*

Non nescio, mi Lector, alios aliter sentire de ratione temporum. Ego in hac Chronologiâ præter illustrissimum Scriptorem Cæsarem Baronium, hos etiam auctores, Franciscum Suarezium, *a* Jacobum Salianum ex professo accuratum Chronologum, *b* Christophorum de Castro *c* Theologos sum secutus.

CAPUT PRIMUM.

Aurea Rosa, seu, Amor in homines.

TOt liberos Virginis Matris honori scriptos numeramus, ut grandem ii bibliothecam constituant, si loco uno conveniant. Inter hos nec brevior, puto, imò nec longior, sed nec ferè mirabilior est, quàm qui in lucem datus millesimo sexcentesimo decimo septimo anno Antuerpiæ. Paginæ libri omnino quinquaginta sunt, totus tamen liber non nisi versum unicum habet, tam clarum, ut nec interpretationibus, nec commentariis egeat. Octo voculis, nec pluribus constat hic versus, qui librum facit, & paginas implet non sine artificioso miraculo. Rem aperio.

Bernardus Baubusius Soc. Jesv.

Poëta Christianus Domini Matrem beatissimam æternam Virginem Mariam laudaturus, versum scripsit hunc unicum:

Tot tibi sunt dotes Virgo, quot sidera cælo.

Hoc versu cælum omne, autcamque cæli supellectilem totam, universa sidera complexus est. Ajunt Astrologi, non plures in cælo stellas numerari, quàm millevigenti duas. Hoc prorsus numero versus ille variationes admisit, & inde in librum excrevit. Nullâ syllabâ nec mutatâ nec subtractâ, ipsæ inter se octo voculæ illæ toties transferri, &, sic dicam, gyrari sepassæ sunt, ut inde mille viceni duo versus emerserint, quorum nullus alteri similis, prout alibi explicamus. Pia prorsus scriptio, versu uno sed stellis omnibus, laudes Virginis adornare.

Quòd si Virgini Matri tot dotes sunt, quot cælum stellas exhibet, quis tandem par erit illis dotibus percensendis? Hoc jam opus movemus, virtutes Virginis æternæ in summam cogere. Huic instituto Rosas sumimus, quas rectè Terræ stellas dixerimus. Mens est his talibus triginta Stellis seu Rosis, primarias virtutes Virginis beatissimæ adumbrare, ita quidem ut quindecim factitias seu artificiosas, quindecim nativas Rosas ordine percenseamus.

De Rosis præfari multa, otiosæ scriptionis judico. Non nescio Rosam florum Reginam non in pharmacopoliis tantùm, sed in convivlis, spectaculis, triumphis multiplici usu celebratissimam; in bellis etiam arma & clypeos rosis insignitos. P. Cornelius Scipio reversus ex Africâ, & primus de Hannibale triumphaturus, edixit, ut milites octavæ legionis, qui primi Carthaginensium castra oppugnârant, & Punici Ducis insignia abstulerant, non die solùm triumphali fasciculum Rosarum manu gestarent, sed in posterum quoque depictas in in clypeis Rosas præferrent. Sed & alter P. Scipio Æmilianus eversâ demum Carthagine, undecimæ legionis milites, qui & ipsi ante alios omnes urbis muros conscendissent, rosas in scutis & armis gestare voluit; ipse Scipionis triumphalis currus undique rosis exornatus Punicam victoriam eloquio florido promulgavit. Achillis scutum, Hectoris & Æneæ galeam rosis Homerus insigniit.

Plinius Secundus hunc florem velut depicturus: Rosa, inquit, veriùs spinâ nascitur quàm frutice, in rubo quoque proveniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis angusti. Germinat omnis primò inclusa grandi cortice: quo mox intumescente & in viridis alabastros fastigiato paullatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis medio sui stantis complexa luteos apices. Rosa contactu mollis, odore & colore suavis, lactum, Plutarcho teste, odoris effluvium emittit. Rosa matre horridâ & veriùs novercâ sata, stirpe nascitur spinosâ & mordacibus aculeis horrenti, formâ tamen nativâ est pulcherrima. Anacreonte judice: Rosa honor decúsque florum, Rosa cura amórque veris, Rosa cælitum voluptas. Sentibus quidem & paliuris sepitur, (Danaën dicas ahenâ turri clausam) sed tamen facilè sibi reperit amatores. Omnium oculorum pellex est, quos suâ facit ardere formâ. Verùm non hîc tantùm oculi prensant, sed & manus, & nares, & hæ quidem studiosissimè. Neque mirum hanc ita purpuratam & diadematam reginam sic ambiri. Opes habet & formam, & etiam anus placere potest. O Rosa, ajebat rosacei odoris amantissimus, quàm velim, cùm te olfacio, cum Catulli Fabullo totus fieri nasus. Tu in trieliniis & mensis, tu in hortis & areolis, tu in templis & aris, tu ubique formosa es. Et lis de te sit, odorè an colore magis placeas. Color tibi nobilissimus, odor gratissimus: Natura gemmas tibi concessit dotes, & imperium habere jussit in omnes flores. Tu, ô Rosa, horti purpura, veprium sanguis, corollarum ostrum, murex ruborum; valetudinis antistita, morborum fugatrix, reparatrix sanitatis, mensæ amœnitas, gratiarum cura, capitis ornamentum, narium delicium, illicium oculorum, regina florum, flos florum omnium.

Si ipsam

Siipsam de se loquentem audiamus Rosam, hæc talia dixerit: Originem meam si nosse velis, semine delitui prorsus exiguo, quod molliore horti gremio confotum, vapore tepefactum terra omnium mater diffudit, & ex eo herbescentem elicuit viriditatem, quæ fibris & scapo nixa, sensim adolevit in frutricem, qui deductis brachiis & folia & flores porrigit carpenti dextræ. Ego spinis munior, quas mihi meus opifex non ignominiæ dedit, sed custodiæ. Adversus noctis injurias in globum contracta claudor; surgente aurorâ in calycem pandor; sol altus nympham me cernit explicatiorem. Miraris foliorum meorum ordinem, colorem, discrimina, odorem? vires meas & virtutem laudas? tam varii generis aquas, oleum, unguenta, saccarum meo connubio nobilitari prædicas? Hoc tu age, & quidquid admirationis & laudis habes, in meum conditorem converte. Hunc admirare, hunc lauda, hunc ama. Et scito, quod Salomon monet. *Quoniam, qui hæc fecit, fortior est illis: à magnitudine enim speciei & creaturæ cognoscibiliter poterit creator horum videri.*

Sap. cap. 13. v. 4.

Hæc in præludium dicta, tuópte ingenio, Lector, ad Rosam mysticam, primam paradisi Rosam, matrem divinam non difficulter transferes. Ad rem progredimur. Quamvis *in hujus Matris laudibus*, ut Bernardus loquitur, *omnis lingua balbutiat.*

Bern. tom. 1. pol. ferm. in verba Apoc. Signum magnum, &c. mihi pag. 349.

Cùm verò divinæ Matri paupertas semper in amoribus fuerit, speramus paupertatem oris humani ab eâ non repudiandam. Et en calathum primum, è quo primam Rosam excerpo AVREAM.

§. I.

1. Rosa sed. fissima. num virtutem B. Mariæ Virginis: *Amor in hominem, Charitas proximi,* 2 Exod. cap. 25. v. 11. b 3 Reg. cap. 10. v. 18. c Cant. 1. 2. v. 4. d Bern. tom. 1. in depre. cat. ad B. Virginem.

AMorem auro designari tam notum quàm certum. Rosa *Aurea* Amorem in homines hîc proponit. Eum variè divina oracula auro conferunt. Septiceps candelabrum templi aureum, *a* aureum Salomonis solium, *b* Arca intus & foris aureis laminis velata illius nos amoris monet, quem *Charitatem proximi* aplamus. Mater Domini, jure merito mater pulchræ dilectionis dicitur. Ea enim si quispiam alius, illud sibi rectissimè usurpet *c*: *Ordinavit in me charitatem.* Ad hanc, quæ ceteras secum virtutes trahit, respiciens Bernardus *d*: *Tu virtutum omnium*, inquit, *speciosis vernas floribus, inter quos pulcherrimos tres miramur in te, ô excellentissima. Hi sunt, quorum odore totam domum Domini reples, ô Maria, Viola Humilitatis, Lilium Castitatis, Rosa Charitatis.* Damianus ad rem omnino: *Scio*, inquit, *ô Domina, quia benignissima es, & amas nos amore invincibili, quos in te & per te filius tuus summâ dilectione dilexit.*

Amorem Virginis in humanam gentem ardentissimum fuisse, ex Amore in Deum discimus. Utrumque siquidem pari passu incedunt, & ut Theologorum princeps Thomas Aquinas loquitur, *unus utriusque est habitus.*

2 Tom. 2. 2. q. 25. ar. 2. Sex modis B. Maria habuit est hunc amorem: Luc. cap. 1. v. 38. Secundò.

Principiò Amorem hunc testata est Virgo, cùm salutanti Angelo responderet. *Fiat mihi secundùm verbum tuum.* Hoc è summâ in humanum genus miseratione prolatum.

Deinde hunc in homines amorem, jam tunc exeruit, cùm etiamnum in templo adolescentula divinis obsequiis se impenderet. Quidquid hoc loci inter coævas puellas vidit, quod non ad normam virtutis esset, suavi admoniunculâ abstersit: si fortè risum leviusculum, oculos liberiores, verba minùs ponderata, animum minùs patientem in aliis observasset (ut Bonaventura memorat) amore ingenti corrigere studuit, nonnumquam vel solo oculorum severiore nutu, qui satis diceret, quod verba solerent.

Bonav. in Stim. Christ. cap. 24. Tertiò.

Tertiò: quæ illa porrò Charitas fuit, cùm ad Elisabetham cognatam animo se longè inferiorem visere, eidemque trimestri toto famulari non est dedignata?

A Tunc sanè *panem otiosa non comedit:* fecit, quod erga dominas solent ancillæ. Charitas eam è cubiculo in montes, in vias asperas, in ædes alienas traxit. *Prov. cap. 3. v. 27.*

Quartò, non sanctissimis solùm exemplis nos docuit, quid posset, sed quid etiam soleret aliis plus amor præstare. Putent fortassis aliqui amoris legibus satisfactum ab eo, qui optima quæque aliis voverit, animo benevolus sed solo; verbis prolixus, sed solis; licet interim manus sine ope & operâ complicatæ ferientur. Erratis, ô boni, erratis splendidè. Actuosus est amor, aut amor non est. Quartò.

Plurimæ priscorum statuæ sine brachiis & manibus formabantur. Non talis est amor: opus monstrat, nec remisè, aut lentâ manu, totus in actionem exurgit, laboriosus & impiger est. Talis erat Amor Virginis. Nam, teste Lucâ, *Exurgens Maria abiit in montana cum festinatione.* Erant nimirum *manus ejus tornatiles, aureæ, plenæ hyacinthis.* Manus beneficæ & munificæ, ad motum expeditæ, amoris actionibus affixæ, hyacinthis nitidæ; quando earum finis est in æternitate cælum, in hac vitâ spem cæli, & velut pignus offerre. Sunt forsan, quibus hæc ad imitationem placeant, nec ea tamen imitentur, nisi cùm id eis facile ac commodum est, cùm honori & auctoritati nil decedit. Nemo sic amat, ut jure suo vel minimum velit cedere. Aliter Virgo beatissima. Ne quem illa exemplo sequiore turbaret, prærogativam Virginitatis sapienter celans, & jus castissimi puerperii velut oblita, inter ceteras puerperas perinde ut immundam se stitit lustrandam. En sinceritissimum amorem sui honoris contemptorem. *Luc. cap. 1. v. 39. Cant. cap. 5. v. 14.*

Quintò: quo amoris testimonio pauperculis sponsis in oppido Canâ subvenit, & vini penuriam suis levavit precibus? Neque enim matri voluit deesse filius. Vinum convivis omnibus post matris preces largissimum fluxit. Quintò.

Sextò, nemini dubium sit, quin hostes filii, eo quo filius amore sit complexa? Nec, si opus, pro iisdem cum filio mori recusatura. Quippe noverat hoc à filio imperari. Et quod maximas huic amori faces subdidit: Vidit & audivit filium in cruentâ trabe & preces & lacrymas pro inimicis, pro irrisoribus, pro parricidis fundere. Nec ulla mater felicius imitata est filium, quàm hæc divina. Sextò.

§. II.

EX hoc amoris fonte, omnes Virginis actiones summiuerunt pretii. Christianus Ecclesiastes affirmans: *Cùm meriti radix*, ait, *gratia sit & charitas, Maria plus merebatur, cùm Christum pannis involveret, quàm Laurentius cùm pro Christo candentem craticulam toleraret.* *Ioan. Osorius tom. 1.*

Fingit Maro Didonis sinu Cupidinem foveri, & ab isto hospite reginam in flammas mutari. Mittamus fabulas. Maria sinu fovebat Christum amoris infiniti pelagus: quos inde ignes non hauserit? Et *quid mirum*, inquit Bonaventura, *si præ omnibus diligat, quæ dilecta est præ omnibus?* Hæc illa fornax, in quâ probatissimum è cælo aurum liquatum dies noctésque arsit. Hæc illa est femina sic semper amicta sole, ut undequaque amoris radiose vibraret. Hæc virgo cælum crystallinum & tralucidum est, quod amoris æstum velut pluvias & rorem effundit. Nec stillare desiit hoc cælum. Quotidiana in nos beneficia inde sunt. Hæc Virgo cælum sideribus distinctum, stellis plenum, omnigenis virtutibus ornatum, amoris sole singulariter fulget. Hæc Virgo cælum empyreum, ob amorem maximum, quo omne genus humanum amplexa est. *Bonav. in speculo beatiss. Virg. ad finem c. 6.*

Hinc illa tot priscorum Patrum encomia. Disertissimus Græcorum Chrysostomus: *Ave cælum*, inquit, *in quo Dominus paravit sedem suam.* Et ut idem Orator sanctus loquitur, *Æternus Pater legatum suum Gabriëlem hoc* *Chrysost. de Annunc. B. Virginis.*

lem hoc jussu amandavit: *Vade ad alterum cælum, quod est in terrâ.* Eruditissimus Latinorum Augustinus: *Dum,* inquit, *desponsaretur fabro, cœli nupsit architecto. Nam qui terrâ, mari, cœloque non capitur, intra unius corpusculi membra suscipitur. O femina super feminas benedicta, quæ virum omnino non novit, & virum suo utero circumdedit.*

Aug. tom. 10. ser. 18. de sanctis mihi p. 415.

Mater Domini empyreum cælum.

Quid dicam, si cælum te vocem, altior es; si Dominam Angelorum, per omnia esse probaris. Nec aliter locuti Patres ceteri. Empyreum cælum mater Domini fuit, nam uti hoc maximum mundi corpus cetera continet omnia, ita Maria universos homines, amicos, inimicos, amoris brachiis stringit. Hodiéque animos malignis odiis à se disjunctissimos jungit. Istud exemplo sit.

Inter Aragoniæ Regem Alfonsum, & Raimundum à sancto Ægidio Comitem diuturna fuit discrepatio, nec ullius facundia tam potens, quæ iras identidem gliscentes sepeliret. Demum anno Christiano millesimo centesimo octogesimo tertio pax ita coaluit. Homo mechanicus opifex, coram Præsule ceterisque Sacerdotibus oratione simplici exposuit, à Deo impetratum sibi, monstraret Virginis matris cum divino puero pictæ iconem, & unà inscriptionem illam: Ecce AGNVS DEI, qui tollis peccata Mundi, dona nobis pacem. Itaque se Divinis jussis non potuisse non parêre. Hic sanè non magnificus caduceator ita discordes animos movit, ut id etiam utriusque partis madentes oculi sint testati. Dextras dederunt, & jurejurando sanciverunt pacem. Illam cælestis Virginis imaginem diversis laminis incisam ad pectus palàm gestarunt. Unde tanta religio animis incessit, ut quicumque effigiem illam divinæ matris gereret oculis conspicuam, etiam inter hostes tutus ageret. Imò si quis fratri germanum fratrem occidisset, superstitem fratrem vel offensissimum nullo negotio sibi conciliare poterat hac unà imagine monstratâ. Nimirum mater divina, mater pulchræ dilectionis est. Plurimum ubique amoris est, sed turpis. Discamus hîc castè amare.

§. III.

DOminus JESVS Rex cæli DEVS idem & homo docuit humanum genus, charitatem esse omnium virtutum maximam. Nec tantùm docuit, sed etiam præcepit. Et amorem quidem in homines hac lege imperavit: *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Neque solùm hoc docuit & præcepit, sed & præcepti exemplum statuens seipsum: *Majorem,* inquit, *hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis.* An non ille ipse posuit, qui hominem induens, innumeros labores & ærumnas tulit, ut homo, qui culpâ suâ ceciderat, ope alienâ surgeret? *In hoc,* inquit Joannes, *cognovimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.* Non potes pro alio caput tuum devovere? poteris saltem alterius pedes lavare. Christus in supremâ cenâ cùm suorum pedes lavisset: *Scitis,* inquit, *quid fecerim vobis? & vos debetis alter alterius lavare pedes.* Id Paulus explicans: *Alter alterius onera portate,* inquit, *& sic adimplebitis legem Christi.* Lex una Charitatis omnes omnino leges complectitur.

Luc. cap. 10. v. 27.
Ioan. c. 15. v. 13.
1. Ioan. 3. v. 19.
Ioan. c. 13. v. 14.
Gal. cap. 6. v. 2.

Quærit olim Pilatus: *Quid est Veritas?* Nos hîc: Quid est Charitas? Theologi: Virtus est, ajunt, quâ homo diligit DEVM & hominem, sed tam Deum quàm hominem propter Deum. De amore hoc gemino eleganter Augustinus: *Dei dilectio,* inquit, *prior est ordine præcipiendi, proximi autem dilectio prior est ordine faciendi. Neque enim qui tibi præciperet dilectionem istam in duobus præceptis, prius tibi commendaret proximum, & postea Deum, sed prius Deum, postea proximum.* Addidit: *Tu autem quia Deum non vides, diligendo proximum quem vides, promereris,*

Ioan. c. 18. v. 38.
Aug. tr. 17. in Ioan. c. 5.

& purgas oculum ad eum evidenter videndum, quem nondum vides. Qui autem, inquit Joannes, *non diligit fratrem suum, quem videt: Deum quem non videt, quomodo potest diligere?*

1. Ioan. 4. v. 20.

Amor in homines tunc demum laudandus est, cùm *Verax, Rectus, Efficax, Sanctus* est. Explico succinctè singula.

§. IV.

PRincipiò sit Amor *Verax*. Hic revera *non quærit, quæ sua sunt.* Exemplo sit Paulus Dei hominumque amantissimus, qui de seipso: *Non quærens,* inquit, *quod mihi utile est, sed quod multis, ut salvi fiant.* Hinc ingenti spiritu ausus est dicere: *Optabam ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Hinc epistolis Corinthum, Philippos, Thessalonicam missis: *Cùm liber essem,* inquit, *ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. Et factus Iudæis tanquam Iudæus, ut Iudæos lucrarer. His qui sub lege sunt, quasi sub lege essem, (cùm ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant, lucrifacerem,* &c. *Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. Testis mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Iesu Christi. In cordibus nostris estis ad commoriendum & ad convivendum. Facti sumus parvuli in medio vestrûm, tanquam si nutrix foveat filios suos: ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solùm Evangelium* DEI, *sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis.* Hic ignis amplissimum Pauli pectus coquebat.

1. Cor. c. 9. v. 19.
Ibid. c. 10. v. 33.
1. Cor. c. 9. v. 20.
2. Cor. c. 11. v. 29.
1. Thess. c. 2. v. 7. & 8.

Juvenis olim religiosum senem interrogans: Oro te Pater, ajebat, dic ex animi tui sententiâ, quid tibi videatur. Duo fratres sunt, quorum alter in tuguriolo suo quietus perdurat, jejunium quandoque ad usque sextum diem producit, nec interim consuetos sibi labores quidquam remittit. Alter verò unius rei satagit, ut ægrotis inserviat. Dic, obsecro, cujus vivendi genus videatur Deo acceptius? Cui senex: Non opus hîc, inquit, deliberatione multâ. Dico: Si frater ille, qui sex diebus protrahit jejunium, suis sese ipse naribus suspendat, illi alteri, qui ægrotantibus ministrat, pro merito neutiquam æqualis esse poterit. Nimirum tanti est charitas, cùm verax est. *Universa delicta operit charitas.*

Prov. c. 10. v. 12.

Hæc hominem non amat, quia utilis, formosus, delectabilis, sed quia imago Dei est, quam propter Deum amandam esse novimus. Amore minimè Veraci eum prosequor, quem amo, quia oculis meis placet, quia voluptati meæ paret, quia commodis meis subservit. Canina hæc charitas est, quæ non hominem, sed formam, fortunam hominis amat. Hinc Sapientis dictum verissimum: *Amici divitum multi.* Sic canis suum dominum amat, ut panis bucceam aut os obtineat; sic & dominus canem aut equum amat, ut inde commodum aut oblectamentum capiat. Aliter Christus, aliter nos Paulus erudiens: *Finis præcepti,* ait, *est charitas de corde puro, & conscientiâ bonâ, & fide non fictâ.*

Prov. c. 19. v. 4.
1. Tim. c. 1. v. 5.

§. V.

DEinde amor in hominem sit *Rectus,* seu compositus oportet. Charitas & composita & ordinata nemini quidquam invidet, non corporis, non animi dona, non opes, non scientiam, non virtutes, non ipsam beatitudinem. Si Abelem Cain, si Josephum fratres, si Davidem Saul seriò amâsset, non eum tam gravi pressisset invidiâ. Tu livor invidiæ, tu repor charitatis in caussâ es, cur amorem odium & invidia expugnent. Atque hinc oritur mala taciturnitas, hinc in laudandis aliis parcitas, ut etiam interrogati, quomodo ille aut ille se gesserit, vix serò frigidissimum illud *Bene* referamus. Ubi verò charitas est, quàm pronis & propitiis auribus laudes aliorum audiuntur, & quantum li-

1. Cor. c. 13. v. 4.

tum licet propagantur? quàm ardenter vota illa ingeminantur? *Frater noster es, crescas in mille millia, & possideat semen tuum portas inimicorum tuorum.* Hæc charitatis faustæ acclamationes sunt: Invidia & odium aliis devotionibus & imprecationibus utitur: ut te corvi exoculent, ut te mille diaboli lacerent, ut te gehenna glutiat. Hæc odii devotoria sunt carmina. Hîc charitas sine lege, sine ordine confusissima est. Quàm longè aliud est prisci Sapientis canticum illud: *Deum sequere; melior est vena vindictæ; vidisti proximum tuum, vidisti* DEVM *tuum.*

Gen. 24. v. 60.

Davidis & Jonathæ amor recitatus.

Davidem & Jonatham Regis filium ambos juveres videte. Jonathas pastoritium illum hominem eo amore complexus est, crescentem ipsi gloriam adeò non invidit, ut suis se vestibus exuens, Davidem iis induerit. Amorem hunc Jonathæ nec formidanda patris superbia, nec crudele imperium potuit cohibere. Ubi amor est, procul exulat invidia.

§. VI.

3. Efficax. 1. Ioan. c. 3. v. 18.

Luc. c. 10. v. 33.

Tertiò, sincera proximi Charitas, *Efficax* & *Robusta* est. Quod Joannes disertissimè præcipiens: *Filioli*, ait, *non diligamus verbo, neque linguâ, sed opere & veritate.* Samaritanus eques ille hominis vulnerati, quem in viâ reperit, non tantùm misertus est, sed vulneribus insuper oleum & vinum instillavit, ut chirurgus, & saucium jumento suo imposuit, ut conductus famulus, cùm tamen aliàs Samaritani Judæos cane pejus & angue oderint. Expendamus, obsecro, sed summatim, hoc Samaritani illustrissimum factum, & obsequiosi amoris septem admiranda inveniemus. 1. Samaritanus fuit, & nihilominus tamen charitatis officium Judæo exhibuit, cùm aliàs Samaritani & Judæi capitales essent hostes: *Non enim cohuntur Iudæi Samaritanis*; respondit Samaritis Christo ad fontem. 2. *Misericordia motus*, cùm nec Levites, nec Sacerdos illàc prætereuntes ullâ miseratione tangerentur. 3. Chirurgus fuit vulnerati, cujus plagas oleo & vino eluit, *& alligavit vulnera ejus.* 4. Auriga fuit miseri, nam *imponens illum in jumentum suum, duxit in stabulum*, ipse pedes secutus. 5. Nosocomus fuit saucii, nam *curam ejus egit.* 6. Tribunus ærarius fuit spoliati, nam *protulit duos denarios, & dedit stabulario, & ait, curam illius habe.* 7. Vas & fidejussor fuit pro curando corpore extremè affecto, nam addidit: *Quodcunque supererogaveris, ego, cùm rediero, reddam tibi.* En Christiane, inimicissimos etiam & capitales hostes amore prosequendos. Inimici & miseri, maximè proximi.

Samaritani illustre factum & obsequiosi amoris septem admiranda. Ioan cap 4. v. 9.

Achilles ab Ajace interrogatus, quos omni vitâ maximos labores exantlâsset? Hos, respondit, inter labores gravissimos colloco, quos pro amicis & charis hominibus pertuli. Interrogavit Ajax ampliùs, quos conseret jucundissimos? Eosdem, dixit. Hoc amoris est Efficacis & Robusti, operosum quid & asperum pro alio pati, aut facere. Charitas, quæ omnem laborem fugit, incommoda omnia declinat, charitas non est.

Considerate mihi gelidissimum hunc ignem, mortuam charitatem. Est homo egenus & miser, qui tuam implorat opem: hunc tu defloccato palliolo, vel veste attritâ, vel prompto consilio, vel brevi scriptiunculâ, vel quadrantibus paucis, aut etiam pauculis verbis juvare potes, sed rejicis. Et ut suus huic inclementiæ sit fucus & color, illud unicum culpæ prætexis: Juvet illum alius; ego non omnibus servio. Itane Christiane torpidissime, expeditum te censes crimine? Tibi Christus ab iride coram orbe toto in os exprobrabit: *Quod uni ex minimis meis non feci sti, mihi non feci sti.*

Matth. c. 25. v. 45.

Charitas omnes in aliis defectus tolerat ac conbelat.

Non est verus amor, qui robustus non est. Charitas omnes in aliis defectus tam naturæ ac corporis, quàm alios animi & fortunæ tolerat, &, quantùm potest, tegit & convelat. Charitas cum cæcis, claudis, senibus, indoctis, imprudentibus, ægris, egenis mitissimè agit ut mater: prout exhortatur Paulus: *Non sit schisma in corpore; sed idipsum pro invicem sollicita sint membra: & si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra. Vos autem estis corpus Christi, & membra de membro.* A

1. Cor. c. 12. v. 25. & seqq.

Deum non diligit, qui, quod Deus jubet, non diligit proximum. Ea est ratio circuli, ut ab eo ad centrum nullæ prorsus lineæ perduci possint, quæ tangant centrum, nisi tangant etiam seipsas, quod Euclides evidentissimè demonstrat. Pari planè modo, non possumus amare Deum, nisi quod præcipit Deus, amemus & proximum. Ejusdem est habitûs, ut scholæ loquuntur, amor quo DEVM & quo proximum complectimur. Hinc illud divini Pauli: *Qui diligit proximum, legem implevit.* Tanti Deus amorem proximi facit, ut non velit, imò non possit amari, nisi ametur & proximus. Vis amore centrum tangere? non poteris, nisi & lineas omnes tangas, quæ desinunt in centro.

Amor Dei & proximi ejusdem est habitus.

Rom. c. 13. v. 8.

Amore lineas non contingis? etiam à centro ut inimicus abis. B

Sunt in cantu notæ musicæ, quarum aliquæ ipsis lineis inhærent, aliæ inter duas lineas, quædam velut exleges extra lineas, aut supra eas, aut infra sunt, nihilominus ad harmoniam faciunt, & cantum juvant. Sic hominum aliqui leges tam divinas quàm politicas observant, & scitè ad omnium sese ingenium accommodant, comes, gratiosi, affabiles. Hos amare facile est. At sunt alii contrà morosi, asperi, difficiles, tetrici, turbatores, prorsus exleges, sed etiam hos robusta charitas amicis stringit brachiis. Non enim hi minùs diligendi sunt, quia minùs gratiosi sunt. Amor in illos æquè dispensandus est, quia saltem homines communis naturæ, Dei imagines sunt. Efficax & robusta charitas omnes molestias & injurias, velut struthiocamelus ferrum, concoquere novit. Ita David nebulonis Semei maledicentiam generosè digerens: *Dimitte eum*, inquit, *ut maledicat juxta præceptum Domini.* Hoc robur charitatis est, tales etiam cultros glutire & digerere.

Amor in gratiosos & asperos æquè est dispensandus.

2. Reg. c. 16. v. 11.

Quartò, vera charitas *Sancta* est. Joannes attestatur: *omnis, qui diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum. Qui non diligit, non novit Deum.* Sanctum dicimus hunc in hominem amorem, ut eum repudiemus, qui profanus, turpis, impurus est. De amore casto & sancto dictum est: *Fortis ut mors dilectio.* Sed etiam amor minimè sanctus hanc sibi fortitudinem arrogat. Quod vel illa in Hispaniâ rupes confirmet, quæ *Petra amantium* dicitur. Et quia in hac scriptione rariora quædam & minùs protrita obviáque sectari animus est, ideò illam amantium petram, ut rem passim ignotam explico. C

4. Sanctus. 1. Ioan. c. 4. v. 7. & 8.

Cant. c. 8. v. 6.

Juvenis Hispanus, Granatæ triennio captivus, quo multùm dominus rebus urbanis & domesticis utebatur, morum & vultûs elegantiâ herilem filiam allexit in amorem. Libera consuetudo diu futura non erat, altero servo, virgine jam nubili. Ergo fugæ consilium capiunt. Id adolescenti honestum visum, quoniam ad suos fugiebat, à suis illa abibat. Profecti, cùm inter Archidonam & Antequeram medio spatio ad petram pervenissent, fessique requiscerent, en virginis patrem & comites omnes equis vectos contento cursu insequentes vident. Quid facerent fugitivi? quò se verterent? quid consilii caperent? Fallaces hominum spes, misera conditio: Exanimati metu, quod unum erat reliquum, per petræ cautes rependo in cacumen evadunt. Sed inane hoc præsidium fuit. Ardens oculis pater, trucique voce descendere jubet: nisi morem gerant, continuò extrema exempla editurum minatur. Ceteri admonere, rogare, hortari, unam salutis spem in patris misericordiâ superesse: se ad pedes abjicerent, & veniam precarentur. Parere recusantibus, ex equis omnes dilapsi in pedes tentant ascendere. Juvenis contrà obmoliri saxa, glebas, stipites, & arma facere, quæcunque dabat desperatio. D

Ioan. Marianal. l. 9. verum Hispanicarum c. 22. fine.

ratio. Igitur è vicino vico sagittarii evocantur. Eorum adventu fracti animis fugitivi, jamque certo exitio imminente, quod reliquum erat, ignominiam, proba, cruciatus majores evadere parant. Ergo quod unicum restabat, mori eligunt, & mutuis brachiis arctóque complexu colligati ab eâ parte, quâ sævus pater intentus erat operi, sese præcipites devolvunt. Sic in imam vallem perlati extinctique sunt, omnibus qui aderant, præter patrem, miserantibus fortunam & illacrymantibus; nonnullis dolentibus casum eorum, quòd eos non priùs amor quàm vita defecisset. Eò loci sepulti sunt, & monti nomen inditum *Petra amantium*; ingens animorum constantia meliori digna exitu, nobileque certamen, si pro verâ religione, non pro vesano amore fuisset susceptum.

§. VIII.

In speculo disciplina cap. ult. Vitiosus in hominem amor est blandus:

NOn est autem difficile, amorem, qui terram & carnem sapit, à vero & divino discernere. Et ceteris hæc signa sunt: Vitiosus in hominem amor, beati Bonaventuræ sensu, est *blandus, puerilis, improbus*. Blandus est, nam sermonis saccarum & lenocinia verborum adhibet. Alter alteri exaggerat; quantùm se mutuò diligant, & quàm omne colloquii tempus breve censeant, etsi sermonibus diem noctémque impendant. Et reverà, cùm tales conveniunt, in infinitum abit materia loquendi. Quandocunque finiant, supereſt quod dicant.

Puerilis.

Puerilis autem hoc modo noscitur. Amicitia puerorum res lusorias, jentacula, merendas, vanas narratiunculas quærit: sic aliqui se amant, ob cenas & conviviola, ludos & donariola, & quidquid ejusmodi nugarum est. Huc spectant, anxiè quidquid novi est conquirere, & si quid rumoris affluit, mox mutuis epistolis inserere, ita vanissima quæque vel litteris vel sermonibus miscere. Amor degener sacra & ad salutem spectantia rarò tractat, nisi sub initium sui, & hoc amoris parum sancti mantelum est: sanctè incipere, specie honesti convenire subinde blandâ manu se mutuò contingere & mulcere, obsequia mutua deferre, sed demum in molles & lascivos affectus desinere: sic aviculæ capiuntur visco; sic caupones ebriis aut rudibus vappam & fugiens vinum pro nectarico vendunt; sic hamus tegitur escâ, quam appetituri sciuntur pisciculi.

Deinde hic degener Amor cor reddit inquietum, cùm absens est, qui amatur, & facilis insurgit ira ad omnem offensiunculam; alter alterum vocat ingratum, objicitque ei beneficia, si minùs videatur respondere amori. Accedit impatientia & zelotypia, cùm amatus alium etiam amat, aut ab alio amatur. Quæ omnia longè absunt à puro veróque amore.

Improbus.

Improbus autem amor est, cùm in fraudes aut vitia conjuratur, & plerumque cum alterius damno. Hinc illæ voces pessimè usurpatæ: *In quo quis audet, audeo & ego.* Hebræus Sapiens hîc monet, & pervellens aurem: *Fili mi*, ait, *si te lactaverint peccatores, non acquiescas eis. Si dixerint, veni nobiscum, &c. ne ambules cum eis, prohibe pedem tuum à semitis eorum.* Degener & improbus hic amor est, qui inter vitia coalescit. Severus est *Sanctus* amor, & æqualem in omnes benevolentiam partitur, omnium ingenia, mores, defectus, aliáque onera benignè tolerando. *Dilectio proximi malum non operatur. Qui diligit proximum, legem implevit. Plenitudo ergo legis est dilectio.*

2. *Cor. c. 11. v. 21.* *Prov. cap. 1. v. 10. 11. & 15.* *Ad Rom. cap. 13 v. 8. & 11. & Gal. cap. 5. v. 14.*

Abdemelechi erga Jeremiam prophetam charitas:

Neque suum unquam deest præmium amori vero. Abdemelech Æthiops, qui Regi Sedeciæ à cubiculis erat, sortem Hieremiæ vatis in cœnosam foveam dejecti miseratus Regem suum adjit, & pro innoxio capite deprecatus est. Impetratâ venià Prophetam incredibili charitate è cœno eduxit. Illi, qui odium in Hieremiam exercuerunt, in potestatem hostium devenerunt, è quibus alii occisi, alii captivi Babylonem abducti sunt. Soli Abdemelecho certâ fide promissum est: *Liberabo te in illâ die, ait Dominus, & non tradêris in manus virorum, quos formidas. Sed eruens liberabo te, & gladio non cades: sed erit tibi anima tua in salutem, quia in me habuisti fiduciam.*

O grande charitatis & meritum, & præmium! capitur, vastatur, quatitur, funditus evertitur Hierusalem, & inter tot furentium gladios is unus à periculis tutus agit, cujus charitas innocentem tutari sustinuit.

Et quàm rari admodùm exempli est charitas Tobiæ, qui Babylone captivus suæ gentis homines egenos & afflictos non tantùm solabatur, sed suis etiam fortunis sublevabat. Præstitit ea pietas Tobiam tam incolumem à Sennacheribi sævitiâ, ut vis illa universæ genti alioquin infesta, unum virum non attigerit. Tobiæ c. 1. v. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Neque inter idololatras hæc virtus ignoti nominis fuit. Potuit Æmylius Paulus è Cannensi acie tametsi vulneratus in tutum evadere, sed legionibus cæsis noluit, equo etiam, qui illi ad fugam à Lentulo deferebatur, repudiato. Quin imò saxo sedens: Macte, inquit, virtute hac C. Corneli: Abi, nuntia publicè patribus, ut urbem Romam muniant, firmentque præsidiis ante hostis adventum, méque, ut decet, finito inter meos milites expirare. Mira Imperatoris charitas, qui jamjam expiraturus, de patriâ magis quàm de vitâ sollicitus fuit. Nec pœnitendas hic vir sortitus est exequias. Nam ut optabiliùs in patriâ, sic speciosiùs pro patriâ defunctus, supremi officii decus infelicitate amissum, virtute recuperavit. Siquidem ipse hostis Hannibal Æmylii Pauli quæsitum corpus jacere inhumatum passus non

Paulli Æmylii erga patriam charitas:

Valer. lib. 5. cap. 10.

sis non est. Hic ipse Æmylius Romæ ante Cannensem cladem, orationi quam de rebus à se gestis apud populum habuit, hanc clausulam adjecit: Cùm in maximo proventu felicitatis vestræ, Quirites, timerem, ne quid mali fortuna moliretur, superos precatus sum, ut si quid adversi populo Romano immineret, id totum in meam domum converteretur. Quapropter bene habet se res: annuendo enim votis meis hoc egerunt superi, ut vos potiùs meum casum doleretis, quàm ego vestrum ingemiscerem.

Hæc charitatis dulcedo est, quæ etiam in efferata barbarorum ingenia penetrat, quæ truces hostium mollit oculos, quæ insolentissimos flectit spiritus. Nec charitati arduum aut difficile est inter arma contraria, inter districtos cominus mucrones placidum iter reperire. Vincit iram, prosternit odium, hostilémque sanguinem

Catonis in hostes.

hostilibus lacrymis permiscet. Hinc lacrymæ Catonis, hostium etiam cadaveribus donatæ. Hinc Africani majoris notissimæ voces: Malle se unum civem servare, B quàm mille hostes perdere.

Phocionis Athenien-sis.

Fuit aliorum civium charitas in alios, sed nullius, ut arbitror, in omnes, præterquam Atheniensis Phocionis, qui in Atticâ civitate non modò non læsit quenquam, sed nec odit quidem, cùm graves alioquin contentiones ab eo sæpe susceptæ essent Reipublicæ causâ. Sed is omnes humanos affectus suorum civium charitati censuit posthabendos.

Periclis Dicis.

Sed palmam hac in re omnibus præripere videtur laudatissimus Pericles Dux & Orator nobilissimus, qui Rempublicam Athenienſium annis quadraginta, felicitate & prudentiâ incredibili gubernavit. Eximii hujus viri in suos charitas non solùm cum priscis idololatris, sed cum nostratibus etiam Christianis certet, & præmium ferat. Res memorâ dignissima est, & ad imitationem unicè observanda.

Plutarch. in Pericle.

Pericli lentâ tabe consumpto, & jam prope animam agenti, assidentes ad lectum præstantissimi cives, & C amici, commemorabant, quantis ille opibus & virtutibus enituisset: res etiam ab eo gestas recensebant, & victoriarum numerum; novem enim trophæa civitati prætor & victor excitaverat. Hæc illi submissè inter se differebant, quasi æger jam omni sensu orbus, non jam amplius intelligeret, quæ dicerentur. At ille omnia attentè audiverat, denique in medium locutus: Sanè miror, hæc à vobis tantopere celebrari, quorum partem fortuna sibi vendicat, partem aliena industria sibi assignat, & quæ multis Ducibus aliis obtigerunt. Quod verò à rectè factis conscientiam singulariter erigit, & quod excellentissimum judico, vos omisistis: Nemo enim, inquit, ex omnibus civibus meâ operâ pullam vestem induit. Voluit dicere, neminem unquam studio læsi.

O vocem homine Christiano dignissimam! ô virum rebus omnibus, sed hocuno longè præcellentissimum! qui acerbas aliorum inimicitias pacare potuit non lenitate modò & mansuetudine, sed etiam charitate, quam rectè inter virtutes eminentissimam censuit. Ita Pericles in tantâ potentiâ nihil invidiæ aut iræ indulsit, nec implacabilis inimico ulli extitit.

§. X.

Gal. cap. 5. v. 15.

VBi vos Christiani, qui *invicem mordetis & comeditis, & ab invicem* etiam, uti Paulus prædixit, *consumemini*? Qui alternis odiis dentes exercetis & frangitis; quibus suavius videtur perire quàm ignoscere; qui æternas simultates & inimicitias in amaro corde coquitis? Quis vestrûm cum Pericle sub mortem gloriari poterit: Propter me nemo atram vestem induit?

Matt. c. 19. v. 19. Jac. c. 2. v. 8.

An Dei præceptum ignoramus? *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* An nescimus Christi jussa? *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Deus innumera pæne de veste A summi Pontificis & aureâ ejus supellectile Mosi præscripsit. Quâ de re Mosis arbitrio plurima commisit. Cùm verò ventum ad Rationale, quod pectori appendendum, non dixit *facies*, aut, *calabis*, sed, *pones*. Perinde si si diceret: De ceteris ornamentis tu videris; à summâ mitrâ, ad imas fimbrias elaborata sint omnia, idque tuæ industriæ relinquo; at verò illius ornamenti, quo ingenium & ratio est cohonestanda, & Rationale dicitur, præter me neminem alium volo esse auctorem. *Ponesautem in rationali Doctrinam & Veritatem.* Humano arbitrio multa optimus Deus permisit: amplecti castitatem, religiosam obedientiam & paupertatem colere voluit; ea esse statuit, at verò cùm de charitate agitur: *Hæc mando vobis*, inquit, *ut diligatis invicem.* Hæc sapientia est, hæc veritas, nobis etiam dissimiles, & adversarios, & inimicos diligere. Sicut diversissimæ Rationalis gemmæ in eandem socieratem fuerant colligatæ: sic charitate nexos oportet esse homines, quorum ille quidem adamas est nobili prosapiâ clarus, hic generoso rubet sanguine pyropus, ille obscuriore loco natus, uti beryllus, alter hilaritate facili benignus instar smaragdi collucet, omnes tamen summi & infimi uno charitatis aureo cælatóque pectore colloçati sint. *Hæc mando vobis.* Hæc non scripta tantùm, sed nata lex, quam non solùm accepimus, legimus, didicimus, sed à naturâ ipsâ hausimus; quid enim rationi magis consentaneum, quàm ut homo hominem sui generis consortem diligat?

Exod. c. 28. v. 30.

Charitas nobis dissimiles, adversarios, & inimicos complectitur.

Charitatis lex non tantùm scripta, sed nata.

Ostenderat Ezechiëli Deus patentissimum campum ossibus mortuorum aridissimis constratum. Jussus est vates eò loci ossibus tamquam vivis hominibus concionari ac dicere: *Ossa arida audite verbum Domini.* Extemplo audierunt & paruerunt dictis, & *accesserunt ossa ad ossa unumquodque ad junctûram suam*; ita ut ossa ossibus, articuli articulis, nervi nervis, venæ venis, membranæ membranis jungerentur, & adhærescerent, totâ articulatione ad motum, ad stabilitatem, ad omnem corporis actionem, ad arma etiam capienda bene composita. Nam, *ingressus est in ea spiritus, & vixerunt, steteruntque super pedes suos, exercitus grandis valde.*

Ezech. c. 37. v. 4. Ibid. v. 7. Ibid. v. 10.

Quid civitates nostræ sunt nisi ossuaria, ubi alii alios corrodimus, ubi odia & inimicitias jam pridem sepultas ab inferis excitamus, ubi ossa sine lege sparsa, ubi homines sine charitate viventes fœtorem odiorum spargunt. Igitur, *ossa arida audite verbum Domini.* Si cadavera carne nudata, nullo spiritu animata, Prophetæ tamen vocibus obtemperârunt: Quid vos rationis compotes, spiritu & fide animati, quorum vita Christus est, an Domini vocem imminente morte editam non audietis? *Hæc mando vobis, ut diligatis invicem.* Mortui jubentur audire & obsequi; audierunt & obsecuti sunt. Multò magis, ô vivi, audite vocem Dei vestri: *Hæc mando vobis.* Accedant igitur ossa ad ossa, unumquodque ad junctûram suam. Alter alterius defectus toleret & tegat, alter alteri condonet injurias, alter alterum consilio, manu, D facultatibus juvet. Hæ ossium junctûræ, commissuræ sunt articulorum, hæc charitatis lex est, ut quæ nobis ab alio fieri vellemus, eadem à nobis alteri fiant: quod ingratum aliis & exosum novimus, id quantum licet & facere & dicere omittamus; quod verò scimus acceptum, illud & sermone & actione, quoad permissum, repræsentemus. Quod Paulus plurimùm commendans: *Unusquisque vestrûm*, inquit, *proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. Debemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum sustinere, & non nobis placere. Deus autem patientiæ & solatii det vobis idipsum facere in alterutrum secundùm Iesum Christum; ut unanimes uno ore honorificetis Deum.* Charitas ossa etiam arida commissuris prorsus admirandis conglutinat.

Defectus proximi sunt tolerandi.

Rom. c. 15. v. 1. 2. & seqq.

§. XI.

Philippus Bosquier in Scipione claudicantium conc. 6. mihi pag. 445.

NArrat è Divi Francisci familiâ ecclesiastes celeberrimus rem inauditam, quam sibi certâ fide ajt constare. Montibus Hannoniæ viri complures pilâ palmariâ ludebant, reflexis (ut fit, ætate maximè) ad cubitum usque manicis. Fortè fortunâ mulier uterum ferens eò loci transitura nonnihil substitit. Hîc repentè velut anthropophagiæ morbo contacta unius è lusoribus carnem brachii appetiit. Itaque confessa morbum, summis precibus rogavit, liceret sibi hoc voto frui, & explere appetentiam. At lusor magni animi, & periculum tam prolis quàm matris gravidæ miseratus, arrepto mox cultello tantum carnis è suomet brachio excîdit, quantum tam insolitæ fami sufficturum credidit, idque perhumaniter vescendum feminæ dedit. O novum Mutium Cordum Scævolam! sed non satiata est hoc bolo insana mulieris appetentia. Nam primâ carnis parte, quam acceperat, avidè devoratâ, obsecratione jam contentiore petiit & alteram. Nec repulsam tulit. Etenim lusor priore suâ audaciâ jam paratior charitati obsequi, rursum aliam (mirabile dictu) partem ex altero brachio excecuit, & porrexit in cibum. Sed nondum importunæ mulieris absurdissima gula est expleta. Cùmque tertiùm quod priùs, petere auderet, ille robusti pectoris vir comiter respondit: Mea mihi liberalitas, mater, nimis magno stabit: non sum ferendo, ut tertium bolum porrigam. Itaque aut priori dape contenta abis, & rem Deo committis, aut è sociis meis alium quæris, qui tibi tantundem charitatis & obsequii, quantum ego exhibeat.

Non sola Roma Mutios olim generat. Christiana charitas audere scit majora, & quod multò excellentius, ex longè nobiliori causâ.

§. XII.

SEd ubi nunc ii, qui non tantùm non carnem è brachio, sed nec numulum è marsupio, nec particulam ex obsoleto pallio darent charitate moti, qui mutuis sese odiis concerpunt, qui invidiæ dentibus sese lacerant? ubi invidia, ubi odium vivit, ibi extincta est charitas. Audite quicunque vel scintillam odii in alium fovetis, audite homicidæ. Adversùm vos Joannes Apostolus clamat: *Qui non diligit, manet in morte. Omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis, quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in seipso manentem* Hæc Augustinus luculenter explicans: *Pactum*, inquit, *& placitum cum Deo fecimus, & conditionem solvendi debiti in cautione subscripsimus*: Dimitte nobis, *plenâ fiduciâ petimus*: Si & nos dimittimus. *Si autem non dimittimus, dimitti nobis peccata non putemus. Ne nos ipsos fallamus. Humanum est irasci; sed non debet iracundia tua, natus furculus brevis, suspicionibus irrigari, & ad trabem pervenire. Aliud est enim ira, aliud odium. Culpas in alio iram, & tenes odium in teipso? In comparatione odii ira festuca est. Sed festucam si nutrias, trabs erit. Si evellas & projicias, nihil erit.*

1. Joan c. 3. v. 14. & 15.

Aug. tom. 10. lib. 50. homiliar. Hom. 40. mihi p. 139. & 194.

Qui odit fratrem suum, ambulat, exit, intrat, procedit nullis catenis oneratus, nullo carcere inclusus, reatu tamen ligatus est. Noli illum putare sine carcere esse. Carcer ejus, cor ejus est. Odis fratrem tuum, & securus ambulas? & concordare non vis? Non agnoscis, quare spatium dederit tibi Deus? Ecce jam homicida es, & adhuc vivis. Si Dominum iratum haberes, * Ad infer. vos. *cum odio fratris tui subitò rapereris.* * *Parcit tibi Deus; parce tu tibi; concorda cum fratre tuo. Aut fortè tu vis, & ille non vult? sufficiat tibi. Habes, unde illum doleas: te solvisti. Dic,* Matth. c. 6. v. 12. *si vis concordare, & ille non vult; dic securus*, dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *Sed quod sequitur, vide. Non vis dimittere peccatum fratri tuo, & dicturus es*, Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. *An non es dicturus hoc? si non es dicturus, nihil es accepturus. Si autem dicturus es, falsum es dicturus. Ergo dic, & verum dic.*

A *Quomodo dicturus es verum, qui fratri tuo noluisti laxare peccatum? Omnes ergo audiamus, omnes timeamus. Scio, quotidie venire hominem, genua figere, fronte terram concutere, aliquando vultum suum lacrymis rigare: & in istâ tantâ humilitate ac perturbatione dicit: Domine vindica me, occide inimicum meum.*

Non expectemus vindicari, fratres. Quid est vindicari, nisi malo alieno pasci? Appositissimè hîc Hieronymus. *Quid prodest*, inquit, *tenuari corpus abstinentiâ, si animus intumescat superbiâ? quid virtutis habet, vinum non bibere, & irâ & odio inebriari?*

Hîc iterum te monemus, Lector, quod initio monuimus, & semper observatum cupimus: Virtutes à nobis non *speculativas*, quas vocant, sed *practicas* doceri scias. Sapienter prorsus & verè Romanus Sapiens, Cordubensis Philosophus: *Imperfectum*, inquit, *ac languidum bonum est, in otium sine actu projecta virtus, nunquam id quod didicit ostendens. Quis negat illum debere prosectus suos in opere tentare? nec tantùm quid faciendum sit cogitare, sed etiam aliquando manum exercere, & ea, quæ meditata sunt, ad verum perducere?* Ergo virtus, quæ agere non vult, virtutis nomen amittit. Nunquam usque eò intercluså sunt omnia, ut actioni honestæ locus non sit. Nos igitur hîc omnia referimus ad actionem, eámque quàm honestissimam, & quæ ad virtutis leges instituatur. Eam ob caussam de nullâ virtute locuturi sumus, quin continuò monstremus, quâ ratione ea in opus prodire possit, & manus ostendere. Ordimur ab Amore in homines recto castóque.

Seneca ep. 94. Sapiens. cap. 9. v. 10. Sapiens. cap. 9. v. 13. Cicero. Seneca.

AMORIS ACTIONES, SEV, PRAXIS.

1. Amor, si verus est, omnes amaritudinis, suspicionis, & aversionis scintillas in animo contra quemcunque alium glisscentes illico extinguit. *Omnis amaritudo*, inquit Apostolus, *& ira, & indignatio tollatur à vobis cum omni malitiâ. Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem.*

1. Amor. Ephes. c. 4. v. 31.

2. Amoris est omnia optimè interpretari. Quòd si secus opus interpretationem benignam respuat, saltem operandi finem seu intentionem excusare.

Secundo.

3. Amoris est promptè libenterque opitulari, non Tertio. consilio solùm, sed & re, ac manu. Qualis enim amor, qui verbis quidem & consiliis abundet, manum autem admovere, aut crumenam solvere religioni ducat? *Qui habuerit*, inquit Joannes, *substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?*

1. Joan. c. 3. v. 17.

4. Amoris est sententiâ suâ, imò & jure suo nonnunquam (si ullo modo fieri possit) non gravatè cedere; sine necessitate ulli homini contradicere, est amoris nexum solvere, turbas ciere, litigium contrahere, odium excitare.

Quarto.

5. Amoris est, non debitum tantùm sed & voluntarium subinde officium conferre, operam gratis tribuere, nec amicis tantùm & notis, sed etiam inimicis ac ignotis gratificari & subservire.

Quinto.

6. Amoris est, obsequiis certare, imò & prævenire. Amor non aliâ monetâ quàm amore emitur. Nec quisquam ad amandum porentiùs invitat, quàm qui amat, licet hoc ei utilitatem non adferat. Omnia suis commodis metiri, non est amare, sed mercari. Amor verus nec mercator est, nec Mercenarius. Tarsensis magistri vox est: *Charitate fraternitatis diligentes, honore invicem prævenientes:* Honor mutuus alit amorem.

Sexto. Rom. cap. 12. v. 10.

7. Amoris est injurias ac offensas etiam gravissimas æquo animo tolerare: imbecillitates quascumque quorumcumque propitiis oculis transire, & iis qui molestiùs urgent, promptiùs veniam dare: charitas enim patiens est, omnia suffert, & omnia sustinet. Gregorii vertibum est: *Si amas, toleras; si desisti tolerare, desisti & amare.*

Septimo.

8. Amoris

Octava.

8. Amoris est, aliorum successibus gaudere & gratulari, res illorum adversas & damna commiserari. Siquidem æmulationes & omnem invidiæ mordacitatem ignorat sincerus amor. Christianæ charitatis est, *gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.*

Rom.c.12. v.15.

Nona.

9. Amoris est pro æmulis, obtrectatoribus & inimicis quotidianas preces fundere. Res hæc maximi momenti, quia lex Domini est, *Orare pro persequentibus.* Orare tantùm? diligere etiam & benefacere. Beati Bonaventuræ documentum est: *si aliquis domesticus tuus, vel vicinus tibi fuerit in corde onerosus, illi studè magis obsequiosus esse & affabilis, & citò senties remedium illius morbi.* Hæc Christiani amoris norma est, beneficia in indignos beneficiis dispensare.

Bonav. de reformat. Novit. parte 2. cap. 13.

Ita Christus, ita Mater ac Discipuli Christi, ita omnes Christianæ nobilitatis heroës ac heroïdes. Diligendi scilicet sunt omnes propter Deum, Deus autem propter seipsum. Amor omnibus bene utitur, amico ad benevolentiam, inimico autem ad patientiam.

CAPVT II.

Rosa Cerea, seu, Mansuetudo.

§. I.

Psalm.cap.3. v.19. In orbe nihil similius Dei filio suâ matre. Matth.c.11. v.29.

PATIENTIA tristitiam, mansuetudo vincit iram. Mater Domini, si quisquam hominum, illud Siracidæ servavit exactissimè: *In mansuetudine perfice opera tua, & super hominum gloriam diligêris.* In orbe nil similius Dei filio, quàm hæc Dei mater: Filius mitissimus, mitissima fuit & mater. Filii vox est: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Ubi submissio, ibi & mansuetudo: illa in matre & filio singularis ac summa, ergo & ista.

Ille Alberto Magno tractabilis & mansuetus est, qui habet bonos mores, & est omnibus conformis in his, quæ fieri possunt secundùm Deum. Virgo beatissima, quod in illâ Bernardus admiratur, omnibus omnia est facta mansuetudine. Nec defuit occasio virtutis istius exercendæ. Hostes habuit & multos, & potentes. Cùm enim filium omnes pæne sacri ordinis homines, Pharisæi, Scribæ, Sacerdotes, Pontifices, acerbissimis odiis sint insecuti, plebem ut secum sentiret, in eum instigârunt; quàm enim contemptim de eo locuti: *Nónne hic est fabri filius, nónne mater ejus dicitur Maria? Et scandalizabantur in illo.* Hi invidiâ pleni, hostes filii, matris certè amici non erant. Hos omnes mater mitissima tam incredibili morum suavitate pertulit, ut Ecclesia jure merito hanc mansuetudinem extollens, canat: *Virgo singularis, inter omnes mitis, nos culpis solutos, mites fac & castos.* Mansuetissimus Regum Hebræorum David preces suas allegans Deo; *Memento,* inquit, *David & omnis mansuetudinis ejus.* Magnarum virium fuit hæc oratio. Sed quantò majorum erunt istæ: Memento Domine matris, & omnis mansuetudinis ejus. Memento Domine filii, & omnis mansuetudinis ejus.

Matth.c.13. v.55. Marci c.6. v.4.

Psal.131.v.1.

Paulus suis precibus vim summam additurus: *Obsecro vos,* inquit, *per mansuetudinem & modestiam Christi.* Mediolanensis Pontifex Ambrosius mores vitámque Virginis beatissimæ velut carbone delineans: *Sit vobis,* inquit, *tanquam in imagine descripta virginitas, vitáque beata Mariæ, de quâ velut speculo refulget species castitatis, & forma virtutis,* &c. *Nullum lædere, bene velle omnibus, assurgere majoribus natu, æqualibus non invidere, fugere jactantiam, rationem sequi, amare virtutem. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit à propinquis? quando fastidivit humilem? quando derisit debilem? quando vitavit inopem? Virgo verè mitis in omnes, virgo singularis. Nihil torvum in ejus oculis, nihil in verbis procax, nihil in actu inverecundum. Non gestus fractior, non incessus solutior, non vox petulantior, ut ipsa corporis species simulachrum fuerit mentis, figura probitatis.*

1. Cor.c.10. v.1. Ambr. lib.2. de Virgin. fol. initium.

Cùm Augustus Imperator arrogante censu ac descriptione orbem universum turbaret, virgo uterum ferens, jámque partu vicina Nazaretho Bethlehemum proficisci compulsa promptissimè paruit. Et videte, quàm illa nec Cæsari, nec ulli alteri malè precata, non Cæsaris atrogantiam detestata, non se regii sanguinis jactans virginem, non suam ab avo Davide prosapiam extollens iter suscepit velut feminarum pauperrima. Et cùm ubique paterentur repulsam, ubique exclusissima, vix demùm stabulo recepta, nec verbulo tamen mansuetudinem offendit. Hinc meritò de illâ Bernardus: *Revolve,* inquit, *scripturæ seriem, & si quid in Mariâ austerum reperêris, de cetero eam suspectam habeas.*

Bern. ser. 4. super Missus est, &c.

Neque mirum virginem matrem inter suos cives, inter Bethlehemitas, Nazarenos, Capharnaitas, Hierosolymitas extitisse mansuetissimam, nemini molestam, omnibus benignam, quæ cum barbaris Ægyptiis pæne septennio potuit convenire. Nimirum Mites ubique suam habent patriam. Quod vates regius affirmat: *Mansueti hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis.* Veteri verbo.

Psal.36.v.11;

Mitibus & gratis nemo nocere potest.

Porrò regiæ hujus virginis mansuetudinem dilaudaris Bonaventura, *Maria,* inquit, *mansuetissima fuit per patientissimam lenitatem contra omnem adversitatem: gladius quidem cor ejus pertransiit, sed per odium non occidit, nec per impatientiam vulneravit.* Nam *sermo ejus,* ut Damascenus loquitur, *jucundus ex leni animâ progrediens. Est enim mansuetudo animi dulcedo, quam non vincit amaritudo.* Virgo verè mitis inter omnes singularis. *Propter veritatem & mansuetudinem & justitiam deduxit illam mirabiliter Filii dextera.* Dominus est, qui *mansuetos exaltat in salutem. Suscipiens mansuetos Dominus.* Mansuetis dabit gratiam, *diliget mansuetos in judicio, docebit mites vias suas.* Illi *humilium & mansuetorum semper placuit deprecatio.*

Bonav. in Speculo c.84. Damasc. orat. 1. de Nativit. Gloss. in c.5. Matth. Psal.44. v.5. Psal.149.v.4. Psal.146.v.6. Psal.24.v.9. Judith.c.9. v.16.

§. II.

NOnnulli olim mansuetudinis laude clarissimi. Moses, quod sacra pagina testatur, *vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terrâ.* Hac virtute si caruisset, immensam populi Hebræi multitudinem gubernare nunquam potuisset. Jacob insigni suâ mansuetudine letale fel minacis Esau in lacrymas felicissimè mutavit. Quem enim venator ille perdere cogitârat, eum & amplexatus, & osculatus est humanissimè. Noë mus mitis inter orbis ruinas, in medio mortis theatro cum paucis servatur. David mitissimus Saulis insidias & vicinissimum interitum sæpius evitavit.

Mansuetudinis laude clarissimi: Moses, *Num.c.12. v. 3.* Jacob, Noëmus, David,

Plurimi sanctorum hominum mansuetudine suâ feras animantes exarmârunt, & mansuescere docuerunt. Marianus Bituricensis Cœnobii monachus, qui bubulcum agere non dedignatus, aprum ad se confugientem tutatus est, & canes ne feram sibi supplicem lacerarent, imperio efficaci cohibuit: mansuetudinem illius aper, virtutem canes testati sunt.

Sancti mansuetudine feras docuerunt mansuescere. Marianus monachus:

Columbanus Abbas dicto audientes habuit ursos, onagros & crocodilos Helenus. Ad Rhemensem Pontificem Remigium passeres convolare soliti, ut è manu illius suam sibi annonam acciperent: nimirum in apertissimis campis minùs turò se pasci putabant, quàm in mansuetissimi Præsulis sinu.

Columbanus abbas; Blasius antistites. Judocus;

Blasium antistitem aviculæ collaris velut symbolis in nemore aluerunt. Judocus regis Britanni filius, qui calcato diademate ac purpurâ Christo pauper serviit, columbas & pisces sibi familiares è manu suâ nutrit. Ad Ivonis Presbyteri mensam avis peregrina candido viridique colore spectabilis se stitit, tangi se passa & contrectari, fausta cum prece viri sancti avolavit. Maxentius

Ivo; Maxentius;

Pictavienſis

Pictaviensis Abbas eâ fuit mansuetudine, ut agrestes volucres non cupidiùs arborum ramis, quàm illius manibus insiderent. Franciſci Assisiatis lenitatem avicularum familiaritas mirabiliorem fecit; Nam frequenti auditorio ad concionantem confluebant, neque refugiebant manum ejus, usque adeò obsequentes viro mansuetissimo, ut ad illius nutum irent, redirent, canerent, facerent, prout vir sanctus jussisset. Non quòd jussa intelligerent, sed quòd jubentis mansuetudinem & auctoritatem sentirent. Josephus Anchieta superioribus annis in Brasiliâ ejus generis admiranda plurima patravit. Volucres, pantheras, pisces ad vocis imperium habuit obsequentes. Ab his viris sanctissimis mansuetos mores & ipsæ belluæ acceperunt.

Franciscus Assisias.

Vitam illius & admirãda scripsit 4. libris Sebastianus Betarius.

Theodor. in Eusebio c. 4. apud Rosweid. pag. 806.

His jure annumerandus Davides vir divinus, Theodoreto teste oculato. Hic in cœnobio centum quinquaginta Monachis Præfectus, in eam sese mansuetudinem composuit, ut quadraginta quinque annis nunquam irasci, aut excandescere sit visus, cùm tamen innumera essent, quæ pænè cogerent subinde fel ostendere. At ille mansit immobilis, nec magis iræ cessit, quàm ventis marpesia cautes. Oculi ejus, inquit Theodoretus, non jam truces ac torvi, jam verò læti, sed in eodem semper honesti decoríque tenore permanebant. Hi autem certissimi testes tranquillitatis in animo aut turbarum. Et ne quis fortè arbitretur, nullam ei caussam fuisse irascendi, addit Theodoretus ista. Sederat apud nos vir ille divinus, de cælesti Philosophiâ quæstiones agitans, de religiosæ vitæ apice dissertabat. Hos sermones Publius ejus Cœnobii Sacerdos, inurbanissimè turbavit: nam impetu in conclave irruens vociferari cœpit, mansuetudinem illam non modestiam, sed amentiam censendam, ut quæ omnibus esset exitio. Et plura ejuscemodi amarulenta prorsus ac fellea dicta evomebat. At Davides velut adamantinæ mentis nil moveri, non frontem contrahere, non colorem ducere, non vultum asperare, nec cœptum sermonem deserere, sed leni voce & verbis animi serenitatem significantibus, illud unum rogabat, ut senex eorum, quæ vellet, curam ageret; sibi jam cum hospitibus loquendum. O virum sui potentem! ô lenitatem & mansuetudinem admirandam! atque hoc est fel omne quietâ statione continere, & medias inter tempestates ridentem Phœbum exhibere. O virgo singularis, fac nos tales, doce esse mansuetos, *mites fac & castos.*

§. VI.

NIhil magnum, nisi quod simul & placidum, nam omne invalidum naturâ querulum est: imbecillia lædi se putant, si tangantur. Os immite & indignationis plenum turbati animi confessio est. Non est mansuetus, non est sanus animus, quem impatientia evocat ad oris tumultus. Sapienter Philosophus à Cordubâ: *Nullum est*, inquit, *argumentum magnitudinis certius, quàm nihil posse, quo instigeris, accidere. Pars superior mundi & ordinatior, ac propinqua sideribus nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret: inferiora fulminant.* Eodem modo *sublimis animus, quietus semper, & in statione tranquillâ collocatus, intra se premens, quibus ira contrahitur, modestus & venerabilis est, & compositus.* Nemo linguæ temperare, nemo bilem novit substringere, nisi mitis animus.

Lucanus hæc ipsa: *Lege Deum, minimas rerum discordia turbat, Pacem summa tenent.* Senec. lib. 3. de Irâ c. 6.

Eleganter Origenes: *Est*, inquit, *quædam familia mitium, cui præest Moses: Est quædam patientium, cui præest Iobus: Est quædam continentium, cui præest Iosephus. Vnusquisque in monte congregabitur ad familiam suam; mitis cum mitibus; patiens cum patientibus; virgo cum virginibus; sic & iracundus cum iracundis; luxuriosus cum luxuriosis. Revertetur unusquisque ad familiam pristinam, quia jubilæus est.*

Levit. c. 25. v. 10.

Sanctorum hominum peculiaris & maximè propria virtus est mansuetudo, quæ Deo hominem reddit quàm

Mansuetudo est sanctorum

A similimum. Et *beati mites, quoniam ipsi possidebunt terram.* Moses, si beato Dionysio credimus, ideo Deo familiarissimus, quia mansuetissimus: ideo Prophetis omnibus dignior, quia & mitior omnibus; nec unquam prius divinam amicitiam læsit, quàm à mansuetudine nonnihil defecit. Nec aliud est, quod Christus Dominus significantiùs jusserit, ut id à se disceremus, quàm mitem esse ac humilem. Palladius refert unam aliquam, cui Amma nomen, in virginum cœnobio, perinde ut fatuam ludibriis & risu omnium expositam fuisse. Cùm illa hoc mansuetè ac hilariter ferret, à sancto Pitiusone Dei monitu, omnium sanctissima, æquè ac sapientissima est pronunciata. Nimirum hæc Christiana sapientia est, non paria respondere, sed asperrimis verbis placidissima reponere. De homine mansueto facundè Chrysostomus: *Mens*, inquit, *hominis mansueti, montis vertici similis est, auram quidem habenti tenuem, purum verò radium, pura fontium fluenta multasque florum amœnitates; & sicut dies clara*

B *& serena, ita animus est mansueti.* Cùm cælum est innube, cùm sol ridet, omnia longè jucundiora, quàm cùm fœdæ ruunt supernè tempestates, sic oris mansueti homo, dictis suis factísque omnibus incredibilem aspirat gratiam solâ mansuetudinis serenitate. *Fili in mansuetudine fac opus tuum, & diligeris super hominem gratus, & serva animam tuam.* Irascéris? adversarium juvas, & ipse tibi plus incommodas, quàm ille, qui te oppugnat. Iram contines? illæsum te custodis, omnes in te machinas retundis, omnes adversarii conatus irritos reddis. Ira illum præclarissimè non solùm vincis, sed ulciscéris. Chrysostomus pleno id ore affirmans: *Fulgentissima*, inquit, *victoria est, quâ injuriam inferentem patiendo superásti. Mansuetudo omni diademate & gloriâ conducibilior. Hoc enim certissimum signum (* obsecro notemus ista *) quo internoscitur vir ratione præditus, si mansuetus fuerit, si lenis, si mitis, si modestus & quietus, si non quasi servus ducatur & trahatur aut ab irâ, aut ab aliis affectionibus, sed ratione vincat internos illos incompositos motus, nobilémque suam generositatem servet, ne in*

C *brutorum ferociam negligentiâ degeneret.*

David toties repetitum in se furorem Saulis non irascendo, sed parcendo leniit, & quem nullis obsequiis, ne rursum indignaretur, movere potuit, in ejus solio successor esse meruit. Quid ringeris iracunde, quid fremis & vociferaris? vide matrem Christi, vide Christum filium. Neminem ad se venientem repellit, neminem sine beneficio dimittit; pauperes eligit, parvulos admittit, turbas docet, ægrotos visitat, proditoris osculum non refutat, pro ipsis tortoribus in cruce orat. Agnus mansuetissimus ad macellum ducitur, non resistit: maledicitur & silet, irridetur & sustinet. Verè rex apum Christus sine aculeo, verè ovis, verè mitis & humilis corde, verè præstabilis super malitiâ. Aut ergo imitare, aut illum non appella tuum magistrum.

Huc multùm juverit viri præstantissimi Thomæ Mori ratiocinatio; Vel enim bonus est, inquit, cui irasceris, vel malus. Si bonus, immeritò stomacharis in Dei amicum, Dei filium. Si malus est, aut talis æternùm erit, aut mutabitur, eritque bonus. Si futurus sit semper malus, ne quæso malis illum onera, nihil malorum illi deerit apud inferos; sin futurus sit bonus, æternâ tecum amicitiâ erit conjunctissimus. Quid igitur in illum atrocibus verbis grassaris?

§. IV.

NObilissimum mansuetudinis documentum est: CVM VRERIS, AVT TACE, AVT JOCARE. Cùm ureris, inquam, cùm dicto læderis, si tacere non possis, jocare; si jocari nescias, tace. Tutissimum hoc licet, aliquando minùs decorum. Magnæ artis est, dextrè ac verecundè jocari. Si vis, ut alterius verba, quæ ille in te velut faces jecit, non accendantur, tu illa joco refrigera, sic ea exarmabis igne. Si moneri te, si argui, si reprehendi,

Mansuetudinis & cum vera, aut tace, aut jocare.

prehendi, si te præsentem vituperari, si carpi, si convicium in te dici audias, tu aut omnia silentio refelle; si silendam non putes (quod sæpe optimum) joco sic respondes: Quæso te, ne me ita in os laudes. Aut: Quid jam amplius? nondum enumerâsti omnes virtutes meas? Ita joco illum magis feries, quàm si grandem in illum falaricam retorsisses.

Optimè hanc in rem suadens Seneca: Alia, inquit, differenda sunt, alia deridenda, alia donanda. Circumscribenda multis modis ira est. Pleraque in lusum jocúmque vertantur. Socratem, ajunt, colapho percussum nihil amplius dixisse, quàm, *Molestum esse, quòd nescirent homines, quando cum galeâ prodire deberent.* Huc conducit, non omnia videre, nec audire omnia. Multæ nos injuriæ transeant: ex quibus pleraſque non accipit, qui nescit. Non vis esse iracundus, ne sis curiosus: qui inquirit, quid in se dictum sit, qui malignos sermones etiam si secretò habiti sint, eruit, seipsum inquietat, & in bellum protrudit.

Vide Diogenem Laertium asscribis Diogenis Cynici, qui pugno percussus: Iupiter, inquit, quàm mihi fugit cum galeâ immobilare.

Quòd si quis deprehendat, mansuetudinem à se sæpiùs, contrà quàm facere statuisset, violatam, ita seipsum Cassiani suasu, objurgans alloquetur: Tùne ille es, bone vir, qui mala omnia superaturum animo proposueras, qui maximas conviciorum acerbitates tolerare decreveras: quomodo invicta illa patientia tua levissimi verbi prolusione confossa est? quomodo immobilem illam mansuetudinem tuam vel convicioli aura dejecit? quomodo ingentem certaminis apparatum exigua hostis umbra conterruit? ubinam illud est, quod inani fidentiâ proclamabas? *Proba me, Domine, & tenta me, ure renes meos, & cor meum: proba me, & scito cor meum; interroga me, & cognosce semitas meas, si via iniquitatis in me est? Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua.* Heu quàm inanes & nulli sunt conatus mei, quàm in incepto non perstiti, quàm graviter mansuetudinem offendi?

Cassian. collat. 9. c. 14.

Psalm. 25. v. 2. Psalm. 138. v. 23. Psalm. 118. v. 60.

Tali in seipsum animadversione utatur, culpam mobilitatis castiget, crebras animi commotiunculas jejuniis aliisque pœnis excruciet. Atque ita seipsum ad leges mansuetudinis formet. Ita ex omnibus affectibus maximè teter ac rabidus, nec ulla pestis humano generi pluris stetit. Mansuetudo iræ domitrix, tantò nobilior est, quantò acerbiùs irritata conquiescit. Perquam sapienter ac verè dixit Romanus scriptor: *Tunc præcipua laus mansuetudinis, cùm iræ justissima caussa est.*

Plin. Secundus l. 9. epist. 13.

Mansuetudinis Actiones, seu, praxis.

1. Mansuetudinis praxis,

1. Mansuetudinis est, illatis injuriis nequaquam exacerbari, nec asperis verbis cor amarum ejicere. Si mitis es, aut suaviter respondebis, aut penitus silebis. Modestè subridere, docet exarte Mansuetudo.

Secunda.

2. Homo mansuetus plurima non videt videns, non audit audiens, nec provocanti ad lites respondet, multò minùs alios ipse provocat.

Tertia.

3. Mansuetudinis est non pardos, aut leones, non corvos aut loquaces graculos, sed oves, sed columbas, sed agnos æmulari, & verbis mordaces non remordere: pusilli enim hominis est, repetere mordentem ut mures & formicæ solent, ad quas, si manum admoveris, ora convertunt.

Quarta.

4. Mansueti est, non tantùm bilem propriam, sed & alienam mollissimis dictis temperare.

Quinta.

5. Mansuetudinis est, aut silentio, ut dictum, aut certè dictis placidissimis tam contumelias quàm calumnias refutare. Hanc è ceteris caussam assignamus. Aut potentior te læsit, aut imbecillior: si imbecillior, parce illi; si potentior, parce tibi.

Sexta.

6. Mansueti est alios non irritare, nec tantùm aliis non nocere, sed nec cogitare nocumentum inferre.

Septima.

7. Mansueti est iræ alterius cedere, nec unquam colaterò pede cum pertinacium malitiâ contendere; dicto factóve lacessitum non reclamare, non obmurmurare, non nares corrugare; nullum denique signum offensi animi, nec voce nec gestu edere: atque ita excandescentiam alienam aut suaviter declinare, aut eam certè mitigare hoc dulci mansuetudinis saccaro, prout beatus Paulus monuit: *Non vosmetipsos defendentes charissimi, sed date locum iræ.*

Rom. c. 12. v. 19.

CAPVT III.

Rosa Lignea, seu, Silentium, & amor solitudinis.

§. I.

ARCAM paucorum hominum domicilium, sed totius orbis compendium, è lignis Setim fabricavit Noë. Hoc ligni genus pulchrum, leve, validum, ignorans cariem. Rosa ex hoc ligni genere tornata *Silentii ac Solitudinis amorem* denotat. Utriusque virtutis hujus Mater Domini fuit amantissima, tam verborum parca, quàm assueta solitudini. Verba divinæ Virginis paucissima Bernardus velut numerans: *In omni textu quatuor Evangeliorum, si bene meminimus, inquit, nonnisi quater Maria loquens auditur. Primò quidem ad Angelum, sed cùm jam semel atque iterum allocutus eam fuisset. Secundò ad Elisabeth, quando vox salutationis ejus Ioannem exultare fecit in utero, & eâ magnificante Mariam, ipsa magis Dominum magnificare curavit. Tertiò ad filium, cùm jam esset annorum duodecim, quòd ipsa & pater ejus dolentes quæsissent eum. Quartò in nuptiis ad filium, & ad ministros.* Ita quinquies universè cum aliis sermocinata est.

B. V. Maria Silentii ac solitudinis fuit amantissima.

Bern. serm. in verba Apocal. Signum magnum, &c. mihi p. 345.

Liceat mihi, quid ego hîc sentiam, aperire. Etsi omnis hujus virginis vita prodigium cæleste, & continuum fuerit miraculum, nihil tamen æquè admirandum in eâ videtur, quàm illud circa Josephum obstupescendæ virtutis silentium. Fugam Josephus tacitè circumspiciebat, jamque abitum clam moliebatur. Conjugem non ausus ream dicere, nec mysterii arcanum explorare velle, in eam potiùs sententiam ibat, ut discederet. Hæc virgo Deo plena non obscurè advertit, & tamen tacuit; se deserendam vidit, & tamen tacuit; certissimas Angeli promissiones sensit, & tamen tacuit; trepidantem de suâ fide conjugem observavit, & tamen tacuit. Taciturnitas hæc ô Deus, quàm admiranda, quàm fiduciæ plena! Ne suas ipsa laudes narrare cogeretur virgo, illa potiùs pati, quàm ista loqui voluit. Sed de hoc nos infrà fusiùs.

Nihil æquè admirandum in B. V. Maria quam illud circa Josephum silentium.

Neque tantùm suas ipsa laudes silentio pressit cælestis virgo, sed eâdem hac taciturnitate modestissimâ effecit, ut prærogativæ illius plurimæ in Evangelii librum non sint relatæ.

Birgitta sanctissima vidua cælestibus ostentis sæpius erudita, Matrem Domini sic loquentem facit: Tali die sicut hodie surrexit à mortuis filius meus, fortis quasi leo. Mihi verò, quæ sum mater Dei, cùm post mortem ejus incomprehensibili dolore mœsta essem, apparuit idem filius meus priùs quàm aliis, & palpabilem se ostendit mihi consolans me & commemorans se visibiliter in cælum ascensurum. Et quamvis hoc non est scriptum propter humilitatem meam, tamen ista est veritas, quòd filius meus resurgens, primò mihi apparuit, quàm alicui alii.

Revelationes S. Birgittæ lib. 6. c. 94. Christus resurgens matri priùs quàm aliis apparuit.

§. II.

EPiphanius Constantinopolitanus presbyter vitam matris Virginis è probatissimis Auctoribus à se conscriptam ait. Multa hîc refert à Nicephoro Callisto confirmata; qui in re præsenti: Erat Maria, inquit, in rebus omnibus honesta & gravis, pauca admodùm eáque necessaria

Nicephor. l. 2. Historiæ sacræ cap. 23. B. Maria in rebus omnibus honesta, &

necessaria loquens; ad audiendum facilis & perquam affabilis, honorem & venerationem exhibens omnibus. Addit: Decenti libertate adversùs omnes homines usa est; sine risu, sine perturbatione, sine iracundiâ maximè, ut quæ utrumque nôrat, & castissimè loqui, & sanctissimè tacere, prout res ac tempus vel sermonem vel silentium postulasset.

Macrob. lib. 3. Satur. in exord. Macrobio nihil videtur tam congruum sapientiæ, quàm locis & temporibus aptare sermones. Nimirum

Providet antè diu, quid rectè dicere possit
Vir sapiens. ———

In sermone providentissima. Virgo hæc adeò providebat, quid diceret, ut de illâ Bernardinus affirmet: *Sapientissima virgo ornata erat discretissimâ taciturnitate; nil enim locuta quod non præmeditata.*

Senec. epist. 40. sine omnino. Romanus Sapiens orationem proferri malebat quàm profluere. Ideò Lucillium ad honestissima formaturus: *Tardiloquum*, inquit, *te esse jubeo.* Ambrosius divinæ hujus Virginis exemplum proponens imitandum: *Disce*, inquit, *virgo verborum vitare lasciviam: Maria etiam salutationem Angeli verebatur, cogitabat enim, qualis esset ista salutatio.* Quòd si sermones & dicta matris numeremus eâ ratione, quâ Christi effata in cruce, septem omnino verba tam Filii quàm Matris inveniemus.

Septem Mariæ Virginis verba. Primum à Matre editum verbum Charitatis fuit, salutando Elisabeth.

Luc. cap. 1. v. 46. Alterum Gratiarum actionis, *Magnificat anima mea Dominum.*

Ibid. v. 34. Tertium Castitatis, *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?*

Ibid. v. 38. Quartum Humilitatis: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum.*

Idem c. 2. v. 48. Quintum Doloris; *Fili, quid fecisti nobis sic?*

Ioan. cap. 2. v. 3. Sextum Commiserationis, *Vinum non habent.*

Ibid. v. 5. Septimum Institutionis; *Quodcumque dixerit vobis, facite.* Scrutare voculas omnes & syllabas, quas Virgo beatissima enunciabat, nihil in eis inane aut vacuum, sterile nihil reperies. Exactissimam tam loquendi quàm tacendi normam videbis.

Ambr. lib. 2. in Lucam initio. Porrò solitudinem sic amabat hæc virginum virgo, ut meritissimum hoc illi encomium assignârit Ambrosius: *Sola in penetralibus, quam nemo virorum videret, solus Angelus reperiret; sola sine comite, sine teste, ne quo degenere depravaretur affatu, ab Angelo salutatur.* Itaque Maria ab Angelo inventa est sola, neque enim comites feminas desiderabat, quæ bonas comites cogitationes habebat: quin etiam tunc sibi minùs sola esse videbatur, cùm sola esset, cui aderant tot Sancti, tot Prophetæ, tot Angeli.

§. III.

Solitudo est metropolis Spiritus sancti. SOlitudo Spiritûs sancti metropolis est. Hîc diplomata sua Joanni dedit. Hîc omnibus solitudinem amantibus ad cor loquitur. Huc Christus discipulos suos invitans: *Venite seorsùm*, inquit, *in desertum locum, & requiescite pusillum.* Huc Arsenius navigium suum velut è mari ad portum appulit, voce divinâ monitus: *Arseni fuge tumultus, & salutem assequêris.*

Osea c. 2. v. 14. Marcic. 6. v. 31. Surius die 19. Iulii. Bern. in Cant. serm. 41. fine. Ad religiosissimam hanc solitudinem Bernardus humanissimè invitans: *O sancta anima*, inquit, *sola esto, ut soli omnium serves teipsam, quem ex omnibus tibi elegisti. Fuge publicum, fuge & ipsos domesticos; secede ab amicis, & intimis, etiam abillo, qui tibi ministrat. An nescis, te verecundum habere sponsum, & qui nequaquam suam velit tibi indulgere præsentiam præsentibus ceteris?*

Idem hom. de negotiatore, mihi pag. 437. *Quando in solitudine contemplabatur virgo Maria, tunc venisti, & in eâ & de eâ carnem assumpsisti, ô bone* JESV! *O solitudo beata! ô ereme mors vitiorum, vita virtutum! Te Lex & Prophetæ mirantur: & quicumque ad perfectionem venerunt, per te in te paradisum introierunt. O beata vita solitaria & & contemplativa, quid ultra de te loquar? Ipse Dei Filius Salvator & Magister noster exemplum dedit nobis fugiens in desertum, & mansit in solitudine; ubi sunt rosæ charitatis, quæ semper flammescunt, quæ semper in sancto odore virunt.* Ultra nullus hominum esset mecum exteriùs, ut familiariùs loqui possem cum Deo interiùs. Ipse enim & secretum quærit, & solitarium locum diligit. Fugiam ergo hominum solatia, & colloquia, ut in secreto cordis mei Deum habitatorem habere possim.

Isaiæ 30. v. 15. Hoc ipsum rex Hebræus ardentissimis votis expetens: *Quis dabit mihi pennas*, inquit, *sicut columbæ, & volabo, & requiescam? Ecce elongavi fugiens, & mansi in solitudine.* In turbis semper turbæ. Multis parum profuit vitia sua projecisse, quamdiu cum alienis rixandum erat.

Senec. epist. 7. & 8. Conversatio multorum vitium. Romanus Sapiens hîc crebras & serias præceptiones ingerit. Hæc illius verba sunt: *Quid tibi vitandum præcipuè existimem, quæris? Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores, quos exturi, refero. Aliquid ex eo, quod composui, turbatur; aliquid ex his, quæ fugavi, redit. Inimica multorum est conversatio. Nemo non aliquod nobis vitium, aut commendat, aut imprimit, aut nescientibus allinit.* Idem repetitis monitis inculcans: *Sic est*, inquit, *non muto sententiam: fuge multitudinem, fuge paucitatem, fuge etiam unum. Non invenio, cum quo te malim esse, quàm tecum. Recede in teipsum, quantum potes.* Primum argumentum compositæ mentis existimo, posse consistere & secum morari. Quòd si aliud non liceat, illud Quintiliani servandum: *Etiam in turbâ*, inquit, *etiam in convivio faciat tibi cogitatio ipsa secretum.*

Quint. lib. 1. cap. 2.

§. IV.

NEmo putet auditurum se, quid in se loquatur Dominus, nisi sit extra turbas. Publium Scipionem, eum qui primus Africanus est dictus, dicere solitum ferunt. Nunquam se minùs otiosum esse quàm cùm otiosus, nec minùs solum quàm cùm solus esset. Magnifica vox ac sapiente dignaque declarat, illum & in otio de negotiis cogitare, & in solitudine secum loqui solitum, ut neque cessaret unquam, & interdum alterius colloquio non egeret: ita duæ res, quæ languorem afferunt ceteris, illum acuebant, otium & solitudo.

Nemo divus fuit, Dem. exem. Cæsar. Cic. Offic. *Ambr. lib. Officior.*

Ad quæ elegantissimè beatus Ambrosius: *Non*, inquit, *primus Scipio scivit solus non esse, cùm solus esset. Scivit ante ipsum Moses, qui, cùm taceret, clamabat; cùm otiosus staret, præliabatur. Adeò otiosus, ut manus ejus alii sustinerent: nec tamen minùs quàm ceteri negotiosus, qui otiosis manibus expugnabat hostem, quem non poterant vincere, qui dimicabant. Cujus autem majora negotia, quàm hujus otia, qui quadraginta diebus positus in monte totam legem complexus est? Quando ergo justus solus est, qui cum Deo semper est? quando solitarius, qui à Christo nunquam separatus est? solus profectò non est, qui, quoties vult, meliore sui parte cælum obambulat, tantò facundior cum Deo, & cum Angelis, quantò inter homines taciturnior.* Hoc illud silentium, est, de quo Isaias dixit: *In silentio & in spe erit fortitudo vestra.*

Isaiæ 30. v. 15.

Silent, qui turbas & tumultum cavent. Nihil animorum meditationi aptius, quàm solitudo: solitudinem amet ac secessum, qui cupit familiaris fieri cælo.

Ferunt Hieronymum Stridonensem, Christianæ pietatis lumen & propugnaculum ingens, dicere solitum, oppida & urbes videri sibi tetros carceres, solitudinem paradisum. Putes, eum sensisse, quæ dixerit, quippe qui retortidum Syriæ solum scorpionibus & feris infestum sacco amictus, humi cubans, aquâ & herbis victitans Romanis prætulit beneficiis.

Solitariis (ait magnus ille Antonius) *cum solo corde suo luctamen est; is autem, qui inter turbas est, hostes suos nunquam numeraverit; qui solus est, extra bellum oculorum, aurium & linguæ vivit, qui inter homines agit, cum oculis, cum linguâ, cum auribus satis tricarum habet, etsi quies sit ab aliis hostibus. Soli pateant oculi, sat ostiorum patet, per quæ pestis penetret. Has*

Hier. cap. 9. vers. 21.

tret. Has portas hic occupat hostis. *Mors per fenestras ascendit.* Pleni rimarum omnes sumus ac fenestratum. Has optimè vel claudit solitudo, vel hostem per eas excludit. Ideò Justinus Martyr liberè pronuntiat: *Qui vult feliciter vivere, studeat nec videre multa, nec audire;* fugiat, fugiat & maneat in solitudine, tantò vicinior cœlo, quantò remotior à tumultibus terræ.

Basilius epist. ad Eunom. & Sereenum, qui videntur fuisse convubii.

§. V.

ANtisthenes rogatus quid è Philosophiâ fecisset lucri? Posse mecum loqui & versari, ajebat. Lucrum certè ingens, & ad vitam continentiorem adjumentum maximum solitudo. Ideò Pyrrho, ut Laërtius refert, deprehensus solus, & tamen loquens, rogatus quid id faceret? Meditor, inquit, probus esse.

Vita inter turbas & negotiosos tumultus vix vita censeri potest. Quod Similii epitaphium testetur. Similius vir militaris ævo Adriani Cæsaris, ad plurimam ætatem pervixit, sed quia ultimum duntaxat septennium à tubis & classico remotus sibi ac quieti vixerat, hoc tumulo suo inscribi voluit: Hîc jacet Similius septennis vetulus, qui licet annis plurimis vixerit, tamen annis tantummodo septem vixisse censendus, quibus ei licuit quietè vivere. Similio multos reperias similes, qui in fluctus medios eunt, & tumultuosam probantes vitam, quotidie cum occupationibus suis luctantur, & vix unquam sibi vivunt. Sapiens mallet in pace, & solus esse, quàm in hac circumstrepentium negotiorum pugnâ.

Callius Rhodigin. lib. 11. ant. lect. cap. 1. ancig. lect.

Sed artis est profectò in solitudine non solùm esse; in otio non otiari, & vitam non ignavam, sed tranquillam ducere, Epictetus dicere solebat. Quemadmodum mali tragœdi soli canere non possunt, sic quidam non soli secum deambulare. Qui Deum & Angelos solitudinis suæ socios habere nescit, pæne tutiùs inter clamores ac strepitus vivit. Bonæ ac castæ mentis præsidium ingens solitudo.

Philo lib. de Abrahamo.

Egregiè Philo: *Vir bonus*, inquit, *vitæ quietæ amator, secessum quærit & solitudinem, latere cupiens non odio hominum: est enim si quis alios eorum amans: sed quia fugit & proculcat vitia, quibus vulgus delectatur, gaudere iis solitum, quæ dolenda sunt, & dolere de iis, quæ gaudenda.*

Hos Plutarchus tribuit Simonidi, sed Laertius & Valerius Xenocrati. Sapiens dictum, quisquis fuerit.

Sed de silentio quid addam? Silentium plenis buccis pæne omnes laudant, vix ulli observant; quis est, qui cum Simonide non dicat: Nunquam se pœnituisse silentii, sermonis sæpius. Nec nescimus optimè dictum à Demarato, neminem stultum silere posse: Silentium infinitorum malorum nobilissimum esse pharmacum, nec pæne quidquam inter innumera pericula tutius quàm silere. Non ignoramus, auri contemptum, loquendi opportunitatem, & silendi patientiam, præcipua virtutis esse fundamenta. Constat, malum hominem tacendo rectiùs quàm loquendo superari; meliorem esse prudentiam parùm urbanam, quàm loquacitatem stultam: signum fatuitatis certissimum esse, os garrulum, & verbis abundans. Quotidianâ liquet experientiâ, plerumque nullum deesse peccatum, cùm linguæ deest frenum; mala pæne omnia ex ore nasci nimiùm verboso. Hæc omnium vocibus jactantur, his libri ac codices implentur, hæc è pulpitis ac cathedris proclamantur, at interim nos intemperantis linguæ homines, cùm datur occasio, imò etiam cùm negatur, effusissimè garrimus, & malumus videri fatui, quàm parùm urbani. Nemo ferè est, qui Ecclesiastæ leges curet, quæ non loquendi solùm, sed & tacendi tempus sanciunt. Ecquis est, qui silentium inter artes eâsque primarias referendum putet? ita superfluum censemus discere, quod sciant pecudes. Inde fit, ut neque loqui sciamus, nec tacere. Sed ideò loqui nescimus, quia tacere non didicimus: & ideò nescimus tacere, quia perpetuò loqui cupimus. Utrimque miseri (parum hoc) utrimque malitiosi, quia importunè loqui malumus quàm opportunè silere.

§. VI.

OBjicias: Sæpius loquendo videri discendum esse loqui, uti fabricando fabri, & cantores fimus cantando. Negat Basilius, parem utrimque rationem esse, & causam addit hanc: Rectè loqui non simplicis est artificii; quod nos non tantùm non callemus, sed contrariam ei assuetudinem, ne id facilè discamus, opponimus, dum quidquid in buccam venit, sine ordine, sine lege per tumultum effutimus, quod nisi silendo dediscere non possumus. Atque hîc silentium duo nobis præstat. Primum est: Vitiosum loquendi modum docet oblivisci, quod aliter nisi tacendo fieri non potest. Deinde tempus & spatium concedit eos inspiciendi, qui rectè loqui eximiè sciverunt. Lingua in quibusdam, sed paucis nobile & argutum membrum, in magnâ autem parte hominum nocens atque pestiferum, & quo multis caruisse sit melius. Ita non solùm in servo verum cernitur, quod Satyricus dixit:

Basilius in Reg. fusius.

Silentii duo documenta.

Lingua mali pars pessima servi. *Iuven sat. 9. vers. 120.*

Sed in plerisque etiam liberis, quibus nil peius dedit natura quàm linguam.

Cùm incipimus odisse silentium, à vanis ad nocitura facillimè decurrimus, minúsque jam circumspecti negligentiorésque verborum nostrorum observatores in plurima pœnitenda labimur. Nam sæpè, cùm vera sermoni desunt, ad mendacia divertimus; modò promptum sit, quod loquamur, verum an falsum, id scilicet non multùm interest. Inde plenis jam plaustris aliena fama prostituitur, & ille disertissimus habetur, qui aliorum nævos copiosiùs exagitat. Ita in alienâ famâ & sanguine natant hæ linguæ, postquam silentii frenum excusserint.

Odium silentii est ad nocitura facilis decursus.

Quærit Jobus: *Nunquid justificari poterit vir verbosus?* Certissimum, ubi multa verba, ibi multa peccata. *In multiloquio non deerit peccatum.* Ergo ut minuas peccata, contine verba; & silentium ama. Assuesce silentio, & cum voluptate taciturnitatem cole: assuesce fabulis, & cum mœrore linguam continebis. Tantum in utramque partem assuetudo valet.

Iob cap. 11. vers. 2. Prov. c. 10. vers. 17.

Silentium, cùm loquendi tempus non est, prudentiæ signum evidens est. Carpant alii taciturnitatem tuam, modò probent vitam tuam: Isaiæ non fallax oraculum est. *Cultus justitiæ silentium, & securitas usque in sempiternum.* Nisi amicus fueris solitudini ac silentio, non eris virtuti. Plerumque quod precando lucramur, id omne perdimus confabulando, uti Penelope telam, quam interdiu texuerat, dissolvit noctu, nunquam sui operis visura finem: ita quidquid boni sensûs è precibus & colloquiis cum Deo hauritur, id effunditur, vaniloquentiâ. Imò difficillimum est rectè precari, ubi tam pronum est loqui. Mens namque tam variis narrationibus onerata, ægerrimè sese ad orationis quietem componit. Occurrunt audita & narrata, & quidquid imbibit, non supremis tantùm labris natat, sed omnem animum occupat. Ita dum mens orationem meditatur, innumeræ suggestiones aliò eam vocant, & ad se trahunt. Nec potest facilè animus dictorum auditorúmque mille formis illusus ad meliora se convertere, aut supra hæc erigere tantâ nugarum mole oppressus.

Isaiæ c. 32. vers. 17.

Qui non est amicus solitudini ac silentio nec est virtuti.

Quia animus nugis illusus ad meliora se componere non potest.

Nescit mens inhærere Deo, sui, Deique per tot fabulas prodiga: Conjunctionem cum Deo ignorat, quæ solitudinis & silentii amica non est: Cælestia non attingit, quam tot inanium colloquiorum maria demergunt. Non fert æmulum Deus: aut enim amari solus vult, aut amari non vult. Vis illi conjungi? Amove, quidquid ab illo te disjungit, ut conjungat alteri. Inter potentissima, quæ te alteri conjungunt, est quædam loquendi prodigalitas, cùm nec necessaria nec tempori apta profundimus.

§. VII.

ISocrates duo dicendi tempora putabat statuenda: ut non loquamur nisi de iis quæ certò novimus, vel de quibus dicere necessarium est. In his enim solis orationem silentio præstare, in aliis esse melius silere quàm loqui. Quocirca quies & silentium tranquillæ conscientiæ optatissimum asylum. Qui promptus est ad loquendum, loquendi limites facillimè transierit. Hypocaustum calidum sine ostio, vas vinarium sine operculo, lingua sine silentio, nec illud calorem, nec istud odorem, neque hæc animi fervorem conservabit. Disce tacere, si vis proficere. Quid es, cùm loquax es, nisi urbs sine muro, domus sine ostio, vas sine operculo, equus sine freno? Hebræus Ethicorum doctor hæc confirmans: *Sicut urbs patens, inquit, & absque murorum ambitu, ita vir, qui non potest in loquendo cohibere spiritum suum.* *Prov. c. 25. vers. 28.*

Severus Sulpitius presbyter, vir & genere & litteris clarus, voluntariæ paupertatis amans, Martino Turonensi & Paulino Nolano præsulibus charus, jam senex à Pelagio ejúsque asseclis sermone illaqueatus, demum loquacitatis suæ culpam agnovit, & silentium sibi à seipso indictum non rupit ad obitum usque, ut quod malè loquendo deliquisset, severè tacendo expiaret. Hîc ego rem omnem in compendium confero, & tria documenta. *Addo in Chron. ætate 6. anno Christi 410. Gennadius de viris illust. c. 19.*

1. Silentii documentum. Primum, *Lædi ac silere, summæ fortitudinis est.* Continere linguam, cùm nemo reprehendit, nemo mordet, nemo conviciatur, artis est non permagnæ. At reprehensiones, morsus, convicia audire, & tacendo ferre, hoc artis, hoc Christianæ generositatis maximum argumentum est.

Secùdum. Alterum Pythagoræ: *Aut fac, aut asser silentio meliora.* Tantò enim utilior erit oratio, quò silentium tempestivius.

Tertium. Tertium Xenocratis: *Quælibet dies sui etiam silentii tempus habeat.* Xenocrates quemadmodum omnes diei partes actionibus certis assignabat, ita suam etiam dabat partem silentio.

Quapropter nihil æquè proderit quàm quiescere, & minimùm cum aliis loqui, plurimùm secum.

SILENTII ET AMORIS ERGA SOLITVDINEM

Actiones, seu, praxis.

1. Silentii praxis. 1. Singulis annis solitudinem plusculum gustare, & eâ per aliquot saltem dies frui. Imò diebus singulis aliquid silentio & solitudini dare; declinare à turbâ, & ad orandum aut meditandum secedere.

Secunda. 2. Solitudinem ac silentium jam lectionis, jam orationis, jam & laboris vicibus mutatis condire. *Est tacens, inquit Siracides, sciens tempus aptum.* *Eccli. c. 20. vers. 6.*

Tertia. 3. Solitudinem mirificè recreat liber cæli aspectus, stellarum sub adultam noctem consideratio, dum quis ipse sibi dicit: Hæc erit domus tua, si eâ te dignum geseris inquilinum.

Quarta. 4. Optima ad solitudinem dispositio est, solers exteriorum sensuum custodia. Os, aures, oculi, si opportunè claudantur, solitudinis sunt vestibulum.

Quinta. 5. Quandoque nocti aliquid decerpere, ut id piis studiis detur. Seneca de se clarissimè: *Nullus, inquit, mihi per otium dies exit: partem noctium studiis vindico: non vaco somno, sed succumbo, & oculos vigilantiâ fatigatos, cadentésque in opere detineo.* Hoc idololatræ fecerunt; quid nos Christiani? *Seneca ep. 8. initio.*

Sexta. 6. Tum maximè silere, cùm maximè os loqui cuperet. Præcipuè verò cùm aliorum verba perstringunt ac urunt, ipse sibi quisque dicat: Tace jam, tace, nil tutius; moderare linguæ, aut periisti. Loqueris? sermonis millies te pœnitebit. Siles? cautam habes optimam, modò eam lingua non corrumpat.

A 7. Cultæ solitudinis actiones primatiæ sunt: Exomologesi faciendæ se parare, pios libros lectitare, de toto vitæ statu cogitare: continua Dei beneficia perpendere: vitæ melius instituendæ modum exquirere: omnium hominum novissima prævidere: temporis rectè distribuendi, & optimè collocandi rationem inire. *Septimo.*

8. Silentii virtus non solùm à pravis & illicitis sermonibus linguam continet, sed etiam ab utilibus & permissis. De seipso rex David: *Et silui à bonis* ait. Solus ad illicita non proruit, qui à licitis etiam se cautè restringit. *Homo sapiens tacebit usque ad tempus.* *Octavo.* *Psal. 39.* *Eccles. 20. vers. 7.*

9. Sicut vitia & virtutes suos quælibet gradus habent, ita & hoc. Ideo solitudini paulatim assuescendum. Primò quidem disce, exiguo tempore solitudinem tolerare: Dein unam alteramve horulæ partè ei tribue: post aliquantum temporis, seu partem diei, deinde diem, suo tempore dies aliquot, demum unam alteramve hebdomadem ei assigna. Facilis est iste, in quavis virtute progressus. *Nono.* B

CAPVT IV.

Rosa Alabastrina, seu, Fides.

§. I.

FVndamentum omnis Christianæ vitæ fides est. Ubi hæc deest, aut vacillat, tota ruit structura. Fides summè nobis necessaria est, principio quidem ob immensam Dei majestatem, quæ ratione nequit, fide comprehendi potest. Deinde fides requiritur, ut homo præmium sibi destinatum promereatur: quâ in re non solùm hominis voluntas divinis obsequiis impendenda, sed etiam intellectus, illam divinæ voluntati, istum judiciis divinis subjiciendo. Tertiò finis omnium nostrûm, ad quem conditi sumus, est Deo æternùm frui, Deum inter immortales delicias semper aspicere; atqui C hoc supra naturam est, quò pertingere non potest ratio, ergo fides. Quod beatus Pontifex Leo explicans: *Magnarum, inquit, hic vigor est mentium, & valde fidelium hoc lumen est animorum, incunctanter credere, quæ corporeo non videntur intuitu.* *Fides est fundamentum omnium bonorum, cum dicitur: Credidi propter quod locutus sum. Fides est substantia rerum sperandarum, argumentum non apparentium. Fides est, quæ testimonium sibi destinatum promereatur. Fides est, quæ omnia credit. Fides est, quæ omnia vincit. Fides est, quæ omnia sanctificat. Fides est, quæ omnia coronat. Fides est, quæ omnia salvat. Fides est, quæ omnia beatificat. Fides est, quæ omnia glorificat. Fides est, quæ omnia perficit. Fides est, quæ omnia consumm

§. II.

Sub cruce professa est fides.

AD fidem spectat fidei confessio, quam virgo edidit sub cruce, quando filium non solùm comitata est ad crucis supplicium, sed infra crucem generosissimè adstitit. Ita toto pæne terrarum orbe spectatore in summo luctu constantissimè professa est fidem: hunc scilicet in cruce pendentem hominem, suum esse filium, esse Christum, esse Deum, qui à morte reditusus sit ad vitam. Eo tempore unicus Apostolorum adfuit, qui ausus cruci assistere, & se discipulum ejus hominis fateri. Ceteros omnes tegebant latebræ, *tunc* enim *discipuli omnes relicto eo fugerunt.* Matt. c. 26. vers. 56.

Cum triduo sacræ hebdomadis preces decantantur matutinæ unicus cereus ardens ad sacrarium defertur.

In Catholicorum templis veteri ritu cùm triduo sacræ hebdomadis, preces matutinæ decantâtur, ad finem singulorum Psalmorum singuli cerei è duodecim extingui solent: unicus ad sacrarium defertur ardens. Ea res piam hanc interpretationem habet. Apostolorum fides eo tempore utcumque nutabat, tutius illis visum latere, & velut cereum extincto lumine abscondi. Unica fax illa, Domini mater cum ventis certabat, nec ullis turbinum flaminibus extingui poterat:

Non hiemes illam, non flabra, nec imbres
Sanguinei convellebant: ———

Petrus à ventulo concussus cecidit: stetit virgo, stetit inconcussa, & fide ac spe semet solabatur rediturì ad vitam filii. Ubi enim charitas tam perfecta, quid mirum, quòd fides fuerit tam firma? *Charitas omnia credit.* Et ut os divinum loquitur: *Omnia possibilia sunt credenti. Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic: Tollere, & jacta te in mare, fiet; & nihil impossibile erit vobis.* 1. Cor. c. 13. vers. 7. Marci c. 9. vers. 23. Matth. c. 17. vers. 20.

Cùm, virgo ad Angeli cælestia postulata responderet submississimè: *Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum,* mox è cælo mons montium, mons infinitæ magnitudinis, in ditissimum mare, in beatissimæ Virginis uterum sese demisit; Deus humanum corpus induit. Hoc opus grande Virginis fides plurimùm juvit: Assensa est postulatis, & voluntate suâ divinam complexa, orbem jam lapsum, jam perditum erigere, quantum in se fuit, collaboravit votis ardentissimis, & integerrimâ fide. Hinc jure merito MAGISTRA FIDEI appellata, ut quæ Domini discipulos, nosque omnes imbuit fideli prorsus magisterio. Luc. cap. 1. vers. 38.

B. Maria est magistra fidei.

§. III.

CVm de Fide sermo est, in fundamentum sit, quod beatissimus Paulus asserit. Hic ubi de hominibus excellentis fidei nomenclaturam texuisset, hanc apposuit clausulam: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit. Atque ut nossemus, quinam excelluissent fide, Abelem, Enoch, Noëmum, Abrahamum, Joseph, Mosen, Gedeonem, Samsonem, Jephte, Davidem, aliósque complures nominat, de quibus: *Iuxta fidem,* inquit, *defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes, quia peregrini & hospites sunt super terram.* Ad Hebr. cap. 11. v. 6. Ibid. v. 13. & segq.

Hi præstantissimæ fidei viri, cælum in votis habuerunt & promissis, & illud eminùs fide ac spe salutârunt; jam possident, jam cives sunt, qui olim ad beatam illam civitatem contentissimis studiis peregrinabantur.

Majori opus est fide in operibus divinitatis quam naturæ.

In naturæ operibus credendis magnâ opus est fide, multò adhuc majore in divinitatis, cujus natura est ministra. Piæ opinionis filia est fides, religionis mater, quâ sublatâ nihil homini relinquitur, cur cælum specter amplius, aut cur plus sapere dici possit, quàm mutum animal. Homo sine Fide & Religione velut infrenis equus, atque eò deterior, quò & natura contumacior quàm equi, & in vitium multò propensior.

Magnus ille Abrahamus, omnium rectè credentium parens, quæ sibi è cælo promittebantur, firmissimè credidit, idque illi justitiæ datum est, sed non magis illi quàm omnibus (ut credi par est) qui omnia, quæ fiunt, ad divinam referunt providentiam.

Mosi divinitus operanti nonnihil obstiterunt artes magicæ, quarum operâ rex Ægyptius utebatur. Sed cessit tandem vanitas illa veris miraculis, & victi præstigiatores Numinis providentiam sunt confessi. Rex ipse, quia non credit, sibi & suis exitio fuit. Enimverò quia pelagus Israëlis populo in camporum planitiem cessit, & siccum tumúmque præbuit iter, rex incredulus cum exercitu validissimo insecutus, marinis fluctibus miserè sepultus est. Luculentum hoc fuit repudiatæ fidei supplicium. Supplicium repudiatæ fidei in Pharaone.

Elias vates Hebræus in apertum cum Baalis Sacerdotibus certamen descendit Achabo rege contentionis arbitro. Ceterùm illi suum Baal in multum diei supplicite precati, ut ignem è cælo mitteret, nihil impetrârunt. Sed quid impetrare poterant, cùm multò minus is posset qui rogabatur, quàm qui rogabant?

Elias contrà fide ac precibus cælum evocans, mox obsequentissimum habuit ignem. Cujus rei miraculo circumfusa multitudo, quæ in eventum ejus disceptationis erat erecta, veræ fidei altissima jecit fundamenta, & protinus in illas voces sæpiùs repetitas erupit: *Dominus ipse est Deus, Dominus ipse est Deus.* 3. Reg. c. 18. vers. 39.

§. IV.

PEtrus opere piscator, dignitate Apostolorum princeps, hâc duntaxat fidei virtute, non Atticâ, non Latiali eloquentiâ fretus uno die tria hominum millia baptismi lavacro admovit. Tam uberem piscatum ille promisit, qui cymbam & retia relinquere præcepit. Sed eâdem fide Petrus hominem è matre claudum in solidos pedes erexit, jussitque ambulare rectum. Nimirum omnia possibilia sunt credenti. Fidei virtute miracula patrata à S. Petro:

Paulus Tarsensis hostiliter in Christum insurgens, subito veritatis admonitu, & eum, cui infensissimus erat, Dominum vocavit, & quid se facere vellet, submissè sciscitatus est, ex hoste factus mancipium, ex lupo agnus. Hic virtute Fidei Elymam magum in Cypro perpetuâ cœcitatis nocte damnavit, ut in iis tenebris moreretur, quas viventium oculis offundere consueverat. Credenti possibilia sunt omnia. à S. Paulo Apostolo:

Stephanus Christianæ pietatis assertor non syllogismis, non sophismate, non elenchis è Dialecticâ petitis usus, sed è fonte fidei purissimo illum dicendi spiritum hausit, cui omnis synagogæ sapientia, omnisque Philosophiæ vafrities cedere coacta est. Credendo montes ut plumæ transferuntur, & nihil impossibile erit credenti. à S. Stemphano:

Valens Imperator Arrianis, quibus faverat, templum quod veræ religionis viri possederant, destinarat. Hoc Principis consilium Eusebius Antistes non improbare tantùm, sed etiam detestari, & imminentes pœnas vaticinari. Cæsar Præsulis auctoritate motus statuit periculum sumere, utra demum sanctior videretur religio: ac simul edixit, ut templum clauderetur, idque ita demum cederet, quorum precibus suâ sponte patuisset. Arrianorum preces prorsus irritæ cecidérunt, nec templi valvæ iis convulsæ. Eusebius ingenti fide illud solùm effatus: *Attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales.* Vix totum absolverat carmen, cùm repentè ostia crepuerunt, patuerúntque ædes suâ sponte subire volentibus. Hæc in Arrianæ perfidiæ detestationem, veræque fidei firmamentum facta. Nemini hæc adeò mira videantur. ab Eusebio Antistite. Psal. 23. v. 7.

Ipse Arrius orbis impostor, fidei oppugnator acerrimus, sensit tandem, quid oppugnârit: nam alvum & animam unà ejecit. Olimpius Arrii assectator cùm Carthagine in balneis lavaret, & ore impio sanctissimam Triadem lacesseret, trisido telo supernè ictus concidit. Jocari cum Deo non licet, ô mortales, multò minus linguâ

linguâ Deum violare. Et uti credenti omnia sunt possibilia, ita non credenti adversa omnia. Animalculum vel minimum, vel atomus unus carnificem agit, cùm Dei hostis jugulandus est.

§. V.

Cor, propria fidei domus.

LIceat hîc, obsecro, cogitationes meas tutò dicere. Passim omnes jactamus fidem, sed fidei defectu sæpe plurimùm laboramus. Fidem ex ore promimus, meliùs educeretur è corde, propriâ Fidei domo. Hominem mihi date, qui conceptissimis verbis sic sese soleat efferre: Ego Christianus, ego Catholicus, ego Virginis matris Sodalis (& quid non?) Ego sacra Catholica ad usque supremum halitum defendam. Rectè hæc quidem & fortiter dicuntur, si modò seriò & ex ipsis animi fibris dicerentur. Exploremus igitur viri fidem, & videamus, quantum os à corde distet; quantum ficta fides absit à verâ.

Dicamus huic viro nummorum tenacissimo: Da, quæso, huic pauperi unum alterúmve florenum aut Philippeum, & pro iis mille recipies in cælo. Nam, Salomone teste, *feneratur Domino, qui miseretur pauperis.* Ergo *perde pecuniam tuam propter fratrem tuum,* & abundantissimè recipies illam.

Prov. c. 19. vers. 17. Eccli. c. 29. vers. 13.

Observate vos jam hominis fidem: vultum contrahit bonus iste vir, & obliquum tuetur; capite abnuit, &: Melior est, inquit, passer in manu quàm aquila super tectum: moneta præsens res planè affabilis, & incertis omnibus longè præferenda. Pecuniam hîc inter pauperes erogatam, in cælo recipiendam credo, at interim servo.

Homium ficta fides.

En fidem, sed languidissimam: credit & non credit. *Si fides,* inquit Augustinus, *sine dilectione sit, sine opere erit. Nunquid fides tua sterilis erit? si sterilis non es, sterilis non est ipsa.*

August. to. 8. in psal. 31. pag. 76.

Quàm verè Lucas & ex ore Domini dixit: *Filius hominis veniens, putas inveniet fidem in terrâ?* Sed fidem boni illius viri ulteriùs examinemus. Vir iste bonus à carne invitatur ad furtivam libidinem: Hîc illi fides ingerit: Hoc facere, est cælum perdere, & ad inferos se sponte præcipitare. At ille bonus vir nihilominus hoc audet, & facit. Perinde si diceret: Quidquid sit de cælo; hoc mihi gratum est, & volupe. En fidem, sed pictam, sed otiosam, hoc est, pæne nullam. Idem hoc ampliùs ostendimus. Bonus iste vir æmulorum multos habet; sunt ex iis, qui non leviter eum læsêrint. His ille, ut ignoscat, adduci non potest. Fides illum certimè hortatur: Nisi tu inimicis tuis omnibus ignoscas, & quidem ex toto corde tuo, neque Deus ignoscet tibi. Actum est, despera cælum, nisi hac Christianâ generositate præstes te dignum cælo. Nil veniæ speres à Deo, nisi tu priùs veniam dederis iis, qui te offenderunt quacumque ratione. At ille contumacissimam spirans vindictam, nullis precibus, nullis fidei præceptis flectitur: mavult mori, quàm injuriam non persequi, non ulcisci. En fidem, sed cadaverosam, sed mortuam.

Luc. cap. 18. vers. 8.

Hæc Augustinus disertissimè affirmans: *Qui credit Deo,* inquit, *debet facere quod præcipit Deus; & qui propterea facit quia præcepit Deus, necesse est ut credat Deo. Verè beatus est, qui & rectè credendo bene vivit, & bene vivendo fidem rectam custodit. Igitur sicut otiosa est fides sine operibus bonis, ita nihil proficiunt opera bona sine fide rectâ.* Eleganter cecinit B. Prosper:

August. tom. 4. lib. de fide & operib. c. 13. fine. Tom. 10. serm. 53. post init. p. 249.

Prosper lib. Epigram.

Non satis est Domini præcepta evolvere linguâ:
Is meminit legis, qui memor est operis.

O Domine adauge nobis fidem.

ACTIONES FIDEI.

1. Fidei praxis.

1. Sæpius exercere fidem circa sublimissima quatuor illa Fidei mysteria sanctissimæ TRINITATIS, Incarnationis Christi, Eucharistiæ, & Resurrectionis. Atque hanc fidem his subinde verbis testari: Credo, ô beata Trinitas, credo te Deum trinum & unum. Credo Christum Dei Filium pro nobis factum hominem. Credo sub panis & vini velamine Deum verè præsentem esse. Credo nos omnes novissimo die redituros, aut ad vitam, aut ad supplicium æternum.

2. Fidem in adversis singulariter sic excitare: Credo Deum meliùs scire meipso, quid patiar, & velle, ut hoc ipsum, quod me premit, patiar. Credo etiam Deum & posse & velle juvare me. Hunc igitur adjutorem unicè quæram; ille me certò non deseret. Tunc juvabit, & eo modo, quo ipsi melius visum fuerit, meum non est auxilii modum aut tempus Deo præscribere. Secund.

3. In actionibus bonis exercendis, præsertim in rerum arduarum aggressu, ad Deum per fidem fixissimis oculis suspicere, eúmque ut ampliſſimum actionum nostrarum remuneratorem venerari, nec cupere laboris præmium statim accipere, sed illud magnâ fide suo tempore dandum expectare. Tertia.

4. Quotiescunque è divinis litteris aliquid auditur, aut legitur, iis omnibus ut vero Dei verbo firmissimum assensum præbere, illud secum volvendo: Credo, Domine, verissimum esse & optimum, quod dixisti, quod minatus es, quod promisisti, quod prohibuisti. Quarta.

5. Altissimam & infallibilem prorsus Dei providentiam, in rebus quidem omnibus extollere, in iis verò maximè, quæ adeò nobis videntur miranda, ut causas eorum & rationes vix ullas invenire aut assequi possimus, quorum ferè quotidie sunt exempla. Hîc illud cum Ecclesiâ ingeminandum: Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur. Quinta.

6. Singularissimè Dei in omni loco præsentiam observare, & ad illam mores suos, omnémque vitam studiosissimè componere. Non credit Deum ubique præsentem, qui præsente Deo facit occultè, quod præsentibus hominibus facere verereretur publicè. Dictum Hieronymi est: *Non est verè Christianus, qui non audet in omni statu mori, in quo audet vivere.* Sexta.

7. Errores omnes atque hæreses à verâ fide alienas ingenti pectore aversari, atque repudiare. Septima.

CAPVT V.

Rosa Gypsea, seu, Auditio Verbi divini.

§. I.

B. Marc. in assid. concion. adhibend.

ETsi Virgo beatissima domi suæ annis triginta concionatorem optimum verè cælo delapsum attentissimè audierit, ejus tamen facundiâ satiari non potuit. Nec mirum. Tam affabilis eloquentiæ fuit hic concionator, ut cælesti verborum vi & brutas animantes, & surdas rupes, & luctantes ventos, & furibundum mare mulcere potuerit, & ad obsequia promptum reddere. Divnus hic ecclesiastes potuit ex undis provocare cetos, ex aëre fulmina, è cælo devocare sidera, è tumulis evocare mortuos.

Ad divinissimum illum concionatorem igneus Paulus, & disertissimus Chrysostomus, & eruditissimus Augustinus, mutos sese infantes dicerent. Hunc Virgo concionatorem annis triginta domi suæ habuit quotidie super mensâ disserentem, eúmque tantâ fame audiit, narrantis ab ore pendens, ut ab eo satiari nunquam potuerit. Proinde cùm divinus hic Orator in pulverem prodiret, & jam in plateis, jam mediis campis, modò in templo, modò in montibus, modò è navi verba faceret ad circumfusum populum, adfuit & virgo inter frequentissimos auditores, & in confertâ turbâ filium perorantem auscultavit.

Ecquis unquam dicere illam audiit; Hæc mihi jam in cor sæpius audita; Ecclesiastes iste quotidie mihi domi est; nihilne sub umbrâ quietiùs dicentis verba excepero. Nil horum. Expleri nunquam potuit audiendo. Et verò hoc nunquam unum ita

unum egit, ut nullas filii conciones negligeret. In testimonium est, quod Matthæus narrat, Christo Domino ad populum perorante, fuisse è numero auditorum qui diceret: *Ecce mater tua, & fratres tui foris stant.* Nec solùm Filii verba tam pronis auribus excepit, verùm etiam quidquid filium spectabat, quidquid sacram doctrinam sapiebat, id avidissimis auribus accipiebat, velut pabulum futuræ meditationis. Hinc quod pastores de Angelis eorúmque concentu narraverunt, quod Simeon & Anna de filio, déque luctu futuro vaticinati, id omne consideratura exactiùs audiebat, Lucâ teste, *Maria autem conservabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.* Frustra sunt conciones, nisi sequantur ejuscemodi meditationes.

Matth. c. 12. vers. 47.

Luc. cap. 2. vers. 19.

Quòd si Virgo beatissima divinæ Sapientiæ mater exhortationes sacras tantâ fame appetiit, quid par est nos facere rerum cælestium inanes? Hîc nemo eximius. Hebræus Rex David in plurimis præceptorem habuit Spiritum sanctum. Adulterium & homicidium utique non ignoravit esse vetitum, nihilominus pœnitentiam in decimum usque mensem distulit, dum Nathan eum seriâ valdéque acerbâ exhortatione perculit. Christus è nubibus concionatur Paulo; nihilominus Paulus ad omnia jam paratus, velut bimulus puer ad Ananiam instruendus mittitur. Cornelium religiosissimum belli ducem ad cælestia informat Angelus, eundem tamen prolixiùs erudiendum committit Petro. Reginæ Candacis quæstor, qui curru vehens Isaiam legerat, non Angelo sed Philippo traditur instituendus. Moses qui Deo à secretis & ab intimis consiliis fuit, tamen à socero homine alienigenâ velut puer instituitur, & modum regendi populi docetur. Christus ipse litteratorum medius sedet, audiendo & interrogando se discipulum professus.

§. II.

SEd objicias primò: Jam antè scio, quæ dicturus est Concionator, pridem ea legi, audivi, didici: nil novi sum auditurus. Respondemus: In templis, ô bone, non convenitur, ut novi rumores audiantur. Hæc dicit Dominus, clamat Hieremias: *Interrogate de semitis antiquis, quæ sit via bona, & ambulate in eâ.* Ingerenda est animo notitia rerum etiam notissimarum.

In templis non convenîdum ut novi rumores audiantur.

Hierem. c. 6. vers. 16.

Objicias iterum, Jam senex sum, & ætatem in libris exegi. Respondemus: Quis oro tam senex aut doctus, qui non plura nesciat, quàm didicerit? At fingamus te doctissimum esse, qui nil eximii discas in concione. Sic quidem ceteros intelligentiâ vinces: at ubi voluntas, ubi memoria? hæc monenda sæpius, illa ad virtutem assiduè impellenda est. Ignosce voci barbaræ sed veræ. Plurima scis *speculativè*, vix quidquam *practicè*. Itaque ideo discenda sunt, quæ in concionibus dicuntur, ut, quæ fuerunt verba, fiant opera.

Tertiò dixeris: Non videor mihi tot monitis obtundendus, nam nisi me valde fallo, vitam non ago vitiosam. Sit ita: sed nunquámne illud Senecæ legisti: etiam remotis vitiis, quid & quemadmodum debeamus facere, discendum est.

Sed quid prodest, inquis, aperta monstrare, & toties decantata repetere? Plurimùm: interdum enim scimus, nec attendimus. Non semper docet sacra exhortatio, sed excitat, sed advertit, sed memoriam refricat, nec elabi patitur scitu necessaria. Pleraque ante oculos posita transimus, sæpe animus etiam aperta dissimulat; proinde quædam illi commendanda, quædam etiam inculcanda sunt. Plurima scimus, sed non facimus. Scis amicitias sanctè colendas esse, sed non facis. Scis animi submissionem ac patientiam in omnibus exercendam; sed non facis. Scis cogitationes lascivas quamprimùm repellendas esse; sed non facis. Scis conjugium pudicè castéque servandum; num quæso id facis? Scis virtutem ante nummos quærendam; sed non facis. Scis jubente Domino injurias inimicis condonandas; sed non condonas. Scis inimicos etiam esse amandos; sed non amas. Iram, teterrimum affectum, comprimendum esse scis; sed non facis. Invidiam ut letalissimum venenum omni modo cavendam esse scis; sed non facis. Scis pigritiam contentis studiis excutiendam; sed non facis. Scis animum sacrâ confessione sæpiùs esse lustrandum, sed non facis. Scis gulam inediâ subinde castigandam; sed non facis. Plurima esse cavenda & fugienda non nescis, quæ tamen nec caves, nec fugis: Plurima itidem nervis ac viribus omnibus quærenda esse atque amplectenda nôsti, quæ tamen nec amplecteris, nec quæris.

Vide meum Epilogum in Pleurotheum.

Ideo reducendus es sæpius ad memoriam: non enim reposita illa esse oportet, sed in promptu. Quæcumque salutaria sunt, sæpe agitari debent, sæpe versari, ut non tantùm nota sint nobis, sed etiam parata. Adjice nunc, quòd aperta quoque apertiora fieri solent. Omnium honestarum rerum semina animi gerunt, quæ admonitionibus sacris excitantur; non aliter quàm scintilla flatu levi adjuta, ignem suum explicat; granum piperis contritum, acrimoniam suam exerit. Erigitur virtus, cùm tacta est & impulsa. Præterea quædam sunt quidem in animâ, sed parum prompta, quæ incipiunt in expedito esse, cùm dicta sunt.

§. III.

SEd objicias quartò, & stylum vertis: Oblivioso sum, inquis, & dictorum pæne nihil retineo. Sit & hoc: sed num ideo conciones non adeundæ? imò jam tibi multò magis frequentandæ, quò pauciora ex auditis retines. Audi, quæ ad rem narro.

Conciones frequenter ac sedulò audiendæ; exemplo demonstratur.

Quidam è Christianis Philosophis Abbatem de rebus ad animi sanitatem spectantibus consulens: Mi optime Pater, inquit, religiosos viros sæpius interrogavi super animi mei statu & salute. Quidquid autem illi me docent, quidquid præceptionum ingerunt, id brevi evanescit è memoriâ; paucissima hærent. Abbas duo conspicatus vasa fortè vacua, & mox ad socium adstantem: Ito, inquit, & alterum ex his vasis eluito. Ivit, eluit, & loco reposuit. Abbas rursum: Vas, inquit, utrumque affero. Attulit. Hîc Abbas Philosopho: Utrum, ait, è duobus his vasis tibi mundius videtur? Illud, respondet, quod modò purgatum est. Ad quæ iterum Abbas: Ita quoque, mi fili, cum animo nostro comparatum est: qui frequenter ac sedulò sacras exhortationes audit, etiamsi non omnia ita plenè retineat, ut singulorum meminisse possit, illius tamen animus mundior erit, quàm ejus qui divina monita nec audit, nec ullo audiendi desiderio tenetur.

Ita prorsus est: nam etsi conciones nil novæ doctrinæ suggerant, memoriam tamen renovant, & voluntatem nonnihil agiliorem faciunt ad bene agendum. Habemus interdum utcunque compositum animum, sed residem & inexercitatum, ad inveniendam officii viam, quam admonitio sacra demonstrat.

§. IV.

SEd objicias quintò: Aut probus est, qui conciones audit, aut improbus. Si probus, jam sponte currit ad optima quæque; quid eum ultra urgeas: si improbus, vix eum hæ admonitiones juvabunt sic vitiis obligatum. Imò verò juvabunt, hoc scilicet ut vitiis liberetur. Non enim extincta in illo indoles naturalis est, sed obscurata & oppressa. Sic tentabit resurgere, & adversùs prava nitetur. Modò illum diutina pestis infecerit tantùm, non penitus enecuerit. Nam *impius, cùm in profundum venerit, contemnit*: quamvis nec huic quidem conciones negligendæ. Medicina morbos insanabiles non vincit; tamen adhibetur aliis in remedium, aliis in levamentum.

Prov. c. 18. vers. 3.

Hîc oppones sextò: Quis capiat hanc rerum molem? Infinita præcepta sunt. Falsum est, nam de maximis & necessariis non sunt infinita. Duas tantummodo leges Christiani habent: Ama Deum, ama proximum: Nosti Servatoris vocem: *In his duobus mandatis universa lex pendet & Prophetæ.* Aut si mavis, unam dumtaxat legem serva, & dicemus te omnium observatorem. Voluntatem tuam ad divinam conforma, & omnibus omnino legibus satisfactum erit.

Matt. c. 22. vers. 40.

Conciones non sunt negligendæ.

Oppones septimò: Multi conciones audiunt, nec tamen meliores evadunt. Esto, quid tum? Num ergo conciones liberiùs negligendæ? non ideo hæ nullos sanant, quia non omnes. Ego aliter & meliùs quàm tu, ita ratiocinor: Multi, qui conciones audiunt, parum sanctè vivunt; at nulli, qui conciones negligunt, sanctè vivere possunt. Examina rem, & ita esse comperies. Ubi rectissimè dico: Multi juvenes citò moriuntur, at nulli senes diu vivere possunt. Sic affirmatè ajo: Quisquis sacras conciones temere negligit, aut homo sui sensûs ac cerebri est, aut certè intus & in cute nequam est. Nam hic talis legere non solet, quæ vitam morésque instruant, si nec audiat quidem, homo frugi nunquam erit. Mens bonâ culturâ eget; vera virtus nemini gratis venditur. Quisquis doctrinam sacram fugitat, licet viri boni speciem præ se ferat, vir bonus certò non erit, cùm aversetur ea, quæ virum bonum faciunt. Animos vix ulla res honesta magis inducit, dubiósque & in pravum inclinabiles revocat ad rectum, quàm Divini Verbi auditio. Pars virtutis disciplinâ constat, pars exercitatione: & discas oportet, & quod didicisti, agendo confirmes. Virtutis contemplatio virtuti non sufficit, nisi sequatur & actio. Ergo si recta actio virtuti necessaria est, rectas autem actiones institutio sacra & concio demonstret, institutio quoque ac concio virtuti necessaria erit. Varia nos vitia impellunt, opiniones falsæ circumsonant, ideo crebris monitionibus opus, quæ vitia cohibeant, eximant opiniones.

Concio est necessaria virtuti.

Obducis octavò, & ais: Unde mihi constat, ea, quæ in concionibus audio, à Deo monita esse, & purum putum Dei verbum? Videres extra dubium est. Magister veritatis id expressissimè docens: *Super cathedram Mosis,* inquit, *sederunt Scribæ & Pharisæi: Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate & facite; secundùm opera verò eorum nolite facere: dicunt enim, & non faciunt.* Audis doctrinam eorum, non vitam esse attendendam, qui legitimum docendi jus acceperint. Atque uti Pharisæi ac Scribæ super cathedram Mosis, sic Concionatores, quos audis, super cathedram Apostolorum sedent. Ergo, quæcunque tibi dixerint, serva & fac. Doctrina horum talium proba est, etsi vita nonnunquam improba.

Matt. c. 23. v. 2. & 3.

§. V.

PAulus hæc expressissimè confirmans: *Cùm accepisse-tis,* inquit, *à nobis verbum auditûs Dei, accepistis illud non ut verbum hominum, sed (sicut est verè) verbum Dei.* Observa dictum, *Sicut est verè verbum Dei,* illud scilicet quod ab hominibus auditur. Rarissimi fuerunt, ad quos Deus sine interprete locutus est. Ideo Siracides: *Qui timet Dominum,* inquit, *excipiet doctrinam ejus,* à quocumque demum doctrina Domini tradatur, sive ab ipso Domino, sive ab ipsius interprete.

1. Thess. c. 2. vers. 13.

Eccli. c. 32. vers. 18.

Deus vult ut inter homines alter alteri se subjiciat.

Atque ut probè noverimus, esse maximi momenti, conciones non temere negligere, mentem Dei ac voluntatem necesse est exploratam hac in re habeamus. Mens Dei est: Vult amantissimus Pater, ut inter homines alter alteri se subjiciat, alter ab altero discat, iste illius se discipulum fateatur, ut eâ ratione submissio animi & modestia conservetur in gente humanâ. Qui conciones aspernatur, satis sibi doctus est, impatiens Magistri, nullius se discipulum gerit, ipse seipsum erudit. Hanc profectò arrogantiam non tolerat Deus; non impunè fert, quisquis hac in re Christianæ submissionis oblitus se sibi magistrum præficit. Hoc è plurimorum exemplis licet discere, & eorum etiam quos ipsi novimus.

Plurimos non levi manu flagellavit Deus, qui conciones Deique verbum aut contemptu, aut certè negligetu non audierunt. Hos tales Deus adeò luculentis affecit pœnis, ut & ipsi punitos se sentirent, & alii cernerent.

Narrat Jacobus à Vitriaco Tusculanus Præsul, puratus Pater, fuisse virum, qui vel nauseâ divini verbi vel negligentiâ conciones pertinaciter fugiebat. Mortem fugere potuit, sed non effugere. Ergo mortuus est, & ritu Catholico ad templum delatus. Cùmque hîc Sacerdotes justa funeri persolvere, & exequias ordirentur reddere, prodigium ingens in signo pendentis in cruce Jesv visum est. Nam simulacrum Christi in crucem affixi instar hominis vivi se movere, brachia è cruce solvere, manus auribus admovere, digitis aurem utramque obturare, perinde si voce clarissimâ illud diceret: Non auditus non audio. Hoc quidem est nutu ac manibus loqui. Atque istud spectârunt, quotquot aderant, & attoniti obstupuerunt. Sacerdos inferiarum præses ad populum versus: Non latet vos, inquit, hunc virum divini verbi fuisse contemptorem, nec unquam persuaderi potuisse, ut Christiano more conciones frequentaret. En signum luculentum divinæ indignationis! Aures suas obturat Deus, ne audiat preces nostras. Definamus igitur incassum ei parentare. Dei hostis est, loco, quo dignus est, humetur. Sic elatus è templo, humo profanâ defossus est. Quàm ergo verè Siracides dixit: *Qui timet Dominum, excipiet doctrinam ejus:* Qui non timet, non excipit. Confer, obsecro, mi Lector, hîc dicta cum iis, quæ in Zodiaco nostro, Symbolo sexto monemus: Confer, oro, & expende. Nunc ad instituti nostri rationem agendi modum subjungimus.

Eccli. c. 32. vers. 18.

C ACTIONES SEDVLITATIS IN AVDIENDO DEI VERBO.

1. Apud animum suum statuere nullam penitus concionem negligere, nisi grandis ab eâ necessitas abducat. Hæc enim auditio sanctioris vitæ maximum est adjumentum. 1. Primo Sedulitas in audiendo Dei verbo.

2. Dum ad concionem itur, in suam intentionem sic inquirere: Cur, quæso, concionem adis? an ut inde fias doctior, an ut melior? scito ad templum te ire, non ad scholam, & eo fine ire, ut inde redeas, si non sanctior, saltem ad virtutem promptior. Secundò

3. Sub concione dormire, confabulari, litteras legere, animo evagari, Christiana sedulitas non solet. Hæc oscitantis animi, & cælestia nauseantis signa sunt. Tertiò

4. Cùm quis sese occupatissimum putat, ipse sibi dicat: Martha, Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima; porrò unum est necessarium. Ideo negotia & occupationes, si moram ferant, in tempus aliud differ. Quartò

5. Suos etiam domesticos, uxorem, liberos, famulos, familiam totam ad concionem trahere, & hanc auditionem illis vel invitis imperare. Ubi domum redierint, super auditâ concione examinare. Quintò

6. Tempore concionis divino sacrificio interesse, concionem autem temere consultóque negligere, est, quod dicimus, sublegere pelles, & calceos in stipem expendere; spoliare vestitum, & spoliis vestire nudum. Oportet hoc facere, sed illud non omittere. Sextò

7. Ad sacras conciones gulam afferre profanam, turpe est. Hîc pietas locum habeat, non curiositas: hîc non tam spectanda est facunda & eloquens, quàm religiosa & fervens dictio. Deus est qui docet, sed linguâ utitur humanâ. Septimò

8. Cupere, quâ licet, imitari illa tot millia hominum, qui impransi & incenati Christum concionantem secuti ab ore dicentis pendebant. Conciones breves, & cenas Octavo

cenas optare longas, aut adeò ad prandium properare, argumentum est animi ad divina malè affecti.

Nonâ. 9. Ob debitam in Dei verbum reverentiam nullum è Dominicis ac festis diebus prætermittere, si id ullo modo fieri possit, quin singulari hoc cultu afficiatur, & concio audiatur. Morbus aut molestia levior ab audiendâ concione non excusant. Imitemur matrem Domini, & conservemus omnia verba hæc, conferentes ea in cordibus nostris.

CAPVT VI.

Rosa è saccaro, seu, Gaudium spiritûs.

§. I.

Virgo sapientissima amoris castissimi has esse leges non ignoravit, *Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus.* Hanc ob caussam in ædes Zachariæ læta subiit, & lætitiæ plurimum domesticis universis attulit, ipsi adeò infanti maternis visceribus etiamnum abdito: nondum natus jam saltabat; nondum gradi poterat, & jam præcurrere conabatur; nondum loqui sciebat, jámque vociferari moliebatur. *Rom. c. 12. vers. 15.*

B. Mariæ Virginis gaudium in Nativitate filii.

Quid porrò cælestis gaudii non sensit Virgo beatissima nocte illâ, quâ filium suum enixa, Angelorũ media, non tam stabulum habitavit, quàm cælum? Quantum hoc gaudiorum purissimum saccarum auxit pastorum accursus, adventus regum? Quamdiu verò Christum infantem, Christum jam juvenem, jam virum domi secum habuit, incredibili utique gaudio delibuta saccaro victitabat, cujus dulcedo nulli mortalium antehac explorata. Tristitiæ aliquid fortè senserit, cùm æterna sapientia Christus maternâ domo exiens in lucem ac publicum se dedit, nosccndus orbi, unà tamen matris gaudium auxit, cùm audiret illa concionantem filium, cùm cerneret novam condi Ecclesiam, beatorum augeri numerum, divinam ampliari gloriam. Hîc Virgo sanctissima indubiè suum illud cæleste melos, *Magnificat anima mea Dominum*, centies, ducenties, millies ingeminare, divinam bonitatem extollere, novis in dies gaudiis affluere, cælum inambulare.

Cantuariensis Antistes & Martyr Thomas, ut integerrimam Virginem velut recentibus gaudiis perfunderet, hos versus conscripsit ævi sui stylo.

Via prisci exemplo, hæc simplex, sed pia fuerat vena.

1. *Gaude Virgo mater Christi, quæ per aurem concepisti Gabriele nuntio.*
2. *Gaude, quia Deo plena peperisti sine pœnâ cum pudoris lilio:*
3. *Gaude, quia oblatio; Magorum & devotio, exhibetur filio:*
4. *Gaude, quia tui Nati, quem videbas mortem pati, fulget Resurrectio:*
5. *Gaude, Christo ascendente, qui in cœlum, te vidente, motu fertur proprio:*
6. *Gaude, quia Paraclitus demissus fuit cælitus in tuo Collegio:*
7. *Gaude, quæ post Christum scandis, & est honor tibi grandis in cæli palatio.*

Nominis B. Mariæ Virginis Exhilaratricis origo.

His consideratis jure meritissimo Matri divinæ nomen assignamus EXHILARATRICIS. Ea res originem hanc habuit. Anno Christiano millesimo centesimo trigesimo quarto, tres viri è Germaniâ bellicam expeditionem secuti in Palæstinam, demum & in Ægyptum delati sunt. Hos Sultanus in vincula dedit: ubi beatissimæ Virginis Mariæ iconem nacti, maximâ in Deum Deique Matrem fiduciâ fuerunt. E vinculis liberati imaginem secum asportârunt, quæ demum etiam miraculis clara singulari veneratione esse cœpit, & ut honestiùs servaretur, sacellum ei conditum, in quo servata. Mox ingens illuc hominum concursus, hinc datus loco titulus: Ad D. Virginem Exhilaratricem. Verè cælestis A Domina Virgo Maria Exhilaratrix, verè fons gaudiorum, quæ summum & unicum humanæ gentis gaudium in orbem edidit.

Divinus Paulus gaudii radicem monstrans: *Fructus autem spiritûs*, inquit, *est charitas, gaudium, pax, patientia*, &c. Ubi Charitas, ibi gaudium. Idcirco Christus. *Si diligeretis me*, inquit, *gauderetis utique.* Charitas in virgine maxima, ergo & gaudium. Quippe ni gaudeat immensùm, qui gaudia sibi nunquam defutura præsciat? Spes certa beatitudinis æternæ, dignissima est constantis caussa gaudii. Eò Servator velut digitum intendens: *Gaudete*, inquit, *& exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlis.* Virgo beatissima non speravit, sed scivit ex Angeli ore se plenam gratiâ, & ab omni ævo beatitudini destinatam: inde illius gaudium sincerum, perpetuum; tametsi oculis prosilirent lacrymæ. De diversis gaudiorum caussis & fontibus in beatissimâ Matre, hoc loco paucula, eáque summatim & compendio sunt addenda. *Galat. c. 5. vers. 22.* *Ioan. c. 14. vers. 28.* *Luc. cap. 10. vers. 20.*

B Sed Vallam, pie Lector, cum suis voculis jubemus multùm valere. Pietas hîc magis quàm latinitas spectanda. Verùm priusquam gaudii fontes aperiamus, potissimas mœroris caussas exponemus.

§. II.

Beatissimæ Virginis Matris MARIÆ *Præcipui XV. mœrores.*

1. Josephi cogitata conjugis dimissio. *Matth. c. 1.*
2. Circumcisio Christi infantis, & prima sanguinis effusio. *vers. 19.* *Luc. cap. 2.*
3. Simeonis vaticinium: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius.* *vers. 21.* *Ibid. v. 35.*
4. Fuga in Ægyptum subitò & nocte suscepta. *Matth. c. 2.*
5. Septennium, vel, ut probabilius, quinquennium in Ægypto toleratum, & reditus in Galilæam non sine C metu Archelai. *vers. 14.* *Ibid. v. 20.*
6. Christus duodecennis triduo amissus. *Luc. cap. 2. vers. 48.*
7. Christi ad mortem proficiscentis valedictio, quam vetus Ecclesiæ sensus pie recolit propridie Parasceves. Hoc ita factum esse, rationi valde congruum, cùm Christus toties Apostolos suæ passionis monuerit. *Matt. c. 20. v. 17. & 18.* *Marci c. 10. vers. 32.*
8. Nuntius de Filio capto. Hic mœror principium fuit multigeni mœroris, & hoc ipso nomine acerbus gravis. *Luc. cap. 18. vers. 31.*
9. Fagellatio filii acerrima & crudelissima, ab ipsâ matre Virgine visa, ut vult S. Birgitta l. 1. Revelat. c. 10. aut certè audita, ut alii. *Matt. c. 27. vers. 27.*
10. Monstratus ab alto filius, cum dicto: *Ecce homo.* Ad hoc spectaculum virgo Mater turbæ immixta, quid senserit, cogitari potest, dici non potest. *Ioan. cap. 19. vers. 5.*
11. Iter in montem Golgotham mœstissimum, & Domini JESV crucem bajulantis verba ad plangentes feminas. *Luc. cap. 23. vers. 27.*
12. Crucifixio Domini. Et hîc quidem virgineum pectus multiplex affecit dolor ex aspectu & auditu haustus. Utique omni clavo diriùs penetravit illud: *Ecce filius tuus.* Et tamen stabat Virgo mater afflictissima, audiens, cernens infanda. D *Ioan. c. 19. v. 25. & 26.*
13. Christi mortui è cruce in gremium matris depositio; contemplatio vulnerum, & fletus super mortuum. *Matt. c. 27. vers. 57.*
14. Sepultura Domini JESV, recessus à sepulchro, lugubres gemitus usque ad auroram nostri Paschatis. *Marci c. 15. vers. 46.*
15. Abitus filii in Ascensione. Hîc verè videtur cor matris fuisse avulsum inter gaudia & lacrymas. *Ioan. cap. 19. v. 41. & 42.* *Actor. cap. 1. vers. 9.*

Ejusdem matris Virginis *Præcipua XV. Gaudia.*

1. Annunciatio Gabrielis Archangeli. *Luc. cap. 1.*
2. Visitatio cognatæ Elisabeth. *vers. 26.* *Ibid. v. 39.*

Luc. cap. 2. v. 7. & 8. 3. Nativitas Christi Domini, accursus pastorum & narratio. A

Matth. c. 2. vers. 1. 4. Magorum adventus, & adoratio.

Luc. cap. 2. vers. 22. 5. Oblatio infantis Christi in templo, Simeonis & Annæ benedictio.

Ibid. v. 46. 6. Inventio filii in templo post lugubre triduum.

Matth. c. 21. vers. 8. 7. Fama miraculorum, accursus tot millium ad filii

Luc. cap. 11. vers. 27. conciones, varia laus concionantis, præcipuè vox clamantis fœminæ è turbâ: *Beatus venter, qui te portavit.* Ingressus triumphalis in urbem Hierusalem, acclamatio plebis, substratæ vestes & palmæ.

8. Resurrectio Domini JESV. Indubiè redivivus filius primò omnium matri se spectandum præbuit, convenienter legi suæ: *Honora patrem tuum, & gemitus matris tuæ ne obliviscaris.*

Eccli. cap. 7. vers. 29.

Marci c. 16. vers. 19. 9. Ascensio Domini, & gloriosus in cælum reditus.

Luc. cap. 24. v. 50. & 51. 10. Missio Spiritûs sancti, die Pentecostes.

Actor. cap. 2. vers. 1. 11. Magisterium beatissimæ Virginis inter Apostolos, Discipulos, mulieres Domini benefactrices, homi- B

Ibid. v. 14. nes centum & viginti.

Ibid. v. 43. & seqq. & cap. 5. v. 12. 12. Mirabilis dilatatio Christianæ fidei, accursus, & veneratio beatissimæ Virginis, quam absque dubio omnes ut Domini matrem jam tum plusquam omnes Apostolos magnificabant. Dominus autem augebat, qui salvi fierent, quoridie in idipsum.

13. Obitus beatissimus divinæ Matris & assumptio

Psal. 44. vers. 10. in cælum glorioſissima. *Adstitit regina à dextris tuis in vestitu deaurato.*

14. Exaltatio cælestis Virginis super omnes Angelorum ordines & coronatio. *Veni de Libano sponsa mea, veni; coronaberis de capite Amana.*

Cant. cap. 4. vers. 8.

Luc. cap. 1. vers. 48. 15. Veneratio beatissimæ Virginis Matris in terrâ. Beatam dicunt hanc matrem omnes generationes; omnes eam colunt. Atque hic cultus jam magis ac magis tot libris, tot Congregationibus, tot aris, tot templis, tot modis aliis propagatur. Quæ omnia ad Domini JESV, C

Hominum imprudenter pium commentis, fictis miraculis & historiis nos nihil patrocinamur. Regis Christi, Servatoris nostri, Conciliatoris summi, Redemptoris unici, majorem honorem & gloriam spectant. Eximium decus Filii, laus Matris.

Sed jam de nostrâ gaudendi ratione est, quod pluſculum disseramus.

§. III.

Non indiget mater Domini his pigmentis.

Gaudium spiritûs unde nascatur.

GAudium, quod Paulus appellat Gaudium spiritûs, inde tandem nascitur: cùm quis assiduis precationibus & plurimâ virtutis exercitatione, præsertim patientiâ induratus eò se demum redegit, ut liberè & ex animo pronuntiet: Nihil uspiam in orbe terrarum est, quod me solido gaudio afficiat, nisi Deus, & unica Dei Voluntas. Valeant res creatæ omnes, mihi Deus meus, gaudium meum & omnia est. O utinam cum Deo sim, illóque fruar detecto vultu! at quamdiu mortales moræ mihi tolerandæ, ad ostium æternitatis expectandum, solatiorum satis est, satis est & gaudiorum spes certa im-

Ps. 121. v. 1. mortalitatis beatissimæ. *Lætatus sum in his quæ dicta sunt* D *mihi: in domum Domini ibimus.*

Sic sperare, sic gaudere sperando, vestibulum cæli, ingressus paradisi est. Hoc nempe fructus, hoc gustus est spiritûs, hoc gaudium sincerum. Hæc illa serenitas animi, quæ quamvis calamitatum nubibus obducitur, non tamen adimitur. Hic talis animus inter ipsa medius incendia serenus est, & ridere audet, cùm stillant oculi.

Abacuc c. 3. & ult. v. 18. Ex hoc tali omnino sunt voces illæ: *Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo* JESV *meo.*

Videte mihi feminam pudicam & conjugalis fidei tenacem, quantum illa è liberis, si frugi sint, voluptatis haurit? si filii sint bonæ indolis, felicis ingenii, disciplinæ capaces, litterarum avidi ac dociles; si discendo inter coævos emineant, id mater narrat omnibus, nec sine suavi sensu. Sæpius ab illâ audias: Meus Narcissus, Hyacinthus meus, meum gaudium, lux mea, deliciæ meæ.

Valer. Max. lib. 4. cap. 4. Narrat Valerius apud Corneliam nobilem Romanam fœminam Gracchorum matrem hospitio fuisse matronam è Campaniâ. Hæc de cimeliis & mundo muliebri injectâ mentione, gemmas suas & ornamenta illius ævi pulcherrima ostendit. At Cornelia re prudenter dissimulatâ eam sermone traxit. Quousque è scholâ rediret filii. Hi ubi in conspectum matris venêre: Ecce hæc, inquit illa, sunt ornamenta mea, meum gaudium.

Omnia nimirum habet, qui nihil concupiscit, eo quidem certiùs quàm qui cuncta possidet: quia dominium rerum collabi solet, bonæ mentis lætitia nullum tristioris fortunæ recipit incursum. Itaque quorsum attinet, aut divitias in primâ felicitatis parte, aut paupertatem in ultimo miseriarum statu ponere, cùm & illarum frons hilaris, multis intus amaritudinibus sit referta, & hujus horridior aspectus, solidis ac certis gaudiis abundet?

Sed hîc meliorem Cornelià matrem sisto. Si ullus un- *B. Maria Virgini Gratiam in Jesu filio.* quam mortalium verè dixerit: JESVS meus, gaudium meum, verissimè mater divina dixit: Ornamenta mea, deliciæ meæ, lux mea, meus filius, meus JESVS. Beatus ille, qui cum Virgine beatissimâ ex animo profatur: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum.* Hanc *Psal. 83.* animi lætitiam exosissimam habet cacodæmon: quod Antonius suis sæpissime instillans: *Una est ergo,* ajebat, *Athanas. in vita Antonii.* *ratio vincendi inimicum, lætitia spiritualis, & animæ Dominum semper cogitantis jugis recordatio, quæ dæmonum ludos quasi fumum expellit.*

Franciscus Assisias, quæ demum vera esset lætitia, *Clemens Fratrum Minorum lib. 2. c. 4.* exhortatione mirabili patefecit. Ibat vir sanctus Perusio ad sanctam Mariam de Angelis, socium itineris habuit *Speculo Minorum.* unum de suis, cui Leo nomen. Hiems erat perfrigida, *Quæ & vera esse* cælum asperum & immite, hinc gelu acerrimè urebantur in viâ. Leo aliquot passibus iter præcipiebat, sequebatur à tergo Franciscus, qui socium subitò accersens: Mi frater Leo, inquit, tametsi Fratres Minores sint bono exemplo aliis, & specimen religiosæ vitæ præbeant, *etiam fi* tu tamen sedulò nota, atque si liceat pugillaribus etiam inscribe, hoc non esse perfectam lætitiam. Cúmque aliquantulum viæ confecisset, iterum Leonem vocans. Mi Frater, inquit, tametsi quis è nostro numero cæcis oculos, linguam mutis, auditum surdis, gressum claudis restituat, tametsi sensum animámque in membra frigentia reducat, & ea, quæ multi cogitationibus obscuris volvunt pervideat, tametsi tempestates sedet, furibunda mitiget maria, per gurgites altissimos pedes ferat illotos, tu tamen scribe ac observa sedulò, quia hîc non est perfecta lætitia.

Paullò pòst contentâ voce iterum: O frater Leo, inquit, si quis è nobis omnium populorum linguas calleret, omnium artium scientias haberet, si futura pandere ac vaticinari, si aliorum conscientias posset inspicere, tu tamen scribe, quia hoc non est lætitia perfecta, non est. Cúmque iter suum perseverarent, Franciscus denuò vociferari: O mi Frater Leo, etsi quis è nobis Angelorum linguâ loqui, numerum ac motum stellarum, virtutes omnigenas herbarum, thesauros abditos terrarum noverit, etsi & avium & piscium, ac cæterorum animalium omnium naturam ac indolem exploratam habeat, etsi plantarum & arborum, aquarum & fontium, imo & hominum universorum admiranda integrè sciat, tu tamen scribe bene, & nota diligenter, quia hæc non est lætitia perfecta, non est, mi frater, non est.

Conticuit aliquantulum per aliquot viæ spatia: mox in easdem pæne voces prorumpens: O Frater Leo, inquit, quamvis è nostrâ familiâ, sciat quis eâ verborum vi concionari, ut omnes ubique barbaros ad Christiana sacra possit pertrahere, tu tamen scribe, quia non est hîc festa lætitia. Novum hoc exhortationis genus duobus pæne milliaribus duravit. At Leo Francisci socius, singularia hæc dicta vehementer demiratus: Mi Pater, inquit,

inquit, rogo te per divinum amorem, ſi nulla quam dixiſti lætandi cauſſa eſt, explica, quæſo, quæ demum vera ſit lætitia. Cui Franciſcus diſtinctè: Si, ait, ad S. Mariam de Angelis venerimus permadidi, membris omnibus trementes, & prope congelati, luto etiam conſpurcati, exhauſti fame, ſi, inquam, in viâ ſic malè habiti ad oſtiû pulſemus, & admitti rogemus, Janitor verò vultu tetrico verbiſque aſperis nos invadat, dicátque: Qui eſtis vos? Circulatores, homines vagi, errones fugitivi, ſtipem egenis dandam compilatis. Et demum inter verba rigidiſſima fores obſeret, nóſque in nivibus fame & frigore propemodum enectos perſtare cogat. Hoc omne, hanc repulſam, has injurias, ſi nos, mi Frater Leo, toleranter & æquo animo, & ſine obmurmuratione feramus, idque Dei cauſsâ, & omnia pleniſſimè divinis nutibus tranſcribamus, & illud apud animum noſtrum ſeriò cogitemus: En iſte janitor noſtris nos titulis affecit, ille nos, ut digni ſumus, ſalutavit; Deus linguam ipſius in nos jure concitavit; Deo gratias, qui nos, prout meremur, excipi permiſit. Hæc eſt, mi Frater Leo, hæc eſt perfecta lætitia, hæc eſt, tu ſcribe, quia hæc ipſa eſt, de quâ interrogâſti, lætitia perfecta. Quòd ſi ad eandem, quam dixi, Cœnobii portam pulſando perſiſtamus, & janitor denique furibundus provolet, nec probris tantùm, ſed & colaphis nos exſaturet, illud inſuper loco bonæ gratiæ corollarium adjiciat: Abite hinc nebulones peſſimi, nec micam, nec guttam ſperate. Ad Xenodochium, aut quò vultis, ite, hîc non dormietis. Quòd ſi nos iſta patienter prorſus, & Chriſti amore hilariter ſuſtineamus, ô Frater Leo, ſcribe, ſcribe ſolerter, hanc eſſe veram ſolidámque lætitiam. Si autem nos fames ita urgeat, ut neque illinc recedere, nec aliò in tenebris ire poſſimus; & idcirco iterum iterúmque pulſemus ac clamemus, & admitti ſummis precibus lacrymiſque rogitemus, nec tamen impetremus, ſed janitor in fermento totus procurrat, ac nodoſo fuſte contundat, & in nives ac lutum ejectos in terram dejiciat. Si nos, quidquid hoc injuriarum eſt, & verba & verbera, frigus & famem, ab omnibus deſerti, excluſiſſimi undique, manſuetè tamen & cum gaudio perpetiamur, idque in lucro maximo reponamus, pro Domino JESV hæc & plura perpeti cupiamus, hæc vera, hæc veriſſima eſt lætitia.

O Frater Leo, inter omnia divini ſpiritûs chariſmata, quæ Chriſtus amicis ſuis largiri ſolet, primarium illûd eſt, vincere ſeipſum, & paratiſſimo animo probra, contumelias, verbera & injurias quaſcunque devorare, propter Chriſtum poſſe ſilere, poſſe diſſimulare, poſſe pati, hoc principium, hoc cauſſa eſt ſolidiſſimi gaudii. Nam de iis, quæ paullò antè commemoravi, admirâdis ſcientiis ac facultatibus gloriari non poſſumus: nec enim ea noſtra ſunt, ſed Dei, & quæ non fecimus ipſi. *Quid enim habes, quod non acceperis? ſi autem accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?* At affligi & variis calamitatibus exerceri, nec tamen bilem effundere, aut impatientiam rumpere, hoc noſtrum eſt, hoc in gloriâ & triumphis ſuis numerant Chriſtiani. Ad iſtud nos beatiſſimus Paulus his verbis provocat: *Mihi autem abſit gloriari, niſi in cruce Domini noſtri* IESV *Chriſti:* ſumma ſummarum, mi Frater Leo, hæc eſt noſtra gloria, hoc gaudium noſtrum, pro Chriſto quamplurima pati.

1. Cor. cap. 4. verſ. 7.

Galat. c. 6. verſ. 14.

En illuſtriſſimum à Franciſco datum paradigma lætitiæ, quæ tum demum vera eſt, cùm ex Deo, & in Deo eſt. Et quia de hoc, quod ſpiritûs gaudium vocamus, alii ſcriptores parciùs, nos paullò liberaliùs de eo diſſeremus.

§. V.

Fons uberrimus gaudii verè, cogitare cælû.

PRincipiò fons veri gaudii uberrimus eſt, cogitare cælum: cogitare tantùm? imò illud ſpe certiſſimâ jam præcipere. Et quem felicitas alterius vitæ non lætificet? ſit vita hæc licet miſera, imò miſerrima, tantò illa felicior erit, quantò miſerior iſta. Ad cælum nos invitant & evocant tot rerum ſpecies, quas oculis uſurpamus, quæque non neceſſitati ſolùm noſtræ, ſed & oblectationi ſerviunt. Tanta varietas plantarum, radicum, herbarum, & arborum: tot florum diſcrimina, tanta odorum, & colorum & ſaporum atque ſonorum è contrariis orta concordia: tot animalia cælo, terris ac pelago, non niſi noſtris uſibus dedita, & ad unius hominis obſequium creata. Niſi enim peccati jugum ſponte ſubiiſſemus, omnium, quæ ſub cælo ſunt, dominium haberemus. Addo ſublimia collium, aprica vallium, umbroſa ſilvarum. Addo tot ſalubres ſcatebras aquarum, tot fumantes ac ſulfureos, tot gelidos ac pellucidos fontes, tot infuſa & circumfuſa terris maria, tot amnes ac rivos aſſiduè mobiles, tot flumina navigiorum patientia, tot lacus maris æmulos, tot ſtagna jacentia, tot inter convexa montium præcipites torrentes. Addo tot floridas ripas, tot riparum toros, tot campos & prata omni florum genere, velut tapetes variegata. Quid agros ſegetibus flaventes, quid gemmantia vineta, quid urbium commoda, quid ruris otia, quid ſolitudinis libertas amœniſſima? Addo proſpectus longè jucundiſſimos in ſubjectam planitiem eâ varietate diſtinctam, ut hîc quidem ſaltus ſint & ſilvæ, ibi paſcua, hîc aquæ, illic horti, iſtic omnis generis fruges ac frumentum, hîc eminentia in rupibus caſtra, hîc in imo piſcinæ & vivaria. Hæc omnia voce unâ clamant: Suſpice conditorem omnium, & lauda. Ita hæc omnia tranquillæ conſcientiæ gaudiis mirè deſerviunt.

Species omnium rerum ad cælum nos invitant.

* *Pronáque cùm ſpectêt animalia cetera terram;*
Os homini ſublime dedit, cælúmque tueri
Juſſit, & erectos ad ſidera tollere vultus.
Ovid. lib. 1. Metamor.

Quid ſpectaculorum omnium luciditſſimum & auguſtiſſimum, ſtellantis cæli ambitum incredibili celeritate volubilem intueri? Inque illo fixas & vagantes ſtellas, ſolem imprimis ac lunam clariſſima orbis lumina, lucidiſſimum cæli decus, puriſſimos mundi oculos? Hinc nos annum & menſes, hinc diei noctiſque vices, hinc temporum momenta & periodos metimur. Atque hinc etiam terræ fruges, hinc vigor animantium, hinc varietas tempeſtatum ad nos ſubmittitur. Mira hæc omnia & plena gaudio cùm conſiderantur. * Accedit vultus hominis ad ſidera erectus contemplandis cæleſtibus aptus. En fontes gaudiorum.

Petrarcha l. 2. de Fort. dial. 93.

Sed fons omnis gaudii uberrimus, eſt immortalitas animi, & apertum iter ad cælum, & inæſtimabilis merces exiguo pretio comparanda: ſpes certa reſurgendi, & hoc ipſum corpus poſt mortem immortale, agile, lucidum, & inviolabile multâ cum gloriâ recipiendi. Tranſferimur, non extinguimur. Et quod omnem Angelorum dignitatem eminet, humana natura divinæ ſic conjuncta, ut Deus homo factus, hominem faceret Deum. Altum undique occultúmque myſterium, ſumma hominis cùm felicitas tum gloria. Quid altiùs non dicam ſperare, ſed optare, ſed cogitare potuit homo, quàm ut fieret Deus? Ecce jam Deus eſt. Quid jam reſtat, quò vota noſtra ſuſpirent, quò noſtra gaudia pertingant?

Fons omnis gaudii uberrimus eſt immortalitas animi.

Accedit, quòd idem ipſe Deus, qui nos ſuâ hac dignatione tam mirificâ vel Angelis prætulit, ipſos nobis Angelos adhibeat cuſtodes ac famulos, ut modis omnibus noſtram inter res creatas excellétiam demonſtret. Quis inter hæc triſtitiæ locus aut querelæ? Animalia quædam robuſtiora ſunt homine, quædam velociora, quædam ſenſibus vegetiora, nullum dignitate præſtantius, nullum cujus par cura creatori fuerit. Dedit ei oculos, dedit frontem, in quibus animi ſecreta relucerent; dedit rationem, dedit orationem, dedit lacrymas, dedit riſum, affectuum ſigna latentium. Fletus quidem homini præcox, riſus ſerus eſt; nam ortus ſtatim flet, ante diem quadrageſimum non ridet: hoc tamen vel maximè prudens animal arguit, venturique præſcium, ut quòd ſtudiis ac laboribus ſe natum ſentiat. Denique quodcunque robur eſt aliis animantibus, quæcumque velocitas, quæcumque

Deus hominibus Angelos adhibuit cuſtodes, ut noſtram inter res creatas excellentiam demonſtret.

que opportunitas, tota deservit homini. Ille indomitos boves ad jugum, & feroces equos ad frenum cogit: ursos unguibus, apros dentibus, cervos cornibus metuendos, decus facit ille mensarum. Linces, vulpes, & infinita id genus animalia, quia esui non sunt, usui pellis ac corii reservantur. Omnia hominis sunt, qui retibus maria, canibus nemora, volucribus cælum omne scrutatur. Quid contra conditorem quereris, ô homo? Non est tibi bovis robur, at tibi bos arat: non est tibi equi celeritas, tibi tamen equus ambulat: non est tibi herodii volatus, sed herodius tibi volat: non est tibi elephantis aut cameli moles, sed ille tibi turrim vehit, hic sarcinam. Hæc quidem homo non habet, sed hæc habentibus imperat veluti rex in animalia constitutus. *Minuisti eum,* ô Deus, *paullò minùs ab Angelis.* *Psal. 8. c. 6.*

§. VI.

HI fontes gaudiorum sunt, & eorum quidem, quæ non turbari, non eripi possunt. Gaudia non spiritûs sed carnis, vana, brevia, fœda, trepida sunt: non enim solidis caussis innituntur, sed eâdem, quâ oriuntur vanitate, turbantur. Plurimùm interest, unde quis gaudeat. Gaudium malorum stultitia; omnis extra Deum voluptas variis terroribus plena est, subitóq; cùm maximè exultantes sollicita semper cogitatio: *Et hæc quàm diu?* Bonæ mentis initium ac fundamentum est, *non gaudere vanis.* Romanus Sapiens illustri ac Christiano prorsus hortatu: Hoc inquit, ante omnia fac, mi Lucili: disce gaudere. Nolo tibi unquam deesse lætitiam. Volo illam tibi domi nasci: domi nascitur, si modò intra teipsum sit. Ceteræ hilaritates non implent pectus, sed frontem remittunt, leves sunt: nisi fortè tu illum judicas gaudere, qui ridet. Animus debet esse alacer & fidens, & super omnia erectus. Hæc, quibus delectatur vulgus, tenuem habent ac perfusoriam voluptatem: & quodcumque invectitium gaudium est, fundamento caret. Vis tutò, vis diu gaudere? Gaude de tuo, de teipso, de tui optimâ parte. Corpusculum, etiamsi nihil sine illo fieri potest, magis necessariam rem crede quàm magnam. Vanas suggerit voluptates, breves, pœnitendas, & in lutum ac luctum abituras. Voluptas omnis in præcipiti stat, ad dolorem vergit: non est solida, non est fidelis, etiamsi non noceat, fugit. Aliquod potiùs bonum mansurum circumspiciamus. Ad verum bonum spectemus: veri boni aviditas tuta est: hoc autem bonum non nascitur nisi ex bonâ conscientiâ, ex rectis actionibus, ex contemptu fortuitorum, ex placido ac continuo vitæ tenore; omne aliud gaudium, in horam, & in diem afficit, pòst evanescit. Sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum, & etiamsi quid obstet, nubium modo intervenit, quæ infrà feruntur, nec unquam diem vincunt. Omnes quidem tendimus ad gaudium, sed unde stabile magnúmque consequamur, ignoramus. Ille gaudium haurit ex conviviis & luxuriâ, ille ex ambitione & circumfusâ salutantium turbâ: hic ex venationibus & equorum ac canum copiâ, iste honestiùs magisque ingenuè ex picturâ & suavi musicâ, alius ex studiorum vanâ ostentatione & litteris nemini fructuosis; alius è colloquiis & confabulationibus in multam noctem protractis; aliqui ex insigni corporis ornatu, & vestis pretiosæ magnâ varietate; nonnulli somno & inerti otio suavissimè pascuntur. Multi lusibus aut spectaculis plurimùm exhilarantur. Omnes istos oblectamenta aut fallacia, aut certè brevia decipiunt: sicut ebrietas, quæ unius horæ hilarem insaniam, longi temporis tædio pensat. Vana gaudia plerumque principium sunt doloris, nec ulla major miseria, quàm lætitia falsa. Magna res est æqualitas veri gaudii. Hoc gaudium non nascitur nisi ex virtutum conscientiâ. Non potest gaudere nisi fortis, nisi justus, nisi temperans. Bona conscientia nunquam sine gaudio est. Talis est bonæ conscientiæ homo, qualis est mundi status super lunam, semper illic serenum est. Atque hoc gaudium, quod vitam probam sequitur, non interrumpit, non desinit. Sit animus purus ac emendatus, æmulator Dei, super humana se extollens, & nunquam illi deerit, de quo loquimur, *Gaudium spiritûs.* Sed jam hujus actiones assignemus.

Voluptas extra Deũ variis terroribus est plena.

Sola virtus præstat gaudium securum,

Quia nullus potest gaudere nisi justus, fortis, & temperans.

ACTIONES GAVDII SPIRITALIS.

1. Gaudia vana & inania non tantùm non quærere, sed etiam studiosè declinare; gaudia turpia & lasciva penitus & seriò detestari. Ita fiet, ut quò quis remotior à vanis, hoc vicinior sit veris gaudiis.

2. Quandocumque oblectabile quid ac jucundum se offert, solerter quærere:

Et quamdiu istud? Et quamdiu illud?

nempe ad horam, aut diem duratis, dum decipitis: pòst in lutum aut fumum abitis. Abite jam quamprimùm vana, falsa gaudia, quæ foris mulcetis, intus uritis; abite. Si gaudere velim, stabile quæram gaudium.

3. Confabulationes, lusus, comportationes, saltationes, otiosas peregrinationes, assiduas venationes, omnésque ejuscemodi relaxationes animi, aut abdicare ut malas, aut refrenare ut nimias, aut cum aliis permutare ut noxias. Nemo securiùs, nemo suaviùs gaudet, quàm qui Deum gaudiorum omnium fontem animo semper circumfert.

4. Subinde nocte serenâ, cùm omnia conticescunt, quæ ad stelligerum cælum oculos attollere, & hæc talia secum cogitare: Pande animum & gaude, hæc domus tibi ædificata est. Hîc mansiones multæ sunt, & quod omne gaudium vincit, æternæ. Dura, & patere; momento ibi es: quantò nunc in miseriis patientior, tantò brevi in deliciis beatior eris. Dura, & patere.

5. Subinde mediis gaudiis, cùm vel convivia, vel choreæ, vel oblectationes aliæ maximè fervent, illud Hebræi Sapientis animo versa: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Et posthæc quid erit? quis inde ad me frustus redibit? qui scilicet solet, crumena macilentior, valetudo afflictior, conscientia turbatior. Cur igitur gaudia non mutem, & dicam: *Cor meum & caro mea exultaverunt in Deum vivum?* *Eccles. 1. Psalm. 83.*

6. Paci ac tranquillitati conscientiæ modis omnibus studere. *Habe bonam conscientiam, & habebis semper lætitiam. Bona conscientia valde multa potest portare, & valde læta est inter adversa. Justorum lætitia de Deo, & in Deo est, & gaudium eorum de veritate.* *Thom. à Kempis. de imit. Christi. num. 12. Sequens.*

7. Diem æternitatis sæpius, imò quotidie, & tunc maximè cogitare, cùm mœror instat. Qui quantus, quantus sit, nihil est ad illum æternitatis diem, quo Deus omnes sui caussâ lugentes consolabitur, & omnes lacrymas absterget; quo dabit *oleum gaudii pro luctu, & pallium laudis pro spiritu mœroris. Gaudens gaudebis in Domino, & exultabit anima tua in Deo tuo, quia induet te vestimentis salutis, quasi sponsum decoratum coronâ, & quasi sponsam ornatam monilibus suis.* *Esaiæ 61. 10.*

CAPVT VII.

Rosa Smaragdina, seu, Peregrinationis devotio.

§. I.

DEvotionis nomen subinde abusui est. Verissima *devotio* est prompta & sedula voluntas Deum quovis modo colendi. Cùm enim animus se Deo suavissimâ familiaritate conjungit, eam induit sollicitudinem, ut ad omnia, quæ divini honoris sunt, promptissimus fiat. Singularis hæc Virgo, priusquam nata, jam Deo divinæque voluntati devotissima fuit. Hinc etiam-

num

num trimula in templum à parentibus deducta, Deóque velut res sua tradita est. Hîc beatissima illa virgunA cula tanquam in cœnobio inter virgines diu noctúque Deo serviit, lectioni, precibus, labori assiduè intenta. Omnes hæ quasi sacræ virgines ad locum sacrificii, uti ad sacellum, unà omnes habebant, ubi precarentur. Finitis sacrificiis in suum quælibet cubiculum redibat ad opus. Sic ad omnem honestatem educabantur honestissimè, quidquid discebant, pietatem, aut industriam spectabant, sic ab ætate primâ optimis moribus imbuebantur, dum nuptui collocarentur. Nam ad id usque temporis arcanum Virginitatis perpetuæ nondum publicæ notitiæ fuit. Nempe hoc matri Virgini servabatur, ut illa tanti exempli auctor, prima omnium suam Deo virginitatem consecraret religiosissimo voto devincta. Undecim omnino annos in templo egit, elapso hoc tempore in Josephi domum denupsit. Hîc inter primas virtutes, quas orbi patefecit, Peregrinationis devotio fuit. Diversa namque itinera suscepit, puro Dei amore B ad id invitata. Primum iter ab Angeli sermone destinavit è suis ædibus in Judææ montana, in urbem Hebron, quæ, uti Brocardo placet, qui eam viam peregrinando mensus est, triginta duabus leucis cum dimidiâ distabat Nazaretho. Primum hoc iter describens Lucas: *Exurgens*, inquit, *Maria, abiit in montana cum festinatione in civitatem Juda, & intravit in domum Zachariæ, & salutavit Elizabeth.* Alterum iter obediendi studio ingressa est. Cùm enim Augustus Imperator orbem novo censu fatigaret, mater Domini licet partui vicina, nihilominus ne quid integerrimæ obedientiæ decederet, Nazaretho venit Bethlehemum, stabulo usa pro domo. Tertium iter Angeli jussu instituit ex Judæâ in Ægyptum. Heu mœstum iter! tyrannidem Herodis fugere, clam & noctu in viam se dare, terram patriam exilio mutare, templi religiones deserere, ad gentem ignotam & barbaram transire, incerto reditu inter idololatras degere. Acerba hæc, sed C amore filii promptissimè tolerata. Quartum iter ex Ægypto in Palæstinam initum, ad Angeli, ut prius, imperium. Quinto loco complura numeramus itinera, ad templum Hierosolymæum, annuatim instituta. Dilucidè iterum Lucas: *Et ibant*, inquit, *parentes ejus per omnes annos in Hierusalem in die solenni Paschæ.*

Et hæc quidem propriè peregrinationes pias dixerim. Nam etsi Virgo sanctissima nullis legibus adacta, festis tamen diebus Paschatis, Pentecostes, & Tabernaculorum in urbem sanctam religiosissimè solita est peregrinari. Viros lex evocabat ad templum ter in anno adeundum. Feminæ ab hac lege immunes, si quid hac in re fecissent, pietati datum censebatur. Virgo minimè postrema ad commendandam ceteris pietatem religiosissimè peregrinationes istas obibat.

Post filii verò in cælos reditum, ad omnem locum, quem filius vel concionando, vel patiendo insignivisset, assiduè revisebat incredibili pietatis sensu. Bethlemum ibat, natales filii cunas magnâ suavitate venerata: Na- D zarethum commeabat, ubi filium in viscera suscepit & educavit. Hortum olivis consitum, ubi filius cruentam mortis tragœdiam auspicatus, singulari cultu prosequebatur. Rupem Golgotha, ubi filius exspiravit, in cor suum voluisset transfatam. Hunc igitur montem omnibus montibus virgo præferebat. Hîc gemitus, hîc preces, hîc distincta lacrymis suspiria, hîc piæ venerationis oscula, hîc mixta doloribus gaudia, hîc mors & vita ob oculos versabantur. Hîc visa sibi mater loquentem audire filium, hîc sibi visa trabem videre filii sanguine purpuratam in altum erigi, hîc omnia filii & membra & vulnera numerare, hîc moribundi oculos observare, hîc velut morientis spiritum excipere. Quidquid denique hîc vidisset, & audiisset, id omne fideli memoriâ in mentem revocabat. Diceres hîc matrem toties cruci affixam, quoties filii in crucem suffixi recordabatur.

Ubi mater sanctissima morientis filii memoriâ insatiabilem animum explevit, ad sepulti locum abiit. Hîc repetiti gemitus, hîc iterum preces & lacrymæ, hîc suspiria & pia oscula revocata. Inde ad olivarum clivum ascendit, ubi filius jam victâ morte, suos extremùm salutavit, & in cælum abiit, relictis in rupe solidâ pedum vestigiis. Hæc mater calentibus lacrymis veluti geminas horti areolas rigare, hæc reverenti manu tangere, hæc anhelanti ore lambere, ab his ægerrimè avelli.

Et hæc matris itinera post abitum filii, hæ peregrinationes minimè otiosæ fuerunt. His exemplis & docemur, & arguimur.

§. II.

QVantâ hîc sæpe nostra est desidia, quàm profanus torpor! Adeò peregrinationis cultum non exercemus, ut etiam pedem efferre domo, & in templum proximum ire non rarò tædeat, adeò divinos honores non sitimus, ut pauculos passus iis impendere nimis grave videatur. Sunt, qui quamlibet ob caussam, à cultu divino absunt. Cælum nonnihil turbidum est? non exeunt domo. Ventus vehementior est? non prodeunt. Pluit aut ningit? publico se non committunt. Aura strictior, & frigus intensius est? Abire domo, fatale ducunt. Tussicula aut gravedo caput occupat? Intra parietes se continent strictâ sui observantiâ. En quàm nihil peregrinatoribus simile ostendant.

Videte mihi sanctissimos viros, feminásque, sacræ peregrinationis illustrissima exempla.

* Helena Augusta, mater Constantini Imperatoris, magnis itineribus Hierosolymam contendit, & arborem illam, quæ fructum nobilissimum, Christum Dominum tulit, tot annis sepultam, denuò in lucem eruit, augustum illic templum condidit, in quo Crucis inventæ partem argenteis thecis inclusam reliquit, partem Constantino filio cum clavis Dominicis detulit.

Ephrem Syrus dulcem sibi solitudinem peregrinationibus commutans ad loca sancta religiosissimè visit.

Alexius Romanus juvenis nobilissimus septemdecim annis non peregrinus tantùm, sed & egenus Christi amore, patriam charissimam exilio voluntario mutavit. Demum in parentum domo ignotus obiit, mundi deceptor & contemptor maximus, orbis miraculum.

Theodosius Imperator in Palæstinam vili habitu profectus est, visurus terram, quam Dei filius suis vestigiis sacrâsset. Ubi Hierosolymam venit, à Joanne urbis illius Pontifice his vocibus exceptus est: Verè tu beatus es, qui cùm Imperatoris personam sustineas, tam abjecto tamen habitu ad loca hæc ingressus es.

Eudocia Imperatrix votivis peregrinationibus eòdem properavit, ubi etiam diem ultimum clausit.

Sabas nobilis Cappadox votivas in Palæstinam peregrinationes suæ sanctitatis rudimenta habuit.

Beatus Amandus Sereni Aquitaniæ Ducis filius, Trajectensis Præsul, eodem Religionis amore tactus Romam profectus est, ædem Principem Apostolorum Petri & Pauli veneraturus. Hîc à divo Petro monitus in Galliam rediit ad explicandum populo Evangelium.

Rex Saxonum Ceadvalla ad Principum Apostolorum monumenta peregrinatus est, ut illic & sacro fonte lustraretur, & moreretur. Utrumque ex voto impetravit: nam dum albâ etiamnum veste uteretur recens à lustrali fonte, correptus morbo extinctus est Romæ, Anno Christiano 689. die 20. Aprilis.

Magdalveus Virdunensis Antistes ad Christi Domini sepulchrum summâ pietate profectus est Hierosolymam.

Carolus Magnus religionis caussâ quater Romam adiit, cujus monimentum est aurea pera ab humeris suspensa: illo enim cultu in urbem venit.

Anno Christi octingentesimo quadragesimo septimo

Quorundam sanctorum virorum, feminarúmque sacræ peregrinationes.

* *Obiit anno* 340.

Obiit anno 376.

Obiit anno 410.

Cedrenus in Theodosio. Ambros. de obitu Theodosii. Obiit autem anno 454.

Socrates l. 7. histor. obiit anno 460.

Obiit anno 533.

Obiit anno 661.

Beda lib. 5. Anglicanæ hist. cap. 7. mitto.

Obiit anno 760.

Obiit anno 814.

B.V. Maria prima omnium Deo suam virginitatem consecravit.

Peregrinationis devotio B. Mariæ.

1. Iter fuit in Judææ montana. *Lucam postea pro statu horario summe. Luc. cap. 1. v. 39. & 40.*

2. In Bethlehem.

3. In Ægyptum.

4. Ex Ægypto in Palæstinam.

5. Ad templum Hierosolymæum. *Luc. cap. 2. vers. 41.*

Ejusdem post ascensionem filii in cælum piæ peregrinationes.

Aut Ethelulphus. mo Athulphus Rex Anglorum à Danorum incursionibus liberatus Romam ad Apostolorum limina votivam peregrinationem instituit; à Leone IV. Summo Pontifice perquam humaniter exceptus eam insulæ partem, quam pater Egbertus regno adjunxerat, Ecclesiæ Romanæ vectigalem fecit.

Obiit anno 1012. Macarius Antiochenus Patriarcha dignitate Pontificiâ in Eleutherium translatâ, & adjunctis sibi quatuor viris eandem secum pietatem spirantibus in Palæstinam peregrinatus est, ut terram, quam Servator seipso, tótque miraculis insignîisset, debitâ veneratione afficeret.

Sunt sexaginta sex millia Philippeorum supra septingentos quinquaginta. Anno millesimo vigesimo septimo Kanutus Magnus Danorum & Anglorum Rex, pietatis causâ Romam ad sanctos Apostolos Petrum & Paulum suscepit iter. In reditu Papiæ brachium S. Augustini Hipponensis Præsulis uno talento auri, & argenti centum talentis comparavit.

Obiit anno 1109. Beatus Dominicus Calciatensis eo affectu peregrinatores complexus est, ut eorum usui & obsequiis se totum mancipârit.

Anno 1128. Boleslaus Dux Poloniæ, modico comitatu, Sacerdotibus aliquot & piis viris in viam adscitis ipse cilicio indutus & pedes venit in Galliam divi Ægidii sepulchrum veneraturus.

Obiit anno 1183. E sancti Bertini cœnubio Bernardus, cui cognomen, Pœnitens agri Magatensis Provincialis, vir rigidissimæ vitæ, qui singulis hebdomadibus quatuor diebus pane & aquâ victitabat, singulis annis quatuor quadragesimas jejuniis traducebat, nudis pedibus incedebat, cilicio & loricâ sub vestibus, lecto è lapidibus utebatur, totum pæne orbem, pœnitentiæ causâ peragravit, terram sanctam tertium lustravit.

Ludovicus Nonus obiit anno 1270. Pientissimus Rex Galliæ Ludovicus abjecto habitu tantam majestatem dissimulans septennio peregrinabundus loca sacra frequentavit.

Obiit anno 1327. Beatus Rochus amplissimo patrimonio in pauperes erogato Italiam & Galliam obiit peregrinando. Demum in patriâ armis turbatâ velut explorator, cognatis ob peregrini schema ignotus in carcerem tractus est, ubi quinquennio exactò velut alter Alexius vitam sanctissimè finiit. Amplioribus post mortem honoribus affectus quàm vivus unquam affici potuisset.

Ita sanctissimi quique viri, Columbanus, Rumoldus, Furseus, Willibrordus, Bonifacius, Gislenus, Engelbertus, aliique quamplurimi religionis causâ peregrinationes sacras obierunt. Ex innumeris paucissimos nominavi.

Longum nimis foret singulas ætates presso vestigio decurrere, quot sanctimoniâ celebres viri feminæque pietatis stimulis accensi, loca sancta è regionibus longinquis salutârint. Qui sanè ad virtutis apicem non ascensuros se credebant, nisi Christum Christique familiares iis locis fuissent venerati, ubi vel mortem obiissent, aut crebris miraculis loci cultum testarentur. Phi-

Pallad. hist. cap. 113. loromus à Palladio laudatus Presbyter, qui quamvis innocentiâ vitæ præcelleret, quoties tamen terræ sanctæ injecta mentio, piè gloriari solitus: Deo gratias, ajebat, qui eo me honore dignatus est, ut bis voti gratiâ pedes adirem Hierosolymam. Et quod singularissimè in viro hoc observandum, & imitandum: Non memini, dicebat, me animo umquam à Deo meo recessisse. Idem iste pedestri itinere Romam venit ad divorum Petri & Pauli Apostolorum ædem. Idem Alexandriam ivit ad beatum Marcum venerandum.

§. III.

TAntus olim peregrinationis ardor, tantus Bethlehemum ad Domini JESV incunabula undique concursus fuit, ut in illum Palæstinæ angulum orbis to-

Hieron. to. 1. epist. 13. *ad* tus confluere videretur. Luculentus ejus rei testis Hieronymus ad Paulinum: *De toto*, inquit, *huc orbe concurritur. Plena est civitas universi generis hominum; & tanta utriusque sexûs constipatio, ut, quod alibi ex parte fugiebas, hic totum sustinere cogaris.* Idem Ezechieli commentariis datum lucem, *Fateor*, inquit, *explanationes in Ezechielem occupatione de toto huc orbe venientium implere non posse: dum nullâ hora, nullúmque momentum est, in quo non fratrum occurramus turbis, & monasterii solitudinem hospitum frequentiâ commutemus.* Hoc ipsum multò luculentiùs confirmans: *Longum est*, inquit, *ab Ascensu Domini usque ad præsentem diem per singulas ætates currere, qui Episcoporum, qui Martyrum, qui eloquentium in doctrinâ Ecclesiasticâ virorum venerint Hierosolymam, putantes minus se religionis, minus habere scientiæ, nec summam, ut dicitur, manum accepisse virtutum, nisi in illis Christum adorâssent locis, de quibus primum Evangelium de patibulo coruscaverat.*

Certè si præclarus orator reprehendendum nescio quem putat, quòd litteras Græcas non Athenis, sed Lilybæi, Latinas non Romæ sed in Sicilîâ didicerit; quòd videlicet unaquæque provincia habeat aliquid proprium, quod alia æquè habère non possit: cur nos putamus absque Athenis nostris quemquam ad studiorum fastigia pervenísse? Neque hoc dicimus, quòd renuamus regnum Dei intra nos esse, & sanctos viros etiam esse in ceteris regionibus, sed quòd hoc asseramus, vel maximè eos, qui in toto orbe sunt primi, huc pariter congregari. Quicumque in Gallîâ fuerit, primus huc properat. Divisus ab orbe nostro Britannus, si in religione processerit, occiduo sole dimisso, quærit locum famâ sibi tantùm & scripturarum relatione cognitum. Quid referamus Armenios, quid Persas, quid Indiæ, quid Æthiopum populos, ipsámque juxtâ Ægyptum, fertilem Monachorum Pontum & Cappadociam, Syriam, Cælen & Mesopotamiam, cunctáque Orientis examina? Quæ juxta Salvatoris eloquium dicentis: Ubicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ; concurrunt ad hæc loca, & diversarum nobis virtutum specimen ostendunt. Vox quidem dissona, sed una religio; tot pænè psallentium chori, quot gentium diversitates.

Et quod in plerisque Provinciis familiare est, ut genuino dente se lacerent, hîc penitus non habetur. Procul luxuria, procul voluptas; tanta in ipsâ urbe orationum loca, ut ad ea peragranda dies sufficere non possit.

Idem in ad Marcellam ep. 13. *pag.* 31. Denique subjungit: *Verùm quo sermone, quâ voce speluncam tibi possumus Salvatoris exponere? Et illud præsepe, in quo infantulus vagiit, silentio magis quàm infimo sermone honorandum est. Ecce in hoc parvo terræ foramine calorum conditor natus est: hic involutus pannis, hic visus à pastoribus, hic demonstratus à stellâ, hic adoratus à Magis. Et hic puto, locus sanctior est Tarpeiâ rupe, quæ de cælo sæpius fulminata ostendit, quòd Domino displiceret.*

En, olim totus orbis Bethlehemum & Hierosolymam confluxit incredibili peregrinationis devotione. Recens itineris sacri specimen addo unicum.

Anno millesimo sexcentesimo septimo, Serenissimus Dux Bavariæ Dux & Elector Maximilianus, unà cum Serenissimâ conjuge Elisabethâ, ad beatissimæ Virginis domum Oetingensem revisit, & quidem pedes, quod tarissimum in tantis fastigiis. Ad progressum ex urbe Monacensi, ventus, pluviæ, nix, grando mixtim terrebant. Non deerât, qui aut reditum in urbem, aut certè ascensum in currum suaderent. Sed responsum est à Serenissimis Ducibus: Proprium esse peregrinorum, & multa & aspera pati. Cur nos, ajunt, cælo eximii simus? Quare non patiamur, quod Deus ex alto immittit. Manè exeuntibus precationes peregrinis congruæ sunt recitatæ. Reliquum diei sacris colloquiis traductum. Quatuor famuli ad hoc destinati, omnibus mendicis occurrentibus stipem largam erogabant. Conspectum eminus templum DEIPARÆ, multâ prece salutatum. Die postero qui Virgini ab Angelo salutatæ sacer, Serenissimi Duces post

post exomologesim publico loco factam sacrum epulum sumpserunt, & quatuor continua Sacra præter officium flexis genibus audiverunt, nullo ferè alio corporis motu, quàm oculis in Virginis matris effigiem sublatis.

Peregrinandum ergo studio quærendi JESV, studio faciliùs inveniendi, studio adorandi; trium instar Magorum, quos ad iter tam longum evocavit hoc unum: *Et venimus adorare eum.* Matth. c. 2. vers. 2.

§. IV.

Peregrinatio vaga non est salubris.

HIc animum subit illud Beati Francisci effatum: Qui multùm peregrinantur, rarò sanctificantur. Multorum peregrinationes vix tam honesto nomine afficiendas censuerim, sed otiosos aut curiosos discursus rectiùs appellandas. Cùm diu vagati fuerint, nihilo sanctiores redeunt. Nusquam est, qui ubique est. Nam secum tales & in pectore suo circumferunt fontem fomitémque sui mali. Ut ii qui febriunt, jactant se inquietè & versant, & lectum subinde mutant vanâ spe levamentiin eâdem causâ sunt isti, qui terram è terrâ frustra mutant, ægri scilicet mentis. Aperire enim hoc est morbum, non tollere; fateri internum hunc calorem, & non mederi. Qui crus sibi aut brachium fregit, non currum aut equum poscit, ut opinor, sed chirurgum: quæ igitur illorum vanitas, qui internam animi plagam motu sanare postulant & discursu? Animus est, qui ægrotat, animo medendum est.

Ubi, ubi conveniamus, ibi, quia te parte reqnirum. Quisquis ubique habitat Maxime, nusquam habitat. Mart. l. 7. epigram. epigr. 72.

Sen. ep. 104. med.

Istud Romanus Sapiens disertissimè sæpius inculcans: *Non erit hoc*, inquit, *peregrinari, sed errare. Nullam tibi opem feret iste discursus: peregrinaris enim cum affectibus tuis, & mala te tua sequuntur. Nullum, mihi crede, iter est, quod te extra cupiditates, extra iras, extra metus sistat.* Nisi fortè aliqua regio est, quæ metum temperet, quæ spem refrenet, quæ malam vitiorum saniem, quam altè imbibimus, educat. Atqui nullus est talis locus, nec in ipsis quidem beatorum insulis. Aut si est, ostende, & omnes illuc agmine facto imus. Sed ea est sæpe opinionis nostræ vanitas, & pertinacia, ut credamus nos longè meliùs habituros, modò alibi simus, modò hunc aut illum molestissimum hominem effugiamus. Hic frequenter, cum veniâ dixerim, religiosorum hominum morbus est, qui tum demum magnam sibi tranquillitatem pollicentur, si locum mutaverint. Ah, morbos non tollimus, si domos mutamus & urbes: altiùs penetrandum est, si sanari seriò velimus; animum mutemus, non cælum. Eadem nos urgebunt mala, quamdiu malorum causas non sustulerimus. Te igitur emenda, mansuetudinem indue ac patientiam, desideria tibi detrahe, omnem ex animo invidiam ac superbiam erade. Frustra summam cutem radimus, si pestis hæret visceribus.

Mutatio loci non est ablatio morbi, sed tollenda malorum causa.

Si ergo vis peregrinationes habere jucundas, tuum comitem sana, hoc est, teipsum. Nam licet vastum trajeceris mare, tua te vitia sequentur, quocumque perveneris. Hoc interroganti cuidam, quid ita peregrinatio sibi non profuisset? scitè respondit Socrates: Quid miraris? non enim te deseruisti; tecum ipse peregrinatus es, teipsum secutus. Nunc eadem te causa premit, quæ expulit.

Hoc idem omnibus dicendum: Teipsum desere, te relinque, non bonum comitem. Etiamsi Venetias pervolâris ad S. Marcum, etiamsi Romam contenderis ad S. Petrum, etiamsi Gallæciam cucurreris ad S. Jacobum, etiamsi diu multùmque erraveris, etiamsi terram omnem & mare circulatus fueris, nisi affectus tuos represseris, nullo eos mari elues, nullâ obrues terrâ. At cùm affectibus imperaveris, cùm animi malum exemeris, impatientiam tuam aut arrogantiam tuam sanaveris, omnis mutatio loci jucunda fiet. Si homo religiosus es, & affectuum tuorum dominus, in terras licet ultimas expellaris, in quolibet barbariæ angulo colloceris, hospitalis tibi videbitur illa qualiscumque sedes. Parum refert, quò venias, sed qualis venias. Et ideò nulli loco debemus animum addicere. Cum hac persuasione vivendum est: Non sum nni angulo natus: patria mea totus hic mundus est. Illud quod quærimus, Bene sanctéque vivere, omni loco positum est. Sed satis de vagis peregrinationibus.

§. V.

Peregrinatio debet esse pia & religiosa.

PEregrinatio religiosa non est delicata, non otiosa, non curiosa, Jesum, quem quærit, invenit. Peregrinatio hæc non studio videndarum urbium, non palatiorum, non animalium, non hortorum, non amicorum, sed religionis causâ domo evocat ad templa procul dissita. Nec enim Hierosolymis fuisse, ut Hieronymus loquitur, sed Hierosolymis bene vixisse, laudandum est. Ergo Hierosolyma peregrinaris? laudo, si tamen eò tendis, non ut terram alio sole calentem, non ut mores hominum multorum videas & urbes, sed ut cum Magis Dominum adores. Ergo Romam proficisceris? Placet, sed ut Petros, ut Paulos, ut Alexios, ut Agnetes, ut Cæcilias, ut Martyrum cavernas, imitandi studio venereris, fiásque inde religiosior, ad tuos emendatior, quàm abieris, reversurus. Alioquin, si quærenti mihi,

Ecqua tanta fuit Romam tibi causa videndi? Virgilius eclogâ 1. post init.

responderis, *Libertas*; jam non peregrinatio, non pietas; sed aut peccatum, aut vanitas, aut curiositas censebitur. Illud vereris Poëtæ nôsti:

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. Horat. lib. 1. epist. 11. ad Bullatium.

Quandocunque igitur peregrinationem adornas, dic, quare huc? quare illuc? si pietatis ergò; hoc age, pietatem cole. In templum iturus, aut in templo jam positus dic tibi, dic tuis: *Venimus adorare eum; adoremus & procidamus ante eum, ploremus coram Domino.* Hoc agamus: domus Dei, domus orationis est, non deambulationis, non fabularum, non garrulitatis, non negotiationis. Matth. c. 2. vers. 2. Ps. 94. v. 6.

Pia peregrinatio non solùm in priscâ lege, sed etiam in novâ usitata. Chrysost. in ep. ad Ephes. & tom. 5. hom. 55. circa finem;

Pium peregrinandi studium, non solùm in priscâ lege usitatum, sed etiam à Servatore adhibitum scimus, qui ad templum Hierosolymæum quotannis revisere solebat. Christum & Christi matrem sanctissimis viris feminisque hac in re imitari grave non fuit. Chrysostomus peregrinationis sacræ cupidissimus: *Vellem nunc*, inquit, *in illis locis versari, in quibus vincula illa manent, & catenas videre, quas timuerunt quidem dæmones, & horrent, & Angeli venerantur. Si Ecclesiasticis curis essem vacuus, corpúsque robustum haberem, nequaquam tantam peregrinationem facere recusarem, quò catenas saltem viderem, & carcerem in quo Paulus vinctus fuit.* Idque se ritè facturum asserens exemplo regum, & maximorum virorum: *Romæ*, inquit, *quæ urbium est regalissima, relictis omnibus ad sepulchra piscatoris & pellionis currunt & reges, & præsides, & milites. Quod in regiis sunt janitores regibus, hoc sunt in monumento piscatoribus reges. Multò namque ceteris regalibus sepulchris hæc monumenta sunt clariora. Nam illic quidem magna solitudo, hic autem magnus concursus. Multi reges hujus spectaculi gratiâ peregrinati sunt.* Subinde nimiùm hîc frigemus Christiani, & non tantùm peregrinationes longas aversamur (quas non omnibus passim suaserim) sed breviores illas, & augendæ pietati accommodatiores, quæ duas solùm tréve horulas diei decerpunt. Ob unicum olim Cupidinis signum Thesbiæ visebantur. Ad famosissimam solis mensam quantis itineribus contendebatur? tantilla res tantis itineribus colebatur. Christiana sacra Martyrúmque cineres sanctorúmque hominum exuvias peregrinationibus utique digniùs honoramus. Sed jam dispiciamus, quâ ratione peregrinatio rectè sit instituenda.

PEREGRINATIONIS ACTIONES.

1. Finem seu Intentionem cumprimis habere puram. Hæc est major gloria & honor Dei, quem in suis etiam

1. Peregrinationis præxis.

etiam amicis & divis cælitibus honorare cogitat peregrinus, eo ipso dum ad illa loca visit, in quibus divina se virtus per copiosiorem gratiam illustrius exeruit.

Secunda. 2. Variè patientiam exercere; injurias cæli & tempestates, viæ molestias ac labores, hospitiorum penuriam & incommoda non repugnanter ac placatè perferendo.

Tertia. 3. Pietatem, religionem, ceteràsque virtutes peregrinando augere. Par est omnino, ut quorum templa ingressu & precibus honoranda credimus, eorum etiam exempla nobis imitanda proponamus. Quid magni est divorum spectare certamina & trophæa, si certare nolis, & facere trophæis digna?

Quarta. 4. Assiduæ peregrinationis pars bona est, ubique, etiam in patriâ, etiam domi suæ advenam & peregrinum se meminisse, qui nusquam habeat manentem civitatem, sed futuram inquirat.

Hebr. c. 13. vers. 14.

Quinta. 5. Tutissimæ & nonnunquam optimæ peregrinationis specimen est ad vicina urbi templa, cùm animi ac valetudinis, tum pietatis causâ exire.

Sexta. 6. Cùm Domini aut Majorum jussu suscipiendum est iter: non multa excusare, non viam longam, difficilem, incommodam objicere. Hæc omnia tolerare peregrini proprium est.

Septima. 7. Amore cælestis patriæ, à suâ patriâ non difficulter abesse, sed æquo animo ubique locorum, quocumque Deus vocaverit, vitam agere. Nam ex locis omnibus eadem est ad cælum via.

Octava. 8. Ad devotionem peregrinationis spectat, peregrinis favere, & quibuscunque modis licet, iis subvenire; nescis enim, quando & tu futurus sis peregrinus aut exul.

Nona. 9. Qui vult esse peregrinus, priùs discat esse cautus: nam in peregrinatione vitam agentibus hoc evenit, ut multa hospitia habeant, nullas amicitias.

CAPUT VIII.

Rosa acu picta. Otii odium, seu, Assiduitas exercitationis.

§. I.

ROsa hæc artificiosa, membranâ quidem constat, sed membranæ nil apparet. Nam opere phrygionis ita obducitur, ut oculis nil pateat, nisi ars & labor. Hi flores templis conveniunt, æstate ac hieme æquè formosi. Hac Rosâ octavâ designamus Otii odium; Amorem laboris, exercitationem assiduam, quâ beatissima Virgo singulare præbuit specimen temporis optimè locandi. Ambrosius encomio brevi, sed illustri Virginem extollens: *Parca erat*, inquit, *ad loquendum, studiosa ad legendum, intenta ad operandum.* Domesticam hanc legem Virgo observavit strictissimè: Nunquam otiari. Nam ut idem Mediolanensis Pontifex: *Domestico*, ait, *operata secreto, nullo meliore tamen sui custode quàm seipsa: prodire domo nescia, nisi cùm ad Ecclesiam conveniret, & hoc ipsum cum parentibus aut propinquis.* Talem nobis Evangelista Lucas monstravit, domi solam & intentam operi; talem Angelus invenit, talem Spiritus sanctus elegit, hoc est, laboriosam, & ab omni otio alienam. In illam Salomon vel eminus conjectis oculis dixit: *Quæsivit lanam & linum, & operata est consilio manuum suarum.* Hinc constans scriptorum assertio est, inconsutilem Christi togam, quam milites sub cruce scindere verebantur, hujus Virginis artificiosâ manu elaboratam.

B. Maria fuit assidua in exercitatione. *Ambros. l. 2. de Virginit.*

Prov. c. 31. vers. 13.

Toga Christi inconsutilis à B. Mariâ elaborata. *Walterius de triplici cenâ lib. 3. cap. 38.*

Addit Joannes Walterius, mappam illam, quæ Christi mensam in ultimâ cenâ operuerat, Ulyssipone in templo Societatis ad divi Rochi religiosissimè asservari, nec aliud credi quàm à beatissimâ Virgine intextis etiam liliis factam. Testis in hanc rem vetus libellus, qui pio licet, sed parum tereti versu linteum illud sic colit:

Hac Deus in mappâ posuit sua fercula, & artis
Pro prætio, Maria sat mihi nesse manum.

A Maria non tantùm nunquam otiosa, sed quia inter pauperes censa, tenuem victum suis etiam manibus parabat: ejusdem utique voti cum Salomone, qui Deum rogabat: *Mendicitatem & divitias ne dederis mihi, tribue tantùm victui meo necessaria.* Nunquam otiosa cælestis hæc virgo, quia sic à teneris in templo educata, ut tam religiosam vitam egerit, atque nulla nostro hoc ævo asceteria religioni ac castitati perpetuæ consecrata.

Vitæ rationem diva Virgo eam ferè tenuit. Majorem noctis partem precando exegit. Ambrosius de hac somni parsimoniâ testis: *Dormiendi tempus*, inquit, *non prius quàm cupiditas quàm necessitas fuit; & tamen cùm quiesceret corpus, vigilabat animus.* Si Bonaventuræ ac Bernardino viris sanctissimis credimus, virgo beatissima integras noctes, idque ex more, quod filius sæpius fecerat, precando ac meditando transegit: & quamvis somno concedere B coacta, crebrimè tamen excitari solita, mente continuò ad Deum erectâ.

Admirandum est, quod Theologis de somno hujus Virginis visum est dicere. Ajunt esse verosimile, beatissimam Domini matrem toto vitæ suæ tempore, continuè ac sine ullâ interruptione plus atque plus gloriæ cælestis meruisse, atque ita nullo non tempore divinam in eâ gratiam fuisse auctam. Quod ad tempus, quo virgo vigilabat, res Theologis certa, verosimillima, si somni tempus spectetur. Eò namque pronuntiatum illud pertinere: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* Eò illud Hieremiæ vatis: *Virgam vigilantem ego video.*

Igitur post brevem à laboribus cessationem summo mane ad sanctissimas occupationes rediit. Primus omnium labor precari in templo, & divino cultui adesse usque ad horam nonam (nostrarium horarum methodo) inde labor & opus, nere, sarcire, lanam facere, linea & serica templo parare, atque hoc usque ad horam tertiam pomeridianam seu vesperem. Inde lectio & pre- C catio iterum eam tenuit, dum Angelus adfuit, à quo cibum accepit.

Istud, mi Lector, non temere assero. Sunt scriptores eruditi ac sancti, qui hoc litteris mandârint. S. Ambrosius, S. Hieronymus, S. Bonaventura, Andreas Cretensis, Gregorius Nicomediensis, Cedrenus, alii, ajunt Angelos beatissimæ Virgini matri fuisse familiarissimos, eâmque ab Angelis aliquanto tempore, dum in templo degeret, nutritam.

Ajunt Hieronem Siciliæ Regem etiamnum infantulum ab apibus, Telephum Mysum à cervo, Paridem à vulpe, Peliam ab equâ, Ægysthum à caprâ, Romulum & Remum à lupâ, Cyrum à cane, Atalantam ab ursâ, alios ab aliis animantibus educatos. Pleraque hæc aut fabulæ sunt, aut somnia. Matrem Domini ab Angelis cibum accepisse, quid miramur? Rex Angelorum in eâ habitavit, quid de cibo Angelorum tricamur? Elias & Daniel Prophetæ, Paulus eremicolarum primus, Anuphius & Onuphrius ejusdem instituti sectatores, aliique complures mensæ ministros habuerunt Angelos; & Angelorum Reginæ id ministerii negabimus? hoc prærogativæ Deus concesserit servis, & matri negaverit? D

Sed isthæc occasioni dicta. Ad otium redimus, à quo Domini mater non dicam trimula aut quadrimula, sed etiamnum intra matris viscera immunis. Peccare nescit, otiari non potuit, nunquam minùs otiosa, quàm cùm à laboribus vacaret.

§. II.

IN scholis nil decantatius, Otium pulvinus & lectus diaboli mollissimus: hîc Cerbero placidissima quies, hîc somnus est optatissimus. Otium & vitium cognata nomina sunt, vix alterum sine altero inveniendum uspiam. Compendiosissimus ad vitia trames est Otium. Otiosus homo & malus, idem sunt. Otium malesicii princi-

principium. Homo otiosus & castus, portentum ingens, prodigium maximum. Ubi labor non est, ibi nec virtus est. Labor virtutum est area, malæ voluptatis sepultura; nil sine labore laudabile, nil excelsum, nulla sine difficultatibus gloria.

Labor virtutis area, & malæ voluptatis sepultura.

Virtutes omnes in sublimi habitant, haud facilè adeundæ; confragosum huc durúmque & scrupeum est iter. Multos labor extulit, multos industria, sopor nemi-

Labor Romanos Duces illustravit.

nem. Labor Romanos duces, Scipiones & Camillos, labor Fabios & Fabricios, labor Curios & Metellos, labor Pompejum & Annibalem; labor Julium Cæsarem & Mithridatem illustravit; labor Catonibus, labor Mario famam conciliavit; innumeros è Romanâ gente laboriosa militia claros reddidit. Sed sanctiora nomina produco.

Paulos, Polycarpos, alios cælo notos terræ fructuosos effecit.

Labor Paulos & Polycarpos, labor Ambrosios, Augustinos, & Athanasios, labor Chrysostomos & Hieronymos, labor Gregorios & Bernardos cælo notos, terræ fructuosos effecit. Omne genus hominum percurre, ubi B multum gloriæ solidioris, ibi plurimum laboris: & omnino virtutum amatoribus amandus est labor, sine quo ad eam, quam aspirant gloriam, pervenire fas non est. Et parum profecerit labor magnus, nisi sit jugis & assiduus: nam & ipsa, quæ labore comparatur gloria, nisi sit perpetua, nec etiam videbitur magna.

Artifices aspice, quantis ii laboribus, quâ industriâ, quot antelucanis vigiliis qualemcumque quærant gloriam. Hoc Demosthenem Græcum oratorem sic aciebat, ut fabros matutinis studiis præveniret. Eam ob caussam Pytheas enthymemata Demosthenis lucernam olere dictitabat. Ignavo labor omnis est nimius, nullus industrio; labor illum cruciat, hunc acuit & exercet. Plurimis pro remedio labor fuit, & quos otium infecerat, exercitatio revocavit ad meliora. Orientibus vitiis obstat, radicata convellit labor, quo animus insigniter curari constat. Hinc optabiles corporis molestiæ, quæ animorum molestiis medentur.

C

Septimius Severus Imperator pro militari tesserâ Tribunum dare jussit hanc unicam vocem: *Laboremus.* Pertinax ad imperium adscitus non absimilem dedit istam: *Militemus.* Illi placuit pacis omen, huic belli. Sublato namque bello ad agriculturam & ad opificia redit-

Horat. serm. lib. 1. sat. 9. post med.

tur. Otium in pace delicias alit, & omnem flagitiorum turbam. In actu omnis virtus est.

——— Nil sine magno
Vita labore dedit mortalibus.

Israëlis plebi Deus nô dejecit cælo coctos panes ne otio torperet.

Liberalissimus Deus Israëlis plebi non coctos cælo panes dejecit (quod illi non difficile) sed manna per agros spàrsit magno labore colligendum, in mortario terendum, aut molâ frangendum, in panes formandum, in ollâ coquendum, aut in furno, vel sub cineribus pinsendum. Non voluit Deus populum sibi charissimum vanis laboribus vexare, noluit tamen illum otiari. Ideo non panes à clibano recentes, sed velut farinam faciendis panibus subministravit. Eidem populo coturnices D misit, non lixas, non assas, sed nec vulsis plumis paratas, quæ mox verùi figerentur, sed priùs capiendæ, siccandæ, deplumandæ, dein primùm igni admovendæ fuerunt. Hæc omnia eò spectabant, ne otio torperet populus.

Videte Salomonem Regem, quamdiu curis ædificandi templi distinetur, sapientiam retinet, & veras religiones tuetur; cùm primùm incipit mollescere otio, in vitia delapsus priscis religionibus obnuntiat, jam idolorum cultor. Scelerum matrix otium. Inter priscos ascetas vulgatissimum fuit, hominem occupatum ab uno solùm diabolo, ab innumeris otiosum exagitari.

§. III.

Labor non est fugiendus.

QVid igitur laborem fugimus? quisquis nascitur, ad laborem nascitur: nec aliis legibus Regum filii in lucem prodeunt; omnes illos non solùm qui ad gloriam,

A sed qui ad probitatem ac virtutem nituntur, laboriosus atque arduus trames agit; ad ignaviam & devexa facilis via est. *Vade ad formicam, ô piger, & considera vias ejus.* Labor & virtus nostræ artes sunt, non otium & voluptas: qui otio & voluptati se applicant, hi demum à naturâ hominum degenerant, atque in pecudes se transformant. Nihil æquè vitam hominum aut aptiùs aut validiùs confirmat, quàm honesta eáque assidua exercitatio & diligens industria. Ignaviâ hebetantur animi, corpora torpescunt, fiúntque morbis impensiùs obnoxia; utrumque tuetur exercitatio.

Prov. cap. 6. vers. 6.

Omnes sancti, ne otio locus esset, manibus aliquid operari solebant.

Sanctissimi quique viri cùm legendo ac precando omne ferè tempus absumerent, quoties ab ejusmodi tam seriis laboribus requies contigisset, ne quis otio locus esset, manibus aliquid operari solebant. Videte mihi Tarsensem Paulum, qui classicum illud inflavit, quo partem longè maximam humanæ gentis ad Christi signa convertit, cùm quid vacui temporis habuit, pellionem egit, funes texuit, tentoria confecit.

Petrus & Joannes Apostoli, Doctores orbis, nihilominus piscari sunt, non solùm victui parando, sed ut concessum sibi otium verterent in negotium: fatius esse rati aliquid agere, quàm nihil agere. Lucas divini Evangelii scriptor cælestium rerum meditatione fatigatus, penicillo fugavit otium. Laboriosam viri hujus industriam complures tabulæ loquuntur, quæ divinæ matris filium gestantis præferunt effigiem. Omnium olim Ascetarum & Monachorum strictissima lex fuit, *Nunquam otiari.* Hinc plerique omnes labore ac industriâ sibi victum quæsivere. Peperit ea res aliquando non infacetum colloquium.

Russinus Aquil. n. 55. & Pelagius libell. 10. num. 69.

Venerat ad Abbatem Silvanum in monte Sinâ degentem peregrinus frater. Hospitio peramanter receptus, vidit ceteros fratres Silvani socios ex more cœnobii strenuè laborare. Astitit aliquanto tempore otiosus spectator, & ne ipse unus desidiæ argueretur, voluit ceteris religiosior videri. Itaque plus æquo disertus illud Evangelii prorsus importunè ingessit: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam: Mariæ optimam partem elegit, quæ non auferetur ab eâ.* Audiit hoc Silvanus Abbas, & otiosam dicacitatem catè dissimulans, Zachariam, unum è suis accersens; Duc, inquit, hospitem ad cubiculum, & librum ei trade, quò minùs moram sentiat ad nostram cenam. Volebat scilicet Silvanus hominem suismet verbis tangere & arguere.

Ioan. cap. 6. vers. 27. & Luc. cap. 10. vers. 42.

Horâ vesperi auditâ, & signo dato ad cenam omnes conveniunt. Expectabat hospes avidissimè, num à quopiam ad cenam vocaretur. Vocavit nemo: sic Abbas jusserat. Hospiti res videri nova & insoliti rigoris, aut certè inhumanæ oblivionis, esurientem peregrinum à communi mensâ excludere, aut hospitalitatis tam turpiter oblivisci. Ergo auriculam januæ applicat, & omnem observat motum transeuntium, jamjam vocandum se ratus ad mensam. Et nemo vocabat. Demum ipse hospes cellulâ egressus, Silvanum adit, & acerbùm subridens interrogat: Nunquid, Pater, cenarunt jam alii? Cenârunt, ait senex. Et quî fit, ait hospes, me unum præteriri incenatum? Huic senex prompte: Tu, mi frater, inquit, homo spiritualis es: tu cibum, qui non perit, operaris; tu legendo pasceris, ita cum Mariâ partem optimam elegisti. Hinc cibo nostro non indiges. Nos homines carnales, quia non possumus non comedere & bibere, ideo etiam strenuè laborare cogimur. Tu verò strenuè esurire perge. Cùm sibi hæc otii patronus non immeritò dici audiret, ad senis pedes se abjiciens: Da veniam, Pater, ajebat, inconsideratè locutus sum. Cui Silvanus: Ergo, inquit, necessaria est Martha Mariæ: propter Martham enim & Maria laudatur. Stat etiamnum Pauli præceptum: *Si quis non vult operari, nec manducet.* Lex hæc toti humanæ genti est lata.

2. Thess. c. 3. vers. 10.

§. IV.

OPtima profectò pars Mariæ, indiget tamen ministerio Marthæ. Vis igitur manducare? labora. Atqui (ais) Mariæ quies laboriosissima est. Fatemur. Nec illud tamen nescimus, tam serios Mariæ labores vix unquam bene continuari, nisi Marthæ officiis misceantur. Elisabetha regii sanguinis ac fortunæ femina, effusissimę liberalitatis in egenos, & cui nihil dulcius quàm inter precandum pendere à cælo; ubi tamen prolixas orationes finierat, aut lanam carpere, aut telam texere, aut certè aliud serii operis facere solebat, ne per otium & quietem ullum sibi tempus elaberetur; nullam arbitrata turpiorem simúlque graviorem jacturam quàm temporis.

Temporis jactura est omnium turpissima.

Ita prorsus est: Temporis jactura omnium turpissima est, quæ per negligentiam venit: sed & gravissima est, nec eâ exitiosior alia ulla. O tempus! ô thesaurum non ultra reperiendum, ubi semel fuerit amissus! Fluit assiduè, & nobis effluit, quod unum avarissimè habere deberemus, & nullâ merce aut pretio commutare. Illic otio, illic aleâ, illic conviviolo aut confabulatione rem omnem pretiosissimam perdimus: & quantum invaletudine ac somno? Deus bone, cùm recogitamus, undecim aut duodecim lustra fuimus, ex iis quinque aut sex tantùm viximus, & quod viximus, ubi est?

Virgil. lib. 3. Georg. post initium.

Optima quæque dies miseris mortalibus ævi
Prima fugit ———
——— *subeunt morbi tristisq; senectus:*
Et labor, & duræ rapit inclementia mortis.

Infinita est temporis velocitas, quæ magis apparet respicientibus. Punctum est, quod vivimus, sed hoc punctum specie quadam longioris moræ dividimus, & Pueritiam, Adolescentiam, Juventutem, Senectutem facimus: sed hęc ubinam ista, & quàm in brevi sunt? Abierunt prima, dein alia atque alia, quæ tum denique computamus & damnum querimur, cùm abierunt. Ah incipiamus tandem æstimare tempus, & eo uti, cujus unius honesta avaritia est! Illius brevitas, & nostra nobis fragilitas occurrat:

Idem lib. 3. Georg. ferè medio.

Nam fugit interea, fugit irreparabile tempus.

Hoc quidquid datur, quàm optimè impendamus, nec tunc incipiamus velle vivere, cùm desinendum est.

Virgil. l. 10. Æneid. med.

Stat sua cuique dies: breve & irreparabile tempus
Omnibus est vitæ. ———
——— *Currit mortalibus ævum,*
Nec nasci bis posse datur ———

Præcipitant horæ, & nos inter hæc præcipitia lenti sumus, & plurima in futurum disponimus nunquam futura. Quanta vitæ pars elabitur nihil agentibus, quanta malè agentibus aut non sua! Quàm rari sunt, qui tempori pretium ponant, qui dies æstiment, qui omnes horas complectantur. Vigilandum est, & acri animo agendum; inscii rapimur, & nisi properamus, relinquimur. Meliora prætervolant, deteriora succedunt. Quid ergo cessamus nos ipsi concitare, ut velocitatem rapidissimæ rei possimus æquare? Cetera omnia aliena, tempus tantùm nostrum est.

Tempus sine fructu effluere nō sinendum.

Itaque toto hoc agamus animo, & omissis quæ non sunt lucrando cælo, in rem unam laboremus, nec hanc temporis perniciissimi celeritatem, quam retinere non possumus, sine fructu effluere sinamus. Quidquid temporis est, in censum nostrum redigatur. Usurpemus illud, & fruamur occasione, quamdiu capillata est. Dum nos juventutem cogitamus, senectus & morbi supra caput sunt. Sicut in imo vasis, quod grave ac turbidum est, subsidit: Ita in ætate nostrâ optimum est, quod primum aut primo proximum est; quò vita longiùs abit, hoc plus fœcis relinquit. Ah colligamus horas, & servemus, imò & horarum particulas, nec amicos censeamus amicos illos, qui sunt fures temporis. *Quodcunque potest facere manus nostra, instanter operemur.* Manè *semineмus semen nostrum, & vesperi non cesset manus nostra.* Vide, mi Lector, quæ contra otium disserat Nicetas noster in utroque libro. Nam animus non est illic dicta hîc repetere. Alia atque alia remedia suggerere & jucundum censemus, & utile.

Eccles. c. 9. vers. 10. Idem c. 11. vers. 6.

ACTIONES HOMINIS LABOREM AMANTIS, OTIVM ODIO PROSEQVENTIS.

1. Ne quid temporis, tædio laboris effluat, optimum est laborem variare: Jam legere, jam scribere, jam precari, jam memoriam, jam & corpus exercere: nullam omnino honestam occupationem refugere, omniáque agere, ne nihil agatur. 1. Partis hominis laborem amantis.

2. Otium adeò execrandum ducere, ut potiùs placeat supervacuus labor, quàm nullus. Paulus Abbas id fecit, qui quotidianum operis sui pensum strictissimè à seipso exigebat, & ne momento temporis otiaretur, totam speluncam suam textis corbibus implevit: sed quia vendendi occasio non fuit, subjecto igne annuos labores concremavit, ut eosdem iterum ordiretur. Secundo. Cassian. lib. 10. Inst. cap. 12.

3. Sibi ipsi, quod modò diximus, quotidianam operis legem injungere, & identidem hortari: Comple opus tuum; perage laboris pensum; justa redde. Tertio.

4. Ordinem sui laboris statuere, ut quilibet mensis, hebdomas, dies, quælibet hora sciat assignatum sibi opus. Pulchrum est & utile, omnia tempore metiri, & nihil fortuitò ac temere agere. Quarto.

5. Id quod faciendum est, non oscitanter, non levi brachio, non properanter aut raptim, non obiter aut cursim, non segniter aut perfunctoriè, sed accuratè cum curâ & diligentiâ, omnibus viribus, summo studio, & quàm fieri potest exactissimè facere. Sat celeriter fit, quidquid satis bene fit. Quinto.

6. Operis initio non nimiùm festinare, aut tumultuariò agere, sed paulatim vires evocare, & agendo incalescere. Sexto.

7. Somno quantum licet subtrahere: cùm superfluus somnus non solùm indecens, sed & noxius sit. Sapientùm judicio septem horarum spatium liberalis est mensura somni. Quod excedit, & superfluum est & damnosum, quantumcunque sit gratum. Septimo.

CAPVT IX.

Rosa Aromatica, seu, Oratio, Meditatio, Contemplatio.

§. I.

DHæc virtus Orationis, Meditationis, & Contemplationis in divinâ Virgine, ut Albertus Magnus loquitur, excellentissima fuit. Omnis illius vita, omnis operatio, fuit sedula precatio. Nam etiamsi laboraret, Deum tamen inconnivis oculis observabat. Cor Virginis Deum assiduè ardebat. Illud verecundiæ, sed & fortitudinis eximiæ specimen illustrissimum Juditha hoc ab oraculis divinis fert encomium: Judith *in superioribus domûs suæ fecit sibi secretum cubiculum, in quo cum puellis suis clausa morabatur: & habens super lumbos suos cilicium, jejunabat omnibus diebus vitæ suæ.* Virtus orationis, meditationis, & contemplationis in B. Virgine fuit excellentissima. *Judith. 8. v. 5. & 6.*

Anna vaticiniis clara *non discedebat de templo, jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte.* Romana virgo Cæcilia divinum Evangelium semper pectori appressum gestabat, nec à precationibus unquam cessabat. Agnes Politiana virgo è cælo manna impetrat precando. Si in his feminis tantum precandi studium fuit, tanta facultas impetrandi, quid in hoc genere Mater Domini inter mulieres *Luc. cap. 2. vers. 37.*

mulieres benedicta non fecerit, quæ animo magis erat in cælo, quàm in terrâ corpore? Unde meritò à priscis patribus appellata est Altare Thymiamatis, in quo thura odoréque nobilissimi incendebantur. Hinc & beatus Ephrem, *Thuribulum aureum* Domini Matrem appellat, ob assiduum, quod in illâ fuerat, precandi studium.

B. Maria Altare Thymiamatis appellata.

Porrò discrimen ingens est inter Orationem, Meditationem, ac Contemplationem. Oratio vocalis ea dicitur, quæ non animum tantùm, sed & linguam occupat; quando scilicet animus & lingua velut gemini Legati Deo se sistunt, & causam suam junctâ operâ perorant. Si namque mens abfit, non est oratio, sed inanis locutio, & modulatum psittaci carmen. Orationis veræ medulla spiritus est. At verò Meditatio seu mentis oratio, ea dicitur, quæ linguâ silente cor evocat ad arcanum cum Deo colloquium. Secretius quid est Contemplatio: ad hanc enim meditatio via est. Contemplari dicitur, qui collectis animi viribus & affectionibus divinæ naturæ quippiam cum admiratione mentis & delectatione studet cognoscere: cùm vel potentiam Dei, vel bonitatem, vel sapientiam, vel charitatem ac largitatem, vel occulta Dei judicia, vel sanctissimam illius voluntatem, sumit penitissimè inspicienda. Contemplatio Patriarchas, Apostolos, Prophetas plurimùm erudiit. His Deus arcanissima patefecit: Noëmo diluvium, Abrahamo Pentapolis subversionem, Josepho Ægyptiam famem, Hieremiæ migrationem Judæorum & captivitatem, Danieli colossum Nabuchodonosoris admirabilem, Ezechieli longam diversorum eventuum seriem aperuit. Hoc confirmans Amos: *Non faciet*, inquit, *Dominus Deus verbum, nisi revelaverit secretum suum ad servos suos Prophetas.* Enimverò differunt cogitatio, meditatio, & contemplatio. Cogitatio, quò vult, evagatur; sicut labore caret, sic & fructu. Meditatio investigat: hæc uti laborem habet, sic & fructum. Contemplatio admiratur; sine labore est, sed non sine fructu. Hic Deus beatitudinis fons cognoscitur; & quod cognoscitur, hoc amatur; & quod amatur, hoc etiam desideratur, & obtinendo illi laboratur; pro quo autem tam studiosè laboratur, hoc tandem acquiritur & impetratur. *Bonus est Dominus sperantibus in eum, animæ quærenti illum.* Contemplationis dulcedine inescatus rex Hebræus fidentissimè Deum alloquitur: *Tibi dixit cor meum, Exquisivit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.*

Amos cap. 3. vers. 7. Differentia inter cogitationem, meditationem, & contemplationem. Thren. c. 3. vers. 25. Ps. 26. v. 8.

Illustri Mosis exemplo rem magis in lucem damus. Cùm cerneret Moses, silvestrem rubum ardere, apud animum suum investigare cœpit, quis rubum succendisset, & quam ob causam, quomodo arderet, nec tamen deureretur, quid denique hoc spectaculi portenderet. En Meditatio. At ubi admirabundus Moses & attonitus cæleste hoc prodigium fixiùs intueri, & ad divinam potentiam intimis sensibus cœpit obstupescere & affici; en Contemplatio: est enim hæc mentis intuitus in rem propositam acriter defixus; quod ferè Angelorum est.

Exodi cap. 3. v. 2. & 3.

§. II.

HÆc mentis Oratio seu Contemplatio, seu Meditatio, illam oris ac linguæ longè superat. Qui sic precatur, *in cubiculum suum intrat, & clauso ostio Patrem suum orat in abscondito.* De hoc tali vaticinatus Hieremias: *Sedebit solitarius*, inquit, *& tacebit; quia levavit se supra se.* Hæc una ratio est jungendæ cum Deo arcanissimæ familiaritatis. Siquidem meditaturus, quidquid bonarum cogitationum ac desideriorum domi habet, huc convocat, & Abrahami verbis: Venite, ait, ascendamus in montem, ubi Dominus videt. Negotiis porrò ac curis, & volaticis cogitationibus seriò imperans: *Expectate me hic*, ait, *donec ad vos revertar.* Hæc vera est oratio, hæc illa cæli clavis, hic tentationum pons, sine quo multi

Matth. c. 6. vers. 6. Thren. c. 3. vers. 29. Gen. cap. 22. vers. 5.

mergerentur; hic interpositus inter nos & adversa paries, hic nobilissimus virtutum succus, hic solidissimus animi cibus, hoc Angelorum opus, hoc speculum profectûs. Oratio introducit hominem in conclave Dei.

Virgo beatissima in eam cum Deo familiaritatem venit precando, ut velut unus cum eo spiritus efficeretur. Sic oravit, sic meditata & contemplata est, ut non aliud quidquam agere videretur. Hinc eam Chrysostomus Templum cælo majus appellat. Nimirum in hoc templo jugis oratio, continui psalmi, assidua meditatio, cultus Numinis non interruptus. Imò quod longè mirius, & communem nascendi ordinem excedit, virgo intra matris viscera non tantùm rationem, sed & donum habuit orationis. Ita sanctus Bernardinus Senensis dilucidè: *Tanto*, inquit, *lumine illustrata fuit beatissima Virgo, cùm esset in ventre matris, ut non tantùm plena fuerit luminerationis, sed etiam altissimæ contemplationis; eò sublimata ut Deum perfectiùs contemplaretur in utero materno, quàm alius in ætate perfectâ, magisq; excesserit in contemplatione dormiendo quàm alius vigilando.* Et hoc donum, quod habuit nascendo, non interrupit moriendo. Quod expendit fusiùs, & confirmat Franciscus Suarezius, ita ratiocinando: *Mater Dei ferventissimè amavit Deum, & hunc amoris ignem innumeris actibus locupletavit. Unde conjectare licet, in transitu à viâ ad patriam hos perfectissimæ charitatis actus non fuisse interruptos. Dolor eos non impediebat, qui in corpus illud divinum nullum juris habuit, & virgo, quò magis ad finem tendebat, eò magis amore ardebat.* Hinc nonnemo censuit, ab hac virgine etiamnum mortali Deum & Angelos esse visos. Alberti Magni verba sunt: Spiritum, inquit, increatum videre potuit & vidit. Nam Paulus in raptu vidit dispositionem cælestis hierarchiæ, ergo & mater Christi: quod concessum est servo, multò magis concessum fuit Angelorum Dominæ. Ut ut sit, hoc imitari non licet, sed quod Bonaventura in virgine dilaudans: Ecce, inquit, Maria nostra non solùm ore in orationibus, sed etiam corde in sanctis meditationibus indefessa fuit & sedula.

B. Virginis cum Deo familiaritas. *Chrysost. hom. de Annuntiat.* In matris utero habuit donũ orationis. *Bernardinus tom. 1. serm 61. c. 3. mihi p. 525. vers. 1.* *Suarez to. 2. in 3. partem D. Thomæ disput. 21. sect. .* *Lib. 2. de cælo. Negamus ab ullo hominum etiamnum mortali visũ esse Deum, præterquam Christo.* *Bonavent. in spec. cap. 4.*

Franciscus Assisias plenus optimo spiritu, ita Divam nostram affatus est, ut eum non tam loquentem audire, quàm ignes jacientem videre possimus: hæc illius precatio est.

O Domina mea sancta Maria, in tuam benedictam fidem ac singularem custodiam, & in sinum misericordiæ tuæ hodie & quotidie, & in horâ exitûs mei, me totum commendo. Omnem spem & consolationem meam, omnes angustias & miserias meas, vitam & finem vitæ meæ tibi committo, ut per sanctissimam tuam interceſſionem & merita, omnia mea opera dirigantur & disponantur secundùm tuam tuique filii voluntatem. Hoc orare est, ignes in cælum jacere: exaudiri non postulat, qui postulat tepidè. Nobilissimum Augustini dictum est de oratione verâ, & quæ flammas jaculatur in cælum: *Oratio*, inquit, *oranti est præsidium, Deo sacrificium, dæmoni flagellum. Quòd si desit attentio & ignis, licebit invertere ac dicere: Oratio oranti est nocumentum, Deo ludibrium, dæmoni gaudium. Verè*, quod idem Augustinus asserit, *verè novit rectè vivere, qui novit rectè orare.* Sed ut idem optimè dixit: Plerumque hoc negotium plus gemitibus quàm sermonibus, magis affectu agitur quàm affatu.

Augustin. to. 1. l. 50. homil. hom. 4. aut in appendice homil. 14. mihi p. 650. Idē ep. 121. ad Probam.

§. III.

ESt igitur precandi Numinis ratio non una in omnibus. Moses Prophetarum omnium cùm vetustate tum sapientiâ princeps, & orandi nobis & meditandi ac contemplandi specimen præbuit illustrissimum. Intentâ sedulâque divinorum contemplatione id assecutus est, ut origines universi orbis litteris mandârit, incredibili humanæ gentis emolumento. Heu quantis tenebris involveremur, si prima mundi cunabula, & genes-

Precandi Numinis diversa ratio.

seos initia ignoraremus? Quas Mosis meditationes fuisse dicemus, cùm apud Ægyptium Regem Pharaonem toties peroraret, & saxum illud (Pharaonem dico) sæpius oratione suâ flecteret; Ægyptum verò universam variis cladibus afficeret, rursumque malis præsentibus medelam ferret, ut tum maximè credi possit, cælum, & quidquid in cælo est Numinis, unius viri precibus vacâsse, ut gens una veræ pietatis cultrix in libertatem assereretur? Eleganter & verè dixit Bernardus: *Bernard. serm. 1. de S. Andreâ, fine.* *Nemo repentè fit summus. Ascendendo non volando apprehenditur summitas scalæ. Adscendamus igitur velut quibusdam pedibus, Meditatione & Oratione. Meditatio siquidem docet quid desit, oratio ne desit obtinet. Illa viam ostendit, ista deducit. Meditatione agnoscimus imminentia nobis pericula, oratione evadimus.* Moses Contemplationi ac Meditationi prolixissimas junxit orationes. Jacuit vir iste mitissimus *quadraginta diebus noctibúsque* ad conspectum Numinis prostratus unum identidem petens, ne populus, quem in libertatem vindicâsset, ob impia sacra excidio deleretur: *Exod. c. 32. v. 31. & 32.* *Obsecro Domine*, ajebat, *peccavit populus iste peccatum maximum, fecerúntque sibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam; aut, si non facis, dele me de libro tuo quem scripsisti.*

Magna & longa quidem deprecatio, sed affectus major, per quem tanta vis mortalium, alioqui peritura, unius precibus fuit condonata. Eodem precante & manus cælo attollente, Hebræus miles acie dimicans felicissimè pugnavit: ubi paullulùm lassatis brachiis remissior fuit oratio, Israëlis exercitus succumbebat. Quia igitur in unius orantis manu tota stetit victoria, Dux pientissimus cùm omnes copiæ militares non possent pugnando, ipse unus perseverantissimè precando vicit.

Nec tamen omni hominum memoriâ quisquam audacioris voti & petendo fidentior fuit, quàm ejusdem populi Dux Josue, cujus precibus obedientissimus sol atque ipse adeò mundus stetit immobilis obstupescendo miraculo. Non antea unquam, nec ullis post sæculis dies longior terris affulsit.

Rex Ezechias extremâ invaletudine oppressus, jam limini admotus & conclamatus, jam sententiâ fatali per Isaiam pronuntiatâ: *Dispone domui tuæ, quia morieris tu, & non vives.* *Isaiæ c. 38. vers. 1.* Nihilominus rex optimus ingentis fiduciæ plenus Numini preces admovere, & productius vitæ spatium rogare instituit. Impetravit quindecim annos vivendi auctarium. Et in testimonium admissæ orationis, sol decem lineis viam relègit. Immensum & incredibile iter. Sunt enim milliarium Belgicorum trigesies centies millena, seu tres milliones, insuper sexcenta quinquaginta duo millia, ducenta triginta novem milliaria. *Nota, Unum milliare Belgicum continet tria Italica.*

En tantum imperii in sidera habet orationis ardor. Adeò cælum omne & cæli conditor Deus ad orantis nutum obsequitur, ut orationem veram rectè dixeris *Cæli dictaturam.* In orbe hoc infero nihil potentius quàm ardens oratio. Nec in ullâ re aliâ indulgentiùs Cæli Numen humanam fovet pietatem, quando homines orando ad divinam prope potentiam extolluntur.

§. IV.

HEbræus rex David orandi scientissimus artifex septies interdiu preces ad Deum fundebat: mediâ insuper nocte surgebat *ad confitendum nomini divino.* *Psal. 118. vers. 62.* Ah erubesco, dum hæc scribo. Rex tantus nec regii muneris negligens, geminati regni gravissimis curis involutus, dies noctésque abundè habuit, quæ cogitaret regnorum suorum bono. Ille nihilominus curas seponebat, negotia interrumpebat, ad preces se conferebat, repetitis per certa intervalla vicibus. Diceres religiosissimum Carthusianum & præscripti temporis observantissimum. Sed & nocti rex David tranquillissimam partem decerpebat, ut eam cælo impenderet & precationi. Et quia Prophetarum ille summus omnia precibus agenda scivit, deprecandi Numinis etiam formam demonstravit. *Deprecatus sum*, inquit, *faciem tuam, in toto corde meo clamavi.* Et: *In meditatione meâ exardescat ignis.* *Psal. 118. vers. 58.* *Psal. 38. vers. 4.*

Oratio aut Meditatio sine hoc igne nimium frigent. Nec orare seriò censendus est, nisi qui toto orat pectore. Salomon paternæ pietatis & sapientiæ hæres hoc igneum precandi genus imitatus in patre: *Addis Dominum*, inquit, *& deprecatus sum illum ex totis precordiis meis.* *3. Reg. 8. v. 28.* Toto corde rogandus est Deus, toto diligendus.

Nos subinde cùm paullò productiores preces fundimus, nobis ipsis vanissimè blandimur de prolixis orationibus. Sed videte, quæso, geminos Tobias parentem cum filio tribus horis integris, & quidem in terram prostratos vultu terræ allisо non sine igne precantes. Ita clarissimè divinus scriptor: *Tunc*, inquit, *prostrati per horas tres in faciem benedixerunt Deum.* *Tob. cap. 12. vers. 12.* Tam prolixa quàm ardens oratio. At sunt in novâ lege sanctissimi viri, qui hoc imitati feliciter, imò superârunt.

De Antonio Magno res nota. Vir iste sæpius ad occasum solem precari cœpit, nocte totâ cum Deo suavissimè collocutus, dum sol rediens eodem situ etiamnum precantem deprehenderet. At ille iratus soli, quòd colloquii dulcedinem præpropero reditu turbaret: Quid me impedis sol, ajebat, qui oriris, ut ab amœniore me sole abstrahas. Ita in oratione, inquit Athanasius, pernoctabat sæpissime. *Cassianus collat. 9. cap. 31. & 32. Athanasius in vitâ ejus.*

Beatus Arsenius Antonii nobilissimus æmulator, quovis sabbato ad solis obitum preces ordiri, & ad ortum finire solitus est. De sanctissimo viro Isaac Syro non procul Spoletum in Umbriâ habitante testis locupletissimus Gregorius Pontifex: Quem nostrorum, inquit, multi noverunt. Illud quoque addidit: Isaac Spoleti templum ingressus, petiit ab ædituis, liceret sibi bonâ eorum veniâ preces producere, quantum vellet. Concessum est. Ita tribus diebus ac tribus noctibus continuis in oratione perstitit. Inusitata hæc precandi ratio, quò difficilior erat creditu, eò suspectior cœpit esse spectantibus. Igitur unus aliquis custodum sui negligens, aliorum curiosus observator, quod in profectûs sui emolumentum trahere debuisset, id suæ nequitiæ fecit argumentum. Nam Isaacum ceu sanctitatis vanissimum ostentatorem verbis acerrimis objurgavit, ad objurgationis clausulam contemptim colaphum impegit, & templo ejecit. Tulit hoc vir mitis; non tulit Deus, nec ultionem luculentam distulit. Mox enim temerarius percussor à dæmonibus agitari cœpit, haud dubiè ab his hospitibus diu vexandus, nisi eum illud ipsum os, quod impiâ manu perstrinxerat, tempestivâ precatione liberâsset. *Gregor. l. 3. dial. cap. 14.*

§. V.

SVmmum semper studium fuit sanctissimi cujusque hominis attentè & ardenter precari. Hinc plurimorum aut crebetrimæ aut prolixissimæ orationes. Apollonius, qui quingentos Monachos velut provinciali magistratu rexit, centies interdiu, centies noctu, idque flexis semper genibus precari in more habuit, Ruffino & Palladio testibus. *Sanctissimi cujusque hominis studii in ardenter & assiduè precandi. Ruffin. l. 2. c. 5. Palladius.*

Beatus Reinerus maximæ sed minùs notæ sanctitatis vir, qui Anno Christiano millesimo ducentesimo trigesimo septimo Osnabrugi obiit. Hic annis viginti duobus suùipsius captivus proximè templum habitavit, nil carnium unquam gustavit, omnibus diebus Veneris inediam pane & aquâ toleravit; nunquam alium lectum quàm nudum asserem habuit, loricam nudo corpori appressam assiduè gestavit, omnibus Dominicis ac Festis diebus cibum cælestem sumpsit: hic ipse quotidie trecenties in terram prostratus iteravit preces. Taceo innumeros alios.

Quot regii sanguinis viri feminæque omnes Davidis psalmos quotidie recitârunt? Quot itidem Religiosi viri feminæque statis precibus emissis, horas insuper complures

complures precationibus impendunt? Recentia sunt & explorata, quæ in exemplum hîc refero.

Historiæ Societatis l. 10. num. 78. & l. 12. n. 66. Stephanus Capunsachus quatuor quotidie horis post cenam precari solitus. Consalvus Mederius, ut prior, Societatis Jesv Sacerdos sex horas Meditationi tribuit quotidie. Antonius Criminalis è numero recentiorum Martyrum quot diebus trigesies prolixiùs orare consuevit.

Sunt viginti duo Tomi in folio. Franciscus Suarezius, qui omnem Theologiam complurib. voluminibus in ampliorem lucem posuit, ingenuè fassus est, malle se quidquid scientiæ acquisiisset, perdere, quàm unicam solitæ meditationis horulam intermittere.

Atque ut rem verbo finiam; novum quid, sed verum dicam: Ea est optima oratio, quam quisque ipse sibi facit, & è calente fundit pectore, non è libello scriptam recitat. Anaximenes Rhetor orationem elegantem & autibus dignam sex mensibus elaboravit. Hanc uni è suis discipulis, quem commendatiorem habuit, ediscendam tradidit. Adolescens, ubi eam exactiùs memoriæ mandâsset, & à magistro parem dictioni gestum adhibere didicisset, coram Antigono rege præceptoris sui labores pronuntiavit. Notavit Antigonus, non id adolescentis stylo compositum. Quare inter audiendum super eâ re quippiam scisciatus est. At ubi adolescens hoc solùm loqui potuisset, quod pisces solent; suaviter subridens Antigonus: Quid ais, inquit, adolescens, num istud tibi non etiam in tabulis descriptum est?

Sic innumeri precantur; in tabulis descripta pronuntiant, aut multa psittacorum more recitant. O mei oratores! ô bonæ oratrices! optima imò & venustissima est oratio, quam ipse sibi facit orator, quam ex animi medullis promit: idcirco nos hîc orationi meditationem ac contemplationem junximus.

Quo igitur te ore referam, ingens cæli decus, spes labentium, Deipara Virgo? cujus sanctissimos mores nullus unquam laudare satis potuit, quæ tenerâ etiamnum ætate in templo orando, meditando ac contemplando vitam exegisti, quæ principem diei partem precibus & divinis colloquiis consecrâsti; inde per aliquot horas honestè & ingenuè puellare opus obiisti, mox reliquum diei divinarum litterarum lectioni sedulò impendisti. Ita, ut cùm ritè sanctéque cælestia curares, humana non omnino despiceres, utrumque munus Marthæ & sororis sanctissimè complexa.

ACTIONES,
SEV PRAXIS
ORATIONIS, MEDITATIONIS,
ET CONTEMPLATIONIS.

1. Praxis orationis, meditationis & contemplationis. 1. Ad orationem plurimùm facit, orandi tempus, locum, situm attendere. Nullum non tempus orationi aptum est: quavis horâ, quovis momento precibus nostris attendit Deus. Tria tamen potissimùm tempora orationi seligenda; Matutinum, Meridianum, Vespertinum. Omnium optimum est matutinum: quò enim corpus est defæcatius, hoc promptior aptiórq; ad orandum est animus. Tempus nocturnum quantò aliis tranquillius, tantò & melius est.

Secunda. 2. Locus is orationi gratior, qui à turbis remotior. Ideo Christus cubiculum monstrat, idque clausum. Proprius tamen precandi locus est templum, teste Veritate: Domus Domini, domus orationis est; oratio, quæ ore multorum funditur, quod in templo fit, efficacissima: nimirum pia mens est Deo familiaris, etiam in templo & turbis mediis suam sibi fabricat solitudinem, & sola cum solo sponso loquitur.

Tertia. 3. Situs corporis, non leve adjumentum aut impedimentum orationis. Quo corporis statu sit supplicandum, Christus exemplo docuit: siquidem nunc procidens in faciem, nunc flexis genibus Patrem exoravit. Daniel fenestris eâ parte patentibus, quâ cœnaculum templo Hierosolymæo erat obversum, ter quotidie statis horis genua submisit in preces. Salomon *orans utrumque genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum.* 3. Reg. c. 8. vers. 54. Hic proprius orantis habitus est, genua humi flectere, & manus cælo attendere.

Quarta. 4. Orationi nil magis adversum quàm sub eâ huc illuc circumspicere, litteras legere, fabulas miscere, aut agere ad orationem non spectantia. Quisquis oras, contine oculos, aures frena, junge manus, flecte genua, tunde pectus, suspira Deum, & habebis adhuc quod agas, ut tot animi evagationibus obsistas. *Magnam injuriam,* inquit Bernardus, *Deo facio, cùm illum precor ut meam precem exaudiat, quam ego, qui fundo, non audio. Deprecor illum, ut mihi intendat, ego verò nec mihi nec illi intendo.* Bernard. medit. c. 8. fine.

Quinta. 5. Nullam unquam orationem sine seriâ præparatione orditi. Præparatio quantò accuratior, tantò & oratio attentior erit & ardentior. Ecclesiasticus severè hoc præceptum ingerit: *Ante orationem prepara cor tuum, & noli esse quasi homo, qui tentat Deum.* Bernardi monitum est: *Orans mentem erigat, corpus incurvet.* Eccli. c. 18. vers. 23. Bernard. cap. 7. med.

Sexta. 6. Oraturus circumspectè cogitet, quis, quid, quem rogaturus sit.

Septima. 7. Breves illas & jaculatorias preces sibi quàm commendatissimas habere plurimùm prodest uno die centies, sexcenties, millies iis animum fulcire & ad Deum erigere. Tantò autem frequentiùs eas repetere, quantò vehementiùs vel adversa premunt, vel prospera blandiuntur.

Octava. 8. Meditatio matutinum tempus singulariter captat, Idololatris etiam non ignotum. Scipio summo mane in cellâ Jovis meditatus est. Isaias Propheta: *Erigit manè,* ait, *manè erigit mihi aurem, ut audiam quasi magistrum.* Christus ipse, Marco teste, *diluculo valde surgens egressus abiit in locum desertum, ibiq; orabat.* Nec tamen cetera diei tempora meditatio aspernatur, modò silentio possit & quietè peragi. Isaiæ c. 50. vers. 4. Marci c. 1. vers. 35.

CAPVT X.
Rosa Argentea, seu, Virginitas.
§. I.

Triplex est virginitas. Castimonia seu Virginitas triplici se vultu commendat. Alia enim conjugum, alia viduarum, virginum alia & longè sublimior est pudicitia. Augustino bona est pudicitia conjugalis, sed melior continentia virginalis. Perpetuum virginitatis florem tueri prima nos virginum docuit, in cujus castitate complura sunt admiranda. *August. de sanct. vid.* De Virginitate B. Mariæ admiranda.

Primum. Primum illud, Virginitatem amplexa est eo sanè tempore, quo hæc virtus non ignota tantùm, sed exosa fuit.

Secundum. Alterum, Tanto virtutis hujus amore exarsit, ut non solùm per omnem vitam virgo vivere, sed & virginitatem Deo vovere voluerit.

Tertium. Tertium, Prima omnium fuit, quæ virginitatem perpetuam voverit.

Quartum. Quartum, Inaudita res exempli, & fiduciæ in Deum fuit incredibilis. Nam antequam Josepho nuptiis jungeretur, hoc suæ pudicitiæ votum nuncupavit, ingenti animo divinæ potentiæ fisa: neque enim ambigebat, hoc decretum suum vinculis matrimonii minimè temerandum. Una ejus cogitatio erat, placere Deo. Huc Spiritus divinus singulariter impellebat, uti princeps Theologus Aquinas explicat. Neque enim præceptum, neque consilium, neque exemplum virginem ducebant. Nondum legerat illud Matthæi: *Sunt, qui seipsos castraverunt propter regnum cælorum.* Nec illud Joannis: *Virgines enim* S. Tho. p. 3. q. 28. art. 4. Matth. c. 19. vers. 12. Apoc. c. 14. vers. 4.

nes enim sunt; bi sequuntur Agnum, quocunque jerit. Nec illud Pauli: *Qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, qui non jungit, melius facit: & bonum est homini sic esse.* Hæc virgini nusquam lecta, nusquam audita, sed à sancto Spiritu suggesta, ut rectè dixerit Bernardinus: *Nihil unquam elegit Maria, nisi quod ei divina Sapientia demonstrabat.*

1. Cor. c. 7. v. 26. & 38.

Bernardin. serm. 51. c. 3.

B. V. Maria fuit prima quæ voto virginitatem illigavit.

Et quamvis in lege veteri vitam cælibem agitârint Melchisedechus, Jesus Nave, Elias, Elisæus, Hieremias, tres juvenes Hebræi in flammis non inflammati; à nemine tamen horum, quod constet, virginitas voto est illigata, quod prima omnium fecit hæc virgo. Eam igitur Ambrosius jure meritissimo tantæ rei auctorem suspiciens: Maria, inquit, signum sacræ virginitatis extulit, & intemeratis virginibus pium Christi vexillum levavit. Id Hieronymus confirmans: *Igitur Christus*, inquit, *& virgo Maria utriusque sexûs virginitatis dedicavere principia.* Hinc Ecclesiæ primævæ mos ortus, Basilio, Athanasio & Epiphanio testibus, ut virgines Deo se dicaturæ castitatem promitterent in nomine Mariæ. Illud non nemini scribere licuit, nobis vix credere, Adamum viso Abele mortuo, cùm mortis tyrannidem antea ignorâsset, castitatem vovisse.

Ita D. Ignatius, D. Ambrosius, D. Hieronym. D. Damasc. Hieronym. epist. 74. ad Pammach.

Ita Leonardus de Vino. l. de Legibus serm. de pœnitent. quem laudat Didacus de la Vega in c. Psal. pœnit. conc. 2. mihi pag. 626.

Ergo * Domini mater, priusquam Dei filium suo corpore vestiret, voto virginitatis æternæ Deo se obstrinxit. Eò spectant illa virginis verba: † *Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco?* Sed hîc paullò majora canamus, cum optimis scriptoribus.

* *Ita S. Thom. Bernard.*

Theologus Hispanus publicis scriptis Theologiæ decretum his omnino verbis explicat: Beatissima Virgo, quæ à suâ immaculatissimâ Conceptione usum rationis ad spiritualia habuit, non solùm propositum virginitatis, nec solùm votum ante Filii conceptionem, & ante matrimonium, sed etiam in ipso Conceptionis instanti, & in utero matris existens virginitatem suam voto explicito & absoluto, Deo consecravit. Ita tenent gravissimi Auctores contemplativi, quos refert & approbat Jacobus Episcopus Christopolitanus, explicans illa verba Cantici Virginis: *Fecit mihi magna, qui potens est*, &c. Dicunt ergo, quòd Virgo illico post sanctificationem fecit votum perpetuæ virginitatis in utero matris, quod postea per successionem temporis ostendit: nam statim tertio anno, tanquam virgo se ad Dei famulatum dedicavit, ad serviendum Deo in templo Domini. Hæc illi. Et addit rationem. In Conceptione enim suâ Virgo Dei Majestatem pulchritudinémque contemplans, ardentissimo amoris igne flagrans eum sibi unicum sponsum elegit, perpetuèque virginitatis votum nuncupavit, juxta illud Canticorum cap. 2. *Dilectus meus mihi, & ego illi, qui pascitur inter lilia, donec aspiret dies, & inclinentur umbræ*, id est, usque ad vesperam mortis.

† *Luc. c. 1. vers. 34.*

Baron. to. 1.

Luc. cap. 1. vers. 49.

Petrus Morales in c. 1 Matth. l. 2. tract. 6. mihi pag. 185. Vers. 16.

§. II.

Hinc rectè ac verè ratiocinatus Epiphanius: *Sicut Christus*, inquit, *non est passus nomen IESV nec in cruce sibi auferri, sic non patietur à matre titulum tolli Virginis:* & ut Ildefonsus loquitur, *Virginitatis æternitas huic imprimis Virgini assignanda.* Nimirum hæc illa Virgo virginum est, quæ castimoniæ sublimitatem adeò æstimavit, ut maluisset dignitatem matris non accipere, quàm decus integritatis perdere. Quia tamen divinæ voluntati sese quàm perfectissimè submisit, faceret Deus quod vellet, se ancillam excipiendis divinis nutibus paratam, Deus ingenti miraculo gloriam virginitatis non abstulit, & dignitatem matris appositit.

Quanti B. Matia æstimavit virginitatem.

Isaiæ cap. 7. vers. 14.

August. serm. 15. de Tempore.

Hîc Isaiæ vaticinium triumphat: *Ecce virgo concipiet & pariet filium.* Virgo ante partum, in partu, & post partum æquè integerrima virgo. Quod Augustinus cum veneratione prædicans: *Crevit potiùs*, inquit, *in ejus partu integritas corporis, quàm decrevit, & virginitas ampliata est.* Ita conceptissimis verbis quotidie testamur Fidem in Christum: *Conceptus de Spiritu sancto: Natus ex Mariâ Virgine.*

Quâ de re Bernardus insigniter: *Conjuncta sunt*, inquit, *Deus & Homo, Mater & Virgo, Fides & Cor humanum, Admirabiles istæ mixturæ sunt; & omni miraculo mirabiliores, quomodo tam diversa, tamque divisa ab invicem, invicem potuerunt conjungi. Secunda mixtura est, Virgo & Mater, admodum mirabilis planè & singularis. A sæculo non est auditum, quòd virgo esset quæ peperit, quòd mater esset quæ virgo permansit. Nunquam juxta rerum ordinem virginitas ubi fecunditas prædicatur, nec fecunditas, ubi virginitas integra conservatur. Sola hæc est, in quâ virginitas & fecunditas obviaverunt sibi. Ibi semel factum est, quod factum non fuerat, nec fiet in æternum. Quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Quomodo potuit hoc persuaderi generi humano, universo orbi terrarum? Et tamen tam facile, tam potenter persuasum est, ut vincerent mihi id credibile faciat credentium multitudo. Iuvenes & virgines, senes cum junioribus elegerunt mille mortibus mori, quàm ad momentum ab istâ fide deficere.*

Bernard. serm. 1. in Missus. Quia nec primam similem visa est, nec habere sequentem. Fœcunditas sine virginitate. Virginitas & fecunditas in Maria.

Assentitur Augustinus, & ait: Hoc, inquit, summum miraculum est, quo majus à Deo expectari non potuit. Sicut solares radii vitrum transeunt, nec lædunt vitrum, ita Christus ex utero Matris & virginis in præsepe venit. Igitur nulli mulierum illud elogii convenit: *Tota pulchra es, & macula non est in te*, nisi huic uni Virgini, quæ peccati semper incontaminata, semper virgo, Væ nullum est experta. Hæc rubus ardens, & virorem retinens. Hæc Gedeonis vellus, quod Numen irroravit seipso. Hæc Aaronis virga, quæ frondibus & fructibus abundavit. Hæc clausa porta, quæ soli regum Regi patuit. Atque hæc tam admiranda virginitas, matris divinæ purissimam Angelorum felicitatem longè superavit. Angeli nullâ corporis mole laborant, hæc carnem & spiritum in admirabile fœdus copulavit.

Hoc est miraculum quo non majus à Deo expectari potuit. Peccati immunis.

§. III.

Cvm de Castitate sermo est, mihi semper Hieronymi dictum in mente est: *Quacunque virtute polleas, quibuscunque operibus niteas, si cingulo castitatis careas, omnia per terram trahis.* Abimelechus Sacerdos panem ceremoniâ consecratum, neque Davidi esurienti, neque ulli ex iis, qui cum Davide fuerant, daturus fuisset, nisi priùs exploratum habuisset, eos esse mundos ab omni mulierum consortio. Nota vox Joëlis Prophetæ præcipientis, ut *sponsus de cubili suo migret, sponsa de thalamo.* Ad vastitatem scilicet & excidium, quod à Chaldæis imminebat, avertendum, genti suæ Propheta jejunium & fletum indixerat. Cæterùm neutrum credidit profuturum, nisi à Castis fieret. Tanti virtutem hanc unam fecit maximus Propheta.

Joël. cap. 2. vers. 16.

Duo hujus ordinis viri longè principes Elias & Elisæus, qui salutarem Christi ortum diu antea præcesserunt, castimoniam complexi, cælibes vixerunt: iidem omnium soli mortuos in vitam reduxerunt. Nimirum hostes universos, cacodæmonem, peccatum, ipsam mortem Castitas triumphat. Sed hæ illi vires à Virginis Filio suant, qui omnium virtutum exemplar fuit omnibus, cujus vitâ nihil unquam in terrâ sanctius, *qui nasci quidem dignatus est, sed solùm ex virgine, quod nulli mortalium contigit.* Sed pæne corrigo, quod dixi. Nam duos virginis filios cerno. Illum in alto pendentem, in imo stantem alterum. O ergo felicem piscatorem, ô beatum, ô ter beatissimum Zebedæi filium Joannem! cujus tutelæ omnium virginum princeps, non solùm credita, sed in matrem etiam assignata. Sic è cruentâ trabe moribundus clamat filius: *Ecce mater tua.* Si ergo Joanni mater est virgo, ergo & Joannes filius virginis dicendus. His annumerari potest non immeritò Jacobus, qui ab eo, quòd ore & lineamentis esset Christo perquam similis, Domini frater est dictus. Hic unus omnium templi penetralia subire Pontificum permissu potuit, quò nulli hominum,

hominum, præterquam Sacerdotibus, patebat accessus: A qui honor contingere illi non potuisset, nisi receptâ de ejus castimoniâ, vel inter inimicos, opinione. O Castitas, quantæ dignitatis es, vel hoste judice!

Chrysost. loco proximè laudando. Græcorum Oratorum disertissimus Chrysostomus, mirabili voto inardescens, velut accersito pictore: *Pinge mihi*, ait, *sermonem virginitatis.* Quid hoc ais, Chrysostome, quis istud enimverò possit? Sermonem scribere, virginitatem muliebri habitu pingere, fortassis difficile non sit: at virginitatis sermonem picturâ exprimere, quis hoc Apelles, quis Protogenes, quis Zeuxis, aut Parasius, quis Timanthes id possit? Verùm non possit hoc quisquam hominum, Deus id potuit, qui sermonem virginitatis in cælo pinxit, loco quàm fieri potuit patentissimo. Suspice, & videbis in Zodiaco, lato illo cæli baltheo, inter Libram & Leonem constitutam Virginem. En ipsissimum virginitatis sermonem. Quisquis virginitatem & castimoniam tueri vult, hinc Leone, hinc Librâ; hinc Fortitudine, hinc Temperantiâ se mu- B

Castitati tuendæ assiduè pugnandum, niat; utrinque defensus sit necesse est. Hinc quidem Leo collocetur: nam Castitati tuendæ pugnandum ac luctandum est assiduè, tentationibus & illecebris acriter resistendum. Qui pugnare non vult, nec vult vincere, nec virgo permanere. Hæc virtus non nisi quotidianis præliis conservatur. Qui non fortis est, nec castus erit. Rectissimè Chrysostomus: *Virgo à bello nunquam cessare potest.* Sic adsit Leo virgini, sed nec Libra desit. Homo continentiæ amans, ad Libram pleraque omnia exa-

S. Chrysost. in 1. hom. 9. de pœnit. tom. 3. p. 758. Et ad libram omnia examinanda. minat, hæc præcipuè: Labores suos, ne otietur; socios suos, ne seducatur; suos sermones, ne in iis excedat; mensam & vestem suam, ne lasciviat; oculos suos, ut custodiat; peccandi occasiones, ut fugiat. Nusquam non opus hac trutinâ. Nimirum hæc solertissimè sunt expendenda virgini.

§. IV.

VIdete mihi castissimum Joseph Ægypti proregem, C quàm ille inter Libram & Leonem Castimoniam suam insigniter defenderit. Tentationibus & plurimis

1. Josephi tentamentum fuit ætas, & gravissimis & pæne assiduis incursabatur. Primum illius tentamentum fuit ætas: juvenis erat. In lubrico stabat, concipiendæ flammæ expositus agebat, nec opus hîc oleum affundere, ex se facilis flamma sequitur. Sed vicit ætatem Joseph.

2. Quotidianus aspectus Dominæ, Accessit quotidianus Dominæ aspectus. Dominam voco, quæ in suum famulum omni pantherâ sævior fuit.

3. Verba blandissima, Addita sunt tertiò verba blandissima: hîs pondus fecerunt lacrymæ, quas crocodili dixeris fallacissimas.

4. Diuturnitas tentationis, Quartò urgebat optimum juvenem assidua importunitas ac diuturnitas tentationis. Neque enim hoc unum alterúmve diem, nec unam aut alteram hebdomadem tenuit: non intra pauculos menses stetit hæc suavis ad flagitium invitatio: in annos abiit complures. Sacræ paginæ testantur: hujusmodi verbis *per singulos dies mulier molesta erat adolescenti,* idque annis pluribus.

Genes. c. 39. vers. 10. D

5. Dona & promissa ingentia, Quintò, mollissimis verbis jungebantur dona, & promissa ingentia; solet enim lascivus amor ejuscemodi arietes admovere: nihil hîc inausum, nil intentatum relinquitur.

6. Latendi fiducia, Sextò ad obscœnum obsequium non leviter animabat ipsa latendi fiducia: poterat enim Joseph securè sibi polliceri, rem non evulgandam.

7. Minæ & terrores. Septimò jungebantur minæ ac terrores, ut si assentiri nollet, laqueum, patibulum, omne malum expectaret.

His catapultis castissimus Josephi animus quatiebatur. Ille nihilominus velut inexpugnabilis turris, nec ferro, nec flammis, nec blanditiis, nec minis cedens. *Quomodo*, inquit, *possum hoc malum facere, & peccare in dominum meum?* Nec tamen furia illa Putipharis conjux quiescebat.

Ibid. v. 9.

Nam etiam in carcerem penetrabat, in quem innocentissimus juvenis per falsas accusationes est devolutus. Huc illa feminarum nequissima internuntios suos ac lenas quàm occultissimè submittebat. Hîc eadem quæ priùs lenocinia repetebantur. At juvenis licet captivus, suum illud constantissimè opponebat: *non possum hoc facere.* Sed rogat te & obsecrat non ancilla, sed Domina: *Non possum hoc facere.* En nobilissimum ab ipsâ submissum munus: *Non possum hoc facere.* Strictissimum insuper silentium spondet. Non igitur quidquam est, quòd tibi metuas: sed ille, Dixi, ait, & centies dicam: *Non possum hoc facere.* Sed sic occidis Dominam; tui desiderio tabescens moritur. At ille: Moriatur, ait, *Ego hoc non possum facere.* Sed ibis in patibulum certò, si has preces pervicax repellas. Ego, ait Joseph, & patibulum & rotas, & quodcunque tolerare sum paratus, innocentiæ ac castimoniæ retinendæ. *Hoc autem malum facere non possum,* quidquid me fiat, *non possum, non possum hoc facere.*

En Virginem inter Libram & Leonem tutissimam, invictam. Maluit triennalem ferre carcerem, quàm paratam non respuere voluptatem. Scuto Joseph pugnavit, & hastâ. Nam præsigni generositate veluti scuto ignita jacula excepit, retudit, confregit: dein & hastam in orcinum colubrum contorsit, summam exhibens tam in herum suum, quàm in Deum suum fidelitatem. Optimè dixit Chrysostomus: *Magis miror Iosephum in hoc igne penitus illæsum, quàm tres pueros in fornace Babylonicâ ab igne intactos.*

Fuit è sancti Dominici familiâ vir virtutis eximiæ, qui pro castimoniâ difficiles pugnas subiit, nec unquam victus succubuit. Huic ab ipsis adversariis inferorum civibus vel invitis acclamatum est: Vicisti, vicisti, quia in igne fuisti, & non arsisti. Josephus Castitatis encomia nusquam legerat, exempla nulla viderat, præcepta nulla, sed nec ulla consilia sciverat, nihilominus continentiâ sanè admirabili & fortitudine prorsùs incredibili, C tentationes ac illecebras omnes elusit felicissimè. Dignissimus cui omne cælum acclamat. Vicisti, vicisti Joseph, quia in igne fuisti, & non arsisti: Vicisti, quia fugisti.

§. V.

HInc Augustinus memorabile hoc documentum *Augustin. serm. 250. de Tempore.* suggerit: *Contra libidinis impetum apprehende fugam, si vis obtinere victoriam.* Cùm Apostoli nos armant in vitia, collato cum iis pede certandum esse docent. Insurgit Ira? resistite. Invadit Invidia? resistite. Adulatur Superbia? resistite. Oculos fascinare vult Avaritia? resistite. Pigritia ad otium & somnum trahit? resistite. Proponit epulas & vinum Gulâ? resistite. Voluptatem suadet Luxuria? hîc aliis pugnandum armis. Hîc fugite, fugite. Resistendum ceteris, hoc unum è vitiis fugâ vincitur. Sic Paulus vociferatur: *Fugite fornicationem.* Ejusdem *1. Cor. cap. 6. vers. 18.* animi Chrysostomus: *Virginitatis custos*, inquit, *fuga & secessio.* Audis obscœna & periculosa? Bonum est obtu- D *Chrysost. ser. de Contin. Joseph.* rare aures: melius est abire & fugere. Cernis blanda & illecebrosa? tutum est oculos claudere; sed tutius est abire & fugere.

Rogatus Aurelius Augustinus, quid esset quòd nollet cum sorore habitare, ita occurrisse fertur: Quia non sunt mihi sorores quæ cum sorore meâ sunt. Ideo hîc omnium consultissimum, fugere & procul esse. Enimverò malum est videre feminam, pejus alloqui, pessimum attingere.

Arsenius Abbas feminarum aspectum, præsertim curiosiorem, ut rem sanctiori vitæ prorsus exitialem refugiebat. Huic cùm fortè matrona quædam non obscuri generis sese repentè obtulisset, turbatum & aversantem rogare cœpit, ne suum occursum tam atrociter declinaret, & ut Deum pro se precaretur. Precabor, inquit ille, libens ne hujus talis occursûs unquam ampliùs memor sim.

Anno 40. Russi. us Aquil. lib. 2. cap. 1. Pallad. c. 43.

sim. Huic accensendus Joannes Anachoreta, qui annis plurimis nullam vidit feminam, nec ab ullâ videri voluit. Petiit tamen Tribunus quidam militaris, ut ab uxore suâ se adiri pateretur, & super salutis negotio consuli. Negavit Joannes moris sibi fuisse unquam cum femina loqui. Tribunus obsecrando perstitit, saltem ab eâ se conspici permitteret. Cui Joannes: Eat, inquit, & me in somnis videbit, si id piè cupiat. Nec defuit prædictioni eventus.

Anno 1603.

Hoc priscum; recens istud. Fuit ex Hispalensium Sodalium cœtu juvenis virginitatis non frigidus amator, sed strenuus defensor. Hic morti proximus coram Sodalitii Præfecto seriò testatus est, nullam sibi feminam è facie notam, præter duas consanguineas, quas ob vitæ rationem sæpius alloqui necesse fuerat. Vixerat autem ipsos novem annos Hispali. Tantò mirabilior hæc continentia, quantò diuturnior.

Ruffin c. 30. Pallad. c. 8. mihi p. 482. apud Rosvveid.

His omnibus mirabilior & magnum virginitatis miraculum est Amon Ægyptius Abbas, parentibus opulentis ac generosis oriundus, cujus virtutem optimi scriptores jure prædicant. Nam etiamnum juvenis annos viginti duos natus uxorem ducere à suis compulsus est. At ille conjugium & cæremoniam superfluam admittens, animo totus virginitatem ardebat. Idcirco primâ nuptiarum nocte his verbis aggressus sponsam: Quid, ô virgo, agimus, inquit, florem corporis nostri tam facilè perdimus, cras forsan morituri? Quin magna audemus, nec tamen volentibus nimis difficilia. Virginitas, ut scias, thesaurus est incomparabilis. Mortalium sapientissimi hoc affirmant: Divinus scriptor: *Omnis ponderatio*, inquit, *non est digna continentis animæ.* Quin ergo consensu pari pretium hoc inæstimabile nostrum facimus, & virgines permanemus? Neque hoc, quod forsan putes, adeò arduum est. Unico & constanti VELLE hoc totum fit. Velimus seriò, & jam sumus, qui esse volumus. Virginitas non solùm Angelis, sed & Deo facit esse proximum. Et audi, obsecro, quæ præmia, quæ deliciæ promittantur castis in cælo. Et unâ libellum protulit, è quo, quæ ad rem videbantur, virgini prælegit tanto animi ardore, ut & ipsa sensim calefacta, dixerit: Quin igitur hoc facimus, quod suades, & toro sejuncti nostram Deo castimoniam probamus: ego hoc consilii nequaquam turbavero, & si quid jubes, id deinceps à me fiet. Ego, inquit, & rogo, & volente te jubeo, ut in omnem reliquam vitam tu mihi soror, ego tibi sim frater: cœptis nostris non deerit divinus favor. Castorum animorum Deus quantus est amator, tantus erit & remunerator. Dixerunt, & fecerunt. Eâdem quidem domo habitârunt, sed tam verecundè ac castè, ut non tam virgines dixisses, quàm Angelos. Atque hunc vitæ tenorem duodeviginti annis sanctissimè perseverârunt. In quâ re illud potissimum habuerunt, Otia utrinque sustulerunt; hinc omnes periêre Cupidinis arcus. Utrumque hunc conjugem labor, ab omni labe incontinentiæ tutum conservavit. Amon totos soles in horto exegit balsameto colendo: quæ res multum laboris poscit & industriæ. Vesperi ergo domum rediens, sed fatigatus, mox tamen ad precationes sese abdidit; inde cenula, sed modesta & parca, quæ fami succurreret, non libidinem stimularet; inde noctes inter castissimas preces inchoatæ & clausæ. Hinc sæpius inter eos hic sermo: Plurima pars hominum nescit, quàm suavis sit sopor in vacuo cubili quod solus quis occupat. Certissimum est, quod Paulus prædixit: *Tribulationem carnis habebunt hujusmodi.* Ubi octodecim ut dixi, annos in parili virginitatis decreto sanctissimè traduxerunt castissimi conjuges, nobilissimum cælo spectaculum, Amon ad virtutis culmen enisurus in montem Nitriam concessit, factus plurium Monachorum Pater; illa in domum sibi relictam plures virgines adscivit, & ædes exploratæ castimoniæ jam conscias in cœnobium mutavit. Mirabilis

Eccli. c. 26. vers. 20.

Incorruptio facit esse proximum Deo. Sap. cap. 6. vers. 20.

1. Cor. c. 7. vers. 28.

Deus in sanctis suis. O virginitas, ô soror Angelorum! O victoria libidinum! ô Regina virtutum! ô possessio bonorum omnium!

§. VI.

SEd non est, quòd hæc olim duntaxat facta censeamus. Similes pugnas hodiéque, similes & triumphos spectat virginitas. Obstupesco, cùm lego optimâ fide descriptas pro Castitate luctas planè admirandas. Et quis non miretur, corruptissimo hoc ævo castissimos tamen juvenes, virgines tamen integerrimas nec adeò vili numero reperiri? Quibus profectò longè potior est castimonia quàm vita, suavius illis est mori quàm inquinari. Rem hîc ad compendium confero. Verissimum esse, quod dixit Chrysostomus (*virgo à bello nunquam potest cessare*) confirmant hæc pauca in specimen proposita.

Fuerunt hoc ævo, qui libidini omnino perdomandæ sacrum tempus, quod Domini Natalem antecurrit, non carnibus tantùm abstinuerunt, sed & solo pane ac fonte victitârunt. Quod alii pluribus diebus fecerunt. Sunt, qui toto anno carnibus abstinuerint. Alii quovis Veneris die aceto solùm & pane inediam solantur. Verberibus & cilicinâ veste sic aliqui corpus affligunt, ut non desint, qui annum integrum setis asperrimis seipsos excruciaverint, eo fine ut fœdiorum cogitationum impetus fortiùs repellerent. Diverberationes acerrimæ in oculis sunt. Aliqui noctu ad orandum surgunt, & prolixas preces nudis genibus absolvunt, Pro epilogo ferreâ se catenâ acriter cædunt. Cùm flagellum deest, cingulum ferro præfixum in ejus rei usum venit. Sunt qui vulnera per verberationis ardorem exasperent sale. Dolæ in Christi Natalis pervigilio juvenis flammas parum pudicas animo subdi sensérat, at ille consilii non tardus, ut ignem hunc oppressum iret, nudum se in nives abjecit (en alteros Franciscos) ut si quid voluptatis vel invito sese animo insinuâsset, acerbitate frigoris penitus opprimeretur. *Anno 1570.*

Fuerunt alii, qui Cupidinis vincendi causâ, aut in nives aut in spinas horridúmque vepretum (en alteros Benedictos) sese voluntario jactu præcipitarent. Fuerunt alii, qui digitos in ignem extenderent, qui dentibus linguam invaderent, qui saxo pectus plangerent, qui pugnis faciem contunderent, ne quid pénitus virginei floris amitterent.

Fuit Parthenius juvenis Lugduni, qui cùm nulla alia servandæ integritatis superesset via, manus suas in suum vultum armavit, & oris sui florem unguibus & cruore ita contaminavit, ut quid porrò in ipso amaretur, nemo videret. En alteros Spurinas. Notus est Hetruscus ille adolescens, qui ubi mirâ sui specie sollicitari oculos advertit, oris decorem vulneribus confudit, maluitque deformitatem suæ sanctitatis argumentum, quàm formam alienæ libidinis esse irritamentum. Ingolstadii novus quidam Mutius, ipso animosior Scævolâ, patientissimam manum tam diu prunis admovit, dum flamma pestilens per viscera grassari desineret. Alii linguam morsibus tantisper vexant, dum spurca cogitationum repriment. Plurimi nudis asseribus aut pavimento indormiunt multas noctes ne suaviter cubent, aut ne inhonestiùs somnient, non rarò cervicalis vicem capiti faxum subjiciunt. Sunt qui inter mortuos pernoctârunt, ne voluptatibus vitæ vincerentur. *Valer. Max. cap. 3.*

Fuit qui sex omnino horas continuas in genua provolutus Christi Domini necem ac supplicia contemplaretur, quod quidem potentissimum in his præliis telum est, omnibus hostibus formidandum. Quod magis mirandum, sancta hæc in seipsum crudelitas ingeniosa est: non enim defuerunt, qui urticas & rosarum spinas pro cilicio corpori applicarent, quos meritò virgineas Rosas dixeris, qui sine spinis vivere noluerunt, cùm

Hortu-

Hortulanum suum spinis videant in cruce coronatum.

Superioribus quidem sæculis pugnas edidit Castimonia severas & admirabiles. Evagrius Presbyter hibernas noctes in puteis egit, ut ab omni affectu libidinis corpus vindicaret. Bernardus Abbas in lacu, Benedictus in vepribus, Franciscus Assisias in nivibus, Dominicus in prunis seipsos triumpharunt. Tanta hominibus sanæ mentis fuit castitatis cura, tantum incestæ voluptatis odium. At prisca nunc reviviscunt miracula, antiqua restaurantur prælia. Ita hodiéque à plurimis adolescentibus ac juvenibus castissimis Virginis MARIÆ Sodalibus incredibiles pugnæ pro tuendâ virginitate suscipiuntur; victoriæ illustrissimæ referuntur; versis ac decretoriis armis res agitur, jejuniis, flagris, ciliciis, humicubationibus, vigiliis, rigoribus aliis innumeris in impurum Cupidinem pugnatur. Tentatio carnis & diaboli, materia triumphi.

§. VII.

HIc meritò quisque sibi in aurem, imò in animum dixerit: Ecquid ego simile aut feci, aut facturus sum? Illis, & illis, & istis tanti stat sua virginitas: esurire, algere, sitire, minùs & incommodè dormire, dolores acerrimos sentire, aspera quæque pati non detrectant: modò sua sibi Castitas in tuto sit. Ah quàm ego ad luctatores istos remissus ac iners dormitator sum? illi cælum rapiunt non sine generosa violentiâ, ego torpeo & cuticulam curo. Si mihi ipse credo, virginitatem fortassis amo, sed pugnas pro virginitate refugio: cælum cupio, sed quantillum est, quod pro cælo laboro? victoriam & præmium affecto, sudare ac certare nolo. O militem in plumis! ô athletam in mensis ac poculis! Sed ut scias, non hàc ad virtutem itur, non hàc ad cælum pervenitur. Illud Chrysostomi hîc millies ingerendum: *Virgo à bello nunquam cessare potest.*

Hieron. to. 1. epist. 140. ad Principiam, mihi p. 395.

Hieronymus ad institutum prisci moris mentionem injiciens: *Gentilis error*, inquit, *Deas virgines finxit armatas*, cum scuto & lanceâ, ostensuri sine bello pudicitiam non posse defendi. Virginitas cautissimè simul & fortissimè habenda est: nimirum inter Leonem, ut diximus, & Libram media rectè defenditur. Nihil tenerius castitate ac pudicitiâ, quæ etiam impudico aspectu perditur. Pudicitiam perdidisti semel?

Ovid. ep. 15. Heroidum.

——— *Nullâ reparabilis arte*
Lapsa pudicitia est. ———

Claude igitur vas tuum, ne pretiosissimum hoc unguentum effluat; claude virginitatem tuam continentiâ tam linguæ quàm oculorum, quàm & aurium. Nec verò quemquam terreat quotidianæ pugnæ difficultas. Quantò difficilior pugna, tantò gloriosior victoria. Ad has pugnas amore virginitatis obeundas Bernardus nos animans: *Differunt quidem inter se*, inquit, *homo pudicus & Angelus, sed felicitate, non virtute. Sed etsi illius Castitas felicior, hujus tamen fortior esse cognoscitur. Sola est Castitas, quæ in hoc mortalitatis loco & tempore statum quendam immortalis gloriæ repræsentat. Sola inter nuptiarum solennia, morem beatæ illius vendicat regionis, in quâ neque nubunt, neque nubuntur: præbens quodammodo terris, cælestis jam illius conversationis experientiam. Quid ergo castitate decorius, quæ de hoste domesticum, Angelum de homine facit.* Atque ut prisci Patres loquuntur, major est victoria virginum, quàm Angelorum. Angeli enim sine carne vivunt, virgines verò in carne triumphant. His confirmandis optimè dixit Hieronymus: Virginitas frumentum, nuptiæ hordeum, fornicatio stercus. Virgines sedent ad pedes Domini, virgines semper cum Domino loquuntur, virgines sunt terræ Angeli. Quis igitur decorem virginitatis æstimet, quæ amatur à Christo Rege, probatur à Judice, dedicatur Domino, consecratur Deo, remuneratur à cælesti sponso? Porrò Deipara Christi mater, cujus honori hæc paullò quàm cetera diductiùs scripta,

Bernard. epist. 42. ad Henricum Archiepisc. Senonensem longè ante med. Castitas in hoc mortalitatis loco repræsentat statũ quendam immortalis gloriæ.

A non solùm virgo, sed omnium etiam virginum decus & specimen est unicum, ut nefas sit, sanctissimum ejus nomen in ordinem redigere, nisi pro typo sit & virginitatis ideâ: sed nunc praxim Castitatis addimus.

ACTIONES VIRGINITATIS AC CASTIMONIÆ.

1. Castimoniæ praxis.

1. Hîc caput rei est: Principiis obsta. Adest cogitatio? Repelle. Allicit imaginatio? non aspice, mentis oculos quamprimùm aliò averte. Moraris, & cum hoste colludis? evidenti periculo Castitatem exponis. Job non solùm à conspiciendâ, sed etiam à cogitandâ virgine cavit. Scintilla vesti illapsa citò maculam inurit, ni eam submoveas: fœda cogitatio animum mox inficit, nisi hanc quamprimùm excutias.

Secunda.

2. Proximum est nunquam otiari, nunquam nec exiguo quidem tempore. Ferias quærere, nil agere, aut agere otia, languori ac somno indulgere, & simul castum esse, inaudita sunt, neque hæc unquam tam disparia in parem amicitiam pertrahi potuerunt.

Tertia.

3. Qui Castitatem amat, orationes & jejunia frequentat. Intuta est pudicitia, si horum desit alterutrum. Nimirum virginitas orationis thus amat, quod sine mortificationis prunis nihil odoriferi exhalat. Jussa Domini sunt: *Vigilate & orate, ut non intretis in tentationem.* Facilè vigilat, qui promptè jejunat.

Matt. c. 26. ver. 41. & Marci c. 14. ver. 38.

Quarta.

4. Feminarum aspectus, colloquia, munuscula, præsentiam, omnésque ejuscemodi occasiones cautè devitare. In sinu colubrum turiùs quis ferat, quàm in oculis, in auribus, in animo muliebres blanditias. Procul ô procul este, ab his dolosis ignibus, quos subinde honestatis favilla tegit; sed produntur, dum tanguntur.

Quinta.

5. Spectacula parum pudica, confabulationes non tantùm obscœnas, sed etiam protervas, imagines nudas, & inhonestas cantilenas, & libros omnes Venerem olentes studiosissimè fugere. Sed inter fugienda etiam choreas numerare, de quibus optimè dictum: Chorea est circulus, cujus centrum est diabolus, & circumferentia omnes angeli ejus.

Sexta.

6. Veræ Castitatis est, non tantùm præsentium oculos vereri, sed etiam seipsum solum erubescere, nec audere clam facere, quòd palàm offenderet. Homo castus oculos assiduè defixos gerit in Deum, in sui Custodem Angelum, in seipsum. Coram his tribus turpe quid facere, aut etiam cogitare, tam verecundaretur quàm coram toto terrarum orbe. Sic castissimus Amon Lycum flumen transiturus, quia horrebat vestem ponere, & seipsum videre nudum, occultâ vi trajecit aquas. Ita Hieronymus, Ruffinus, Palladius suprà laudati.

Septima.

7. Curiositatem singulariter odisse: Curiositas & Castitas nihil unquam inter se amicitiæ habuerunt. Vanè curiosus & pudicus, otiosus & castus, prodigia sunt. Dina Jacobi filia, si non fuisset curiosa, non fuisset rapta & violata.

Octava. *A la Mode.*

8. Vestitum mollem & ad ævi leges concinnum in aliis non amare, à seipso penitus abdicare. Subinde vestis comptior plus libidini patrocinatur, quàm forma liberaliot. Quantum autem luxuriæ negotium promoveant vestes & corporis cultus, in Trismegisto nostro fusiùs docemus, quò Lectorem amandamus.

Nona.

9. Ad omnes portas, hoc est, ad omnes exteriores sensus, perpetuas habere excubias, nec eas unquam laxare. Qui Castitatem diligit, non solùm cum oculis, ut Jobus, sed & cum auribus & naribus, sed & cum linguâ & manibus fœdus pangat, ut quidquid virginitati adversum occurit, mox totis viribus rejiciatur. Castitatis est, non tantùm omnem impudicitiam, sed omnem etiam impudicitiæ umbram horrere.

CAPVT

CAPVT XI.

Rosa Crystallina, seu, Iejunium & Abstinentia.

§. I.

B.V. Mariæ vita mera fuit quadragesima. *Ambros. l. 2. de Virgin.*

OMnis beatissimæ Virginis vita, mera fuit, sic dicam, quadragesima, jejuniis & abstinentiæ dicata. Beatus Ambrosius abstinentissimam Virginem demiratus: *Quid exequar*, inquit, *ciborum parsimoniam, officiorum redundantiam? Alterum ultra naturam superfuisse, alterum pæne ipsi naturæ defuisse? illic multa intermissa tempora, hic congeminatos jejunio dies? Et si quando reficiendi successisset voluntas, cibus plerumque obvius, qui mortem arceret, non delicias ministraret.* Potuit virgo de se dicere, quod Anna Elcanæ uxor respondit: *Vinum & omne quod inebriare potest, non bibi.* Quòd si Christus Filius tam eximiæ fuit sobrietatis, ut siti suæ frigidam à Samaritide velut mendicus peteret, utique & mater non aliam habuit vinariam cellam, quàm publicum urbis fontem.

1. *Reg. c. 1. vers. 15.*

Thomas Aquinas super hac virtute disserens: *Temperantia*, inquit, *tantò perfectior est, quantò quis pravis concupiscentiis magis caret.* Atqui virgo beatissima non solùm cibi potusque lautitiis non inhiabat, sed singulari prærogativâ, ab omni ejuscemodi cupiditate immunis erat. Ergo temperantia illius perfectissima fuerat. Hæ insitæ nobis à primigeniâ noxâ flammulæ in illâ penitus extinctæ, nihil pravi incendii poterant suscitare. In testem occurrens Chrysostomus: *Beatissima Maria*, inquit, *ultra omnem humanæ naturæ modum modestiam atque temperantiam excoluit, atque ob id universorum Dominum in utero gestare meruit.* Quamdiu Adam in campis elysiis jejunus fuit, tamdiu totius orbis dominus fuit. Ubi comedere cœpit, & orbem totum, & seipsum, & omnia comedendo perdidit. Hoc nativæ labis initium. Tam malè prandit in paradiso, ut aliquot millibus annorum pessimè cenaret in exilio. Continuisset manum, domuisset gulam, & paradisum, & omnia paradisi bona retinuisset. Heu pessimum prandium, quo duo soli homines omne cæli ærarium decoxerunt.

Intemperantia non tantùm animo, sed etiam corpori variè nocet.

O abstinentia! quàm potens es pharmacum in omne vitium, nihilominus vile nobis est tui pretium. Intemperantia cùm cognata sit luxuriæ, illud cognationis istius proprium habet, non tantùm animo, sed etiam corpori variè nocere. Intemperantia labores omnes altero tantò graviores reddit, vires subtrahit, morbos & dolores immittit, vivendi spatium abrumpit. Profectò grande hoc paradoxum est. Omnes cupimus esse longævi & quàm diutissimè vivere, & tamen maximam partem tam intemperantem & confusam vitæ rationem sequimur, ac si hoc omni studio agamus, quàm celerrimè extingui. Intemperantiam, cui assuescimus, nulla nobis monita, non oracula divina, nulli qui inde sunt morbi dissuaserint. Ægrotare malumus, & malè habere, quàm frugaliùs & temperantiùs vivere. Modò nil subtrahatur gulæ, modò farciatur venter, cetera faciles curabunt superi. Non nescimus nil æquè longævitati officere, quàm victum varium, copiosum, immoderatum; nihilominus perniciem nostram amamus; & damnis nostris hilarescimus.

Qui verò rationem audit, nec experientiam excludit, sic apud animum suum statuit: Non possum ignorare, idque multo usu compertum habeo, quantum nocumenti non animo solùm, sed & corpori adferat cibus potusque intemperantior. Ergo non conquiescam, dum meipsum in eum vivendi ordinem redigam, quo Deus non offendatur, non lædatur valetudo, conscientia non inficiatur. Agnosco Principis Apostoli effatum: *Fratres, sobrii estote & vigilate.* Reverâ fame atque abstinentiâ malis plerisque omnibus medelam facimus. Quòd si

1. *Pet. cap. 5. vers. 8.*

A experimento discere non recusarent, qui vitam immoderatiùs agunt, quàm jucundum sit & suave, superfluis carere, ventrem rationi obedientem & bene moratum habere, parvo assuescere, stomachum cibo potúque non obruere, paucis contentum esse, sanè temperantissimi forent & ipsi. Præsertim cùm Virginis filius, sobrietatis & abstinentiæ magister imperet: *Attendite vobis, ne forte graventur corda vestra in crapulâ & ebrietate.* Luc. 21. vers. 34.

De Virgine matre B. Bonaventura dignum memoratu refert in hunc modum: *Spectandum se præbuit cælestis Virgo piæ feminæ.* (Elisabetham fuisse credit) *eámque sic affata est: Dico tibi, filia, quòd nullum donum vel virtutem à Deo habui, sine magno labore, continuâ oratione, ardenti desiderio, profundâ devotione, & multâ afflictione, exceptâ Sanctificationis gratiâ. Et pro certo scias nullam gratiam in animam descendere, nisi per orationem & corporis afflictionem.* Bonavent. de Vitâ Christi c. 9. p. 1.

Deus quidem spargit sua munera, sed ea nonnisi volentes, & industrii accipiunt; plurima Deus labore vendit, sed facili, & quem adhibet qui seriò vult. Fit nonnunquam, ut quærat quispiam: Quanti hoc emisti? tanti, ait alter, aut tanti. Mox addit primus: Non emisse te dicas, sed invenisse aut dono accepisse, cùm minimo emeris. Ita Deus sua labore vendit; nos eimus, sed emimus minimo, quocirca potiùs dono accipimus. Sæpissime optimus Deus facit, quod mater solet, quæ aut panem similagineum, aut botrum maturum altiusculè manu tenet, & alliciendo puerulo: Habebis hoc, ait, si contigeris. At puer subsilit & apprehendere conatur, quod in præmium proponitur. Mater equidem sic posset tenere, quod datura est, ut puerulus id nullo saltu, conatu nullo tangeret: at illa sensim ac clementer attemperat manum ad filioli conatus, ut post fatigationem non longam, quod cupit, obtineat: ita omnino Deus nobiscum agit; nos aliquid laboris sumimus, conamur & assilimus; abstinentiâ & jejuniis corpus exercemus, sic benevolam & planè maternam Dei manum ad nos trahimus, non quia nos tam laboriosi, sed quia Deus tam facilis ac bonus.

§. II.

QVando igitur Virgo beatissima continuis precationibus ac jejuniis tanta sibi dona promeruit apud Filium, sanctissimi quique hominum rectè fecisse censendi, qui virginis abstinentiam cùm imitari, tum venerari studuerunt. In exemplum è plurimis paucos produco.

B.V. Mariæ continuis precationibus ac jejuniis tanta dona promeruit.

Nicolaus Tolentinas vir sanctus & abstinentiâ singulariter clarus, quavis hebdomade, diem Lunæ, Mercurii, Veneris, & beatissimæ Virginis honori Sabbatum inediâ traduxit, nec corpus nisi semel his diebus refecit, idque pane tantummodo & aquâ.

Eam imitatus est Nicolaus Tolentinus.

Admirandum est, quod femina, quod Regina, quod inter delicias & in aulâ fecit Elisabetha Lusitaniæ Domina, quæ præter quadragintadiale jejunium, alios insuper 40. dies ante diem Virginis in cælum assumptæ, sed & quamlibet sextam feriam, & omnia Virginis divinæ pervigilia jejuniis tam rigidis consecravit, ut extra panem & aquam gustârit nihil. Ita dimidium pæne annum religiosissimâ inediâ traduxit, tam alti sanguinis mulier.

Elisabetha Lusitaniæ regina, Sanctæ Franciscalis se jungens, vitæ austeritatem, & regulæ observantiam, ut Romanæ Pontifices Urbanus VIII. & Innocentius X. testantur, in Brevibus Romanis Virtutibus, Miraculis, & Translatione Corporis ejusdem Reginæ, Romæ typis Vaticanis impressis anno 1652. Purpuratus erat in Sanctorum Catalogo adscribendi.

Carolus Borromæus sanguine Princeps, & Romanæ curiæ purpuratus senator, anno millesimo sexcentesimo nono in divorum album relatus, virginem Deiparam ita coluit, ut quotidie illius Officium & Rosarium genibus nixus recitaret, omnibus ejusdem pervigiliis hic jejunaret, ut toto illo die præter panem & aquam nihil libaret: & ubi demum ad salutandam Virginem signum audiisset, mox in genua supplex ruit: in curru sedisset? mox è curru descendisset: in equo fuisset? è quamprimum desiliisset, & ut iter se dabat, in cœno fixisset genua. Tantò ista rectiùs, quantò submissiùs.

Joannes

Joannes Godefridus Bambergensis & Wurzburgensis Pontifex, qui Ratisponæ in Comitiis Septem virorum obiit, per omnem vitam die sabbati beatissimæ Virginis matris honori jejunavit.

His annumero, quos optimi scriptores laudant. Walterus de Birbach antequam in Cistercienssium monachorum familiam transiret, quovis Veneris die, & omnibus beatæ Virginis pervigiliis inediâ se maceravit. Idem fecit beatus Didacus è divi Francisci familiâ, quem summus Pontifex Sixtus V. cælitum numero adscripsit. *a* Idem fecerunt alii, faciúntque etiamnum hodie innumeri, qui omne sabbatum in divinæ Virginis honorem jejunio colunt. Viam hîc aperuissimam habemus, & vestigiis plurimorum tritam.

Igitur non dormiamus, sicut & cæteri: *b sed vigilemus, & sobrii simus. Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio nostra, ut abstineamus nos à fornicatione.* Proximus ad virtutem trames est abstinentia & continentia: absque his est, & perit Castitas, Fames virginitati amicissima. Neque continentiam diu servabit, qui neglexerit abstinentiam: ut illa libidini possit resistere ac luxuriæ, hæc resistit gulæ. Ubi tenuis victus, ibi etiam tenuis voluptas, & munda sobrietas. Illecebris gulæ caruisse, est vitiis viam præripuisse. Habet suas & jejunium atque abstinentia illecebras, dulciores illas ac faciliores cùm quæri tum servari. Has ubi gustare ac ruminare cœperis, pravas non magnopere requires.

Quot magni viri ultrò se voluptatibus abdicantes, panem & aquam in deliciis habuere? An verò gulæ ac voluptati quemquam sic obnoxium opinemur, ut non illam valde oderit, si adjunctum ei damnum aut dedecus intueri oculis possit? sed funesta suavitas ac letalis titillatio, virtutum hostis est, quam qui sequitur, homo quidem videri potest, reipsâ brutum est animal.

§. III.

VErùm contracta cum vitiis familiaritas, & consuetudo rerum pessima mortalem præstringit obtutum, ut discerni nequeat, quàm decorum sit quod torquet, quàm fœdum quod mulcet. Quandoque victum ut nimis angustum & asperum accusamus; gulam deberemus, ut nimis capacem & amplam. Gula unicum est & visu augustum ostium, per hoc tamen omnibus vitiis in animum irruentibus patens est iter. Vitium hoc unicum vitiorum pæne omnium ingressus est. Per unum hoc Gulæ ostium & Libidinis flamma, & torpor ingenii, & irarum ac jurgiorum fervor ingreditur. Gulæ vitium non tantùm supervacua, sed etiam damnosa nobis necessaria efficit, hinc nobis ruina est, quod munimen vitæ dicimus.

Gula est patens iter ad omne vitium.

Abstinentia vitiis & morbis medetur.

At contrà virtus abstinentiæ non solùm vitiis, sed & morbis medetur. Italorum Medici rectissimè omnium sentire mihi videntur, qui omne genus morborum abstinentiâ & fame velut principe omnium antidoto aggrediuntur. Optima sanè methodus, ut ab eâ re ducatur sanitatis principium, cujus neglectus fuerat initium morbi. In Medicorum scholis exploratissimæ veritatis est, neminem morbo corripiendum, qui accuratè caverit, ne nimio cibo potúque cruditatem contrahat.

Galenus lib. 1. de cibis boni & mali succi, Hippocrates sect. 1. aphorismo 3.

Abstinentia capitis dolorem, cerebri vertiginem, oris fœtorem, ructum, nauseam, vomitum, suiipsius tædium ac fastidium aufert. Abstinentia tremulas manus, instabiles pedes, nutans caput, quodque est optimum, animum ipsum moderatur & frenat. Abstinentia, modò ea non immoderata sit, vitam longè feliciùs extendit, quàm scilliticum acetum, quàm Elixir lapis, quàm quinta, ut vocant, essentia, quàm potabile aurum: operosa nimium sunt ista, nimiúmque pretiosa, nec nisi à pauciissimis usurpari solita. Abstinentia omnium est, nec ea è pharmacopolio petenda, neque pretio ullo emenda; omnibus se venum exponit, emitur autem voluntate, vel mediocri patientiâ.

Chrysostomi dictum est: *Qui Christum amat, famem non timet.* Imò jucunditas victûs, est in desiderio, non in satietate, & abstinenti deliciæ sunt, quidquid cum cupiditate sumpserit; qui onerosam sequitur ingluviem, jucunditatem non sentit, & insuper valetudinem lædit. Victum moderatum ac parcum tam virtutis amatores quàm adversarii laudant & hostes.

Chryf. hom. 1. de Lazaro & Divite.

Plato Syracusanas mensas damnat, nec ullo modo sibi placere ait, bis in die saturum fieri. Epicurus in oleribus suis voluptatem ac delicias ponit, victúmque tenuem rebus ac verbis probat. Ventrem seu stomachum Annæus excusans: *Non est*, inquit, *molestus creditor; parvo dimittitur; si modò das illi, quod debes, non quod potes*: laudat scilicet & affluens. Hos itaque (ut ait Sallustius) ventri obedientes animalium loco numeremus; quosdam verò nec animalium quidem aut jumentorum. Jumenta multum quidem, sed pro captu suo ventri ingerunt. Nos animantium domini mensuram nostram soli & nescimus, & excedimus. Neque de nihilo est, quod multi mirantur: ævo superiore, avorum memoriâ, vineas multò pauciores fuisse, homines autem totidem, aut plures atque nunc sunt, vina tamen longè viliùs veniisse: ita quotidie sitis ebriorum crescit. Nimirum nescit cupiditas, ubi finiatur necessitas; nescit Gula, quantum decurtetur vita neglectis abstinentiæ præceptis.

Senec. epist. 21. fine & epist. 60.

Parco victu diutissimè vixerunt.

Maximi virorum summis rigoribus, inediâque pæne continuâ corpus exercuerunt, & diutissimè vixerunt.

§. IV.

PAulus eremicolarum primus ad annum centesimum decimum quintum vivendo venit. Centum omnino annis eremum habitavit. Annis quadraginta dactylis & rivulo vixit; annis 60. panem dimidium quot diebus à corvo accepit, uti Hieronymus disertissimè testatur.

Paulus Eremita.

Antonius Magnus Imperatori Constantino & filiis non ignotus, annum centesimum quintum attigit. Annis 90. in solitudine fuit. Extremâ senectute pani & aquæ, quotidiano victui aliquid oleris addidit, teste Athanasio. Ad idem ætatis pervenit Theodosius Abbas.

Antonius Magnus.

Hilarion etsi meditationi deditus, & naturæ fuerit tenerioris, in maximâ tamen vitæ asperitate octoginta quatuor æstates vidit, septuaginta annis eremum incoluit. Vir iste miræ fuit abstinentiæ, neque enim unquam à sole visus est comedere, quod Hieronymus affirmat.

Hilarion.

Jacobus Persa, eremicola victu tenuissimo partim in cœnobio, partim in eremo ultra centesimum, quatuor annos inter mortales egit, quod Theodoretus narrat. Idem ævi attigit Joannes Episcopus Coloniæ in Armeniâ.

Jacobus Persa.

Julianus Saba semel intra hebdomadem, pane, aquâ, sale reficiebatur, & devexam adeptus est senectutem.

Julianus Saba.

Macarius, cujus sermones extant, nona gesimum annum excessit, annos sexaginta in eremo perpetuis jejuniis traduxit. Annis similiter nonaginta vixerunt Paphnutius, Silvester, Auctor Ordinis de monte Fano, Zenobius Episcopus Florentinus.

Macarius.

Arsenius Arcadii & Honorii Imperatorum præceptor, ad annum centesimum vigesimum ætate processit. Inter turbas aulicas sexaginta quinque, in eremo quinquaginta quinque annos explevit.

Arsenius.

Simeon Stylites annum ætatis centesimum octavum egressus est. In cœnobio annos decem, in columnâ unum & octoginta exegit annos. Magnum abstinentiæ & tolerantiæ miraculum.

Simeon Stylites.

Isidorus nunquam à mensâ surrexit satur, vivacissimi semper coloris, messes octoginta quinque numeravit.

Isidorus.

Romualdus Italus cultu & victu asperrimo centum & viginti annos confecit. Religiosæ vitæ centum omnino

Romualdus Italus.

nino annos consecravit. Eandem ætatem assecuti, ad annum etiam centesimum vigesimum pervixerunt beatus Samson Episcopus in minori Britanniâ, Simeon Episcopus Hierosolymitanus & martyr, Joannes Reomaensis Abbas, & Alterius Abbas Cavensis, & ipse sanctus Simon Apostolus.

Udalricus. Udalricus Patavensis Antistes ad annum centesimum quintum ætatis duxit spiritum.

Maclovius. Quid miramur? Maclovius Alethensis Episcopus annum ætatis centesimum trigesimum attigit.

Franciscus de Paulâ. Franciscus de Paulâ vir admirabilis abstinentiæ semel in die post solem occasum reficiebatur; ad panem & aquæ potum vix aliquid ejusmodi obsonii abhibebat, quo vesci licet jejunio verno; vitam tamen produxit ad nonagesimum primum annum.

Parisius Camaldulensis Monachus. Parisius Camaldulensis Monachus annum ætatis centesimum decimum sextum; Guilielmus Abbas Roschildensis nonagesimum octavum; Euthymius Abbas nonagesimum nonum, beatus Raimundus annum centesimum vivendo implevit.

Martinus Turonensis Præsul. *De hoc alii aliter sentiunt.* Martinus Turonensis Præsul duravit usque ad annum ætatis octogesimum sextum. Epiphanius Cypri Pontifex annos centum quindecim complevit vivendo. Hieronymus Stridonensis ad annos octoginta: Augustinus Hipponensis Episcopus, ad septuagesimum sextum pervixerunt. Remigius Rhemensis Episcopus universè nonaginta sex annis vixit, Pontificis munus (quod rarissimum est, & nescio an cuiquam alteri concessum) annos totos septuaginta quatuor administravit. Beda Presbyter à septimo ætatis anno ad nonagesimum secundum vitam duxit religiosissimam. Atque hi, quos nominavi, & miræ fuerunt abstinentiæ, simul tamen etiam vitæ, ultra quàm solitum prolixæ. Verùm

Antè diem clauso componet vesper olympo,

quàm omnes & temperantiâ commendabiles, & longævitate illustres percensuero. Nos alii passim, velut vulgus ignobile, vitam sepelimus poculis, & ipso, quo ævum esset producendum, obrumpimus, edendo scilicet & bibendo. *Propter crapulam multi perierunt*, verissimè dixit Siracides: *Qui autem abstinens est, adjiciet vitam.* Quod enim, ut Chrysostomus loquitur, necessitatem in edendo excedit, id non alimentum, sed pestis & venenum est. Hinc ortum illud à Sapientibus utilissimum effatum, plerisque omnibus conducit: *Quantum adimis escæ, tantum adjicis vitæ.*

Eccli. c. 37. v. 34.

§. V.

Abstinentiam in victu etiam Gentiles observârût: Augustus orbis imperator.

Sed ne illorum, quos antèà recensui, longiorem vitam aut miraculo aut raræ sanctimoniæ tribuamus, addam pauculos quos planè profana, sic dicam, abstinentia ad annos plurimos perduxit.

Augustus orbis Dominus Imperatorem annis quinquaginta sex egit, ad annum porrò septuagesimum septimum provectus est ætate. Fuit, quod Suetonius testatur, cibi minimi, & vini parcissimus; nec enim sextarium bibendo egressus. Ter solùm bibere solitus super cenam, quam ternis ferculis, aut cùm abundantissimè, senis præbebat. Prô, Superi! Imperator Romanus velut religiosissimus Carthusianus, non tantùm gentis more, semel duntaxat de die edere, & tria solùm, aut cùm lautissimus fuit, sex fercula consuevit apponere. Sartores nostri & cerdones superant. Nostro ævo pro tribus aut sex ferculis ducenta & trecenta ponuntur, luxu prorsus intolerabili. Hæc dicimus, hæc vociferamur, hæc scribimus, hæc occentamus centies; quid luxui subducitur? modò non assiduè adderetur.

Aurelianus Imp. Augusto jungendus Aurelianus Imperator, vixit is sexaginta sex annis, pharmacum sumpsit nullum, venam incidit nunquam. Omne illius pharmacopolium fuit quotidie horam unam obambulare, quot mensibus uno die toto, cibo potúque abstinere. Optimum Heracli-

A ti dictum est: Anima sicca, anima optima. His addo paucos alios.

Hermodicus homo debilissimus, Aristotele teste, Hermodicus diætâ suâ cibique abstinentiâ ad annum centesimum secum se provexit. Plato, qui bis die uno saturum esse, noxium censebat, octoginta hiemes numeravit.

Democritus & Hippocrates abstinentissimi ad annum centesimum quintum extenderunt vitam.

Galenus Medicorum summus, & quod aliis inculcârat, mirè temperans, centies vicies Calendas Januarias vidit.

Zenon Citticus vir annorum nonaginta, subindè ita se confecit inediâ, ut deficeret.

Esseni, Josepho auctore, ob vivendi ordinem & victûs simplicitatem diutissimè vixerunt, & plerique centum annis. Cibus illorum panis & pultes.

Brachmanes apud Indos ob frugalitatem mensæ longævi meritò & senectutis decrepitæ habentur. Petrus B Maffejus refert in Indiâ repertum senem, qui vitam ad annos trecentos triginta quinque traduxerit: prodigium hominis longævi. Ante annos non adeò multos Proepiscopus Bambergensis in Turingiâ circiter sex millia hominum oleo sacro perunxit, inter hos plures ducentis, qui annum centesimum excesserant. Unus singulariter observandus, qui annorum centum quinquagintâ fuit, viri hujus filii annum centesimum impleverant, septuagesimum nepotes. Atqui hoc genus hominum parco, tenui, rigidóque victu ad id ævi propagat vitam. Quot hodieque in Alpibus & Vallibus degunt, qui usque ad annum octogesimum aut nonagesimum durant, & plurimis annis nil vini aut carnium libant? Et nuper à nobis visus est, qui annos ætatis numerabat centum viginti, non aliâ usus medicinâ, quàm victûs parsimoniâ. Quid igitur caussæ est, quòd plerumque in urbibus perquam rari ad sexagesimum, rarissimi ad septuagesimum, plurimi nec ad quinquagesimum quidem annum pertingant? C

Quid, quæso, caussas quærimus? Vorando (cum veniâ) & potando perdimus vitam. Gula immensi spatii sepulchrum, quotidie haurit innumeros. Si minus sumeremus escæ, plus haberemus vitæ. Pulchrè & verè dicunt Itali: Qui multum vult comedere, comedat parum. Plus enim juvat cibus qui supereſt comedenti, quàm qui ab illo comestus est. Certissimum: *In multis escis erit infirmitas.* Id optimis rationibus, & vero etiam experimento sui confirmat Ludovicus Cornarus Venetus, vir eruditus, qui insignem prorsus libellum scripsit de vitæ sobriæ emolumentis. In testimonium de se ipso adjiciens: Morbis variis, inquit, ad annum usque quadragesimum exercebar, & jam stomacho, jam febri, jam pleuritide, jam prodagrâ laborabam. Tandem vir iste Medicorum suasu rationem vitæ temperatissimam ingressus, in eam se abstinentiam redegit, ut unius anni spatio à morbis planè omnibus sit liberatus. Anno D ætatis septuagesimo seu equorum petulantiâ, seu aurigæ incuriâ, in rhedâ miserè raptatus brachium & crus fregit, ut triduo morti proximus haberetur. Convaluit autem sine pharmacis. Omnium loco erat ei abstinentia, quæ malignos humores in affecta membra subsidere vetabat. Anno octogesimo tertio tam sanus & alacer, tam vegetus & integrarum virium erat, tam illi genua etiamnum virebant, ut gradus & montes facillimè scandere, è plano equum insilire, comœdias scribere, pleraque omnia pro juvene facere potuerit. Quantum ergo, inquis, cibi potûsque sumpsit vir iste? Diurnum cibi dimensum duodecim fuerunt unciæ, pane ac omni eculento computato. At verò potûs unciæ fuerunt quatuordecim. En totum mensæ apparatum in singulos dies. Et asseverat Cornarus sanctè, quoties vel pauculas uncias adjecisset, in pristinos se morbos recidisse. Hæc ipse largiore stylo prosequitur. Vide Leonardi Lessii Hygiasti-

Hygiasticon, cui Cornari, quem dixi, scriptio adjuncta, & Antverpiæ edita anno millesimo sexcentesimo decimo tertio.

§. VI.

INcredibilis profectò vis est abstinentiæ. Verissimè dixi, Incredibilis. Nam plurima pars hominum mavult alia omnia, quàm istud credere. Abstinentia laudatur & alget. Credat hæc, inquiunt, qui volet; nos more nostro pergimus, nihil mutamus, re suâ genium fraudare insuavis præceptio. Nos tuburcinari & copiosè cibum ingerere consuevimus; os & stomachum in alios mores recoquere molestum nimis & difficile. Ergo viâ, quâ cœpimus, eâ pergimus.

Pergite mei homines, pergite: at ubi morbi, ubi nauseæ, ubi dolores, ubi tussis & febres hîc illic vos vellicârint, intemperantiæ vestræ gratias agite; ab illâ sunt hæ gratiæ. Nequam exactor est venter, plus petit, quàm ei debeatur. Homo abstinens *clamorem exactoris non audit.* B In hæc Jobi verba Gregorius: *Clamorem exactoris, non audire, est tentationum motibus non consentire.* *Job cap. 39. v. 10. Greg. l. 30. mor. cap. 13.*

Sed num adeò omne abstinentiæ jugum excussimus, ut nihil unquam libeat facere ad imitationem eorum, quos abstinentissimos laudamus? Videte è multis millibus non multos, sed multæ abstinentiæ

Zach. Lopez. in 4. Decemb. Beatus Sabas hortulanum agens à pendulis ex arbore pomis toties ad dulce furtum allicie batur, ut demum victus ab hac appetitione pomum unum decerpserit. Sed mox dæmonis fraudes hîc subodoratus pomum abjecit, graviter ingemiscens, quod non ipsis statim principiis obstitisset, & illicitos hosce motus in se acriter castigans sibi legem fixit, ut vitâ omni reliquâ pomum nullum ederet. Ex hoc tempore in eam se consuetudinem perduxit, ut nascentem semper consuetudinem jugularet.

Pelag. libello 4. num. 58. Refert Pelagius, quâ ratione vir sanctus gulam eluserit cunctando. Nam optimus hic Asceta subinde primâ die horâ tantum edendi desiderium, & vires corporis tam prostratas sensit, ut putaret se imparem his sustinendis. Ita tamen secum ipse locutus est: Quantumcunque esuriam, hora tertia est expectanda, & tunc corpori sua non negabimus. Auditâ horâ tertiâ iterum cunctari ac differre, & hæc sibi dicere: Expectemus, quæso, ad horam usque sextam. Cùm verò jam sexta linea tangeretur umbrâ, aliquot saxei panis buccellas in aquam conjiciens: Dum panis, ajebat, emolliatur, laboremus aliquantulum. Ita sanctissimè fallendo gulam expectavit horam nonam. Tum denique laboribus & precationibus omnibus ritè absolutis, ad illas fontis ac mollioris lapidis cupedias accubuit, sumpsitque cenulam, post quam non lavantur manus. Atque hoc diebus plurimis fecit, seque ipsum victoriâ triumphavit nobilissimâ. *Vespertinam nostram terti-am.*

Die quodam, cùm eâdem prorsus cunctatione genium ab horâ primâ ad nonam ludificaret, vidit è sportellâ, in quâ panis erat, tetrum fumum emergere, qui D non obscurè cacodæmonis fraudes detexit. Siquidem ab illo die, nec illa tam molesta fames, nec virium defectio eum ampliùs fatigavit. Hinc abstinentiæ semper amantissimus vixit.

His omnino progressibus, hoc compendio facillimè discitur abstinentia, si quis sibi ipsi hoc persuadeat: Quæso te, his saltem pauculis horis, hoc saltem die, non finamus gulam esse dominam, & quod facillimum his aut his fuit, abstineamus. Ita proximis horis, dicque proximâ longè facilior erit gulæ victoria: nam & auctior erit divina gratia, ob primam pugnam cum ratione initam.

Liceat quæso, mi Lector, cum veniâ tuâ hîc paullò spatiosiùs excurrere. Id enim necessarium prorsus existimo. Nam, ut candidissimè dicam quod res est, nos ipsi filum vitæ injectâ manu sæpissime secamus. Liceat A dicere: Nimiùm voramus, aut potamus nimiùm, aut utrumque jungimus. Hæ forfices præscindunt vitam. Si major esset abstinentia, longior esset & vita. Si ori persuaderemus ut minùs comederet, eo ipso persuasum esset morti, ut tardiùs nos hinc abduceret. Ingluvies nostra, & abstinentiæ odium, & morbos & mortem, & omne malorum vulgus sponte advocat. Jam suprà demonstratum est, quibus minimum erat cibi, iis plurimum fuisse vitæ. Illis & hos addamus.

Religiosissimus in eremo senex, Pelagio teste, ejus fuit abstinentia, ut subinde sexies in die peregrinis adventoribus mensulam, quâ quidem potuit liberalitate, poneret, & ut iis edendi verecundiam adimeret, ipse primus involavit cibos tam rectâ tamen abstinentiâ, ut licet sæpius jentare, prandere, cenare videretur, semper tamen lautissimè esurierit: maluisset alius vel semel largiùs comedere, quàm toties meram epulari esuriem. *Pelag. libello 13 num. 3.*

Heu quàm nos ab his moribus multùm divertimus; *Rosweid. lib. 8. de vitis Patrum. Historia Lausiac. 43.* quàm commodè personam agimus, cujus se Palladius vir temperatissimus in solitudine degens accusabat. Etenim cùm illum quidam interrogans: Vis, inquit, episcopus fieri? Nequaquam, ait Palladius, jam enim sum. *mihi p. 740.* Et ubi, quæso, ait iste? In culinâ, respondet, & in cellâ, in penore & in mensâ, in doliis & ollis; huc meæ feruntur curæ, hæc ego diligenter inspicio: vinum, si acuerit, sepono, & melius bibo; nec ollam cæcus transeo, si sal aut aliud quippiam condimenti defuerit, addo, & cibum gulæ optatiorem paro. Hæc vir optimus abstinentiæ specimen, in sese jocatus est. Mittamus jocos. Mutato nomine de te, deque me, deque nobis aliis fabula cantatur. Quanti ollam accuratiùs curamus, quàm animam. Vivimus ut edamus; æternùm verò vivere, id inter minores curas numeramus. Rectissimè dixit Socrates: *Alii vivunt ut comedant, ego comedo ut vivam.*

§. VII.

C HIc memoriam subit Serapion Sindonites, vir integerrimus, & concionator religiosissimè facetus. Athenas venerat Serapion, & mox turbam novi rumoris cupidam facillimè advocavit. Non deerant, qui quærerent, unde domo esset, undè gente, quid tanto sibi vellet promissor hiatu. Hic ille: Viri Athenienses, inquit, ego quidem Ægyptius sum gente, dum autem exul erro *Calum intelligebat.* à verâ patriâ, à tribus feneratoribus multùm exagitor. Duorum quidem æs alienũ excussi, unus etiamnum infestus est, & suâ me tyrannide premit. Quinam illi, ajunt, & ubi sunt? voce aut digito monstra. Hic Serapion compositò ad acrimoniam vultu: Tres illi feneratores pernicio- *Tres feneratores perniciosissimi sũt: Avaritia, fornicatio, & Gula.* sissimi sunt, inquit, Avaritia, Fornicatio & Gula. Duorum, Avaritiæ & Fornicationis, sævitiam evasi. Nec aurum, nec loculos habeo: jam vacuus canto coram latrone viator. Sed nec deliciis libidinum fomentis utor. At exactor tertius inhæret adhuc; nondum à gulâ immunis sum. Jam quidem pæne quatriduum dentes mei ferias agunt, nihilominus & tantò magis molestiam facit venter, & edulium poscit: cuperem aliter vivere, si possem. Notârunt prudentiores mendicum esse à numis, non item à virtute inopem, & pecuniam ac panem suppeditâ runt, placando feneratori tertio. Sapienter omnino Serapion.

Sunt qui Cupidinem & Plutum vincant, à Gulâ crebriùs vincantur. O dirum feneratorem, cui nunquam satisfeceris, licet millies satisfacias! Ideo Isidorus Alexandrinus presbyter è mensâ sumpturus cibum, priùs potum fundebat ex oculis. Caussam cur fleret rogatus: *Palladii Lausiaca cap. 1.* Quia, inquit, ut pecus ad pabulum inhio, cùm ad delicias paradisi sim conditus. Apud hos abstinentia in pretio est. Nec minùs apud istum.

Fuit vir magnus Episcoporum Antistes, qui ante so- *Ioan. Major in specul. mihi p. 787.* lennes epularum preces, in mensâ ficus conspexit, quæ maturâ dulcedine suâ invitabant ad raptum. Vidit, & unam

unam sustulit. Sed antequam ficum inferret ori: Heus, inquit, ô domina gula, nimiùm præcipitas. Hæc tibi mulcta esto, ficubus hodie omnibus ut abstineas.

Sic discitur abstinentia, quando sic crebriùs punitur gula. Et quid corpus, pigerrimum pecus, in saginam damus? Aliter docemur à temperantiæ doctore Christo, aliter à Christi discipulis, aliter à sanctissimis quibusque viris. Quid memorem illos Eremi Angelos Pachomium, Hor, Apollonium, Theonem, Posidonium, Onuphrium, Macedonium, Pionem, Palæmonem, Timotheum, Pambonem, Dorotheum, torque alios, quorum aliqui annis plurimis pane arcto & aquâ brevi victitârunt, alii etiam pane abstinuerunt, & herbis duntaxat crudis, aut sale & aceto leviter inspersis, vitam tolerârunt, plerique omnes vix unquam cocti aliquid gustârunt. Hinc notum illud Hieronymi: *Languentes etiam Monachi frigidâ utuntur, & coctum aliquid accepisse luxuria est.* Recens aqua Creticum fuisset non paucis, qui scilicet præter rorem, potum alium omnem ignorârunt. Apud hos nihilominus, tanquam si lautissimè comessent, biduana & triduana jejunia fuerunt usitatissima. Hoc prorsus est non crapulam, sed inediam inedîâ domare.

Isa. cap. 30. v. 20.

Hieron. epist. 22. ad Eustochium.

Illa hîc singulariter observanda. Pambo jam ultimæ lineæ admotus: Ex quo, ajebat, solitudinem habere cœpi, panem gustavi nunquam. Pion quò minùs blandiretur corpori, obambulando, & carptim sumebat cibum. Hilarion post occasum solem quindecim caricas edere solitus est. Hoc illi jentaculum, hoc merenda, hoc prandium, hoc & cena fuit. Sed aliquot annis sex panis uncias & oleris aliquid, sed sine oleo comedit. Annis sequentibus solum panem cum sale & aquâ in mensulam admisit. Sed & hominis lautum videbatur. Ætate jam ingravescente herbis tantùm & radiculis vixit, leguminibus & pomis penitus exclusis. Ultimâ ætate cibus ei simúlque potus fuerunt sorbitiunculæ è farinâ & olere confecto, harum tamen singulæ quinque uncias non excedebant. Ante solis occubitum, nihil unquam gustavit, nec festis quidem diebus, nec quidem etiam in morbo.

Aliquorum sobrietas.

Abraames, Theodoreto teste, Carrarum Episcopus, quanto tempore Antistes fuit, eâ edendi parsimoniâ vixit, tantis abstinentiæ rigoribus se exercuit, ut ei panis & aqua, lectus & ignis planè supervacanea essent. Lecto non egebat, qui primam mediam noctis partem precando, alteram sedendo & nictando consumpsit. Vitam sine pane tolerari posse, diabolo responsum est à Christo. Nihil testimonii est, posse hominem sine aquâ vivere: revera tamen potuit Abraames, qui nec olera, nec panem, nec legumina igni & aquâ domita, sed intyba solùm & lactucas, aut fructus, similiáque quæ cibus & potus essent, comedit, idque tantùm vesperi. Ita pistorum & coquorum artes sibi superfluas ostendebat. In hospites autem hic ipse sanctissimus vir tam pronæ liberalitatis fuit, ut iis niveum panem & primarium, vinum generosum, olus probè conditum, nobiliores pisces, & quidquid opulentus amor suggesserat, apposuerit, & verò etiam assederit, ac Carpum egerit: partes distribuerit, calices obtulerit, ut largiùs ederent ac biberent, animaverit. Deus! tot in uno homine distinctissimas virtutes miramur: & imitari possemus, si vellemus.

Theodoretus lib. 4. hist. cap. 26. & apud Rosweid. lib. 9. cap. 17.

§. VIII.

POrrò quanti & carnibus & vino semper abstinuerunt? Beatus Dominicus decennium totum amore castitatis vino carere potuit. Beata Clara diebus tantùm Dominicis vinum libavit potiùs quàm bibit, jejunium quadragintadiale sicco pane & aquâ transmisit. Gregorius Lingonensis Præsul & gulam & vanam gloriam uno velut jaculo confodit. Nam panes edebat hordeaceos, crustâ tamen triticeâ obductos, ne singularis hæc abstinentia plausum inveniret. In aquæ verò poculum tantillum infudit vini, ut aqua saporis sui nil perderet, & tamen colorem mutaret. Ita gulam genero-sissimè vicit, & tamen ostentationem effugit, soli enim Deo placere affectavit. *a*

Alii legunt Ligonienses. Obiit circa annum.

In eandem laudem venit *b* Radbodus Ultrajectensis Antistes, qui vix ossibus hærens, biduanis tamen acutriduanis jejuniis non carnem sed ossa macerabat, nec-que solùm carnibus & vino, sed omni lautiore victu penitus abstinebat: & quò turiorè coleret sanctimoniam, onyche & auro bibebat aquam, & assiduè vultûs serenitatem præ se ferebat. Otho Bambergensis Episcopus, de Episcopus fuit, panem ad satietatem nunquam comedit.

Philippus Nerius, anno 1622. à Gregorio XV. in Sanctorum tabulas relatus, cùm annum ageret decimum nonum, hanc sibi legem fixit, ut de die semel tantùm reficeret corpus, idque non aliter quàm pane in cibum, & aquâ in potum admisâ, nonnunquam toto triduo his etiam tam frigidis deliciis abstinuit. In Sacerdotum ordinem cooptatus, manè jentavit parcissimè; jejunus inde duravit ad cenam, quæ tamen tota plus non exhibuit quàm duo sorbilia ova, vel ovorum loco leguminis aliquid aut oleris. Plura fercula eâdem mensâ nequaquam sibi passus est apponi, carnibus & piscibus rarò, pulte aut eduliis lactariis nunquam est usus. Vinum ei modicum, & maximè dilutum. Et quod admirandum, nulli unquam ferculo arrisit. Dixi, beatum Nerium in unam mensam plus uno ferculo non admisisse; idem maximi etiam viri fecêre. Illud orbis decus Angliæ Cancellarius Thomas Morus vinum nonnisi dilutum bibebat, unico plerumque cibo vescebatur, carne bubulâ, cetera omnia tametsi numerosa fercula, velut lignea spectabat.

Carolus Borromæus purpuratus Senator hoc etiam ævo Cælitibus adscriptus, eò demum abstinentiæ se regit, ut quotidianum pane & aquâ jejunium servaret, Dominicis tantùm ac festis diebus hac lege solutis. Et hanc vitæ rationem ad obitum usque tenuit. Imò ipsos etiam festos dies in eam frugalitatem composuit, ut solis leguminibus, aut pomis, aut oleribus vescereur. Idcirco Gregorius XIII. Pontificum Gemma, Carolum non hortatu solùm, sed & jussu monuit, rigores hos temperaret. Cui Carolus rescribens, se paratissimum obedire, sibi tamen ab experientiâ constare, inediam illam valetudini quoque conducere, pituitæ & lentori, quo abundaret, siccando. Quo argumento motus Gregorius suo illum arbitrio permisit. Cœptam igitur abstinentiam perseveravit Borromæus tam rigidâ constantiâ, ut in æstivis etiam caloribus & laboribus extra consuetum tempus, non tantùm non vini quidquam, sed nec aquæ guttulam indulgeret siti. Cúmque unum aliquem è familiaribus sacerdotibus vidisset aquam bibere extra mensam, & is ori tantùm perluendo idfactum diceret, excusationem tamen non admisit, quòd gula, ni cohibeatur, facillimè fiat licentior. Quid Borromæum miramur, qui secutus est Ambrosium in eodem solio abstinentissimum?

§. IX.

IN tantâ temperantissimorum hominum varietate, si animi mei sensum proferre liceat, duplex abstinentiæ genus mihi probatissimum videtur. Primum illorum est, qui corpus ita refecerunt, ut nunquam sa-tiarent, semper jejuni, semper sobrii, qui cibum sibi potúmque tam parcâ manu admensi sunt, ut sempet plus appeterent, quàm sumpsissent. Horum plurimi, inter quos Pachomius, Marcianus, Isidorus Macarius, alii-que plures numerandi, qui semper famelici, nunquam saturi, licet suo tempore sint cibo refecti: abstinentiæ genus laudatissimum. Alterum est illorum, qui aut nunquam

quam pranderunt, aut nunquam cenârunt. Fuldenses Monachi toto anno cenârunt numquam. Mediolanensis Pontifex Ambrosius nunquam prandit. Hîc inter eruditos lis maxima, præstetne liberaliùs prandere, an cenare: quòd si alterutrum omittendum, an expediat magis non cenare, quàm prandere.

Ego mihi in hanc controversiam judicis partes non sumam; si quid autem in me judicii, ex animi mei sententiâ, idque ob multas rationes censeo, multò sarius esse, non prandere, quàm non cenare: aut si alterum placeat, multò salubrius arbitror famem tenuissimo prandiolo ad largiorem cenam differre, quàm largiore prandio famem pellere, & tenuissimè cenare. E plurimis caussis has assigno.

Rationes cur sit salubrius tenuissimo prandiolo famem ad largiorem cenam differre.

1. Qui solùm cenat, suis ille functionibus longè aptior est, seu corpus, seu ingenium sit exercendum. Quid decantatius illo, Plenus venter non studet libenter? Sed neque corpus ad agitationes & motus aptum est, cùm saturum est. Corpus alimentis fartum nunquam erit agile.

2. Addo ab eruditorum sensu & præceptionibus, motum paullò vehementiorem omnem officere à sumpto cibo. Per diem autem motus concitatior non semper vitari potest.

3. In eo qui solùm cenat, digerendi facultas à calore lecti & vicinâ quiete longè plus habet subsidii, quàm cùm carendum utroque. Hinc aliqui de prandio meridiantur, & à somno, imò aliqui etiam à lecto calorem petunt: quod tamen omnium Medicorum calculo, ut valetudini noxium damnatur. Non dicam, ab aliis, ut indecorum & turpe rejici, quòd vigilandi horæ in languorem & somnum pessimè distrahantur.

4. Accedunt exempla cùm doctrinâ tum sanctimoniâ excellentissimorum virorum. Fuerunt in Religiosis familiis, & sunt etiamnum, quibus prandere prorsus supervacuum est visum. Neque hæc exempla difficulter imitabilia sunt, nisi cùm leges, aut Præsidum auctoritas aliud volunt. In quo genere unus mihi Plato, unus Ambrosius instar mille sunt. Sapientissimè, ut diximus, Plato censuit, bis in die saturari sine noxâ non esse: Ambrosius temperatissimè cenans prandii tempus labori & precibus consecravit, necessaria corpori minimè subtracta existimans, si liceret cenare. Neque veterum Romanorum infantiam hîc jure damnabimus, qui lautitias quidem non repudiârunt, sed prandia. Itaque & jucundissimum judicamus & salubertimum, si cenam liberaliorem aut tenuissimum, aut nullum præcedat prandium. Sed legibus & consuetudini durum est alias leges figere.

Prolixiorem hanc dissertationem Macarii dictis consigno: Vir iste sanctissimus: Viginti annis, ajebat, nunquam satis panis comedi, nunquam satis aquæ bibi, nunquam satis somni admisi. Panem ad libram, aquam ad mensuram accepi, somnum nonnisi parieti acclinis admisi. Idem alius in eremo senex de se dicebat: Ex quo monachus sum factus, nec pane, nec aquâ, nec somno unquam satiatus sum. Et hoc est, quod cogitationibus malis aditum ad me intercluserit. Abstinentia morborum & malorum pæne omnium remedium. Sed addo abstinentiæ actiones.

ACTIONES ABSTINENTIÆ.

1. Abstinentiæ est, non priùs edere, quàm fames imperet: utimur multis, non quia debemus, sed quia habemus: quoties mensam accumbimus jam antè saturi, & famem dapibus pellendam, in dapibus velut sepultam quærimus, & anxiè effodimus?

2. Abstinentiæ est sic edere ut semper esurias, sic bibere, ut non omnem omnino sitim extinguas. Nam quod Hieronymus verbis & factis docuit, parcus cibus & venter semper esuriens triduanis jejuniis præfertur.

Verissimum est jejunium, perpetua indigentia.

3. Abstinentiæ est, magnos sumptus in victum & ritamenta gulæ, & quidquid necessitatem excedit odisse ac fugere, nec unquam oblectationis, aut tantùm voluptatis caussâ cibum potúmque sumere. Abstinentiæ amantes ingemuerunt, aut etiam fleverunt, quoties huic necessitati succumbendum fuit. Augustinus: *Hoc me docuisti, Domine*, inquit, *ut quemadmodum medicamenta, sic alimenta sumpturus accedam.* Tertia.

4. Abstinentiæ est, non tantùm superfluis, sed etiam quandoque necessariis, nec solùm cupediis, quæ haberi vix possunt, sed iis etiam quæ ante oculos, & permissa sunt, Dei caussâ sponte & libenter carere, sive illa pretiosa sint, sive vilia. Qui enim pultibus magis oblectatur quàm perdicibus, pomis quàm pullastris, abstinentiùs agit si pultes & poma, quàm si perdices & pullastros non tangat. Hinc Quarta.

5. Abstinentiæ est, effrenem cibi potûsque appetentiam in rebus etiam vilissimis coërcere. David aquam malè concupitam effudit. Esau deliquit non quia spadonem gallum, sed quia lenticulæ edulium, gulâ tam infreni appetivit. Quinta.

6. Hominis verè abstinentis est appetitum coërcere, non ut morbus & invaletudo caveatur, non ut marsupio parcatur, non ut inanis gloria obtineatur, non ut obtrectatio fugiatur, nec ut gratia vel dignitas acquiratur, sed virtutis amore, & ob solum Dei ampliorem honorem. Sexta.

7. Insignis est abstinentia, de quâ B. Leo: *Paullulùm*, inquit, *esuriamus dilectissimi, & aliquantulum, quod juvandis possit prodesse pauperibus, nostræ consuetudini subtrahamus.* Da pauperi, quod abstinendo subtrahis tibi. *Iejunium*, inquit Chrysologus, *tunc viget, tunc vincit, tunc triumphat, cùm duce Misericordiâ pugnat.* Septima. *Leo serm. de jejunio sept. mensis. Chrysol. ser. 2. & 8. de Iejun. & Eleemos.*

8. Abstinentiæ est, dies suos intercalares nôsse, quibus totis nihil nisi minimum cibi admittat, ut quidquid in corpore cruditatis hæret, expugnetur, quidquid in animo mali æstûs est, dometur. Hos autem intercalares dies singulis hebdomadibus, aut certè semel iterúmque singulis mensibus rigidè observare utilissimum est, & magnorum virorum exemplo traditur. Octava.

9. Quisquis ad veram cupit pervenire abstinentiam, paullatim & moderatis progressibus seipsum exploret quotidie; quod hac ratione fiet: si minus atque minus admittat tam cibi quàm potûs, & super eâ re seipsum non fallaciter examinet, dicâtque; an non sufficerit naturæ, quod proximè datum est? si sufficisse comperiatur, ergo plus aliquantulum subtrahi potest: idque tamdiu faciendum, dum ad certam ac stabilem vitæ rationem & velut ad dimensum perveniatur. Maximi refert ventriculi sui modum ac mensuram nôsse, ut quantum satis est, non vltra sumatur. Nona.

10. Verè abstinentis est ad mensam structissimam, inter lautissimas epulas accumbere, & nihilominus esurire ac sitire posse; aut ea certè, quæ gula magis appetit, non tangere. Sic Pœnorum Dux Hannibal siti maximâ, ad fontem stat, Decima.

Exercétque sitim, & spectato fonte recedit, *Silius.*

nec guttulâ quidem libatâ. Hoc est famem aut sitim reddere docilem. Ita senex Asceta nactus cucumerem, cujus appetentissimus fuerat, ante oculos eum suspendit, & ne gula vinceret, cucumerem nec quidem attigit, seipsum insuper gravissimè objurgans, quòd tam imprudenter gulosus has tales delicias auderet appetere. Sic alius senex Asceta, sitim quadraginta diebus macerans omni potu negato, lagenulam aquâ plenam ante oculos appendit. Rogatus quid hoc faceret? Ut aquâ conspectâ, inquiebat, & non gustatâ, plus sentiam supplicii, & ob id, quod spero, plus accipiam præmii. Abstinentiæ gnarus inter fercula esurit, sitit inter pocula. *Ruffinus num. 70. & Pelagius libell. 4. n. 60. Pelag. libell. eod. n. 67.*

CAPVT XII.

Rosa Plumea, seu, Contemptus mundi, & spiritûs Recollectio.

THOMAS Aquinas Theologiæ Phœbus, de Deo sic ratiocinatus est: Potest Deus, cùm possit omnia, & plures cælos plurésque mundos, illis & cælis & mundis longè pulchriores condere. Tria tamen vix possunt fieri meliora. Primum est beatorum gloria. Nihil ad omnem voluptatem vel fingi potest beatius, quàm inter æternas delicias intueri Deum, nec hoc intuitu unquam privari posse.

Tria vix possunt fieri meliora.
1. Beatorũ gloria.

Alterum est Humanitas filii Dei. Absolutissimum est hoc opus & perfectissimum. *Vidimus*, inquit Joannes, *gloriam ejus, gloriam quasi Unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.*

2. Humanitas filii Dei. *Ioan. cap. 1. v. 14.*

Tertium est, cùm placuerit Deo è Virgine facere Matrem virginitate penitus illæsâ, non potuit majori honore afficere hanc virginem, quàm cùm illam esse voluit Dei Matrem. Hinc eam Collyridiani, Epiphanio teste, † velut Deam coluerunt, eique collyram placentam uxorum operâ sacrificârunt.

3. Majore honore non potuit afficere Virginem Mariam quàm cùm voluit eam esse matrem Dei. † *Epiph. hæres. 78.*

Rectiùs beatus Anselmus: *O Domina*, inquit, *nihil tibi æquale: omne quod est, aut infra te, aut supra te est. Supra te solus Deus, infra te omne illud quod Deus non est.* Et istud Hebrææ huic virgini ab immensâ Dei misericordiâ concessum. Hæc una ex omni humanâ gente electa omnigenis virtutibus effulsit, uti demonstrare cœpimus. Virginis abstinentiam priori capite sub oculos posuimus, ejus symbolum esse voluimus Rosam gypseam. Hanc plumea Rosa sequitur, quâ Mundi contemptum, seu recollectum animi statum explicabimus.

§. I.

DE Virgine divinâ dici potuit verissimè: Erat in mundo, sed de mundo non erat. Hoc encomii divinus Magister suis discipulis assignans: *Vos*, inquit, *de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Virgo beatissima intra suos parietes se clausam continebat, nec se publico committebat, nisi cùm id necessitas flagitaret. Hebræus Isaias: *Ecce*, inquit, *virgo concipiet.* Hieronymus, aliique Hebræi idiomatis periti, hic virginem ritu solenni clausam significari ajunt.

1. Ioan. c. 15. v. 19.

Isa. cap. 7. v. 14.

Ad hoc exemplum Ambrosius: *Discite*, inquit, *virgines, in publico non commorari.* Et quia cælestis hæc virgo aliorum consortium, cognatorum etiam & parentum declinabat, ideo ad Angeli quoque ingressum pavebat: non quòd Angeli non sæpius ad eam revisérint, sed quòd tali sub schemate non venerint. Et quamvis Elisabethæ virgo trimestri sese famulam exhibuerit, partûs tamen tempore cùm frequentior vicinorum accursus, domum reversa, suo se conclavi abdidit. Omnium tunc sermo erat: Modestissima puella mundi vanitatibus nil penitus afficitur. Et hoc etiam virginis vestes loquebantur, quas Epiphanius & Nicephorus fuisse ajunt non è lanâ quam murex infecit, sed quæ colorem nativum retinuit. Quâ de re Cedrenus: *Vestes* inquit, *amplexans nullo colore tinctas.* Damascenus his accedens: *illi vestitus*, inquit, *honestus, mollitiem omnem ac luxum fugiens.* Atque hunc non nemo columbini coloris fuisse asserit. Hac frugalitate Romani veteres vestitum suum commendârunt, quem non alterius quàm nativi coloris esse voluerunt. Candidatis tantùm & mundulis illis toga incretata & recens à fullone in usu fuit.

Vestitus B. Mariæ fuit honestus.

Seu cinerei.

Virgo divina sole amicienda, sideribus coronanda, non hoc vestium ornatu eguit, ut quæ omnia detrimentum fecit, quò sibi nobisque lucrifaceret Christum.

Philip. c. 3. v. 8.

Mundum contemnere, nec dolere à mundo contemni, artis est rarissimæ. Hanc nemo efficaciùs docuit,

Christus mundum cõtemnere præcepit.

A quàm ille optimus è cælo magister Christus. Dum enim terram divinissimis suis concionibus formaret, mundi contemptum sæpe sæpius inculcavit. Eò spectant cùm consilia, tum præceptiones illæ sanctissimæ: *Sine ut mortui sepeliant mortuos suos. Nemo mittens manum suam ad aratrum, & respiciens retro, aptus est regno Dei.* Et illud longè apertissimum: *Vade, vende omnia quæ habes, & habebis thesaurum in cælo; & veni sequere me.* Et jam vicinus morti ad supremam cenam suis unicè mundi odium commendans: *Si mundus vos odit, scitote*, inquit, *quia me priorem vobis odio habuit. Si de mundo fuissetis, mundus quod suum erat, diligeret. Quia verò de mundo, non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit.*

Ita sollicitus præceptor odium mundi altissimè suis impressum voluit, unde nec illecebras, nec minas, nec blandimenta, nec tormenta metuerent.

B Utroque excelluerunt, non duodeni solùm Apostoli, sed innumeri alii horum discipuli, quos verissimo nomine contemptores mundi appelles. Scripserat Arcadius Imperator Arsenio, quem olim præceptorem habuit. Erant hæ litteræ humanitatis & officii plenissimæ, quibus Imperator cùm preces tum consilia expectabat Arsenii. Neque erubuit Arcadius jam Augustus suum scelus, quod olim in Arsenium conceperat, fateri; ejúsque veniam infimis precibus rogare: adjecit insuper munus verè regium, totius Ægypti vectigalia. Hac objectâ offâ, non solùm placandum Arsenii animum speravit, sed ipsum etiam ad Imperii administrandi societatem evocandum. Ita Imperator Eremicolam rogavit, dignaretur unà secum, & Imperii oneribus gravari, & honoribus frui. Sed Arsenius, eremi dulcedine jam gustatâ, hæc omnia tam generosè contempsit, ut Cæsari nec scripto quidem responderit, licet id impensè cupienti, sed hæc paucula jusserit renuntiari: Det veniam Deus nostris erroribus. Ego quidem mundo C mortuus sum; pecuniam construere mei muneris non est, neque enim mortui nummos tractant. Æterna cogitare, id unum ad me spectat. Hoc ad Imperatorem relatum. En nobilissimum mundi contemptorem, qui nec rogatus quidem, & rogatus ab Imperatore prisinam sortem ne sperneret, manum tamen ad aratrum misam, minimè revocavit: Mundum res sibi suas habere jussit, cælum ipse oculis, cælum animo expetit.

Ægrè hoc tulit stygius coluber: quare alio usus est stratagemate, ut hunc mundo mortuum ad vitam evocaret. Venit ergo Magistrianus è paternâ domo, qui patris jam mortui testamentum afferens ad Arsenium: Pater tuus, aiebat, senator nobilissimus jam fato functus est: & en testamentum, quo te hæredem ex asse scripsit. Arsenius testamento manum injiciens, jam jámque illud laceraturus erat. Cùm alter ad pedes ejus provolutus: Oro te, inquit, per omnia sacra, ne id facias, quod mihi capite luendum foret. Cui Arsenius: Ego priùs, inquit, mortuus sum quàm pater meus: quâ ergo ratione mortuum mortuus hæredem scribit? Tolle, quidquid hoc scripti est, & abi. Ita testamentarias tabellas Arsenius remisit, quas nec inspicere quidem dignatus est. Hoc est mundo medium digitum ostendere.

Palæm. lib. 3.

D

Huic ita mortuo maximus aliorum præcipnè religiosorum virorum numerus accensendus, quibus voluptati est non tantùm spernere mundum, sed & sperni à mundo. Ex ore omnium horum pronuntiat Paulus: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Perinde si diceret: In unâ eadémque cruce mundus & ego confixi sumus. Mundus mihi tergum obvertit, & ego mundo. Par pari. Alter alteri amicum oculum impendere nec vult, nec potest. Simul quidem & conjuncti, sed tamen etiam distractissimi sumus; neutri cum altero commercium est. Me mundus, ego mundum odi & detestor; alter alteri

Galat. 6. v. 14.

crucifixus

crucifixus est. Paulum plurimi etiamnum felicissimè æmulantur.

§. II.

Anno 1597. FVit in Siciliâ in Mamertinâ tirocinii domo Vincentius Morellus, qui mortuâ uxore cum duobus filiis religioni se addixerat. Hic certæ rei caussâ in patriam missus, tertium filium in publico carcere invenit, cui opem imploranti negavit id sibi jam religioso licere. Posse ipsum, si vellet, ex iis quæ inopibus ferret, partem capere; plura præstare non esse sui juris. Profectò & iste tam mundo quàm affectui mortuus, sanguinis nexum, quod difficillimum est, perrupit. Huic addendus & ille, ad quem cùm consanguineus revisèret, nec tamen agnoscèret quem videbat, ille occasione arreptâ mortuum esse dicebat qui quærèretur. Cùm verò parum credulum haberet hominem, eum in templum traxit, & mortuorum cavernam insistens: Hîc, inquit, illius sepulchrum est: ubi scilicet sepeliendus. Ita pio dolo prolixiora cum cognato colloquia præcîdit.

Non tacendus nobis contemptor mundi maximus, & impostor religiosissimus Senatorii ordinis Alexius. Hic cælo admirandus juvenis in ipsis ædibus paternis immite sustinuit exilium, inter opes inopum & mendicorum postremus, inter delicias famelicus, in herili domo servorum ultimus, in oculis sponsæ castissimus, in manu parentum orphanus, in patriâ exul & peregrinus, in vicinià honoris abjectissimus, annis septendecim notus & ignotus, dum Romæ agebat, Româ profugus, irrisor mundi artificiosissimus. Hic verissimè de se dixerit: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.*

Gal. cap. 6. v. 14. Contemptus mundi est facilitas, qui seipsum contemnit.

Neque verò difficile illi est contemnere mundum, qui didicit contemnere seipsum: neque ille unquam indignabitur, & fremet contemni se ab aliis, qui suiipsius contemptor est maximus. Nihil hoc novi est, sapientem sperni ab insanis. Sprevit Achillem Thersites, Homerum Zoilus, Augustum Antonius, Virgilium Evangelus, Ciceronem Calvus. Et quod ex Evangelio discimus, quòdque est maximum, Servatorem Christum Herodes hominum pessimus sprevit. Quid hoc contemptis nocuit, vel contemptoribus profuit? Nihil gloriosius est, quàm à mundo aut mundi amatoribus contemni. Hos contemptus sanctissimi viri cum curâ & studio ambiverunt. Dulcius illis fuit *in domo Dei abjici, quàm habitare in tabernaculis peccatorum*, & cælo attolli.

Psalm. 83. v. 11.

Quiritium alii villas, porticus, theatra, thermas, aliáque insana ædificia struxerunt; Gregorius priùs Senator, dein Romanus Pontifex, non populari auræ, sed pietati & sanctimoniæ addictus, in Siciliâ sex condidit cœnobia; unum Romæ, in eum usum vertendo paternam domum. Visitur hodiéque is locus in monte Cœlio, inter vetustatis vestigia. Hoc ille sibi fabrefecit gymnasium exercendæ pietati, hîc sacris operatus, hîc & mundum, & quod difficilius, seipsum didicit contemnere, hîc sua omnia pauperibus impendit; calcavit terram, ut possideret cælum. Multa quidem multis dilargitus, sed plura omnino & meliora est adeptus.

Cæsar Baronius Anno 310. & Anno 362. post med. Gregorio hic adnumerandus omni jure Ovinius Gallicanus vir consularis longè illustrissimus, post Cæsares & Augustissimos Imperatores proximus. Nam privatæ fortunæ renunciare facile est; sed à divitiarum culmine honorúmque fastigio sponte decedere, difficile prorsus & arduum. In quo genere multò maximam consecutus est laudem Gallicanus, qui Romani Dux exercitûs post Sauromatas, Gothos, Thraces, Dacos Scythásque armis domitos, Constantiam Constantini Augusti filiam sibi matrimonio locatam, ac bene convenientem cum immensis opibus reliquit, contemptor mundi generosissimus. Quod ipse, quem contempsit mundus, non potuit non vehementissimè mirari. Nam Gallicanus ex Urbe ad ostia Tiberina secedens, hominum infimorum servitiis se totum consecravit, pauperum pedes abluit, mensam iis posuit, aquam manibus infudit, ægris sollicitè ministravit, ceteráque pietatis officia exhibuit. Cujus rei famâ orbe toto divulgatâ, multi undique illuc confluxerunt, ut liceret vel videre virum Patritium, Consularem, Triumphalem, Imperatoris generum ad infima ministeria sponte suâ abjectum. Quo mundi contemptu Gallicanus id effecit, ut palmam coronámque Martyrum Alexandriæ felicissimè sit consecutus. O Gallicane, ô térque quatérque vel hoc uno mundi contemptu beatissime Gallicane! Desiisti gener esse Cæsaris Constantini Magni, & factus es miles Christi crucifixi: fuitque tibi multò & utilius & gloriosius, cælesti subesse militiæ, quàm præesse Romanæ.

§. III.

SEd instituti mei non est omnes mundi contemptores in censum redigere. Quis enimverò id possit? B. Hos tales triumphos quotidie spectamus. Grandi numero quotannis nobilissimi adolescentes ac juvenes parentibus valedicunt siccis oculis, vultu constanti: prædia deserunt, purpuram abjiciunt, aurum aliis relinquunt, honori nuntium remittunt, omnes mundi delicias non tam præscindunt, quàm abrumpunt, patriæ memoriam excutiunt, mortalia omnia fastidiunt, evolántque sub signa Christi, ubi pro chartulis lusoriis librum, pro torque & annulis flagella & saccum, pro lautioribus mensis jejunium, pro plumis & molli toro rigidum lectisternium, pro largiore somno maturinum pervigilium, pro cessatione ac feriis laborem assiduum, denique pro deliciis amplexantur crucem volentes lubentes: nec habent, quod minùs doleant quàm mundi delicias evasisse; jámque illis unica est voluptas, omnibus carere posse voluptatibus.

Nisi quotidiana hæc essent, esse miracula diceremus. Sunt hodiéque in oculis viri principes, qui in Regum ac C Imperatorum aulis emicebant paullò antè, plurimis iisque honorificentissimis per Europam & Asiam Legationibus perfuncti, nunc lacernâ tritâ induti inter adolescentes tirones vilissima quæque ministeria cum voluptate obeunt, & tenui salino ac brevissimâ cenulâ contenti suavius esuriunt, quàm olim sint epulati. Vidi ego ipse meis oculis virum Jurisconsultissimum in religiosâ domo infra mensas genibus reptantem, micas ex more studiosissimè converrere. En mundi contemptum. Nam eruditus vir iste (quod facilè crediderim) dum ei Bartolus & Baldus in manu erant, si quis aureos plenâ manu sub mensam abjecisset, nec quidem aureos ita collegisset, ut postea collegit micas, cùm pavimentum perreperet.

Sed hîc animum subit, quod Paschasius, Ruffinus & Pelagius narrant de duorum Ascetarum colloquio. Alter illorum dixerat: Ego jam mortuus sum mundo. D Quem socius memorando dicto concutiens: Amabo te, inquit, circumspice, ne tibi ipse præfidas, & in foveam ruas. Nam etsi videaris tibi jam mortuus mundo, diabolus tamen nondum est mortuus. Hic non septem duntaxat artium magister est, sed innumerabilium.

Paschasius cap. 12. n. 5. Ruffinus num. 116. Pelagius lib. 11. num. 38.

Sic est profectò. Nec possum hîc, quin altùm ingemiscam, cùm secretâ æstimatione penso, quanti contemptores mundi, qui sibi jam Samsones videbantur, à Dalilâ turpiter attonsi inter amplexus mundi miserè perierint.

§. IV.

AVdite adolescentes audite juvenes & viri, audite senes. Si qui vestrûm fortassè dixerint. Ego mundo jam sum mortuus; idem ego vobis, quod Ascèta ille socio, in aurem insusurravero: Sed diabolus nondum est mortuus. Fuerunt non pauci, qui mundum à se conspútum paullò pòst blandissimis osculis salutárint, & ejuratas delitias toto amplexu receperint. Suave illis

videbatur bis perire. O inconstans mundi contemptor, quàm cœpisti bene, quàm malè finiisti, non finiendo bene! Audite ex innumeris unicum, quod dicta firmet exploratâ fide.

Anno millesimô quingentesimo septuagesimo octavo, in Brasiliâ in urbe Sebastianensi homo minimè plebejus à Josepho Anchietâ enixè petiit in Societatem Jesv admitti. Id verò se promisit facturum Pater, modò is negotia, quibus etiamnum implicitus tenebatur, transegisset. Transegit. Interim humanæ prosperitatis & mundi amor cor hominis suavissimè pertentare; religionis onera, ut intolerabilia, exaggerare; obedientiam strictissimam, paupertatis & castitatis leges difficillimas repræsentare; subjicere sensibus intermortuos honores, & æternam voluptatis fugam; continuos labores amplificare, menti omnia ut asperrima objectare; sic sensim omnem religiosæ vitæ cogitationem abolere & extirpare. Haud ita multò pòst Josephus homini fit obviam, & humaniter quærit: Ecquid ex humanis se tricis expediisset. Ille malè sibi conscius ore trepido verba componere, effugium quærere, mutatum animum velle tegere. Quod ut tectiùs faceret, amplioribus titulis, quàm par erat, Patrem compellans, se quidem impedimentis ait jam esse liberum; ceterùm statuisse in Lusitaniam redire: Illic in patriâ denuò Societatis se candidatum fore, & verò etiam in Societate moriturum. Frons bona, verba speciosa, mens alia. Intellexit Josephus hominis inconstantiam, vultúque ad severitatem composito, humerum proximè assistentis manu leniter pulsans: Sodes, inquit, quod de profectione, ais, venies quidem in Lusitaniam, tamen neque in patriâ, neque in Societate, sed in Brasiliâ morieris, & eo mortis genere, quo dignus est qui Deum invitantem spernit. Si habuisset fidem monitis, næ ille sibi optimè consuluisset. Sed debebatur aliis, opinor, inconstantiæ documentum. Rediit ille in Lusitaniam, & inde Brasiliam repetiit. Dum iter per montes facit, à comitibus seu destitutus, seu quo casu abjunctus, nusquam comparuit. Evoluto demum anno cadaver ejus arefactum ad ingentis rupis radicem repertum, & agnitum est. Res testatissima est infinitis ejusce modi tragœdiis.

Hæc iis præmia debentur, qui mundum, quem cœperant contemnere, denuò amplectuntur; qui Deum, quem cœperant amplecti, denuò contemnunt. Fidem Deo datam fregisse impunè fuit nemini.

Addo. Juvenis non solùm mihi notissimus, sed etiam quia è condiscipulis meis, familiarissimus, animi modesti, sed tristioris vultus, nec ingenii multò lætioris, mundum nauseare cœpit ingenti spiritu: dixisses sub prima melioris vitæ initia inter cælites referendum. Nam ubi longo itinere tirocinii locum attigit, hospitem illius urbis monuit, epulum quàm posset lautissimum pararet, mox optimates adfore convivas, & ne falleretur, grandi numero. Juvenis ipse quaquaversum excurrens è triviis undique mendiculorum infimos coëgit. Hos ipse velut signifer omnium in hospitium adducens, & patrifamilias sistens: Atque hi sunt, inquit, optimates mei; curemus, ne quid desit ad omnem lautitiam. Accumbitur, estur, bibitur, fami ac siti libertas summa permittitur; principes, non mendicos diceres. Postquam exempta fames epulis, convivator omnes ad patientiam brevi cohortatione instructos cum liberali stipe dimisit, ipse ad tirocinii domum abiit. Hic prima omnium rudimenta ponebat, mundi & suiipsius contemptum eximium: hîc cælum & æternitatem ita versabat animo, ut eum edita magnarum virtutum exempla (& nihil affingo) plerisque charum conspicuúmque fecerint, atque si de meo sensu fatendum est, potuit is mihi, ut condiscipulo suo, in paucis sanctus videri. Eum annis complurибus sacra familia eduxit; pòst autem, ubi minimùm metuebat, amisit. Quippe in itinere campestri animum

A nescio quæ tristitiæ nubes obruit; quæ repentè omnem hominis sanctitatem ita expugnavit, ut induviis curtatis, certè mutatis, fugam denique in patriam adornârit. Ubi pristini omnis instituti, aut immemor, aut contemptor, paucis à fugâ mensibus vindicem Numinis iram excepit. Malis enim cœpit se non solùm moribus, sed & artibus dedere: ita ut cùm vera illum pecunia deficeret, adulterinam furtim producere, eâque Rempublicam polluere cœptaret. Verùm ut nemo unus, nec diu, nec omnes fallit, in principe quadam urbe comprehensus, lueréque jussus, inter lictorum carnificumque manus, cùm duceretur, ausus est veterem suam præsentémque fortunam conferre: ac palàm illacrymatus, ab edito pegmate, sive (ut sanè erant) à funeralibus illis corvorum rostris ad populum perorare: se perfidiæ sux, desertíque nuper Numinis pœnas solvere: ac jam tum, ubi vitæ illius insignia exuissel, visum se sibi, omnem
B honestatem, Deúmque abjecisse. Factum proin detestatus ferrum recepit & occubuit.

§. V.

O Munde immundissime quàm fallax es, etiam cùm verissimus videris. Quòd Judas Iscariotes in olivéto parricidarum agmini dixit: *Quemcunque osculatus fuero, ipse est, tenete eum*; idem suis immurmurat mundus: Hunc invadite, hic ipse est in victimam trahendus, quem amico osculo salutavero; hunc tenete, & ducite cautè, ne evadat. Sed mundum nemo gloriosiùs vincit, quàm qui contemnit. Mundi illices sunt, aurum, gloria, deliciæ, veneres. Contemnite. Quid enim aliud ista sunt nisi terrarum ilia, canorus aër, popina vermium, picta & bella sterquilinia? Spernite. Christus dies est, qui vos alet: Rex est, qui ornabit: lautus est, qui satiabit: speciosus est, qui felicitatum omnium cumulos largietur. Mundi gratia

Vitrea est, quæ, cùm splendet, frangitur.

C Omnia mundi fluxa & instabilia; amicitiæ illius insidiosissimæ. *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Mundus

Prodigus & stultus donat, quæ spernit & odit. Horat. lib. 2. epist. 2. ad Mecenat.
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis.
Quod petiit, temnit, repetit quæ nuper omisit.

Aman nuper ex infimo loco evectus ad summa in Assueri regno potentissimus, & pæne ipsius regis rex. Subitò mutavit dolus, & Aman illustre pependit funus in alto. Christus suos è cruce in paradisum, mundus suos è paradiso in crucem transfert, & crucem plerumque altam æternámque. Ite nunc, & mundo fidite. Sejanus alter Tiberius & ipsius pæne Imperatoris Imperator, omnia potuit quæ voluit. Brevî favor & amor in odium verterunt. Tandem Sejanus ab ipso Tiberio, potentiam ejus auctiorem metuente, desertus & proditus, ad Gemonias scalas abjectus & unco tractus est. Ocellus antè Cæsaris, nunc hostium primus: nunc omnium pedibus calcatur, quem priùs nemo non adorabat. Esth. 3. Manil. in Rabbin. ega Am eum. Sejanus eundem.

D *Ardet adoratum populo caput, & crepat ingens* Juvenal. Sat. 10. ver. 63. & 96.
Sejanus: —— sed quæ præclara & prospera tanti
Vt rebus lætis par sit mensura malorum?

Belisarius quid? post ingentes de barbaris victorias à Justiniano Imperatore oculis orbatus, è tuguriolo stipem à prætereuntibus emendicans: Viator obsecro, clamabat, da obolum Belisario, quem invidia cæcavit, non culpa. Ite nunc, & mundo fidite. Belisarius.

Thomas Morus vir longè integerrimus ad Henrico Anglorum Rege præmium laboris sui tulit securim, quâ cæsus est. Ite nunc, & mundo fidite. Nostro hoc ævo illustrium exemplorum plena sunt omnia. Non desunt oculi, nunquam deerunt hæc talia spectacula. Nimirum mundus constantissimè inconstans est; hoc uno sibi semper simillimus, quia semper perfidus. Ite nunc, ite ô mundi alumnuli, & clientuli beati, ite, & mundo fidite. Ita scilicet feles in speciem mites & ludibundæ, Thomas Morus Henrico VIII.

postquam

postquam plusculè cum musculis colluserint; eosdem ipsos & necant, & devorant. Hæret hedera tenui ramusculo? vitis & cucurbita ulmo? brevi cernes ruinam. Omnia in mundo tremula, lubrica, pendula:

Et subito casu, quæ valuêre, ruunt.

O vitreos mundi favores! Hodie mundus delicias offert, cras aut perendiè quisquilias; hodie mollissimum cervical subjicit, cras ad rigidum tribunal rapit: hodie se protectorem gerit, cras impugnatorem senties: hodie donariis te auget, cras ipsâ libertate spoliaberis. Mundo fidat, qui suaviter decipi desiderat. Verissimè dixit sapientissimus scriptor: *Ista est summa sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia.* Thomas de Kemp. lib. 1. cap. 1. n. 3.

Non ego hîc auctiore syllabo Calybitas, aut Franciscos, aut Columbanos, aliósque mundi contemptores illustrissimos, non Catharinas, non Agnetes, non Cæcilias percensebo. Unum addo, & finio.

Anno Christiano millesimo quingentesimo octogesimo tertio, unus aliquis è primatibus Jurisconsultus, B in religiosam sese familiam dicavit: cùmque is iter necessariò per patriam haberet, mater cum magnâ matronarum catervâ, atro habitu, passis crinibus obviam iit filio, eiúsque pedibus advoluta rogavit, ne matrem desereret. Sed & viri graves eundem ad aliquot milliaria comitati sunt, ut aliam ei mentem injicerent. Sed steterit miles Christi inconcussus, divum Columbanum æmulatus, qui matrem in limine jacentem & plorantem Hieronymi, imò Christi consilio, transiit. Vox Domini est: *Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.* Veriss. mè hæc summa est sapientia, per contemptum mundi tendere ad regna cælestia. Ennemi in Sicilia. Matth. c. 8. v. 22.

§. VI.

NEmo veriùs contempsit mundum, quàm qui à mundo maximè cultus, hunc cultum omnem generosâ indole irrisit. Hîc ego aliam Mariam summi nominis feminam Imperatricibus, Reginis, Principibus C feminis ideam, imò & omnibus Deiparæ cultoribus imaginem exactissimam sub oculos collocare operę pretium existimo. Periculosa laus quæ vivis impenditur. Laudare mortuos Siracidæ consilio, non tantùm ad commendationem tutissimum, sed etiam sæpe ad imitationem saluberrimum.

Mariæ Archiducis Austriæ in matrem Domini cultus & pietas:

Maria Archidux Austriæ, Rheni Palatina, utriusque Bavariæ Dux, & quondam Serenissimi Austriæ Archiducis Caroli conjux, Augustissimi Imperatoris Ferdinandi II. mater, &c. singulari cultu ac pietate (quod hoc loco maximè observandum) in matrem Domini ferebatur. Hinc quotquot sanctimoniâ & religione nobiles per orbem ædes Matri virgini sunt dicaræ (sunt autem quamplurimæ) tot pæne suâ munificentiâ coluit & ornavit Archidux Maria. Testis in Bavariâ jam ipsis in cunabulis virgunculæ adhuc religiosis studiis cultus *Mons sanctus*. Testis *Oetinga*, divinæ Virginis præsidio ac beneficiis clarissima. Testes in Styriâ *Cellæ Mariana*. Testes remotiores illæ, & orbe toto nominatissimæ, *Lauretanæ domus* in Italiâ, *Montis Serrati* in Hispaniâ, *Chastocoviæ* in Poloniâ, & aliæ denique, quas illustribus suæ liberalitatis monimentis præsens, absens Archidux Maria illustravit. Testes demum religiosæ Partheniorum Sodalium Congregationes, vel quæ in Bavariâ, vel quæ Græcii florent. Hîc certè Augustum suum nomen Princeps est professa, hîc Serenissimos liberos censeri voluit, adeóque magnâ voluptate præsidere vidit, hîc omnes Sodalium statas ac solennes religiones ita constanter & exactè tenuit, obivit, excoluit, hîc tot suæ magnificentiæ pignora reliquit, ut vel ab unâ hac Mariam Sodalitii gratiâ, amore, cultu, *Mariæ* nomen meruerit.

Res gestas hujus Heroïnæ alibi locorum carmen eruditum & emblema varium celebravit. Nos hîc soluto gradimur pede, quem paullulùm lubet protollere, non tantùm ut ubique gentium suus stet virtuti honor post fúnera, sed etiam ut nostris misceamus Rosis Archiducem Mariàm, omni virtutum genere fragrantissimam Rosam, & reverà dignam, quæ ad accendendum imitationis studium oculis omnium proponatur. Numeremus tam odoriferi floris folia.

Virtutes: 1. Humilitas.

I. *Humilitas*, seu animi submissio, & modestia in sensu, inter virtutes si non summa, certè prima & dux aliarum. Hîc Cassiodori optimam vocem exaudio: *Sic est in Principibus Humilitas gloriosa, quemadmodum in mediocribus odiosa jactantia.* Probè se Archidux Maria circumspiciebat, in seipsam descendebat, pernoscebat mortalem se natam, utique & moriturum deprehendebat, cavebat ne alterutrius fortunæ vel splendore vel caligine pius ille perstringeretur intuitus; impressum altè præsagium animo alebat, quod Psaltes comminabundus occinit Principibus: *Ego dixi, Dii estis; vos autem sicut homines moriemini.* Denique his cogitationibus ad omnem sui despicientiam se componebat, & cùm in aliis officiis Christianis vinceret æquales, in hac humilitatis contentione quotidie superabat seipsam. Ex hoc fonte incredibilis in despicabiles ac miseros homines facilitas, pari cum charitate juncta emanabat. Nosocomia & pauperum tabernas frequentiùs an studiosiùs adierit, definire non ausim. Ibi verò tanquam in regno suo triumphabat Humilitas. Non vultum obducebat, non avertebat oculos, non pellibus aut manicis involvebat manus. Neminem horrebat, non scabiem, non fœdiores morbos declinabat. Solabatur singillatim, prensabat etiam non minùs feriò ac benevolè, quàm parentes solent suos liberos. Nunc ulcera suis ipsa digitis contrectabat, quod in sanctissimis viris ac feminis miramur, nunc puris eluviem comprimebat. Cibum deinde Princeps instruebat ipsa, dividebat, pauperúmque trepidas manus ad patinam ducebat. Famulabantur matris exemplo filii & filię, & sollicitum in hos egentes Christos amorem à Sereniss. parente suaviter & efficaciter discebant, oculis & auribus hac disciplinâ imbutis. Pergebat interim mater, quadras & lances, & opsonia subjiciebat, pocillabatur, lectos postmodum non levi brachio adornabat: verbo, ancillabatur. Jis etiam, qui à fortunâ vel miseriâ pejùs multati, pecuniam sine teste, velut aliud agens, cautè ac præter ordinem in sinum conjiciebat aut in manum, ut & suæ gloriæ, & alienæ simul invidiæ unâ fideliâ obstrueret Humilitas. Neque hæc tantùm in mendicorum tuguriis, sed & domi egit semper Archidux Maria, & à Serenissimis liberis agi voluit. Tantum aberat à primo ejus limine omnis fastus & superbia. Nimirum hoc est mundum contemnere, hæc illa fides oculatissima, quæ Christum in suis agnoscit; hæc vera sui despicientia, hæc Humilitatis illustrissima sunt paradigmata. Humilitas honorata Bernardo grande fuit miraculum. En Rosam vel ab unico eóque primo folio æstimandam. *Psalm. 81. v. 6. & 7.* Erga patres & ægros obsequium.

2. Religionis amor.

II. *Religionis amor.* Divinas ædes assiduè frequentabat Archidux Maria, ad sacras aras prolixè ac palàm advolvebatur, supplicationes solennes sæpissime deducebat, in quibus ita cum liberis Serenissimis aderat, ut hoc spectaculi à peregrinis miraculum, à vulgo stuporem, à piis subinde lacrymas, à sequioribus etiam approbationem extorqueret, ut denique Augusto pietatis exemplo commoveret universos. Placet etiam verbum ore aureo dignissimum, in immortalis memoriæ tabulis adamante signandum adjicere. Movebatur res quæpiam non summi momenti, iis tamen, qui nomen priscæ religionis salvum vellent, offensionem non levem paritura. Hîc Archidux Maria velut murum aheneum pro domo Dei sese objiciebat, & cùm imperio non satis posset, opem à Constantiâ sumebat. Sanctè igitur ac graviter palàm etiam affirmabat, se potiùs compositis in dorsuariam corbem liberis, iisque in humeros assumptis, avi- Erga fidem Catholicã constantia.

ptis, avitas Bavariæ terras repetituram, vel solam, quam ut aliquid admitteret, quod Catholicæ integritatis amâtes ullâ offensiunculâ posset turbare. Verbum bonum, neque fide magis ac religione quàm constantiâ venerandum. En Rosam foliis nequaquam deciduis vernantem.

3. Zelus animarum.

III. *Zelus animarum.* Singulare in hominibus Christo conciliandis à singulari charitate profectum studium adhibebat Archidux Maria. Quos enim pravæ religionis aut vitæ morbo sontico tactos intelligebat, omnibus piis artibus, ad mentem ut redirent, moliebatur. Appellabat comiter, conferebat graviter, familiariter proponebat meliora dogmata, mores sanctiores. Denique ut homines errore captos à salutis æternæ naufragio vindicaret, cum Apostolo omnibus omnia fiebat, in omnes sese formas induebat: majestatis nonnunquam immemor, charitatis semper tenacissima, idque solerter prorsus intelligens, pro variâ laborantium habitudine, varia tentanda esse remedia. At enim ubi pervicaciorem quempiam sentiebat, sacram etiam movebat anchoram; adibat; solabatur, opitulabatur, commonefaciebat, rogabat denique & obtestabatur. Sed & exorari interea Deum nuncupatis clam piis votis ac precibus, tum interpositis incruenti sacrificii sacrosanctis mysteriis, curabat. Quæ verò & quanta mulier? Eo nomine, eâ dignitate, tanto jam natu Princeps. Ita verò illustria curabat capita, ut nec viles quidem homines & pars vulgi ultima ab his studiis excluderentur. Nimirum ut animos à vitæ aut religionis pravitate ad Dei cultum converteret, voto, suasu, consilio, ope, auctoritate, modis omnibus satagebat. Nec enim illud Apostoli nesciebat: *Si quis ex vobis erraverit à veritate, & converterit quis eum, scire debet, quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus à morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Archiduci Mariæ summi momenti labor fuit, lucrari animam vel unicam.

Studium ut à vitæ aut religionis pravitate homines ad Dei cultū converteret.

Iacob. c. 5. v. 20.

§. VII.

4. Cultus & usus frequens SS. Eucharistiæ.

IV. *Cultus & usus frequens SS. Eucharistiæ.* Mirum est, quanto, quàm divino cultu augustissimum hoc mysterium Dominici corporis & sanguinis complecteretur Archidux Maria. Germanam Rudolphi I. gentis Austriacæ conditoris, ac Romanorum Imperatoris prolem tanto post intervallo cognoscere. Cujus Herois inter eximias alias virtutes, ea est immortalitati litteris ac memoriâ omnium commendata, quòd incredibili religione sacrosanctam Eucharistiam coluerit. Majorum non dissimilis Princeps Maria, Græcii in Sodalitio Corporis Christi annumerari voluit. Aspectum mysterii hujus non aliter semper expetebat, quàm anhelus aliquis viator mediis æstibus peroptat gelidum fontem. Singulis quibusque Dominicis diebus noxas ritè confessa, sacram synaxin instituto non religioso magis quàm constanti frequentabat. Ut omittamus intercurrentes divorum nominationum anno vertente celebriores festos dies, quibus eandem sacræ Exomologeseos ac Communionis religionem non obire religioni sibi duxisset. Jam verò Serenissimos liberos, ubi primùm per ætatem licuit, divinæ huic mensæ admovebat, ut matrè ad eandem pietatis palæstram assuescerent. Sed & universum illum aulæ suæ familiarem populum quàm posset frequentissimè divini panis fieri participem studebat. Quàm jucundum fuit hoc piis olim spectaculum, cùm præeunte ad cæleste hoc epulum Serenissimâ Archiduce, liberisque unà comitantibus, succederet ordine prolixo aula universa! Optimè Vellejus dixit: Facere rectè cives suos Princeps faciendo docet. En iterum Rosam non solùm speciosam oculis ad voluptatem, sed & fructuosam animo ad sanitatem.

Cura ut liberi ad communionem assuescerent.

5. Modestia in cultu.

V. *Modestia in cultu.* Cultus vestium Archiduci Mariæ semper infra mediocritatem omnis fuit, maximè ab illo fatali divortio, quod cum Serenissimo conjuge mors ei fecerat. Sed & anteà, velut altera Esther Deum affari poterat: *Tu scis necessitatem meam, quòd abominer signum superbiæ, quod est super caput meum in die ostentationis meæ, & quòd nunquam lætata sit ancilla tua, ex quo huc translata sum usque in præsentem diem, nisi in te Domine Deus.* A conjugis morte Archiduci Mariæ labor omnis (nam hostis infestissima inertis otii semper exitit) & industria, & cultus, & fusi, & flamina, & acus, & purpura, & aurum, & gemmæ ad sacrificas vestes, ad altarium frontalia, ad supellectilem sacram, ad cultum denique sacrorum ex aliis consecratis translata sunt. Ut nihil augustis illis manibus elaboraretur, nisi sacrum mox futurum. Eodem hoc stylo Serenissimæ Archiduces filiæ apud matrem educabantur. Labor & opus urgebatur, segni otio penitus exclusa. Atque hinc factum, ut nulla Græcii, nulla in illarum provinciarum ullis civitatibus templa, pauca etiam in pagis fortassis obscurioribus reperirentur, quæ non præ se ferrent & venerarentur Augustæ illius Archiducalis manûs monimenta. Taceo vicinas provincias, ad quarum ædes sacras simili operosâ largitate cohonestandas illa eadem & industria & beneficentia se prorogavit: ut meritò multis miraculo fuerit, Principem sui splendoris ac cultûs tam negligentem, cumulando sacrorum apparatui tam effusè studuisse. Fuerit ergo in elogiis Reginæ Olympiadis, quòd ea maternis manibus chlamydem, aliâque regia ornamenta filio Alexandro texuerit atque adornarit, certè in laudibus Mariæ Principis immortalibus ea semper enitescet, quòd illius labore ac operâ Numinis aræ ac templa, dignitatem ac lucem novam non mutis Marianæ virtutis argumentis acceperint. Hanc in cultu modestiam mirificissimè commendavit illa, quam paullò antè laudavimus, modestia in sensu. Inaudita fuit Archiducis Mariæ in feminas parturientes benevolentia, facilitas, officium, opera. Sanè ab hujus Principis præsentiâ solatium, à memoriâ beneficium puerperæ Græcii pæne omnes exposcebant. Nec votis inanibus. Cui enim vel vilissimæ mulierculæ vocatæ excusâvit præsentiam, consilium, imò etiam, si peterent, ulnas & manum? Aut quas non in vilissimas casas, omisso aulæ ministerio, cum familiaribus matronis ad signum & votum advolavit? ut se vel obscurissimæ cujeque matrifamilias in pariendo præstitem daret. Quoties interclusâ sibi atque interdictâ quiete solidas noctes his officiis condonavit? Quamvis contingebat aliquando, ut longâ expectatione (quod fit) defessa Princeps, corpusculum in vile aliquod anguſti tugurioli stratum conjiceret, ut ad manum laboranti puerperæ, & ejus aspectum suspiranti semper adesset. Vidit hoc, & audivit Græcium; vidit & erubuit tantam in suâ Principe cum charitate tantâ junctam animi submissionem, & in sensu modestiam.

VI. *Vigilantia.* Monens suos graviter Christus: *Sint lucernæ ardentes in manibus vestris:* ut iis instructi Dominum adventantem multo cū lumine præstolarentur, exciperent, deducerent. Audierat hoc frequenter Archidux Maria. Sed & illud Salomonis de muliere forti: *Non extinguetur in nocte lucerna ejus.* Quid ergo? Statuit, ut in ceteris, ita hoc in genere Heroïdem illam sibi æmulandam. Igitur lucernam eo sibi artificio concinnari voluit, ut in eâ lumen, citra cujusquam operæ aut manûs adminiculum, etiam sine periculo nocte totâ perseveraret indefessum. Quorsum hoc? inquis. Non paupertas solùm, sed & pietas ingeniosa est. Tam ardens precandi studium in Archiduce Mariâ semper viguit, ut id neque die exhauriri neque de nocte posset extingui. Quotidianum erat duarum, vel amplius, horarum matutinis precibus sacrosanctum Missæ sacrificium antevertere; illi deinde, quod diebus singulis ex more ter oblatum ferebatur, religiosè interesse; nisi forsan itineris difficultas rem divinam bis duntaxat pateretur peragi. Duarum horarum precibus & triplici sacrificio piorum librorum

succede-

succedebat lectio huic Principi familiarissima æquè ac jucundissima, quam etiam inter epulas, cùm corpus privatim reficeret, sibi voluit adhiberi. A prandio discussis negotiis stata ac dilucida redibant orationum intervalla; ad noctem rediit illa pervigil, de quâ loquimur, lucerna, & cum illâ præteritæ diei discussio, examen conscientiæ, precationes aliæ, ex propriâ Principis religione assumptæ, piæ illæ ac diuturnæ. Inde noctis continuum & quies; tenebræ nunquam: pervigilabat enim constans lucerna, neque oleum & operam perdebat felix hæc pietatis administra. Nam ubi de more Archidux Maria expergiscebatur, mox ad precum libellum, qui semper ad manus, & ad oratoriolum, quod imminebat lateri, se lectulo subducens, conferebat. Hinc vota, hinc gemitus & suspiria, hinc precationes & sancta desideria, hinc ea quorum fidelis lucerna illa & taciti parietes, & muta noctis silentia fuerunt conscia. Simili religionis nomine Gregorius Magnus laudat Symmachi Romani Consulis filiam. Hæc marito mortuo religiosissima jam vidua noctu gemina candelabra ad lectum habuit lucentia, quæ nocturnas preces adjuvarent; neque enim solùm spirituales, ait Gregorius, sed & corporales tenebras amica lucis oderat. Laudent alii Aristophanis, Epicteti, Cleanthis, Demosthenis lucernas; extollant Theodosium Orientis Imperatorem, cui ad historicas lucubrationes lucerna fuit, quæ suo se artificio movebat & alebat, oleumque sibimet affundebat, ut quod flammula pastu assiduo hauserat, instauraret, ne ministri ob nocturnum famulatum insomniâ vexarentur. Laudanda hæc omnia; his tamen omnibus, si quid rectè judico, Marianæ lampadis jubar videri debet illustrius, quòd illud non ad eruditionem profanam, sed ad solidam Christianámque pietatem Archiduci Mariæ præluxerit.

Greg. lib. 4. dialog. c. 33.

Acta Sanctor. Matthæi Raderi c. 6. mihi p. 36.

§. VIII.

7. Cura pudicitiæ.

VII. *Cura pudicitiæ.* Pudicitiam inter aulæ delicias & luxum tueri integram, difficile negotium. Ubi mollior vestitus, liberalior somnus, copiosior victus, ubi licentiores excurrunt oculi, minùs adstrictæ sunt manus, & ipsa vivendi ratio delicatior, ibi cura pudicitiæ longè difficilior. Ea enim virtuti huic indoles, ut inter dura & aspera servari possit sanctiùs, quàm inter mollia & amœna. Flos est tenerrimus pudicitia, solo tamen gaudet asperiore & minùs pingui. Et olim certè jactabatur vulgatum illud: Exeat aulâ, qui vult esse pius, qui pudicus. Hoc igitur illustre, hoc aureis gemmeisque notis dignum, tantum in unâ hac Heroinâ virtutis & industriæ fuisse, ut in amplissimo suo Parthenone, gynæceo nobilissimo, ætate, formâ, opibus, deliciis, omnibus denique nominibus regium in morem florente, inviolatam integritatis existimationem possideret; eámque tantam quantam vix inter paupertatis angustias sit reperire. Hoc Archiducis Mariæ fuit ingenium, ea viguit domestica disciplina, ut provocare liceat ad ipsam famam, quæ Archiducalis gynæcei alumnas virgines tam prolixè simul ac gloriosè semper est prosecuta, ut is felicissimum se matrimonium contraxisse crederet, qui ex illâ Palatinâ familiâ domum duxisset uxorem. En Rosam pudicitiæ laude insigniter odoriferam.

Lucanus lib. 9. Pharsalicor. Ictis, Intrat in aulam, qui vult esse pius.

8. Humanitas & clementia.

VIII. *Humanitas & Clementia.* Persarum Reges ventositate miseræ vanitatis, ut Rupertus loquitur, eò progressi sunt, ut adorari se vellent, suos mancipiorum pæne loco numerarent, sui videndi copiam non temere vulgè facerent, terrámque regiis pedibus attingere nefas ducerent; si quis injussu regio eos accederet, propiúsque subiret, capitale id ei esse juberent, ut scilicet plus homine putarentur aliquid habere. Statira tamen Artaxerxis Mnemonis conjux volente conjuge eâ fuit clementiâ & facultate, ut cùm prodiret in publicum, lectică patente velóque latè reducto id faceret, quò adeundi omnibus ac supplicandi locus esset. A simili humanitate & clementiâ commendatur Archidux Maria; hæc facillima fuit aditu, qui ad eam pronus semper & patens, iis etiam qui aliàs solo tenuitatis, miseriarum ac vilitatis suæ meritò à Principum limine adeóque aspectu solent arceri. Nihil illa ferebat iniquiùs, quàm Majestatem suam inhumano fastu afflatam. Procul ô procul toto cælo ab Archiduce Mariâ typhus ille Persicus. Meminerat, Principes, & qui in summo Magistratu sunt, tam studiosè inferioribus accedere debere, quàm benevolè ipsi vellent à Deo admitti. Sciverat illa Principum accessus miseris non obstruendos, aures neutiquam obsepiendas, si quidem & ipsi cuperent propitium & facile Numen invenire. Revetà hoc in genere Deus plerumque mores humanos induit, repellit eos, qui à se alios repulerant; non audientes nec ipse audit. Quod inter plura sapienter Justinianum Imperatorem admonuit Agapetus. Hinc Imperator iste singulari præditus comitate cuivis facillimè adeundi & compellandi se potestatem faciebat. Adrianus Imperator erga humillimos etiam mirè civilis & humanus, detestabatur eos, qui dicerent: Principis Majestatem ubique servandam. Trajanus Imperator monentibus amicis, quòd parum memor Imperatoriæ Majestatis, nimiùm sese omnibus exponeret: Talem, ajebat, præstabo Imperatorem privatis, qualem optarem ipse privatus. Meminerat Archidux Maria, à Maximiliano I. Austriaco, Principe humanissimo, verecundos & timidos ita quandoque animatos, ut ii liberè velut filii cum parente, quod vellent, pertractarent. Meminerat, Rudolphum I. Cæsarem Austriacum hæc verba ad suos usurpare solitum: *Simite homines ad me accedere; neque enim ideo ad imperium evectus sum, ut arculâ circumclusus delitescam.* Meminerat, janitoribus Imperatoris Antonini, ideo Pii, plus olim laboris fuisse in admittendis hominibus tenuissimis, quàm in submovendis ponendum? Meminerat hæc Archidux Maria, eáque omnia uno suo exemplo præstabat. Admittebat supplicabundos ad lecticam, & ad manum cum Statirâ, ad conspectum & ad aures cum Rudolpho, ad domum & ad penetralia cum Antonino; nec tantùm admittebat, sed ad Sereniſſimos Archiduces Carolum maritum, Ferdinandum filium adducebat, interpretem agebat, anxiè, velut suam ipsa causſam peroraret, miseros commendabat. Subinde gemitus, piæque inter singultus & suspiria querelæ, ipsæ etiam lacrymæ obtestantibus comites nonnunquam accedebant. Quandoque, quod obstupescas, flexis genibus Archidux lentam paullulùm ac difficilliorem misericordiam extorquebat. Non hîc ad calculum revocandum, quoties & quibus Archiducis Mariæ benignitas saluti fuerit, quàm multos omnis ordinis ac sexûs à mœrore ac luctu, à capitis & famæ dimicatione ad vitæ & existimationis, lætitiæque integritatem revocarit. Habemus Rosam florum omnium verè Reginam.

Acceſſus ad eam omnibus patens.

Patronam se gerebat pro pauperibus.

9. Eleemosynarum largitas.

IX. *Eleemosynarum largitas.* Hic multa paucis licebit exequi. Infinitas eleemosynas in pauperes erogavit Archidux Maria. Senserat hæc beati Pontificis Leonis monitum, & sibimet quasi totidem syllabis imperatum acceperat: Idcirco te Deus abundare voluit, ut per te alius non egeret. Quâ in re auream Tobiæ præceptionem fidelissimè servavit: *Quomodo potueris, ita esto misericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue.* Non damnavit opes tenebris, nec antris abdidit divitias, sed in multos, Senecæ dicto, liberalitatem suam censuit dividendam; nec segnis aut lenta id factitavit, prompto liberóque animo in egentium turbam sua munera effudit; abundanter tribuit. Nec domi tantùm & in urbe liberalitatis hujus fontes sunt enati, peregre quoque cùm iret, munificentiæ siæ retinens *dispersit, dedit pauperibus: Ubicunque*, ait Seneca, *homo est, ibi beneficio locus est.* Hic verò dicet: licebit: ibi beneficio locus fuit, ubicunque Archidux Maria fuit. Quamquam & solis instar ibi sæpius arcanâ

Tob. cap. 4. v. 8.

Psal. 111. v. 9.

Seneca de beatâ vitâ cap. 24. mihi pag. 247.

Alii Memor. v. de laude Memoria Alexand. Neapol. l. 2. tit. dicer. fam.

Omnia pietatis instrumenta, vel necessitatis amulera inter eleemosynas numeravit.

arcanâ & beneficâ vi sentiretur, unde splendore ac majestate plurimùm abesset. Nec solùm pecunias & argentum, sed etiam vestes, esculenta, poculenta, medicinas, pharmaca, precum libellos, icones sacras, omnia denique vel pietatis instrumenta, vel necessitatis amuleta inter eleemosynas censuit numeranda. Hæc enim quotidie plenis calathis Maria in egenos sparsit. Difficile est vel linguâ vel calamo satis efferre, quoties, quàm largè nudis vestitus, famelicis cibus, peregrinis commeatus, viduis census, scholasticis sumptus annuus, ægrotis medicina, Nosocomiis epulum, captivis lytrum, reis solatium, puellis dos, pupillis domicilium, verecundis pauperibus subsidium nummarium, omnibus denique opem Mariæ Archiducis flagitantibus ingesta sint munera. Quoties ii, quos pædore, fame, pudore jam propè enectos privati parietes sepelierant, inopinato tanquam Dei beneficio lucem antea exosam, jâmque fugientem animam tenuerunt? Quoties aliqua vilis anima, cunctis nuper opibus destitutâ, mox per Archiducem restituta, vindici suæ atque assertrici acclamavit: Ad tua, Princeps, dona revixi? Denique familiaris adeò ac germana fuit Archiduci Mariæ misericordia, ut cum Hussæo Principe licuerit illi dicere: *Ab infantiâ meâ crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. Si despexi pereuntem, * eò quòd non habuerit indumentum, & absque operimento pauperem. Si non benedixerunt mihi latera ejus, & de velleribus ovium, mearum calefactus est.* Ita certè multis pòst annis ipsa egenorum ergastula, ipsi sontium carceres, ipsa prochodochia, ipsa paupertinæ plebis prytanea & orphanotrophia non alio quàm *Matris* nomine Archiducem Mariam appellarunt, & ejus mortem anteà communi sensu ac lacrymis veluti suam orbitatem ac solitudinem deplorarunt. O Rosam non pulchram solùm & formosam, sed innumeris perutilem & fructuosam!

Iob cap. 31. v. 18. & seqq.

** Præternumero.*

Egenorum mater appellata.

§. IX.

10. Prudentia.

X. Illustris ac prædicanda semper fuit Archiducis Mariæ *Prudentia*. Cujus fructum, ut decuit, primum ac maximum percepit olim Serenissimus Carolus Archidux Mariæ conjux, qui magnâ voluptate animi expertus est, quàm verè dixerit Chrysostomus: *Nihil potentius muliere bonâ & prudenti, ad instituendum & informandum virum quodcunque voluerit: neque tam leniter amicos, neque magistros, neque Principes patietur, ut conjugem admonentem atque consulentem. Habet enim voluptatem quandam admonitio uxoria, cum plurimùm amet, cui consulit. Multos possum afferre viros asperos & immites, per uxorem mites redditos & mansuetos; ipsa enim si prudens erit & diligens, omnes vincet, & conjugis superabit diligentiam.* Hoc igitur non solatii tantùm, sed & emolumenti est marito ab uxoris prudentiâ. Salomonis effato: *Domus & divitiæ dantur à parentibus; à Domino autem propriè uxor prudens.* Quid porrò in illo interregno, antequàm Serenissimus Ferdinandus Archidux solenni ritu inauguraretur Princeps, quàmnam prudentiam in Serenissimâ Mariâ tunc gubernante desiderarunt provinciæ, quam non repererint? Quamvis enim justo & gravi mœrore configeretur, quamvis domesticarum curarum non leve pondus incumberet, quamvis Turcarum vicinia ferrum, flammas, vastitatem indiceret, adeóque inferret, quamvis intereà tot tempestates coquerentur, Maria tamen semper illud in muliere admirandum, in Principe necessarium ornamentum præstitit, Prudentiam, eamque tam integram & exactam, ut in eâ unâ provinciæ aliàs destitutæ felicitatem suam mirarentur. Et quantum Ferdinandus Archidux etiamnum juvenis ad gubernaculum admotus in unâ Matris sapientiâ, præsidii semper collocatum esse judicavit? Quoties hæc ipsa mater intricata negotiorum volumina mirâ consiliorum suorum dexteritate retexuit? Quoties altâ quadam mente impendentes rerum adversarum turbines ac procellas & prævidit, & quantum homini fas, etiam antevertit? Prudentissima profectò ac solertissima fuit Princeps, cujus ea vigilantia & sagacitas animi semper eminuit, ut pro omnium incolumitate perennes sibi vigilias ipsa videretur indixisse. *Sapiens mulier ædificat domum suam.*

Chrys. tom. 3. hom. 60. in cap. 10. Ioan. mihi pag. 247.

Prov. c. 19. v. 14.

Prov. c. 19. v. 14.

XI. *Justitia.* Salomone teste, *initium viæ bonæ facere justitiam: accepta est autem apud Deum magis, quàm immolare hostias.* Justitiæ, virtuti regiæ, plurimùm semper studuit Maria Princeps, inimica litium, pacis ac tranquillitatis amantissima. Hinc istud genus hominum, qui linguas litibus exercent, & sua foro vendunt jurgia, ad æquissimas, quas potuit, juris leges semper revocatos esse voluit. Senserunt hujus vim virtutis infelices illæ animæ quas prolixissimæ fori concertationes in annos & pæne sæcula protractæ, omnibus propè fortunis solent evertere. Senserunt plurimam opem pupilli, viduæ, egeni, qui adversùs omnem vim, fraudem, injuriam certissimum semper ac tutissimum in Archiducis Justitiâ repererunt asylum. Patebant semper Augustæ fores non ad querelam modò deplorandam, sed etiam ad reportandum solatium, ad impetrandum auxilium. Neque id solùm eâ tempestate egit Maria, cùm devoluto ad se potestatis & imperii fasces sustineret, Serenissimo Ferdinando filio nondum rerum potiente; verùm etiam eo jam feliciter imperante cursum eundem tenuit, & quasi novam Græcio Pulcheriam dedit, singulari simul pietate ac justitiâ universam informans aulam. Titus Imperator, quod Tranquillus memorat, justitiæ tenax nulli civium quidquam ademit, alieno prorsùs abstinuit. In ceteris verò desideriis omnium hominum id obstinatissimè tenuit, ne quem sine spe dimitteret. Quin & domesticis admonentibus, quàm liberaliùs polliceretur, quàm præstare posset: Non oportere, ait, quempiam à sermone Principis tristem discedere. Hæc Archiduci Mariæ ex æquo convenire affirmaverim: neque verò tantùm nemini quidquam ademit, & alieno abstinuit, quod Justitiæ, sed & sua ultrò dedit, quod liberalitatis est; ita porrò suum cuique jus distribuit, ut ab eâ nemo mœstus recesserit. Optimè dixit Cyprianus: *Justitia regis* (nos, Justitia Archiducis) *gentis munimentum, gaudium hominum, egenorum solatium.* En Rosam mille usibus paratam.

Prov. c. 19. v. 14.

Cyprian. de duplici cam. abl.

XII. *Fortitudo & Constantia.* Quot Fortitudinis & Constantiæ, quámque illustria vivens moriens Maria Archidux trophæa sibi posuerit, viderunt multi, dixerunt nonnulli, mirati sunt universi. Stetit hæc Heroïs media inter tot suorum funera. Stetit Archidux, nec ad parentum, fratrum, sororum mortes concidit. Vidit hæc mater sex liberos suorum obitu immaturo tolli, clausitque iis oculos inversâ lege naturæ, à quibus suos extremùm claudi cupiebat; hæc quidem acerbè sensit, nec tamen in saxum obriguit, mariti manes composuit; nec luctu indecoro victa est, nec in flammas desiluit, ut Indorum feminæ ad maritum mortuum jam cremandum; *a* nec parieti caput impegit, nec ejulatu nunquam desituros edidit, ut Pericles filio Paralo defuncto; nec ardentes ore carbones hausit, uti Portia M. Catonis filia; nec cineres extincti conjugis bibit, uti Mausoli Artemisia. *c* Quid hæc dico? Nihil à sanguinis dignitate, nihil à virtutis opinione, nihil à religionis gravitate alienum admisit aut indignum. Prætermitto calamitates publicas, insultus hostium, incursiones Turcarum, patriæ pericula, finium vestationes, munitiones occupatas, expeditiones nostrorum infaustas, intestina dissidia, flammarum & sanguinis confusionem, stupra, tumultus propinquos, & ceteram malorum Iliadem, ad quæ velut ad Lydium lapidem Mariæ constantia præclarum sui periculum fecit. Quidquid enim vel ad excitandas noxas, vel ad virtutem exstimulandam, vel ad probandam patientiam vi superûm in illam immisit, totum

Fortitudo & Constantia.

a Fabri. cap. 6. mihi pag. 51.

b Alex. ab Alex. lib. 5. cap. 5. mihi pag. 479.

c Fabri. cap. 6. mihi pag. 479.

totum ejus Constantia & Fortitudo excepit, toleravit, vicit. Quamvis enim non ad omnem malorum varietatem prorsus occalluerit, quod & Job de seipso fassus; *Nec fortitudo lapidum*, inquit, *fortitudo mea, nec caro mea ænea est*; animum tamen præsentissimâ sibi semper fortitudine ita obfirmavit Maria, ut in adversis omnibus cum eodem Jobo tam fortiter quàm constanter dixerit: *Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum*. Tot scilicet decumani fluctus in scopulum Marpesium illidebantur. Solùm in tanto tot ærumnarum impetu generosus interdum gemitus excutiebatur: *Hem! ut graviter hic casus me premit!* Premebat tantùm, non opprimebat. Animus invictus inter tot obstantia eluctabatur ad alta, & ad sui originem Deum, cui sese suámque voluntatem omnem pientissima Princeps ex toto submittebat. Hanc infractam Christianæ fortitudinis palmam non tantùm toto vitæ curriculo, sed etiam inter acutissimos letalis morbi dolores retinuit Maria. Horrorem mortis jam antè diuturnâ, ut opinor, consuetudine deposuerat. Quâ in re illud argumento est: Mortualem vestem, quâ operiri voluit moribunda, annis aliquot ante mortem in obseratâ arculâ, quocunque tandem terrâ marive pergeret, secum circumferebat, ut nunquam non in oculis & ad manum esset certum mortis speculum atque hortamentum. Quod & Maximilianum I. Austriacum Imperatorem fecisse constat, qui triennio ante mortem capulum funebrem quacunque iter faceret, circumvexit, ut assiduo hoc spectaculo ad cogitationem mortis identidem se revocaret. Quod Archiducem Mariam æmulari voluisse non ambigendum. Sed multos ea cistula decepit, qui cùm observarent eam suæ dominæ adeò cordi esse, nescio quid auri & cimeliorum latitare suspicabantur. Cùm interim in illâ unum suæ mortis instrumentum & ornamentum frequenter Archidux intueretur, & ad hoc speculum meditabunda, de suprema vitæ periodo seipsam commonefaceret, unâque has exuvias exoculata cælum suspiraret. Felicissima vitæ clausula hanc mortis præmeditationem secuta est. Etenim fugiente jam animâ contentè regavit, ut sibi voce præiretur illa precatio: *Anima Christi sanctifica me.* Precatiuncula tota hæc est: *Anima Christi sanctifica me, corpus Christi salva me, sanguis Christi inebria me, aqua lateris Christi lava me, passio Christi conforta me. O bone IESV exaudi me, intra tua vulnera absconde me; ne permittas me separari à te, ab hoste maligno defende me, in horâ mortis meæ voca me, & jube me venire ad te, ut cum sanctis tuis laudem te in sæcula sæculorum.* Hæc suprema fuerant orantis & expirantis verba. *a* Vespasianus Cæsar olim dixerit, Imperatorem stantem mori oportere. *b* Nos rectiùs affirmamus, Christianum orantem, & ad regnum Christi aspirantem oportere mori.

Huc, Lector, nostram dictionem *c* duxit Contemptus Mundi. Mundum Archidux Maria sui semper simillima, tum totâ vitâ, tum etiam post mortem ipsam generosissimè contempsit. Nam viva distinctè jussit cadaver suum altâ nocte pauculis deducentibus, unâ alterâve face prælucente, obscuro atque obducto carpento, in ædes divæ Claræ tumulandum deportari. Religio fuit à supremis ejus imperiis discedere. Ita vel mortua inanissimas mundi pompas exemplo taciturno damnavit. Nam avitas majorum imagines, regia utriusque gentis stemmata, pullatos Palatinorum cuneos, Serenissimos vero luctu palàm attratos, omnem denique Augustalis funeris apparatum Humilitas & Mundi Contemptus excluserunt. Totum hoc officii genus nocti & silentio commissum. Repeto, quod supra dictum: Hæc verè summa est sapientia, per Contemptum Mundi tendere ad regna cælestia. Sed jam ad Actiones, quas Mundi Contemptus parit, progredimur.

Job cap. 6. vers. 12.

Job cap. 1. vers. 21.

Hanc constantiam & fortitudinem inter letalis morbi dolores retinuit.

a Obiit anno Christiano 1609. mense Majo, ætatis 57.

b Sueton. in Vespasiano c. 24. mihi pag. 441.

c Hæc bonâ fide narrata. Si me nescis, Lector, haud mirum; nostra non consuevi palmo me cleri. Charior mihi veritas, quàm ut eam vitro petito ostendam.

ACTIONES CONTEMPTVS MVNDI.

1. Contemptus Mundi omnium primò vinculum cognati sanguinis conatur rumpere. Mundum non sprevit, qui patrem aut matrem, qui fratres aut sorores, qui cognatos aut amicos plus Christo diligit. Hoc vinculum arctum & robustum est, sed omnino rumpendum est ab eo, qui spernere vult mundum, & sequi Christum. Nota vox Domini est: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus, & qui amat filium aut filiam super me, non est me dignus; & qui non accipit crucem suam, & sequitur me, non est me dignus.* 1. Praxis contemptus mundi. *Matth. c 10. v. 37. & 38.*

2. Contemptor Mundi conscientiam curat, non famam: non enim attendit quis ab aliis dicatur esse, sed quis sit. Contemptor Mundi occasionem & caussam malæ famæ non præbet, si tamen ea nihilominus mala sit, parum id curat, modò conscientia sit bona. Non enim famæ vivit, sed conscientiæ; & magnis passibus Apostolum sequitur præeuntem *per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam.* Secunda. *2. Cor. c. 6. vers. 8.*

3. Contemptor Mundi in rebus omnibus pompam & odit & fugit. Sunt qui suæ supellectili, qui suis vestibus, qui suis actionibus, qui rebus suis omnibus pompam induant. Has pompas contemptor mundi detestatur & arcet. Nec nuptiarum, nec funerum, nec sacrorum, nec triumphorum pompas laudat; plerumque nec spectare quidem dignatur. Et quemadmodum mundi amatores hoc unicè ambiunt, sui muneris functio ut pompæ plena sit, ut illustris, ut splendida, ut habeat summam speciem ac dignitatem: ita mundi contemptores planè contrarium omni studio quærunt, splendorem ac magnificentiam remis & velis fugiunt. Et hinc Tertia.

4. Contemptor mundi cupit latere, amat nesciri, & nihili fieri. Sint, ait, alii corpora, modò ego sim umbra taciturno pede inserpens parieti: Bene vixit, qui bene latuit. Quarta.

5. Contemptor Mundi tametsi claris ac splendidis natalibus sit ortus, non solùm tamen generis sui claritudinem & splendorem non effert, non ostentat, non prædicat, sed nec mentionem illius facit, nisi cogatur; non ille avorum & proavorum, non abavorum aut atavorum, non tritavorum aut tritatavorum facinora unquam in digitos mittit; quidquid prosapiam & stemmata spectat, tanquam superbiæ ramum amputat. Quòd si familiæ sit obscuræ & abjectæ, non ideo minores gerit animos, nec rusticos aut mendicos parentes erubescit. Gaudet se plures modestiæ causssas habere. Quinta.

6. Contemptor Mundi nec aurum acervat, nec gemmis insidiatur, nec alia, quibus hominum opinione pretium ponitur, anxiè conquirit. Intra paupertatis suæ limites se continet, illúdque sibi assiduè occinit: Sat dives est, cui bona conscientia est. Sexta.

7. Contemptor Mundi putidas carnis voluptates ut fœdissimam nocentissimâmque pestem execratur & repellit. Scit enim, quos soleat habere comites voluptas. Nam ubi hæc pestilens domina, ibi & famuli & ancillæ illius, mœstitia, dolor, pœnitentia, morbus, turpitudo, dedecus, & omne vulgus malorum. Habeat hunc comitatum cui placet. *Cui Christus incipit dulcescere, ei necesse est amarescere mundum.* Septima. *S. Bernard. ser. in illud: Sapientia vincit malitiam, mihi pag. 1726.*

8. Verus Mundi Contemptor nec mulcetur blanditiis, nec terretur minis; non laude nec vituperio movetur, non odio nec favore trahitur. Gratia Dei est illi omnium loco, & longè charior omnibus. Cum Paulo talis liberè proclamat: *Hæc omnia arbitratus sum ut stercora, ut Christum lucrifacerem. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo.* Octava. *Philip. c. 3. vers. 8. Gal. cap. 6. vers. 14.*

9. Verus Contemptor Mundi, illud corde & ore promptissimum habet: *Portio mea in terrâ viventium.* Hic talis in mundo supra mundum esse didicit, & ut mundum constanti odio declinet, animo assiduè versat hæc Apostolorum monita: *Nolite diligere mundum, neque ea quæ* Nona. *Psal. 141. vers. 6. 1. Ioan. c. 2. vers. 15.*

Iacob. c. 4. vers. 4. *quæ in mundo sunt. Quicumque voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur.* Exosa mundo, chara Deo.

CAPVT XIII.

Rosa Cornea, seu, Fortitudo.

Prov. c. 31. vers. 10. SAlomon olim anxiâ sedulitate proclamat: *Mulierem fortem quis inveniet?* Et perinde ac si reperisset quæsitam: *Procul*, inquit, *& de ultimis finibus pretium ejus*, non de terrâ, non de infimo & terris proximo cælo, sed de

Ibid. v. 25. summo & supremo. Addit: *Fortitudo & decor indumentum ejus.*

S. Tho. 2. 2. q. 123. art. 3. Theologorum Sol Thomas Aquinas: *Fortitudo*, inquit, *principaliter est circa timores difficilium rerum, quæ retrahere possunt voluntatem à sequelâ rationis. Oportet autem hujusmodi rerum difficilium impulsum non solùm firmiter tolerare, cohibendo timorem, sed etiam moderatè aggredi.* Hinc

Fortitudinis duplex brachium: *osseum & ferreum.* convenienter admodum Fortitudini duo assignamus brachia, *osseum & ferreum*: ex osse lævum, è ferro dextrum est; illud *Aggressus*, istud *Tolerantia* dicitur. Labores omnes, omniáque adversa, cruciatus omnes, ipsámque mortem Tolerantiâ perferimus, atque hoc dextrum est brachium, idque ferreum, subinde & adamantinum. Sinistrum autem osseum Aggressus est, quo difficilia quæque ardua viriliter suscipimus perficienda. De geminis his brachiis, quorum differentia probissimè notanda, post inspectum regiæ Virginis exemplar plura erunt dicenda.

§. I.

B. Mariâ his brachiis fuit robustissima, & quidē ferreo. VIrgo Deipara his brachiis supra humanam conditionem longè robustissima quæ non fecit, tulitque? Ferreo quidem dextróque brachio paupertatem pertulit voluntariam, & sanè scrumnosam tum domi, tum peregre. Quàm laboriosa fuerunt Virginis beatissimæ itinera per Judææ montes in Hebron, inde in Nazareth, Capharnaum, Bethlehem, Ægyptum; toties in Galilæam, toties in sanctam civitatem Hierusalem? quid doloris non sensit è consensu seu miseratione in filium? Audiit atrocissimas in filium voces jactari, audiit illum contumeliis, irrisionibus, probris affici: nec solùm audiit ab universâ plebe *Crucifige, Crucifige* clamari, & furiosè ad mortem postulari, ipsa etiam suis oculis vidit suum sanguinem, filium suum ex alto spectandum sisti, flagellis cæsum, spinis redimitum, ludicro ostro amictum; vidit ipsa sub cruce fatiscentem, in Golgothâ conscendentem; vidit denique in cruce pendentem, undique vulneratum, morientem. Hîcilla sub cruce non fracta jacuit, sed pectore virili stetit. Clarissimè ille ocellus Domini Joannes: *Stabant autem*, inquit, *juxta crucem*

B. Mariæ robur & constantia in passione filii. Joan. cap. 19. vers. 25. JESV *mater ejus, &c.* Ruere tunc videbantur omnia, stetit tamen Maria. Ipsæ olim columnæ cæli ruebant Angeli, stetit Maria: corruit ad arborem Adam, stetit ad crucem Maria: primores Martyrum Apostoli corruerunt, stetit Maria. Sol extingui, sidera mori, montes cadere, terra deficere, totum tunc cælum videbatur ruere, stetit Maria; omnia irati Numinis manu fulminari credebantur, stetit tamen Maria. Fractus putabatur illabi orbis, stetit nihilominus Maria. Virgineo pectori hærebat gladius & torquebat, & tamen stetit Maria. Stantis in cælo Solis maximum olim prodigium fuit, sed majus hîc matris juxta patibulum stantis, cui fixus pendebat filius.

Vespasiani scitum est, Imperatorem decere stantem mori. Nec aliter dixero. Et Imperatricem decet mori stantem. Stetit hæc virgo inter omnes feminas verè Imperatrix, stetit cum filio crucifixa, cum filio mortua. Ita nimirum animo dolores filii combiberat, ita cruciatus

Statio Evæ ad arborē scientiæ boni & mali fuit nobis illius sentiebat, ut dici potuerit filio suo commori. Ad arborem scientiæ boni & mali sic stetit Eva, ut nos posteri ceciderimus omnes: stetit Maria ad arborem mortis, & fructum nobis præbuit vitæ, stetit discipulis & amicis aliis, qui tanta promiserunt, dilapsis. Stetit, in quâ caute nordolor & amor pugnabant: dolor dejecisset, occidisset; sed filio amor vicit, erexit, stare fecit. Etenim non tantùm sum- Matthæ mus, sed fortissimus hic amor extitit, & constantissimus, assecuti spe redituri in vitam filii plenus. Stetit publicè, stetit in- mortem ter tot hostes, stetit non eminus, sed juxta crucem, ut ab buit omnibus agnosci potuerit crucifixi mater. Et quomo- vixi. do tandem geminæ hæ spicæ, Maria & Joannes, horribilissimam hanc grandinem, quæ concussit orbem, evaserunt?

Stetit hæc virgo, dum illius pectus rimaretur non unus gladius. Quotquot in corpore filii spinæ, clavi, vulnera, cruoris rivuli, tot gladii per matris oculos & aures penetrârunt. Dictum Caligulæ fuit: Sic feri, ut mori se sentiat. Mori se sensit & filius, & mater: cujus si animum spectes, cum filio flagris cæsa, rubis cincta, in crucem elata, lanceâ confossa est, & tamen juxta crucem stetit.

Expende quæso stationem istam, aspice stantem non sedentem, non discursantem, non jacentem; stetit, & oculos per omnia filii membra, per omnia vulnera attentissimos volutabat, stetit tanquam depictura filium: depinxit certè in suomet pectore, & hanc morientis effigiem semper retinuit.

Stetit non murmurans, neminem accusans, nec vindictam spirans, nec verbulo Dei providentiam violans, nec signum impatientiæ vel minimum monstrans, nec mali quidquam mortalium ulli imprecans. Stetit non tam in monte Calvariæ quàm Ætnæ; mediis stetit ignibus, præsertim cùm illud audiret, *Ecce filius tuus, ecce ma-* Ioann. c. 19. *ter tua.* Hîc ignis, hîc gladius cor virginis partiti, ignis & gla- vers. 26. amoris, gladius doloris.

Stetit & vidit, non tam filium, quàm hominem leprosum, & percussum à Deo, virum *despectum & novissi-* Isa. cap. *mum virorum, virum dolorum, & scientem infirmitatem,* cu- vers. 3. jus *vultus absconditus & despectus.* Stetit, ut mater astare solet filio ægrotanti. Æterna Sapientia Deo se adstitisse commemorans in mundi fabricâ: *Quando*, inquit, *præparabat cælos aderam, quando certâ lege & gyro vallabat* Prov. cap. 8. vers. 27. *abyssos.* En mater in orbis restauratione adest, cùm in cruentâ trabe referaret cælum filius, cùm ruinosa mundi fundamenta triplici clavo firmaret, adfuit mater, & adstitit inconcussa.

Quærere hîc liceat. O mater verè fortis, verè admirabilis, quomodo tandem adstare potes ad hoc mœstissimum spectaculum? Nunquid oculi tui firmiores sunt & ardentiores quàm oculi Solis? Sol oculos suos avertit, ne Dominum suum cernat morientem, tu verò tuos aperis ut videas filium cum morte luctantem. Nunquid, ô mater, tu minùs cognata es huic crucifixo viro, quàm Luna? hæc, velato vultu, lugubrem induta pallam currit avia, ne conditorem videat expirantem, tu accurris, & sanguinem tuum intueris stillatim deficientem. Tremit terra, dissiliunt saxa, ad ruinam inclinant omnia, tu tamen stas erecta. Nunquid cor tuum terrâ insensibilius, saxis durius?

§. II.

STetit itaque hæc mater, & talia vidit audivitque, qualia non vidit & audiit ulla mater. Stetit, ut eam nec vita nec mors dejicere aut inde avellere potuerit. Non eam Judæorum furor, non militum Romanorum sævitia, non plebis impudentia potuerunt à cruce avertere. Mille telis impetebant eam linguæ, mille audiit maledicta, & tamen stetit inter tot molossos, tot inter leones, qui unicum illius agnellum maledicis dentibus lacerârunt.

Stetit hæc mater in irato mari mediis cruciatuum procellis. Stetit solo Deo nixa, cui & gratias egit pro tanto acerbissimi doloris cumulo, quem ut certissimum singularis ac eximii favoris signum agnovit. Stetit divinæ voluntati devotissima, ad hanc oculos constantiâ immobili affixit, divinæ se voluntati centies iterumque

centies

centies quàm integerrimè sacrificavit. Assiduæ illius voces; Pater, sicut vis. Mi Deus, sicut tibi placuit. Nôrat equidem, *definito consilio & præscientiâ Dei*, ea omnia tolerari à filio. Quem licet tenerrimè amârit, tamen voluntas Patris & salus Mundi, eam ad constantissimam hanc stationem erigebant.

Lc. cap. 2. vers. 23.

Constantiam pingebant prisci in rupe stantem marinis fluctibus ad rupem allidentibus, additâ inscriptione: EADEM SVM SEMPER. Stetit divina mater in rupe Golgothæâ dolorum fluctibus vallata, illud tamen de se verissimè usurpârit, *Eadem sum semper*. Filius meus ut latro comprehensus ad diversa tribunalia, ad Annam, Caipham, Pilatum, Herodem tractus, ad columnam flagellatus, spinis coronatus, latroni Barrabæ postpositus, ad mortem condemnatus est. *Ego verò eadem sum semper*. Filius meus in crucem sublatus, in cruce locutus, in hoc ipso lectulo rigidissimo mortuus est. *Ego tamen eadem sum semper*. Verè fuit eadem semper, nunquam impatiens hæc virgo stetit, nunquam pusillanimis, constans perduravit, & invicta; stetit & corpore & animo erecta.

Heu quàm nos sæpe non statores sumus! ah quoties levi ventulo dejicimur? levis injuriola, asperius verbulum, molestius tædiolum, minima molestia, labor nonnihil operosior, oculus iniquior, quicumque demum infestior casus, nos concutit, subvertit, humo affligit; cadimus, sternimur, jacemus.

Stetit sub cruce Virgo, filio jámque etiam mortuo, & cunctis inde diffluentibus, stetit tamen & divinæ bonitati ac providentiæ se committens expectavit à Deo submittendos homines qui filium exanimem è cruce in brachia sua demitterent. Quod voluit impetravit tam forti ac fideli statione.

Cur Christus in rupe Taboreî discipulos sine matre, in vertice Golgothæo matrem sine discipulis adscivit.

Miratur non immeritò Bernardus discipulos à Christo in rupem Taboream sine matre adscitos, in verticem verò Golgothæum sine discipulis adscitam matrem. Non est, Bernarde, quod mireris: discipuli vix in Tabore, vix inter gaudia steterunt; imò, *ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde*. In monte Golgothæo inter acerbissimos luctus, quî stetissent? stetit autem Maria, omnésque maris salsissimi fluctus excepit STANDO. Stetit juxta crucem.

Matth. c. 17. vers. 6.

§. III.

CHristus in oliveto Patrem rogaverat, transiret à se calix ille amarissimus. Hilarii sensu, Filius non petiit, ut à bibendo calice immunis esset, sed ubi bibisset, transiret calix ad suos, perinde si dixisset: Transeat, oro, mi Pater, hic calix à me ad meos: etiam illi post me bibant. Verissimè transivit hic calix, & primus omnium à filio pervenit ad matrem, à matre ad filium adoptivum Joannem, inde ad alios atque alios transiit, ita demum ad nos. Et verè hic amaritudinum calix etiamnum inter nos transit; bibimus omnes, prout quemque designat ordo, velimus nolimus, omnes bibimus. Hunc calicem nemo prudens rejicit: nam calix Domini, vinum Dominicum, calix Transiens est: quò quis Domino charior, hoc ei plerumque plus bibendum est. Mater Domini plus omnibus bibit post Dominum. Stetit juxta crucem filii, & amaritudinem animi inexplicabilem stans perhausit. Fortis omnino, *fortis est ut mors dilectio*.

Hilar. canon. 31. in Matth.

Cant. cap. 8. vers. 6.

En brachium Fortitudinis ferreum, quo Virgo longè fortissima infandam perferebat ægrimoniam: vivens moriebatur, moriens vivebat. Nec minùs robusta fuit altero Fortitudinis brachio, quod osseum esse diximus, quo difficillima quæque & summè ardua est aggressa. *Manum suam misit ad fortia*. Quàm illud arduum? Prima omnium sine omni exemplo virginitatem non coluit tantùm, sed & vovit, conditionem humanam superans Angelorum cœtibus sese inseruit. Parum hoc, Deum è cælo traxit in sua viscera *Humilitate* & animi submissione. Validissimum planè fuerit hoc brachium, quo Deus

Robusta etiam fuit ossea brachia, Prov. c. 31. vers. 19.

A se trahi passus est. Hîc illud usurpemus: *Si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis*. Si Deum in uterum, homines utique poterit attrahere in cælum. Portò quàm arduum & illud. Parvulum orbi progenuit, qui omnes Acherontis machinas dissolvit: ipsa mater Acherontici colubri caput contrivit. Ita Numen in paradiso prædixit: *Ipsa conteret caput tuum*. Nec miramur. Hæc mater terribilis ut castrorum acies ordinata. Hæc mater tribus illis fortissimis fortior. Deus, verè fortissimus: & quanta fortitudo morti, quanta diabolo? Deum Virgo divinæ suo corpore velut domestico carcere conclusit. Deus ab humilitate & charitate velut vulneratus, facilè captivum se tradidit. Post illum uteri carcerem laxatum, in præsepi positus est Deus à virgine, sed tamen vinctus. Hinc animant Pastores Angeli, jubéntque audere: *Invenietis infantem pannis involutum*. Non est, quòd vobis quidquam mali metuatis ab hoc infante; vinctus est, sine armis, sine fulmine, captivus est. Ita Deus virgini

Gen. cap. 32. vers. 28. Quo Deũ attraxit in uterum.

Genes. cap. 3. vers. 15.

Luc. cap. 2. vers. 12.

B parere voluit.

De morte quid dicam? Fortitudinis est prope infinitæ. *Quis enim est homo, qui vivet, & non videbit mortem?* Mors protoplastos expulit paradiso, & tyrannidem invasit in omnem humanam gentem. Sed & mortem sic ligavit Maria, ut bonæ mentis nemo moriatur ampliùs. Quod omnium voces testantur. *Lazarus amicus noster dormit: Non est mortua puella, sed dormit. Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus*: Mors olim, jam somnus est; vitæ auctor per Mariam datus est.

Psal. 88. vers. 49.

Ioan cap. 11. vers. 11. Matth. c. 9. vers. 24. 1. Thess. c. 4. vers. 13.

At verò diabolus ille *fortis armatus tenebat in pace atrium suum*. Virgo potentissima hunc etiam hostem mendacissimum exarmavit, quæ veritatem mundo reddidit. Verè Virgo fortissima, Turris eburnea, urbs Fortitudinis, & propugnaculum inexpugnabile.

Luc. cap. 11. vers. 21.

§. IV.

C FOrtitudo, quæ Deo maximè probatur, est victoria sui. Ille omnium fortissimus, qui sui victor maximus. Eam ob caussam toti in nos immittuntur hostes, tot proponuntur pugnæ. Sapientia clamat: *Certamen forte dedit illi, ut vinceret*. Enimverò eâ in re glorioſissimè seipsum quis vincit, in quâ minimè vult vinci. Illis duobus brachiis Osseo Ferreóque, *Patiendo* & *Aggrediendo*, quidquid hostium est, superatur.

Victoria sui est fortitudo quæ Deo maximè probatur. Sap. cap. 10. vers. 12.

Sed liceat hîc quærere. Pati ac sustinere, an non Patientiæ potiùs est quàm Fortitudinis? Rem aperit eruditissimè Thomas Aquinas, qui discrimen luculentum assignans: *Patientia*, inquit, *potentialis pars Fortitudinis rectè appellatur*. Nam Patientia Fortitudinem æmulatur, non tamen omnem illius vim assequitur. Siquidem Fortitudinis est, non tantùm *Pati*, sed & *Aggredi*. Duo, ut diximus, Fortitudini sunt brachia, dextrum ferreum, quo *Patitur*, osseum sinistrum, quo *Aggreditur*. Addo & illud: Non quotidianas solùm molestias Fortitudo perfert, sed mortis pericula, & quævis difficillima. Ideo

S. Thom. 2. 2. q. 136. art. 4. in conclus.

Discrimen inter pati & sustinere.

D apertissimè Thomas Aquinas: *Sustinere*, inquit, *principalior est actus Fortitudinis quàm Aggredi*. Ita ferreum Tolerantiæ brachium, osseo Aggressionis antistat. Rem oculis subjicimus.

Idem 2. 2. q. 123. ar. 6. in conclus.

Sunt equi ad solas vecturas idonei, cujusmodi sunt rusticorum, fullonum, molitorum equi, qui hoc solùm sciunt, trahere & onera sustinere. Hoc pati est. At verò alii ad equestres decursiones, ad Troiæ ludos, ad pugnas & prælia sunt docti. Hoc Aggredi est. Atqui cùm in virtutis stadium venitur, jumenta plaustraria, pistrinensia, molaria, vectaria, tolutariis illis & phaleratis, & ad belli simulacra exercitatis longè præferuntur. Nobilius est *Pati*, quàm *Aggredi*.

Atque ut Fortitudinis indolem exactè noscamus, sic ea depingi solet. Fortitudo est animi in bono firmitas, quæ audaciam, timorem, tristitiam moderatur. Ab aulâ petimus exemplum. Nihil in aulâ pretiosius, nihil

gratius, nihil imò sanctius est gratiâ. Diriſſimæ mortis genus est, vivere in aulâ, & excidiſſe gratiâ. Quiſquis aulicorum anxio ſemper ac ſollicito est animo, ne collectam gratiam effundat, officium interim utcunque facit, hic quidem ſedulus est, fortis non est. Est alius in eâdem aulâ homo deſes & officii ſui negligens, nec tamen gratiæ jacturam metuit; hic audax est, fortis non est. Tertius horum gratiam amiſit, & ob id in anguſtiis est: hic multò minùs quàm alii fortis est. In hos Fortitudo ita fert ſententiam. Primus & ultimus nequaquam fortes ſunt. Non primus, quia nimiùm timet, ne gratiam amittat; non ultimus, quia nimiùm dolet ob amiſſam gratiam. At verò medius ille non fortis, ſed audax & temerarius est.

Diſcrimen inter divinos & humanos favores.

Hîc obſervemus, inter divinos & humanos favores diſcrimen eſſe longè maximum. Humanus favor cùm deſinit, aulâ excludit. Et quamdiu? Annis pauculis. Favor divinus cùm repellit, gehennâ includit. Et quamdiu? In omnes ſæculorum æternitates. Ah, quàm hæc non capimus? Idcirco ſæpiſſime dum humani favoris umbras ſequimur, gratiam humanam perdimus, & divinam non obtinemus. Deinde uti melius est gloriosè mori, quàm ignominioſè vivere, ſic longè ſatius est gratiâ privari, ſed ſine amiſsâ culpâ, quàm culpam admittere, & ſibi gratiam ſtabilire.

Et quamvis inſons gratiâ omni excidas, nec primus es, nec ultimus, quem aura hæc afflat. Idem ante te plurimis evenit: idem plurimis eveniet, qui etiamnum in alto ſtant. Hæ tempeſtatum vices ſunt in aulis, nec novæ, nec miræ. Has David, has Daniel, has Baptiſta ſubiit. Quiſquis es, quod Joſue Duci, tibi dictum crede: *Confortare igitur, & eſto robuſtus valde.* Hoc pati & ſuſtinere, pars Fortitudinis est, & quidem præſtantior. Sed hoc ferreum Fortitudinis brachium magis ſpectandum damus, ne ulli deſit, quod in hoc genere imitetur.

Joſue cap. 1. verſ. 6.

E ſeptem Africanis Martyribus, qui ad Regem Agarenorum è carcere producti, fortiſſimè locuti ſunt, præcipuus fuit Daniel, qui ingenti animo: Ure, ajebat, tunde, lania; idola tua non adorabimus, quò magis nos affligis, hoc digniores vitâ æternâ efficis. Tua ſævitia, noſtra est gloria. Ejectiè terrâ in cælum admittimur. Mortem evadit nemo. Momentum est, quo animus à corpore divellitur. Mors inferorum mors longiſſima, quia æterna. Hæc eos manet, qui Chriſtum deſerunt. Pro Chriſto mori nos omnes paratiſſimi ſumus. Ita dixit, ita fecit. Neque aliter alii.

Audeamus nos idem; audeat pro ſe quiſque mundo ſic inſultare: Tunde, ure, lania, idola tua non adoro; non Plutum, non Venerem, non Bacchum. Audeamus & Deum iiſdem affari verbis: Tunde, ô Deus, lania, ure, ſeca, modò in æternum parcas; quò magis me deprimis, hoc magis me attollis: ejectus terrâ cælo recipior. Num Fortitudo hæc difficilis ſit Chriſtiano? In idololatris eam cernimus.

§. II.

ANaxarchum Abderiten Philoſophum Cypri tyrannus Nicocreon comprehendi, & in grandi mortario jacentem piſtillo ferreo contundi juſſit. Hoc ita fortiter tulit Anaxarchus, ut etiam exclamare auſus ſit: Tunde, tunde Anaxarchi follem, Anaxarchum enim non tundis. Cúmque minaretur illi Nicocreon linguam quoque imis ab radicibus evellendam, mox illam Philoſophus ipſe ſibi præmordit, & in regium os cruentam evomuit. Audeat hæc & Chriſtianus, Deóque dicat: Tunde, ô Deus, tunde, de corporis ſolùm exuviis agitur, modò ſpiritus tibi firmus adhæreat. Hæc vera Fortitudo, hoc ferreum illud brachium est, quo fortiter ſuſtinentur univerſa.

Marci & Marcelliani fratrum fortitudo

Marcus & Marcellianus fratres gente Romani, Religione Chriſtiani, à Duce Fabiano grandibus clavis ad ſtipitem ſunt affixi. Hos judex allocutus: Reſipiſcite miſeri, ajebat, & voſmet his cruciatibus ſubducite. Ad ea quæ illi conſtantiſſimè reſponderunt: Hoc qualecunque ſupplicium, nobis est lautiſſimum convivium. Jucundiùs nunquam epulati ſumus. In gratiam Chriſti etiam graviora pati minimè horremus. Nunc in amore Domini Jeſu fixi eſſe cœpimus. Utinam ad ſupremum uſque halitum hæc perferamus! Diem unum noctemque in his tormentis perdurarunt, & veluti non in cruce, ſed in odeo eſſent, hilares canrârunt. Demum jaculis confixi evolârunt ad cælum. Imitemur obſecro: & licet trabalibus clavis figamur cruci, hoc ipſum nihilominus cantemus Domino glorioſè: Nunc incipimus eſſe fixiores in amore Chriſti.

Hoc animi robur, hæc fortitudo vera, quam Auguſtinus ait eſſe conſideratam periculorum ſuſceptionem, & laborum perpeſſionem.

Perpeſſio laborum, ut jam ſuprà demonſtratum, pars primaria Fortitudinis. Propterea cùm catenati ſe ingerunt labores, cùm ærumnarum undique plurimum est, illud animum ſubeat: *Confortare, & eſto robuſtus valde. Manus fortium dominabitur.* Priſci Poëtæ fortiſſimorum heroum clypeos cecinere ſeptemplices. Ita Homerus, ita Maro:

Joſue cap. 1. verſ. 6. Prov. c. 12. verſ. 24.

——— *Et clypei extremos ſeptemplicis orbes.* *Virg. lib. 12. Æneid.*

Ita illud roboris prodigium Samſon, cùm ſeptem novis funibus ligaretur, eos *rupit quaſi fila telarum.* Septemplex clypeus est nobiliſſimum illud effatum Jobi: SICUT DOMINO PLACUIT. Vel: QUAMDIU DEO VISUM.

Judic. c. 16. verſ. 12.

Jacob Labano ſocero homini fraudulento & mendaci ſeptem annis ſerviit rigidam prorſus ſervitutem. In præmium accepit Liam conjugem. Idem aliis ſeptem annis ſerviit obtinendæ Racheli. Idem iterum aliis omnino ſex annis ſerviit, pecori, quod antè ſuum erat, impetrando. *Et videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* En tibi ſeptemplices clypeos. Cùm Jacob labores ſuos ſolaretur, & illud utique uſurpabat identidem: *Quamdiu Deo viſum. Sicut Domino placuit.* Et noſter clypeus heu quàm non ſeptemplex est! cùm horulam, cùm aut dieculam, aut

Vide Cornel. Alexandr. Ribadeneir. Salmeron. tit. conſid. §. 3.

Gen. c. 29. verſ. 20.

——— *anguſtum explevimus annum,* *Virg. lib. 4. Æneid.*

mox feſſi & arma & animos abjicimus; ſi quid labore collectum est, impatientiâ effundimus. Ô viri, aut potiùs, ô verè Phrygiæ, neque enim Phryges, ubi clypeus, ubi ſeptemplex ſcutum est? ubi illud: *Quamdiu Deo viſum?* ubi ferreum animoſæ virtutis brachium? *Sic ſtulti eſtis, ut cùm ſpiritu cœperitis, nunc carne conſummemini?* Pars Fortitudinis præſtantiſſima *Pati.* Atque hoc dextrum illius brachium. Sinistrum, ut diximus, est *Aggredi*, quod jam explicandum.

Idem lib. 9. Æneid. Gal. c. 3. verſ. 3.

§. VI.

ANimus verè generoſus & fortis, non *Patitur* tantùm quod durum est, ſed & *Aggreditur* quod arduum est: utrinque ſudore opus. Prout autem animus agentis est, ſic & actiones. Si quid ardui ſuſcipiam pro Republicâ vel patriâ, Theologi actum pietatis vel juſtitiæ legalis nominant: ſi quid pro religione & ſacris tuendis, Confeſſionem fidei: ſi meo ſolùm bono & cómodo agam, Amorem ſui: ſi audaciâ ductus & impetu, Temeritatem: ſi verò quid aggrediar virtutis amore, Fortitudinem appellant. Huc ii actus, quos heroicos vocamus, pertinent. Ab equi alacritate res patebit.

Ab actus animæ agentis noſcitur.

Job equum bellicoſiſſimum velut coloribus effingens: *Terram, ait, ungulâ fodit, exultat audaciter, in occurſum pergit armatis; contemnit pavorem, nec cedit gladio. Super ipſum ſonabit pharetra, vibrabit haſta & clypeus. Fervens & tremens ſorbet terram, nec reputat tubæ ſonare clangorem. Vbi audierit buccinam, dicit, Vah! procul odoratur bellum, exhortationem ducum, & ululatum exercitus.* En hominis à virtute animoſi effigiem. Aggreſſu impavidus est, & velut equus certamine primus

Job cap. 39. verſ. 24. & ſeq.

Si

—— Si quâ sonum procul arma dederunt,
Stare loco nescit, micat auribus, & tremit artus,
Collectúmque premens volvit sub naribus ignem;
Primus & ire viam, & fluvios tentare minaces
Audet, & ignoto sese committere ponto:
Nec vanos horret strepitus: ——

jámque personante classico fervet, fremit, exilit, lituorum clangori adhinnit, tormentorum curulium fragores patitur, in hostem cominus evolare gestit, jámque datis frenis in aciem erumpit, & hostium & vulnerum contemptor: sic homo in aggressu fortis seipsum inflammans: Aggredere, ait ipse sibi, aggredere opus: Christo laboras. *Confortare, & esto robustus valde:* Christo militas. Quid ad classicum tremis, quid ad vulnera expalleseis? Christo pugnas, Christo vincis. Quid famem metuis, quid mortem horres? Christo abstines, Christo moreris. Aggredere igitur, aggredere hydram tricipitem, & confice. In alto fulget præmium: Aggredere.

Josuæ cap. 1. vers. 6.

Tobiam in itinere cælestis comes adversus cetum animat & vociferatur: *Apprehende branchiam ejus, & trahe ad te.* Perinde si diceret: Aggressione hîc opus, Tobia; invade pelagi monstrum, & domuisti; aggredere, & vicisti.

Tob. cap. 6. vers. 4.

Quid ergo cessamus? Heroas plurimos, aggressione fortissimos non cernimus? ipsi nos idololatræ in ruborem dant. Leander illustris ex Abydo juvenis, hem quanta aggressus? Nam ut amoribus suis indulgeret, Hellespontum mare sæpius tranavit, non sine certo vitæ periculo. Fuit ut furibundum mare transitum omnem negaret, tunc juvenis moræ impatiens, hebdomadem unam annale tempus reputans, ait:

Ovid. epist. Herodium.

Parcite dum propero, mergite dum redeo.

Quid ad hæc ais Christiane? tûne tam fortis non ob amorem Erûs virginis, sed Christi conditoris & reparatoris? Ubi heroici actus tui? Scis inter præcipuos numerari istos:

Actus ad quos fortitudo cujusque examinanda est.

1. Ignoscere lædenti,
2. Judicium proprium submittere,
3. Divinæ voluntati suam conformare,
4. Ambitionis alas sibimet præcidere,
5. Oculos ab iis quæ placent abducere,
6. Gulam, in iis quæ sapiunt, coërcere,
7. Linguam silentio frenare,
8. Manum à rei charæ contactu continere,
9. Cupitâ re quacumque genium fraudare.

Ergo teipsum explora, num facilem des veniam in te peccanti: num possis cedere & aliorum sequi judicium: num voluntatem tuam in omnibus divinæ subjicias: num valvas oculis emissitiis objicias: num gulam inter pabulandum substringas: num linguam periculosè locuturam objectis clathris reprimas: num manum avidam revocare scias: num genium in mollia & curiosa effusum vi avellere valeas. Ad hos actus velut aurum ad cotem examinanda est cujusque Fortitudo. Ne fortem se putet, qui in his succumbit. Nec ferreum ille brachium, nec osseum habet, qui difficilia sustinere, aggredi arduâ recusârit. Paulus ad ignaviam nostram ingemiscens: *Omnis*, inquit, *qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet: & illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.* Quanti, ut hosti herbam eriperent, & ferreum & osseum explicârunt brachium, gravissima passi, obstupescenda aggressi?

1. Cor. c. 9. vers. 25.

§. VII.

Principius & Taruns fratres Gothicis temporibus ex urbe Româ ad pugnam adversus Vitigem Gothorum regem, qui Belisarium obsidebat, egressi, inclinatâ disjectâque urbanorum acie suâ, hostibus in cædem ruentibus corpora objecere, ac tamdiu pertinaci statu barbarum remorati sunt, quoad Principius in vestigio concidit. Alter ubi suos in tuto esse vidit, desunctus prælio, multisque confossus vulneribus ad Pincianam portam inter suorum complexus & gratulationes expiravit. Hoc aggredi, hoc pati est.

Eutropius lib. 3. cap. 2.

Cynægiri Atheniensis gloria quantis scriptorum laudibus celebratur, qui Marathoniâ pugnâ, cùm palantes Medos Persásq; ad naves compulisset, navem hostibus onustam dextrâ manu tenuit; hac hostium ferro amputatâ, lævam navigio injecit, idque remoratus est. Quam & ipsam cùm amisisset, nihilo remissior factus, jámque ore pugnans arreptam mordicus navim defixit, & quamvis cædibus fatigatus, atque ambabus manibus præcisis, morsu tamen & dentibus ceu rabida fera dimicavit, quando aliâ vi non potuit.

Trogus, Herodotus, Valer. Tranquilus in Cæs.

Talis nec minor fuit Acilius C. Cæsaris miles navali bello apud Massiliam: qui amissâ dextrâ, quam in hostium puppim injecerat, in adversam navim transiliit, & umbone hostes obvios impellens velut præcipites præ se egit, quoad Cæsariani victoriâ sunt potiti. Manibus hi milites caruerint, certè brachia illis & ferrea & ossea non defuerunt, sustinendo & aggrediendo pæne incredibilia patrârunt.

Magna prorsus & admiranda Fortitudinis opera hi tales ediderunt, sed adhuc edidit majora Marcus Sergius Silus, cui fortiter in acie stanti non solùm non favit fortuna bellica, sed illi vehementer fuit infesta. Secundo suo stipendio dexteram manum perdidit, duobus deinde stipendiis ter & vicies est vulneratus, & ob eam rem neutrâ manu, neutro pede satis validus & utilis militavit deinceps nihilominus, uno tantùm servo usus. Bis ab Annibale captus, bis vinculorum ejus profugus, viginti mensibus nullo non die in catenis & compedibus custoditus, sinistrâ manu solâ quater prœliatus est, duobus equis eo insidente suffossis. Dexteram sibi ferream fecit, eáque ut suâ pugnavit manu. Cremonam obsidione exemit. Placentiam tutatus est. Duodena hostium castra cepit in Galliâ. Innumeras haud dubiè coronas congesturus, si tanta Fortitudinis indoles in meliora tempora incidisset, & non in ea, quæ populo Romano fuerunt iniquissima. Vicerunt alii, sed vicere homines, Sergius etiam ipsam vicit fortunam. Nec mirum, manu pugnavit ferreâ. Hinc Plinius major tantam fortitudinem dilaudans: M. Sergio, ut quidem arbitror, inquit, nemo quemquam hominum jure prætulerit. *Et isti quidem*, inquit Paulus, *ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.*

Plinius l. 7. hist. natur. cap. 28.

1. Cor. c. 9. vers. 25.

Sapienter & ad rem eruditè Epictetus: *Vis*, inquit, *Olympia vincere? Considera quid antecedere, quid sequi soleat, atque ita rem gerendam suscipito. Oportebit te conservare ordinem, edere ingratis, abstinere bellariis, exerceri necessariò & certo tempore, in æstu, in frigore: non frigidam bibere, non vinum, nisi præfinitò. Ad summam, tamquam medico, sic lanistæ te tradas oportet. Deinde in certamen descendere, aliquando manum lædere, talum distorquere, multum pulveris deglutire, interdum flagris cædi, & vinci post hæc omnia. Quinquercio esse vis, aut palæstrita? brachia tua intuere, femora & lumbos considera. Putásne te hæc aggressum, æquè posse edere, æquè bibere, æquè fastidire? Vigilandum est, laborandum, à tuis recedendum. A puero contemni, in omnibus deteriore conditione esse oportebit. Et isti quidem ut corruptibilem coronam accipiant.* Pro incorrupta, quæ nostra sunt Fortitudinis opera? Neque verò hîc opus ut hiemes sub pellibus actas, ut æstates inter bella sudatas, ut dies noctésque prœliando consumptas numeremus: cupiamus sustinere ac pati, & princeps Fortitudinis munus jam implevimus.

Epictetus cap. 35. & cap. 36. Enchirid.

1. Cor. c. 9. vers. 25.

Minutius Felix in Octavium propius finē, ubi ante ista de paupertate Christianorum eleganter, quod & vide in locis citatis.

De hac Christianorum non simulatâ Fortitudine eleganter Minutius ita disserit: *Quòd corporis humani vitia sentimus & patimur, non est pœna, militia est; fortitudo cum infirmitatibus roboratur, & calamitas sæpius disciplina virtutis est. Vires denique mentis & corporis sine laboris exercitatione torpescunt: omnes adeò vestri fortes, quos in exemplum*

plum prædicatis, ærumnis suis inclyti floruerunt. Itaque & nobis Deus nec non potest subvenire, nec despicit: cùm sit & omnium rector, & amator suorum: sed in adversis unumquemque explorat & examinat: ingenium singulorum periculis pensitat: usque ad extremam mortem, hominis voluntatem scisciatur, nihil sibi posse perire securus. Itaque ut aurum ignibus, sic nos discriminibus arguimur. Quàm pulchrum spectaculum Deo, cùm Christianus cum dolore congreditur, cùm adversum minas & supplicia & tormenta componitur: cùm strepitum mortis & horrorem carnificis irridens consultat? cùm libertatem suam adversus reges & principes erigit? soli Deo, cujus est, cedit? cùm triumphator & victor, ipsi qui adversum se sententiam dixit, insultat? Vicit enim, qui quod contendit, obtinuit. Quis non miles sub oculis Imperatoris audacius periculum provocet? nemo enim præmium percipit ante experimentum: & Imperator tamen quod non habet, non dat: non potest prorogare vitam, potest honestare militiam. At enim Dei miles nec in dolore deseritur, nec morte finitur. Sic Christianus miser videri potest, non potest inveniri. Vos ipsi calamitosos viros B *fortis ad cælum. Mutium Scævolam, qui cùm errâsset in regem, periisset in hostibus, nisi dextram perdidisset. Et quot ex nostris non dextram solùm, sed totum corpus uri, cremari sine ullis ejulatibus pertulerunt, cùm dimitti præsertim in suâ haberent potestate? Viros cum Mucio vel cum Attilio regulo comparo? Pueri & mulierculæ nostræ cruces & tormenta, feras & omne suppliciorum terriculamentum inspiratâ patientiâ doloris illudunt. Nec intelligitis, ô miseri, neminem esse, qui aut sine ratione velit pœnam subire, aut tormenta sine Deo posit sustinere? Nisi fortè vos decepit, quòd Deum nescientes divitiis affluant, honoribus floreant, polleant potestatibus. Miseri in hoc altiùs tolluntur, ut decidant altiùs. Hi enim ut victimæ ad supplicium saginantur, ut hostiæ ad pœnam coronantur. In hoc adeò quidam imperiis ac dominationibus eriguntur, ut ingenium eorum perditæ mentis, licentiæ potestatis liberè nundinentur. Absque enim notitiâ Dei, quæ potest esse solida felicitas, cùm sit somno similis? antequam teneatur, elabitur. Rex es: tam times quàm timeris: & quamlibet sis multo stipatus co-* C *mitatu, ad periculum tamen solus es. Dives es, sed fortunæ malè creditur, & magno viatico breve vitæ iter non instruitur, sed oneratur. Fascibus & purpuris gloriaris: vanus error hominis, & inanis cultus dignitatis, fulgere purpurâ, mente sordescere. Nobilitate generosus es, parentes tuos laudas: omnes tamen pari sorte nascimur, solâ virtute distinguimur.* Et en luculentum ignaviæ & Fortitudinis paradigma.

Felicitas non est solida absque notitiâ Dei.

Est, cui domus incendio deflagrat. Huic, cùm Fortitudine careat, non tantùm omnia pereunt, sed & ipse seipsum perdit: quæstibus & oblatibus implet omnia; mortem sibimet precatur, & pæne etiam infert. O fœdam & imbecillem in homine Christiano ignaviam! quàm non ardenter hic pati pro Christo desiderat; brachium ferreum penitus illi amputatum est. Sanctiùs illi & fortiùs, qui & domo & omnibus amissis Deo gratias agunt, velut si beneficium accepissent; & acceperunt certè, modò non desit perferendi Fortitudo.

Non multis abhinc annis eximius Juvenis Dolæ è D Parthenio beatissimæ Virginis cœtu, cùm ex agro reversus & domum, & quidquid in eâ chari aut pretiosi habuerat, fortuito incendio absumi vidisset, consilii non inops, mox in genua procumbens: *Dominus*, inquit, *dedit, Dominus abstulit: sit nomen Domini benedictum.* Qui Jobi linguam tam expeditam, ac in promptu habuit, ejusdem fortissimum animum animo suo jamdudum concepisse debuit. Fortium virorum est adversos casus excelso pectore tolerare.

Iob cap. 1. vers. 21.

§. VIII.

DEmocritus, quidnam Fortitudo efficeret, interrogatus, optimè respondit: Dispendia minuit. Incendia, naufragia, pecuniæ, famæ jactura, valetudinis & vitæ damna incredibiliter minuuntur à Fortitudine.

Nullum malum est, quod ferre fortis non queat.

Priscus Iambus.

A *Neque enim vir fortis est*, Bernardi sensu, *cui non crescit animus in ipsâ rerum difficultate.* Magnanimus seipso fit major in maximis cladibus. Ferrum & ignes adverso pectore fortis excipit.

Victorianus civis Adrumetinus, honesto loco natus, consulari dignitate excelluit inter Carthaginenses. Hunc ob prudentiam & in rebus gerendis industriam singularem Hunnericus rex magnis honoribus affecit, familiariter eo usus. Quem etiam blanditiis demulsit, ut ei scilicet persuaderet Arrium. Cui magno animo Victorianus: Adversus me, inquit, extrema quævis experire: bestiis objice, flammis absume, tormentis quantiscunque affice, scito tamen me quidvis perpeti malle, quàm fidem Christo Servatori datam fallere.

Victorianus. Fortitudo & constantia fidei. Hunnericus rex Arrianus. Arrianismi fautor.

Honesta mors forti viro vita altera est.

Ad hoc dicendi robur exardescens tyrannus, Victorianum verberibus aliisque tormentis fœdè laceratum jussit interfici. Nihil agis Hunneric: libertas fortium nullo B præmio venalis, nullo supplicio expugnabilis est. Vir fortis non annos numerat, sed victorias.

Vincentium videre in candenti craticulâ jacentem. Etiam illi robur, & æs triplex circa pectus fuit. Etiam illi & ferreum fuit brachium & osseum: Aggressus multa, plurima passus. Cremabatur, & igne timido membris omnibus assabatur; sale fricabantur vulnera, non jam membra; ustulati artus ferreis uncis ac pectinibus lacerabantur, ut jam plus inveniretur vulneris quàm corporis. In his cruciatibus perferendis si consideretur humana patientia, incipit esse incredibilis; si agnoscatur divina potentia, desinit esse mirabilis. Interim fortissimus Athleta, cum sanguine generosissimas quoque voces sparsit. Optimus Vincentii encomiastes Augustinus: *Tormenta*, inquit, *defecerant, & adhuc membra durabant. Iudex ferox, tortor cruentus, martyr invictus. Tanta grassabatur crudelitas in Martyris corpore, & tanta tranquillitas proferebatur in voce; tanta pœnarum asperitas sæviebat in membris, & tanta securitas sonabat in verbis, ut miro modo putaremus Vincentio patiente, alium, non loquentem torqueri. Et verè, fratres, ita erat: prorsus ita erat. Alius loquebatur. Promisit enim & hoc testibus suis Christus, quos ad hujusmodi certamina præparabat:* Nolite præmeditari, quomodo aut quid loquamini, non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. *Caro ergo patiebatur, & spiritus loquebatur, & loquente spiritu non solùm convincebatur impietas, sed etiam confortabatur infirmitas. Namrabidi hostis, atque in Christum sævientis insaniam interritus adit, modestus sustinuit, securus irrisit, sciens paratus esse, ut resisteret, nesciens elatus esse, quò vinceret. Sed jam illa omnia transierunt, & ira Daciani & pœna Vincentii. Nunc autem pœna Daciano, corona verò manet Vincentio.* Verissimè

Vincentius. Aug. Ser. 12. de verb. Apost. & Ser. 4. de Sanctis. Matt. 10. vers. 19. Prov. 18.

Dextera est Deus telúmque missile imperteritis.

§. IX.

VIdete Cæciliam virginem Romanam, quæ animo- D sè brachio cùm ferreo est usa, tum osseo. Rem summè arduam aggressa, virginitatem inter gentilitatis tenebras vovit, Valerianum juvenē idololatram Christo adjunxit, eique eundem colendæ virginitatis animum injecit, idque primâ nuptiarum nocte, quâ Thalassius & Hymenæus totâ domo personabant. Insuper seipsam, & Valerianum conjugem, ejusque fratrem Tiburtium ad mortem pro Christi nomine subeundam animavit. En osseum quoque puellæ brachium.

Cæcilia Virgo.

Quanta non raro possemus, si auderemus aggredi! multa non possumus, quia nos non posse putamus; non aggredimur ardua, quia benignâ nimiùm credulitate ignaviam nostram fovemus. Quælibet difficultas animum nobis excutit, & molle brachium frangit. Hinc illæ ignavorum voces: *Leo est in viâ, & leæna in tumeribus. Leo est foris, in medio platearum occidendus sum.* Confortare ô imbellis cessator, & esto robustus valde. Fortitudo ignem

Prov. 22. vers. 13. Prov. 26. vers. 13.

ignem experitur in Laurentio, lapides in Stephano, tormenta varia in Vincentio, exilium in Joanne, paupertatem in Francisco, venenum in Benedicto. Quid tu habes, quod in te experiatur Fortitudo?

Unus aliquis olim è priscis Patribus ob Solis æstum meridie in vicinam specum declinavit, reperitque leonem, qui hospitem salutavit rugitu. Cui senex: Quid rugis, mi paterfamilias, sat ambobus hîc spatii est. Quòd si tibi displiceam, exi, & abi quò vis, ego te melior sum, Dei imago sum, tu bellua es. Non multùm absimili modo cum leonibus ac leænis (quas nobis sæpe fingimus) sermocinandum: Mi Leo, ne sævi; moremur simul, non omnia, quæ molesta & difficilia toleratu, continuò tanquam intolerabilia sunt repudianda. Fortitudinem in calamitatibus, in periculis exploramus: at verò pericula nec provocat Fortis, nec timet, mortem magis contemnit quàm vitam oderit: aliquando & vivere, præsertim in ærumnis, Fortitudo est. Promptè mori plerumque fortius est quàm vivere.

Videte tot centena millia fortissimorum Martyrum. *Hieron. ad Chromatii.* Hieronymus censet, si quovis per annum die quinque millia Martyrum colerentur, numerum eorum uno anno neutiquam absolvendum. Hos, inquam, purpuratos exercitus numerosissimos aspicite; quanta ii passi, aggressi quanta, quàm fortiter & ferreo usi sunt brachio, & osseo! omnes tyrannidis apparatus, bojas, fidiculas, virgas; pectines, flagra, faces, taureas, plumbatas, scorpiones, ungulas, forcipes, murices, equuleos, trochleas, sagittas, culeos, pelves, lebetes, ollas, sartagines, tympana, torcularia, terebra, rotas, serras, craticulas, cruces, ignes, rogos, crepidas, chirothecas, manicas, sellas, subulas, laminas, lecticas, galeas, tunicas ignitas, hæc omnia & plura ingeniosæ crudelitatis instrumenta, tot Martyrum myriades fortissimè superârunt ferreo brachio, *Prov. c. 12. vers. 24.* hoc est, *Sustinendo manus fortium dominabatur.*

Augustin. to. 5. serm. 12. de Sanctis. *Recolite*, inquit Augustinus, *Martyrum regem cohortes suas armis spiritualibus instruentem, bella monstrantem, adjutoria ministrantem, præmia pollicentem. Advertite fratres;* Duæ mûdi acies contra Christi milites: Blandiri & terrere. *duplicem aciem producit Mundus contra milites Christi. Blanditur, ut decipiat; terret, ut frangat. Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est Mundus: ad utrosque aditus occurrit Christus, & non vincitur Christianus.*

Habemus quidem & nos nostros scorpiones, torcularia & sartagines nostras. Sed confortamini, & estote robusti valde. Sustinendum & Aggrediendum: & ferreum brachium & osseum expediendum est. Præstantis roboris est osseum aggrediendo; præstantioris est ferreum sustinendo. Confortemur igitur, & ad crucem Domini stemus unà cum Domini matre. Pugnantes ille non tantùm spectat, sed & adjuvat, qui vincentes coronat.

ACTIONES FORTITVDINIS.

1. Praxis fortitudinis. 1. Christianæ Fortitudinis est, pravas animi cupiditates omnes edomare & frangere. Samson leonem domuit, & asini mandibulâ mille viros occidit, ab imbelli mulierculâ domitus, & omni robore spoliatus est. David rex ursum & leonem etiamnum juvenis discerpsit, Goliathum interfecit, & tamen oculos suos non satis fortiter custodivit. Sunt qui jejuniis, vigiliis, flagris, ciliciis corpus atterant, aures tamen & oculos, manus & linguam non contineant. O Samsones, & Davides! sed quos Dalila aut Bethsabea sub jugum mittit.

Secunda. 2. Fortitudinis est prosperis non extolli, adversis nequaquam dejici. Læto rerum successu non insolescere; *Alexander Maximus a Justino. Herodian. lib. 6.* sed nec turbari quantumcunque tristi eventu. Uti præclarè dixit è priscis quispiam: Fortes atque moderatos viros optima quidem optare decet, sed ferre etiam quæcunque accidunt contra animi votum.

Tertia. 3. Fortis est, quem metus mortis statu non moverit, neque ad puerilem trepidationem adegerit. Vir fortis exit è vitâ, ignavus fugit. Vir fortis cùm mors ad ostium pulsat, ita secum ipse loquitur: Quid juverit hîc trepidare aut tergiversari? seriùs aut citiùs; moriendum est. Omnes urget lex ista. Nunquid hoc semper animo versabas, *Quando Domino visum?* Nunc Domino videtur, ex mortuis transferre te ad vivos. Cur non annuas toto capite? Dominus est, qui te vocat. Satis vixisti, quia eò ætatis pervenisti, quod satis esse Domino visum est. Ergo claude oculos, & è turbis abi ad quietem, è luctu, quod speras, ad gaudia. Ergo morere, viro forti totus orbis pro sepulchro est.

Quarta. 4. Fortitudo via regia est, à quâ declinat ad dexteram, qui temerarius est aut pertinax; ad sinistram exerrat, qui formidolosus est, aut pavidus. Medio tutissimus ibis. Qui verâ virtute fortis est, nec temere audet, nec inconsultè timet.

Quinta. 5. Biliosus & magnanimus infinitè differunt. Fortitudini non est opus bile, his armis non pugnat. Ennodii erudita vox est. Novimus virum fortem non posse dici, quem ira vicerit & indignatio. Satis est magno pectori rectè fecisse. Cetera omnia bono Deo committit. Ruat orbis, non indignabitur, non excandescet vir fortis.

Sexta. 6. Verissima Fortitudo ea est, quæ & Ferreum, ut diximus, & Osseum habet brachium, quæ *Pati* novit & *Aggredi*. Hoc præclarum, sed illud præclarius, & magis proprium Fortitudini. Ferreum brachium perpetitur difficilia, Osseum aggreditur ardua. Utrumque Fortitudini necessarium.

Septima. 7. Virum fortem probant injuriæ, monstrant ærumnæ, calamitates evehunt.

CAPVT XIV.

Rosa è succino, seu, Fiducia in Deum.

§. I.

PRimum est, quod hîc moneam: Hæc virtus, Fiducia in Deum, nunquam satis laudari, nunquam inculcari satis potest. Totos dies de hac virtute disserüisse, parum fuerit. Catharinam Senensem in hoc non tam miror, quàm veneror, quòd ea, cùm sermo incidisset de fiduciâ in Deum, nunquam satiari, non tædio affici, non somno superari potuerit: diu noctúque stetisset, nec unquam hæc audiendo fatigata fuisset, aut satiata. Agedum, divinæ Virginis summam in Deum fiduciam compendio sub aspectum objiciamus.

B. Mariæ fiducia miraculis firmata. Deus quidem in edendis miraculis parcus & restrictæ liberalitatis est, nihilominus tanta fuit divinæ matris in Deum fiducia, ut eam Deus miraculo firmârit, & quantum illa sibi placuisset, per Angelum significârit. Imò hæc Virginis fiducia miraculis omnibus superior est.

Cùm Virgo è Zachariæ domo rediisset, Josepho conjugi visa est gravis esse utero. Hîc vir sanctissimus hærere nonnihil, nec tamen pejus suspicari aut judicare velle, sed omnia divino potiùs arbitrio commendare, & fugam modestam circumspicere. Observavit hæc Virgo, Josephum conjugem altis cogitationibus mergi, & tamen tacuit. Sciverat illum de Angeli salutatione & altissimo illo mysterio nil scire, & tamen tacuit; solum Deum aspexit, cui & hoc, aliáque omnia commisit submississimâ patientiâ & summâ fiduciâ, certa istud Deo esse curæ, nec divinam providentiam suo muneri defuturam.

Firmianus de oratione mentis c. 12. Egregiè de hac Virginis fiduciâ Seraphinus Firmianus: *Propriam*, inquit, *non fuisset ausa profiteri innocentiam, nisi eam Deus ipse comprobâsset. Tacebat Virgo, sed Deo maximè confidebat, honorisq; sui curam in Deum jactabat.* Prout nimirum Apostolorum Princeps monuit, *Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis.* *1. Pet. cap. 5. vers. 7.*

Psal. 54. vers. 23. *vobis*. Eòdem vatis Hebræi monitum spectat: *Iacta super Dominum curam tuam: non dabit in æternum fluctuationem justo*. Non fluctuabat Virgo, non titubabat, sed sponsus. Hæc stabat immobilis divinæ providentiæ anchorâ firmata. *Psal. 124. vers. 1.* *Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion non commovebitur.*

Gell. lib. 2. noct. Attic. cap. 1. Socrates stare solitus dicitur, pertinaci statu perdius & pernox à summo lucis ortu ad solem alterum orientem, inconnivens, immobilis, iisdem in vestigiis, & ore atque oculis in eundem locum directis, cogitabundus tanquam quodam secessu mentis atque animi facto à corpore. Liceat ima summis non conferre, sed hæc per illa explicare. Stabat Virgo freta Deo, stabat immobilis & oculo irretortò Deum spectabat, divinam expectans opem, quæ nullius hominis fiduciam eludit aut frustratur.

Dan. cap. 13. vers. 35. Susanna cùm duceretur, *flens suspexit ad cælum: erat enim cor ejus fiduciam habens in Domino*. Magna hæc fuit fiducia Susannæ, longè major Virginis divinæ, non flentis, sed omnia Deo hilariter committentis. Sed cur ea Josepho conjugi arcanum, quod ignorârat, non detexit? Scivit utique, famam & honorem suum in discrimen adduci. Scivit, nec tamen illud nescivit, se suúmque honorem, suáque omnia Deo commendatissima esse. Hinc cor ejus erat summam habens fiduciam in Domino. Hinc nulla trepidatio, nullæ lacrymæ, perturbatio nulla in Virgine. Viderat Josephus serenissimam ejus faciem tranquillæ mentis indicem; mirabatur & indubiè secum ipse hæc loquebatur: Hîc ne minimum quidem signum ullius criminis adverto: conjux mea non expallescit, non tegit, non fugit; uterus tumet, sed nihil timet con-

Matth. c. 1. vers. 20. scientia. Ideo Matthæus conceptissimis verbis: *Hæc eo, inquit, cogitante*. Nil mali suspicatus est, nil cogitavit sinistri: hoc unum visum est factu optimum, abire; cetera divinis nutibus committere. Sed tempori Deus adfuit, & Angelum misit, qui Josephum doceret tumentis uteri cæleste arcanum.

Sed qualis insuper ea Virginis fuit in Deum fiducia? Virginitatem vovit, & viro nupsit, hoc utique volvens animo: Quod Deus in me cœpit, perficiet, solidabitque. Eam utrinque aspirabit gratiam, ut simul habitemus velut Angeli duo, fecurâ tutâque castimoniâ.

Quâ in re cælestis Virgo divinâ bonitate nos niti docuit: cui enim Deus animum inspirat, ut statuat, huic etiam auxilia subministrat, ut quod statuit, in opus pro-

Psal. 31. vers. 10. ducat. *Sperantem in Domino misericordia circumdabit*. Ita scilicet ex omni parte proteget, & adversus omnem insultum sit munitissimus. Nam quò major hominis in Deum fiducia, hoc major Dei in hominem misericor-

Theodoret. in Psal. 54. dia. Insigniter dixit Theodoretus: *Gubernatorem habeas Deum & aurigam, & res tuæ ab illâ providentiâ pendeant, hoc enim modo inconcussus manebis*. Res certa: Falli non potest, qui sic potest Deo fidere.

§. II.

Inconstantia est initium omnium malarum tentationum.

Dicite, quæso, unde in animo nostro tot trepidationes, tot turbines, tot fluctuationes & Euripi, tantus in agendo languor & mutabilitas, tantus in patiendo horror & imbecillitas? Deo non satis fidimus, nec toti à divinâ providentiâ pendemus. E tripode oraculum censeamus, quod ille scriptorum religiosissimus dixit: *Initium omnium malarum tentationum, inconstantia animi, & parva ad Deum confidentia*. Quoties Deus suam nobis fidem obligat de curâ & providentiâ suâ, de patrocinio & auxilio suo in rebus omnibus, modò nos nostro non desimus muneri, permittamus Deo cetera. Cuivis nostrûm assiduè instillandum est metro, ut tenaciùs hæreat:

Thomas de Kempis l. 1. Imit. Christi cap. 13. num. 5.

Horat. epist. l. 1. epist. 11. ad Bullatium.

Tu, quamcunque Deus tibi fortunaverit horam,
Grata sume manu, permitte & cetera Divis.
Prudens futuri temporis exitum
Caliginosâ nocte premit Deus,
Ridetque, si mortalis ultra
Fas trepidat. Quod adest, memento
Componere æquus: cetera fluminis
Ritu feruntur. ———

Sed hæc meliore calculo firmamus. Disertissimus Græcorum Chrysostomus ad hanc in Deum fiduciam strenuè quemvis hortatus: *Noli*, ait, *de rebus tuis curare, sed Deo omnia tua Deo commenda: cura enim tua, cura hominis est, Deo autem de omnibus tuis committe providentiam. Noli tu majoribus prætermissis, de illis curare, ne Deus minùs de illis provideat. Vt igitur magnâ curâ tuas res complectatur, ipsi soli universa committe*. Et nunquid curas facilè sepelimus, si nostra viro honesto commiserimus, qui suam insuper fidem nobis obstrinxerit, res nostras perinde ut suas à se curandas? Hîc certè lætus in præsens animus, quod ultra est, odit curare, cùm se suáque omnia viro fidelissimo commissa nôrit. Quin ergo idem cum Deo facimus? an non sat bonus, sat fidelis, sat sollicitus, sat potens, sat providus est, qui nostra amantissimè curat, sapientissimè gubernat? Quin ergo cessatum ducimus curas? Deus jam pridem conquestus: *Portabam eos*, inquit, *in brachiis meis, & ipsi nescierunt quòd curarem eos*. Quaptopter Augustinus hoc ipsum ingerit his verbis: *Constanter Deo, cui te totum committe, quantum potes: nihil tibi evenire permittet, nisi quod tibi prosit, etiamsi nescias: portabit te in brachiis suis, licet non animadvertas quòd curet te*. Subinde *panem arctum & aquam brevem* ingeret calamitas. Sed tu ne trepida, ne diffide, hæc omnia Deus ad libellam, & vel ad ultimam unciæ partem examinavit. Non patieris ab ullo vel minimum, quod non velit Deus te pati. Omnia nobis ad dimensum veniunt. Hebræus vates ejus rei certus: *Cibabis*, inquit, *nos pane lacrymarum, & potum dabis nobis in lacrymis, in mensurâ*. Et quidem mensurâ tam definitâ certâque, ut eam non excedat vel guttulâ. Quod Augustinus, ut solet, excellentissimè interpretatus: *Quid est*, inquit, *in mensurâ? Apostolum audi. Fidelis Deus, qui vos non permittit tentari supra id, quàm potestis ferre. Ipsa est mensura, ut erudiaris, non ut opprimaris*. Cùm verò liberalissimus Deus voluptates & delicias partietur, mensuram bonam, confertam, coagitatam, supereffluentem dabit in sinum nostrum: *Replebit in bonis omne desiderium nostrum*.

Ergo *expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum, & sustine Dominum*. Cave vel modum unquam, vel tempus ponas divinis miserationibus. Deus subinde non prius opitulatur, quàm extremè laboremus, jam ultimæ litteræ admoti, jam in extremâ stantes regulâ. Mediis sæpe hostibus, mediis flammis, mediis fluctibus, Deus opifer & sospitalis est: & has opitulandi vices sæpissime cum Matre participat.

§. III.

Narrant optimi ac prisci scriptores, Eusebius, Gregorius Turonensis, Evagrius, qui eâ ætate vixit, puerum Hebræum Constantinopoli Christianis adolescentibus immixtum venisse in templum beatissimæ Virginis Mariæ. His more illius ævi dabatur absumendum, quod superfuerat à distributâ Eucharistiâ. Parens pueri vir fævæ bilis, & Hebrææ perfidiæ tenacissimus, ubi hoc resciv it, Christianorum sacra accessisse filium, & verò etiam ea sumpsisse, amens irâ redeuntem puerum in vitriariâ domi officinâ excepit, & mox arreptum in medios ignes præcipitavit, clausitque fornacis ostium. Mater, ignara rei, filiolum triduo non sine lamétis quæsiit. Demum ad fornacem vitriariam delata, gemitus & lactymas domesticâ libertate laxavit. Hîc puer etiamnum sanissimus se vivere, sed clausum teneri respondit. Exemptus ex hoc carcere affirmavit, Dominam veste purpureâ præsignem sibi opitulatum venisse, prunas sopiisse, & verò etiam cibum attulisse. Atque hic adolescés

unà

unà cum matre lustrali fonte tinctus est. Patrem Justinianus Imperator Christianæ religionis pertinacissimum hostem ad ficum suspendi jussit, uti Callistus memorat. Verè Deus adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. Et quantò magis quis hanc Dei providentiam agnoscit, tantò majorem in Deum fiduciam gerit. Nimirum

Fortis ille est, qui non in se fortis est, sed in Deo.

Post Domini reditum in cælum Petrus & Joannes Apostoli templum ascendebant precaturi. Ad templi portam, quæ Speciosa vocabatur, homo claudus ab ortu sedebat stipem colligens. Is cùm vidisset Petrum & Joannem jam jam ingressuros templum, eleemosynam ab iis perinde ut à cæteris petebat. Negavit Petrus pecuniam sibi esse, id porrò daturum pollicitus, quod dare posset. Mendicus spe lætus avidis oculis ac manibus beneficium præstolabatur. Hîc Petrus: *Argentum*, inquit, *& aurum non est mihi, quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Iesu Christi Nazareni surge, & ambula. Et apprehensâ claudi dexterâ, in pedes hominem erexit.* Ille jam commodè non solùm stare, sed & ambulare, currere, exilire; lætissimus quòd usum pedum, quo semper caruit, accepisset. Res admiranda. Porrò illud Apostoli dictum, *Quod autem habeo, hoc tibi do*, singulariter expendendum. Aurum, inquiebat, & argentum quod è terræ viscеribus eruitur, non habeo; sanandi gratiam, quæ cælo submittitur, hanc largior. Crumenâ utor Fiducia in Deum. Ex hac multis millibus beneficia impertiri difficile non est. Fiducia in Deum nemini non præstò est, omnes opulentat, neminem, juvari volentem, deserit. Quisquis hac Fiduciâ caret, crumenam licet habeat, non nisi pertusam habet. *Et qui mercedes congregavit, misit eas*, inquit Aggæus, *in sacculum pertusum.* Qui virtutes colligit, & Fiduciam hanc negligit, in sacculum illas pertusum mittit. Qui sibi suisque viribus vel opibus, vel arti aut homini fidit, quamvis ingentia edat opera, omnia tamen in crumenam mittit pertusam; multum laboris, serii fructûs vix quidquam reperiet. Nimia virium fiducia & Milonem, & innumeros alios perdidit. Fiducia in rem creatam quamcunque inanis, pertusus sacculus est. Fiducia in Creatorem, gazophylacium est inexhaustum.

Act. cap. 3. v. 6. & 7.

Aggæi. 1. vers. 6.

Ad erigendam in Deum Fiduciam, assiduè obversentur animo illa Domini verba: EGO SVM, NOLITE TIMERE. Ad quæ nos nihil amantius respondebimus, quàm illud: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis, faciat.* Illi fido, illi me totum penitissimè trado.

Luc. cap. 24. vers. 36.

1. Reg. cap. 3. vers. 18.

Prorex Ægyptius Joseph postquam fratres suos, ut Augustinus loquitur, medicabili tribulatione docuit, ut illos corrigeret, demum velut personâ positâ: Ego, inquit, sum Joseph frater vester. Cúmque iis pavor nimius vocem intercluderet, ille iterum clementer: *Accedite*, inquit, *ad me: nolite pavere.* Hæ Christi voces sunt ad suos in calamitatibus constitutos: Ego sum Christus pro vobis cruci affixus: nolite pavere. Ego sum, confidite, ego vici & mundum & diabolum. Vestrum est, uti meis victoriis: Confidite.

Augustinus serm. 82. de Tempore.

Gen. c. 45. v. 4. & 5.

Sic olim in Isaaco Deus: *Ego sum*, ajebat, *Deus Abraham patris tui, noli timere, quia ego tecum sum. Considera*, inquit Chrysostomus, *Dei sollicitudinem, ut illum refocillet ac fidentiorem faciat, Ego sum, ajebat, Deus Abraham patris tui, qui patrem tuum glorificavi, & peregrinum ac advenam, illustriorem omnibus incolis feci. Ego sum ille, qui hunc ita crescere feci, & in omnibus curam ejus gessi. Ego sum, ne igitur timeas, ne te ista perturbet, & mirum videatur, quòd ab Abimelech sis expulsus, quòd à pastoribus sis injuriâ affectus. Multa talia & pater tuus pertulit, & inde glorioſior effectus est. Ne igitur hoc te terreat: Ego enim tecum sum. Idcirco hoc fieri permitto, simul volens & declarari tuam virtutem, & manifestari mentis illorum pravitatem, ut & propter hæc te coronem. Tecum enim sum, ideo & invictus eris, & infestantibus potentior, & invadentibus fortior. Et tantam tui curam habebo, ut invidiosus illis sis futurus: Ego enim tecum sum.*

Gen. c. 26. vers. 24.

Chrysost. in Genes. homil. 52. Dei sollicitudo erga Isaac.

En Deus omnium conditor, hominis unius se Dominum vocat, Ego sum Deus Abraham. Ita, inquit, eum mihi feci proprium, ut apud me reputetur tanti quanti alii omnes. Quisquis toto animo divinæ fidit providentiæ, is Deum tam sibi benevolum, tam sui sollicitum habet ac providum, ac si Deus se solum in orbe ac unicum habeat, quem curet. Huc illa spectat promissio. *Firmabo super te oculos meos.* Ita te tuásque res cordi habeo, ac si præter te mortalium alius in terrâ non sit. Ergo confide fili. Ego sum, noli pavere.

Psal. 31. v. 8.

§. IV.

CVm regina Esther vitam populo suo exoratura ad Assuerum regem ingressa, illum in sublimi solio, auro & gemmis prænitentem cerneret, subitò tam terrificæ majestatis aspectu expalluit, obmutuit, corruit. *Convertit*, Deus, ut sacræ paginæ loquuntur, *spiritum regis in mansuetudinem: & festinus ac metuens exilivit de solio & sustentans eam ulnis suis, donec rediret ad se, his verbis blandiebatur: Quid habes Esther? Ego sum frater tuus, noli metuere, non morieris.*

Esther c. 15. vers. 9. Ibid. v. 11. & 12.

Dominus Jesus rex orbis jam redivivus non solùm salutari suos voluit, & quidem his ipsis verbis: *Ite, nuntiate fratribus meis*: sed & ipse illorum medius stetit, quos & suavissimè affatus: *Ego sum*, ajebat, *nolite timere. Videte manus meas, & pedes meos, quia ego ipse sum.* Quod discipulis amantissimus Magister, hoc nobis famulis mitissimus Dominus, hoc omnibus in se sperantibus providentissimus pater assiduè instillat: Ego sum, nolite timere, habete fiduciam. Et quemadmodum Deus Josue Imperatorem his verbis animavit: *Sicut fui cum Mose, ita ero tecum: non dimittam neque derelinquam te.* Ita nos omnes & singulos ad fiduciam Christus exstimulat: Sicut fui cum amicis meis omnibus, ita ero tecum, non dimittam nec derelinquam te: Tu modò mihi fide. Et quò magis adversa urgent, hoc magis fide. Auxilium meum plerumque tantò vicinius est, quantò creditur esse remotius.

Matth. c. 28. vers. 10. Luc. c. 24. v. 38. & 39. Iosue cap. 1. vers. 5.

Hoc Bernardus clarissimè: *Ego autem dico*, inquit, *fideli homini magis & inter flagella fidendum.*

Bernard. epist 256. ad Eugen. init.

Theodorus ævo Constantini Imperatoris dux belli strenuissimus, antequam ab impio Licinio jugularetur, somniavit, ignea cælo jacula in caput suum delabi, sed & unà vocem audiit: *Confide Theodore, ego enim tecum sum.* Non multò pòst à satellibus ad Licinium pertractus. Et quia Christum jurare noluit, immanissimè flagellatus, & ungulis ferreis laceratus, globis plumbeis contusi dentes, latera facibus adusta; nec tamen constantissimus heros animum mutavit. Ubi famem & squalorem carceris diebus quinque pertulit, affixus est cruci. Atque ut tormentum simul & ludibrium esset grandius, adductum est puerorum agmen, qui Theodorum infelici arbori suspensum, sagittulis certatim configerent. Inter hæc cùm ludibria tum tormenta Theodorus exclamans: O Domine, inquit, an non dixisti, Ego tecum sum? Nunc verò cur recessisti à me? Omnia in me properant ad mortem: tu spiritum meum suscipe. Huic Angelus suppetias missus: Quid quereris, inquit, Theodore, Deum à te recessisse? Ecce tecum est, consumma cursum. Consummavit felicitèr. Nam post complures suorum spectatorum Christo adjunctos plexus est capite. Ita Deus sæpe proximus est, cùm abesse longissimè putatur.

Anno 316. mentionem illius facit Cæsar Baronius, qui & fusius in secretiores corporis partes horribili cruciatu asserit immissas, tom. 3. mihi p. 150.

Anno 308. Cæsar Baronius tom. 3. ad hunc annum 308. mihi p. 28. ubi fidiculas, ignes, ungulas, facies, tormenta maxima ab eo tolerata narrat.

Theodoro jungendus Procopius, qui antè Neanias dicebatur. Huic Christus visendum se præbuit, sed vulneribus deformem & in cruce pendentem, dixitque: *Ego sum* JESVS *crucifixus Dei filius.* Profuit beato Procopio hæc vidisse. Horribiles namque cruciatus subiit constantiâ ingenti. Demum capite plectendus, dum precaretur, auditâ est vox: Confide, ego tecum sum.

Quomodo

Quomodo igitur Christianus timidus ac remissus animo cadat, si seriò expendat: En hic adest, qui momento juvare potest: quid patiar, & quantum patiar, scit exactissimè, nec auxilium subtrahit, sed abscondit? Nemo mihi vel pilum læserit, si ille nolit. Si Deus pro me, quis contra me? Quidquid patior, ab ipso est, & à paternâ ipsius manu. Etenim certissimus sum, nihil me unquam passum, nil pati aut passurum, quod non ipse velit ut patiar. Quid igitur mihi ab ipso mali metuo? omnia curat providentissimè, omnia disponit amantissimè, omnia potest absolutissimâ, immensâ potentiâ. Nihil illum effugit, nihil latet, nihil præterit. Illi perfectè fidere, est rebus omnibus superiorem, insuperabilem esse.

Evagrius lib. 4. cap. 6. Theoph. Miscell. l. 16. Cedren. in Annal. Niceph. lib. 17. cap. 3.

Antiochia terræ motibus creberrimè quassata, præsertim anno quingentesimo vigesimo octavo, quo tempore Deus viro sancto id consilii dictavit, ut ædium foribus inscriberetur: CHRISTVS NOBISCVM; STATE. Quicunque hoc suis domibus inscripserunt, iis terræ tremores nihil obfuerunt. Inde urbs novo nomine dicta est Theopolis. Ejus rei testes sunt Evagrius, Theophanes, Cedrenus, Nicephorus. Idem de homine illo affirmaveris, cujus pectori altiùs inscriptum: CHRISTVS MECVM; STO, ET ILLI FIDO. Ubi hæc ædium frons est, ibi Christus propugnator est, qui calamitatem omnem amantissimis illis vocibus solatur, *Ego sum, noli timere*, nec hostem ullum nec ulla adversa. Ego sum adjutor in opportunitatibus, in tribulatione. *Bellabunt adversum te, & non prævalebunt, quia ego tecum sum. ait Dominus, ut liberem te.* Hîc civitas munita, hîc columna ferrea, hîc murus æreus est.

Luc. c. 24. vers. 36.

Hier. cap. 1. vers. 19.

§. V.

I. Lipsius lib. 1. monit. polit. cap. 7. num. 10.

CArolus V. augustissimæ memoriæ Imperator, cùm in Germaniâ ad Ingolstadium copias haberet, cinxissentque eum ingenti exercitu fœderati hostes, & æneorum tormentorum copiâ ferream grandinem in castra ipsa non sine gravi pernicie immitterent; amicis monentibus, sibi prospiceret: Cæsar immutato vultu & loco, arridens dixisse fertur: Confidite, nullus unquam Imperator tormenti ictu interiit. Hic idem Imperator cùm intra vallum jam armatus staret, in hostem proditurus ad prælium, magnâ eum balistarum vi repellere conabatur hostis. Itaque iterum monebatur, saluti suæ consuleret, quibus animosè respondit: Canes, qui valdè latrant, non sunt valde metuendi. Nec est quòd timeamus, cùm præsidio Dei satis vallati simus. Nimirum *Angelis suis mandavit Deus de te, ut custodiant te in omnibus viis tuis.* Nec quisquam Deo minùs fidit, quàm qui divinam providentiam non agnoscit. Agnosce illam, & habebis in Deum fiduciam.

Magnæ in Deum fiduciæ fuerunt: Carolus V. Imper. *Francisc. Rebortel. in orat. funeb. Bononiæ dictâ.*

Ps. 90. v. 11.

Corozetus de dictis memorabilibus. Ludovicus XII. Galliarum rex.

Ludovicus XII. Galliarum rex, ingentis Fiduciæ heros cum exercitu Mediolanum ibat. In itinere nuntium accepit, oppidum, quod in transitu erat, ab hoste jam occupatum. Quare serum nimis fore, hospitium illic quærere. Ad hos fiduciâ incredibili Ludovicus: Aut ego, inquit, in tergo illorum hospitium accipiam, aut illi in meo.

Pelagius libell. 7. nu 9. Macarius Ægyptius.

Quæ Ludovico in hostes, hæc Macario fiducia fuit in cacodæmones. Macarius Ægyptius à præcipiti nocte deprehensus sepulchretum subiit, ubi ossa cadaverum in acervum fuerant aggesta. Hîc, quò somnum vir sanctus haberet benigniorem, loco cervicalis cadaver unum capiti supposuit. Ægrè tulerunt dæmones tantam hominis fiduciam, & ut illum terrerent, cadaverosis ossibus affinxerunt voces, quibus alter alterum provocabat ad abitum. Illud præcipuè cadaver, cui Macarius indormiit, articulatè hoc respondit: Venirem, si possem, sed incubantis premor pondere. At senex impavidus suo capite corpus subjectum tundens: Surge, inquit & abi, si potes: ego hîc vel te nolente pernoctabo.

A Ingens viri animus & fiducia, quæ divinis subsidiis & bonâ conscientiâ nixa nihil admittebat pavoris.

Sed vix ullus (quod sciam) hac in re audacior fuit Hilarione, fortiúsque dæmonum fraudes contempsit: quippe qui in solitudine sæpius intempestâ nocte jam voces infantium, jam balatus ovium, jam mugitus boum, nunc planctus mulierum, nunc rugitus leonum, modò strepitus armorum, variarúmque portenta vocum audiit & irrisit. Ceterùm ausus aliquando has ex orco larvas explorare, Dominicæ crucis signo instructus ad lumen lunæ tugurio egreditur, sollicitéque circumspiciens, ecce currum directis in se equis volantem conspicatur. Hîc ille JESV Nazareni nomine vocato, pressò mansit vestigio, eventum rei expectans. Tum verò terrifica illa bigarum species subito terræ hiatu ante oculos absorpta est. Parturiebant montes, & natus est ridiculus mus.

Hilarion.

B Hæc diaboli vaframenta, hæc illius stratagemata sunt. Metum injicit, pavorem incutit, horrore afficit, difficultatum montes opponit, ærumnarum maria effundit, modis omnibus perterrefacere satagit. Nos, si viri sumus, si Deo fidimus, hæc omnia uno spiritu diflamus: modò illud assiduè animo verserur: *Ego tecum sum, noli timere.* Tu mihi adeò es curæ, perinde ac si solum te curem: quæ pateris, mea providentia ab æterno prævidit; quantum tibi, & quamdiu patiendum sit, voluntas mea decrevit; quibus auxiliis omnia pati possis, sapientia mea constituit; ut utiliter patiaris, meus amor disposuit. Ergo timere noli: ego sum, ego ipse sum, & tecum sum. Tu mihi tantummodò fide, & quæ tui officii sunt, age, cetera omnia providentiæ meæ securissimus committe. Nulla hîc fallacia, nulla rerum jactura, ubi mea in honore est providentia. Fide mihi.

Diaboli vaframenta.

§. VI.

C REgem ajunt ingenti apparatu epulum navale proceribus regni dedisse. Maris portus regio huic convivio delectus, nec ullis sumptibus parsum. Omnia hilaritatem & magnificam admirationem spectabant. Ornabantur triclinia, fremabantur mensæ in ipsâ aquarum instabilitate. Epulæ, epularum disci & patinæ, vinum viniáque cadi & pocula; modi musici, mensarum argentei triumphi, bellaria oculorum fercula, omnia hîc regia. Nec silvulæ in aquis deerant, nec hortorum & veris honores desiderabantur. Omnium gratiarum concordiam huc commigrâsse dicerres. Nova hæc & mira, sed illud longè mirissimum & omnibus pòst sæculis memorandum; non dominorum tantùm, sed & famulorum gula vino & epulis sepulta. Et quod omnibus retrò annis inauditum, mare ipsum hic convivam egit, nam plus convivis omnibus perhausit. Quidquid enim tollebatur è mensâ, mittebatur in mare, orbes disci, lances, paropsides, scutellæ, pocula, scyphi, chrysendeta, & omnis abacorum argentea supellex pòst brevem D usum in aquas excutiebatur. O liberalitatem; aut potiùs, sit verbo venia, prodigalitatem nimis augustam, æternis dignam annalibus! Sed expectate, quæso; nondum audistis omnia. Substringite judicium, & non præproperè nimii luxûs convivatorem arguite. Rex iste, quem dixi, non liberalissimus tantùm atque magnificentissimus, sed & summè providus fuit. Nam in apparando aquatili hoc convivio, id ante omnia curavit, ut ampliissima retia sub aquis expanderentur, quæ latenti sinu exciperent, quidquid in aquas dejiceretur. Ita non tantùm nihil supellectilis argenteæ periit, sed cùm attraherentur retia, ingens piscium numerus est inventus, velut fœnus dejecti thesauri.

Sed quis iste rex tam magnificus, tam potens, tam liberalis, tam & providus? Supremus rex cæli, bonus Deus. Et videte quàm omnia exactè congruant. Jusserat Deus in Hussæi principis Jobi supellectilem & bona

indicem

Job cap. 1. v. 2. & 3. indicem scribi. Scriptus est iste: *Iobo nati sunt septem filii & tres filiæ. Et fuit possessio ejus septem millia ovium, & tria millia camelorum, quingenta quoque juga boum, & quingentæ asinæ. ac familia multa nimis.* Sed quorsum hic index & apographum? Jam audieris, quâ ratione omnia illa in mare præcipitata. Igitur Jobi opulentia ad incitas hoc modo redacta est. Adsuit Deus, vastavit, demolitus, mactavit, depopulatus est omnia. Ventus liberos, ignis partem pecoris, hostis cetera rapuit. Job ipse in fimetum è solio ejectus est. O prodigalitas incredibilis! Itáne, mi Deus, amicos tuos, itáne illorum bona dissipas & prodigis? Nolite pavere, ait Dominus, & expectate finem: Jobo nil penitus perîbit, nam ego amplissima providentiæ meæ retia expandi. Hæc ubi attra-

Job cap. 42. vers. 12. hentur, omnia cum ingenti fœnore redibunt. *Dominus autem benedixit novissimis Iob magis quàm principio ejus.*

Audite denuò indicem bonorum Job. *Et facta sunt ei quatuordecim millia ovium* (pro septem millibus) *& sex millia camelorum* (pro tribus) *& mille juga boum* (pro B quingentis) *& mille asinæ*, cùm anteà quingentas solùm habuerit: geminato fœnore omnia redierunt. Imò &

Ibid. cap. vers. 13. liberi sunt redditi. Nam iterum *fuerunt ei septem filii & tres filiæ.* Sed, quæso, cur Deus omnem pecoris numerum duplicatum reddidit, tantùm in liberis dandis contractior, non viginti sed decem liberos concessit? Imò verò viginti liberos Job habuit. Nam priores decem, quorum animus immortalis, in Abrahæ sinu servabantur patri illuc descensuro, & alii, sed decem solùm sunt additi, *ut & hi*, ait Gregorius, *qui extincti fuerant, vivere demonstrentur.* * In jumentis longè alia ratio. Pecudes cùm pereunt, totæ moriuntur. Quapropter omne pecus geminato numero restitutum est. En amplissimum divinæ providentiæ rete sub aquis latenter expansum! Quidquid perire nobis videtur, non sanè perit, sed in abditam divinæ providentiæ sagenam cadit cum amplo fenore restituendum; nos modò fidamus Deo.

Cur Deus omnẽ pecoris numerũ duplicatum reddidit Jobo, & in liberis fuit cõtractior. * Ex luculentum reviviscendi testimoniũ.

Ita Jonas excussus est in mare, sed cetus instar retis C excepit Jonam, ut redderet. Ita Deus cum unoquoque nostrûm quotidie agit. Si Deo fidimus, rerum nostrarum nihil perdimus. Nam perdita, aut hîc, aut loco meliore recipiemus. In hac vitâ sæpissime monstravit Deus, quid sit facturus post hanc vitam. Amissa forsan est pecunia? si fidas Deo, thesauros pro eâ recipies, aut hîc, aut loco meliore. Amissa est valetudo? fide Deo, reddetur auctior, vives æternùm.

Amissa omnia perdidit Joseph ob fratrum invidiam, sed omnia recepit & plura. David ob Absalonis filii rebellionem omnia amisit; sed hîc quoque omnia, & plura recuperavit, quia cum suis omnibus in divinæ providentiæ rete cecidit. Hinc illud lætissimum carmen:

Psal. 70. vers. 20. *Quantas ostendisti mihi tribulationes multas & malas, & conversus vivificásti me, & de abyssis terræ iterum reduxisti me.*

Amissa fama? Fide Deo, non est fama perdita, sed in verriculum divinæ providentiæ delapsa: Immortali gloriâ circumflues. Quidquid denique amissum con- D queraris, si Deo fidas, non est amissum, sed in providentiæ divinæ fundam conjectum. Reddentur omnia cum ingenti fenore, modò tu noris Deo fidere. Benedicet Deus novissimis tuis magis quàm principio, recipies universa. Non igitur expavesce, nec vanissimis lamentis te confice. Frustrà & in perniciem tuam conquereris, doles & angeris frustrà; superfluo luctu inania hæc deploras, quæ longè auctiora, si Deo fidas, ad te redibunt. Nunc dum vivimus, medio mari sumus & fluctuamus; ejiciuntur nostra in fluctus, nos ipsi denique ejiciemur. *Quantas nobis ostendit Deus tribulationes multas & malas?* Sed confidite: *conversus vivificabit nos, & de abyssis terræ iterum reducet nos.*

Firmemus animum in tam lætas & planè ridiculas rerum jacturas: omnia in aquas excutienda sunt: opes, valetudo, honores, vita ipsa, & quidquid in vitâ cari aut pretiosi est; mare hoc glutit omnia. Nos si sapimus, & extensum divinæ providentiæ rete cogitamus, ridebimus ad hos jactus, & ore hilari dicemus: Dejiciantur ista, pereant, mergantur: nihil perit, nihil submergitur iis, qui fiduciam habent in Domino. *Qui confidunt in Do-* Sap. cap. 3. vers. 9. *mino, intelligent veritatem.* Hanc scilicet, quæ divinæ providentiæ omnia quàm integerrimè & summâ fiduciâ docet esse committenda. Audiat orbis universus: cum Siracide proclamo: *Scitote, quia nullus speravit in Domino,* Eccli. cap. 2. vers. 11. *& confusus est.*

ACTIONES
FIDUCIÆ IN DEUM.

1. Præxis fiduciæ in Deum.

1. Veræ in Deum Fiduciæ est, in rebus omnibus, præsertim adversis, non sollicitum esse, dubitatione non æstuare, non angi, non sese afflictare, non animis pendere ac discruciari, sed hoc uno fundamento erectum stare: Deus & potest & vult juvare. Et fidelis & omnipotens est, qui suos nunquam deserit: suis enim semper præsens est, & auxiliari semper paratus est, ut omnia suorum ad finem optimum dirigantur. Nemo unquam speravit in Domino frustrà.

Secunda. 2. Vera fiducia divinum illud promissum, EGO TECVM SVM, EGO TECVM ERO, sibi altissimè gerit impressum. Sic enim Isaias loquitur: *Noli timere, quia redemi te. Cùm transieris per aquas, tecum ero, & flumina non* Isa. cap. 43. v. 1. & 2. *operient te: Cùm ambulaveris in igne, non combureris, & flamma non ardebit in te.* Sic fuit cum Noëmo in Arcâ, sic fuit cum Daniele in leonum foveâ: sic fuit cum Josepho in carcere & cisternâ: sic fuit cum tribus Hebræis juvenibus in fornace Babylonicâ: *Novit Dominus pios de tenta-* 2. Pet. c. 2. vers. 9. *tione eripere.*

Tertia. 3. Qui veræ fiduciæ est, eo semper animo precatur, ut nihil dubitet suas preces, si quidem justa petat, certò exaudiendas. Nam instar oraculi habet illud à Chryso- Chrysost. stomo dictum: *Si cum hoc studio mentis accesseris, & dixeris:* hom. 14. in Matth. *Nisi accepero, non recedam, prorsus accipies: si modò talia postulaveris, quæ & illum, qui rogatur, dare deceat, & accipere tibi, qui precaris, expediat.*

Quarta. 4. Qui cupit habere veram in Deum fiduciam, is curet ante omnia, ut habeat conscientiam peccatis gravioribus non contaminatam. Res certa divino testimonio. *Si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus* 1. Ioan. c. 3. *ad Deum, & quidquid petierimus,* inquit Joannes, *accipie-* v. 21. & 22. *mus ab eo.* Susanna tantò fidentior, quantò innocentior.

Quinta. 5. Magnæ in Deum fiduciæ luculentum indicium est, injurias quascumque, seu graviores illas, seu minutulas & leviores, exporrecto animo condonare, insuper auctarii loco, precationes pro iis, qui injurias intulerunt, adjicere. Optimè dixit Tobias: *Fiducia magna erit* Tob. cap. 4. *coram summo Deo eleemosyna omnibus facientibus eam.* Nam v. 11. & 12. *eleemosyna* (præsertim hæc spiritualis) *ab omni peccato, & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras.* Fallere nequit Domini promissio: *Dimittite, & dimittemini.* Luc. cap. 6. vers. 37.

Sexta. 6. Qui verò pecunias in egenos tribuit, etiamsi liberalissimus sit, non tamen ideo victum sibi defuturum unquam diffidit: imò semper robustiùs sperat, tantò se fore ditiorem, quantò pauperes se senserint liberaliorem. Hoc enim Deus in more positum nunquam habuit, ut pateretur se vinci beneficiis.

Septima. 7. Qui Deo in omnibus verè fidit, ita loqui consuevit: Quidquid in re sit, spem atque fiduciam mihi nullus hominum, diabolorum nullus eripiet. *Etiamsi* Deus Iob cap. 13. *occiderit me, in ipso tamen sperabo.* De futuris nil angor, vers. 15. *Deus providebit.* Quamvis adversa sint omnia, minentur Gen. c. 22. omnia ruinam, *Deus providebit.* Quod præsens est, mo- vers. 8. mentaneum est; futura licet terribilia sint, me tamen non terrent, *Deus providebit.* Porrò mea in aquas dejici non tantùm patiar, sed ea ipse dejiciam, quia certissimus sum, omnia quæ mihi vel hostis ademerit, vel mea

manus

manus in egenos sparserit, à divinæ providentiæ reti excipienda. Redibunt ad me omnia, & auctiora. *Scio* sanè, scio, *quia nullus speravit in Domino, & confusus est.*

Eccli. cap. 2. vers. 11.

CAPVT XV.

Rosa è Chalybe, seu, Perseverantia.

§. I.

FErrea & chalybea est hæc Rosa, quâ designamus PERSEVERANTIAM virtutum omnium coronam. Alii flores hiemem oderunt & abdunt se; non caput, non brachia, non pedes efferunt. Stat hæc Rosa æstatis & hiemis patiens; non ut ficus tegitur, non ut vitis operitur, non ut amaracus, aut libanoris * coronaria transfertur. Rosa hæc nivem fert & solem, inter æstatis blanditias & injurias hiemis perdurat.

* Ros-marenus.

B. Maria in prosperis & adversis perseverantissima.

Virgo beatissima verè rosa, verè florum Regina, in prosperis & advertis perseverantissima: stetit ad conciones, steterit ad crucem filii: adfuit miracula patranti, adfuit & in patibulo expiranti: æstate perstans & hieme, inter luctus & gaudiorum vices, admirabilis perseverantiæ exemplum.

Ætas B. V. Mariæ quæ, & quot annis filio fuerit superstes.

Ut autem divinæ matris perseverantiam sublimem penitiùs capiamus, quot annos extra cælum egerit, indagemus. De hujus Virginis ætate lis varia. Fuerunt, qui dicerent, Virginem post filii abitum, uno solùm anno & aliquot mensibus terræ relictam. Parum hoc vero simile. Alii censent Virginem ad annum alterum Claudii Imperatoris perveniſse, qui à Domini morte fuit undecimus. Neque hos sequimur. Invaluit plurimorum sententia, Virginem obiisse, cùm annum ageret sexagesimum tertium. Hanc Turrianus opinionem vulgi nominat. Non contradicimus; nec tamen placet vulgum hîc ducem agnoscere. Utcunque constat, Virginem matrem, cùm filius in cruce moreretur, annum egisse quadragesimum octavum. Nam cùm inter paleas in specu Bethlehemiticâ Christum orbi pareret, annum egerat decimum quintum. At Christus ætatis anno trigesimo quarto inchoato in crucem actus est. Inde certiore plurium consensu asserimus, divinam hanc matrem ad annum septuagesimum secundum ætate progressam, eâque ratione viginti quatuor annis filio superstitem vixisse. Ita Epiphanius, Cedrenus, Baronius, ita alii.

Franciscus Suar. tom. 2. in part. 3. D. Tho. disp. 21. sect. 1. Baron. to. 1. Annal. 48. Delrius in Paneg. de Assumpt. B. V.

Atque hinc liquet, quàm patiens fuerit cælestis Virginis Perseverantia, quæ septuaginta duos annos in tantis & filii & suis ærumnis ad beatissimum finem perduxit. Hoc quidem tempore, quo inter homines erat, sæpius in cælo & cum Angelis quàm cum hominibus agebat; omne reliquum divinæ Matris *vivere* tranquillum potiùs *mori* nominemus, quàm vivere; in terrâ hærebat corpore, orbes cælestes & Angelorum ordines peragrabat animo: cupiebat emori, & esse cum filio; suis tamen desideriis totius Ecclesiæ bonum præferebat, suam divinæ voluntati perfectissimè subjiciebat. Fluebant ex oculis lacrymarum gemmulæ, ex imo pectore suspiria & gemitus erumpebant, sed dulces gemitus, mellita suspiria, quæ Perseverantia provocabat, quæ amor edulcabat.

S. Tho. 2. 2. q. 137. art. 1. concluſ. Differētia inter perseverātiam & constantiam.

Perseverantia Thomæ Aquinati virtus est, per quam homo in operibus honestis persistit. Constantiam porrò & Perseverantiam sic ait differre. Perseverantia docet hominem bonis actibus inhærere, contra omnes difficultates ex actuum diuturnitate provenientes: at verò Constantia munit hominem adversus difficultates è quibuscunque aliis impedimentis emergentes. Hinc Perseverantia principalior pars Fortitudinis est, quàm Constantia. Adeóque illa demum vera est Perseverantia, quæ continuum perfectionis studium, & indefessam virtutis exercitationem ad supremum usque halitum conservat.

A Veritatis oracului est: *Qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit.* Ad hanc Perseverantiam suavissimè invitat, qui perseverantiæ præmium monstrans: *Esto, inquit, fidelis usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ.*

Matth. 24. vers. 13. Apoc. 2. vers. 10.

Tres ajunt esse gradus Perseverantiæ. Primus est, Velle ac cupere Perseverare. Virtutis cultor seipsum extimulans: Cur, inquit, tam stultus sim, ut cùm cœperim spiritu, consummem carne? Nolo esse arundo ventis agitata; nolo mutari cum lunâ. Progrediamur. Alter est, Firmiter velle, quod rectè cœptum est, sesèque cunctis obstaculis acriter opponere. Perseverantiæ cupidus cum Paulo proclamat: *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Pergamus, ut ei placeamus, cui nos probavimus. Tertius est, Cum gaudio perdurare ad finem. Fatigationem quies, laborem sequitur merces. Sic igitur curramus, inquit, ut comprehendamus.

Tres gradus Perseverantiæ.

Philip. 4. v. 13.

Augustinus seipsum ad Perseverantiam cohortatus: *Tu*, inquit, *non poteris quod isti & istæ? An verò isti & istæ semetipsis possunt, & non in Domino Deo suo? Quid inte stas, & non stas? Projice te in eum, noli metuere, non se subtrahet, ut cadas. Projice te securus, excipiet te, & sanabit te.* Hoc sibi sæpius quivis occinat: Tu non poteris, quod isti & istæ? Nihil ad constantem rerum asperarum tolerantiam efficacius, quàm cogitare eadem multos fortibus animis fuisse perpessos. Pudet enim generosum spiritum non posse unum, quod potuere innumerabiles. Quæ cogitatio non in laboribus solùm, qui difficiles, sed in doloribus etiam & cruciatibus, qui miserrimi videntur, in ipsâ demum morte profuerit. Tu ergo durare non possis, cùm cernas tot alios constantissimè duravisse? vel idololatras intuere.

August. in Confess. c. Propat. 3. hem.

§. II.

Q. Fabius Maximus laudatissimæ in bello gerendo Perseverantiæ fuit. Cùm enim Romanum Imperium Cannensi prælio fractum vix sufficere ad exercitus restaurandos videretur, Fabius frustrari & eludere Pœnorum vires, quàm cum iis acie totâ confligere, longè conducibilius existimavit. Idcirco pluribus Hannibalis comminationibus irritatus, spe quoque bene gerendæ rei oblatâ, nunquam tamen à consilii salubritate recessit, ne parvi quidem certaminis discrimine. Et ita, quod difficillimum est, irâ & spe ubique superior apparuit. Ergo ut Scipio pugnando, ita hic non dimicando, Romam servavit: alter enim celeritate suâ Carthaginem oppressit, alter cunctatione ita egit, ne Roma obrui posset à Carthagine. Et tu homo Luna, non poteris quod isti?

Valer. lib. 3. c. 8. de tuend. rei.

Non minùs singulare Perseverantiæ specimen dedit Ephilates vir efficacis facundiæ. Hic Athenis jussus est publicè accusare, & inter cereros deferre nomen Demostrati, cujus filius Democharis excellentis formæ adolescens fuit, Ephilati longè charissimus. Venit ergo adolescens oraturus Ephilaten ut parciùs patris criminibus insisteret. Persuasisset hoc utique vel mutus solâ satis loquente formâ, nisi se, qui rogabatur, virum gessisset. Nam Ephilates accedentem ad se Democharem neque ferociter repellere, neque supplicem suis genibus advolutum intueri sustinuit. Sed, ut sibi constaret, operto capite gemens passus est expromi preces. Nihilominus cœpti perseverans Demostratum sincerâ fide accusatum damnavit. Victoriam nescio laude an tormento majore partam, quoniam priùs quàm sontem oppressit, seipsum Ephilates vicit. Et tu homo inconstantissime, non poteris quod isti & istæ! num etiam puerorum ac puellarum Perseverantiâ vis superari?

Valer. lib. 6. inter exter. 1.

Hebræi adolescentes duo in Mauritaniâ Tingitanâ educati, Lusitano mercatori, ob æs alienum nexi, à patruo sunt dati. Eam ob caussam Mazagani (urbs est Lusitanorum in Africâ) attinebantur. Horum alteri nocturno visu senex ore cultúque venerandus persuadet, ut exutâ

Bernard. in Annalib. ad An. 1551. in Portug. Lusitan. Obsequ.

ut exutâ superstitione Judaicâ Christum induat, & Petri nomen assumat. Experrectus adolescens socio narrat somnium, & monstrat salutis viam. Jamque idem utrique consilium erat: hoc unum metuebant, si fugerent, ne creditorem jure suo fraudarent. Igitur differunt & celant, dum illi à patruo satisfactum. Jam liberati, abeunt urbe cum cognato. In viâ animo votóque Christianos se profitentur, & redituros unde discesserant. Proinde ille aut abeat solus, aut addat se ipsis comitem, parentis loco futurus. Hæc illos simulare, initio censet patruus. At ubi videt, rem agi seriò, promissis onerat, terret minis, ut injectam mentem à nescio quo excutiat: obstructis adolescentum auribus, postremò in lacrymas & in preces itum. Sed frustra & hoc. Sic ambo in urbem revertuntur, deserto patruo. Alter paucis pòst diebus Olisiponem navigat, ad Catechumenorum ædes, manet alter in Africâ, sed morbo implicitus, ut illustrior esset ipsius Perseverantia. Nam adolescentis pater & patruus homines pecuniosi, & atroces irâ, quendam Maurorum ducem præmiis expugnant, ut equitum turmam Mazaganum ducat, se fore comites. Ducuntur, sed obviam eunt in armis Lusitani, & utrinque stant acies ad prælium instructæ. Maurus impetrato alloquio, non se pugnaturum eo die venisse affirmat, sed tantummodo rogatum, ut Hebræo patri filium videre liceat & alloqui. Permissum; priùs tamen obsidibus acceptis. Hîc pater omnibus quibus poterat & artibus & machinis pugnabat. Sed frustra fuerunt & artes & machinæ; filius discessit victor. Licet enim grandævus pater, augendæ miserationi, Deum hominésque contestans questus ac ploratus diu duxerit, barbam sibi ac crines vulserit, vestem etiam gentis ritu conciderit, nec quidquam omiserit intentatum, nihil tamen profecit. Nam animosus adolescens, & cœpti tenacissimus, sermonem & spem omnem præscindens: Si me, inquit, diligeres, pater, gauderes haud dubiè filii bono, nec differres agnitâ veritate in meam ire sententiam, quâ unâ re nihil tibi nec utilius foret, nec gloriosius. Ego quidem ad consilium adjiciam & exemplum: hoc si feceris, agnoscam parentem meum & amorem tuum: tu verò quibuscunque in rebus habebis filium non repugnantem. Sin aliud velle pertendas, majorem habeo patrem Deum, cui magis obtemperandum est, quàm hominibus. Ita liberè dico, me omnibus modis cupere Christianum esse. Tam præclarum nomen aut aquâ promerebor, aut sanguine; ut scias esse vile corpus iis, qui gloriam animæ quærunt.

His auditis pater, irritus consilii mœrénsque, neque enim turbidus animus vera dijudicat, cum Maurorum equitatu discessit. Juvenis admirandæ Perseverantiæ dato specimine, à Lusitanis intra mœnia receptus est. Et tu non poteris quod isti & istæ, homo Euripe?

§. III.

Idem in Annal. anno 1590. in Provinciâ Polonicâ.

Sed sequior etiam sexus, & Virgines in hanc Perseverantiæ laudem veniunt. Puella Hebræa in templum invitata à feminâ Christianâ curiosè circumspicit, diversa interrogat, aras omnes circuit, nec tamen præcelsum Eucharistiæ pegma, quamvis monstratum, videt. Miratur, & causam quærit, cur res tanta, quanta dicebatur, oculos effugeret. Subjecit Christiana (indubiè Dei monitu) grande hoc arcanum, & rem maximè sacram esse, proinde oculos, qui Christi luce perfusi non sint, aspectu ejus arceri. Ex eo tempore Hebræa Christianæ religionis studio exarsit, & clam matre Orationem Dominicam, & Angeli salutationem didicit. Cetera eâ suscipiendi baptismi curâ flagrabat, ut domo profugerit, sed incautiùs quàm ut posset fallere. Nam mater illam assecuta, verberibus affectam inclusit domi; fugam iterum tentantem, duriùs coërcuit. Sed utrebat interior Deus. Itaque tertius conatus fuit prosperior, quo ad oppidi sacerdotem pervolavit, & ut aquâ salutari ablueretur, magnopere petiit. Perseverantiam illius firmavit sacerdos, & quia divinum hîc instinctum sensit, virginem illam in illustrissimæ feminæ Cracovienſis Palatini conjugis fidem & manum tradidit. Apud hanc commodè instructa, cœptorum perseverantissima (quod in hac gente rarum) Christo renata est. En homo volubilis & inconstans, pueri & puellæ Perseverantiam nobis præeunt: Tu non poteris quod isti & istæ?

Franciscus Bencius ad annũ 1591.

Sed audiant, qui unicam nôrunt Perseverantiam in veniâ, cùm læsi sunt, negandâ. Caravaci in agro Toletano adolescens quatuordecim annorum Musis dabat operam. Huic quidam oculum excussit pugno. Parentes nil magis scire cupiebant, quàm facti auctorem. Sed adolescens nec minis ullis, nec promissis adduci potuit, ut nomen proderet lædentis, adeò nullum vindictæ, nec igniculum quidem spiraverat. Nec diu merces abfuit. Paucis pòst diebus gravi correptus est morbo, quem eo tulit animo vultúque, ut nunquam ingemiscere, nunquam esse tristior sit visus. Cúmque morbus vires sumeret, die quodam repentina lux in cubiculum se infudit, eorúmque qui aderant, oculos præstrinxit, simul adolescens æger loquendi potestatem amisit. Ita tres ipsos dies sensu motúque caruit: iis elapsis quasi excitus somno, & clarâ voce iterans hæc verba: Expectate, inquit, jam eo. Verè abiit ab humanis & fluxis, ad immortalia & beata gaudia, siquidem cum magnâ liquidæ voluptatis significatione decessit.

Et tu ventosi ingenii homo non poteris quod isti & istæ? Tu sæpius immortalem spiritus vindictam, hac unâ Perseverantiâ clarus, quòd ad dandam lædenti veniam es inflexibilis & obstinatus. At longè satius est, hîc esse variabilem, quàm Perseverantiâ tam improbâ constantem. Sed dicta confirmo.

Nicolaus Orlandinus ad an. 1584.

Calatajeronæ in Siciliâ filius erat unigena, sine quo mater vitam omnem injucundam putabat & acerbam. Filius ei omnia erat. Sed hic ipse ab insidiatoribus inimicis miserè confossus est. Exanime corpus recenti cruore oblitum, vulneribus deformatum, in maternas ædes illatum est. Spectaculum sanè atrox & luctuosum, quod lacrymas non modò ei quæ genuit, sed ipsis etiam barbaris extorserit. Mater tamen aspectu tam diro perculsa, non immodicis angoribus, nullis se dedit ejulatibus, nec inutiles feminarum plangores ac lamentationes imitata, sexum & naturam fortiter vicit. Nam ultionis genus exactissimum esse censuit, injurias beneficiis remunerari. Sic animo constituta (quod in matre obstupescendum) non judicum subsellia imploravit, nec auctorem facinoris conquiri voluit, unum omnium judicem æquissimum accessit, qui vindictam injuriosorum sibi reservavit, non quidem ut auctorem cædis ad pœnam supplicium que deposceret, sed ut impunitatem ei precaretur & veniam, quod certè fecit animo ad incredibilem Perseverantiam conformato. Nam & templum adiit, vitæque noxis pœnitentiâ deletis Dominicum corpus accepit. Et quoniam semel in Christum liberalis esse cœperat, viribus quoque ab eo est aucta majoribus, ut quammaximos ad virtutem progressus fecerit. Ita quæ anteà non frequentissimè Sacramentis animum expiaverat, deinceps perfrequenter id medicinæ genus usurpârit.

Adeò multum facit vel unicus generosior actus ad exactam in virtute Perseverantiam. Et tu homo versatilis & vage, pila sparsiva & lusoria, tu non poteris quod isti & istæ?

§. IV.

Franciscus Bencius ad annũ 1587.

Ivre merito priori matri verè heroidi, & hanc jungemus, quæ in Catacensi urbe Provinciæ Neapolitanæ haud inferioris virtutis specimen dedit. Filius ejus quatuor vulneribus confossus, semianimis in maternam domum

mum relatus, in conspectu matris expiravit. Filii necem tam forti ac constanti animo tulit mater, ut victo gemitu funus prosecuta, postridie sacra mysteria suscepe-rit in templo, miseritque, qui nuntiarent parricidis, se filii cædem dolorémque suum Christi causâ, jam illis condonâsse. Hæc profectò heroica sunt & admirandæ Constantiæ nobilissima prototypa. Quin imitamur, & viam nobis sternimus ad supremam in mortem Perse-verantiam. Præire potuerunt isti & istæ, nos sequi non possimus?

Nec desunt in alio virtutis genere illustria Constan-tiæ paradigmata, inter barbaras etiam & incultas gen-tes spectanda.

Annal. Nicolai Orl. d. anno 1585.

In Mexico vir impudens constantis pudicitiæ femi-nam aggressus, omnem movit lapidem, ut eam ad ob-sequium sui pertraheret. Pudicum autem animum nec minis nec muneribus expugnare potuit. Sed lasciviæ morbus nil intentatum, nil relinquit inausum. Flagitii opportunitatem diu quæsivit. Reperit demum in loco ab arbitris remoto feminam quam deperibat. Hîc ei quàm blandissimè flagitium suadere, abnuentem hor-tari, reluctanti vim & minas intentare. Apprehensis denique capillis restitantèm humi raptare, pugnis cæ-dere, pedibus conculcare ac proterere. Ubi nihil, quod sui voti erat, impetravit, feminam arbori alligatam ver-beribus crudeliter accepit. Ad extremum cùm furor lascivientis crescret, educto è vaginâ gladio præsentem mortem atrociter minatus est. At illa invicto semper animo, & decreti sui perseverantissima: Malo, inquit, corporis vitam per quoslibet cruciatus prodigere, quàm ereptum pudicitiæ florem cum sempiterno dedecore deplorare. Aude in me, quod potes. Mori paratam ha-bes: animus tuo vulnere non cadet. Erat quò vesana & nefaria hominis audacia posset progredi; sed quò pro-grederetur muliebris constantia, non erat. Tempori Deus adfuit, & aliorum interventu vires suas cogitatum scelus perdidit.

O Christiani, vos non potestis quod isti & istæ? Hi homines Christiana sacra vix primoribus labris gustâ-runt, & tantos constantiæ spiritus gerunt! mors illis in levi est, & charior pudicitia quàm vita. Ubi nostra Perseverantiæ specimina? quid armorum gerimus ca-stimoniæ tuendæ? Quis sanguinis torrens nostro salit de pectore? Quas pugnas excipimus? quæ conserimus prælia?

Notum illud Lucretii: Est mihi qui saliat casto de pectore torrens Sanguinis ——

Sed addo miram in eodem genere Perseverantiam virginis. Precibus eam & muneribus corrumpere cu-piebat Mexicanus adolescens. Cùm frustra essent om-nia, vim & unà fraudem censuit adhibendam. Nocte quâdam cùm abesse sciret virginis parentes, transmisso pariete januisque effractis penetravit se in conclave, ubi erat virgo. Sed erat ea sibi præsentissima. Etenim con-stanti animo millies se mori malle, quàm pudorem amittere, non cunctanter professa est. At juvenis impo-tens sui ac ferox gladium stringit, vel sic sua vota extor-surus. Frustra. Nec orationem mutat pudica, nec men-tem. Ille tam amore quàm irâ incensus, os pugnis cædit, & vultus virgineos cruentat. Tum virgo positis humi genibus Dei matrem pudicitiæ præsidem, quanto potest nisu, inclamat. Sic infestus pudicitiæ latro, seu fatigatio-ne, an timore accurrentium absterritus, sine prædâ dis-cessit. Et tu homo ignave non possis quod isti & istæ? Recense vulnera, edissere conflictus pro castitate initos, monstra sis experimentum tuæ Perseverantiæ. Ergo isti & istæ cælum rapient, & nos inter carnem & sanguinem volutati raptabimur in tenebras?

Annales Francisci Bencii anno 1591.

Hîc non omiserim, quod priori satis affine. Nec enim laude suâ fraudanda est virgo altera ejusdem gentis. Hæc amore virginitatis & magno cæli desiderio tene-batur. Enimverò eam sibi sponsam ambitiosè cupiebat adolescens. Cùmque his precibus vix obsisti posset, A quatuor sibi dies ad deliberandum virgo petiit. Hoc omne tempus & precibus & jejuniis divinæ voluntati explorandæ consumpsit. Die quarto cùm Angelorum pane pridianam famem solata fuisset, animum condi-tori reddidit ad cælestes migratura nuptias. Hoc ubi auditum fuerit, renovatum, puto, videbitur Petronillæ vetus exemplum.

Et quia hîc omnia quæ dissertatione nostrâ comple-ctimur, ad Virginis beatissimæ cultum referimus, & quantum alii exemplo illius ad virtutem profecerint, docemus; Constantia illa silentio non involvenda, quæ Virginis æternæ festos dies vel extremâ fame coluit.

Fuit in Angliâ anno millesimo quingentesimo nona-gesimo vir pius & simplex, cui Georgio nomen. Hic an-nis compluribus in obsequio latentium Catholicorum duravit. Assiduâ demum operâ suâ est proditus. Mul-ctæ loco in pistrinum detrusus, cum labore atque ine-diâ pugnare habuit. Molam trusatilem circumagebat B quotidie impiger, velut damnatus longi Sisyphus labo-ris. Nec ferias ambiebat ullas, nisi Dominico die publi-cum opus ex se quievisset. Illud tamen admirabili Per-severantiâ tenuit; omnes dies beatissimæ Virginis Ma-riæ sacros ira coluit, ut nec precibus, nec promissis, nec minis, sed neque verberibus ad opus adigi potuerit: post minas & verbera hoc etiam in hominem tentare pla-cuit, omnis ei detractus est cibus. Sed pia cogitatio sic animum occupavit, ut omnem corporis injuriam inlevi haberet, mallétque esurire ac verberari, quàm dies fe-stos minùs religiosè venerari. Pluribus diebus hoc te-nore transactis, ubi viderunt domestici nihil agi, con-stantiam, quam ipsi amentiam vocabant, ulterius lace-sere neglexerunt. Hîc illud meum repeto: Tu non pote-ris, homo mobilissime, quod isti & istæ? *Incassum*, ait Gregorius, *bonum agitur, si ante terminum vitæ deseratur; quia & frustra velociter currit, qui prius, quàm ad metas ve-niat, deficit.* Hinc electis suis Veritas dicit: Vos estis, qui C permansistis mecum in tentationibus meis. *Hinc Ioseph, qui inter fratres usque in finem justus perseveravit describitur, solus talarem tunicam habuisse perhibetur. Nam quid est talaris tunica, nisi actio consummata? Bene igitur cœpta cursûs diebus agenda sunt, ut cùm malum agendo repellitur, ipsa boni victoria constantiæ manu teneatur.* Cor frustra ad cælum erigit, qui non erectum stabilit.

Greg. Mor. l. 20. & alibi. Luc. cap. 9. Gen. 39. vers. 12.

§. V.

INsulam narrant inventam in mari prorsus admira-bilem; Hiberni ad eam naves appellere nitebantur. Cùm verò nauræ exscensum in terram facere molirentur, insula velut impatiens tangi recessit & aufugit. Sæ-pius idem tentatum, eodem semper modo fugitiva ter-ra in alium sese locum recepit. Quid aliud, obsecro, cor nostrum, quàm fugax insula, quæ cogitationibus inquie-tissimis huc illuc impellitur. Quod Siracides observans: *Sicut parturientis*, inquit, *cor tuum phantasias patitur*, nisi *ab Altissimo fuerit emissa visitatio: ne dederis in illis cor tuum.* D Ergo domum tuam, quod Veritas monet, supra pe-tram ædifica, ut etiamsi descenderit pluvia, & venerint flumina, & flaverint venti, & irruerint in domum tuam, non cadat. Quòd si ædificaveris domum tuam super arenam, descendet pluvia, & venient flumina, & flabunt venti, & irruent in domum tuam, & cadet, & erit ruina illius magna. Quid autem miri est, nubes aquâ vacuas, arundines vento plenas variè agitari? quid novi est, ho-mines modicæ virtutis, exiguæ stabilitatis concuti? Mi-rum est, sed planè non novum, Davides, Petros, Salo-mones, terras, ut videbantur, solidas, velut insulas fugiti-vas, tentationis vento miserrimè jactari. Immobilis sibi videbatur David, cùm sueclamaret: *Ego dixi in abundan-tiâ meâ, non movebor in æternum.* Vix verbum ore abiit, mox subjecit: *Avertisti faciem tuam à me, & factus sum con-turbatus.* Videat ergo, qui stat, ne cadat. Stetit pulcher-

Girald. Cambrens. l. de Topographia Hiberniæ.

Matth. 7. vers. 4.

Prov. cap. vers. 26.

Exposit. super Psalter.

Eccles. 1. 9. vers. 6.

Matth. 7. vers. 24. & sqq.

Psal. 29. 8.

Ibid. v. 8.

rimus

rimus Angelorum, steterunt cum eo innumeri pæne Angeli, sed ceciderunt, non horribili tantùm, sed & irrevocabili casu. Stetit Tertullianus, stetit Origenes, summis ingeniis viri, sed ceciderunt. Stetit Saul, Salomon stetit. Principium in iis laudabile fuit, Perseverantia defuit. Ponamus, mi homo, te Dei servum esse, ponamus esse Angelum; servi deficiunt, Angeli cadunt. *Ecce*, inquit Job, *qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem.* *Job cap. 4. vers. 18.*

Enimverò non tantùm insulæ sunt, quas fugitivas appellamus: sunt etiam quas saltantes aut saltatorias nominant, quæ ad motus insistentium aut saltus & moventur & saltant, solo pedum concussu agitatæ. Hinc origo fabulæ, esse alicubi terram, quæ cantu ac fidium dulcedine moveatur. Tales nos sumus, quos ubi mali genii aut socii mali, testudine suâ citharáve pellexerint, mox in motus saltúsque inconditos effundimur. Sanctè proponimus, castè incipimus, aliquamdiu persistimus, paullatim intepescimus, proposita omittimus, decreta B rescindimus, cœpta invertimus, consueta negligimus; ita cadimus, denique jacemus. Priora omnia, antiqua omnia, imò sæpe pejora. Quis, quæso, hanc insulam, ad hos saltus tam inconditos movit? Fidium modulatio, seu voluptatis titillatio. Cùm accedit negligens sui custodia, actum est de Perseverantiâ.

Sæpe nivem imitamur, candidissimi sumus. Hebræus rex David seipsum pœnitentiæ thermis solatus: *Lavabis me*, inquit, *& super nivem dealbabor.* Eatum virium pœnitentiæ fons est; Lavamur, nivei fimus, imò super nivem dealbamur, animum induimus candidissimum. Sed tamdiu candida est nix ista, quamdiu recens est. Hoc hiems nobis ostendit in urbibus. Quâ nocte nix cælo defluit, eo mane candidissimæ sunt civitatis viæ, omnia compita vestit albedo, sed hiberna, & ideo non diuturna. Nam expecta sis ad vesperam, & matutinam albedinem quæres, sed non invenies. Nix in lutum abiit. Nam hominum & jumentorum pedibus toties calcata, & niveum colorem perdidit, & in lutulentas sordes diffluxit. Videte mihi hominem pœnitentiæ thermis ablutum: niveus est totus, quantus est; ô amœnam, & divinis oculis gratissimam nivem! Sed heu, vix dies unus altérque abeunt, & jam lutum est nix ista, sordes & atrorem contraxit. Pius erat hic homo quem cernitis, castitatis amans, nec laboris fugitans, precum assiduus, eleemosynæ largus, in seipsum rigidus, super nivem dealbatus: paullatim ista evanuerunt: jam laborem fugit, castimoniam non ut ante colit, rarò stipem, rarò preces fundit. Candida nix fuit, jam lutum est. Adeò rara inter homines Perseverantia est. Nimirum spiritus immundus exit quidem ab homine, sed sæpissime in eandem, quâ exierat, domum revertitur, *fiúntque novissima hominis illius pejora prioribus.* Ejecit hic homo diabolos, sed eosdem cum fœnore admisit: nam pro uno, quem expulerat, nequiores septem recepit. Nimirum *impius facit opus instabile.* Inconstans mente, quod Græci D dicunt, aut cæcus aut surdus est. Jam incipit, jam fundamenta jacit, jam superstruit, sed manus ultima deest; nunquam finit. *Psal. 50. v. 9.* *Matth. c. 12. vers. 45.* *Prov. cap. 11. vers. 18.*

Verbum vetus est: Cantherius in portâ. Hoc inde natum. Sulpitius Galba Provinciam exiturus Cantherium adhibuit, qui cùm ad ipsam portam cecidisset: Rideo, inquit Galba, te jam lassum, ô Cantheri, & cùm iter vixdum bene ingressus sis, sub ipsâ portâ concidere. Heu quot fessi sumus Cantherii! viam virtutis vix ingredimur, & mox fatigati non subsistimus tantùm sed corruimus, desperato Perseverantiæ præmio. Neque credendum tantam esse viæ difficultatem, sed cordis inopiam. Homo fatuus & mentis inops in cerebro pedes, & in pedibus habet cerebrum. Perseverantiam non æstimat, hinc ad obtinendam illam frigidissimè laborat. Quanta plurimorum in castris Perseverantia, *Equus mansuetior.*

A & sæpe sub puro ac frigido Jove? Quot vani amatores cum fidicine totas noctes etiam rigente cælo obambulant, & fidium cantu domos celebrant? At in templo hieme unam alterámve horulam durare, acerbum nimis videtur.

Virtutum omnium fundamentum Perseverantia est; uti columna sine basi, sic virtus sine Perseverantiâ ruit. Standum, & perseverandum, usque ad mortem.

§. VI.

COlophonius olim (Æliano teste) proficiscebatur ad Tieas nundinas; itineris comites habuit servum cum marsupio, & custodem canem. In itinere servus, solvendæ alvo nonnihil de viâ decessit: hunc secutus est canis, qui servo in viam regresso, marsupium, quod servi oblivio reliquerat, fidelissimè custodit. Perdius & pernox pecuniæ assedit. Ubi ad hospitium ventum est, dominus marsupium à servo reposcere, servus illud à domino clam subtractum sui experiundi causâ credere, demum memoriam suam interrogare, & in loco avio derelictum non diffiteri. Itaque ambo viam relegunt, locum indagant, ubi marsupium cum cane putabatur relictum. Inveniunt demum incubantem marsupio canem, sed præ fame vix spirantem. Hic ubi herum ac famulum agnovit, à marsupio se removit, blanditias facturus hero. Sed miserum animal letali fame jam exhaustum, uno eodémque tempore & custodiâ & vitâ excessit. En Perseverantiæ doctorem canem! vel saltem ab hoc magistro, si aliter nolimus, Perseverantiam discamus. *Ælian. l. 7. de animal. cap. 29.*

Thesaurus nobis commissus est, quem Deus corpore velut vili crumenâ clausum tradidit servandum. Hunc non fideliter solùm, sed & perseveranter custodire convenit. Nec priùs ab eo tollenda est custodia, quàm ponenda vita. Dominicum imperium sic jubet: *Esto fidelis usque ad mortem.* In Salomone Regum fasti prædicant: C *Ædificavit Salomon domum*, & consummavit eam. Tametsi annos quatuordecim universum Salomonis ædificium tenuerit, nihilominus consummavit eam, quam inchoaverat structuram. Sic & Paulus cursum, quem cœperat, consummavit; fidem, quam dederat, servavit. *Non coronabitur, nisi qui legitimè certaverit.* Legitimè certare illud est, certando non deficere. Ei demum victoria debetur, cui licet cum Paulo & Isaiâ proclamare: *Cursum consummavi, fidem servavi*, retrorsum non abii. Quem locum mandato Ducis sortitus sum, hunc aut mortuus aut vulneratus occupo. Quod Catilinæ milites strenuè fecisse narrat Sallustius. Ferè quem quisque pugnando locum vivus ceperat, eum amissâ animâ corpore tegebat. Animoso militi probrosissimum est objici, inconstantem & nullius fidei fuisse, locum & aciem deseruisse, in pedes & fugam se conjecisse. Quicunque vivit, militiæ degit; aciem deseruit, quisquis virtutem. Nec Christiano quidquam indignius, quàm cœpisse bene vivere, nec perseverâsse. Hoc quisque exigat à se, ut qualem se præstare instituerit, talem se ad exitum servet. Beata vita in excelso est, sed perseverantiâ penetrabilis est. In optimo instituto perseverare, virtutum omnium diadema est. *Apoc. cap. 2. vers. 10.* *3. Reg. c. 7. vers. 1.* *2. Tim. c. 2. vers. 5.* *Idem cap. 4. vers. 7.*

Vide, mi Lector, quæ in hunc ferè sensum tam in Trismegisto quàm in Heliotropio docemus. Ea hic crambe repetitâ ingerere non visum est. Quæ hoc loco tradimus, in aliorum confirmationem dicta volumus. Res hæc non dicam nimiùm, sed nec quidem satis inculcari potest. Innumeri pereunt, non quia malè cœperunt, sed quia malè finierunt.

ACTIONES
PERSEVERANTIÆ.

1. Qui Perseverantiam seriò desiderat, singulis eam horis à Deo postulat, idque precibus quàm potest calidissimis. Scit enim finalem, quam Theologi vocant, 1. Praxis Perseverantiæ.

De condigno. Perseverantiam meritissimum Dei donum esse, nec eam ullis promeritis velut mercedem posse obtineri.

Secunda. 2. Ad Perseverantiam seipsum quotidie modis omnibus extimulare. Huc juverit ea, quæ toties apud animum suum proposuit, in memoriam revocare; quòd si hæc in chartam relata sint, suo se chirographo convincere in hunc ferè modum: En inertissime cessator, quàm longè sit aliùd statuere, aliud statuta exequi. An non centies, an non millies & hoc, & istud, & illud facturum te recepisti? Hæc scilicet honoris verba fuerent; ubi tandem sunt opera? Fac quod decrevisti, perseverа quod cœpisti. Cælum perdidit, quisquis Perseverantiam neglexit.

Tertia. 3. Attentis oculis sæpiùs intueri horribilem ruinam plurimorum, qui quidquid virtutis collegerant per annos plurimos, id omne uno inconstantiæ actu turpissimè abjecerunt. Diu divites, momento mendici, quia Perseverantiæ obliti. Exemplo sint & terrori inter Angelos Lucifer, inter homines Saul, Salomon, Tertullianus, Origenes, mille alii. Non potest esse Paradisi hæres, cui defuerit Perseverantia comes.

Quarta. 4. Veræ Perseverantiæ est, nec amore vitæ, nec timore mortis, sed nec minis ullis aut promissis à fide rectóque averti aut flecti posse. Ita constantissimus Princeps Mathathias: *Etsi, ait, omnes gentes Regi Antiocho obediunt, ut discedat unusquisque à servitute legis patrum suorum, & consentiant mandatis ejus: ego & filii mei, & fratres mei obediemus legi Patrum nostrorum. Propitius sit nobis Deus, non est nobis utile relinquere legem, & justitias Dei.* Jucundius fuit Mathathiæ mori, quàm à lege desciscere, & in Perseverantiam peccare. Speciosum mentis suæ rigorem flecti non sustinuit.

1. Machab. cap 2. v. 19. & seq.

Quinta. Stimuli perseverantiæ. 5. Quorundam Sapientum voces assiduè auribus ingerendæ, velut stimuli Perseverantiæ. Quales sunt: Annosa quercus ictu non cadit uno: Persta & feri. Rem inchoare bonam, nemo non potest: Tu perge porrò, perge & persevera, perge, perge: præmium est in exitu, perseverantis est corona. Exordium est inane, cui suus non apponitur epilogus. Frustra cucurrit, qui ante metas deficit. In virtutis seenitâ necessarium est progredi: qui stat, retrorsum tendit. Pachomius suis sæpissime inculcabat: Frustra ad salutis bravium currimus, nisi sic curramus ut comprehendamus. Frustra cum hoste confligimus, nisi certemus, ut vincamus.

Deiparam hactenus comparavimus Rosæ, quæ toto pæne orbe nascitur. Illius præcipuè laudes à *Colore, Odore, Medicinâ* petuntur. Sapienter Eusebius tradidit, Rosam non voluptatis tantùm, sed & utilitatis causâ creatam à Deo. *Color* Rosæ pulcherrimus, ruber vel candidus, quos colores sponso suo, qui se Rosam vocarat, sponsa tribuit in Canticis. Nil fuit ardentius Deiparæ charitate, nil candidius ejus castitate. Rosæ *Odor* se longè suavitérque diffundens nomini causam præbuit apud Græcos ab odoris largo effluvio. Deiparæ laus & vitæ totius odor talis semper fuit, ut Matrem Dei omnes, animo saltem suspicere ac collaudare cogerentur. *Medicinæ* laus longè verius Deiparæ quàm Rosæ tribuitur. Quot illa corporis morbos, quot animi pestes olim repulit, & quotidie repellit sanctissimis patrociniis? innumeri, in scelerum suorum sordibus computrescerent, nisi eos floris istius odor reficeret & solidaret. Salutis semper plurimum à cælesti hac Rosâ nobis obvenit.

Euseb. lib. 8. præparat. Evangel. cap. ult. Cant. cap. 5. vers. 10. Vt suprà demonstratum ex Plutarcho cap. 1. ante §. 1.

Precatur olim alumnulo suo Persiana nutrix:

Persius sat. 3. mediâ. ——— *Quidquid calcaverit hic, rosa fiat.*

Hoc Domino Jesv soli proprium, & ab ipso matri concessum: si loqueretur, rosas ore spargeret; si quid ageret, manibus rosas funderet; si quò pergeret, gressibus nascentes rosas premeret.

Aristot to. 7. sect. 12. problem. problem. 8. mihi pag. 476.

Docet Aristoteles, suaviùs olere rosas, quibus umbilicus asper est. Eum opinor veteres *Bonum umbilicum* vocasse: quas enim volebant dicere frangrantissimi esse odoris, ajebant bonum habere umbilicum. Umbilicus incontinentiam in sacris paginis adumbrat. Qui umbilicum hunc pœnitentiæ spinis & abstinentiæ aggere vallant atque obsepiunt, sectantúrque carnis continentiam, iis sanè asper & spinosus, ac proinde optimus est umbilicus, eorum castitas olet suavissimè, illi optimæ sunt Rosæ. Quod de illibatissimâ divinæ matris Virginis castimoniâ jam suprà demonstratum est, hîc verbo dixerim: Virginum Virgo fuit, Flos Florum, Rosarum Rosa, absolutissima castitatis idea, terrissimum virginitatis speculum, inter spinas lilium fragrantissimum.

Cap. 2. de Maria.

Ajunt Rosas, si juxta fætores allii conserantur, odoris fieri efficacioris, ita profectò hac ipsâ viciniæ graveolentiâ rosaceo flori benevolentiam aspirari. Maria cæli terræque bono prognata, fœtoribus allii crescebat undequaque cincta. Erant ævi illius virgines ceparum & alliorum instar, virginitatis decus non æstimabant, ad nuptias convolabant universæ, pretiosam illam carnis continentiam ignorabant. Hæc una Virgo castitatem ab aliis neglectam coluit quàm integerrimè. Alliorum media stetit hæc Rosa.

Ita ipse Jesv matrem vix quinquies in Evangelio locutam legimus: semel Angelo, semel Elisabethæ, semel mensæ ministris, bis filio. Nónne hæc Rosa pentaphyllis, adeóque præstantissima?

Theophrastus auctor est, Rosas, quibus pauca sunt folia, iis quæ pluribus luxuriant, esse præstantiores: quæ quinque duntaxat folia habent, optimas, quæ centifoliæ dicuntur, vilissimas. Folia nostra, verba nostra sunt; eorum, etiam bonorum, vitanda redundantia. Domini

Ita ipse Jesv matrem vix quinquies in Evangelio locutam legimus: semel Angelo, semel Elisabethæ, semel mensæ ministris, bis filio. Nónne hæc Rosa pentaphyllis, adeóque præstantissima?

Sed forsan hoc loco dixerit nonnemo: Velim ea, quæ de laude beatissimæ matris Virginis uberiùs sunt explicata, conferri ad compendium. Non invitus, quantum licuerit, parebo, & dicta revocabo ad summam non meis, sed priscorum Patrum verbis. Ita breviter summatimque describam, quid multis retro sæculis Christiana, quid prisca & erudita pietas de matre Domini Jesv senserit.

Hîc ergo, Lector, observa,

Priscos Patres, præsertim Græcos, in elogiis divinæ matri tribuendis fuisse disertissimos. Quidquid demum dixissent, ad tantæ dignitatis apicem minùs dignè censebant dictum. Non falso judicio Dei matrem infinitæ laudis pelagus æstimabant, ad cujus ultimos fines ac metas nunquam daretur enavigare. Hinc copiosissima in Virginem hanc encomia congesserunt. Ea nos sub unum posituri aspectum, in Romani Alphabeti ordinem digessimus. Atque hanc operam divinæ Matris cultoribus non ingratam fore speramus. Singulis laudum epithetis more nostro librum, caput, paginam scriptoris adnotare, res non solùm infiniti, sed superflui laboris sit. Meam tibi fidem, amice Lector, non ignotam censeo.

P. Sac. immac. Mariæ virginitatis Panegyr. cap. 1. num. 3.

Si quid porrò à sacris scriptoribus his dictum, quod Christo potiùs, orbis Reparatori, quàm ejus Matri convenire videatur, id optimo scriptorum affectui condonandum, & interpretatione miti ac congruâ explicandum. Unus unicus est humanæ gentis Servator Dominus Jesvs. At hujus esse matrem, suprema inter omnes dignitatis est. Nemo vicinior Filio quàm Mater. Ordiamur ab elogio principe.

Maria Mater Domini Iesv.

Elogia Mariæ ex sacris Paginis.

Aaronis Virga de radice Jesse germinans.
Abyssus miraculorum, & virtutum omnium.
Abyssus misericordiæ profundissimæ.
Acerra aurea.
Acervus tritici vallatus liliis.

Adæ

Adæ reparatrix.
Aditus recuperationis.
Adjutrix deſtitutorum.
Advocata Evæ, & omnium iniquorum ad te confugientium.
Ager Dei ampliſſimus.
Agna immaculata.
Alabaſtrum unguenti.
Alimentum inopum.
Anchora ſacra & inconvulſa, his qui tempeſtate jactantur.
Ancilla Domini & Mater.
Aquæ ductus cæleſtium gratiarum.
Aquila grandis magnarum alarum.
Ara animarum, & panis vitæ.
Arca Dei nova & animata.
Arca novi Teſtamenti.
Arca ſanctificationis, quæ cæleſte manna portavit.
Arca fœderis divinis manibus fabricata.
Arcus fœderis in nubibus cæli.
Armarium vitæ.
Aſylum tutiſſimum omnium.
Aſſectatrix Jeſu perpetua.
Aula divinorum myſteriorum.
Aula Filii Dei, quæ ſola Verbum portas, quod portat omnia.
Aurora prænuntia diei ſempiterni.

Baculus cæcorum.
Balſamum non mixtum.
Balſamo ſuavior.
Benedicta illa, & ſuper omnes benedicta.
Benedicta in mulieribus, quam beatam dicunt omnes generationes.
Botrus Cypri.
Botrus vitis.
Bonorum amantiſſima.

Candelabrum inauratum.
Canticum Cherubim.
Caſtellum Jeſu.
Cauſſa ſalutis generis humani.
Cælum, in quo Sol gloriæ reſplendet.
Cæli portarum maxima.
Charta diviniſſima.
Cinnamomum aromatizans.
Circumſcriptio incircumſcripti.
Circumdatrix infiniti.
Ciſterna Bethlehemitica.
Civitas Dei animata.
Clavis cælorum.
Clauſtrum pudoris integrum.
Clibanus, in quo ſacrificium coquitur.
Clypeus omnibus in te ſperantibus.
Collegium ſanctitatis.
Columba Noë fideliſſima.
Columba ſpecioſa deſuper rivos aquarum.
Columba unica à Chriſto Jeſu electa.
Columba, populum Dei, ne in mundi hujus deſerto erret, deducens.
Concha Gedeonis rorida.
Conciliatrix univerſi terrarum orbis.
Confortatrix Martyrum.
Conſolatio infirmorum, Salus univerſorum.
Continens eum, qui nuſquam contineri poteſt.
Contritio pravitatis hæreticæ.
Crates tornatilis.
Crux, quæ in ulnis Dominum portâſti.
Cubiculum ortûs Chriſti puriſſimum.
Cupreſſus in monte Sion.
Curatio vulnerum immedicabilium.

A Currus igneus Eliæ.
Currus triumphalis.
Cuſtos in vineis.
Cuſtos vigilantiſſima omnium te diligentium & pio affectu colentium.

Dapifera deliciarum.
Decora ſicut Hieruſalem.
Decus Patriarcharum & Prophetarum.
Delectatio terrigenarum omnium.
Deſertum ſpecioſum.
Deſiderata gentibus.
Dioptra perſpectiva.
Diſpenſatrix gratiarum liberaliſſima.
Domicilium cælo præſtantius.
Domicilium verbi ſacratiſſimum.
Domina Angelorum.
Domina cæli & terræ, ac rerum omnium.
B Domina Dei capax.
Domina regum.
Dominatrix unica ſuper choros Angelorum exaltata.
Domus David perbeata.
Domus Dei glorioſa.
Domus impleta gloriâ Domini.
Domus ſeptem columnarum à Deo facta.
Domus Sapientiæ.
Dulcedo credentium animarum.

Electa à Deo antequam genita.
Electa ex millibus.
Erectio ruentium.
Eva nova, mater vitæ.
Excelſior Cherubim, ab omnibus collaudanda.
Exemplar perfectionis.
Exemplar totius Eccleſiæ.
Exemplar totius puritatis & ſanctitatis abſolutum.
C Exordium humanæ ſalutis.
Expectatio præmiorum noſtrorum.
Expultrix tenebrarum.
Exultatio generis humani.

Fax fidelium.
Feneſtra cæli.
Ferculum Salomonis.
Feſtivitatis magnæ principium & finis.
Filia Dei Patris.
Filia Hieruſalem pulchra & decora.
Finis dolorum.
Firmamentum dividens aquas ab aquis.
Firmamentum fidelium.
Flos florum & Gemma mulierum.
Fluvius de loco voluptatis progrediens.
Fons Fontis vivi.
Fons gratiæ & conſolationis.
Fons humanitatis Filii.
D Fons immortalitatis ſemper ſcaturiens.
Fons perennis curationum.
Fons ſignatus, è quo manant fluenta puriſſima.
Fons uberrimus totius Trinitatis.
Fons univerſam terram irrigans.
Forceps Seraphica prunæ myſticæ.
Forma diſciplinæ Chriſtianæ.
Fructus honoris & honeſtatis.

Gaudium ſemper & in æternum ineffabile.
Gaudium totius mundi.
Gaudium totius Trinitatis.
Gazophylacium donorum omnium opulentiſſimum.
Gazophylacium theſauri, quo ſumus redempti.
Gemma orthodoxorum.
Genitrix tui Creatoris.
Germen juſtorum Joachim & Annæ.

Gloria & corona justorum.
Gloria & lætitia sacerdotum.
Gloria Prophetarum.
Gloria servorum tuorum.
Gloria virginum & omnium piorum.
Gloriatio orbis terrarum.
Gratiâ Dei plena.

Habitaculum incomprehensibilis naturæ amplissimum.
Habitaculum Verbo Dei dignum.
Hamus Divinitatis.
Hester populum liberans.
Hierarchiarum cælestium ornamentum præclarissimum.
Honor Martyrum.
Honoratior Cherubim, sanctior Seraphim, & omnibus superis exercitibus glorioſior.
Hortus non seminatus & conclusus.
Hortus plantationum.
Humilitatis forma.
Humilitatis speculum.
Hymnus Angelorum.
Hymnus in solitudine degentium.
Hymnographorum omnium oratio.

Janua Paradisi.
Janua Regis alti clausa.
Janua Salutis.
Illuminatrix cordium.
Imago veri Solis expressa.
Infirmorum solatium.
Innixa super dilectum.
Instrumentum lætitiæ, per quod tristis execrationis sententia in lætum gaudii judicium commutatur.
Interemptrix sanctarum hæreseon.
Interemptrix maledictionis.
Interitus corruptionis.
Inventrix gratiæ magnifica.
Judith pulcherrima.

Lactatrix Salvatoris.
Lætitia generis humani.
Lætitiæ nostræ initium, medium, ac finis.
Lætitia renascentis mundi.
Lætitia tribulatorum.
Lampas æternum gestans lumen.
Lampas inextinguibilis.
Lampas orbis lucidissima.
Lapis abscissus sine manibus.
Largitrix vitæ.
Lectulus Dei floridus.
Lectulus Salomonis.
Liberatio maledicti.
Liber sanctissimæ Trinitatis sigillo obsignatus.
Lignum Libani, ex quo sibi Salomon ferculum præparavit.
Lignum plantatum secus decursus aquarum.
Lignum vitæ singulis mensibus reddens fructum suum.
Lilium convallium.
Litus tranquillissimum.
Lucerna à Deo illuminata.
Lucerna micantissima.
Lumen cæcorum.
Luna plena.
Lux illustrissima carens fuligine culpæ.
Lux mundi.

Magisterium Fidei.
Magistrorum, hoc est, Apostolorum Magistra.
Magistra virtutum.
Majestas, & gloria Cherubinorum, Thronos & Seraphinorum splendorem longè præcellens.

A Mansio cælestis Imperatoris.
Mare gemmis plenissimum.
Mare pacificum.
Margarita pretiosa, cælestis.
Martha excipiens Christum in domum suam.
Mater Domini præ omnibus glorioſa.
Mater Filii Dei.
Mater immaculata & digna tali Filio.
Mater luminis, cujus pulchritudinem Sol & Luna mirantur.
Mater matrum, Stella stellarum.
Mater misericordiæ.
Mater omnium fidelium universalis.
Mater purissima, quam nulla unquam sequior invasit cogitatio.
Mater tui Patris.
Mater timoris & magnitudinis.
Mater vitæ.
B Mediatrix Dei & hominum, per quam post Deum totus vivit orbis terrarum.
Mediatrix mundi glorioſissima.
Mediatrix salutis.
Medium terræ.
Mensa, in quâ vitæ panis propositus.
Microcosmus omnem capacitatem excedens.
Miraculorum effectrix.
Miraculum mundi ingens, & portentosum.
Miraculum orbis præstantissimum.
Mons Ephraim.
Mons, à quo abscissus est lapis, qui replevit orbem.
Mons myrrhæ & thuris.
Mons pinguis.
Mons umbrosus, in quo habitare placuit Verbo.
Mortis destructio & vitæ introductio.
Mulier amicta sole, duodecim stellis coronata.
Mundi oculus.
C Munimentum inexpugnabile.
Myrtus electa.

Navis mercibus referta.
Nescia viri, nuptiarum expers.
Norma castitatis.
Norma rectæ Fidei.
Nubes diei splendidissima.
Nubes Israëlem deducens semper lucida, & semper à tenebris aliena.
Nubes levis, quæ super Cherubim sedentem gestâsti.
Nutrix panis cælestis, & omnia nutrientis salutis.

Obses Fidei nostræ apud Deum.
Odor agri pleni.
Officina medicinæ.
Oliva in domo Dei fructifera.
Oliva speciosa in campis.
Omnium Dux.
D Omnium Princeps, ob fulgorem inaccessa.
Omnium intactissima.
Omnium purissima.
Omnium sanctissima.
Opus digitorum Dei.
Ordinata ab æterno.
Organum virginale.
Origo principii.
Ornamentum clarum naturæ nostræ.
Ornamentum & decus virginitatis singulare.
Ornamentum sola mortalium.
Orphanorum susceptio.
Ortus solis nullum ferens occasum.

Palatium regis Angelorum animatum, & consecratum.
Palatium Regis æterni sacrosanctum.

Palma

Palma florens.
Palma in Cades.
Palmes vitis veræ.
Paradisus deliciarum & immortalitatis.
Paradisus spiritualis & rationalis secundi Adam.
Parentis omnium parens.
Patrocinium nostrum.
Patrona vexatorum.
Pavor spiritualibus nequitiis.
Pax & gaudium mundi.
Perfugium conciliationis inter Deum & homines.
Pincerna cælestis curiæ.
Plantatio Rosæ in Hiericho.
Platanus juxta aquas.
Plusquam gloriosa.
Pons ad vitam.
Porta fulgida lucis & vitæ.
Porta impervia.
Porta orientalis Ezechieli Prophetæ prævisa.
Porta semper clausa.
Portus naufragantium.
Portus tranquillus afflictorum.
Pratum totius fragrantiæ Spiritûs sancti.
Præconium Prophetarum & Apostolorum.
Præses vitæ nostræ.
Princeps regum & regnorum.
Principium consolationis.
Prodigium cæleste.
Promptuarium divinæ charitatis.
Propitiatio delictorum.
Propitiatorium laborantium.
Propitiatorium universæ terræ.
Propugnaculum fidei Christianæ.
Pudicitiæ ornamentum.
Pulchritudo Martyrum.
Purior solis radiis & splendoribus.
Purgatrix criminum.
Purpura regia.

Radix bonorum omnium.
Radix Jesse.
Radix prima, ex quâ mundo lux est orta.
Raptrix cordium.
Rebecca pulcherrima, sanctitate opulentissima.
Receptaculum omnis puritatis.
Reconciliatrix benedictionis.
Redemptio captivorum, liberatio damnatorum.
Refugium in omni periculo tutissimum.
Refugium peccatorum & hospitium.
Refugium tui gregis.
Regali ex progenie exorta.
Regeneratrix nostra.
Regina à dextris Filii stans, quæ libero arbitrio nullam suscepit maculam.
Regina creaturarum omnium.
Regina misericordiæ.
Regina mundi, quam laudant astra matutina.
Reparatrix Adæ.
Reparatrix parentum, & posterorum vivificatrix.
Reparatrix sæculi.
Resurrectio progenitoris illius Adam.
Revocatrix Evæ.
Revocatio lapsorum.
Rosa mystica.
Rosa recens ac redolens sine spinâ.
Rosa paradisi prima.

Sacrarium Spiritûs sancti sanctissimum.
Salus desperantium.
Salix virens.
Sancta sanctorum.
Sanctissima omnium sine omni maculâ.

A Sanctis omnibus sanctior, & omnis sanctissimæ sanctitatis thesaurus.
Sceptrum rectæ doctrinæ & fidei orthodoxæ.
Scabellum Dei.
Scala ad cælos.
Scala peccatorum & sanctorum omnium.
Sceptrum & norma fidei.
Secretum Verecundiæ.
Sepulchrum novum & signatum Christi.
Signum vitæ.
Signum magnum.
Sion sancta.
Solatium in terra unicum.
Solatium peregrinationis nostræ.
Solatium solitariorum.
Solium Divinitatis.
Soror & Sponsa Christi.
Species Jacob & Spes nostra.
B Speculum Angelorum.
Speculum Passionis Christi.
Speculum sanctitatis.
Speculum totius integritatis.
Spes delinquentium.
Spes unica peccatorum.
Spes patrum.
Spes universorum.
Sponsa Dei Patris.
Stella fulgentissima, è quâ Christus prodiit.
Stella mundi.
Super omnes Angelos glorificata.
Super omnes creaturas prope tuum Filium in cælestibus exaltata.

Tabernaculum Altissimi sanctificatum.
Tabernaculum Testamenti.
Tabula scriptam legem ferens mortalibus.
C Templum Dei animatum.
Templum devotionis.
Templum divinæ gloriæ ornatissimum.
Templum Salomonis sanctificatum.
Templum Spiritûs sancti indissolubile.
Terra sancta & desiderabilis, è quâ orta est Justitia & Veritas.
Terra virginea, ex quâ novus Adam formatur.
Testamenti novi thesaurus.
Thalamus à Deo fabricatus.
Thalamus Dei, & cælestis sponsi.
Thalamus divinæ humanitatis.
Thalamus fragrans virginitatis.
Thesaurus cælestis divinitatis.
Thesaurus vitæ immortalis.
Thronus Creatoris gloriosus.
Thronus & sedes Dei.
Thuribulum aureum.
D Tota mitis, tota serena, tota suavis, tota benigna.
Triclinium divini consilii.
Tutela potens.
Typus verecundiæ.

Vallis benedictionis.
Vallum Fidelium.
Vas admirabile.
Vas Dei splendidissimum ac luculentissimum.
Vaticinium Prophetarum.
Vellus mundum cælitus humectatum, in quâ & per quam ovem indutus est Pastor.
Vehiculum regium.
Velum animatum, quod in se cælavit divinitatem.
Vestimentum Dei impollutum.
Vexillum Fidei.
Via errantibus.
Via regia Salvatoris.

Virga Sacerdotalis, quæ abſque irrigatione florem produxit.
Virga virtutis Dei.
Virgo virginum.
Vitæ ordo, morum diſciplina.
Vitis uvarum ferax.
Umbraculum Spiritûs ſancti.
Urbs fortitudinis, & moleſtia-um omnium levamen.
Urna aurea.
Urna cæli manna geſtans.
Urna inclyta ac glorioſa.

En Nomenclaturam Elogiorum, quæ Patres priſci è Græciâ, certantibus piiſque ſtudiis in Domini Jeſu Matrem derivarunt. Quin multa ejus generis, meorum oculorum noctem effugerint, non dubitem. Hæc placuit in ſpecimen dare. Singula verò encomia, niſi me valdè fallo, ſingulis concionibus amplam dicendi materiam ſubminiſtrant. Infecunda & ſterilis ſit facundia, quæ in hujus Matris laudibus exhauſtam ſe fateatur. Beatam dicent hanc Matrem omnes generationes. Nullus encomiorum finis.

B.V. Matrię elogia è D. Bernardo.

E Patribus Latinis unicus ſanè Bernardus in Deiparæ laudes nunquam non effuſus, ſyllabum ingentem porrigit encomiorum, è quibus hæc paucula delibaſſe juverit in exemplum:
Maria myſticis multò jàm ante miraculis præfigurata.
Profundiſſimam divinæ ſapientiæ abyſſum intuens.
E cælo Patribus promiſſa, è progenie regum orta.
Intacta concipiens, incorrupta pariens.
Sine gravamine gravida, ſine dolore puerpera, Virgo pariter & fecunda.
Omni veneratione major, omni laude ac præconio digniſſima.
Affectus æternorum ab affectibus temporalium, ut aquas ab aquis dividens.
Virginali puritate aſtris omnibus præfulgens.
Omnibus maternam opem poſcentibus ſuccurrens, omnia omnibus facta.
Serpenti venenato caput conterens, Mulier amicta Sole, Lunam pedibus premens.
Noſtris cum Chriſto nuptiis gaudens.
Verè ſtans juxta crucem, videns patientem Chriſtum filium, vivens mortua, dolorem morte ſæviorem perferens.
Virago cæleſtis, & mater pulchritudinis.
Miſericordiæ porta, Exemplum conſummatæ pœnitentiæ.
Fons vitæ, Dulcedo noſtra, Maris ſtella, cæli Regina.
Se diligentes diligens, verecundiæ Typus.
Salomonis lectulus, Civitas Dei.
Archangelo Gabrieli ab initio ſervanda commiſſa.
Per quam Deus, quidquid creavit, recreavit.
Duodecim gratiarum prærogativis decorata.
Cujus privilegia ineffabilia.
Sanctitate ac dignitate ſupra omnem creaturam tranſcendens.
Dei paradiſus lignum vitæ mundo proferens.
Virtutum auctrix, inter homines ut ſol inter cetera cæli luminaria irradians.
Pro univerſo genere humano ſollicita.
Utrique ſexui ſalutis antidotum propinans, &c. &c.
In æternum & ultrà non deficit laus tua de ore hominum & Angelorum, &c. &c.

Denique ut omnia auguſtiſſimæ Matris ornamenta & elogia, quæ & copioſiſſimè Bernardus, quæ & ceteri priſcorum Patrum ſuggerunt, verbo complectamur, unum hoc affectione, quâ poſſumus, devotiſſimâ pronuntiamus:

MATER DEI.

Nec enim, ait Bernardus, *amplius potuit elevari, quàm ut Mater Dei vocaretur*. Magna fuit ſanctificatio Hieremiæ, major Joannis Baptiſtæ, maxima Virginis Mariæ, quâ potuit vitare, imò vitavit omne peccatum. Proinde omnia laudantium encomia deficiunt. Bernard. ſuper laus Regina, mi bi pag. 470

Nemo ſatis laudaverit vitam nullis ſæculis morituram; nemo ſatis accuſaverit mortem nullis æternitatibus victuram. Atqui *per feminam mors*, quod Auguſtinus canit, *per feminam vita; per Evam interitus, per Mariam ſalus, illa corrupta, ſecuta eſt ſeductorem, hæc integra peperit Salvatorem*. Dei Matrem eſſe, dignitatis eſt tantæ, ut humanas laudes excedat. Quod Gregorius Magnus cum veneratione ſuſpiciens: *Mons fuit Dei genitrix*, inquit, *quæ omnem electæ creaturæ altitudinem electionis ſuæ dignitate tranſcendit*. Auguſt. in lib. de ſymbo ad Catech. rud. c. 4. Greg. in 1. Reg. 1.

Quidquid porrò ad actuoſum Matris beatiſſimæ cultum pertinet, id ante me complures alii ſolerter & eruditè docuerunt. Ego Lectori meo hoc unicum inſtillo: *Collige Roſas*; *Virtutes Matris Virginis imitare*, & *illam ampliſſime coluiſti*. Sed finiamus primam Roſarum partem; laudes Roſæ myſticæ, Virginis puerperæ, nunquam finituri.

FINIS.

ROSÆ

ROSÆ
SELECTISSIMARVM VIRTVTVM,
QVAS DEI MATER ORBI EXHIBET,
PARS II.

CAPVT PRIMVM.
Rosa Trachinia, seu, Prudentia.

S. Thomæ Aquinatis erga Domini matrem affectus.

THEOLOGORVM antistes Thomas Aquinas à teneris unguiculis miro affectu in Domini Matrem ferebatur, quem in ipsis etiam cunis exhibuit. Nam etiamnum infantulus, cùm lavandus esset, chartulam humi temere abjectam arripuit, eámque manu arctè compressit. Nutrix schedulam lavando è manu subtrahere nitebatur, sed frustra. Nam infans, quantis potuit lacrymis, chartam defendit. Ita lotus est. Mater re cognitâ infanti post adhibitum balneum blandâ & tamen difficili dexteritate è digitis chartulam subtraxit. In hac perscripta erat Angeli ad beatissimam Virginem salutatio. Nec cessabat infans: ademptam chartulam constanti fletu repetiit, redditam mox deglutivit.

Id porrò nec miraculo nec mysterio vacare plerisque visum est, quòd eximius olim futurus Ecclesiæ Doctor in eam chartulam primus incidisset, tanto eam conatu retinuisset, non dimissurus, nisi vis inferretur. Quod quidem non obscurum fuit argumentum, huic infantulo post aliquot annos & scientiæ laudem, & virginitatis florem à virginum Virgine impetrandum. Et verò Thomas suos in hanc Matrem amoris plenissimos sensus, cùm libris aliis, tum præcipuè opusculo de Angeli ad Virginem salutatione, insignissimè declaravit. Ita maturè urunt urticæ, ita vix natæ redolent Rosæ. Ita pietas & prudentia subinde annos prævenit nec in morte moritura. Virgo beatissima illud è cælo *Ave* humanæ genti impetravit, quod ad cælestem nos sapientiam & prudentiam erudiret. Siquidem Virgo ab Angelo inauditis laudibus affecta, & Dei Mater jam pronuntiata, prudentissimè quæsivit: *Quomodo fiet istud?* quomodo, Angele Dei, quomodo & Mater & Virgo sim? Interrogatio prudentissima. Nam sui propositi sibi conscia non priùs cælesti nuntio assensa est, quàm edocta sit, futurum ut virginitate pareret inoffensâ.

Quod editum mirore formâ. Vide Anton. Spinell. c. 35. pag. 315.

Luc. cap. 1. vers. 34.

In hac igitur Parte alterâ, prima Matris Virginis virtus occurrit explicanda *Prudentia*. Et de hac, more jam instituto disseremus.

§. I.

Plin. lib. 21. nat. hist. c. 4. initio.

PRudentiam Rosæ, quæ Trachinia dicitur, non immeritò comparamus. De hac naturæ scrutator Plinius: Illius, inquit, genera nostri fecêre celeberrima, Præneſtinam & Campanam: proximam ei *Trachiniam* minùs rubentem, albicantibus foliis. Huic simillima est Prudentia: non ea nimium rubet; pallidula est, quia semper circumspecta & cauta. *Prudentia in ratione practicâ*, inquit D. Thomas, *consistit*. Addit: *Sicut ille qui ratiocinatur*

S. Tho. 1. 2. q. 47. art. 2. circl. & ad 1.

A *bene ad aliquem finem particularem, puta ad victoriam, dicitur esse prudens, non simpliciter, sed in hoc genere, scilicet in rebus bellicis: ita ille, qui bene ratiocinatur ad totum bene vivere, dicitur Prudens simpliciter. Prudentia* porrò, ut sanctus Doctor affirmat, *est recta ratio agibilium*, seu, *Sapientia in rebus humanis*. Hinc Aristoteles: *Prudentia*, inquit, *in sensu interiori consistit, qui perficitur per memoriam & per experimentum ad promptè judicandum de particularibus.*

Idem q. ead. art. 2. & 8.

Aristot. to. 5. lib. 6. Ethic. cap. 8. fine.

Prudentia virtutum omnium gubernatrix: nam, ut princeps Theologus loquitur, *virtutes omnes adjuvat, & in omnibus operatur*. Hoc illud divinum animi aurum est, hæc illa virtutum princeps, quæ reliquis omnibus utitur, atque ipsarum ordinem, modum, & occasionem tanquam oculus mentis undequaque perspicacissimus ostendit.

S. Thom. dicta q. art. 5. ad 2.

B Beatus Ephrem Domini Matrem laudaturus, Principem omnium prudentissimam & sagacissimam vocat. Damascenus, Sapientiæ thesaurum nominat. Illa paradisi hortulana Eva nimiùm credulâ simplicitate & inexpiabili pæne imprudentiâ serpentinæ facundiæ cessit. Hanc imprudentiam Mater Domini correxit, cùm ad Angeli affatus prudentissimè subjecit: *Quomodo fiet istud?* Hinc Ecclesia Virginem in cælum evectam velut interrogans: Quò, inquit, progrederis Virgo prudentissima? Quòd si, Salomone teste, *qui moderatur labia sua, prudentissimus est*, Virgo præ omnibus prorsum hominibus longè prudentissima erit dicenda. Imò verò si in hac Virgine, quod miremur, aliud non sit, quàm quòd tam prudenter loqui, tam opportunè sciverit tacere, posset ea nihilominus *Miraculorum miraculum*, prodigiorum Mundi prodigium maximum appellari.

B. Mariæ elogium ex B. Ephrem, & Damasceno.

Luc. cap. 1. vers. 34.

Prov. c. 10. vers. 19.

C Bernardus Virginis ultror eximius solerter ad calculum revocavit, quoties Virgo ab Evangelistis memoretur locuta, ter cum Deo, bis cum Angelo, bis cum hominibus. Verè *diffusa est gratia in labiis illius*. Ergo quæ labia sic moderari potuit, planè prudentissima fuit: nam antequam loquebatur, cogitabat qualis illa esset salutatio. De unâ & pæne solâ hac Virgine jure meritissimo cantabunt templa: Hæc est Virgo sapiens, & una de numero prudentûm. *Quid enim*, inquit Bernardus, *non sapiebat Maria, in quâ Dei Sapientia latebat? Hæc abditissima mysteria nec Apostolis, nec Prophetis, sed neque Angelis satis cognita intelligebat.* Apostolos certè in plurimis eruditi, iis præcipuè, quæ ad Christum in utero conceptum, in stabulo natum, in Nazarethanâ domo educatum pertinebant. Prophetas eo superavit hæc Virgo: nam illorum aliqui de præteritis vaticinati. Ita Moses: *In principio creavit Deus cælum & terram*. De futuris aliqui. Sic Isaias: *Ecce*, inquit, *Virgo concipiet*. De præsentibus alii. Ita Joannes: *Ecce*, ajebat, *ecce Agnus Dei*. Mater Domini hanc triplicem gratiam conjunctim habuit. De præterito namque sic vaticinatur: *Suscepit Israël puerum suum*. De futuro: *Beatam me dicent omnes generationes*. In nuptiis Canæ præscia miraculi: *Quæcunque*, ait, *dixerit vobis, facite*. De præsenti: *Fecit mihi magna, qui potens est*. Latentem utero filium monstravit, Agnum suum in præsepi decumbentem orbi universo exhibuit.

Ps. 44. v. 3.

Gen. c. 1. v. 1.

Isa. cap. 7. vers. 14.

Ioan. cap. 1. vers. 36.

Luc. cap. 1. vers. 54.

Ibidē v. 48.

Ioan. cap. 2. vers. 5.

Luc. cap. 1. vers. 49.

Porrò

Porrò Angelos superavit, quia supremi Angeli arcanum illud Christi in utero concepti, per infusam inspirationem, ut Theologi loquuntur, à Deo hauserunt, medii à superioribus per traditam illuminationem, infimorum saltem aliqui ab Apostolis cognôrunt. Non obscurè divinus Paulus id significans: *Ut innotescat*, inquit, *principatibus & potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei.* Hoc gentis humanæ decus Maria excellentissimè cognovit modo triplici. Primo quidem per afflatum divinum: quod pulchrè dixit Bernardus illi soli datum nôsse, cui datum est experiri. Deinde per Angelum, qui virgini dixit: *Spiritus sanctus superveniet in te.* Perinde si diceret: Scies utique illo doctore, quo & actore: Hunc interrogabis, & respondebit tibi. Tertiò per experientiam prorsus felicissimam: siquidem æternam sapientiam corpore vestitam suis spectavit oculis, suis tractavit manibus, suis appressit uberibus. Hinc verè Virgo prudentissima.

Ephes. cap. 3. vers. 10. Triplici modo B. Maria cognovit mysterium incarnationis. *Luc. cap. 1. vers. 35.*

§. II.

IN Regum fastis commendatur Abigail mulier prudentissima & speciosa. Sed nihil illa ad hanc Virginem, sub cujus linguâ mel & lac; favus distillans labia illius: non enim effundebat verba, sed stillabat. Cujus testis Ambrosius: *Corde humilis, verbis gravis, animi prudens, loquendi parcior, legendi studiosior.* En quàm sibi familiariter jungantur verborum parsimonia & laudabilis prudentia. Judithan ipsi hostes curiosiùs contemplati, mirabantur ad sapientiam ejus, & dicebant alter ad alterum: *Non est talis mulier super terram in aspectu, in pulchritudine, & in sensu verborum.* Hæc longè veriùs de Heroide illâ dicuntur, quæ Holofernem ab inferis sub jugum misit, quæ stygii serpentis caput contrivit, quæ Apostolorum magistra fuit. Hæc illa Sapientiæ domus est, in quâ sibi Sapientia columnas septem excidit, cùm in eâ septem Spiritûs divini munera collocavit.

1. Reg. c. 25. vers. 18. *Judith c. 11. vers. 19.*

Hebræus Ezechiel: *Ista est*, inquit, *lex domûs in summitate montis, omnis finis ejus in circuitu sanctum sanctorum est.* Omnia in Virgine sanctissima. In Regum fastis prædicatur Thecuitis, quòd Absalonem filium prudenter in gratiam restituerit apud parentem. Laudatur Bethsabea, quòd prudentiâ suâ Salomonem plurimùm juverit, ut paternum solium adipisceretur. Rebeccæ quoque prudentia effertur, quæ filio modum tradidit impetrandæ à patre benedictionis. At omnis harum solertia cum Prudentiâ Mariæ conferenda non est, quæ omne humanum genus Deo reconciliavit, quæ nostræ mortalitatis pelle Filium Dei vestiit, ut à Patre benedictionem largissimam impetraret.

Ezech. c. 43. vers. 12.

Prudentia triplex tempus complectitur.

Romani veteres Prudentiam pinxerunt vultu triplici, ut quæ tria potissimùm tempora, præteritum, præsens, futurum complecteretur. De primo Salomon: *Qui congregat in messe*, inquit, *filius sapiens; qui autem stertit æstate, filius confusionis est.* Dum vivimus, æstas & messis est: minimum temporis spatium tam pretiosum est, ut eo lucrari liceat, quod totâ prosit æternitate. Quid ergo agimus? æstate non colligimus? stertimus? Pars magna æstatis transiit. Nihilominus multa supereſt messis: obsecro, dum licet, non feriemur.

1. Præteritum. *Prov. c. 10. vers. 5.*

Alterum tempus, quod prudentia respicit, est præsens. Ejus nos Salomon quoque commonefaciens: *Qui cum sapientibus*, ait, *graditur, sapiens est.* Huic tali cogitandum: Quæ mea sunt opera, cujus pretii, quàm Deo grata? qui mei sunt socii? quò tandem tendo? quis itineris mei finis ac exitus erit?

2. Præsens. *Prov. c. 13. vers. 20.*

Tertium tempus futurum, de quo piè monemur à religiosissimo scriptore: *Memento semper finis, & quia præteritum non redit tempus. Age, age nunc, quidquid agere potes. Dum tempus habes, congrega tibi divitias immortales.* Boëthii scitum est: *Rerum exitus Prudentia metitur.* Itaque si prudens fuerit animus tuus, præterita cogita, præsentia ordina, futura provide. In tria hæc tempora vita dividitur: quod est, quod fuit, & quod futurum est. Ex his, quod agimus, breve est: quod acturi sumus, dubium: quod egimus, certum. Homo frugi præteritorum meminisse, agere præsentia, futura cavere debet. Nos plerumque circa præsentia occupati sumus. Ad tempora malè exacta inviti revocamus animum. Ille qui ambitiosè multa concupivit, superbè contempsit, insidiosè decepit, avarè rapuit, prodigè effudit, libidinosè invasit, necesse est memoriam suam timeat & fugiat. Huic ergo primus Prudentiæ vultus deest, quo respiciat præterita. Fortassis & tertius quoque deest, quo prospiciat futura, & imminentem consideret æternitatem. Non enim tam videndum, quid in præteritâ blandiatur, quàm quid deinceps è re futurum sit. Eò nos impellens Augustinus: *Prudentia*, inquit, *docet te ut quæ non potes perpetuò tenere, fructuosè permittas abire. Prudentia docet, ut in cunctis semper idem fis, tam in prosperis, quàm adversis. Prudentia præmissa accelerat, & ampliùs quàm promisit, præstat.* Ab exemplis res patebit.

3. Futurum. *Imit. Christi lib. 1. cap. 23.* *Aug. ser. 4. de verbis Apost.*

§. III.

MOses, antequam Hebræi agminis Dux esse jubetur à Deo, regis Ægyptii Pharaonis exercitum contra Æthiopas duxit. Quâ in re illud excogitavit, quod non vulgarem hominis prudentiam argueret. Nam ut hostem opprimeret, priusquam is de adventu suo cognosceret, non per fluminis ripam, sed per interiora terræ expeditionem fecit. Quâ in re satis declaravit, quantum ingenio polleret ac prudentiâ. Fuit difficillimum hoc iter præ serpentum copiâ. Eorum plurimos hic tractus gignit, aliquot etiam genera, quæ nusquam alibi reperiuntur, noxios omnes, & ipso aspectu horrendos, & in his quosdam volucres, ut non solùm humi latentes insidientur, sed & sublimes ex improviso noceant. In hostem hunc venenatum Moses strategema prudens & omnino dignum admiratione commentus est. Vim ibidum ingentem comparare pro magno habuit negotio. Est avis hæc serpentibus inimica: Ibides namque mansuetæ alites, contra solos serpentes, feroces. Curaverat autem Moses caveas non paucas in arcæ formam, quas ibidibus completas secum deferebat, & sic exercitus iter à serpentibus securum reddebat. Specimen hoc fuit excellentis prudentiæ, quæ hoc potissimùm suggerit, ut suum cuique malo antidotum maturè prævideamus.

Moses Prudentiâ cum ducetur exercitum regnaturus. *Scipio Nasica. Fabii ximi. Hannib Carthag nienſis. Rom. ex vers. 6.* *Diod. Sicul. Abulens. cap. 3. num mod.*

Sed apparuit hominis ejusdem prudentia non vulgaris in Aaronis dignitate vindicandâ, cui cùm sacerdotium tumultuosè à populo abrogaretur, ille ut motus sævientis multitudinis, qui in horas gliscebat, cohiberetur, nec frater temere spoliaretur sacerdotio, disquisitionem rei non ad multitudinis studium, cujus proprium est, nihil sapere, sed ad Numinis voluntatem relegavit: cujus assensu dignitas fratri stabilita est, & competitorum impietas graviter vindicata.

Et in nostrâ ætate Aaronis dignitas.

Amasis Regis prudentiam quis non miretur? Fuit is pæne ultimus eorum, qui priscis temporibus Ægypti regnum tenuere. Prudentiæ specimen Rex iste hoc etiam dedit. Cùm omnia Samiorum tyranno Polycrati prosperrimè fluerent, isque fortunam in cunctis indulgentissimam experiretur, Amasis illi per litteras (ut fertur) jus omne veteris amicitiæ remisit, testatus, absque dubio fortunam ei truculenter insidiari, cui tam indulgenter obsequeretur. Prævidit Rex prudentissimus Polycratis exitium. A primis certè dissidebant ultima. Nam Oroëtes Darii Regis satrapa Polycratem victum captumque, morte, nec eâ communi, affecit; sed in cruce altâ suspensum, mirabile & miserabile orbi spectaculum subjecit. Proprium Prudentis est, oculos in ventura mittere; qui de futuro nihil præmeditatur, in omnia incautus incidit.

Amasis

Epimenides

Epimenidis Cretensis.

Epimenides Cretensis (de cujus ætate ac somno fabulas Græcas non tangimus) cùm Munichiam locum Athenis naturâ magis quàm opere munitum vidisset, multis audientibus testatus est, nescire Athenienses quantas ille locus clades civibus esset allaturus; quòd si futura prævidere ac pericula cavere vellent, dentibus eum locum demolituros, si manibus non liceret. Præsagium hoc fuit, aut certè præmonitus prudentissimi. Nam eventus (quod satis constat) prædictioni non defuit. Nimirum murus aheneus est homini Prudentia.

§. IV.

SEd quid prosit, ô Christiani, ruituros parietes solerter inspicere, & fulcra iis apponere, præcipitium ad inferos aut prævidere, aut sedulò cavere nolle? Fuerunt, qui aliena mala prudentissimè prævideriut, in prævidendis suis minùs oculati.

Fabii Maximi.

Fabius ille Maximus, qui Punicos in Italiâ successus non pugnando magis quàm cunctando fregit, ferociâ Varronis Consulis animadversâ, collegam ejus Paulum Æmylium multùm diúque precatus dicitur, ne temere quippiam à Varrone fieri pateretur: prævidere se, nisi conatibus illius iterum obviam, brevî fore, ut aliquis in Italiâ locus supra Trasimenum & Trebiam Romanâ clade insigniretur. Prudentissimè prævidit vir iste, sed aliena potiùs mala quàm sua.

Scipionis Nasicæ.

Non minùs prudens illud sapientiæ corculum Scipio Nasica. Romæ inter Patres agebatur de Carthagine funditus delendâ; exiitque ea consultatio in longam & difficilem disceptationem. Portius Cato, cui anteà Priscí nomen, censebat Carthaginem evertendam, ut Roma staret incolumis. In hanc sententiam multi pedibus ivêre. At contrà Scipio Nasica identidem contestatus est, viderent illi qui tam cupidè vellent Carthaginem excisam, ne populus Romanus æmulæ civitatis metu liberatus in domesticam incideret discordiam, aut certè peritiam militandi perderet. Multò priùs prospexit Scipio, prædixitque hoc malum non sibi, sed urbi obventurum. Inter Christianos prudentior est, qui suis ante omnia, dein alienis malis studet occurrere.

Hannonis Carthaginiensis.

Prævidit & Hanno, nobilissimus Carthaginiensis Senator, secundi belli Punici eventum suæ civitati fore calamitosum. Cùm autem Mago Annibalis frater in curiâ referret, ducenta millia Romanorum intra biennium ab Annibale cæsa, quatuor Consulares exercitus deletos, magnam Italiæ partem ad Pœnos defeciſſe, & quò major fides iis, quæ dicebantur, accederet, tres annulorum modios in curiæ vestibulo effudit, & simul Hannonem interrogavit, an belli, quod in Italiâ gererent, adhuc pœniteret? Hanno vicissim percunctatus est Magonem: Ecquis ex urbe Româ post tot clades acceptas ad Annibalem venisset petiturus pacem? & an Romæ ulla pacis mentio facta diceretur? Negavit utrumque Mago. Ergo bellum, subjungit Hanno, tam integrum & periculosum hodie, quàm à principio fuit, cum Romanis habemus. Hinc maximè vereor, si (quod nolim) fortuna variare cœperit, frustra pacem imploremus victi, quam nobis etiam vincentibus nemo detulit.

Prudenter omnino & in rem civitatis, si aures reperisset tam excoctæ prudentiæ capaces. Verùm & Hanno non tam sibi quàm aliis optima quæque prudentissimè suasit. Prudentia Christiana omnium primò sibi ipsi consulit, & hoc partem sui arbitratur, sic curare aliena, ut non negligantur propria: sic corpori providere, ut tamen magis animo, parti hominis longè digniori.

Rom. cap. 8. vers. 6.

Seriò monet divinus Paulus: *Prudentia carnis mors est, prudentia autem spiritûs, vita & pax.* Hæc imminentia mala non solùm prospicere novit, sed & cavere; nec ulla putat esse mala, nisi ea quæ malos efficiunt, uti sunt peccata.

Hæc Prudentia bona fallacia à solidis acutè internoscit, hæc futura vigilanter prospicit, proinde fluxis æterna cupidissimè præponit.

Psalmographi vaticinium est: *Simul insipiens & stultus peribunt.* Super his verbis Augustinus disserens, & simul Prudentiam Christianam exhibens noscendam: *Quis est imprudens?* inquit, *qui non sibi prospicit in futurum. Quis est insipiens? qui non intelligit in quo malo sit. Tu verò intellige in quo malo sis modò, & prospice, ut in bonis sis in posterum. Intelligendo in quo malo sis, non eris insipiens; prospiciendo tibi in futurum, non eris imprudens.*

Psal. 48. v. 11.

August. to 8. in Psal. 48. mihi p. 183.

§. V.

HAc Prudentiâ caruerunt illi Philosophorum, qui, ut Augustinus loquitur, de virtutibus & vitiis subtilia multa tractantes, dividentes, definientes, ratiocinantes, acutissimè concludentes, libros implentes, suam sapientiam ventilantes, plurimum laboris adhibuerunt assequendæ Prudentiæ, eam tamen nunquam assecuti. Hieronymus illorum conatus explicans: *Reliquerunt,* inquit, *frequentias urbium, & suburbanos hortulos, ubi ager irriguus, & comæ arborum, ubi susurrus avium, rivus immurmurans, & fontis speculum, ubi illecebræ plurimæ cùm aurium, tum oculorum. Ne igitur luxu & rerum videndarum copiâ, vigor animi remolesceret, procul his omnibus degere voluerunt.* Ita Pythagorei, quorum Musis solitudo visa est commodior, quàm cœtus hominum. Fuerunt qui ipsum sibi oculorum usum interdixerunt; quò mens Prudentiam induta cerneret acutiùs.

Idem tractatu 45 in Ioan. post init.

Laus prudentiæ.

Sed irriti fuerunt conatus isti: Prudentiam illam non assecuti sunt, quam Bernardus hoc affixit elogio: *Ista regit affectus, dirigit actus, corrigit excessus, componit mores, vitam honestat & ordinat. Postremò humanarum pariter & divinarum rerum scientiam confert. Hæc est, quæ confusa disterminat, hiantia cogit, sparsa colligit, secreta rimatur, vera vestigat, verisimilia examinat, ficta & fucata explorat. Hæc est, quæ agenda præordinat, acta recogitat, ut nihil in mente resideat, aut incorrectum, aut egens correctione. Hæc est, quæ in prosperis adversa præsentit, quod & fortitudinis & prudentiæ est.*

Bernard. l. 1. de Consid. cap. 7. fine.

Atquè hæc Prudentia à Bernardo sic laudata non otiosa & marcens, actuosa est & multi laboris, satagit, ut fiat quod rectè fieri judicavit. Hîc plerique capite valemus, sed caremus manibus. Annos atque dies deliberamus, tandem nihil fit. Consilia conferimus de optimo vitæ statu, sed nulla consiliis opera succedunt: facienda quidem cum ratione statuimus, & tamen nihil fit: prudenter optima quæque decernimus, diceres uno die ad perfectionis culmen evolaturos, & demum, heu! nihil fit.

Fuit, ut in comitiis provincialibus varia esset consultatio, & nulla ferè conclusio. Id homo ingenii non infaceti observans, id commentus est. Chartam virginem purámque sine scripturâ, nullis in eâ syllabis, nec ullis quidem litteris exaratis, in litterarum tamen formam convolvit, & fronti hoc unum inscripsit: *Comitiorum acta.* Complicatâ signatáque chartâ, candidus campus sine ullâ nigellâ pecude repertus est. Inde rumor emanavit: Hæc esse prolixæ consultationis acta, quòd nihil actum sit. Talibus plerumque clausulis nostra sepelitur prudentia. Statuimus prudenter multa, tandem urceus exit, currente rotâ, cùm tamen amphora cœperit institui. Seriam emendationem vitæ in dies proponimus, & quando tandem vitam emendamus? Nostra proposita comitiorum sunt acta, hoc est, de multis consultamus, nihil exequimur. Nimirum difficultatibus fracti aut territi manum retrahimus, ita in pristinam relabimur ignaviam.

Annum stultio tacemus.

Horat. de arte Poët. post initium.

Prudens tâ in adversis quàm in prosperis rebus non mutatur.

At verè prudens malis non premitur, sed utitur: novit enim æquè tam in adversis quàm in secundis rebus virtutem suam explicare. Bonus scriba quovis calamo pulchros efformat characteres. Virtutem Prudens inter opes,

ter opes, si liceat, monstrabit, si minùs, in paupertate; si possit, in patriâ præcellet, si minùs, in exilio: si possit, dux militiæ, si minùs, miles: si possit, firmus & integer, si minùs, debilis, quamcunque sortem acceperit, aliquid ex illâ memorabile efficiet. Ferarum domitores sævissima animalia, elephantes, tigrides, leones jugum pati docent, imò usque in contubernium mitigant: ita prudens artifex omnia sibi mala attemperat, ut prosint; dolor, egestas, ignominia, & alia quæcunque horrenda, cùm ad prudentem perveniunt, mansueta sunt, & prosunt. Ita prudens in adversis & prosperis semper idem est, uti eadem est manus, & quæ in palmam extenditur, & quæ in pugnum constringitur. Eâ causâ Prudentem verè beatum hoc ratiocinio asserimus: Qui prudens est, & temperans est; qui temperans est, & constans est; qui constans est, & imperturbatus est; qui imperturbatus est, sine tristitiâ est; qui sine tristitiâ est, beatus est. Ergo Prudens beatus est, & Prudentia ad beatam vitam satis est.

ACTIONES PRVDENTIÆ.

1. Actio prudentiæ est triplex.

1. Actus Prudentiæ plerumque tres principales Theologi assignant. Primus horum est, *Consilium*; nam fine, ad quem tenditur constituto, voluntas intelligentiam impellit, ut ea viam inveniat, quâ ad finem illum perveniatur. Siracides monet: *Fili, sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis.* Sed parum est, inquis, in me consilii. Nil interest, sive tuo, sive alieno consilio utaris: eo enim utendum est, & sæpe tutiùs alieno uteris quàm tuo. Quocirca, quod Tobias jubet, *consilium semper à sapiente perquire.*

Eccli. 32. vers. 24.

Tob. cap. 4. vers. 18.

Secunda.

2. Alter Prudentiæ actus est *Iudicium*: cùm quis rationem init, quâ illud obtinendum sit quod humana Prudentia obtentum cupit. Exempli causâ: Est, qui Castitatem sibi habeat. Quis modus virtutis hujus assequendæ? Judicium hos suggerit modos. Primus omnium est, nunquam otiari. Alter, oculos coërcere. Tertius, omnes ad lasciviam occasiones, malos socios, femininarum commercium, impuros libros, mensarum luxum amoliri. Quartus, precandi ac lectitandi studium conjungere. Quintus, diversis corpus rigoribus, præsertim inediâ, exercere. Sextus, Sacramentorum usum identidem iterare. Septimus, Dei præsentiam & æternitatis præmium assiduè cogitare. Atque hos tales modos *Iudicium*, alter Prudentiæ actus, suggerit. Eadem in aliis virtutibus obtinendis ratio est.

Modi castimoniæ assequendæ.

Tertia.

3. Tertius Prudentiæ actus est, *Imperium*, cùm intelligentia imperat voluntati, ut id, quod rectè judicatum est, illa exequatur studiosè. Augustinus de Prudentiâ mentionem injiciens; *Hujus*, inquit, *excubiæ, atque diligentissima vigilantia est, ne subrepente paullatim malâ suasione fallamur.* Et ad Hieronymum: *Certè hinc persuadent*, inquit, *qui unam virtutem habuerit, habere omnes; & omnes deesse, cui una defuerit, quòd Prudentia nec ignava, nec injusta, nec intemperans potest esse.* Prudentia doctrix morum, ordinatrix affectuum, moderatrix & auriga virtutum; murus tutissimus Prudentia.

August. de moribus Eccles. c. 24.

Idē epist. 29.

Quarta.

4. Prioribus tribus Prudentiæ actibus jungendi sunt & isti. Homo Prudens scopulum illum, ad quem alter offendit, sollertissimè declinat. Ipsæ pecudes locum fugiunt ubi lætæ sunt, viam non repetunt quæ in foveam deduxit; tenaces laqueos avis pæne capta prætervolat, rete piscis suspectum non innatat. Multò magis Prudentia cladibus alienis fit cautior, & inter mala non sua discit sapere. Imò quod plus est, Prudentia Christiana è malis omnibus cùm suis tum alienis aliquid boni elicit, bene iis utendo. Hinc vetus ac verum verbum est: Malis bene uti, nervus est Prudentiæ.

Quinta.

5. Nobilissimum Prudentiæ opus est, potuisse nocere, sed noluisse. Quemadmodum stulti proprium est, non posse, velle tamen nocere. Mitissimus, sed & prudentissimus David, nondum Rex, Regi Sauli, cujus insidiis assiduè fatigabatur, sæpius nocere potuit, nunquam voluit. Potuisset capitali huic insidiatori & vitam adimere, si voluisset: sed quia Prudens fuit, constanter noluit: *Propitius sit mihi Dominus*, inquit, *ne faciam hanc rem.* Et quotquot illum ad hoc facinus instigarunt, acri sermone cohibuit. Nempe Prudentiæ est, posse, sed nolle nocere.

1. Reg. 24. vers. 7.

6. Prudentia simpliciratem non tantùm non excludit, sed illi se sociam jungit æterno fœdere. Luculentum Domini pronuntiatum est. *Estote prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.* Simplicitas Prudentiæ juncta sic temperat hominem, ut nec fallere velit, nec falli possit, nisi in rebus quæ damnum animo non inferunt. Hinc optimè Hieronymus dixit: *Prudentia absque bonitate malitia est, & simplicitas absque ratione stultitia nominatur.* Ita Prudentia & simplicitas, si jungantur, plurimùm possunt; nullarum virium sunt separatæ. Imò omnis virtus sine prudentiâ periculosa temeritas est.

Matth. 10. vers. 16.

Serm.

7. Prudentiæ est, omnia in homine ordinare & componere; Cogitationes, ne extra Deum temere vagentur; Affectus, ne circa res conditas nimiùm occupentur; Voluntatem, ne à Deo avertatur; Intentionem, ne illi mala misceatur; Suspiciones & judicia, ut in bonum convertantur. Sic & verba factáque omnia, gestus omnis & incessus à Prudentiâ ad moderationem reducendus est, ut *omnia*, quod Paulus monet, *honestè & secundùm ordinem fiant. Sapientia hominis lucet in vultu ejus*, affirmat *Salomon.*

Septim.

1. Cor. 14. vers. 40.

Eccles. cap. 8. vers. 1.

8. Prudentiam quotidiana conscientiæ discussio seu examen mirè auget. *Beati qui custodiunt judicium, & faciunt justitiam in omni tempore.* Optimus hîc monitor Bernardus: *Integritatis tuæ*, inquit, *curiosus explorator, vitam tuam in quotidianâ discussione examina. Attendè diligenter, quantum proficias, vel quantum deficias: qualis sis in moribus, & qualis in affectibus, quàm similis Deo, vel quam dissimilis: quàm propè vel longè, non locorum intervallis, sed morum affectibus. Stude cognoscere te, quia multò melior & laudabilior es, si te cognoscis, quàm si te neglecto cognoscere cursus siderum, vires herbarum, complexiones hominum, virtutes gemmarum, proprietates aquarum, naturas animalium, & haberes omnium cœlestium & terrestrium scientiam. Redde ergo te tibi. Statue te ante te, tanquam ante alium, & sic temetipsum plange.* Hæc est optima Prudentiæ actio.

Ofitus Psal. 100. vers. 3.

Bernard. l. meditat. pag. 103. Prudentia augenda quotidiano examine.

9. Veræ Prudentiæ est prudentiam carnis studiosissimè declinare. *Carnis prudentia est*, Magno Gregorio teste, *cor machinationibus tegere, sensum verbis velare, quæ falsa sunt, vera ostendere, quæ vera sunt, fallacia demonstrare, arrogata ab aliis mala multiplicius reddere, cùm vires suppetunt, nullis resistentibus cedere. E diverso veræ Prudentiæ actus sunt, nil per ostensionem fingere, sensum verbis aperire, vera ut sunt diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentissimè lerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem quærere, contumeliam pro veritate lucrum putare, pro maledicentibus orare.*

Nonn. Gregor. Moral. l. 21. c. 1. Qui sit vera prudentia actus.

Hæc vera est Prudentia, hanc Dominicum præceptum exigit: *Estote prudentes.*

Matth. 10. vers. 16.

CAPVT II.

Rosa Flava, seu, Lectio sacra.

§. I.

B. Maria lectioni sacræ studiosissima. Origen. Lucam. Ambros. de Virgin. & lib. 2. Lucam.

LEctio mirificè facit ad sacram contemplationem, cui Virgo nostra longè dedititissima, Cedreno teste: Litteras Hebræas etiamnum superstite Joachimo patre didicit, linguæ scilicet sacræ mysteria, & illius, quam nos in libris veneramur notitiam. Atque hinc, quod Origenes affirmat, habebat Maria legis scientiam, & vaticinia quotidianâ meditatione cognoscit. Hinc etiam, ut Ambrosii loquamur ore, nunquam minùs sola, esse videbatur, quàm cùm sola esset. Nam

quomodo

quomodo sola, cui tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ? Legerat quia Virgo conciperet, non legerat quemadmodum Virgo generaret, ideo scisciatur ab Angelo, quod in Prophetâ non inveniebat.

E Græcis Andreas Cretensis: *Consentaneum*, inquit, *erat eam uti nobilem & Davidis filiam Scripturæ non ignaram esse.* Augustinus singulari fiduciâ velut familiaris sanctissimæ Virgini: *Revolve*, ait, *ô Maria, propheticam lectionem, quæ ipsam plenitudinem partûs est Prophetarum: recole in libro Isaiæ Virginem quam legisti, & gaude quia tu esse meruisti.*

Ildefonsus studiosissimus Virginis cultor: *Unum profectò scimus*, inquit, *quia omnis ejus vitâ & actio intentâ fuit sermoni Dominico; corpore erat in domo parentum, spiritu in illo divinæ contemplationis intuitu.* Nimirum ab ore Dei pendebat. Nemo divinam hanc Virginem otiosam aut feriantem unquam somniet, quam aut lectionis, aut precationis, aut laboris assiduitas semper occupatissimam tenuerunt. Nam à nonâ diei horâ ad primam facem quotidie divinos libros lectitavit: profuitque plus uni virgunculæ singularis lectio ad beatitatem & decus, quàm omnibus sapientibus omnes bibliothecæ. Subinde Virgo divina tanto lectionem ardore complexa est, ut eam ad mediam usque noctem perduceret. Nam Simon Cassianus, pluresque alii censent Angelum mediâ nocte in Virginis sacratissimum musæum venisse, & vel precanti, vel lectitanti exoptabilem cælo nuntium attulisse.

Neque tantùm ipsa Virgo Lectionem sacram ardentissimè sitiit, sed insuper illustribus miraculis testata est, quàm ea sit grata Deo.

Edmundus Cantuariensis Pontifex in adultam usque noctem Bibliis inhærens lucubraverat. Subitò lumen deficiens attentissimo lectori se negavit. Doluit religiosissimus lector legendi occasionem sibi præreptam: noluit tamen optimus Antistes domesticorum quietem turbare: ita ad Domini Matrem versus fidentissimè rogavit igniculum redderet extendendæ lectioni. Hîc cereus denuò spirare cœpit, & vivere, ad nutum Lectioni sacræ futurus famulus. Edmundus Deo Matrique Virgini gratias egit, quòd tam impensè sacris lucubrationibus faverent. Arcanum hoc prodigium non dissimili sic confirmatum.

Edmundus ad multam noctem in libris vigilabat. Tandem oculi tam pertinaci lectione fatigati claudi cœperunt & nictare, cereus interim, duobus oculis velut custodibus sopitis, in libri paginas delapsus, eas tamen penitus illæsas reliquit, & potiùs seipsum consumpsit: nam flamma ceram devoravit, chartam non adussit; adeò virium suarum oblitus est ignis, ut noluerit litteras illas delere, quas Dominus extare voluit ut legerentur.

§. II.

QVisquis nonnunquam meditari & pensiculatiùs quiddam cogitare, quisquis jacta virtutis semina in se fovere desiderat, necesse est omnino, ut piam lectionem non intermittat, eámque quantum fieri potest, statò tempore urgeat. Si nequeat totas paginas, integra rerum capita perlegere, unam saltem alteramve periodum legat, idque quotidie si ullo modo possit. Absque hac lectione, nec ille unquam exactiùs meditari, nec conceptam animo pietatem nutrire poterit. Oratio una est, quâ ad cælum subvolamus, ala, Lectio altera: una non tollit in auras; geminis volatur alis.

Sed quid facient, inquis, ii, qui legere non nôrunt, aut quibus negotia lectionem non permittunt? Priores illi audiendo sarciant, quod negligunt non legendo. De aliis mihi nemo persuaserit, tantam esse negotiorum molem, quin quotidie unam alteramve capitis partem perlegant. Nimiùm se negotiis permittunt, nec suæ po-

testatis sunt, qui hoc tale non possunt: nec ab eis solidæ pietatis quidquam expectes, qui toto die nunquam sibi vacant, nunquam sui sunt. Rectè illos dixeris nunquam domi suæ esse, tametsi nec pedem domo efferant.

Tales nunquam se sibi vendicant, sed inter occupationes vitam exigunt velut mancipia; vix unquam liberiùs respirant ad Deum. Asinos dixeris, non homines. Quotiescunque illis animi salutem ingesseris, illud unum respondebunt semper: *Non vacat.* Equidem otii fugam & occupationes commendamus, nimias illas & quæ hominem sibi ipsi furentur, quis laudat? Ergo ad nutriendam in animo virtutem ea sæpius non audienda tantùm, sed & legenda sunt, quæ amorem ac cultum doceant virtutis. De hac tali piâ Lectione, mi Lector, Nicetas noster disserit; sed hîc alium callem insistimus. Patere, oro, tibi hoc idem salubertimum legendi studium pluribus rationibus persuaderi.

Nicetas l. 2. cap. 3.

Et quæso, num ab Idololatris hoc in genere nos superamus vinci? Quantum illi temporis, Deus bone, quantum oculorum consumpserunt in vanissimis nugis & scribendis, & legendis? Nec alii ex eis, qui valde serii, multò sanctioribus studiis vitam exegerunt. Virtutis umbram vix assecuti ad arcaniora illa vivendi documenta, ad Humilitatis penetralia, ad Castitatis adyta, ad sui ipsius odium, ad secreta illa quotidianæ mortis exercitia nunquam pervenêrunt; & tamen dies nocteſque chartis involuti, hoc impetrârunt, ut doctiores morerentur, non ut sanctiores.

Idololatrarum in legendo studium.

Fuit tam inter Romanos, quàm Græcos suus lectionis affectus. Plato sapientiæ, sed humanæ longè princeps, tantum Pythagoricæ disciplinæ tribuit, ut Philolai Crotoniatæ Pythagorici tres libros quadraginta millibus sestertiûm, seu mille Philippeis emerit, emptos tanto studio lectitârit, ut ad ejus defuncti caput fint reperti. Quis nostrûm, ô juvenes, ô viri, sic sacra Biblia sic Augustinum, sic Chrysostomum, sic Bernardum, sic librum de Christo imitando scriptum lectitat?

1. Platonis: *Ita Gellius lib. 3. Noct. Atticar. cap. 17.*

Cetertûm, quantûm Plato vir summus Philolaum miratus est, tantùm, nec minùs, Platonem Tullius Cicero, qui usque adeò ejus copiam legendo imbibit, dicendo effinxit, ut pæne ille ipse sic factus. Pari affectu Isocratis jucunditatem, ac vim Demosthenis ita legendo hausit, ut eorum virtutes aut exæquârit, homo ad eloquentiam natus, aut propriâ vi nixus superârit.

M. T. Ciceronis.

§. III.

NEc inter Reges hoc sedulum legendi studium insitatum. Didicit Alexander Macedo non pauca ab Aristotele, sed puer: adultus verò medióque gerendarum rerum ardore, Homerici carminis lectione captus, tanto ejus rei studio tenebatur, ut aureum scrinium in Darianâ prædâ repertum, gemmis opulentissimè variegatum, illi usui destinârit, ut Homeri opera eo inclusa bellicis gestarentur expeditionibus. Silent alioquin inter arma & leges & libri, sed vocales eos fecit, præ ipso tubarum fremitu, tantum in Rege studium legendi. Quid agimus, ô Sodales Parthenii, ô viri Religiosi, qui non inter lituos in pulvere & sole, sed in silentio amœno fastidimus sanctissimos quosque scriptores? Fabulis nonnunquam optimas horas ducimus: collatiunculas non Cassiani, sed Aniani, aliorûmque talium fabulatorum quærimus, diem ludo frangimus, è fenestris prætereuntem turbam numeramus, colloquia sterilissima miscemus, omnia agimus, ut nihil agamus. Quin ergo partem horulæ lectioni damus, & salubrima vitæ monita haurimus, Regum etiam ac Imperatorum exemplis accensi?

Alexandri Macedonis.

Tiberius Imperator tanti Parthenium, Arianum & Euphorionem fecit, ut horum Poëtarum carmen, & imagines inter vetusta & illustria vatum nomina omnibus bi-

Tiberii Imp.

Lego ut hora Maria, ideo eruditus fuerim; sed quomodo fiat, ante non legerat. Aug. Serm. 25. de Nat. B. Virginis.

Sur. tom. 6. in vitâ S. Edmundi die 16. Novemb.

Pia lectio est meditationi necessaria.

Lectio & oratio sunt duæ alæ quibus ad cælum subvolamus.

bus bibliothecis religiosè propemodum dicârit. Quos nisi frequenter legisset, tam impensè iis faviſſet nunquam. Quid Virgilius Maro, quâ indagine, quantâ solertiâ censendus, est Ennium legisse, quoties repetitum dextrâ lævâque pertractâsse, rerum pondera exegisse, verba pensitâsse? Qui fortè rogatus quid ageret, ex Ennii luto se aurum dixit colligere. Jam verò ipse Ennius nisi Homerum miratus frequenter quoque lectitâsset, nunquam illius se sortitum animam testatus esset. Adeò scriptoris, quem assiduè legerat, sensa spiritumque combiberat, ut illius animum induisse censeri potuerit. Ita fit: Ciceroniani fiunt qui Ciceronem; Catulliani, Propertiani, aut Ovidiani evadunt, qui Catullum, qui Propertium, qui Ovidium dies noctesque volvunt: sic omnino Ambrosiani aut Augustiniani, vel etiam Gregoriani fiunt, qui Ambrosium & Augustinum, qui Gregorium diurnis nocturnisque lectionibus exhauriunt. Eorum animas sortiuntur, quorum libros legendo devorant. Sed quantò honestius est, ô Christiani, Bellarminum potiùs quàm Tibullianum dici, qui scilicet Bellarmini Principem Christianum, Gemitum Columbinum, Moriendi artificium, Æternam felicitatem Sanctorum, Ascensionem mentis in Deum potiùs quàm spurcum Tibullum, aut impurum Venusinum, aut similis farinæ librum legendo contriverit. Bellarminus & ejus generis scriptores, aurum & gemmas, alimentum & salutem animi propinant: illi alii cænum & sordes, venena & mortem instillant. Qualis rerum lectio, talis & legentium profectus. Non tam legenda sunt varia, quàm utilia.

Virgilii Maronis.

Ennii.

§. IV.

Christianorum in lectione studium.

Aurelii Augustini.

Diu multúmque Aurelius Augustinus inter Dialecticos Sophistas verum indagavit, at non solùm id non invenit, sed à vero longè aberrans in Manichæum deliravit, nec à lapsu tam gravi priùs erigi cupivit, quàm Taxensis Pauli divina monumenta legit.

B. Thomæ Aquinatis.

Fuit beati Thomæ Aquinatis Lectio adeò diligens & pensiculata, ut illius oculi libris assiduè affixi, nec in proximo quidem stantes viderent, neque interpellantium vocibus turbarentur aures. Nullum fuit meliorum scriptorum genus, in quo non esset studiosè ac multùm volutatus. Collationes Patrũ assiduè pervolvebat. Hinc illud cùm doctrinæ tum sanctimoniæ jubar emicuit.

Bernardi abbatis. *M. Anton. Coccius lib. 2. cap. 7. Bernar. de orando Deo, initio & propiùs finem. Et ad ad fratres de Monte Dei, medio ferè*

Citra fidem proditum videri potest, quod de Bernardi Abbatis solertiâ narratur, qui nullo unquam præceptore usus, cetera lectione assiduâ ita profecit ut in mysticis scriptis explicandis nullus hodie sagacior numeretur. Hinc nihil miri, Lectionem sacram à Bernardo tantopere omnibus esse commendatam. *Beatæ vitæ dulcedinem*, inquit, *Lectio inquirit, meditatio invenit, oratio postulat, contemplatio degustat. Lectio quasi solidum cibum ori apponit, meditatio masticat & frangit, oratio saporem acquirit; contemplatio est ipsa dulcedo, quæ jucundat & reficit. Ex his possumus colligere, quòd Lectio sine Meditatione arida est, Meditatio sine Lectione erronea. Hauriendus est sæpe de Lectionis serie affectus, & formanda oratio, quæ Lectionem interrumpat, & non tam impediat interrumpendo, quàm puriorem continuò animum ad intelligentiam lectionis restituat. In omnibus autem scripturis initium legendi debet esse timor Domini, ut in eo primo solidetur intentio legentis, & ex eo ordinetur, & exurgat totius lectionis intellectus & sensus.*

Idem ibid.

Hinc ejusdem Bernardi verbis rectissimè asseritur: Valde nobis necessaria est lectio divina. Nam per lectionem discimus quid facere, quid cavere, quò tendere debeamus. Per lectionem sensus & intellectus augentur. Lectio nos ad orationem instruit, & ad operationem. Lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur; hæc sunt instrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. Per orationem & lectionem vitia destruuntur, & virtutes in animâ nutriuntur. Lectio demit errorem vitæ, subtrahit hominem à vanitate mundi. His ipsis prorsus documentum subnectens Bernardus: *Certis*, inquit, *certæ lectioni vacandum est. Fortuita enim & varia lectio, & quasi casu reperta non ædificat, sed reddit animam instabilem: & leviter admissa, levius recedit à memoriâ. Sed certis ingeniis immorandum est, & assuefaciendus est animus. Quo spiritu scripturæ factæ sunt, eo spiritu legi desiderant, ipso etiam intelligendæ sunt. Nunquam ingrederis in sensum Pauli, donec usu bonæ intentionis in lectione ejus, & studio assiduæ meditationis, spiritum ejus imbiberis. Nunquam intelliges David, donec ipsâ experientiâ ipsos Psalmorum affectus induerîs. Sed & de quotidianâ lectione aliquid quotidie in vestrem memoriæ demittendum est, quod fidelius digeratur, & sursum revocatum crebriùs ruminetur, quod propositio conveniat, quod intentioni proficiat, quod delineat animum, ut aliena cogitare non libeat.*

§. V.

Tractârunt alii divinarum rerum lectionem solertiùs fortasse, sùntque ob eam rem majus nomen adepti, sed qui Hilarione religiosiùs id fecerit, vix quisquam fuit. Quippe qui Davidicum carmen, & aliorum sacra vaticinia tanquam præsente Numine recitabat, sæpe ac multùm testatus, considerate ac religiosè ea prorsus esse legenda, quæ à divino spiritu essent profecta.

Hunc non infeliciter æmulatus Servulus à Gregorio Sancto Magno plurimùm laudatus. Fuerat hic homo mendicus & morbidus, gravi paralysi sic lecto affixus, ut nec movere se posset, omnisque litterariæ disciplinæ insuper ignarus. Sed eò legendi & audiendi studio ardebat, ut è pecuniolâ emendicatâ sacrarum litterarum opuscula mercatus sit: quandocunque autem lectorem nactus est, ea illi legenda, sibi auscultanda & edisc enda tradidit, usque adeò Lectioni sacræ intentus, ut assiduitate audiendi, curâ & diligentiâ percipiendi ea quæ legerentur, sanctioris doctrinæ oppidò gnarus evaserit. Tanti est animum iis, quæ leguntur, seriò intendere. Hinc et memoriter recitabat, quæ ipse legere nesciebat: hinc opibus inopiam, ægritudinem valetudini præferebat: hinc omnem calamitatis imperum ridendo perferebat.

Hîc multis non possum non indignari, qui librorum copiâ abundant, sed nec ipsi eos legunt, nec aliis legendos permittunt, verè canes, ut ajunt, in præsepio; quæ quidem fœnum ipsi non comedunt, eos autem, qui fœno imminent, rictu invadunt. Nam ut quidam disciplinæ, sic alii voluptati & jactantiæ libros colligunt. Sunt qui libris non aliter quàm Corinthiis vasis, aut pictis tabulis, sculptisque statuis utantur, & hac supellectilis parte conclavia exornent, quæ exornandis animis est inventa. Sunt qui libros egregios & multos habent, sed eos in vinculis tenent, qui si forsan erumperent & loqui possent, ad judicium privati carceris suos dominos evocarent. Nunc flent taciti, & queruntur, illud præcipuè, quòd aliqui stupores avari libris affluant, quibus multi adolescentes ingeniosi egeant.

Caluisius Sabinus ævo Senecæ dives auri, sed certè non ingenii fuit. Huic memoria tam infida & mala, imò tam nulla erat, ut illi modò nomen Ulyssis excideret, modò Achillis, modò Priami, quos tam bene noverat, quàm nos pædagogos nostros novimus. Nihilominus eruditus volebat videri. Hanc itaque compendiariam artem excogitavit: magnâ pecuniæ summâ servos emit, unum qui Homerum teneret, alterum qui Hesiodum; novem præterea Lyricis singulos assignavit. Postquam hæc familia illi comparata est, cœpit convivas suos inquietare. Habebat autem servos ad lecti fulcra cùm cenaret, ut illos aspicere, iisque innuere posset. Ab his subinde cùm peteret versus, quos referret; sæpe in medio versu excidebat. Ille tamen in eâ opinione erat, ut putaret se scire, quod quisquam in domo suâ sciret. Ita Sabinus servorum suorum scientiâ gloriabatur, tu tuorum libro-

rum librorum. Quid inter te atque illum interest, nisi quòd aliquantò tu stultior; equidem uterque alieno, verùm ille servorum, & certè suorum, at tu librorum nil ad te pertinentium ingenio gloriaris. Quòd si librorum copia doctos faceret aut bonos, doctissimi omnium atque optimi esse possent, qui ditissimi, cujus sæpe contrarium videmus. Qui gloriam, è libris quærit, huic libri non habendi solùm, sed noscendi; neque bibliothecæ tantùm, sed & memoriæ committendi; cerebro non armario conclùdendi sunt, alioquin vel bibliopolâ, vel bibliothecâ nemo erit gloriosior.

Ptolemæus Philadelphus Ægypti rex, Alexandrinâ bibliothecâ quadraginta millia selectissimorum librorum concluſit: qui diversis ex locis diu magno studio quæsiti simul arserunt. Regium hunc apparatum Serenus Samonicus vir ingentis doctrinæ privatis fortunis superavit. Nam sexaginta duo millia librorum doctissimis curis collegit, quos omnes Gordiano Juniori, cujus patri familiarissimus erat, moriens reliquit. Magna prorsus hæreditas, & multis suffectura ingeniis.

§. VI.

SVnt & alii prioribus illis planè contrarii, qui nullâ librorum, & quod sequitur, nullâ lectionis curâ tanguntur. Inter eruditos censeri volunt, sed totis quandoque mensibus, imò annis pæne integris vix librum aperiunt, vix pauculos versus legunt. Musæa illorum scrutare, raros illic codices, rarissima volumina reperies: eorum loco testudinem aut chelyn, fistulâsque æneas, frillum & abacum lusorium, omnéque aleatorium choragium primo aspectu cernes. Hîc ingemiscunt Musæ velut captivæ, sub tam indoctâ tyrannide.

Regi Ptolemæo tot nobilissimos libros ignis abstulit: hîc pæne contrarium imperat fatum. Paucos eósque neglectos libros pulvis consumit. Ita multorum ignavia, solius pæne culinæ sollicita, litterarum negligens, coquos examinat non scriptores.

Basilii Magni. Quàm longè aliter Basilius Magnus, qui à principio Philosophiæ studiis inescatus, ubi verò sanctioris scientiæ dulcedinem gustavit, humanas artes, & disciplinas aspernatus, divina solùm studia mirati, eáque tanto affectu complecti cœpit, ut panis viníque usu omni sibimet interdicto (sic ajunt) perdius & pernox lectioni sacræ inhæserit, dum salubrioris sapientiæ compos fieret. Hic cocum & culinam in libris reperit, totos dies noctes totas sine fastidio epulaturus.

Equitii Abbatis. Huic non multùm impar Equitius Abbas Valerii, qui, ne sibi unquam deesset quod legeret, quocunque ibat scorteas manticas libris refertas secum deferebat. Nec illi hoc visum est onus, quod lectionis tam multiplex utilitas pensaret. Ita militem strenuum non lorica, non gladius, non galea, non alia gravant arma, quibus defendenda est vita. Non aliter qui sacrâ se lectione armat, cacodæmonis insultus non tantùm facilè sustentat, sed illius machinamenta expugnat. Nam, quod Bernardus dixit, *lectio & oratio sunt arma, quibus diabolus expugnatur*

Gervasii & Protasii martyrum. Ambros. ep. 85. Gervasius & Protasius sanctissimi martyres, gemelli fratres, qui se uno partu editos, non formæ magis quàm morum similitudine probârunt, cùm tyrannidem declinarent, decennio toto latuerunt, quod quidem tempus omne orationi & lectioni sacræ studiosissimè impenderunt. Quàm autem hoc vitæ institutum Numini gratum extiterit, cacodæmonis confessione patuit. Hic per idolum consultus, non priùs se responsurum dixit, quàm Gervasius & Protasius thura sibi adolevissent. Sed qui legendo fidem, precando constantiam ingentem hauserant, occidi potuerunt, cogi ut Christum negarent, non potuerunt. Ita cacodæmonis doli in contrarium cessêre: quos enim perditos cupiebat, eos coronâ martyrii donatos vidit. Sic iis omnino armis, quæ mani-

A bus eorum extorquere cogitaverât, victus ipse succubuit, hoc est, oratione & lectione.

Eandem orationis & lectionis panoplìam etiam feminæ induerunt, eâque omnes diabolorum exercitus non tantùm sustinuerunt, sed & profligârunt; sexu ac se ipsis fortiores. Feminarum in lectione studium:

§. VII.

Cæciliæ Romanæ. CÆcilia Romana patricii generis virgo clarissimam prosapiam castissimis moribus longè superabat. Hæc Evangelicæ historiæ librum aut legit, aut in sinu obvolutum gessit, ut quocunque iret, & quotiescunque vellet, lectione sacrâ identidem refici posset. Sic castimoniam defendit, sic martyrii palmam obtinuit, sic supplicii acerbitatem pertulit. Nimirum ad Christum festinabat, qui virginem toties allocurus est, quoties illa lectionem de Christo exorsa est. Notissimum illud

B Augustini: *Oratio tua locutio est ad Deum: quando legis, Deus tibi loquitur; quando oras, cum Deo loqueris.* Idem Hieronymus asseverans: *Oras?* inquit, *loqueris ad sponsum: legis? ille tibi loquitur.* *Aug. in Ps. 85. mihi pag. 385. Hieron tom. 1. ep. 22. ad Eustoch. mihi pag. 60.*

Sylviæ Ruffinæ. Hinc Sylvia Ruffina heroïs nobilissima per assiduam lectionem id didicit, ut sciret etiam in solitudine non esse sola. Nam toties secum loquentem Christum habuit, quoties lectioni sacræ operam navavit.

Marcellæ Viduæ. Par ferè legendi studium studiique affectus in Marcellâ nobili viduâ vigebat. Hæc incredibili curâ divinas paginas volvebat. Inde hoc denique assecuta est, ut carmen illud Davidicum assiduè secum ipsa repeteret: *In corde meo abscondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* *Psalm. 118. v. 11.*

Annales Francisc. Benecii anno 1587. in Provinciâ Aquitaniâ. Lectio sacra semper est fructuosa: exemplis demonstratur. Lectio sacra nonnunquam non sine prodigio salutaris extitit. Dederat Burdigalæ magister discipulo libellum pium statu tempore legendum. Vidit hunc in adolescentis manibus, qui à multo tempore familiaris fuit illi ipsi adolescenti. Atque ut est curiositas, humanæ gentis vitium videndi avidissima, sic

C iste amicitiæ nomine: Quæso, inquit, tu mihi hunc libellum penitiùs inspiciendum præbe. Cœpit legere, cœpit probare, & illo affici. Sed ut hunc hominem discipuli amicum & socium noveritis, erat is religiosæ famiiæ desertor, sed occultus, poterátque hunc suæ perfidiæ bolum indurata jam conscientiâ glutire & concoquere. Libellum ergo commodatum à socio paullò pressiùs legere, nonnunquam insistere, varias lectioni cogitationes miscere, subinde ingemiscere, sentire se tangi, agnoscere se peti, vulnerari se non negare, sed etiamnum dissimulare, & vulnus tegere, nec tamen posse quiescere, librum illum & amare & odisse, nihilominus lectionem sibi terrificam curiosiùs repetere, & inde graviùs sauciari. Eò demum hæc una lectio hominem adegit, ut primò ad seipsum, deinde etiam ad vitam, quam turpiter deseruerat, priorem redierit. Huic sanè profuit in lectione tam piâ curiositati frena laxâsse. Fructuosa semper lectio sacra, non animo solùm, sed ipsi etiam

D subinde corpori, quod eventu longè mirissimo testor, & hæc finio.

Fuit ut vir religiosus Turnonum è viâ diverteret in domum honestissimam sibique notam. Suscepit hunc hospitem perhonorificè matrona nobilis, cui duo erant filii, & alter quidem jam sacerdos. Hi cum matrem in iisdem ædibus degebant. Religiosus hospes tam humaniter habitus, ut aliquam grati animi symbolam relinqueret, fratri natu majori librum, *De consolatione afflictorum* inscriptum, obtulit dono, amplam insuper gratiarum actionem adjiciens, quod tam lautè licuerit diversari: sibi porrò ad manus non esse nisi librum illum, tenue quidem munusculum, sed proniſſimæ voluntatis tesseram. Hoc igitur unum rogare, hanc hominis religiosi inopiam dignetur non spernere. Animo prorsus benevolo acceptus est liber, cujus prima frons placuit. Ita hospes abiit. Non multo pòst, cùm ille filius familias

Sacerdos è Societate Jesv. Franc. Benecius in Annal. anno 1587. in Provinciâ Lugdunensi.

eum ipsum librum attentiùs volutaret, rixas audiit fratris cum matre altercantis. Mox libro, ut fit, temere in sinum conjecto, litem compositurus accurrit. Et quia in fratrem natu minorem plusculum sibi juris ab ætate concessum credidit, germanum paullò acerbiùs objurgans: Túne, inquit, cum matre digladiari? hoc genus jurgii tam imparis & indecori non erubescis? Sed frater prolixæ reprehensionis impatiens, & impotens iræ, jámque furore geminato æstuans, arreptum calente impetu cultrum in fratris pectus defigit. Sed providentissimus Deus letalem plagam prodigio luculento avertit. Siquidem ille ipse, quem diximus, liber in sinum abditus contra ferrum, velut scutum objectus vitam servavit fratri. Nam eam pectoris partem petebat culter, quam tegebat liber. Fidem fecit, quòd inventum est volumen totum pæne trajectum, ut parum absuerit, quin cutis per ipsum stringeretur. Ita compertum est, piorum libellorum usum non animis solùm esse utilem, sed interdum corporibus etiam salutarem. Idcirco Cyprianus optimè monet: *Sit tibi vel oratio assidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum.*

Cyprian. lib. 2. Epist. 2. ad Donatum.

ACTIONES LECTIONIS SACRÆ.

1. Actio lectionis sacræ.

1. Quamvis ipsa lectio virtutis actus sit, habet tamen hæc sui exercitii certam rationem. Prima est, sacra lectio (quantum quidem fieri potest) certum sibi statúmque diei tempus cupit assignari, sicut & oratio. Hi enim tales sunt labores, qui non quovis semper tempore rectissimè fiunt. Sicut arborum fructus qui statis anni temporibus proveniunt, paullatim aucti dulcescunt, si autem præcoces sint aut serotini, plerumque decidui sunt, nec ætatem ferunt, sed priusquam ad maturitatem pervenerint, corrumpuntur: sic orationis ac lectionis exercitium, ordine servato juvat; confuso illo, tædium sui facit, & mentis affectum languere cogit.

Secunda.

2. Non nimis multa simul eodémque tempore legenda, ne obruatur memoria. Plinii Secundi documentum id fuit, qui utiliter suadebat, multum esse legendum, sed non multa. Rectè dixeris virum prudentem voluisse, multum quidem legendum unâ hebdomade, aut mense uno, sed non unâ horâ. Quemadmodum stomachus in prandio cenáve unâ non obruendus est cibis, sic memoria & intellectus non impediendus est monitis, cùm seria est lectio, & animi salutem spectat. Ex isto sequens præceptum deducitur.

Tertia.

3. Non obiter & perfunctoriè, non festinanter, sed considerate ac meditatè legendum. Subinde subsistendum, & quæ lecta sunt, paullò attentiùs expendenda: eo prorsus modo quo gallinæ bibunt, quæ ubi aliquid liquoris rostro hauserint, mox erigunt se, haustum liquorem per breve guttur demissuræ: iterum mergunt rostrum, iterúmque attollunt, dum sitim expleverint; ita nos aliquot perlectis versibus, mentem erigamus cælo, & quid in rem nostram sit, dispiciamus. Sed iterum legamus, iterúmque perpendamus lecta. Sic altiùs hærebunt quæ legerimus, nec unquam sine fructu erit lectio. Hoc fecit Martinus Delrius lectionis longè studiosissimus; qui totos dies etiam impransus, idque ex more, usque ad seram cenam affixus libris hærebat. Cùm scriptorem arripuit, non antè dimisit, quàm attentè atque integrè perlegisset, & quæcunque in capeduncolas litterarii sui thesauri referenda judicásset, ea scitè descripsisset. Ita plus simplici vice omnia Tostati Abulensis volumina (sunt quindecim) non suspenso aut volante, sed presso vestigio perlegit.

Eruditionem viri publica loquuntur monumenta.

Quartâ.

4. Sacræ lectionis est, non quoslibet admittere scriptores, sed cum delectu. Eruditè sapiens Romanus monet: *Lectio multorum auctorum, & omnis generis voluminum, habet aliquid vagum & instabile. Certis ingeniis immorari & innutriri oportet, si velis aliquid trahere, quod in animo fideliter sedeat. Nusquam est, qui ubique est.* Idem & Hieronymus commendans: *Post Scripturas sanctas*, inquit, *doctorum hominum tractatus lege, eorum duntaxat, quorum fides vera est.* a Nos cum eodem Hieronymo, *ineptas & aniles fabulas*, quod Paulus monet, b semper exclusas volumus.

Senec. ep. 2.

5. Libelli pii sic legendi sunt, ut lecta dirigantur ad opus. Frustra legit, qui non facere conatur quæ legit. Fiant è verbis facta. Optimè dixit Bernardus: *Lectio docet quid facias, discernit quid caveas, ostendit quo tendas: multum proficis, cùm legis, si tamen facis ea quæ legis.* c Exemplo caussâ: Lego, quantę virtutis, sit quantique animi, promptam dare veniam graviter lędenti. Hîc ego mecum ipse disquiro: Cur ergo tot nobilissimas occasiones neglego, cur præmium facillimè obtinendum sperno? Cur non omnibus inimicis meis, & quisquis me unquam læsit, non quàm promptissimè veniam tribuo? Ita lectio actioni attemperanda. Pari modo legenti occurrit, quàm sit abstinentia animum & corpus juvet; quàm nobile sit fenus Eleemosyna; quàm cælestis & Deo digna sit vita ad castimoniæ leges instituta. Hîc novis me stimulis impello: Cur ergo non exactiùs abstinentiam servo? cur non liberaliùs eleemosynam spargo? cur non ardentiùs castimoniam colo? doleo tantum à me virtutis & præmii neglectum, jámque statuo conatu omni omnibusque viribus deinceps facturum, cujus me sacra hæc monet lectio. Ita fiunt è vocibus actiones. Nimirum lecta ipsa in vitæ regulam convertenda. Tunc enim est utilis notitia litterarum, cùm in actum transit, seque ipsam rebus approbat, non verbis. Hinc optimè dictum ab Isidoro: *d Omnis profectus ex lectione & meditatione procedit: quæ enim nescimus, lectione discimus: quæ didicimus, meditatione conservamus.*

CAPVT III.

Rosa Mylesia, seu, Diligentia.

§. I.

MYLESIÆ Rosæ, cujus ardentissimus est color, recte confertur fecundissima omnium virtutum Diligentia, sive Accuratio in rebus omnibus. Illustrissimis exemplis hac in re Mater Dei prælucet. Vix enim nuntium accepit è cælo Elisabetham cognatam uterum ferre, mox, ut Lucas testatur, *Exorgens Maria abiit cum festinatione in montana.* a Arduum fuit hoc iter, & longum. Nam optimi Auctoris b sensu & calculo è Nazareth in Hebron civitatem, ubi Zacharias habitabat, Mater Domini triginta duas leucas c confecit. Hoc iter Virgo cælestis alacritate mirâ objit, siquidem cum festinatione abjit in montana; moras in viâ trahere, nostros salutare, superfluum censebat, festinabat. Alterum industriæ exemplum præbuit Virgo divina quærendo filio. Diligentiam Virginis turbare potuisset hæc cogitatio: Jam duodecennis est, imò Deus est meus filius, non amissus esse non potest, absque meâ operâ seipsum sistet inventum inventor rerum omnium. Obvium erat hæc cogitare, & domi desidere. Sed alia fuit mens Virginis, singularis diligentiæ specimen præbere voluit; tridio quæsivit, cum curâ & luctu invenit.

Diligentia plurimis nostrorum laborum deest. Negotiamur, agimus, laboramus, sed frequenter parum accuratè ac diligenter. Subinde omnia nostra languent, frigent, jacent, multi laboris plerumque non fumus, plurima solutè ac negligenter facimus. Adeò rara est in rebus omnibus diligentia. Hæc una quæcunque actiones, tam interiores quàm exteriores, mirificè commendat. Verissimè dicitur: Homo diligens & accuratus duos meretur panes, cùm alius deses & marcidus vix dimidium. Considerate mihi, obsecro, veterum pictorum opera, quàm accurata, quàm artificio plena, quàm elaborata,

borata, quàm ea denique absoluta sint. Quid, obsecro, causſæ, quòd ævo nostro vix ulli tales siut pictores? An colorum, an artis, aut potiùs accurationis est defectus? Sunt è nostris pictoribus, qui respondeant, non artem sibi defuturam, si adforent æstimatores artis, ævi nostri genium nimis in luxum excurrere, hinc artes nimiâ parsimoniâ sepelivi. Et ubi jam, inquiunt, Candaules Rex Lybiæ, qui Bularchi tabulam auro repensam emit? Ubi hodie Julius Cæsar, qui Timomachi duas tabulas, Medeam & Ajacem, octoginta talētis seu quadraginta octo millibus philippeorum emit? Ubi Rex Attalus, qui unicam Aristidis pictoris Thebani tabulam centum talentis, seu sexaginta millibus philippeorum licitatus est? Ubi hodie qui tabulam, quantumvis artificiosam & grandem, decem millibus philippeorum emat? Et hinc, ajunt, artis neglectus; hinc nos penicillo pingimus volante nec multùm sollicito; hinc nunquam ad sui perfectionem veniet pictura. Si quid exactius fiat, sunt qui mirentur & laudent; qui verò dignum arti præmium rependat, nemo hominum est. Equum aliquot philippeorum millibus mercari in levi habent, tantundem pro absolutissimâ picturâ dare, extremæ prodigalitatis specimen censent. Sic torpet industria. Sic acres jacent. Nam licet laudatores forsan habeant, non habent largitores.

Plin. lib. 35. nat. hist. c. 8. Idem lib. 35. c. 10. & 11.

Quàm hæc verè dicantur, non disputem. Hoc asſero: De laboribus nostris, quos Deo largitori munificentissimo vendimus, id neutiquam affirmari posse. Abrabamo dictum: *Ego sum protector tuus, & merces tua magna nimis.* Deus operum nostrorum non æstimator solùm benignissimus, sed restitutor liberalissimus est. Idcirco nimium sibi ipsi invidet, qui quidquid huic Domino facit, non id studio, quàm potest, contentissimo facit. Rectissimè dixit religiosus ille scriptor: *Multum facit, qui rem benefacit: sine sollicitudine & diligentiâ nunquam acquires virtutes: homo fervidus & diligens ad omnia est paratus.*

Gen. c. 15. v. 1.

Thom. de Kempis lib. 1. cap. 25.

Quæri potest, quę ars, quòdue opificium maximâ desideret diligentiam. Videtur sanè labor typographicus summam exigere industriam. Nam sutor unum alterumve acûs errorem facilè teget; typographus, si vel litterulam unicam non suo loco, non ordine recto, intervallo non congruo ponat, in centum & plures annos errorem mittit. Nunquam non errâsse dicetur: tanti est, vel semel, vel levissimum quid neglexisse. Dum in orbe hoc agimus, in officinâ typographicâ sumus; formas ponimus, prælum ducimus, volumina excudimus. Erramus? in omnem æternitatem abit error. Cum Zeuxide pictore quivis nostrûm dixerit, *Æternitati pingo*; quidquid demum faciam, Æternitati cuncta facio. Hinc jure meritissimo non mediocris, non mollis, sed summa exigitur diligentia, idque in rebus omnibus, cùm omnia Æternitati facienda sint. Nos sæpissime, quod apud typographos frequens est, formulas perìtè collocamus, sed ignaviter imprimimus; bene statuimus, sed malè ac segniter exequimur: deest nervus, diligentiâ deficit, languor omnia corrumpit.

Vide Consid. de Æternit. Considet. 9. §. 3. initio.

§. II.

Rex Ezechias omnibus sui regni administris solertiam persuasurus exhortatione quàm maximè seriâ: *Videte*, ait, *quid faciatis*, &c. *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentiâ cuncta facite.* Nunquam enim bene fit, quidquid honestæ rei negligenter fit. Huc omnino spectant vivacis documenta diligentiæ, quæ Septimius Severus & Helvius Pertinax Imperatores Romani posteris dedêre. Uterque septuagenario jam major erat. Pertinax cùm ad Imperium elatus, Severus cùm morte sublatus est. Ætatem bellicis laboribus uterque contriverat. Et Helvius post susceptæ rerum gubernacula, ubi primùm Tribuno militarem tesseram de more dedit, eam esse voluit hanc vocem, *Militemus.* Septimius verò jam animam acturus, ejus ipsius tesseræ, quam Pertinax dederat, non immemor, hoc ipse signum edidit, *Laboremus.* Hæc germana diligentiæ sunt symbola, *Militemus* & *Laboremus.*

2. Paral. cap. 19. vers. 6. & 7.

Vide suprà in parte 1. cap. 8. §. 2.

Nunquam triumphabit diligentia, ubi labori parcitur, cui omnia vendunt superi. Eam ob causſam Paulus laboris & ipse amantissimus hortatur: *Labora sicut bonus miles.* Ingenuos animos labor nutrit.

2. Tim. c. 2. v. 3.

Præclarè Musonius apud Stobæum: *Ut facilius ac promptius labores illos sustineamus*, inquit, *quos virtutis & honestatis gratiâ subituri sumus, hæc animo reputare secum utile fuerit: Quàm multi multa tolerent propter malas cupiditates, ut qui amant flagitiosè, qui otia consectantur, qui honores venantur & gloriam.* Non est ad magna facilis ascensus. Absque diligentiâ nihil sui perfectionem obtinet. Grandis est labor? Præmium multò erit grandius. Sed labor forsan est assiduus? Quàm tamen & brevis & nullus ad æternitatem?

Clodius Albinus Cæsar omnium, qui ante eum fuerunt, bellicosissimus extitit, acer ingenio, ad quærendum diligens, ad omnia, quæ intendisset, in finem perseverans. Hunc Aurelius Victor tam prudentem ac industrium fuisse ait, támque felicem armis præcipuè, ut nullo cùm hoste congressu nisi victor discesserit. Nos cælum ascendere molimur; sed à cælitibus sanè ridemur, nisi assiduè adversus ignaviam pugnemus. Hunc hostem nisi quotidiano congressu vincimus, frustrà speramus cælum. Tam immensum beatitudinis præmium desidiosis ac frigidis obtingere non potest. Verissimè dixit Chrysostomus: Mala res est ubique remissio, charissime; propterea ab initio Adæ dictum est: *In sudore vultus tui vescēris pane tuo.* Omnia obsequuntur diligentiæ. Hæc in rebus omnibus sumtuo studio sectanda, idque plures ob causſas.

Chrysost. tom. 5. hom. 54. ad Antioch. mihi p. 306. Gen. c. 3. v. 19.

§. III.

Prima causſa. Quod diligenter fit, altero tanto melius est eo, quod oscitanter & obiter est factum. Scripturam aspice duorum scribarum, diligentis & torpidi: quàm ille primus characteres formet æquales, tersos, elegantes; quàm alter impares, curvos, deformes! Socordia in causſâ est tam fœdæ scripturæ. Omnium opificum fabriles operas considera, aurifabrorum scyphos, pictorum tabulas, sculptorum statuas, cultrariorum gladios, bibliopegorum libros, sartorum vestes, textorum pannos, sutorum calceos. Quidquid in omnibus cum curâ diligentiâque confectum est, laudem fert, statâ mercede dignissimum; quidquid indiligenter & levi brachio factum, ab omnibus ut res nihili repudiatur. M. Crassus eam à mechanicis diligentiam requirebat, ut ipse etiam servos suos in iis artibus instituere non erubesceret. Quidquid cum curâ fit, etiam diligenter fit.

1. Causſa cur diligentia in rebus omnibus adhibenda sit.

Plutarch. in ejus vitâ.

Altera causſa. Diligentia omnium voces & elogia meretur, omnes ad emendum invitat. A rebus vilissimis id patet. Fuit in maximâ civitate homo mechanicus, sutor, sed tantæ industriæ, ut ex illius unius officinâ cives plerique omnes nec sine ambitu calceos sibi confici voluissent, si is unus omnibus satisfacere potuisset. Corium hic opifex non aliud, quàm alii cerdones, habuit, nec formis ferè aliis est usus, sed diligentiâ longè aliâ calceos confecit. Hinc emptorum ad hunc unum accursus maximus. Jurè merito: nam in rebus etiam vilibus eximium quid est, & appetendum, diligentia.

Secunda.

Tertia causſa. Si spectetur is, cui omnis hominum labor consecrandus est, jure merito quàm diligentissimè omnia sunt facienda. Diligentia cum virtute conjuncta seipsam sæpius examinat: Eccui hæc facit? cui laboras? si Deo, cui certè labor omnis debetur, nihil ei nimis diligenter & exactè fiet. Hìc illud veterum, Ne quid nimis, valere jubemus. Nulla nimia est cura, quæ Deo impenditur.

Tertia.

Ribad. in vitâ S. Ignatii lib. 5. cap. 10. fine.

Sanctus Ignatius Lojola cùm hominem è suis remissiùs agentem cerneret, sic eum allocutus est: Quæso te, quid spectas? quò tuæ actiones eunt? cui laboras? Ille Deo se laborare respondit, Deum sibi finem esse, cujus causâ omnia faceret. Cui denuò Ignatius: Tùne Deo, inquit, hæc facis tam languidè, tam negligenter? Mundo tam segniter servire, nil magni criminis sit: in Dei obsequiis socordiùs rem agere, error est intolerabilis:

Hier. c. 48. v. 10.

Maledictus qui facit opus Domini fraudulenter. Hìc illud Ezechiæ millies ter millies ingerendum: *Cum diligentiâ cuncta facite.*

Quarta.

Quarta, Nunquam sine præmio est diligentia. Rectè Gregorius: *Studioso*, inquit, *tarditas ad præmium proficit, desidioso velocitas ad supplicium crescit. Imò pars præmii est, diligenter fecisse quod faciendum erat. Nam suavissimè conscientiam afficit, debitam rei diligentiam adhibuisse.*

Quinta.

Quinta, Decus omnium virtutum diligentia, nec earum ulla sine hoc ornamento perfecta. Quod Theologiæ princeps Thomas Aquinas optimè dixit: *Diligentia*

S. Thom. 2. 2. q. 54. art. 1. ad 1.

requiritur in qualibet virtute. Et concludit: *Negligentia speciale vitium est, quæ sollicitudinis debitæ defectum importat.* Inde diligentiam rectè appellabimus, *debitam in quovis opere sollicitudinem*, quæ quidem singularis virtutis actus est. Ex quo non possum nō plurimùm mirari, cùm omnia libris plena sint, & scribendorum librorum necdum ullus finis, cùmque plurimi scriptores omne genus virtutum commendare, sui esse instituti, profiteantur, eorum tamen plerosque omnes de diligentiâ altissimè silere, & mutos esse. An non hæc omnibus ingerenda, & quovis modo inculcanda? An non omnibus elogiis longè dignissima? sed ea jam plerumque scribendi ratio obtinuit, ut, cùm unus tacet, omnes illum sequentes taceant. Ovium aut cervorum ritu incedimus: quò primus viam signar, hàc ceteri sequuntur; & cùm flumen tranant, alter alterius tergori caput imponit: sic ferè scribimus; quod priores nō docuêre, hoc & ceteri silendo transeunt.

Diligentia ad omnem virtutem & actionē necessaria est.

Sed ad rem. Cùm diligentia, seu debita sollicitudo, ad quamlibet virtutem, imò ad actionem quamlibet rectè obeundam requiratur, par est, eam virtutis cultoribus quàm commendatissimam esse. Quod etiam Isocrates discipulorum suorum auribus instillans: *Ut in curandis rebus, ajebat, cura & diligentia plurimum momenti, sic ad virtutem adipiscendam vires habet maximas.*

Isocra. proœmio orat ad Nicoclem de regno.

§. IV.

Sexta, Fer. 5. in Cenâ Dom. noct. 3. lect. 2.

SExta caussa. Quanta plurimorum in suam perniciem est diligentia, quam rectè nimiam aut vitiosam appellemus. Ecclesia Christum Dominum in Oliveto cum discipulis sic introducit loquentem: *Vnâ horâ non potuistis vigilare mecum, qui exhortabamini mori pro me? vel Iudam non videtis, quomodo non dormit, sed festinat tradere me Iudæis?* Idem licebit dicere de plurimis ad excutiendum torporem: Vel non videtis impuros amatores, avaros Eucliones, ambitiosos Alexandros, quomodo non dormiant? illi ut amoribus suis indulgeant, isti ut pecunias suas augeant, hi ut per altiores honorum gradus ascendant. Nimium dulce est, vigilare, cùm numi crescunt, cùm honores exsurgunt, cum amores incendunt. Ah quàm sæpe solertes sumus, & industrii in nostrum exitium! Quoties vigilamus, cùm longè sanctius in utramque aurem dormiremus!

Horat. epist. lib. 1. ep. 2. ad Lollium.

Vt jugulent homines, surgunt de nocte latrones;
Vt teipsum serves, non expergiscēris?

Ignavissime amator cæli, nescis mereri quod amas, quod optas; alii inveniunt, quo priùs beneficium asseverant, quàm poscant. Vel improbum quemque non vides, quomodo non dormiat, sed omnem moveat lapidem, quomodo manibus pedibúsque obnixè omnia faciat, ut votis potiatur; & tu dormis, qui ascendere moliris cælum?

Septima.

Septima caussa. Priscorum sapientum vox erat: *Dili-*

A *gens industria utilior, quàm bonum ingenium.* a Ratio in promptu est: *Ingenia bona plerumque exorbitantia, nec ar-*
quam fere sine mixturâ dementiæ. b Hinc sæpissime quanto meliora ingenia, tantò periculosiora, nisi patiantur se regi. Sed quis hîc communem pænè omnium stultitiam, imò furorem usitatissimum non obstupescat? Ingenio si videri malumus, quàm diligentes & industrii. c Insomnia prorsus luculenta, & quæ auriculas Midæ longissimè exporrigat. Imò quod ampliùs, otiosos quandoque nos esse fingimus & laboris fugitantes, modò videmur ingeniosi. Nam ea ferè opinio invaluit, ingeniosos esse pigros. Ergo ut ingenii laudem feramus, vituperium pigritiæ non horremus. Vestram fidem, ò mortales, quid esse, aut fingi potest stultius? Quis unquam ingenium sibi virtute comparavit? at nemo aliter diligentiam. Ingenio bono sæpe nequissimus quisque est, & eo nonnunquam ad artes pessimas abutitur. At diligentiam habere non potest, nisi homo frugi, & virtuti pronus. De-

B inde quid ingenio re alienâ, velut alienis plumis cornicula, vanissimè gloriamur? Diligentia nostra est; industria in nostro censu reponenda est, iisque adnumeranda, quæ fecimus ipsi. Adeóque non tutius solùm atque utilius, sed & revera laudabilius est, diligentiâ quàm ingenio præstare: quòd si utrumque conjungatur, mixtura fiet longè nobilissima. Ingenium vel mediocre ad maximam dignitatem evehet ea, quam commendamus, diligentia.

Hanc Valerius jure meritissimo dilaudans: *Quid est-*
so, inquit, *vires industriæ commemorare cujus alacri spiritu ex-*
pendia militiæ roborantur. forensis gloria accenditur. cuncta fi-
dæ fido sinu recepta nutriuntur. quidquid animo, quidquid ma-
nu, quidquid linguâ admirabile est, ad cumulum laudis perduc-
tur diligentiâ. Neque hîc opus ingenti testium caterva.

Q. Roscius histrio, industriæ scenicæ notissimum exemplum, tantâ in rebus suis accuratione fuit, ut nullum unquam spectanti populo gestum, nisi quem domi

C meditatus fuerat, proponere sit ausus. Quapropter non ludicra ars Roscium, sed Roscius ludicram artem commendavit: nec vulgi tantùm favorem, verùm etiam Principum familiaritates amplexus est. Hæc sunt artequi ac solliciti, & nunquam cessantis studii præmia. Atque hæc etiamnum ubique fulgent. Aulas, Curias, aliásque domos opulentas ingrediamur, videbimus hîc illic plurimos, qui nullo natalium splendore, nullo numorum subsidio, sed solis diligentiæ ac industriæ experimentis ad amplissimas dignitates è loco humili evaserunt. Hos tales nobilissimi quique, vel quia inertes & stupidi, vel quia segnes & pigri, coguntur sequi, & vestigia eorum longè adorare. Illos industrios viri Principes & in oculis & in pectore ferunt; aliorum opulentam & magnificam segnitiem pro ornamento habent, sed inutili ac sterili. Atque adeò ultro divitiæ & nobilitas in manu diligentiæ sunt. Tu modò industriam ama, & ultro te ambient

D cùm opulentia, tum prosapia.

§. V.

2. In Demosthen.

QVantus olim notissimus orator Demosthenes, homo anteà balbus, blæsus, exilis spiritûs, acerbæ vocis? sed ille oris sui vitium, ceteramque naturæ malignitatem tanto studio expugnavit, ut & vocem sonoram, & lateris firmitatem, quam corporis habitus negaverat, à labore ac diligentiâ sit mutuatus. Multos enim versus uno spiritûs impetu complexus, dum adversa loca scanderet, pronuntiabat: ad objectantes fluctuum fragores declamabat, ut aures patientiâ jam duratæ ad concitatæ concionis fremitus nil moverentur. Insertis etiam in os calculis multùm diu loqui solitus est: quâ quidem exercitatione continuâ vocem asperam ad maturum & gratum auribus sonum perduxit, & litteram caninam edere sic didicit, ut eam nemo expressiùs referret. Consuetum illi angusto cubarle sto, ut citiùs expergisceretur; in

tur: in specum etiam descendere, ibique philosophari dimidiâ capitis parte abrasâ, quò facultas egrediendi præriperetur. Ferunt etiam speculum Demosthenis fuisse æquale ipsi, ad quod seipsum exerceret, gestus & vitia corrigeret. Cúmque inter declamandum, inconvenienter movere soleret humerum, suspenso è lacunari veru aut gladio, cujus metu se continebat, id defuevisse. Quis nostrûm, animi vitia sedulitate tantâ corrigit? Itaque alterum Demosthenem mater, alterum diligentia enixa est. Plúsque omnino diligentiæ, quàm matri debuit Demosthenes. Mater hominem edidit, diligentia Oratorem, & quidem tantum, qui omnem Atheniensem populum, quò vellet, duceret, quem omnium & voces & digiti loquebantur: En, hic ille Demosthenes est. Absque diligentiâ fuisset, Demosthenes culteilarius inter opificum sordes consenuisset.

3. In Platone. Non est, quòd Platonem divini eloquii virum memorem. Hic altero & octogesimo ætatis anno decedens sub capite Sophronis numeros habuisse fertur. Ita nec extrema quidem ejus hora agitatione studii fuit vacua: idémque illi vitæ finis qui diligentiæ. Democritum Philosophum non immeritò veneramur, qui quanto animo sprevit opulentiam, tanto diligentiam amplexus est. Democriti pater ils opibus florebat, ut Xerxis exercitui epulum præbere facilè potuerit. At Democritus, parvâ admodùm rerum summâ, reliquum patrimonium patriæ donavit. Ipse Athenas migrans, annis compluribus sic ibi moratus est, ut omnia temporum momenta ad percipiendam & exercendam doctrinam contulerit. Hic profectò diligentiæ genius est, nullas temporis particulas etiam minimas negligere.

Plato fuit hic Potis Syracusanus qui Numus scribsit.

4. In Democrito.

5. In Carneade. Carneades tam diligens & laboriosus, quàm diuturnus sapientiæ miles, nonagintà expletis annis eundem vivendi ac philosophandi finem habuit. Doctrinæ operibus eâ se contentione addixerat, ut cùm cibi capiendi causâ recubuisset, cogitationibus inhærens manum ad mensam porrigere oblivisceretur. Quis nostrûm, obsecro, sic cælum cogitat, quis æternitatem sic animi medullis haurit, ut laudatissimam Carneadis oblivionem æmuletur?

6. In Archimede, Cleanthe. Porrò fructuosam Archimedis industriam, quâ Marcelli conatus tam diu sustinuit, aliunde notâ sileo. Cleanthis silere non possum. Quis enim unquam tam laboriosè hausit, tam pertinaciter tradidit sapientiam, ac Cleanthes, ipsa pæne diligentia. Nam cùm inops adolescens esset, nocturnum tempus trahendæ aquæ, diurnum studiis impendit. Enimverò tam solerter allicit, ut ad annum nonagesimum ætatis nonum auditores suos attentissimâ curâ doceret. Ita studiosissimus senex duplici labore unius sæculi spatium occupavit, incertúmque reddidit an discipulus, an præceptor fuisset diligentior ac laudabilior. In parando victu non absimilis Cleanthi Plautus, ille festivissimus fabularum parens.

Plauto. Gell. lib. 3. cap. Noct. Attic.

Hic dies noctésque in pauperiem pugnavit diligentiâ: Interdiu fabulas exarabat, noctu pistori operam locabat, & molas trusatiles agitabat. Industriæ nihil nimis difficile.

7. In Themistocle. Non possum, quin hîc addam incredibilem pæne diligentiam Themistoclis, qui rerum maximarum curis districtus, omnium tamen civium suorum (uti Rex Cyrus omnium suorum militum) nomina memoriâ comprehendit. Per injuriam patriâ pulsus, & ad Xerxem, quem paulò antè devicerat, confugere coactus, priusquam in conspectum ejus veniret, Persico sermoni se assuefecit, ut regiis auribus familiarem vocis sonum adhiberet. Hem, quid non potes diligentia? omnia tibi velut Numini obsequuntur.

8. In Diodoro Siculo. Sed nefas Diodorum Siculum exactissimæ diligentiæ virum tacere. Nam Diodorus ne in descriptionibus orbis faceret quod alii, & sæpius erraret, bonam Asiæ Europæque partem non sine gravibus incommodis peragravit. Gorgias Leontinus Isocratis magister, centum & septem exegit annos, nec tamen tam longæus ab opere & industriâ unquam cessavit.

Sed ut longæ feliciséque industriæ velut in acervum unum, exempla redigamus, Isocrates cùm quartum & octogesimum annum ageret, opus composuit nobilissimum ardentis spiritûs plenum. Ex quo apparet, senescentibus eruditorum membris, in animo florem juventæ, beneficio industriæ, retineri. Nimirum diligentia non tantùm facit eruditum, sed partam eruditionem etiam conservat & auget. Omnia diligentiæ proposuit Deus. Estque Tullianum illud etiamnum verissimum: *Diligentiæ subjiciuntur omnia.* Diligentia nobilissimum cujuscunque artificis instrumentum est, hinc omnibus officinis, museis omnibus necessarium. Nobile, inquis, instrumentum diligentia, sed pretio tam levi non paratur: meæ indolis est, maturare & agiliter rem facere: operi morosiùs immorari non possum. Audio, & cum Ambrosio respondeo: *Vince naturam diligentiâ: naturam nobis formare non possumus, possumus diligentiam.*

9 In Isocrate.

b Hæc obscura.

Ambr. lib. de Ioseph.

§. VI.

Neque verò tantùm in gravioris momenti rebus nulli operę parcendum, nil omittendum industrię, sed in quibuscunque aliis etiam vilioribus. Sapiens Polycleti dictum est: Etiam lutum ad unguem elaborandum. Quòd si lutum accuratè tractandum, multò magis marmor & ferrum, multóque magis argentum & aurum; quæ tandem diligentia gemmis dabitur? arqui ea quæ divino fiunt obsequio, pretiosiora sunt marmore, & ferro, argento & auro, gemmisque omnibus. An non ergo convenit, ut ea usque ad unguem, & quantâ possumus diligentiâ elaboremus?

Narrant Annales prisci, à Sebastiano Ziano Venetorum Principe architectum Constantinopoli evocatum, qui eodem divi Marci educeret. Architectus omnem operam ad hoc ædificii largiter promisit, ea tamen lege, ut in templo à se structo statua sibi locaretur ad propagandam nominis memoriam. Annuit Senatus. Ædificio finito Architectus linguæ paulùm solutioris non usquequaque se accuratum fuisse dixit, & potuisse quędam aut firmiùs aut venustiùs strui. Rescivit hoc Princeps, & vocatum hominem objurgans: Itáne, ajebat, steristi pollicitis? cur opus, quod immortale cupimus, parciore diligentiâ confecisti? Ergo neque nos pactis stamus. Statua tibi ponetur, sed extra templum. Stat illa hodiéque digito labris impositò, æternum diligentiæ minùs exactæ & linguæ intemperantiùs solutæ monumentum.

Ergo illud Ezechiæ Regis monitum assiduè ingerendum: *Sit timor Domini vobiscum, & cum diligentiâ cuncta facite.* Non potest justè unquam reprehendi diligentia: quod veterum testimoniis abundè confirmatum.

2. Paral. cap. 19. v. 7.

Romanus scriptor rem scitu dignam narrat industriæ plurimùm extollendæ. C. Furius Cresinus è servo liber, cùm in parvo admodùm agello largiores multò fructus perciperet, quàm ex amplissimis vicinitas, in invidiâ magnâ erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem in jus vocatus, dictâ die instrumentum rusticum omne in forum attulit, unáque adduxit filiam validam atque bene curatam, ac vestitam, frumenta egregiè facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Ipse sibi patronus: Hæc inquit, ô Quirites, mea sunt veneficia: neque possum vobis ostendere, aut in forum adducere industriam, sudores, vigilias. Sententiis omnium absolutus est.

Plin. lib. 18. nat. hist. cap. 3.

Ita est profectò: tam agrorum quàm animi cultura non impensis, sed diligentia constat. Hinc optimè dictum à priscis: Arator nisi incuriosus prævaricatur. Agilis est & flexilis diligentia, neque molestias horret, imò eas ut suarum laudum materiam amplectitur. Neque aratores solùm, sed & Imperatores & Reges in sui

commercium trahit diligentia. Julius Cæsar consumptis in re bellicâ diebus, noctes nihilominus ad tripartita dividebat officia, quietis scilicet, publicæ rei, & musarum.

Adrianus Imperator Geometriæ gnarus, Arithmeticæ peritissimus, egregiè pinxit, Musicen tenuit, Astronomiæ scientiâ omnes illius ævi facilè superavit. Alphonsum Aragonium Siciliæ Regem, non septem regnorum administratio, non innumeræ curæ, non bella ingentia, quæ gessit, retinere potuerunt, quò minùs Rex tantùs jam annum agens quinquagesimum litterario præceptori se submitteret, ne Latinè loquendi usu careret, ita suam acui volebat industriam. Ne verò Hispani litterarum expertes Livianâ lectione fraudarentur, ipse Livium è Romano in Castulonense idioma transtulit.

§. VII.

ETanto industriorum ac diligentium hominum numero, plurimos admiror, omnes veneror & laudo, plerosque imitandos censeo. Si quis tamen ex me quærat, quem ex omni hoc numero, non prædicandum duntaxat, sed & imitandum arbitrer; dicam quod sentio, idque ex animi mei sententiâ. E priscis neminem non laudâdum magis quàm imitandum arbitror, exemplar diligentiæ longè illustrissimum C. Plinium Secundum. Erat huic viro acre ingenium, incredibile studium, summa vigilantia. Erat somni parcissimi, hinc nonnunquam etiam inter ipsa studia instantis: nam ille quoque noctibus ad studia utebatur, & minimùm dormiebat. Quod verò maximè diligentiam sapit, quódque omnibus, qui litteras tractant, imitandum censeo, istud est. Nihil unquam legit vir iste, quod non excerperet, nec in museo solùm aut bibliothecâ, sed etiam in mensâ, in lectică: sed & equitans quoque vel scribebat, vel scribendum dictabat. Ita totos dies usque ad cenæ tempus inhærebat libris. Ne quid verò de studiis decerperet cena, super eam liber legebatur, interim adnotabat ipse & excerpebat. Fuisset unus aliquis amicorum lectorem in mensâ, cùm quædam perperam pronunciâsset, repetere coëgerit. Huic Plinius: Intellexeras nempe? ajebat. Cùmque ille annuisset; Cur ergo revocabas? inquit: decem ampliùs versus hac tuâ interpellatione perdidimus. Tanta erat parsimonia temporis. Perire autem omne tempus arbitrabatur, quod studiis non daretur. Hac intentissimâ diligentiâ tot volumina conscripsit, commentarios electorum centum sexaginta reliquit, quos in Hispaniâ Largius Licinius emisset quadringentis millibus HS. si venditorem reperisset Plinium. Illud præ ceteris omnibus placet, quòd temporis longè avarior quàm auri & gemmarum (hujus enim unius avaritia laudabilis) nihil unquam legerit, quin excerperet & adnotaret. Hoc & studia & virtutem acuit, accenditque. Sine excerptis nemo unquam, meo judicio, eruditus, sine sanctiorum exemplorum observatione nemo unquam solidè pius. Aliorum virtus & instruat & animet nos necesse est: aliorum clades nos sapere doceat. Nam optimum alienâ insaniâ frui. Sic excerpendum: hæc nos industria & doctos reddet & pios.

C. Plinii Secundi in studiis diligentia.

1000. Philippeorum.

Plin. lib. 18. nat. hist. c. 5.

Priusquam finiam, vera diligentiæ miracula subjiciam. Aurelius Augustinus cùm jam octogenarius esset, non minùs operosè divinarum litterarum studia exercuit. Scripsit itaque plura, quàm quisquam legerit, si fides est Possidonio, cui jure merito esse debet, qui Augustino familiarissimus, omnia ipsius arcana potuit arbitrari. Neque nostrûm ullus glorietur omnia Augustini scripta à se lecta, cùm sermones, epistolæ ac libri ampliùs ducenti vel temporum voragine absumpti, vel injuriâ abditi delitescant. Incredibile videri posset, quomodo vir iste sanctissimus, inter amplissimas curas, inter negotia gravissima, in munere concionandi assiduo, tot divina scribere volumina potuerit. Sed nihil nimis arduum diligentiæ.

S. Augustini.

A Ambrosius in sacris Augustini præceptor, morbo sub- S. Ambros. nióque confectus, tantùm non animam agens, nihilominus ne sibi priùs diligentiam, quàm vitam exorqueri pateretur, Psalmum 43. interpretari cœpit. Ita in eodem lectulo, & spiritus ejus, & egregiorum operum cursus extinctus est.

Origenis immortale ingenium, ut Hieronymus lo- Origenes. quitur, non miror, sed miror diligentiam incredibilem. Nam eò industria scribendi in hoc viro excurrit, ut, teste beato Hieronymo, quidam plurimâ fratrum multitudine audiente sex millia librorum Origenis se legisse sit confessus. Superi! quod diligentiæ portentum est hoc? Auxerunt aliorum studia bibliothecas, ac per partes complevêre. Unus & solus Origenes ingenii felicitate bibliothecam unam quamvis ingentem implere potuit. Quid nos, quæ nostra est diligentia? somnium & umbra ad talium virorum ingeniosissimam industriam, in quibus sæpe ingenium & industria vel diligentia inter se certârunt ambiguâ victoriâ. Verissimum illud Tullianum; *Diligentia in omnibus rebus plurimùm valet: hæc Cùm præcipua colenda est nobis; hac semper adhibenda; hac nihil non assequitur, quâ unâ virtute reliquæ omnes continentur.* Illud igitur Ezechiæ Regis vel millies occinendum, assiduè obversetur animo: *Sit timor Domini vobiscum & cum diligentiâ cuncta facite.*

B

ACTIONES DILIGENTIÆ.

1. Prima diligentiæ regula est, quam exactissimè observat: *Nulla dies sine lineâ*, nulla, nulla. Desidia secum animi est, etiamsi dies & hebdomades, & menses sine ullâ perdat lineâ. Solon vir summæ industriæ dicere solebat, se quotidie aliquid addiscentem senescere. Idque supremo vitæ die confirmavit, cùm assidentibus amicis & sermonem inter se conferentibus, caput jam morte pressum erexit. Interrogatus quid hoc faceret? Ut cùm istud, inquit, de quo disputatis, sciero, doctior moriar.

C Migrâsset sanè jam pridem ex hominibus negligentia, si eo animo vitam ingrederemur, quo eam Solon egressus est.

2. Diligentiæ est, omnia suo quæque tempore facienda disponere, nec ullam diei partem ab opere immunem dimittere. Temporis & actionum confusio, diligentiam plurimùm retardat. Sunt qui de die vagentur, aut stertant, noctu ad oleum aut servum fastidiosè laborent. Sunt qui profestis ac negotiosis diebus amplissimè ferientur, feriatis operi assideant. Perturbatus ac præposterus ordo hic rerum ordo. Hoc lepores in mari, pisces in pratis, hoc cancros in ramis, hoc poma in rivis est quærere. Ordine omnia, & suo tempore facit diligentia.

Secunda.

3. Diligentiæ non solùm assiduum votum, sed etiam nonnunquam factum est, totas pæne noctes aut precando aut laborando transmittere. Seriò diligens homo sæpissime suspirat, & ait: O si possem penitus non dormire; quàm ego promptè ac hilariter noctes cùm precationibus tum lucubrationibus impenderem, cùm nullum tempus studiis & colloquiis cum Deo sciam aptius. At quia non valeo totas pervigilare noctes, de iis, quantum licuerit, decerpam, meliori occupationi, quàm somno, impendendum. Ita in lucro ponam, quidquid horis somni ademero.

D

Tertia.

4. Diligentia minimas etiam particulas temporis velut ramenta auri colligit, & in suum usum redigit. Nullius alterius rei jactura major est, quàm temporis, quamvis nec vilior est, sed apud ignavos. Apud Lacedæmonios summa temporis parsimonia fuit, nec ulli civium permissum vel otio vel ludicris diem frangere. Hinc ab Eporis magistratu Laconico ambulationes etiam non utiliter, nec ad exercendum corpus institutæ, puniebantur. Nemo seipsum inter diligentes numeret, qui minimam horulæ partem vel otiando, vel inutilia faciendo pudet comburere. Diligentia mavult aurum aut etiam

aut etiam gemmas quàm tempus perdere. Homo ex assе diligens mavult sua scripta, Aristophanis aut Cleanthis lucernam, quàm Vitellii patinam, aut Promachi lagenam oleant. Hinc quinta diligentiæ actio.

Quinta. 5. Diligentia studiosissimè fugit homines illos otiosos temporis fures, qui & ipsi parum agunt, & laborantes impediunt. Diligentia, colloquia vana abrumpit, symposia non accedit, ne paullatim malus contrahatur habitus temporis malè collocandi. Ita omnem occasionem perdendi temporis pro viribus declinat, nec damnum æstimat neglexisse lusum aut ludicra, amisisse sine suâ negligentiâ pecuniam, perdidisse sine culpâ suâ gratiam; modò non malè perdiderit tempus omnium thesaurorum maximum.

CAPVT IV.

Cæli Rosa, seu, Desiderium cælestis Patriæ.

§. I.

NON opus hîc interprete; res loquitur. Rosa illa Germanis non ignota, quam illi à coloris amœnitate Cæli Rosulam vocant, *cælestis patriæ desiderium* significat. Hoc animi ardore in patriam mirificè Mater Domini excelluit.

Exodo. 24. v. 1. & 9. Deus olim præcipiens Mosi: *Ascende, inquit, tu & Aaron. Ascenderuntque Moses & Aaron, & viderunt Deum Israël: & sub pedibus ejus quasi opus lapidis sapphirini, & quasi cælum cùm serenum est.* Petrus Galatinus Hebræum laudat doctorem Rabbi Haccados, qui Messiæ matrem hîc designari ait. Hæc illa sedes sapphirina quam Dei filius sibi ipsi implevit. Neque in orbe simile opus est visum, Non primam similem visa est, nec habere sequentem. Hinc illæ Anselmi voces: *O Domina, nihil tibi æquale est: omne quod est, aut infra te, aut supra te est. Supra te solus Deus; infra te omne illud, quod Deus non est.* Eam Virgo puritatem animi habuit in terrâ, quam beati nanciscuntur in cælo. Erat Virginis beatissimæ, ut Paulus loquitur, *conversatio in cælis.* Ita nobilissimam agentis & contemplantis vitæ mixturam fecit: cælo inhærebat desideriis, terram illustrabat sanctissimis exemplis.

Galatin. de arcanis Catholicæ veritatis l. 7. cap. ult. Anselm. de excellentiâ B.V. seu in contemplatione dictor. cap. 2. Philip. c. 3. v. 20.

Bonav. in medit. vitæ Christi c. 3. initio. Beatus Bonaventura cliens Virgini devotissimus, suo stylo Virginem sic sistit loquentem: Surgebam semper noctis medio, & quantâ poteram affectione in templo petebam: Primò gratiam, quâ dilectionis præceptum implerem, & Deum toto corde diligerem. Petebam deinde gratiam amandi & proximum, secundùm Dei voluntatem ac beneplacitum. Tertiò petebam, ut vitam mihi Deus ad illud tempus prorogaret, quo nasceretur Virgo, quæ Deum esset paritura mater: desiderabam itaque, servaret mihi Deus oculos quibus illam intuerer, linguam quâ illam laudarem, manus pedésque quibus ei servirem. *Et nunc quæ est expectatio mea, nonne Dominus, & substantia mea apud te est?* Alii in aliis sua quærant gaudia; *ego verò delectabor in Domino.*

B. Mariæ in templo triplex petitio.

Psalm. 38. v. 8.

Psalm. 103. v. 34.

Neque solùm Virgo beatissima ad Domini pedes cum Magdalenâ sedit æternas delicias contemplata, sed etiam Marthæ obsequiis se addixit: nam & filium & seipsam operâ suâ aluit. Itaque contemplantem & agentem vitam mixturâ temperavit laudatissimâ. Vox sapientum est, vitam actuosam esse bonam, meliorem contemplatricem, optimam ex utrâque mixtam. Atque hanc in Domini matre veneramur. Ut autem hæc ut oculis esset, & æternâ coleretur memoriâ, anno millesimo quadragintesimo octogesimo quarto, quod Aubertus Miræus refert, in honorem beatissimæ Virginis Conceptæ institutus est Ordo. Huic Toleti dedit originem Beatrix à Silvâ nobilissima Lusitana femina, Pontifice Innocentio VIII. Vestis religiosa hæc fuit, Tunica erat candida, velum capitis cæli colorem æmulabatur. Habitus sanè pulcherrimus, & qui vel ipso colore Virginis beatissimæ puritatem, & vitam cælo inhærentem repræsentabat. Plurimæ aliæ eæque diversæ religiosæ familiæ Virginis honori sunt institutæ. Exemplo sint istę.

In honorem B. Mariæ Ordines instituti: Ordo Virginis Conceptæ.

Anno millesimo ducentesimo trigesimo tertio Gregorio IX. Pontifice tranquillandis Italiæ civitatibus Ordo militaris initium habuit, auctore Bartholomæo Vicetino. Ordini nomen S. Mariæ Glorioſæ Nobilissimi quique huic religioni sese addixerunt. Muneris sui esse volebant pupillos & viduas defendere, concordiam inter dissidentes conciliare. Ordo militaris.

Anno 1252. septem Florentini cives initium fecêre Ordinis Servorum B. Mariæ, Martino IV. Pontifice. Ordo Servorum B. Mariæ.

Anno 1501. nobilissimus Ordo in honorem divæ Virginis ab eventu cœpit mirabili. Ludovicus XII. Rex Galliarum suam conjugem Joannam Caroli VIII. sororem repudiavit, duxitque Annam Principem; nec facto color defuit: matrimonium scilicet fuisse violentum, Ludovico XI. patre Joannæ imperiosius, quàm par fuisset, agente; deinde virginem, quam acceperat, à se reddi. Joanna nihil se opponens, in Christi thalamum denupsit, & pro honore Matris Christi initium dedit Ordini novo, Pontifice Alexandro VI. Julius II. & Leo X. Ordinem illum litteris confirmârunt. In eo Virgines Annunciatæ degebant. Harum vestis cinerei coloris fuit, ut pœnitentiæ moneret. Candidum velum à capite ad pedes defluebat, quod virgineam puritatem oculis ingerebat: à pectore ad imos quoque pedes crux purpurea descendebat, quæ Christi in crucem acti memoriam assiduè objiceret. Leges hujus Parthenię familię fuerunt omnino decem, nec plures. Nempe beatissimæ Virginis primariæ virtutes, quarum nomina ex Evangelis hæc recitantur: Prudentia, Humilitas, Paupertas, Veritas, Patientia, Obedientia, Pietas, Cōpassio, Castitas, Charitas. Ordo Annuntiatarum.

Tot alios Ordines honori Virginis beatissimæ institutos, nimis hîc longum est percensere. Illud non omittendum. Sanctus Rupertus Germaniæ Apostolus anno 591. Duce Bavariæ Theodeberto Virginum cœnobium condidit sub patrocinio æternæ Virginis Mariæ. En religiosam familiam nobis tam vicinam à mille & amplius annis institutam!

§. II.

EST & alius Ordo longè amplissimus, in quem multa millia virorum ac fœminarum per totum orbem sunt adscripta. Hujus Ordinis lex unica ista: Matrem Domini semel quâlibet horâ verbis Angeli salutare. Egimus hac de re in Trismegisto, & Amussi; hos libros obsecro, mi Lector, adi & illic dicta in memoriam revoca. Hîc addo: Mos iste quot horis divinam Virginem salutandi, totâ Lusitaniâ receptissimus est. Omnes cujuscunque ordinis & statûs homines mox caput aperiunt, aliisque omnibus sepositis æternam Virginem salutant. Quàm verò id Deo gratum sit, non obscurè palàm fecit anno Christiano 1614. Atque hinc nemo non intelliget, quàm cordi Deus habeat suæ Matris honorem. Conimbricæ (civitas est Lusitaniæ, eruditionis domicilium) quidam capitalem hostem in insidiis luce dubiâ expectabat, in hanc unam curam intentus, ut manifesturum sclopo trajiceret. Ita vigilantissimis oculis inimici adventum excepit, collineavit, glandem ejaculatus est, fragore viciniam omnem exterruit, sed conatu prorsus irrito. Res mira, & post homines natos pæne inaudita. Nam alter audito horæ pulsu repentè constitit, ut pro more Matrem Domini salutaret, nec ad illud loci punctū pervenit, quod nefarius insidiator oculis designârat.

Trismegist. lib. 2. cap. 3. §. 2. Et lib. eodem c. 10. §. 2. Amussis l. 2. cap. 8. §. 2.

Videte testatissimum divinæ bonitatis argumentum, & quàm Deo placeat suam Matrem inter mortales esse venerationi, his præsertim horariis precationibus. Priscis etiam Christianis usitatissimum fuit in horas singulas

Anton. Balinghem. l. 3. de laudator. cap. 6.

gulas frontem cruce signare. In actis Augustanæ martyris Afræ, missus à Cajo judice explorator: Cognovi, ait, eos serò ad te venisse, & scio, quia Christiani erant, nam in omni horâ signabant fontem cruce, in quâ Christus eorum passus est.

SS Narcissum & Felicem. Vide Marci Velseri Augustam Vindelicorum.

Hæc quot horis animi ad Deum elevatio incredibiliter accendit cælestis patriæ desiderium, quod in Virgine cælesti veneramur. Nec aliis hîc impensis, non aliâ vi opus est quàm consuetudine. Assuescе, quod facillimum est, & magis ac magis cæli desiderio incalesces. Neque hoc solùm: viam quoque signabunt tibi tui gemitus & quotidiana suspiria. Non difficilè illuc itur, quò nuntius tam frequens præmittitur. Cæli desiderium in homine sincerè Christiano quotidie crescat, ut non tantùm in omnes horas prompti parati simus hinc migrare, sed cupiamus etiam carceris hujus angustias effringi; nec ulla res creata ita demulceat, ut præ eâ insuaves videantur illæ deliciæ.

Narrant Regum fasti, Adadum adolescentulum cum aliquot Idumæis sui parentis famulis è Judæâ in Ægyptum profugisse Joabi meru. Rex Pharao benevolè prorsus nobilissimum hunc adolescentem excepit, amplam ei domum præbuit, lautam mensam adjecit, agros assignavit. Atque quod divinæ paginæ testantur, *Invenit Adad gratiam coram Pharaone valde, in tantum ut daret ei uxorem, sororem uxoris suæ germanam Taphnes Reginæ.* Ex hoc conjugio natus est Adado filius Genubath, qui in Pharaonis palatio cum regiâ prole velut regis filius nobilissimam educationem habuit. Itaque Adado plus favebat exilium, quàm patria: cùm longè felicior fuerit in peregrino, quam unquam esse potuisset in natali solo, favore regio & opulentiâ eximius. Nihilominus ubi Adadus inaudiit Joabum & Davidem regem vitâ functos, Pharaonem adiens. Liceat mihi, ait, cum veniâ tuâ in terram patriam reverti. Cui Pharao: *Quâ enim re*, inquit, *apud me indiges*, ut reditum urgeas in patriam? *Nullâ*, respondet Adad: *nihilominus obsecro te, ut dimittas me*: patrii soli prædulcis amor adeò inhæret, ut potentiùs me trahat, quàm magnes ferrum.

3. Reg. c. 11. v. 17. & 18.

Ibid. v. 19.

Ibid. v. 22.

Quod Adado Rex Ægyptius, hoc nobis sæpissime objectat mundus. *Quâ enim re apud me indiges?* Nomen geris & decus, in pretio es, omnia tibi feliciter succedunt. Qui autem seriò patriam cælestem amat, respondet quòd Adad: *Dimitte me.* At opes tibi non desunt, & victu abundas & fortunis: *Dimitte me, obsecro.* Sed mundus variæ amœnitatis memoriam replicans: Et voluptatibus etiam frueris, inquit, sunt tibi gaudiorum socii, sunt convivia, sunt tripudia, sunt jucundi lusus, sunt alia hilaritatis invitamenta, quid tibi deest? Fac nihil deesse, cùm tamen desint plurima: nihilominus, *obsecro te, ut dimittas me.* Non possum, ait mundus: est tibi uxor, sunt liberi, est familia; non possum dimittere; & quò tandem ire cogitas? Si cælum amori est, respondebit pro se quisque: Vadam in terram meam, malo in patriâ civium esse infimus, quàm hîc in exilio primus. Vadam in terram meam, cælestem patriam, illuc desideriis feror; hic magnes me ferrum licet frigidissimum trahit, illuc anhelo. O munde immundissime jam pridem vale: tuis fallaciis jam dudum satur sum. Pollicitis ditissimus es, re vix Codrus. Sed verum esto, sis dives, sis fidus, multa dones, & plura donaturum spondeas; in Regis aut Cæsaris solium me evehas; domum Neronis auream, duplex Davidis regnum, summas Salomonis voluptates, opulentiam Crœsi, magnificentiam Cyri, fortunas & victorias Alexandri Magni, centum & viginti septem provincias Assueri offeras, quamvis trecentas Helenas, Estheres septingentas, in conjuges mihi sistas; vale munde, vale non me tenes; *Vadam ad terram meam.*

Mundi objectationes.

Nisi sic Christiani sentiamus, indigni sumus, qui cælo, qui Beatorum consortio, qui Deo fruamur.

§. III.

NOn verissimè solùm, sed & nervosissimè locutus mihi videtur Augustinus: *Tanta est*, inquit, *pulchritudo & jucunditas lucis æternæ, ut etiamsi non luceret amplius in eâ manere, quàm unius diei morâ, propter hoc solùm innumerabiles anni hujus vitæ pleni deliciis, & circumfluentiâ temporalium bonorum rectè meritóque contemnerentur. Non enim falsò aut pravo affectu dictum est, Quoniam* melior est dies una in atriis tuis super millia. Cujus ergo desideria non accendant, non dicam dies unus, sed æternitas in cælestibus deliciis?

Aug. in Psal. 83. v. 11.

Hieronymus Cardanus vir oppidò doctus, rari artificii instrumentum, quo quis seipsum non difficili nisu sursum trahat, curiosè describit. Si res corporis ad animum transferamus, desiderium beatitudinis, ipsissimum hoc instrumentum est, quo quis seipsum quotidie sæpius ad immensam pertrahat altitudinem. In cælum vis evehi? teipsum sæpius in cælum attrahe desideriis. Hoc penes te est. Negligis? tibi uni culpam impinge. Nemo cælum nauseando diripit, sed vehementer desiderando & acriter pugnando. Pondus sui molestissimum sensit, qui dixit: *Supra modum gravati sumus, supra virtutem: ingemiscimus gravati.* Nihilominus tractorio illo instrumento seipsum in sublime pertrahens: *Cupio*, inquit, *dissolvi, & esse cum Christo.*

Cardanus lib. 1. de subtilitate. pag. 338. Deliciæ beatorum ad cælum attrahunt. 2. Cor. c. 5. v. 4. Philip. c. 1. v. 23.

Beatus Nicolaus Tolentinas sex totis mensibus ante obitum singulis noctibus Angelorum symphoniam audiit, quæ illi velut gustulum æternitatis beatissimæ præbebat. Quo igitur desiderio beatitudinis arsisse hunc virum credimus, qui ad illam tam suaviter invitabatur? nimirum illo eodem, quo Paulus, tractorio instrumento usus, & seipsum ad astra pertrahens frequentissimè dicebat: *Cupio dissolvi, & esse cum Christo.* Cúmque jam ferreus somnus oculos urgeret, collectis spiritûs extremi vocibus in lætitiam erupit insolitam. Ubi causam tam insitati gaudii quæsissent qui aderant morienti, Ille: Dominus meus Jesus, inquit, sanctissimæ Matri suæ innixus ita me alloquitur: *Euge serve bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Sub hæc verba exhalavit animam.

B. Nicolaus Tolentinas æternæ beatitudinis desiderium. Matth. c. 25. v. 21.

Sanctus Ignatius Lojola tam ardenti desiderio æstuabat ex his vinculis evolandi ad Christum, ut quoties mortis suæ meminisset, temperare à gaudiorum lacrymis non posset. Nam illo eodem prorsus tractorio instrumento ad sidera seipsum attollens: *Cupio*, ajebat, *dissolvi, & esse cum Christo*, multo mihi melius. Neque id eò solùm, quòd summum sibi bonum fruendum obveniret, sed ut gloriâ Christi tantopere amati coràm intueretur.

S. Ignat. Loyolæ Ribad. lib. de vitâ ejus cap. 2.

Beata Monica divi Augustini duplici nomine mater, jam vicina morti cum filio cœpit colloqui. Sermo erat prolixus & igneus, & omnis de cælesti æternitate. Eò his colloquiis mater & filius extollebantur, ut sibi viderentur perambulare cœlum, vilescente inter verba mundo. Hinc optima mater: Fili, ajebat, quantum ad me, nihil hîc ampliùs me delectat, res nulla me afficit. Illud erat unicum, cur diutiùs vellem vivere, ut te Christianum Catholicum viderem. Vota transcendi mea: Et Catholicum te video, & Dei servum. Quid hîc ulteriùs facio? migremus in terram meliorem.

B. Monica Aug. lib. 9. Confess. c. 11.

Beatus Macarius cæli desiderio apud se statuerat, quinque omnino diebus ita mentem componere cum Deo, ut aliud non cogitaret quàm cælum & Deum. Eo fine tugurìolum obseravit, nulli nec interroganti nec pulsanti responsurus. Initio tam arduæ contemplationis seipsum cohortatus: En, inquit, ascendis cælum: cave, ante constitutum tempus relinquas cælum. Hîc ordinibus Angelorum interes, hîc Deo frueris, hîc manes: nec inferiora repete ante constitutum diem. Biduum ita exegit. Sed non tulit cacodæmonis invidia tam arduam contemplandi virtutem. Nam die tertio casam Macarii sic populari cœperunt flammæ, ut etiam horrea, quam-

B. Macarii Palladii in vitâ ejus cap. 27.

rea, quam vir sanctus insistebat, cœperit ardere.

Quod Macarius geminos dies geminásque noctes ardore incredibili perseveravit, utinam nos subinde geminis horis aut horarum partibus faciamus, eâ quidem ratione, ut quis ipse sibi dicat: Humiles ac sordidas cogitationes pelle; relinque terras paullulùm; ascende cælum, Angelorum choris temet insere, Deo fruere; dispice, quo loco mansurus sis æternùm.

Philo de profugis. Sunt qui totis mensibus vix unquam seriò cælum cogitent, velut Ægyptii aratores, quorum nemo cælum aspicit. Nilus Ægypti nominatissimus fluvius, Philone teste, quod aliis regionibus cælum, hoc ipse præstat Ægypto. Nam uti cælum pluviis superne defluentibus terram irrigat, ita Nilus aquis ex imo ascendentibus inundat agros. Hinc aliarum regionum incolæ cælum, Ægyptii Nilum aspiciunt, à quo pluviam exspectant. Hinc rectissimè Seneca: *In Ægypto*, ait, *nemo aratorum aspicit cælum.* Simillimè hîc dixerim: Nemo amatorum mundi cælestia considerat. Cælum iis inane nomen est; terram intuentur, terræ spumam, aurum sitiunt.

Deut. 2. 11. & 10. & 11. Longè aliter ad cælum nati se gerunt. Olim Israëli Moses: *Terra*, inquit, *ad quam ingredieris possidendam, non est sicut terra Ægypti, ubi jacto semine, hortorum in morem aquæ ducuntur irriguæ: sed montuosa est & campestris, de cælo expectans pluvias.* Illi nimirum quibus cælestis patria promissa est, quidquid solidæ voluptatis percipiunt, è cælo trahunt, inde iis ros fluit optatissimus.

Peregrinatio est vita nostra: cùm diu ambulaverimus, deinde redeundum est. Nemo peregrinus patriam non desiderat: etiam fumum

Ovid lib. 1. de Ponto eleg. 4. *Optat de patriis posse videre focis.*
Nescio quâ natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Atque hoc quidem accidit etiam iis, quibus extra patriam bene est. Quis jam eorum erit sensus quibus malè est? Sed & aliis rebus patriæ desiderium innatum. Bestiæ ad natales latebras ac silvas properant. Aves ipsæ, quamvis alibi saginatæ, ad patrios nidulos revertuntur: assueta leones antra petunt. Arbores transplantatæ solum malunt nativum. Ad suum centrum præcipitant saxa, ad suos fontes & ad mare peregrinata diu flumina recurrunt. Ad sphæram suam evolat ignis. Homo solus è peregrinis, quamvis in exilio miserrimus, reditum in beatam patriam non assiduè cogitet? Hîc *dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino.* Animus è cælo oriundus, terræ inquilinus cælum suspiret. Hoc uno beatioris vitæ desiderio probi improbique maximè differunt. Probi ut generosa semina in ortus exsurgunt suos, redire cupiunt, unde animo, potiore sui parte, descenderunt. Improbi ortûs illius obliti, præter terram vix quidquam sapiunt. Bonum est illis hîc esse. Cælum eis desipit, quibus terra sapit. Nimirum terrigenæ terram, cælum affectant cæligenæ; nec ullus abit dies, quin mente illic sint. Hoc iter obstrui nequit.

2. Cor. 5. v. 6. Vitæ beationis desiderio probi & improbi differunt.

Ovid. Metamorph. & Trist. Philip. c. 3. v. 20. *Omnia possideat, non possidet æthera Minos,*
Gratia Dîs; animo quolibet ire licet.

Invenerunt hi Dædali alas, quibus in cælum, quoties volunt, evolent. *Conversatio eorum in cælo est.* Has alas forsan, & volandi artem non nemo desiderat? Juvabimus, & quà licet, signabimus cælestem hanc semitam. Ergo stemus simul, (ut Isaias loquitur) ardentésque gemitus ad cælum & ad Cælites mittamus hoc modo.

§. IV.

Isa. cap. 60. v. 20. QVàm ego hodie ad vos, ô beatissimi Cælites, suspiriosum (ah) ex intimo pectore prorumpo? Ah! quàm me gemere docent mala mea innumera, & innumera vestra, quæ nunquam amittetis, bona. Vos, ô Divi Divæque, diem luctûs jam finistis, vobis ultrà *sol vester non occidet, & luna vestra non minuetur, quia Deus vobis est in sempiternam lucem.* Olim quidem, sed olim tantùm

A flevistis, & acerbas lacrymas ut largissimam sementem effudistis, nunc verò ab hac tam tristi semente quàm lætos refertis manipulos? lacrymam omnem absterset Deus ab omni facie vestrâ. Fuit, cùm etiam in vos suam pharetram mors exoneraret, & animum vobis extoqueret, non uno vulnere. Nunc verò ubi mors aut mortis toxicata spicula? Præcipitavit mortem in sempiternum is, qui morte suâ mori coëgit mortem, eámque propriâ jussit cadere truculentiâ. Vos contrà statis in monte sublimi, & felici, in monte, in quo Dominus exercituum convivium populis faciet æternum.

Psal. 125. v. 5. Isa. cap. 25. v. 8. Ibid. v. 6.

Fuit, heu! fuit cùm mœrotibus, angoribus, ac doloribus oppressi tabesceretis, non ausi nisi madidos in cælum oculos emittere. Abjit mœror, evanuit angor, dolores fugerunt, *oblivioni traditæ sunt angustiæ priores univerIbid. c. 65. sæ.* Quàm mutata sors est inter vos & illos, qui vos olim calcarunt, lacerârunt, jugulârunt! lacrymæ vestræ in illorum cachinnos transierunt, triumphus illorum in vestras lacrymas mutavit. Et est nunc, qui omnium vestrûm loco tyrannis omnibus inclamet altûm: *Ecce servi mei comedent, & vos esurietis: Ecce servi mei bibent, & vos sitietis: Ecce servi mei lætabuntur, & vos confundemini: Ecce servi mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos clamabitis præ dolore cordis, & præ contritione spiritûs ululabitis. Ecce enim ego creo cælos novos & terram novam, & non erunt in memoriâ priora.*

v. 16. Ibid. v. 13. & seqq.

Hæc Regis vestri, ô cælites, cui serviviistis, vox est in improbos illos, qui servitutem, quam conditori suo debebant, suo seductori præstare maluerunt, cui imperare poterant. Eant nunc, & ex imo Tartarorum spelæo cachinnis vos impetant, sannis & sibilis proscindant. Non obsunt amplius colubrorum horum vibrantes linguæ, sed nec olim oberant iis, quibus Deus erat clypeus, & munimen, & omnia. Ipsi suis se dentibus lacerant, quos in aliorum fixerunt ulcera; & venenato perimi se jam dolent, quod in aliorum viscera purâ mente transfundere; nemini magis noxii, quàm sibi. Vos jam, ô beatæ phalanges, extra omnem teli jactum in alto ac securo triumphatis, & quidem sine flagello ad triumphalem currum appenso, sine nolâ & assistente carnifice. Brevis erat, imò unius erat momenti mœstitia vestra, *nunc gaudebitis & exultabitis in sempiternum, & non audietur in vobis ultrà vox fletus & vox clamoris.* Felicitas vestra hoc uno invidenda maximè, quòd invidiam omnem nesciat. Ambitio, livor, contentio ab Elysiis illis domiciliis procul exulant.

Isa. cap. 65. v. 18. & 19.

Sed heu! quàm miserè mortales nos exercent hæ pestes, quibus in immortales juris mihil est. Vix hîc ullus honor sine ambitione, nulla hîc sine livore gloria, sine contentione nec infima quidem felicitas: & absint hæc mala, quamdiu tamen honos, quamdiu stat fama? ut fumus evanescunt omnia, neque sub sole est, quod æternet. Vos illi æterni soles, ô sancta agmina, quos nullæ unquam sepelient nubes: vos illæ stellæ nunquam occasuræ. A vobis dies est, quem nox nulla excipit, quem nulla dividit sollicitudo & cura. Ah! quàm jure altum traho ad alta illa viridaria suspirium! & tamen ad ignota suspiro gaudia; quid si ea gustâssem, quid si fuissem illa expertus? certum mihi est, solo illorum desiderio, velut ab igne cera, tabescerem, & vel millies in vitam vocatus non horterem, vel iterum millies ac millies è vitâ tormentis ejici, solâ cupidine ac fame cælestium deliciarum illectus. Nunc verò cùm eas nec oculus viderit, nec auris audiverit, ardeo tamen & æstuanti feror desiderio ad voluptates nec auribus nec oculis unquam libatas. Hoc scio, quàm suave mihi foret, quàm & jucundum, non posse esurire amplius, non sitire, non frigere, non dolere, non posse amplius mori. Quotidiana hæc mala sunt, quæ vitam humanam incurrunt. Et quota tamen hæc beatitudinis pars est, malis carere? imò beatitudo non est, sed ut hæc sit mala illa non esse necesse est.

se est. Ergo verè beatum esse, non tantùm est à miseriis procul esse, & ne scire mala, sed & inter voluptates esse, atque deliciis affluere.

§. V.

Gaudium beatorum est ineffabile,

ET illas vestras, ô cæli cives, quas esse dicam? Grandia sunt volumina, quæ illas conentur oculis subjicere. Sed & piorum voces de illis crebræ sunt, plenæque sensûs & affectûs. Ah! infantum balbuties est, & malè narratum somnium, quidquid scribitur, quidquid dicitur, quidquid canitur de beatorum gaudiis. Vel illorum umbram cogitationes nullæ assequentur, nedum voces. Arque hinc est, quòd voluptatis tam incomprehensæ cupido, tam facilè, tam sæpe intepescit. Nimirum unus aliquis è silvâ carbonarius, tuguriolum suum quod habitat, vel amplissimis palatiis, quia ignotis, anteponit. Ita nos sæpe carceres nostros, quos incolimus, stellatis illis regionibus præferimus; oblectatiúnculas nostras, quibus fallimur, futuræ anteponimus voluptati. Eheu bis miseri! quibus nec diu, nec sine dolore frui licet perituris gaudiis, nec assequi duratura illa, ob malè cupita peritura. Sic cælum amittimus, & terram non retinemus! Beatos vos ô cæli Reges Reginæque, qui maluistis jacturam omnium facere, ut unus vobis esset omnia Deus, qui vos jam innumeris cumulat bonis.

Et incomparabile.

Ah! ô Deus, ah! quid est, te frui, te intueri, te amare, & amari abs te! formam suam in unum conferant formosi homines omnes, suum splendorem omnes stellæ, suam venustatem omnes flores, omnes gemmæ suam elegantiam, suam pulchritudinem pulchra omnia: hæc, inquam, in unum conferantur universa, colliquentur, & unum quid fiat; ad Deum collatum quid erit? non tantum, quantum nox ad diem, ad solem candela, ad mare una est guttula; adeò venusta omnia, pulchra omnia, bona omnia, præ uno illo pulchro & bono, non rem tantùm, sed & nomen amittunt. Hujus boni æterno intuitu beantur omnes cælites: hujus aspectu sic satiantur, ut satietas eos captura sit nulla, nullum fastidium. Torrente sincerissimæ voluptatis inebriabuntur, nec sitire desinent; sed neque desinent inebriari, & repleri ab ubere consolationis; nam Dominus illorum declinabit super eos, *quasi fluvium pacis.*

Isa. cap. 66. v. 11.

O quieta securitas, ô quies secura, quàm ingemisco, cùm cogito de te in hoc turbulento Oceano! O cælestes epulæ! longè suavius est vel miculas vestras libare, quàm annos plurimos saginari è mensis Siculis. Beati, qui esuriem non longam æternis conviviis mutârunt, brevem sitim non defecturo nectare solantur, æstum & algorem jucundissimâ temperie, labores omnes non finiturâ quiete, omnes dolores non perituro gaudio excludunt. Ah! quàm jucundum est exilii meminisse in patriâ, tormentorum recordari in gaudiis? Gaudete, ô beati cælites, nullæ vobis amplius erigentur cruces, nullæ volventur rotæ, nullæ induentur molestæ tunicæ, nullæ in vos immittentur bestiæ, nullæ vos lacerabunt ungulæ. Ignes, secures, gladii, & omnis feralis supellex in auctores suos rediit, illos æternùm excarnificatura, à quibus in insontûm carnificinam usurpata est. Gaudete, victores Christiani: prunæ, quas calcâstis, jam rosæ vobis sunt; ungulæ, quas purpurâstis, lilia; columnæ, ad quas cæsi estis, trophæa; craticulæ, in quibus assati estis, refrigeria; cruces, quas vestiistis, thalami; saxa, quę cruentâstis, gemmæ; faces, quas sustinuistis, Favonii; carceres quos habitâstis, Elysii campi vobis sunt.

Beatis tormenta vertuntur in gaudium.

De his omnibus veritissimè pronuntiavit orbis concionator Paulus: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis angustiati, afflicti, egentes, quorum dignus non erat mundus.*

Heb. cap. 11. v. 37. & 38.

Probi ab improbis semper oppressi.

Nec est, quòd quisquam meritò miretur, adeò probos semper vitæque integros, ab improbis fuisse oppressos. A primordio namque religio & innocentia vim patitur. Qui Deo placuerat, occiditur, & quidem à fratre; quò procliviùs impietas alienum sanguinem insectaretur, à suo est auspicata. Helias fugatur, Hieremias lapidatur, Isaias secatur, Joannes legis clausula, in puellæ saltatricis lucra, trucidatur. Eadem reperies omni ævo. Quanti Cæsariano gladio ceciderunt? quanti aggeres campique Christiano fatiscentes sanguine, flumina retrò egerunt? quàm multi dispersi, & palabundi in alias alio sole calentes terras ejecti? sed felix Ecclesia, post tot prælia victrix & triumphans, omnis jam doloris & angustiæ secura, quia innixa dilecto suo, sponsa sponso: à cujus labris medicamina, tanquam à lacteo pueruberes, sugat in medelam; à cujus pectore, tanquam à fonte perennaturo, restinguat sitim in æternæ dulcedinis augmentum.

§. VI.

HI sunt, qui Prophetiæ spiritu inundati, qui vitæ sanctimoniâ clari, qui dispersi, qui vagabundi, patriique soli extorres, conversationem suam quærebant in cælo, æternitatis candidati. Itaque oculos attollamus cælo. En Sionis gloriam pro luctu. Etenim hi sunt, qui potum fletu, panem cinere miscuerunt, gulam Deo suo mactantes: hi qui animam suam, victûs castigatione, Deo immolârunt; qui carnibus & vino sæpe etiam pane abstinentes, leguminum pabulo, & aquæ potu, carni frenos induerunt. Ex his Paulus, Antonius, Hilarion, Macarius, Stylites, Paphnutius, Arsenius, Theodorus, Daniel, Benedictus, Maurus, Placidus, Damascenus, Bernardus, Dominicus, Franciscus, Brùno, Ignatius, omnem sui amorè ad cælum cælique Regem transtulerunt.

Post hos, Virgines nubere nescientes, quasi perpetuâ carnis oblivione ad paradisi delicias jam adlectæ: faciem frugi & oculos condignos divinæ disciplinæ archissimâ mancipârunt custodia. Hæ Apostoli exemplum & monita secutæ, nullum virum noverunt præter Christum, cui maturitatem suam sponsârunt, & in cujus voluntatem totæ concesserunt, soli Deo notæ; adeóque universim compositæ, ut nec alios admiserint, nec suos emiserint oculos, soli libidini cæcæ.

Horum omnium animo magnum non fuit, ignem risisse ut plumam, rotam amâsse ut culcitram, bestias provocâsse ut muscas, flammas calcâsse ut rosas; magnum tamen fuit corpori, fuit ossibus, fuit nervis. Magna igitur merces manet tantorum suppliciorum victoribus. Cruore, vibicibus, flagris, livore negotiati sunt coronas. Ostende jam illis livores, negabunt esse suos. Siste sanguinem, crudelem te dicent, quòd hunc fontem velis stare, qui cælum reserat; sudorem mirare, contemnent tanquam vilioris mancipii donativum; vulnera commiserare, pellem dicent integram, quam integrè æternitatis gloria. Magni omnes, sed post pugnam magni. Felices animæ, quæ ne cadefent, cadebant quotidie mortuæ, ne morerentur æternùm. Bonus Deus, nec tantùm pater, sed & pia mater, quæ ut æternùm lactet, modico absinthio infantem terret. Ah! sim & ego ex illis filiis; imò ab hac matre jugulet, ut filius fiam: pérque gladium fidei & veræ virtutis experimentum, transferibar in meliorem vitam, imò in pacem Deo coævam. *Nam quid aliud à primordio fides & probitas, quàm jugulì debitrix; hoc debitum exsolvam tibi.*

Jaceat hîc inhonorus cinis: animam tantùm nunc junge tibi, ô Deus, quam non patieris æternùm esse viduam, & paradisi exulem.

Sed ad Divos redeo, qui æreâ candenti veste induti, molliùs in hac triumphali, quamvis molestâ tunicâ, quàm in Milesiis, purpureis, aut coccineis steterunt ovibus. Ita virtus duritiâ extruitur: ita plurimi cum Bonifacio, Vito, Modesto, ferventi plumbo, oleo, resinâ, pice, sulphure, tanquam balsamino perfusi rore, omne crudelitatis ingenium contempserunt. Bene Cyprianus: *Quis*, inquit, *non omnibus viribus elaboret, ut cum Christo statim gau-*

rim gaudeat? ut post tormenta & supplicia terrena ad præmia divina perveniat? Clauduntur oculi in persecutionibus terræ, sed patet cælum; minatur Antichristus, sed Dominus Christus tuetur; mors infertur, sed immortalitas sequitur; occiso mundus eripitur, sed restituto paradisus exhibetur; vita brevis extinguitur, sed æterna reparatur.

Magna est dignitas inter pressuras & angustias gloriosum exire.

Quanta est dignitas, & quanta securitas, exire hinc lætum, exire inter pressuras & angustias gloriosum; claudere in momento oculos, quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim ut Deus, videatur & Christus! Tam velociter migrandi quanta felicitas, ut terris repentè subtraharis; & in regnis cælestibus reponaris! O regna! ô beatitudinem! ô delicias sine fine duraturas! Eò totus aspiro, eò mei anhelant gemitus. *Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est.*

Ps. 41. v. 3. *Ecquando veniam, ô Domine* JESV, *& apparebo ante faciem tuam?*

Nec enim uspiam quidquam invenio melius quàm te videre. Et mecum sentiens Augustinus: *Si invenu me-*

August. in psal. 43. & in psal. 39. *lius*, inquit; *quàm videre faciem Dei, illuc te præpara. Væ tali amori tuo, si vel suspicaxis aliquid pulchrius, quàm est ille à quo est omne pulchrum. Qui fecit omnia, melior est omnibus; qui pulchra fecit, pulchrior est omnibus; qui fortia, fortior est; qui magna, major est. Quidquid amaveris, ille tibi erit: disce amare, in creatura à Creatorem, & in factura à factorem: ne teneat te quod ab illo factum est, & amittas eum, à quo & ipse factus es.*

His talibus suspiriis nutriendum est cæli desiderium. Nunc actiones hominis cælum desiderantis in pauca confero.

ACTIONES CÆLESTIS DESIDERII.

1. Actio cælestis desiderii.

1. Prima omnium actio est hominis cælum animo desiderantis, mundum spernere. Pro thesauro non colliget plumbum, qui auri pretium cognoverit; deformem Vetustinam non amabit, qui Helenam spectaverit; facilè contemnet mundum, qui paullò attentiùs consideravit cælum.

Secunda.

2. Cæli desiderium difficillima quæque non facilia tantùm, sed & jucunda reddit. Qui cælum seriò desiderat, laborare, precari, vigilare, inediam tolerare, humi cubare, carnem variis tigoribus atterere, inter suavia numerat. Carnis amor amore cæli superatur. Desiderium desiderio restinguitur: quidquid inde minuitur, hinc crescit. Illa omnia, quæ dixi, dura videbuntur ei, qui beatitudinem non expendit. Qui cælum desiderat, ingenti spiritu, toto pectore proclamat: Quid mihi, & voluptati, quæ momento perit?

Tertia.

3. Qui cælum ardenter desiderat, seipsum sæpius sic affatur: Nónne melius est brevi tempore dimicare, ferre vallum, arma sumere, famem sitimque perpeti, lassescere sub lorica, ridere ad vulnera, & posteà gaudere victorem; quàm impatientiâ unius horulæ servire perpetuò? Quare age, labora, curre, vigila, opus fac Christiani, ministerium tuum imple, sobrius esto. Jam pugnæ tempus est; sequetur victoriæ non tempus, sed æternitas. In præmium tibi promissum est cælum; aude illud rapere. Nihil amantibus durum est; nullus difficilis cupienti labor.

Quarta. a Psal. 54. vers. 7. b Psal. 119. v. 5. Sic legit S. Hieron. c Rom. c. 8. vers. 18. d Psal. 25. v. 8. e Psal. 26. v. 4. f Psal. 83. v. 5. g Isa. c. 35. vers. 10.

4. Qui cæli cupiditate inflammatur, dies noctésque clamat: *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, & volabo, & requiescam* a? Heu me quia peregrinatio mea prolongata est b! Sed *non sunt condignæ passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis* c. *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ* d. *Unam petii à Domino, hanc requiram, ut inhabitem in domo Domini, omnibus diebus vitæ meæ* e. *Beati habitant in domo tuâ, Domine, in sæcula sæculorum laudabunt te* f. *Lætitia sempiterna super capita eorum; gaudium & exultationem obtinebunt* g.

Quinta. Hieron. to. 1. epist. 22. ad

5. *Qui cælestis patriæ desiderio ardet*, Hieronymi præceptum exactissimè observans, *egreditur quotidie de carcere, & præsentis laboris ante oculos sibi pingit mercedem. Quotiescumque in mundo pulchri aliquid aut amœni, gratì saporis aut vanæ delectationis viderit, audierit, gustârit, contrectârit, ad paradisum mente transgreditur, & esse incipit, quod futurus est.* Et millies sibi ipse dicit: Hæc omnia & plura cum infinitè majori voluptate possidebimus in cælo.

Eustoch. cap. 18. sine, mihi p. 65.

Sexta.

5. Qui gloriam cælestem stientet ambit, quietæ noctis silentium observat: hîc stelligerum cælum firmè suspiciens, seipsum Bonaventuræ verbis alloquitur: *O anima, quid dicere valeo, cùm futurum gaudium aspicio? Tàm pæne præ admiratione defecio, quia gaudium erit intus & extrà, subtus & suprà, circum & circà. Gaudebis in omnibus, gaudebis de omnibus. O anima, qualis tibi erit dies illa, cùm suprà omnes has stellas, ad felicissimas illas choreas fueris assumpta, cùm tibi tormentum (si jam patienter id sustinueris) convertetur in æternum jubilum? Tunc de omnibus his laudabis Dominum Deum tuum. Misericordias Domini cantabis in æternum.*

Bonavent. Soliloq. c. 4.

Septima.

7. Qui cælum in votis habet, quantò magis adversa sentit, & quantò gravioribus percellitur ærumnis, tantò ille ardentiùs ad patriam suspirans vociferatur: O domus Dei æterna, tu esto lætitia & consolatio mea: dulcis memoria tui beati nominis, sit revelatio mœroris mei & tædiorum omnium. O bone Jesu, doce me facere voluntatem tuam, ut à spiritu tuo bono deductus, ad illam beatorum civitatem perveniam, ubi est dies æternus, certa securitas, secura æternitas. Da quæso, Domine Jesu, ut illuc totis desideriis & omnibus studiis constanter tendam, quò te ascendisse credo; ut in præsenti quidem miseria, solo teneat corpore, tecum autem semper sim in cogitatione, & ibi sit cor meum, ubi tu es thesaurus meus.

CAPVT V.

Rosa Silvestris, seu, Patientia.

§. I.

Silvestri Rosæ Patientiam conferimus. Virtus hæc necessaria, non tamen summè ardua: tribus solùm gradibus ad eam pervenitur. Primo nomen PATIENTER, alteri LIBENTER, tertio HILARITER.

Tres patientiæ gradus:

Singulos explicamus. Primus Patientiæ gradus est, *Patienter*, seu, velle potiùs pati quàm peccare; ægrotare malle quàm magum consulere. Atque ita qui non murmurat, non queritur, non indignatur; qui manus dat, seque miseriis permittit, hic in primo Patientiæ gradu consistit.

1. Patienter.

Alter Patientiæ gradus est *Libenter*, cùm quis ad perferenda adversa promptus, nec gravatè collum submittit jugo, aptat se oneri, attemperat se doloribus sine lamentis in montem Golgotha evadit. Hic gradus primo longè altior est.

2. Libenter.

Tertius *Hilariter*. Cupere adversis fatigari, eâque cum gratiarum actione velut donum è cælo admittere. Videte quàm dispari conatu, alii atque alii hos gradus conscenderint. Non malè Heli, sed meliùs Jobus, sed optimè Andreas Apostolus, optimè Paulus, optimè Ignatius Antiochenus, Smyrnensis Antistes Polycarpus: optimè alii innumeri. Heli Sacerdos in primo velut gradu constitit. Nam cùm ei Samuel divino jussu imminentem malorum seriem prædixisset, subjunxit Heli patiens auditor: *Dominus est, quod bonum est in oculis suis faciat*. Jobus altior ivit, datus priscæ legi in speculum Patientiæ. Et an non quævis animo libenti pertulisse censendus, qui dixit: *Si bona suscepimus de manu Domini, mala quare non suscipiamus? Sit nomen Domini benedictum.* En volentem & lubentem Jobi animum in adversa omnia. Hæc tamen à Deo non petiit, neque enim illum ulcerum thesaurum desideravit, neque illam liberorum stragem optavit. At verò in lege novâ discipulus Christi Andreas crucem omnibus votis expetiit, eminus conspectam amicissimè salutavit, *Salve, ô bona crux*. Depo-

3. Hilariter.

1. Reg. cap. 3. vers. 18.

Iob cap. 2. vers. 10.

nendus è cruce, nequaquam se inde solvi passus est nisi mortuum. Hoc nimirum est, hilatiter pati. Ita Paulus doluit non posse vel centum cruces uno vestire corpore; voluisset mille animas habere, quò eas liberaliùs pro Christo posset per varia supplicia prodigere; insatiabilis erat patiendo. Nam ubi quotidie pæne mortuus & innumera passus, *Optabam*, inquit, *ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis.* Beatus Bonaventura sitientissimus patiendi: *Nolo*, inquit, *esse sine vulnere, ô bone Iesu, cùm te sic vulneratum videam. Non convenit, Domine, ut ego gregarius miles, cuticulâ non saucià & bene curatâ triumphem, tu verò dux in oculis meis pæne unum, sed grande ac lacrymabile vulnus pendeas & expires.*

Rom. cap. 9. vers. 3.

Moris erat olim pæne omnia vestium dissecta gerere: ocellatus thorax, ocellatæ manicæ, tibialia, caligæ, fenestrati calcei, perforata omnia censebantur pulchra. Si quis ejus rei caussam scisciatus objecisset, eum sibi morem probari non posse, ob plures ac superfluos sumptus, prolixiorem sartoris operam, pannos subditiios, & biviorem vestis usum: huic nemo non respondisset: Ita moris est; hæc vestium forma jam omnibus placet, ideo nec operæ, nec crumenæ hîc parcendum: novis vivendum moribus est. Nunquid argumentum nostrum videtur probum? cur ergo non optimè ratiocinetur Bonaventura: Hoc quidem asperum nec facile toleratu, res sudoris & arduæ virtutis est, sed quia in te, Domine Jesu, hoc novum vestimenti genus contueor, omne corpus tuum ocellatum, vulnus hæret vulneri, nullum membrum non saucium est: & ego pro meo in te amore hunc habitûs modum amplectar; ardenter cupio crucifixo Domino meo, quâ licet, exæquari. Pudet jam integro esse corpore. Dominus meus Jesus fel bibit, nec ego hoc falernum respuam; Dux meus spinas pro galeâ gerit, ergo facessite rosæ à meo capite, inter orbiculatum senticetum ero formosior.

§. II.

B. V. Mariam primum patientiæ gradum conscendisse,

ATque hi sunt Patientiæ tres gradus. Nunc porrò videndum, quî eos Virgo beatissima conscenderit, cui plurima semper Patientiæ seges fuerat in manu. Atque ut hæc summatim libemus: Anceps Josephi animus, & occulti abitûs molitio, quantum mœroris habuit? Tacuit Virgo, & rem Numini commisit. Puerperium in spelæo, pecudum hospitio, in extremâ rerum omnium penuriâ, quantum incommodorum tulit? Tacuit Virgo, & pertulit. Filium octavo die cruentari, non potuit non esse acerbum huic matri vulnus. Hunc ipsum filium Herodis gladio destinatum ad necem quæri, mors utique fuerat huic parenti. Sequitur fuga in Ægyptum, & totius septennii exilium. Quæ omnia Virgo patientissimè tulit. Filium duodennem cùm triduo amisisset, quantis eum suspiriis, quantis doloribus quæsiisse censenda est? nec tamen hîc quidquam habuit impatientia. Joannem Baptistam aulicum Herodis concionatorem capite plexum esse, acerbus quoque nuntius huic Virgini fuit. Quantus deinde amaritudinis cumulus in virgineum pectus descendit, cùm filius plebem miraculis & concionibus formaret, sæpe tamen non referret nisi contemptum, irrisionem, convitia, calumnias. Hæc matris animum compunxerunt, simul tamen patientiam accenderunt.

Quod verò pelagus doloris & mœroris in Virginis animum sese infudit, cùm filius vale mœstissimum matri diceret subiturus crucem? Hîc mœror ex mœrore, alia atque alia doloris acerbitas secuta. Brevî adfuit de filio capto nuntius, quem nox utique acerbissima excepit. Postera lux omne crudelitatis ingenium in virgineam Patientiam explicavit. Quidquid ulli unquam Martyres pertulêre, hoc eo die unâ Virgo pertulit, & diriora. Quæ enim in Virginis auribus tempestas fuerit insanientis populi clamor, *Tolle hunc, crucifige?* O quale & quàm luctuosum in maternis oculis spectaculum, filium flagris cæsum, spinis coronatum, in ludicrum regem vestitus, damnatum ad crucem! Ecquis, oro, sensus Virginis, cùm illam funestissimam pompam prodeuntis inter latrones filii suismet oculis spectavit? Quis denique acerbitatum oceanus mentem Virginis vallavit, cùm filium in trabe jam pendentem, jam morientem vidit, ultima morientis verba audiit, mortuum suo sinu excepit?

Post filii verò ad Patrem reditum duo maximè torquebant matrem; Judæorum horribilis pertinacia, & sui obitûs dilatio. Nihilominus hanc ærumnarum molem non patientissimè solùm pertulit, sed & alterum tertiúmque Patientiæ gradum superavit: quod demonstramus hoc modo.

Tantò erectior & illustrior est in homine Patientia, quantò in eodem ampliot est divinæ Voluntatis, Sapientiæ, Providentiæ, Bonitatis ac Justitiæ cognitio: atqui Virgo beatissima præ aliis omnibus notitiam illam habuit; ergo se semper & in omnibus divinæ Majestati cum perfectissimâ patientiâ subjecit. Noverat illa exactissimè mœrores suos ac dolores omniúmque hominum à divinâ voluntate, & velut à Dei manu submitti. Itaque quidquid adversi sentiebat, summi beneficii loco habebat. Quâ quidem ratione generosissimis Martyribus excellebat, in quibus non genus supplicii, sed ardor patiendi attendendus.

§. III.

PAtientia cibario pane magis necessaria est: quia cùm panis deest, aut illius non satis, nunc Patientia ejus vicem subeat. Adeóque Tarsensis Paulus multò quàm verissimè dixit: *Patientia vobis necessaria est.* Hominem cetera imbecillem, patientia tamen eum & diaboli & sui victorem efficit. Homo ad patientiam compositus omnem Acherontis exercitum turò ad certamen provocat. Philistæus gigas: *Date mihi virum*, clamabat, *& ineat mecum singulare certamen.* Talis athlera Jobus, omni armorum genere cum diabolo congressus est, & semper palmam tulit. Patientia virtutum omnium numen est. Quod Gregorius affirmans: *Patientia*, inquit, *est radix custósque rerum omnium.* Nec verò quidquam est, quo Deum quis potêtiùs demereatur, quàm patientia: sed nec ullum certius amoris in Deum est argumentum, quàm multa pro Deo patienter ac libenter tolerare.

Ludovicus Blosius peritissimus magister spiritûs vel mediocrem, vel etiam in parvis patientiam illustri ac digno prorsus elogio commendat; nec putem alium facilè scriptorem esse, qui rem oculis tam nativâ & propriâ dictione subjiciat. Auctoris verba quàm integerrimè recito. Hæc Blosii est institutio: *Neque enim aliquid utiliùs*, inquit, *homini accidere potest, quàm tribulatio, sive sit externa sive interna. Et nullum certius signum divinæ electionis habetur, quàm si quis tribulationem humiliter patienterque propter Dei amorem sustineat. Illa enim est pretiosus & præclarus annulus, quo Deus animam sibi desponsat. Pati pro Deo, res tantæ dignitatis est, ut homo jure se reputare sibi debeat indignum eo honore. Etiam exiguæ molestia propter Deum æquanimiter tolerata, incomparabiliter præstantior est, quàm sint multa & grandia bonorum operum exercitia. Quodvis gravamen imaginem aliquam excellentissimæ Passionis Domini nostri Iesu Christi refert, & in eo homo promereri potest perfectam ejusdem Passionis Dominicæ participationem.*

Atque hinc est, quòd Christus iis, qui virtute jam multâ sunt exerciti, calamitates varias in præmium mittit: perinde ut Domini probatissimis famulorum præturas & præfecturas muneris loco committunt. Ergo labor, inquies, laboris merces sit? Ita omnino; si labor aut magnæ dignitatis, aut excellentis lucri sit. Sapienti nihil suavius his laboribus. Hoc Christus luculentè satis calamo beati Marci explicans: *Nemo est*, inquit, *qui reliquerit*

querit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me, & propter Evangelium, qui non accipiat centies tantum nunc, in tempore hoc; domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros cum persecutionibus; & in futuro sæculo vitam æternam. Observa illud vigilanter: *Cum persecutionibus.* Etiam hæ inter munera numerandæ: nam & in officio nos continent, & amplioris præmii caussa sunt.

Persecutiones sunt caussa amplioris præmii.

Hinc Virgo beatissima tam variè, tam diu, tam assiduè afflicta. Poterat illam Deus solo Simeonis silentio, longissimis mœroribus, triginta trium annorum gladio subducere; poterat ingentem tridui luctum verbulo prævenire; poterat omnes suæ mortis dolores adimere, vel certè mitigare, si eam non Hierosolymis esse, sed Bethaniæ latere quatriduo jussisset, dum redivivum se sisteret. Verùm *sic oportebat Christum pati*, sic & Christi matrem; ut quæ Deo charior esset, præ omnibus, plus quoque omnibus pateretur. Veritissimum est illud Chrysostomi: *Nihil melius quàm mala pro Christo pati.* Hinc ausus dicere Orator ille aureus: *Si quis me*, ait, *cum Angelis statuat, aut cum Paulo vincto, vincula eligerem. Si quis mihi mortuos suscitare dederit nunc, non jam id, sed catenam eligerem.*

Luc. cap. 24. vers. 46.

Chrys. to. 1. de Patientiâ Job hom. 5. paulò ante finem, mihi pag. 583.

Christus prædicens suis, quàm humaniter ubivis locorum excipiendi sint: *Ecce ego mitto vos*, inquit, *sicut oves in medio luporum.* Principio flagellabunt & crucifigent vos linguis; dicent adversum vos omne malum. Sed nemo hîc malorum terminum speret. Virgis etiam acloris lacerabunt vos; ita demum veluti veros crucis candidatos in altum tollent, & necabunt vos. Nemo molliora cogiter. Sed videte, ut non primùm duntaxat & alterum patientiæ gradum conscendatis, non illa patienter tantùm & libenter mei amore perferatis, sed etiam hilariter. Ad supremum Patientiæ gradum eluctandum est: *Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælo.*

Matth. c. 10. vers. 16.

Matth. c. 5. vers. 12.

§. IV.

Fverunt, qui plurima paterentur, in illos tamen Patientiæ gradus nunquam ascenderent. Dionysius junior regno dejectus, adeò pristinam fortunam oblivisci potuit, ut cùm à quodam rogaretur, Ecquid è Platonis consuetudine assecutus esset, quem incolumi regno tamdiu penes se habuisset? An parum, inquit, consecutus vobis videor, qui præsentem fortunam tam fortiter ferro? Ferre debuit; solidæ patientiæ præmium non meruit.

Paradigmata eorum qui plurima passi, patientiæ tamen gradus non ascenderunt.

1. In Dionysio Junore.

Socrates vir ad sapientiam natus, ictu calcis à quodam percussus, patienter id tulit. Hoc quidam ex ejus sectatoribus iniquissimè ferens, monuit, ut percutientem repercuteret. Socrates subridens: Si meus, inquit, me asinus percussisset, num oporteret me continuò in quadrupedem recalcitrare? aut asino diem dicere? Manum tenuit hîc Philosophus, sed non penitus linguam. Veræ patientiæ præmium melioribus debetur.

2. In Socrate.

Diogenes Synopæus convivium ingressus non vocatus, ab insolenti juvenum cœtu pessimè acceptus est, jussus bibere non vinum, sed sanguinem, & quidem suum: nam plagas retulit cruentas. Contumeliosam hanc convivii temulentiam, & intemperiem stultam fortiter tulit Cynicus senex, eam tamen ultionem commentus est. Auctorum nomina suo sanguine descripsit, & velut ferculum circumtulit. Patientia Christiana auctores tacuisset, Christum identidem nominâsset.

3. In Diogene Synopæo.

Exemplum edidit Patientiæ & Cornelius Sylla, vir ceteroqui minimè patiens. Hic Dictaturâ depositâ cùm privatus se domum reciperet, uno & altero amicorum comitantibus, in adolescentis intemperiem incidit, cujus pater à Syllâ proscriptus fuerat. Maledictis itaque ac probris exceptum, abeuntem insectatus est, attrocem ultionem minaciter intendens, nullo interim civium adolescentis petulantiam cohibente. Tulit Sylla hominis insectationem tacitus & patienter, tantùm ad amicos conversus. Hic, inquit, adolescens fecit hodie, ut quicunque posthac Dictaturam invaserit, non sit eam nisi cum morte depositurus. Magna fuit, fatemur, Syllæ patientia: sed neque ille in primis aut secundis consistit: nam dum exhibet patientiam, damnat.

4. In Cornelio Syllâ.

Disertissimus Pericles ab homine improbo magnam diei partem cõvitiis laceratus, siluit & sustinuit. Ubi verò sub vesperum domum se reciperet, secutus est impudentissimus convitiator & velut molossus, non dimissurus eum, quem faucibus semel prehendisset. Cùm uterque ad domûs januam pervenit, præcipitante jam nocte; Pericles unum è domesticis accersens: Heus tu, inquit, mox facem expedito, & huic in suam usque domum præferto. Magna hæc Periclis patientia, fateor, nisi eam nonnihil aliunde corrupisset.

5. In Pericle.

Age verò quis unquam in perferendo dolore patientior quàm Mutius Scævola? Hic quia dexteræ imprudentiâ pro rege scribam obtruncavit, manûs errorem ardente foculo castigavit, & cruciatum constantiùs toleravit, quàm spectârit hostis. Sed neque huic exactæ Patientiæ præmium debetur. Tam patiens doloris Mutius non fuisset, si spectatores non habuisset. Patientia Christiana etiam cùm sola est, sibi similis est: satis illi, si unicum habeat spectatorem Deum. Paucis id exemplis monstravero.

6. In Mutio Scævolâ.

Paradigmata eorum qui patientiæ gradus ascenderunt.

§. V.

Libertinus, teste Gregorio Magno, vir mitissimæ patientiæ, imò & miraculis clarus. Abbas in hunc irâ exarserat, & quoniam iræ non satisfecerant solæ manus, scabellum suppedaneum homo furiosus arripuit, & secundum caput graviter sauciavit Libertinum. Hic tuber caput, lividúmque vultum referens, summo silentio in cubiculum suum abiit. Die altero Libertinus in Cœnobii caussâ, cujus procuratorem egerat, post preces matutinas ad Abbatis lectum accessit, petiitque more solito fusum precationem conficiendo negotio. Abbas suspicatus è cœnobio eb pridianam injuriam penitus abiturum: Quò, inquit, vis ire? At Libertinus modestissimè, nec jam memor amplius injuriæ: Pater Reverende, ait, hæc dies monasterio nostro est dicta, quam officii caussâ declinare non possum; & promisi me ad futurum. Abbas præcipitem suum furorem, & Libertini raram patientiam jam oculis cernens, prosiliit è lecto, ad Libertini genua advolutus, petiit veniam erroris pridiano. At Libertinus non minùs promptè in terram se abjiciens ad Abbatis pedes, quod factum fuerat non alienæ sævitiæ, sed suæ culpæ totum adscripsit, & unà veniam rogavit. Quo effectum est, ut cœnobii Pater mores indueret mansuetiores, & patientia discipuli magistra fieret magistri. Ita Libertinus ad rem monasterii curandam abiit.

Gregor. l. 1. Dial. cap. 2. fine.

1. In Libertino.

Convenerant eodem viri primarii ac nobiles, quibus omnibus Libertinus tam charus fuerat, quàm notus. Hi non sine grandi admiratione: Domine Libertine, inquiunt, unde obsecro hæc facies tam tumens & livida? Et miserescebant viri tam boni. At ille ne veritatem tegeret, & Abbatem proderet, tam ingeniosè quàm verè. Heri, ajebat, in scabellum suppedaneum impegi (quid verius?) nec est quòd tanta vos mei capiat miseratio; millies graviora meritus sum. Sic honorem deferens tam veritati quàm Abbati, nec patris prodebat vitium, nec falsitatis incurrebat peccatum. Nimirum Salomone teste, *qui patiens est, multa gubernatur prudentiâ; qui autem impatiens, exaltat stultitiam suam.*

Prov. c. 14. vers. 29.

Libertino Turonensem præsulem Martinum addo. Hic omnium injuriarum adeò patiens fuit, ut ab infimis Clericorum graviter læsus, ne verbulo quidem significationem jecerit vindictæ. Nec nescii à Brictio sacerdote suo, se oblivionum silicernium, & senem delirum appellari: id enim suis auribus perceperat. Quod tamen

2. In Martino Turonensi Episcopo.

tamen aliter non ultus est, quàm ut Brictium voce placidâ compellans: Num ego, inquit, Bricti, delirus tibi videor? Cúmque ille in ruborem datus, id à se dictum negaret, Martinus addidit: Cùm hæc loquereris, aures meæ ori tuo hærebant. Et en, obtinui tibi à Domino, ut primus post me Pontifex sis. Sed scias variis te tempestatibus in eo munere exagitandum. Hæc Præsulis Martini ultio erat, convitiatorem plus ceteris juvare precibus. Hunc Antistitem nemo iratum, mœrentem aut ridentem nemo vidit unquam: talis semper fuit, qualis sol est supra nubes. Vale Socrates, vale; habemus viros probatioris patientiæ, quamvis eam ab uxore tuâ Xantippe non acceperint.

3. In Columbano. *Pythag. apud Stobæum serm. 19.*

Dubitaverat secum beatus Columbanus, an injurias hominum, an sævitiam potiùs bestiarum perferret. Visum est denique satius esse homines quàm feras tolerare. Imperitissimus enim est, qui aliorum imperitiam, & planè fatuus, qui fatuitatem aliorum perferre nescit.

4. In Constantino & Theodosio Impp. *Chrys. to. 3. hom. 20. ad pop. Antioch. sub finem.*

Hinc regiæ illæ Constantini & Theodosii Imperatorum voces. Fuerat Constantini statua à nescio quibus furiosis hominibus vulnerata saxis. Non defuerunt, qui optimum Imperatorem acriter instigarent, ut in reos animadverti placeret; præsertim cùm Imperatoriam faciem fœdè vulnerârint saxis. Constantinus, ut ei promptum ingenium erat, manu faciem oberrans & subridens: Ego verò, ait, nihil vulneris in vultu deprehendo. Magna virtus est, si non lædas, à quo læsus es: magna virtus, si ei parcas cui nocere possis. Nobilissimum vindictæ genus est, ignoscere. Hæc Christiana est ultio; hæc cordatissima Patientia, illi Philosophorum pictæ longissimè antestans.

Theodosius familiariter rogatus, cur neminem eorum, à quibus injuriam accepisset, securi addiceret. O utinam, inquit, vel mortuos ad vitam revocare possim; cur vivos ob injurias morte mulctem? Hæc Patientiam sapiunt Christianam; his præmium primum aut inter primos debetur.

5. In duobus religiosis fratribus. *Ruffin. Aquil. lib. 3. num. 23.*

Nec omisertim illustre factum, quod Ruffinus Aquilejensis recitat. Duo religiosi fratres habitabant unà, ab omnibus de Patientiâ commendati. Fuit, cui animus esset tam laudatam Patientiam curiosiùs explorare. Ergo ad eos revisens amicum hospitem se gerebat. Ingressus hortulum absque arbitro, quidquid ibi oleris erat, fuste ita contudit, ut nulli esset usui. Hanc illi mensæ suæ stragem viderunt, nec tamen animum aut vultum in hostem mutârunt; certi omnem isthanc injuriam constanti silentio concoquere. Cùm verò cenulæ tempus appeteret, nec esset quòd mensæ inferretur, hospitem allocuti: Domine, ajunt, vis, ut caulem illum, qui in hortulo remansit, in cenam paremus? urget hora, nec aliud ad manum est. Hîc hospes in genua ruens, & rarissimam patientiam exoscülatus: Deo, inquit, gratias ago, à quo vobis tam eximium patientiæ donum est. Augete hoc, etiam me hortatore: regiam ad cælum viam insistitis. Patientiæ constantiam adjungite, & vestrum est cælum. Patientia secundum fluvium navigat, nec unquam aberrat ab optato portu.

6. In Stephano Reatino.

Geminis illis fratribus jungendus Stephanus Reatinus in Sabinis sacerdos. Hic desectam segetem è modico agro in proximam aream congesserat, totius anni solatium. Eò improbus quis subrepsit, & ignem subdidit frumentario acervo. Nuntiavit hoc trepidè discipulus Stephani, & Væ tibi, clamitabat, væ Pater, area incensa est. At Stephanus ore imperturbato: Væ illi, respondit, cujus malitiâ id nobis accidit. Persuasum habuit vir patientissimus, nihil malum dici oportere, nisi peccatum. Vera patientia eum sibi amicum credit, qui molestiam irrogat, aut injuriam; adversarios pro adjutoribus habet, contumeliis gratias reddit, damnum pecuniarium inter lucra numerat. Eversis aut perditis rebus omnibus, cùm consilio profici videtur nihil, una A supereſt ratio, quidquid evenerit, ferre moderatè ac patienter.

Verùm non satis est Christianæ patientiæ, ut diximus, in primo alterôve gradu consistere, ad tertium etiam eluctatur; ut quod ferendum est, non patienter tantùm & libenter, sed & hilaritet perferatur.

§. VI.

PEtrus Claravallensis Abbas, gravi morbo affectus, & oculo altero captus fuerat. Ceterùm tantum abfuit, ut ob eam cladem conceperit mœrorem, ut testaretur etiam vehementer se gaudere, quòd ex duabus corporis partibus sibi inimicissimis, alterius molestiâ liberatus sit. Cisterc. Abbas.

Gaudebat & Pigmenius Romanus presbyter, quòd ambobus esset oculis orbatus, ne hostes Ecclesiæ cogeretur cernere. Occurrit ita illi aliquando Julianus Apostata, & blandè, sed nequiter: Diis, inquit, gratias habeo, ô Pigmeni, quòd te videam. At Pigmenius severè ac fortiter: Et ego, inquit, Deo meo gratias habeo, ô Juliane, quòd te non videam. Jacturam corporis vir iste tam pacato & hilari animo tulit, quàm generoso & forti tyrannum omnibus formidolosum & terrificum contempsit. B

Non desunt exempla patientiæ, modò sint qui imitari velint. Illud è multis millibus illustrissimum tam Christianæ liberalitatis quàm patientiæ sidus emicat, Elisabetha regiæ stirpis vidua. Hæc defuncto conjuge, cognatis provinciam occupantibus, cum liberis ejecta, inops, vaga, exul, ærumnis omnibus pressa; ab iis etiam, in quos olim beneficia contulerat, deserta & contempta, tam constanti animo cuncta sustinuit, ut eo ipso tempore, & in hac ipsâ extremâ mendicitate hymnum, *Te Deum laudamus,* decantari voluerit: eam ob causam cœnobium Fratrum Minorum adiit, infimis precibus hanc sibi gratiam fieri, & Canticum, quod dixi, decantari rogavit. C

Videte regii sanguinis feminam fortunis omnibus evolutam, & tamen patiens est; ab omnibus deseritur, illa tamen non deserit Deum: ad mendicos detruditur, quæ tot millibus mendicorum subvenit, nemini tamen malè precatur. Vix quisquam vel hospitiolo eam dignatur, & tamen gratias agit. O grandem patientiam! voluntariè Deo sacrificavit, quisquis in ærumnis gratias egit. Hæc via est ad cælum: viam ire potes aliam; cælum per aliam invenire non potes.

Hinc optimè responsum à religioso sene. Rogabat illum juvenis, &: Quæso te, mi Pater, ajebat, juva imperitiam meam; memoria mihi nec capax, nec firma; præceptionibus onerari se non sinit. Eam ob rem unum atque unicum mihi documentum penitiùs velim instillari, cujus per omnem vitam oblivisci non liceat; ejus tamen generis sit, quod rectâ semitâ ducat ad cælum. Huic sene: Bene mones, inquit, unicum tibi monitum, idque brevissimum suggeram. Sed dic, oro, potes convitiis & injuriis affici? Possum, respondet. Senex iterum: Potes silere? Possum, ait, sed non semper. Potes injurias atque convitia ferre & concoquere? Hoc difficilius, sed conabor posse. Denique sene: Hoc igitur, inquit, monitum cape: *Salutis via, injuriarum tolerantia.* Hoc monitorum monitum, hoc præceptionum epitomen puta. Nihil verius. Nam quod Augustinus dixit: *Verum humilem patientia ostendit injuria.* D

Atque hæc injuriarum tolerantia sæpe fructuosissima est. Spiridionem virum sanctissimum Constantinus II. Imperator è Cypro ad se in aulam evocaverat. Ille abjectissimo quo solebat habitu, lagenulam fictilem è collo pendentem, & baculum manu præferens in aulam venit. Fuit ex aulicis, qui hunc tam abjecti hominis ingressum, aulæ contemptum interpretatus, colaphum incuteret. Spiridion dicti Dominici memor alteram

ram quoque genam promptissimè obvertit. Tanta viri patientia turgidum percussorem adeò attonuit, ut repentè facti veniam supplex peteret. Neque illam Spiridion negavit: hoc unum addidit, deinceps injuriis abstineret, aut certè cunctantiùs inferret.

11. In aliquo è Societate Jesv. *Et litteris Judicis Sebastiani Ferdinandi.*

Recens est, quod addo. In Indiis unus aliquis è Societate Jesv, pro foribus hominis idololatræ filiolam baptismi percupidam reperit, eámque Christianis sacris imbuere cœpit. Ut hoc sensit mater, primùm alapam, dein pugnum faucibus incussit, imò & fuste rem egit furiosa. Sed ea fuit hominis religiosi submissio & patientia, ut illa ipsa mulier (tanta virtutis vis est) cum omni familiâ lustrali fonte sit expiata. Priscis instar miraculi fuit, quod subjungo.

12. In Marco Catone.

Marco Catoni caussam in foro agenti, Lentulus tractâ pingui salivâ mediam dicentis frontem conspuit. Cato sui minimè oblitus, vultu modestè abstersо: Omnibus, inquit, ô Lentule, affirmabo, eos plurimùm falli, qui te negant os habere. Joco prorsus ingenioso tam B fœdam injuriam digessit.

13. In Joanne Fernando. *Vivis est Lepronia.*

Sed Catoni parem aut superiorem adstituo: è cujus patientiâ plus consecutum est emolumenti. Joannes Fernandus, beati Francisci Xaverii in Japonem comes, Amangutii publicâ, ut solebat, viâ concionabatur. Hîc præteriens è plebe nescio quis, attractâ præpingui salivâ, repentè in mediam inspuit faciem: ille sine perturbatione ullâ sputum linteolo abstergit: ac ne verbo quidem reddito, cæptam orationem eodem prorsus tenore vultúque prosequitur. Id contemplatus ex auditoribus quidam haud imperitus rerum æstimator (ex quo facilè intelligas, ad permovendos animos facta dictis quantò antecellant) cæpit cogitare apud se; profectò nobilissimum atque adeò divinum philosophiæ genus esse, quod homines ad tantam æquitatem animi constantiámque perduceret. Dimissâ dein concione, domum ad Fernandum venit, præcipua Christianæ fidei capita legésque probè cognoscit: postremò certis pre- C cationibus, Mosisque Decalogo ac Symbolo Apostolorum è catheciſmi formulâ memoriter hauſtis, Amangutianorum omnium primus anteactæ vitæ detestatus peccata, sacro fonte renascitur. Hunc alii deinceps divino impulsu imitati, quorum ad quingentos brevî pervenit numerus; & quidem ita in proposito firmi stabilésque, uti per varias deinde clades & bellica infortunia, & nefarias Bonziorum conspirationes, magistris ac pastoribus haud semel orbati, suis tamen ipsi moribus ac vitæ ratione, Christianam fidem & disciplinam in hoc usque tempus religiosè coluerint. Origo messis tam copiosæ in solo sterili, Christiana fuit patientia.

§. VII.

NArrant, Principem pro symbolo habuisse pictum struthiocamelum, additâ inscriptione: *Durissima coquit spiritus*. Struthiocamelus (res nota) ferream rostro soleam præfert, ut sui stomachi vires ostendat, qui D etiam ferro digerendo valeat. Vir è solido patiens nullum non ferrum concoquit. Corpus hominis istius spectas? stomachum plerumque non robustissimum habet, utpote jejuniis & inediâ fractum. Animum inspicis? Struthiocamelum dices; colaphos, saxa, clavos, gladios, catenas, lanceas, omnem mortis supellectilem spiritus patientiæ consumit.

Fit nonnunquam ridiculi caussâ, ut scorteus thorax seu colobium minutim concisum adjecto pipere ita coquatur, ut & comedi possit, & digeri. Cibi olim duriſſimi erant injuriæ, calamitates, calumniæ, luctus, dolores, mors: at præduros hos cibos Christus patientissimo amore ita fregit, ita concoxit, ut eos jam stomachus etiam imbecillior possit digerere. Pueri puellæque & & fessi ævo senes, tam crassos bolos non solùm glutiunt, sed & concoquunt. Ad carcerem Agatha velut ad epulum saliare properat. Laurentius inter prunas jocatur. Invitat bestias Ignatius. Crucem & saxa Philippus Apostolus amplectitur. Ita spiritus durissima coquit: Gaudet patientia duris.

Imbecillis est stomachi qui injuriolam non potest concoquere. *Eccli. cap. 2. vers. 16. Hugo de claustro animæ.*

Fastidiosi nimiùm & imbecillis stomachi est, qui nec verbulum quidem aut injuriolam potest concoquere; quin obganniat, & oblúctetur, quin cibum pæne priùs revomat, quàm admittat. Væ huic homini cum hoc tali stomacho: *væ his, qui perdiderunt sustinentiam.* Hinc omnis generis morbi, hinc misera & præmatura mors. Optimè dixit Hugo: *Qui dolorem capitis non patimur benignè, quomodo pro Christo capitis abscissionem patiemur?*

O delicati nimiùm & impatientes! militiæ agimus, quid hîc lautitiam & cupedias sectamur? arma potiùs, arma quæramus, & ante omnia clypeum patientiæ. Et sciamus victoriam omnem esse sitam in perferendo. Omni hominum ordini, ætati, sexui patientia non decora tantùm, sed & necessaria est. Juvenis es? sustine; plus virium & roboris habes. Senex es? sustine; major tibi prudentia, longior est experientia, quæ vires suggeret. Vir es? sustine, & eum age quem profiteris. Femina es? sustine, & Christianam esse te memento, quæ etiam in ignibus duret. Servus es? sustine, ut saltem animi tui sis dominus. Pauper es? sustine, ne malum tibi geminet impatientia. Dives es? sustine, ut tibi tuus etiam in cælo thesaurus crescat. Tui juris es? sustine: nemo verè liber est, nisi qui patiens est. Religiosus es? sustine: nam ideò viam arctam ingressus es, ut quamplurima patiaris. In conjugio vivis? sustine, & cogita conjugium metropolin esse omnium molestiarum. Cælebs es? sustine; satis tibi sit uxore ac liberis carere, molestissimis oneribus. Virgo es? sustine: nam virginitas, ut Ambrosius vult, facit Martyres, sed non sine pugnâ. Vidua es? sustine, afflictionum magnes est viduitas. Doctus es? & tu quoque sustine, ne non tantùm indoctus sed & fatuus habearis. Quisquis impatiens est, stultus est. Indoctus es? æquum est, ut non minùs sustineas, quàm docti. Ergo remigem te cogita in procellosissimo mari. Sanus es? sustine, ut sanus maneas: morborum omnium deterrimus est impatientia. Ægrotus es? jam maximè sustine: prima patientiæ opportunitas est morbus.

Virg. Quidquid erit, superanda omnis fortuna ferendo est, lib. 5. Æneid. ante finem.

Consummatissima Christianorum Philosophia est, *Bona facere, & mala pati.* Et quod mireris, ad ipsam impatientiam opus est patientiâ, & sæpe magnâ. Expectat quis inimicum in insidiis, famem perfert, negligit somnum, tolerat frigus, exponit se periculis. Ecquid tandem meditatur hic homo, tot incommodorum tam patiens? Ut acceptæ injuriæ impatientiam potenter exerat in adversarium. Saul Hebræus rex impatientissimus, Davidem à cantatricibus puellis sibi prælatum, quàm prolixâ usus est patientiâ, ut illius, quam sibi fingebat, injuriæ impatientiam insignitè proderet. Absalon patientissimus nequam, sic loquar, patientiam biennem exhibuit strenuè, ut tandem impatientiam, quàm è violatâ sorore conceperat, insigni flagitio patefaceret. De his talibus appositissimè dixit Hieremias vates: *Vt iniquè agerent, laboraverunt. Conceperunt dolorem, & pepererunt iniquitatem.* Calicem mundi biberunt, & amici diaboli facti sunt. Bibunt calicem, absinthium potant, calamitates etiam gustant, sed amarum hoc poculum aliis propinant; uti Theramenes venenum in carcere hausturus: Propino, inquit, hoc Critiæ: reddénsque poculum servo publico: Vide igitur, ait, ut hoc ad eum continuò perferas. Fuerat autem Critias è triginta tyrannis crudelissimus, & caussâ Theramenis necati.

Christianorũ philosophia est bona facere, & mala pati.

Hier. cap. 9. vers. 9. Psal. 7. v. 15.

Valer. lib. 3. cap. 2.

§. VIII.

ITa illi hominum impatientissimi suas calamitates in alios etiam, quantùm licet, derivant, ne soli sint miseri. Ita contemptis legibus divinis malum pro malo, maledictum pro maledicto reddunt.

1. Pet. cap. 2. verſ. 21. 1. Cor. c. 4. v. 12. & 13.

Quàm longè aliter Chriſtus, *qui cùm malediceretur, non maledicebat; cùm pateretur, non comminabatur.* Quàm longè aliter & Paulus, qui: *Maledicimur*, inquit, *& benedicimus; perſecutionem patimur, & ſuſtinemus; blaſphemamur, & obſecramus.* Chriſtus abſinthiten bibit, crucem pertulit, ſed hunc amarorem hoſtibus non propinavit, eos, qui ſe crucifixerant, non ſimiliter in crucem rapi voluit: Dimitte illis, exclamat, ego pro eis calicem hunc amariſſimum exhauriam.

2. Cor. c. 11. verſ. 23.

Quàm verò nos longè aliter, nec ad magiſtri exemplum: turbamur minimis, omne verbulum caſu elapſum ad injuriam capitalem trahimus. Hieronymus ad Euſtochium, Pauli Apoſtoli patientiam *in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis ſupra modum, in mortibus frequenter* exercitam proponit. At nos rebus leviſſimis offendimur. Cibus eſt inſulſior? mox eum impatientia invadit. Calix frangitur? non ſe continet impatientia. Menſa concutitur? protinus bilis ſe prodit. Vinum effunditur? quamprimum furit impatientia & vociferatur.

Iuv. ſat. 6. verſ. 218.

Pone crucem ſervo ———

Ad hanc oris intemperiem, impatiens ſeſe animus effundit. Sed ô quantò *melior eſt patiens viro forti; & qui dominatur animo ſuo, expugnatore urbium? Quoriam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Cæci mortales, quod patimur, attendimus; præmium, quod patiendo meremur, non cogitamus.

Prov. c. 16. verſ. 32. Iac. cap. 1. verſ. 12.

Hîc mirè juverit, Chriſtianam Dialecticam probè callere, & inter adverſa, nervoſiſſimis, & ut vocant, cornutis ſeſe argumentis ſtringere. Ea ſunt hujuſmodi.

1. Argumentum quo homo debet ſe munire in adverſis.

Primum: Id quod pateris, aut jure pateris, aut injuriâ. Sive: Aut calamitatem hanc meritus es, aut non es meritus. Quid ais? utrum dicis? Si jure, meritò vexaris. Dic, oro, quid contrà habes hiſcere? cur luere non vis, quod deliquiſti? cur exedere recuſas, quod intriviſti? Sed injuriâ, inquis, iſti aut illi me affligunt, ſupplicium tam grande meritu non ſum. Eſto. Hîc igitur nobiliſſimam patientiæ occaſionem obſerva, hîc ampliſſimum merendi campum conſidera: & utere opportunitate. Aurum eſt, gemma eſt, vel leviſſima moleſtia pro Chriſto tolerata. Plus pateris; plus auri, plus gemmarum congeris. Sed breviùs tecum agam: Aut juſtè pateris, aut injuſtè: ſi juſtè, juſtitia te confirmet; ſi injuſtè, innocentia te ſoletur.

Secùdum. Rom. cap. 8. verſ. 28.

Addo argumentum alterum: Aut probus es, aut improbus. Probus es? Gaude, ac tibi ipſi gratulare: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, quantacunque mala. Improbus es? Iterum gaude, & divinam clementiam extolle, quæ corripit, ut ad frugem corrigat; quæ flagellat, ne damnet.

Tertium.

Addo tertium: Malum quo premeris, aut ſanabile tibi videtur, aut inſanabile. Si ſanabile, acquieſcendum ſpei; ſin inſanabile, acquieſcendum neceſſitati. Ægrotas? Hoc age, ut valeat animus, quâ in re ipſe te morbus juvabit.

Amiſiſti pecuniam? vide, ne ſimul amittas & patientiam, & duplex incurras damnum. Pecuniam perdidiſſe plurimis profuit: tibi profectò non oberit, modò patientiam retineas, pecuniâ longè pretioſiorem.

Amiſiſti famam? crede mihi, ſi retines bonam conſcientiam, non tam amiſiſti famam, quàm amiſiſſe putas. Nam obtrectatores tui poſſunt, quidem invitum te vituperare, facere vituperabilem non poſſunt. Grandius bonum eſt bona fama, quàm ut uno oris flatu diſſipetur. Excellentiæ cujuſpiam ſignum ſit, in vulgi linguas quaſi ſcopulos inciditſſe. Venier dies, quæ loquacibus his cicadis ſilentium indîcat. Eſto patiens, & notum te vulgus faciet, clarum virtus, conſcientia ſecurum. Tu ergo perditis & ſpretis omnibus eam ipſam, quam tibi nemo umquam eripiet, virtutem, & in primis patientiam amplectere: hæc una tibi pro omnibus ſatis eſt. Sic ab au-

A rium & ſermonum procellis cubiculum cordis ingredere, cui ſi ſua eſt tranquillitas, habes ubi jurgiorum feſſus requieſcas, & in ſinu gaudeas. Sic non famæ tantùm, ſed vitæ quoque damna non ſenties.

At doles quòd malam habeas uxorem. Magis tibi dolendum eſſet, ſi uxor tua malum haberet virum. Nam uxor mala, ſi eam toleras, virum faciet bonum. Et Platonis placita nôſti, longè pejus eſſe, injuriam facere, quàm pati. Huc Varronis monitum ſpectat, vitium uxoris aut corrigendum, aut ferendum eſſe. Dicti ratio brevis & elegans datur: Qui vitium emendat, uxorem præſtat commodiorem; qui ſert, ſeipſum facit meliorem. Sed nimis mala eſt, inquis. Teipſum culpa; hoc tibi malum tu elegiſti. Hoc jugum ſponte ſuſceptum luctando & calcitrando non evadis, ſed exaſperas. Hîc ſola reſtat patientia. Ferendum eſt, quod deponi nequit, tametſi premat.

Varrò de re ruſt. lib. 1. cap. 18.

B At filii te affligunt. Fortaſſis & tu aliquando afflixiſti patrem; & necdum natus, ſed antequam naſcereris afflixiſti matrem. Malos habes filios? tibi ipſe gratias age, quòd eos non meliùs educaveris. Tales plerunque ſunt liberi, quales à parentibus educantur. Malis principiis occurrendum eſt. A primis annis inſtillanda pietas; tenera digitis convelluntur, mollia facilè flectuntur. Qui ramulum differt flectere, arborem jam tortuoſam & duram fruſtra curvare tentat. Deinde quid mirum eſt, ſi tui te filii offendunt, cùm tu filius quotidie offendas eum, qui noſtrûm omnium eſt pater. Ergo quod facis, patere. Atque adeò, ut vides, in rebus omnibus neceſſaria eſt patientia. Indociles ac miſeri ſunt, qui neceſſitatem non in rationem vertunt.

§. IX.

C Hædus, ut Mythologi docent, cùm videret hædos alios ad cultrum trahi, & jugulari in victimas, ipſe fugâ elapſus in lupos incidit. Hîc carnificum medius & jam exſpes: Si moriendum, inquit, mihi erat, an non præſtabat Diis immolari, quàm à lupis lacerari? Prudenter omnino, & ſupra ingenium hædi. Ita omnino Chriſtianus dicat; Cùm eâ lege naſcamur, ut in miſeriâ ſimus, & incommodis conflictemur innumeris (neque enim aliter hæc vita conſtat) cur non hæc omnia volentes & libentes patimur? Certè patienda ſunt iſta. Si patienter id fiat, minus eſt laboris, plus præmii: ſin impatienter & repugnanter, plus eſt laboris, & nihil præmii, ſed plurimum ſupplicii.

An non igitur longè conducibilius eſt Deo velut hoſtiam patientiæ, quàm diabolo ut victimam impatientiæ trafficribi? David ſexcêties inſidiis perfidi Saulis appetitus, è tot latibulis ferarum excuſſus, tam vario mortis diſcrimine fatigatus, in has denique voces erumpens: *Si Dominus*, inquit, *incitat te adverſum me, odoretur ſacrificium.* Si viſum eſt oprimo Deo, vel affligere me, vel penitus necare me, idque, ô Rex, tuâ manu, nil contradico; fiam Deo ſacrificium, hoſtia Dei cadam voluntaria. 1. Reg. c. 26. verſ. 19.

D Ita prorſus loquatur æger, dicátque: Mi morbe, mi dolor, *ſi Dominus incitat te adverſum me, odoretur ſacrificium.* Sic & pauper dicat: O mea paupertas, *ſi Dominus incitat te adverſum me, odoretur ſacrificium.* Ita probris & obtrectationibus notatus liberè proclamet: Adeſte calumniæ, & omnis exercitus infamiæ, ſi Dominus incitat vos adverſum me, non repugno, odoretur ille hoc ſacrificium. Nec aliter ſuos quiſque inimicos ac æmulos inclamet: Adeſte viri, & linguis ac dentibus me diſcerpite. Si vos Dominus adverſum me incitat, ego me vobis non ſubtraham: pergite, mordete, laniate victimam aræ deſtinatam, odorabitur Deus hoc ſacrificium. Ita me Deus amet, hoc ſuaviſſimum patientiæ carmen eſt.

Quod priſci dicebant: *Nulla dies ſine lineâ*; id uſurpandum hîc Chriſtianis, *Nulla dies ſine nubeculâ.* Quotidie aliquid pro Chriſto tolerandum. Jobus ſeptennio toto non tantùm cælum nubilum, ſed & ferreum expertus eſt;

est; acerbissimè tractatus à satanâ, omnes tamen satanæ vires infregit patientiâ.

Paulus non rorantes tantùm nubeculas, sed nimbos, cataractas, grandines tulit; tam crebris impetitus fulminibus, ac si omnes in eum unum diaboli collineâssent: tam gentes, quàm Judæi suam in illum sævitiam acuebant. Hinc longissimum ærumnarum catalogum, texens: *In laboribus*, inquit, *plurimis, in carceribus, in plagis*, in mortibus quotidianis. *Ter virgis cæsus, semel lapidatus, ter naufragium passus, in vigiliis multis, in frigore & nuditate, in fame & siti, in jejuniis multis* suam Orbi patientiam probavit.

2. Cor. c. 6. vers. 5. Ibid. cap. 11. vers. 25. & seqq.

Quis Sanctorum sine luctâ & patientiâ coronatus est? Abel justus occiditur, Noë plurifariam exagitatur, Abraham ærumnis multiplicibus conflictatur. Et ne in immensum extendam volumen, quære, & invenies singulos adversa passos. Solus in deliciis Salomon fuit, & forsitan ideo corruit. Amici Dei quotidie aliquid pro Deo tolerant; nulla eis sine nubeculâ præterit dies.

Nullus Sanctorũ sine luctâ & patiẽtiâ coronatus est.

Beata Teresa, illud Hispaniarum sidus, virgines suas ad omnigenam virtutem identidem hortabatur, ad nullam verò magis quàm ad constantem pro Christo tolerantiam. Erubescerent proinde, si aliud iter cuperent insistere, quàm quod sponsus signâsset cruentis vestigiis. Hoc Teresa à Christo didicit, qui eam sic fertur allocutus: Meritum non in fruendo, charissima, sed in operando, patiendo, amando situm est. Vitam meam aspice dolore & passione plenam. Semel duntaxat in monte Thabor gloriæ scintillam edidi. Nec mater mea sine maximis doloribus fuit. Nam ex quo illam Simeon perferendi doloris commonuit, id luminis à Patre meo accepit, ut omnia, quæ ego decursu vitæ passurus eram, viderit. Plurimi amicorum, qui in eremo vixerunt, quamvis assiduè cum diabolo ac secum ipsi luctarentur, tamen multo tempore omni solatio caruerunt. Crede mihi filia, quem Pater meus majori amore prosequitur, hunc majoribus etiam laboribus exercet, & his respondet amor. Hoc iter est veritatis. Me respice & mea vulnera: dolores tui nunquam hactenus huc pertigerunt. Hæc filiæ Christus. Inde Teresa patiendi cupidissima, non aliam vivendi caussam sibi esse dicebat, quàm ut Dei nomine quamplurima paterentur. Hinc sæpius toto animo ita solita est precari: Domine Jesu, non aliud à te flagito, quàm *aut mori, aut pati*. Perinde si diceret: Tamdiu patiendi tempus est, quamdiu moriendi non est. Ergo mori vult, qui pati ampliùs non vult.

Franciscus Ribera in ejus vitâ lib. 4. c. 17. propriis finem.

Certè Servator jam morti proximus, *Consummatum est*, exclamat. Quod debui, pertuli: ad omnem Patris voluntatem passus sum omnia mihi patienda. Subjunxit: *Pater in manus tuas commendo spiritum meum*; & quem commendavit, emisit: nihil enim, quod ulteriùs pateretur, fuit; omnem calicis amarorem ad guttulam exhausit. Cùm ergo defuit *Pati*, secutum est *Mori*. Quisquis inter animosos Christi amicos censeri cupit, hoc idem calidis suspiriis sæpius roget: Domine Jesv, aut Pati, aut Mori. Si nondum dignus sum morti pro te, dignus sim pro te Pati.

Jam. c. 19. vers. 30.

Luc. cap. 23. vers. 46.

ACTIONES PATIENTIÆ.

1. Actio patientiæ.

Job cap. 17. vers. 2.

1. Pet. cap. 3. vers. 17.

1. Prima, & altera, tertiáque, adeóque primaria patientiæ actio est Tolerantia injuriarum, cùm non solùm reus, sed & innocens cum Job de se affirmat: *Non peccavi, & in amaritudinibus moratur oculus meus.* Oraculum est ab Apostolorum Principe: *Melius esse benefacientes, quàm malefacientes pati.*

Secunda.

2. Veræ patientiæ est, non murmurare, non conqueri, non excusare se; non homines, non alias res creatas culpare; ærumnas suas, non ut sua mendici ulcera, proponere, sed eos silentio velare; ultionem nullam cogitare, sed omnia tam præterita, quàm præsentia & futura Deo, ejúsque sanctissimæ voluntati plenissimè A transcribere: Faciat Deus, quod bonum est in oculis suis. Ferendo & cedendo vincimus.

Tertia.

3. Verè patiens, injurias non solùm non vindicat in inimico, sed inimicum etiam amat, pro inimico orat, imò etiam beneficia in inimicum collocat. Atque ut hoc ritè faciat, occasiones id faciendi sedulò captat. *Patientia vera*, inquit Gregorius, *ipsum amat quem portat. Nam tolerâsse & odisse, non est virtus mansuetudinis, sed velamentum furoris.*

Gregor. in Ezech.

Quarta.

4. Verè patiens (quod probissimè observandum) in omnibus quæ angunt, turbant, urunt; in quibuscunque demum adversis se quamprimum ad Christum crucifixum, velut præsentem sibi convertit, eúmque his talibus vel sexcenties vel millies uno die alloquitur: *Domine Iesu, da mihi veram patientiam.* Subinde solis duabus oculis: *Domine Iesu*, affectum suum applicat. Hæc alloquia roborant, hi affectus calefaciunt, hæ ad Christum conversiones solantur & erigunt.

Quinta.

5. Verè patiens proponit sibi diversa eorum exempla, qui singulariter excelluerunt hac virtute. His inspectis ita secum ratiocinatur: Tu non poteris quod isti & istæ? En tot millia beatorum cælitum, quantâ patientiâ eò se penetrarunt per arctam semitam, per ostiolum angustum. Imò tot etiamnum superstites in oculis sunt, qui mirabilem in adversis tolerantiam exercent. Quid tu horum impatientissime mortalium? Illi præeunt magnis passibus, tu nos sequeris? exempla vides, non imitaris? Num cogitas cælum ascendere non probè contusus, sine vulnere, salvâ pelle, pede inoffenso? Ad paradisum non per paradisum, nec per viridaria itur, sed per dumeta. Patientiâ in rebus omnibus maximâ est opus. Calamitatis cujuscunque remedium est patientia.

Sexta.

6. Verè patiens quotidie primo manè Deo se quàm integerrimè offert ad omnia tolranda, undecunque demum ea proveniant; simul ingens in animo patiendi desiderium excitat, & unà firmissimè apud se statuit adversa omnia velut è manu Dei susciperé. Hic idem vesperi Deo gratias agit, non tantùm ob beneficia, & ob res secundas, verùm etiam ob adversas & tristes, quas itidem beneficii loco numerat.

Septima.

7. Veræ patientiæ est, non tantùm manus à verberibus, sed etiam linguam à verbis impatientiam olentibus, imò & oculos à torvo aspectu, imò & cor, atque hoc maximè à furiosis cogitationibus cõtinere. En Matrem Domini, quæ adeò nihil vindictæ spirabat, nemini malè precata; ut si filii sui crucifixores & hostes uno omnes fulmine potuisset cernere, rogâsset potiùs tum filio: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt.*

Luc. cap. 23. vers. 34.

Octava.

8. Verè patiens non fugit consortium eorum, quos sibi sentit adversarios; imò quærit, ut semper præsto sint à quibus exerceatur ad patientiam. Ita Alexandrina dives matrona ab Athanasio Antistite viduam sibi in domo suâ gratis alendam petiit; non morigeram, & placidis moribus obsequiosam, sed iracundam, garrulam, rixosam. Atque hanc demum impetravit, & magnas Præsuli gratias egit, quòd occasionem nacta esset exercendæ patientiæ. Rem fusiùs narrat Cassianus collatione 18. c. 14.

Nona.

9. Verè patiens omnem impatientiam, quam in seipso deprehendit, quamprimùm punit, & interim sibi ipse concionatur: En delicate martyr, en hominum impatientissime, hoc jam lucraris, quod ipse sentis. Res adversas impatientiâ tuâ non sustulisti, sed auxisti. An nescis? Impatientia malum malo cumulat. Ergo

Perfer & obdura; dolor hic tibi proderit olim.
Sæpe tulit lassis succus amarus opem.

Ovid. lib. 3. Amor.

Leniter ex merito, quidquid patiare, ferendum est.

Quando autem negare non potes, quòd inferorum cruciatus vel centies sis meritus, tolera igitur minutulas has seu molestias, seu injurias, & gratias age pro tam brevi & miti inferno.

Decima. 10. Verè patiens selectissimis è sacrâ paginâ sententiis se armat: Quales sunt:

Iob cap. 2. vers. 10. 1. *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?*

Ps. 9. v. 19. 2. *Patientia pauperum non peribit in finem.*

Prov. c. 19. vers. 11. 3. *Doctrina viri per patientiam noscitur.*

Ibid. c. 20. vers. 22. 4. *Ne dicas: Reddam malum pro malo. Expecta Dominum, & liberabit te.*

Eccli. cap. 1. vers. 29. 5. *Vsque in tempus sustinebit patiens, & posteà redditio jucunditatis.*

Matth. c. 5. vers. 39. 6. *Si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.*

Luc. cap. 2. vers. 19. 7. *In patientiâ vestrâ possidebitis animas vestras.*

2. Tim. c. 2. vers. 12. 8. *Si sustinebimus, & conregnabimus.*

Apoc. cap. 3. vers. 10. 9. *Quoniam servâsti verbum patientiæ meæ, & ego servabo te ab horâ tentationis.*

Nec veterum gnomas spernit patiens, sed eas sibi applicat, in rem suam convertit, & amplum ex iis fructum consequitur. Quales sunt:

1. Non quid feras, sed quemadmodũ feras, interest.

2. Speremus quod volumus, sed quod acciderit feramus.

3. Feras, non culpes, quod vitari non potest.

4. Tantò quisque minùs doctus est, quantò minùs patiens.

5. Patientia tam non est in prosperis, quàm fortitudo non in mollibus, quàm luctus non in lætis ac jocularibus est.

6. Ille verè patiens est, qui adversis conteritur, nec tamen ab animi tranquillitate dimovetur.

7. Non minor est victoria hostem tolerare, quàm vincere.

8. Melior est conditio patientis injustè, quàm facientis.

9. Sapientiæ comes patientia.

CAPVT VI.

Rosa Centifolia, seu, Resignatio, vel Indifferentia.

ROsa Centifolia Campaniæ potissimùm nota, numeroso gaudet foliorum ordine. Huic flori eam virtutem, quam Resignationem seu Indifferentiam vocant, conferimus. Virtus longè nobilissima, de quâ quinque libris Heliotropii egimus; nihilominus hîc alia occurrunt super hac virtute differenda. Sed nostri hoc loco instituti est summam rem complecti, & in pauca conferre. Istud jam agimus.

§. I.

B. Virgo Resignationis virtute fuit prædita. *Antonin. par. 4. tit. 15. cap. 41. §. 1.*

VIrgo beatissima hac Resignationis virtute prædita fuit modo prorsus incredibili. Testem hîc laudo divum Antoninum, qui de hac Virginis Resignatione obstupescendum quid, & piis auribus vix credendum asserens: *O Domina,* inquit, *ita divinæ voluntati conformis fuisti, ut audeam dicere, si nullus fuisset qui filium crucifigeret, ut adimpleretur voluntas Dei, ipsa illum in cruce posuisses, & clavis affixisses. Neque enim minoris te obedientiæ fuisse credendum, quàm Abraham, qui proprium filium propriis manibus Deo obtulit occidendum & comburendum.* Nec aliter eâ de re locutus Gerson: *Ipsa,* inquit, *si Deus jussisset, filium crucifixisset.* Nam quod divinus Paulus de cælesti Patre

Rom. cap. 8. vers. 32. asserit: *Proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum*; idem de Matre asserendum: Proprio filio non pepercisset, sed illum pro nobis tradidisset. Sed nunquid hæc Mater, dum filii tormenta spectabat, non inter ingentes dolorum fluctus volvebatur? Quantis enim lacrymis Hieremias vates Hierosolymæum excidium deflevit? utique divinum in eâ clade arbitrium

Duplex voluntas: agnovit. Hîc duplicem cum Theologis voluntatem statuimus. Primam illi Pietatis seu Conditionatam: alteram Decreti seu Absolutam vocant. Ad rem Virgo beatissima vicem filii, Hieremias vicem civitatis doluit gravissimè. Nec malus aut inanis hic dolor fuit, quia fuit rationi conformis. Nihilominus illa decreti & Absolutæ stetit firmissima, quia divinæ Voluntati juncta indissolubili nexu. Hac voluntate filium crucifigi Virgo Maria, hac eâdem Hieremias Propheta civitatem everti voluerunt, & quidem ideo, quia id divinæ placuit Voluntati. Inde Bernardinus, eximius Virginis cultor, verissimè affirmat: *Intemerata Virgo semper habuit continuum respectum ad Dei beneplacitum promptúmque consensum.*

Birgitta sanctissima vidua, in iis quæ vidit cælestibus ostentis Virginem introducit loquentem his omnino verbis: Quando considerabam loca clavorum in manibus & pedibus (filii) quos secundùm Prophetas crucifigendos audivi, tunc oculi mei replebantur lacrymis. Et cùm filius meus inspexit oculos meos lacrymantes, tristabatur quasi ad mortem. Cùm verò considerarem potentiam Deitatis ejus, consolabar iterum, sciens quòd ipse sic veller, & sic expediret; & omnem voluntatem meam conformavi voluntati ejus. Sic semper erat lætitia mea mixta cum dolore.

Mirabimur fortasse, quî potuerit Virgo filium in crucem actum suismet oculis spectare, & non animo linqui, ac corruere sub cruce. Da matrem, quæ hæc talia in unico eóque amantissimo filio cogatur cernere, cujus tamen cor mœrore non contabescat. Quomodo igitur Virgo spectaculum tam infandum in unigenâ suo exhibitum & oculis & auribus accepit: & tamen stetit, tamen animo non concidit, tamen ad ultimum usque actum tam cruentæ tragœdiæ duravit: una atque unica Resignationis virtus in statu Matrem tenuit. Probabilissimum est, virgineam hanc Matrem, quod per omnem vitam solenne habuit, tum maximè fecisse. Indubiè ad omnia illa tam oculorum quàm aurium acerbissima vulnera illud assiduè secum ingeminavit. *Ita Mater, ita mi Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum,* secundùm voluntatem tuam. Hæc millies, bis millies, & sæpius vel uno die dixisse animo credibile est.

Voluisset illa quidem omnes filii cruciatus suo corpore exhaurire, sed quia Deum cognovit velle ut eos perferret filius, suam voluntatem divinæ perfectissimè subjecit, illud identidem suspirando: Fiat, mi Deus, fiat voluntas tua.

§. II.

VT hujus Virtutis, quam Indifferentiam seu Resignationem vocamus, indolem penitiùs exploremus, hæc nobis consideranda

Primò. Hæc virtus principium ac fundamentum est omnium virtutum. Absque hac nulla virtus ad sui perfectionem pervenit: per hanc mirificè firmantur omnes. Neque fieri potest, ut quis ullam animi tranquillitatem obtineat, nisi in hujus virtutis palæstrâ sit exercitatissimus. Semper claudicat, qui non in omnibus divinæ voluntati resignatissimus vivit, ut quovis momento possit dicere: Mihi perinde est, prout Deus voluerit. Velle divinum, ac meum, velle unum est.

Deinde, vis hujus virtutis & natura in hoc consistit, ut homo seipsum totum cum rebus suis omnibus in Dei manu reponat velut pilam, quâ Deus arbitrio suo datatim ludat. Exempli gratiâ. Quærat Deus ab homine: Dives an pauper mavis? Domine prout tu vis. Ægrotare an bene valere desideras? Domine, quod tu mihi judicaveris fore expedire magis. Contemni an honorari ac suspici potiùs aspiras? Domine tu scis quia amo te, & ob istum in te amorem in æquilibrio sto. Honorem aut contemptum da, prospera an adversa, æquè parato animo suscipiam. Non nego, si meam naturam

turam ac propensionem spectem, honorari solùm cupio; si tuam voluntatem respiciam, contemni non refugio. En habes me ut pilam, modò in manu tuâ sim.

3. Effectus est facilitas ad omnia seu facienda seu perferenda.

Tertiò, Effectus hujus virtutis sunt; jucunda facilitas ad omnia seu facienda seu perferenda, magnum animi lumen, continua mentis tranquillitas. Quisquis non eo modo, quem hîc expressimus, divinæ Voluntati dedititius est, tenebris sæpius circumfundetur, plurima difficillimè faciet, solidam mentis tranquillitatem nunquam obtinebit.

4. Ad acquirendam hanc virtutem unicè facit seipsum amore sui exuere.

Quartò: ad acquirendam hanc virtutem unicè facit seipsum amore sui exuere. Qui semet tam calidè amat, qui suis commodis tam studiosè invigilat, qui suum judicium tam promptè adorat, nunquam seriò poterit affirmare: Volo quod vult Deus. Talis in rebus adversis timidus, in secundis turgidus, in neutris malè quietus est.

Ille unus felix & tranquillus, qui in unâ atque unicâ Dei voluntate conquiescit: quidquid enim agit, ad perpendiculum divinæ voluntatis velut aurum ad libellam examinat. Et quia se in omnibus divinæ providentiæ ac voluntati plenissimè committit, nihil anxiè facit: scit enim, quàm providum habeat, quàm & benevolum etiam in minimis curatorem, de quo sibi securissimè polliceri ausit, res suas longè meliùs quàm ab ullo mortalium, quàm etiam à seipso curandas. Qui in alto mari navigant, undequaque nil aliud nisi mare vident:

Virgil. lib. 2. Æneid. tertiâ paginâ post init. & l. 1. Æneidos initio.

——— *Cælum undique & undique pontus:*

itaque sese ex integro divinæ Providentiæ & arbitrio committunt, Deum undique & undique Deum, & in Deo sapientissimam simul & amantissimam tam rerum suarum, quàm omnium aliarum dispositionè cernunt. Hi velut infantes feliciter, & à tetricis curis alieni vivunt; neque quærunt, quanti frumentum in foro veneat. Hoc curarum Patri optimo relinquunt, qui non dabit pro pane lapidem, pro pisce scorpionem, pro pharmaco venenum. Ita fit, ut hominis istius ita Deo fidentis,

Horat. lib. 3. carm. ode 16.

Lætus in præsens animus, quod ultrà est
Oderit curare: & amara læto
Temperet risu. ———

Deus & in hoc, & in illo, & in isto, & in omnibus providebit.

§. III.

EGo mihi certus persuadeo, si paullò altiùs humanæ menti posset imprimi, quàm hæc Resignationis virtus & Deo accepta, & nobis supra modum fructuosa sit, neminem Christiani sanguinis futurum, qui non nervis omnibus & toto pectore huic sese virtuti dederet. Hoc enim est & in Deum, & in homines cor rectum gerere. Augustinus id disertissimè docens: *Qui sunt,* inquit, *recto corde? Qui omnia quæcunque in hac vitâ patiuntur, non ea tribuunt insipientiæ, sed consilio Dei ad medicinam suam, nec præsumunt de justitiâ suâ, ut putent se injustè pati quod patiuntur, aut ideò esse Deum injustum, quia non plura patitur qui plus peccat. Aliquid sentis, sive secundùm corpus, sive secundùm dispendium rei familiaris, sive per orbitatem aliquam charissimorum tuorum; noli respicere eos, quos nôsti iniquiores te. Non enim forte audes dicere justum te, sed nôsti pejores te, & florere in istis, & non flagellari, ut displiceat tibi consilium Dei, & dicas: Ecce puta peccator sum, & propterea flagellor: quare ille non flagellatur, cujus novi tanta flagitia! Quantumcunque mali fecerim ego, nunquid ego tantum feci, quantum ille? Distortum est cor tuum. Quàm bonus Deus Israel, sed rectis corde! Tui autem labuntur pedes, quia zelas in peccatores, patem peccatorum intuens. Sine curare, novit Deus quid agat, qui vulnus novit. Non secatur alius. Quid si desperatur? quid si propterea tu secaris, quia non desperaris? Patere ergo, quidquid pateris, recto corde: novit Deus, quid tibi donet, quid tibi subtrahat. Quod tibi donat, ad consolationem valeas, non ad corruptionem: & quod tibi subtrahit, ad tolerantiam valeat, non ad blasphemiam. Si autem blasphemas, & displicet tibi Deus, & tu tibi places, perverso corde & distorto es: & hoc pejus, quia cor Dei vis corrigere ad cor tuum, ut hoc ille faciat quod tu vis, cùm tu debeas facere quod ille vult. Quid ergo? Vis detorquere cor Dei, quod semper rectum est, ad pravitatem cordis tui? Quantò melius ad rectitudinem Dei corrigis cor tuum? Duo tibi modò proposita sunt, elige, cùm tempus est. Si recto corde fueris, ad dextram eris, & laudaberis. Quomodo?* Venite benedicti Patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi. *Perverso autem corde si fueris, si subsannaveris Deum, si providentiam ejus irriseris, si dixeris in animo tuo: Verè non curat Deus res humanas: si curaret res humanas, ille latro tantum haberet, & ego innocens indigerem? Perverso corde factus es: veniet judicium illud apparebunt omnia, propter quæ ista omnia faciat Deus: & tu qui noluisti in hac vitâ corrigere cor tuum ad rectitudinem Dei, & te ad dexteram præparare, ubi laudabuntur omnes recti corde eris ad sinistram, ubi tunc audies:* Ite in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis ejus. *Et nunquid erit tunc tempus corrigere cor? Peccas, & parcit; adhuc peccas, adhuc parcit, & adhuc addis. Quàm diu patiens est Deus? Senties & justum Deum. Ecce, cùm loquor, muta cor, & factum est, quod tam sæpe & tam diu clamatur ut fiat, & quod æternam pœnam parturit si non fiat.*

Aug. tom. 8. in Psal. 63. initio p. 266. Qui sunt recto corde,

Matth. c. 25. vers. 34.

Ibid. v. 41.

Et qui perversi.

Quæstiones subinde serimus sterilissimas, & quæ non tantùm ad farinam nil faciant, sed nec ad doctrinam quidquam adjiciant. Quid ad me, & scire quid juverit, quæ mater Evandri, quæ Hecubæ nutrix fuerit? Penelopen an Cleopatra verba sæculo suo dederit: Num Didymus grammaticus quatuor millia librorum scripserit: Num Ulysses extra notum veteribus orbem tamdiu freto jactatus sit: Quot Acestes annos vixerit: Quam patriam Homerus habuerit. Quid hæc ad mores, quid ad cælum? His non multùm absimiles sunt, & subinde magis nocivæ, anxiè indagare, quinam Sanctorum aliis sint in cælesti palatio sublimiores. Hunc talem curiosulum optimè monens religiosissimus scriptor: *Noli,* ait, *inquirere, nec de meritis Sanctorum, quis alio sit sanctior, aut quis major fuerit in regno cælorum. Talia generant sæpe lites & contentiones inutiles, nutriunt quoque superbiam & vanam gloriam: unde oriuntur invidiæ & dissensiones, dum iste illum sanctum, & alius alium superbè conatur præferre.* Eòdem spectat, cùm diversæ religiosorum virorum familiæ odiosissimis sententiis inter se conferuntur. His sanctitas & virtutum omnium chorus, his pæne sola eruditio assignatur, illi ob religionis ævum & annorum centurias, isti ob tot Præsulum & Pontificum tiaras è suâ familiâ eductas aliis præferendi videntur. O mortales vanissimi! *Ad tribunal Cæsaris stamus, illic nos oportet judicari.* Quid hæc in quæstionem & contentionem adducimus, quæ mores depravent magis, quàm emendent? Si quæstionibus libet vacare, hoc porrò agamus, & quæstionem illam longè utilissimam ponamus, quæ una omnium virtus maximè faciat ad cælum.

Thomas de Kempis l. 3. Imit. Christi cap. 58. num. 2.

Actor. c. 25. vers. 10.

§. IV.

QVæritur, in quo demùm Christiani & Religiosi hominis vera sanctitas consistat. Quæstio omnium optima & scitu dignissima. Responsum ad hanc non ab uno alteróve petendum, sed à pluribus. Igitur Theologorum omnium ore sic respondemus: Vera hominis Christiani sanctitas consistit in conformitate cum lege æternâ, quæ est in mente Dei.

Vera hominis Christiani sanctitas consistit in conformitate cum lege æternâ.

Lex æterna est Voluntas divina: quidquid enim in specie per omnem sæculorum seriem operatur, hoc simul & semel ab æterno voluit & decrevit. Is autem eximiè perfectus, is verè sanctus est, cujus voluntas, & ab eâ prodeuntes actiones, æternæ legi, hoc est, menti ac voluntati Dei exactè conformantur. Nam Dei voluntas cùm reipsâ sit eadem cum intellectu divino, & ideò legi æternæ necessariò conformis, cui ex æquo respondet, hinc ipsa pariter mensura est & regula sanctitatis. Et quia

quia hæc conformitas in Deo est infinita, hinc pariter infinita est ejus sanctitas: in homine verò, in quo omnia sunt finita, suos illa limites habet; ita tamen, ut semper possit crescere. Hinc tantò sanctior est homo, quantò æternæ legi, seu divinæ voluntati conformior. Res liquidissima.

Deinde, Sanctitas consistit in amore seu conjunctione cum Deo, quæ origo est sanctitatis. Hinc luculentè cernimus, in homine illo majorem esse sanctitatem, in quo deprehendimus arctiorem cum Deo divinâque voluntate conjunctionem. Qui Deo conjunctior, is & sanctior.

Dionysius c. 12. de divinis nominibus. Tertiò, Sanctitas, ut eam beatus Dionysius depingit, *est omnimoda puritas.* Atqui quotidiana nos docet experientia, mentis impuritatem contrahi è contactu & adhæsione ad res infimas & sordidas, quæ terram & lutum olent; ad pecuniam, ad epulas, ad Veneres, ad alias corporis delicias, ad diversas ostentationis pompas, ad pictas honoris & dignitatum prædas. Quemadmodum ergo ab his infimis & sordidis bonis contrahitur impuritas, ita è contactu & adhæsione ad sublimia, divina, cælestia, conciliatur puritas. Ita purus & sanctus est, qui toto affectu totáque voluntate Deo adhæret; & quò magis omnem affectum omnémque voluntatem in Deum transfundit, eò in dies fit purior & sanctior, dum omnia cogitata, dicta, facta, & quidquid voluntate complectitur, ad amussim divinæ voluntatis examinat, & ad Deum dirigit. Nil certius; & divino oraculo firmatur: *Qui facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Et quid opus testibus? Vox Domini est, & æternæ Veritatis oraculum: *Qui fecerit voluntatem Patris mei qui in cælis est, ipse meus frater, & soror, & mater est.* Atque hæc illa sanctitas est, quam jure Deus exigens: *Sancti estote,* inquit, *quia ego sanctus sum.*

1. Ioan. c. 2. vers. 17. Matt. c. 12. vers. 50. Levit. c. 11. vers. 44.

† *Chamæleontem exactè describit incomparabilis heros, illustrissimus Dux, oculatus testis, Christophorus Nicolaus Radzivil. ep. 2. Itineris sui in Palæstinam, mihi pag. 119.*

Voluntas nostra Chamæleonti † similima. Nam sicut animalculum illud chamæleon * rerum omnium quibus se applicat, aut ab aliis applicatur, colorem induit, præter rubrum & croceum: sic & voluntas humana in omnes sese formas transmutat, omnium rerum faciem induit, quibus sese per amorem jungit. Si ergo voluntas humana divinam assiduè contemplerur, illi se semper applicet, non potest non induere divinæ Voluntatis cæruleum, sic loquar, seu cælestem colorem.

* *Plin. lib. 8. natur. hist. c. 33. excipit rubrum & candidum.*

Inde Christiani sapientis dictum: *Quod per voluntatem resolutè & efficaciter vis, hoc absolutè es.* Vis ex animi tui sententiâ esse humilis? hoc ipso jam es. Vis esse temperans, obediens, castus, patiens? Si deliberatum tibi est, hoc esse, si istud efficaciter vis; jam temperans, jam obediens, jam castus, jam patiens es. Eò referendum Augustini scitum: *Non faciunt boni vel malos mores nisi boni vel mali amores.* Nec aliter Annæus: *Quodcunque,* ait, *sibi imperavit animus, obtinuit.* Hominis ergo voluntas divinæ se jungat, & divinam induet.

Aug. ep. 52. ad Macedon. Sen. lib. 2 de Irâ cap. 12.

§. V.

HIc unum aliquid difficile videtur. Voluntas Dei aut amabilis, jucunda, suavis, benefica est, aut verò dura, tristis, aspera, severa. Priorem illam obviis ulnis, totis brachiis, promissimo amplexu excipimus. Vult nos Deus bonâ valetudine gaudere, opibus abundare, honoribus fulgere, pleraque omnia optatò & ex sententiâ obtinere? Hanc nos voluntatem cupidissimo nexu stringimus: ad hanc toto capite annuimus: hanc toto pectore amplectimur: hîc erumpimus in promptissimas has voces: Volumus, Domine, Volumus, omnino Volumus. Bonum est hîc esse: hîc Dei Voluntatem ingenti suavitate sequimur quocunque duxerit. At ubi voluntas Dei contrahit frontem, imò aliam induit faciem, rugosam, rigidam, minacem, mœstam, lacrymosam, hîc nobis accidit quod pueris. Hi quos amant, quibus assueverunt, quibuscum ludunt, si personatos vident, expavescunt: ita nos cùm Dei Voluntatem sub aliâ velut personâ, sub alio vultu invaletudinis, ignominiæ, paupertatis cernimus, mox ut pueri terremur, & clamamus: Non est hæc Voluntas Dei, non est, ut iste me nebulo iniquissimè criminetur, ut hic trifurcifer tot me injuriis oneret, ut homo ille cæli & terræ odium tot me damnis afficiat: non est Dei Voluntas istud, non est. O pueri, & ô infantes! detrahamus terrificam hanc personam, vultú hunc austerum Deo demamus, & ipsissimam Dei Volúntatem sub tristiore schemate latentem videbimus. Eadem Dei Voluntas est, quæ mulcet, & quæ pungit, quæ munerat, & quæ punit; eadem est, quæ morbum & sanitatem, quæ opes & paupertatem, quæ gloriam & ignominiam immittit. Placet prior illa mitis & benevola, hilaris & benigna? placeat & hæc altera, tristis & adstricta, actis & austera; eadem prorsus est cum priori. *Si bona suscepimus de manu Dei, mala quare non suscipiamus?* Deus æquè Pater est, & æquè bonus ac liberalis Pater est, cùm negat, & cùm annuit; cùm recreat, & cùm flagellat; cùm vulnerat, & cùm sanat: sive blandus, sive serius sit, Pater est, nec amantissimam in nos voluntatem mutat.

Aug. in Psal. 30. Psal. 30. vers. 8.

Augustinus hoc sæpissime suis inculcans: *Matres,* inquit, *quomodo fricant in balneis ad salutem filios? Nónne parvuli clamant inter manus earum? Illæ ergo crudeles sunt, ut non parcant, non exaudiant lacrymas? Nónne plenæ sunt pietate? Et tamen clamant pueri, & non eis parcitur. Sic & Deus noster plenus est charitate. Sed ideo videtur non exaudire, ut sanet & parcat in sempiternum.*

Non est igitur Resignationis virtus, quæ Dei voluntatem, tam dulcem illam quàm asperiorem alteram, non æquè prompta amplectitur. Sanctissimus rex David luculentiùs hoc nobis ingerit: nam & beneficium petendo, & ob beneficium gratias agendo: *Emitte,* inquit, *manum tuam de alto, eripe me, & libera me de aquis multis.* Et dexteram sibi vult porrigi, & è periculis educi. At verò gratias agens: *Tenuisti,* ait, *manum dexteram meam, & in voluntate tuâ deduxisti me, & cum gloriâ suscepisti me.*

Psal. 143. vers. 7. Psal. 72. vers. 23. & 24.

Fit nonnunquam ut adolescens viâ cænosâ, declivi ac lubricâ viæ ducem sequatur præeuntem, eique jam jam lapsurus, dexteram porrigat, suam tamen ductor non porrigat; aut quia adolescens opem non seriò poscit, aut nimis serò, aut certè quia magis vult non cadere, quàm manu teneri ne cadat. Cùm ergo in cænum corruit, suâ culpâ cecidit; quia teneri non voluit. Simillimum hîc. Afflicti manum divinam poscimus, graviorem casum metuimus. Dextram quidem porrigit Deus, sed nihilominus cadimus. Et quo tandem modo id fieri dicendum? Respondet David: *Tenuisti manum dexteram meam, & in voluntate tuâ deduxisti me.* Quod isti & isti cadant, in promptu causa est: voluerunt illi quidem divinam manum tenere, sed ab câdem teneri & duci noluerunt. Et audite, obsecro, istorum hominum preces. Est, qui sic oret: Domine, da mihi bonam valetudinem. Alius: Da mihi, Domine, liberalem victum. Tertius: O bone Domine, tu es omnium conditor, da mihi uxorem bonam & formosam. Est qui dicat: O Deus, in manu tuâ sita sunt omnia, da mihi præfecturam opulentam. Alius: O Christe Sacerdos summe, da mihi pingue sacerdotium.

Liceat hos omnes interrogare: Quò vos, ô boni, divinam Voluntatem trahere nitimini? Ille quidem, ut audio, in viam bonæ valetudinis, & non aliò: iste in viam liberalis victûs: hic in viam formosæ conjugis, nec aliam vult ingredi; alii verò in viam opulentæ præfecturæ & pinguis sacerdotii. Hac ratione vos non Dei sed vestri estis, *Resignari* non estis. Itaque quantum jam liquet, ducere vultis divinam voluntatem, non duci ab illâ: Dei manum tenere cupitis, teneri ab illâ recusatis. Adeóque in voluntate suâ non deducet vos Deus. Ita miseri cæcis ferimur desideriis, & in damna nostra properamus.

Liberos

Liberos Rachel petiit anxiâ pietate, & impetravit: sed pœnituit voti: nam alter filius mortem matri attulit nascendo. Rebecca quoque filiis beari voluit: sed jam proxima partui, *Si*, ajebat, *sic mihi futurum erat, quid necesse erat concipere?* Ira plurimi læram valetudinem poscunt, quos soli à vitiis sanarent morbi. Ita divitias rogant, quæ ipsis semitam planant ad inferos; ad cælum extulisset pauperies. Ita tiaras & sceptra impetrant nonnulli, sed suo malo, à quo illas petasus & ligo immunes præstitissent. Heu in nostram perniciem calemus! ducere volumus divinam Voluntatem, sed duci detrectamus.

Gen. cap. 25. vers. 22.

§. VI.

LOngè aliter precatur, qui Resignationis virtute pollet: hoc illius unicum votum est: Duc me, Domine, quò tu ipse vis; promptissimè sequor: modò viam voluntatis tuæ (quod unicè cupio) insistam. Vis me valere? bona via. Vis ægrotare me? non deterior est priori; plerumque etiam melior. Vis me abundare? semita bona est. Vis me in egestate esse? & hæc æquè bona est, quamvis non æquè jucunda. Vis me honorari? trames altus, & nemini non gratus. Vis me contemni & despici? Trames depressus quidem, sed tutus. Ita, Domine Jesv, ita: in voluntate tuâ deduc me; tene dexteram meam, & ego tenebo tuam.

En iste Dei, & Deus manum illius apprehendit, deducitque illum in voluntate suâ securissimè. Hic *Indifferens*, de quo loquimur, hic *Resignatus* est. Quid ergo magis in rem hominis est, quàm posse & velle toto animo dicere: *O Domine, quia ego servus tuus: ego servus tuus, & filius ancillæ tuæ?* Præ omni diademate gratum mihi est, Dei servum esse, à divinâ Voluntate duci ac regi.

Psal. 115. v. 7.

Utrum, oro, sublimius est, Dei matrem an Dei ancillam esse? nam beatissima Virgo ab Angelo Dei mater salutata, ancillam sese nominavit. Hoc, dices, virgineæ submissionis fuit: nam Elisabetha eodem Virginem, quo Angelus compellans nomine, *Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Fateor: ancillam se dicere, submissionis fuit; sed his ipsis verbis Virginem ad gloriam incredibilem evexit. Nam absolutè & præcisè, ut Theologi loquuntur, major est dignitas esse ancillam Dei, quàm matrem Dei. Ea enim dicenda est ancilla Domini, quæ Dei Voluntatem ad unguem perficit. Hinc mulierculâ sub concione Domini exclamante: *Beatus venter qui te portavit*, subjunxit Dominus: *Quin imò beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Major* enim *beatitudo est*, uti Augustinus interpretatur, *divinæ voluntati obsequi, quàm Dei Matrem fieri; nam & beata Maria*, ut sanctus Pater loquitur, *beatior fuit concipiendo & gestando Dei filium corde, quàm carne. Hoc enim in eâ magnificavit Dominus, quia fecit voluntatem Patris, non quia caro genuit carnem.*

Luc. cap. 1. vers. 43.

Cur major sit dignitas esse ancillâ Dei quàm matrem.

Luc. cap. 11. v. 27. & 28.

Aug. tom. 6. de sanctâ Virginitate c. 2. & 10. c. tract. 10. in Evang. Ioan.

Aristotele auctore, amicitia non potest esse inter eos, inter quos magna est distantia, seu divitiarum & honorum, seu virtutis. Hinc inter opulentum & egenum, inter dominum & servum, inter sapientem & fatuum, nec longa erit amicitia, nec fida. Quid ergo inter Deum & hominem poterit esse amicitiæ? Sapientissimus est Deus, homo & ignorans, & fatuus. Omnipotens est Deus, homo ipsa debilitas. Omnium thesaurorum reconditorium est Deus, solâ vivit mendicitate homo, heu mendicissimus. Quæ igitur familiaritas Deum hominémque copulabit? Atqui Hebræus Psaltes ex hominum numero Dei amicos designans: *Nimis*, ait, *honorificati sunt amici tui Deus.* Ecquinam, ô Regum optime, sunt hi amici? Ille verò affirmatiùs hoc asserens, & horum amicorum esse innumerabiles pronuntians: *Dinumerabo eos*, inquit, *& super arenam multiplicabuntur.* Quinam isti tandem? Ad hanc quæstionem ipse Dei filius respondens: *Iam non dicam vos servos*, inquit, *quia servus nescit quid faciat dominus ejus: vos autem dixi amicos.* Quos illos, obsecro? nimirum eos, quos sub ipsâ concione, loquente manu commonstrans: *Ecce*, ait, *mater mea, & fratres mei* (utique & amici) *Quicunque enim fecerit voluntatem Patris mei, qui in cælis est: ipse meus frater, & soror, & mater est.* Si hac unâ conditione non difficili servatâ possumus esse fratres Dei & sorores, quomodo non amici?

Amicitia non potest esse inter eos, inter quos est magna distantia.

Psal. 138. vers. 17.

Ibid. v. 18.

Ioan. cap. 15. vers. 15.

Matth. c. 12. v. 48. 49. & 50.

Quocirca qui in omnibus vult quod Deus vult, jam in amicitiam divinam transiit, jam cum hoc amico suo sapiens, jam dives & immortalis, jam æternus, jam Deus est. Tanti vænit, & non pluris amicitia divina. Qui idem in omnibus vult quod Deus, jam Dei amicus, jam pæne Deus est.

Narrat Joannes Taulerus, piissimus ille concionator, ut eum maximi viri nominant, fuisse hominem, qui maximis votis desideraverat doceri, quoties & quâ præparatione animi epulum cæleste adeundum esset. Huic à Domino, ut Taulerus loquitur, responsum est hoc pacto: *Qui non habet quod suum est, & qui appetit quod suum non est, & cui satis placent quæ à me fiunt, is me, quando volet, percipere poterit.* Hæc hominis Resignati verissima effigies est: hic enim non habet quod suum est. Ea dicimus nostra, quæ nobis charissima. Hinc voces illæ, Hic meus cibus, hoc canticum meum, hoc pratum meum, hæc mea voluptas. Prima Resignationis pars est, hæc sua habere nolle. Altera, quod suum non est appetere. Hem, quid minùs nostrum est, quàm sui ipsius odium, & quotidiana mors detetiorum affectuum! Hæc tamen homo Resignatus appetit. Pars Resignationis tertia est, omnia quæ Deus vel permittit, vel immittit, rectissima, optima, sanctissima censere. Huic homini placent omnia quæ à Deo fiunt, læta, tristia, prospera, adversa, & tam ea quæ sibi, quàm quæ aliis eveniunt, velut è manu Dei accipit, animo ad divinam voluntatem semper erecto.

Robert. Bellarmin. de Scriptoribus Ecclesiast. ad ann. 1350. Taulerus Institt. c. 38. initio, mihi pag. 71.

Tres resignationis partes.

§. VII.

ANte Hierosolymæi templi structuram, Tabernaculum eum Arcâ vicem illius subibat. In Arcâ Mosis tabulæ ac scipio, & in aureo cratere manna servabatur. Voluntas Virginis beatissimæ velut Arca fuit divinæ Voluntatis. Hic tota lex servabatur vigilantissimè. Nam *in lege Domini voluntas ejus, & in lege ejus meditata est die ac nocte.* De Virgine hac dixerim: *Iota unum aut unus apex non præterit à lege, donec omnia fierent.* Minima, maxima mandata servavit exactissimè: nullo unquam vel levissimo peccato afflata Virgo, tota erat in Dei voluntate.

Voluntas B. Virginis fuit arca divinæ voluntatis. Psal. 1. v. 2. Matth. c. 5. vers. 18.

Ab hac Matre Virgine non minimo profectu didicit suæ cum divinâ Voluntate conformationem mater alia. Fuit superiori ævo Lucineri nobilis Matrona, quæ filium (Paulus is audiebat) Romam miserat instituendum. In studiis adolescens processerat, nec mediocrem sui spem concitârat. Intereâ domi desponsa ei nobilis virgo cum dote amplissimâ viginti millium aureorum. Hanc altera tanta pecunia sequebatur lege hæreditatis. Videbantur familiæ muninenta, si futurum prospice-res, præclarè constituta. Hæc erant consilia mortalium, hæc vota magnarum cogitationum. Mors media intervenit, & turbavit omnia.

Anno 1582.

Ferendus erat nuntius ad miseram matrem, jam filio orbatam. Ne autem graviore ictu prosterneretur, vel etiam ut solatorem magis præsentem haberet, fuscepit hanc provinciam Collegii Rector. Hunc ubi vidit mulier, præsagio malorum divinavit quod erat. Et quanquam dolore perculsa, antequam quidquam audiret, precibus effusis ante imaginem Crucifixi, muliebrem animum firmat. Surgit deinde, & accepto tristi nuntio nihil immutata, iterum procumbit in genua, præsentium oculos eo majore afficiens misericordiâ, quò fuit animo fortior. Tum presso mœrore aut victo: Pater, inquit, (referam ipsius verba) nihil ad aures poterat gravius accidere. Sed quoniam depositum suum repetit Deus, ita me ad ejus voluntatem conformo, ut si commodaret iterum, ejus voluntatem antelatura sim cupiditati

cupiditati meæ. Neque hoc ostentationi datum, aut solus verborum color fuit. Nam postridie cum totâ familiâ, gratiis Deo actis, ad sacrum epulum in templo se stitit.

Hoc est resignatum esse, & totis brachiis divinam Voluntatem in luctu etiam maximo amplecti. Sed hujus rei specimen longè recentius subjungo.

Studio silemus nomina.

Jussus est Princeps omni agro suo, totóque Principatu unà cum conjuge atque liberis abire, & bona sua omnia cedere alteri. Fulmen horribile, & forsan improvisum. Sed animus sibi præsens excepit hoc admirando robore: Siquidem Dux ille jam pronuntiatus exul non tergiversari, non excusare multa, non sortem deplorare, non ad aliud tribunal provocare, sed hoc unum dicere: *Libentissimè. Nam meæ omnia illius sunt, qui jam iis decedere me jubet.* Dixit, & fecit. Nil promptius, nil cordatius homine Resignato.

Animus verâ Resignatione imbutus, inter cæli terræque ruinas stat impavidus. Satis ei fulcri est, Voluntas Dei. Hinc beata Catharina Genuensis unicum illud optimæ ac religiosissimæ vitæ fundamentum habuit, *Fiat Voluntas tua.*

In vitâ illius.

ACTIONES RESIGNATIONIS.

1. Actio Resignationis.

1. Nullus Astrologorum tam accuratè stellas numerat, tam attentè cælum observat, atque homo Resignatus divinam Providentiam considerat. Hanc ille in rebus omnibus mirabilissimè refulgentem obtutu assiduo adorat. Et hoc est præcipuè, quod verè Resignatum efficit, perpetua divinæ Providentiæ in rebus omnibus tam publicis quàm privatis, tam suis quàm alienis observatio. Divinam Providentiam ubique agnoscere, est Deo semper fidere; qui Deo nunquam non fidit, divinæ Voluntati non ægrè sese subjicit, & omnia Deo tribuit, omnia cum Deo transigit, Deo adscribit omnia, vel volenti, vel certè permittenti.

Secunda.

2. Homo Resignatus multò quàm persuasissimus est, omnia, quæcunque fiunt (solo peccato excepto) fieri nutu & voluntate Dei. Hic idem homo securitate suavi certissimus est, omnia quæ sibi Deus immittit, quantumcunque acerba, in suum nihilominus emolumentum cessura. Hinc ipse sibi hæc polliceri audet: Nihil tibi potest contingere, quod nociturum sit: fide Deo, & omnis hominum iniquitas tibi serviet, tibique proderit quamplurimùm.

Tertia.

3. Homo Resignatus non satagit, non æstuat, non sævit, non angitur, non furit, non turbat, nec turbatur quocunque rerum eventu, sed eodem semper ac placido tenore animi progreditur, oculos suos in Dei Providentiâ, voluntatem suam in Dei Voluntate fixam habet. Quidquid evenit, Dei Voluntate scit evenire, idque in suum, & omnium eorum bonum, qui diligùt Deum. Homo Resignatus ita se in divinæ Voluntatis manu composuit, ut si terra rueret, si cælum deflagraret, ille imperturbatus diceret: Ita Deo visum est: Sic placuit Deo. Potens est Deus & aliam terram, & aliud cælum condere. Sed quia sunt qui calamitosis rerum eventibus turbantur, fremunt, indignantur, furunt, his Resignatus liberè concionatur: Quid faetis insani? Voluntas Dei errare non potest, non potest falli, nec fallere. Hæc ab æterno & prævisa & decreta sunt: Hæc Deus permittit, vel ut puniat nos, vel ut castiget, vel ut exerceat nos. Improbos punit, lapsos castigat, bonos exercet.

Quarta.

4. Homo Resignatus brevem sed suavem hanc cantionem assiduè cantitat: Domine Jesv, fiat Voluntas tua. Parum ei est hoc carmen centies uno die repetere: millies, bis millies vel uno die, toto animo, nec sine gaudio cantat: Domine Jesv, fiat Voluntas tua. Quotidianis his exercitiis eò sua viter homo Resignatus pervenit, ut seriò ac verè affirmet: Nil prorsus est in orbe hoc inferiore, quod me valde delectet. Unicum meum gaudium est, in omnibus Voluntati divinæ obsequi. Tolle divinam Voluntatem, & cetera omnia tribus obolis vendiderim.

5. Homo Resignatus seipsum sæpius velut in umbrâ Quies. exercet ad palum hoc modo: Quid faceres, qui te gereres, si quod tibi charissimum est, Deus auferret? Si hæc tibi commoda, si hanc tibi pecuniam eriperet: Dicerem: Fiat Voluntas tua. Si liberis & conjuge te orbaret? Dicerem: Jure repetisti mutuum, qui dedisti; fiat Voluntas tua. Si ereptis opibus ad saccum & mendicitatem te detruderet? Non aliud quàm priùs possem dicere. Si omnibus te honoribus spoliatum, ludibrio exponeret omnium? Acerbum hoc & insuave pulmentum, sed & divinam Voluntatem inspergerem pto saccaro. Quòd si Deus variis te morbis dies noctésque torqueret, idque viginti, triginta, & pluribus annis, quid tu ad hæc? Hoc unum respondere haberem: Domine Jesv, fiat Voluntas tua. Tu figulus es, ego vasculum in manu tuâ. Figuli est scire, quamdiu olla clibano duranda. Ita Resignatus animum multiplici Resignatione præmunit in omnia adversa.

6. Homo Resignatus suam devotionem, quam di- Sexta. vinæ Voluntati assiduè approbat, statis de die temporibus renovat. Etenim præterquam quòd assiduè per diem suum illud, Fiat Voluntas tua, animo versat, nihilominus manè, metidie, vesperi, horis deinde singulis, jam solenni formulâ precatur: Domine Jesv, fiat Voluntas tua. Et simul se, suáque omnia divinæ Voluntati ac Providentiæ impensissimè commendat: certus, nec in tempore, nec in æternitate se deserendum à Deo, nisi prior ipse deserat Deum. Hinc semper lætanti animo canit: *Dominus regit me, & nihil mihi deerit.* *Psal. 22.*

7. Quandocunque homo Resignatus novi mœro- Septima. ris causam advertit, mox ad divinam Voluntatem, ad tutissimum suum asylum sese recipit. Verbi gratiâ, fames, sitis, æstus, frigus cruciant, cibus insultus obtruditur, ipse immeritò reprehenditur, petenti aliquid negatur, labor odiosissimus imperatur, à quibusdam despicitur, & irridetur, iniquè accusatur, pecunia illi aut fama eripitur, ab æmulis exagitatur, à doloribus corripitur, homo ei amicissimus subtrahitur, &c. Mille talia sunt, quæ in singulos dies expectanda. Ubi horum quid homo sentit resignatus, mox ante Deum velut præsentem sese abjicit cum his dictis: An non ego, mi Deus, aut Domine Jesv, an non ego me decies millies, vicies millies & ampliùs sanctissimæ Voluntati tuæ obtuli? quid jam tergiverser aut resistam? Nam quod ego modò patior, hoc ab æterno decrevisti (certus sum) ut illud hoc modo, hoc tempore, hoc loco, ab his hominibus paterer, prout illud nunc patior. Fiat ergo in me Voluntas Domini mei: Ecce adsum, ad omnia, quæ Dei Voluntas ab æterno in me statuit, perferenda paratus. Sit nomen Domini benedictum.

CAPVT VII.

Rosa Candida, seu, Sacræ Communionis devotio.

§. I.

IN Arcâ quam Mosi Deus construendam dictaverat, quod paulò antè diximus, tabulæ legis & bacculus Mosis, simúlque manna recondebatur. Matrem Domini cælestem Arcam rectissimè nominavimus: hîc legis tabulæ, hîc virga thaumaturga, hîc manna.

De legibus ritè servatis, gloriatus Princeps Hebræus: *Hæc omnia*, inquit, *custodivi à juventute meâ.* Humanâ conditione hîc Virgo longè sublimior affirmare potuit: Hæc omnia custodivi ab utero, imò & in utero matris meæ. En tabulas Mosis religiosissimè custoditas: en arctissimam divinæ humanæque voluntatis concordiam. Sed neque

Exod. 25. vers. 21.

Luc. 1. vers. 28. Iam enim perfecta fuit.

8. Virgo communioni sacræ fuit devotissima.

neque manna defuit in cælesti hac Arcâ. Erat Virgo sub illud Christianæ disciplinæ initium devotissima Communioni sacræ. Hoc nobis niveum manna, hoc Rosa candida repræsentat. Sunt, qui quærant: Quænam è septem Ecclesiæ Sacramentis à Domini Matre sint adhibita. Brevissimè respondemus.

Eutymius tit. 3. Joan. à Christo Baptizatam effert: Sermone Apostolorum terrenos prorsus, ait, quid Christus Virgini Matrem & Petrii baptizaverit. Anonimus par. 4. tit. 15.

Primò, Baptismate abluta est: non ut primæva labes in eâ extingueretur, quam nunquam habuit, sed quia fons iste ad alia Sacramenta velut ostium est, & omnem Christianum populum insignit. Deinde Confirmationis Sacramentum die Pentecostes accepit in Apostolorum societate. Tertiò, Pœnitentiæ Sacramento non eguit, quæ omni peccatorum labe caruit. Utrùm in eâ Pœnitentiæ virtus fuerit, eruditi disputant. Sunt, qui affirment fuisse, non quidem dolorem de commissis propriis, sed detestationem de alienis peccatis, cum stabili decreto nunquam peccandi. Ejus animi est divus Antoninus. Quartò, cùm Josepho nupsit, nondum lex nova fuit, quæ Matrimonium Sacramentis annumeravit. Quintò, Virginem sub vitæ finem sacro oleo unctam ajunt, cùm in gratiæ augmentum, tum nobis in exemplum. Sextò, sanctissimam Eucharistiam percepit, ut dicto Domini pareret: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Joan. cap. 6. vers. 53.

De primis illis Christianorum floribus testatur Lucas: *Quotidie perdurantes unanimiter in templo, & frangentes circa domos panem*. Si Christianorum ceteri in sacrâ Communione frequentandâ tam assidui, tam quotidiani, ergo etiam Virgo beatissima quotidie sacra mysteria obivit, corpore filii sui refecta, quem præ ceteris omnibus ardebat. Quin imò ipse Christus Dominus hoc suum cæleste ferculum sumpsit. Quod prisci Patres clarissimè docent. Basilii verba sunt: *Benedixit, sanctificavit, ac gustavit*. Disertè Chrysostomus: *Ipse quoque bibit ex eo*, inquit, *ne auditis verbis illius dicerent: Quid ergo sanguinem bibimus?* Idem & Hieronymus affirmans: *Christus Dominus ipse*, ait, *convivа & convivium, ipse comedens, & qui comeditur.*

Act. cap. 2. vers. 46.

Basil. in Anaphorâ. Chrysost. hom. 3. in Matth. Hieron. q. 2. ad Hedib.

An ipso die cenæ ultimæ Virgo beatissima sacratissimam Eucharistiam sumpserit, non vanè quærunt eruditi. Sumpsisse, complures asserunt. Metaphrastes modum explicat. In eâdem prorsus domo, ait, in quâ cum discipulis Christus accubuit, in conclavi tamen diverso, Mater Christi eas feminas, quæ filio ministraverant, excepit. His ad edendum Paschatis Agnum collectis Christus Dominus sanctissimam Eucharistiam per Petrum misit. Sic eis, inquit Metaphrastes, gratiam referens pro ministerio. Opinio probabilis; cui accedunt Didacus Vega, Sebastianus Barradius, Joannes Walterius. Ita Mater Domini (si fides illis testibus) ita etiam sanctissimum illud gynæceum, etiam pridie Dominici funeris, Dominico corpore refectum est.

Metaphrast. mss. de vitâ Deiparæ apud Surium die 15. Augusti. Didacus de la Vega in cant. Quadrag. Fer. 6. hebdomadis Majoris cont. 1. mihi pag. 568. Barrad. tom. 4. lib. 1. c. 17. fine. Walterius de triplici cunâ cap. 11. med.

Beata Mechtildis, cælesti hoc epulum accessura, Virginem Matrem quinquies verbis Angeli salutare solita est. Quo quidem more hoc egit, ut suavissimam memoriam revocaret primò Numinis Virgineo utero conclusi, & unâ Dei notitiam petiit. Deinde sanctissimi infantis è præsepi in brachia suscepti; hîc sibi Humilitatem petiit. Tertiò recordata est, quomodo æterna Mater singulis momentis, dum vixit, augmentum gratiæ recepetit; hîc sibi veram cum divinâ Voluntate conformitatem petiit. Quartò, quâ devotione Virgo cælestis sanctissimum corpus filii susceperit; petiitque sibi gratum animum. Quintò, obitum Virginis consideravit, petiitque felicem vitæ clausulam, & ardentes in sacrâ Communione affectus.

Exercitium non minùs utile ac pium quàm breve. Gregorius VII. Pontifex ad eandem beatam Mechtildem pro beneficiis in Ecclesiam collatis litteras dedit, iis hoc institutionis inserens: *Inter cetera arma*, inquit,

Gregorius mss. 47. 150.

A *quæ tibi contra Mundi principem contuli, potissimum est, ut corpus Dominicum frequenter accipias, & ut certâ fiduciâ matri Domini te committas.*

§. II.

Reliquiis.

Ex Sacris lipsanis beatissimæ Virginis plurima nume-rantur. Cumprimis domus quam habitavit, vestes quas gestavit: sic vela, cingulum, vitta, lecticula; sic & pronubus & sponsalitius annulus, qui Perusiæ religiosissimè asservatur. In ejus rei testimonium liber editus anno Christiano M. DC. XXVI. Hic liber aliud sibi non sumpsit dicere, quàm illum unum Virginis pronubum annulum. His annumeranda pars quædam supellectilis, uti sunt sellula, colus rotata, cereus, fascia, oleum, feretrum, velamina sepulchralia; imò etiam virginei lactis & capillorum. Quibus hæc locis asserventur, docet accuratè Ferreoli Locrii Maria Augusta.

Locrius de his reliquiis Mariæ Augustæ lib. 5. cap. 21. 22. & seqq.

B Si quis autem operosiùs sciscitetur, quâ regione, quâ civitate, primariæ Virginis reliquiæ serventur, hunc ego ad proximum templum censeo ducendum, eique Dominicum corpus sanctuario, clausum monstrâdum cum dicto: En primarias reliquias à beatissimâ Virgine acceptas; pretiosiores non habet hic orbis noster. Non annulum, non effigiem, non epistolium, aut solum aliquod vestimentum memoriæ reliquit Christus; seipsum, corpus, sanguinémque suum pignori Servator tradidit. O pretiosum, & ô carum pignus! Quanti est inter amantes libellum, vel annulum, vel chirotheculas, vel pictam tabellam amori accendendo relinquere? Ardentior hic amor est: dedit, quo nec plus, nec majus, aut pretiosius dare potuit.

Hîc, suaserim, omissis verbis, animo & cogitationibus indagemus: Quo sensu fuerit Virgo beatissima, quibus lætitiis incesserit, quantis desideriis æstuârit, quibus affectibus arserit, cùm illum ipsum filium suum, quem brachiis gestârat, non jam brachiis, sed ore susciperet, & (quod inauditum amoris inventum) viscera demitteret. Hîc, ut dicebam, vix verbis locus est, cogitationibus est: hæc eloqui non possumus, possumus cogitare, imò debemus, si quidem placeat imitari.

Obstupescendum sanè & nimis quàm tremendum est, Dei filium, hominis esse cibum. Movit, tremuitque terra, mortuum Domini corpus susceptura: non tremat Christianus susceptorus vivum? Matthæus: *Terra mota est*, inquit, *& petræ scissæ sunt, & monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt*. Ingentibus fissuris rupes sese aperuerunt, non tam dolore Dominicæ mortis, quàm cupiditate mortui corporis in se recipiendi. Patuerunt tumuli non tam ut redivivis cadaveribus egressum darent, quàm ut Dominicum corpus invitarent ad ingressum. Nos homines, tametsi jam pæne in lapides obduruerimus, nihilominus par esset dissilire ac rumpi, ut sanctissimo corpori, ut tanto hospiti daretur locus. Spirabant saxa pietatem, & inhiabant cibum tam pretiosum: quid homines faciant, quos ab Orco revocavit, quos ad cælum reduxit Dei Filius hominem indutus, & propter homines in cruce extinctus? Evigilet hîc pietas, exsurgat lætitia, vigeat pœnitentia, ardeat amandi suavitas, stringantur amplexus, optimorum affectuum impetus solvatur, sentiant lapides, & emolliantur hunc talem hospitem susceperi.

C

Matt. c. 27. v. 51. & 52.

D

* Christus ex Oliveto in cælum rediturus pedum vestigia sic saxo impressit, ut ea tot jam sæculis durârint, hodiéque peregrinorum oculis conspicua. Licet saxeum sit pectus nostrum, quî fit tamen, cùm illud toties Dominum Jesvm susciperit, non ejus impressa sibi vestigia tenaciùs retineat? Heu quàm citò friget noster amor, quàm facilè pietas omnis evanescit, quàm leviter meliores affectus dilabuntur? Hîc saxum indicat, ut humana

* *Vide S. Hieronym. de locis Hebraicis ex Actibus Apostolorum. Illustriss. Principis Nicol. Christoph. Radzivilii Hodœporicum pag. 78. & 102. qui ipse spectavit ante annos non adeò multos.*

mana mens vestigia Domini, & imitationem Christi altissimè impressam sibi non dimittat.

§. III.

Isaiæ cap. 6. v. 5. 6. 7. HEbræus vates Isaias ostento cælesti recreatus: *Regem Dominum exercituum*, inquit, *vidi oculis meis. Et volavit ad me unus de Seraphim, & in manu ejus calculus, quem forcipe tulerat de altari. Et tetigit os meum, & dixit: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur.* Si priscis Patribus fides, ignitus iste calculus, Verbum æternum carne velatum, Christum Dominum panis formâ intectum nobis repræsentat. Super prodigio hoc cælesti tria potissimùm capita exactiùs consideranda. Primum est: E summo Angelorum ordine missus est Seraphim. Alterum: E prunis igneum tulit calculum. Tertium: Non nudâ manu, sed forcipe exceptum attulit.

Cyrillo, Damasceno, Procopio, Gazæo. Prodigii tria capita:

1. Seraphicus legatus.

Primum hîc: Seraphicus è cælo legatus mittitur, qui vivum carbonem labris imponat, & urgeat, ut recipiatur quod allatum est. Hæc plurimorum desidia est; sacra mysteria non obeunt, nisi pæne vi adigantur, ad cenam hanc magnam non veniunt, nisi sæpius vocentur. Polycharmus civis Athenienſis, Plutarcho teste, orator bonus, nec ignarus tractandæ Reipublicæ, cùm vitæ actæ rationem redderet, pro concione sic dixit: Præter alia, viri Athenienses, nunquam vocatus ad cenam ultimus veni. Hoc enim videtur admodum populare: sicut contrà eos, quos tardè venientes convivæ ceteri præstolari coguntur, insuaves & imperiosos judicant, molestéque ferunt. Satis est ad cenam, ad convivium semel vocatum esse; superbam facit contumaciam, sæpius vocari, neque tamen se sistere vocanti. Cælestis convivii structor, seu, Modimperator Christus humanissimè vocat, amantissimè invitat, cenam suavissimè commendat, quia *jam parata sunt omnia*. At convivarum plurimi aut tardè veniunt, aut omnino non veniunt.

Plutarch. l. 8. Sympos. cen. qu. 6. initio.

Luc. cap. 14. vers. 17.

Prov. cap. 1. vers. 24. Luc. cap. 14. vers. 24. Esther cap. 1. vers. 12.

Quibus olim æquissimè respondebit: *Vocavi, & renuistis: Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, gustabit cenam meam.* Vocabatur olim ad Assueri conjugis mensam Regina Vasthi, *quæ renuit, & ad Regis imperium venire contempsit.* Non impunè hoc feceris, ô mulier superba, & contemptrix! Reginam exuere cogêris, & inter ancillas stare. Diadema tuum portabit alia, te dignior. Idem animæ cuicunque cælestem hanc cenam negligenti opprobrandum: O cæca & misera, ô tùm negligens! Cælum perdis, antequam acquiras: Vocaris, & renuis. Variè vocat Deus ad cenam hanc magnam. Et primò quidem oraculis divinis, voluminibus sacris, libellis piis, exhortationibus spiritum excitantibus. 2. Vocat sanctioribus aliorum exemplis. 3. Occasione commodâ, quam subministrat. 4. Ærumnis subinde & calamitatibus huc impellit. 5. Instinctu cælesti. 6. Nonnunquam periculosis morbis *compellit intrare*. 7. Nonnullos trahit imminentis æternitatis formido. 8. Quosdam sanctissimæ Eucharistiæ admirandi affectus evocant. Plurimos impellit desiderium Deo placendi. Ejusmodi Deus vocatores mittit, qui convocent ad epulum cæleste. Hoc nobis Angelus repræsentat, qui adest candentem calculum ingesturus ori. Sed ipsum jam calculum consideremus, quod erat alterum cælestis ostenti caput.

Variè ad cæleste epulum à Deo vocamur.

2. Igneus calculus, in quo duo spectanda.

Duo sunt in hoc calculo spectanda, ignis, & carbo: neque enim hæ naturæ miscentur. Candidum Eucharistiæ velamen divinam & humanam naturam tegit: utrique ignis conjunctus est, amor ardentissimus. Id Joannes Domini oculus edisserens: *Cùm dilexisset suos*, inquit, *usque in finem dilexit eos*, sive in finem amoris, interprete Chrysostomo. Cælestis sponsa gratulatur sibi, & ait: *Botrus Cypri dilectus meus mihi*. Agathius Hebraicè & Græcè doctus hæc verba substituit. Racemus camphoræ dilectus meus mihi. Camphora genus est arboris

Joan. cap. 13. vers. 1.

Cant. cap. 1. vers. 14.

A aromaticæ, quæ vites æmulatur, fértque botros non mulcùm uvis absimiles. Et quod admirandum, hic camphoræ partus, hic talis botrus, si ignem conceperit, ei ardet pertinaciâ, ut in aquam missus, non tantùm non extinguatur, sed incendium suum sic nutriat, ac si mero natet oleo.

Eu Christum Dominum, ipsissimum Camphoræ botrum in ipsis aquis vivacissimè ardentem. Quacunque divinissimum hoc mysterium spectemus, meros meros amores cernimus: amoris ignes hîc spirare, sive tempus, sive locum, sive donum hoc, sive eum qui donavit, cogitemus. Paulus hoc è cælo arcanum commendaturus: *Ego enim accepi à Domino*, inquit, *quod & tradidi vobis: quoniam Dominus IESVS, in quâ nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens fregit & dixit. Accipite & manducate, hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem*. Si placuit Christo mysterium tam tremendum, donum tam pretiosum omnibus pòst B sæculis commendare, an non convenientissimum fuisset, id die solenniori, quo in rupe Thaboris cum sole fulsit, vel quo redivivus ad vitam, vel quo glorioſus in cælum rediit? Cur convivium lætissimum die celebrat tam luctuoso? quocunque id die fecisset, amoris semper maximi fuisset. At verò id eâ nocte aggredi, quâ Iscariotes proditionem aperiebat, quâ Domino fel & acetum coquebatur, quâ crux & flagra parabantur, hoc amoris longè quàm maximi fuit. Eo nimirum vespere cælestem hunc cibum nobis tribuit, quo sævissimis hostibus tradebatur ad flagella, ad spinas, ad clavos, ad probra infinita, ad mortem turpissimam. Obstupescendum. Cùm lupi jam dentes acuerent in agnum brevi lacerandum, agnus vitale pabulum subministrat lupis. Nam *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. O amorum amor! ô flammas Deo dignas! ô incendium nullis aquis sopiendum! Verissimè, ô sponsa, botrus camphoræ dilectus tuus tibi, qui in aquis tot dolorum, tot injuriarum, tam C acerbæ mortis vivacissimè ardebat. *Aquæ multæ non potuerunt extinguere charitatem, nec flumina obruerunt illam.* Hæc caussa Paulo dicendi: *Charitas Christi urget nos*. Non solùm excitat, non allicit solùm, sed pectus velut calculus ignitus adurit & penetrat.

Joan. cap. 13. vers. 1.

Cant. cap. 1. vers. 13.

Cant. cap. 8. vers. 7.

2. Cor. cap. 5. vers. 14.

Plenus admirationis David: *Panem Angelorum manducavit homo*, ait, *cibaria misit eis in abundantia*. Quem defectum querimur, cùm sic abundemus? Quomodo has dapes nauseamus, cùm Panis sit Angelorum? Incredibilis prorsus amor Davidis fuerit in Jonatham, cujus filio Miphiboſetho adolescenti claudo benevolentissimè pollicitus David: *Restituam tibi omnes agros Saul, & tu comedes panem in mensâ meâ semper. Qui adorans eum, dixit: Quis ego sum servus tuus, quoniam respexisti super canem mortuum similem mei?* Ingens hic affectus regis in hominem membris pæne omnibus captum: sed major fuit Christi in nos debiles ac mancos. Heu canes mortui sumus, & tamen regiæ mensæ admovemur, quotiescunque ipsi vo- D lumus; ignitum calculum ab Angelo accipimus ad nostrum libitum.

Psal. 77. vers. 25.

Psal. 40. vers. 10.

2. Reg. cap. 9. vers. 7. 8.

§. IV.

SEd tertium caput hîc considerandum est, forceps, à quâ calculus ignitus ab Angelo delatus. Ignis imperio plenus, majestatem suam omnibus vult esse terrori, nec tangi se patitur, manibus non velatis. Hinc & Angelus forcipe utitur deferendo calculo, quem è prunis excerpserat. Quo sanè docemur, quantâ hîc reverentiâ opus, cùm Eucharistia ignitus iste calculus vel sumendus, vel etiam adorandus proponitur. Columen ac decus Ecclesiæ aurei oris, Ecclesiastes Chrysostomus, Angelos ad hoc sacrificium venerabundos adhistere affirmans: *Non cogitas*, inquit, *ipsum hic invisibiliter adesse Dominum, qui unuscujusque motum metitur, & conscientiam intuetur? Non cogitas, quòd Angeli huic stupendæ adsistunt mensæ, cùmque reverentiâ hanc circumvallant?* Ubi enim Christus

mihi p.1215. Et tom. 2. in 2.14. Matth. hom. 50 fine. Cæsar. hom. 30.

Christus est, ibi Angeli sunt, ibi cælum, ibi lux hæc sola- A ri luce fulgentior.

Cæsarius Arelatensis Antistes: *Quemadmodum viator, ait, è pellucido, illimi, ac planè crystallino rivulo non bibet, nisi se priùs ad illum inclinet, ita fons omnis gratiæ labra non humectabit nisi viatoris sese ad hunc fontem inclinantis.*

Florimidus Remiid. l. 6. de rebus hareses. 5. nu. 3. Subinde sæpe communicavit, quod & aliis semper fecit.

Henricus VIII. Rex Angliæ post vitam non sine flagitiis exactam, in fatali tamen lecto erga divinam Eucharistiam reverentissimum se præstitit. Nam cùm rem divinam fieri jussisset, sub eâ Domini corpus in viaticum sumpturus è sellâ surrexit, ut genibus humi defixis hoc mysterium adoraret. Hîc adstantium unus suggessit, posse regiam majestatem valetudine præsertim tam imbecilli sedentem corpore divino refici. Hîc rex grandi spiritu. Si me penitus, inquit, in terram abjicerem, aut infra terram, ne sic quidem huic regum Regi satis exhiberem honoris, qui omnia mihi dedit, repeturus omnia. Ita Catholico instructus viatico migravit è vitâ.

Cur corpus Christi sit adorandum.

Præclarè dixit Athanasius: Corpus hoc propterea B Dei, annuntiatum per Angelos, formatum à Spiritu sancto. Quantum obsecro Magnatum vel solùm vestimentis reverentiæ habetur? quinam sunt ii domini, quorum vestibus tantum honoris defertur? Homines. Quid sericæ illorum vestes sunt? Vermium textura. Sed nunquid hîc Christi pallium, aut tunica, aut linteum, quo in cenâ præcinctus proponitur, spectandum? An non ipsissimum hîc Christi corpus, quod pro nobis tra-

Chrys. to. 5. hom. 60. ad pp. Antioch.

ditum, flagellatum, in crucem elatum? Chrysostomus plurimorum piam curiositatem retundens: *Quot nunc dicunt, ait, vellem ipsius formam aspicere, figuram, vestimenta, calceamenta. Ecce eum vides, ipsum tangis, ipsum manducas. Et tu quidem vestimenta cupis videre: ipse verò tibi concedit non tantùm videre, verùm & manducare, & tangere, & intra te sumere. Igitur accedat nemo cum nauseâ, nemo resolutus, omnes accensi, omnes ferventes & excitati.*

Curtius l. 8. hist. cap. 9. fin.

Persæ regis sui sellam tam eximio cultu venerantur, ut in eâ quemquam alium sedere capitale sit. Hinc illud Alexandri regium dictum. Sedebat Alexander, & admoto igne refovebat artus. Fortè gregarius miles ægrè incedens & frigore pæne enectus, ut qui vix arma & seipsum sustentaret, ad castra tamen pervenit. Eo viso rex è sellâ suâ quamprimùm exilivit, torpentémque militem, & vix compotem mentis, demptis armis in suâ sede jussit considere. Ille diu nec ubi requiesceret, nec à quo esset exceptus, agnovit. Tandem recepto calore vitali, ut regiam sedem, regémque vidit, territus surrexit. Quem intuens Alexander: Ecquid intelligis miles, inquit, quantò meliore sorte quàm Persæ, sub rege vivatis? Illis enim in sellâ regis consedisse, capitale foret, tibi saluti fuit.

Sed quantò nos, ô superi! meliore conditione sumus quàm miles iste, quantò sub Rege vivimus benigniore? Non sellam tantùm regiam occupamus; ipsius Regis D gremio amantissimè fovemur. Rex nobis seipsum donat; Rex nobis est omnia. *Heu mihi,*

Chrysost. hom. 60. ad pp. Antioch.

succlamat Chrysostomus, *quot ad salutem nobis sunt viæ? Nobis corpus suum communicavit, nos corpus suum effecit, & horum nos mihil à malis avertit. Quænam igitur erit nobis excusatio, cùm talibus pasti talia peccemus; cùm lupi facti Agnum comedentes, cùm tanquam oves refecti more leonum diripiamus?* Hoc non est calculum ignitum forcipe, sed nudâ & irreverenti manu diripere.

Iis qui sordidâ & minimè nuptiali veste hanc cenam accedunt, decentissimè, Cypriani sensu, ad collum appenderetur molare saxum, ut sic in altum pelagus antè abriperentur, quàm illotâ conscientiâ ignem tangerent tam purum.

De noxis præteritis

Neque verò satis est, de noxis præteritis dolere, nisi firmissimum animi decretum fiat, futuras cavere. Baali simul & Christo, Pudicitiæ ac Veneri eâdem arâ litare non possumus: ignes nimis diversi, diversa nimiùm sunt sacrificia; aut hæc aut illa ejuremus necesse est. Rex Ozias thuribulum & prunas tractare voluit ausu temerario, sed ab offenso Numine in præmium retulit lepram. Non tangat hunc panem nisi purus à noxis. Nam *quicunque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini.*

dolere, & futuras cavere communicaturo necessarium.

1. Cor. c. 11. vers. 27.

Chrysost. tom. 2. in c. 6. Ioannis hom. 45. fine, pag. 186.

Insignissimè hîc Chrysostomus hortatur, &: *Qui hujus, inquit, sanguinis sunt participes, cum Angelis & Archangelis, & superis Virtutibus commorantur: ipsam regiam Christi stolam induti, spiritalibus armis muniti. Sed nihil dixi, imò ipsum induti sunt regem. Sed sicut magnum est & admirabile, ita si purè accesseris, ad salutem accessisti; sin pravâ conscientiâ, ad pœnam & supplicium.* Qui enim manducat & bibit in- *1. Cor. c. 11.* dignè, judicium sibi manducat & bibit. *Nam si qui regiam purpuram coinquinant, haud secùs, quàm qui scindunt, puniuntur: quid mirum si, qui immundâ conscientiâ Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod, qui eum clavis cruci affixerunt? Vide quàm formidandam pœnam his minetur Paulus. Irritam quis faciens legem Mosi, sine ullâ miseratione duobus vel tribus testibus moritur: quantò magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcaverit, & sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est? Consideremus igitur rem nostram, cùm tantis fruamur bonis, & cùm turpe aliquod animum subit, cùm irâ vel re, vel verbis rapimur, quid mereamur, quem spiritum acceperimus, nobiscum reputemus, & irrationabiles nostros cohibeamus affectus. Hæc cogitatio nostra sit: Quousque rebus præsentibus incumbemus? Quousque nullam saluti nostræ curam adhibebimus? Intelligamus, quot in nos beneficia contulit Christus.*

vers. 29.

§. V.

HEbræa anus Noëmi suasura nurui Ruthæ, ut ad Boozi pedes se applicaret: *Lavare, inquit, & ungere, & induere cultioribus vestimentis.*

Ruth cap. 3. vers. 3.

Nunquid ad Christi pedes nos abjicimur ut servi? C Ad cenam vocamur, ut convivæ charissimi. Ruthæ dictum est affabili liberalitate: *Si sitieris, vade ad sarcinulas, & bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.* Invitat & Christus non ad messorum pultes, aut ad refrigerans in messe acetum, sed ad delicias Angelorum, ad corpus & sanguinem suum sumendum, quibus nimirum familia cælestis pascitur. Huc propera, si esurieris; huc, si sitieris, festina. Est qui sitim non dissimulet, & dicat: O Domine, immensùm ego sitio, sed aurum, sed voluptates, sed honores.

Ibid. cap. 2. vers. 9.

Tu verò ad sarcinulas vade, ad Dominicum cibum potúmque propera, & honores hîc, & voluptates, & auri conditorem, & omnia hîc reperies; modò vas adferas vacuum & purum.

Sed eidem Ruthæ dicitur: *Quando hora vescendi fuerit, veni huc, & comede panem.* Uti horam prandii & cenæ attendimus, sic dies Communionis sacræ observemus. Cui non gelu triplex circa pectus est, ita seipsum sæpius D alloquatur: En iterum Dominicus, en iterum festus dies est: vocaris, tempus prandii, hora cenæ te monet, vocaris: Vade, & comede panem. Non negligamus has horas, ô Christiani, horas saluti faventissimas. Quisque jam caveat, ne morituro sibi dicatur, quod Plinius II. avunculo otiosè ambulanti dixit: *Potcras has horas non perdere.* Nos ipsi nunc nobis occinamus: En horam cenæ, en Dominicum, en festum diem; potes hunc sine sacræ synaxeos cibo transmittere? Ergo ne perde hunc diem, hanc optatissimam horam; veni & comede panem. Præscripto tempore matutino colligendum fuit manna, aut à sole liquefiebat. Colligamus cæleste manna, dum licet. Fugit hora, & sol æternitatis jam premit.

Ibid. v. 14.

Tertiò dictum est Ruthæ: *Et intinge buccellam tuam in aceto.* Cælestis hic panis ita sumendus est, ut ei aliquid addatur illius aceti, quod Christo porrectum in cruce. Acetum cibo condimentum, comedenti refrigeratio

Ibidem.

est; hinc illud messoribus olim usitatum. Panis cælestis nunquam accipiendus, quin aliqua de Christi cruciatibus meditatio addatur. Christus Dominus in suprema cenâ id se velle, testatus expressissimè: *Quotiescumque, ait, hæc feceritis, in mei memoriam facietis.* Agnus olim comedendus erat *cum lactucis agrestibus.* Amaror Dominicæ mortis in hoc epulo suavissimo gustandus.

Exod. c. 12. vers. 8.

Hæc omnia eò dicta, ut calculum illum ignitum, sanctissimam Eucharistiam excipiamus forcipe, hoc est, reverentiâ quantâ possumus maximâ. Hoc faciunt Angeli, quantò magis homines vermiculi? Væ homini, qui manibus profanis & impuris tam grande contrectat mysterium. Variis ad hoc miraculis erudimur. Unum è millibus idque testatissimæ fidei huc sisto.

Anno millesimo quadringentesimo trigesimo tertio Philippus Burgundiæ Dux sacrosanctam Hostiam Divionensi sacello misit, quam ab Eugenio IV. summo Pontifice impetravit, atque ejus rei litteras testes in hunc sensum accepit: Dono mittimus Hostiam à Judæo pluribus locis gladio confossam, & multo sanguine conspersam, in sacrario nostro hactenus reconditam. Hoc autem volumus, jubemus, ut eam in templo, alióve celebri loco, honore illo ac reverentiâ reponas futuris pòst sæculis venerandam prout majestas tanti Sacramenti desiderat.

Duo hîc miranda, primum est: Illud hominis flagitium. Judæus Hostiam sacram toties repetito vulnere, támque confuso appetiit, ut certus iniri numerus non possit, distinctè plures quindecim majoribus ictibus cernuntur. Alterum: Extat Divione epistola Regis Galliarum Ludovici XI. data Blesis die 21. Aprilis ad Decanum & Clericos sacri Divionensis sacelli. Hoc scripto Rex testatur, se gravissimo morbo laborantem, sanitati ex integro restitutum, quamprimùm Divionensem Hostiam animo veneratus, Eucharistiam sumpsisset. In ejus rei fidem, & gratam beneficii memoriam, mittere se illam ipsam auream coronam, quam Rhemis in solenni inauguratione accepisset, sanctissimæ Hostiæ offerendam. Oblata est, hodiéque annuâ & publicâ supplicatione illa ipsa regis corona sanctissimum Sacramentum inumbrans visitur.

Iacobus Gualterius in tabulis suis chronographicis, mihi p. 719.

In oculis est hic ipse Dominus, *Ignis verè ardens & consumens*; suam quisque coronam, & quidquid inter charisma habet, huc submittat, addat insuper & animam suam, præcipuè voluntatem flecti recusantem. Christus Dominus amantissimè nobis pro nobis dat corpus, dat sanguinem, dat animam, dat & divinitatem. Jus priscæ legis fuerat: dentem pro dente, oculum pro oculo, &c. Hoc jure Christus exigat corpus pro corpore, sanguinem pro sanguine, animam pro animâ: quid porrò dabimus pro divinitate? Hîc nihil nec proprii, nec alieni suppetit.

Thales è priscis sapientibus, Mandraytum Prienensem nova quædam & subtilia de cælo, de sole, ac sideribus docuit. Hic doctori suo quantum vellet pecuniæ obtulit. At verò Thales: Non aliud, inquit, peto præmium, quàm ut Thaletem non celes auctorem, cùm horum injicietur mentio. Christus Dominus, si liceat ima summis conferre, pro cælesti hoc dono, pro corpore & sanguine suo, pro animâ & divinitate, non aliud quàm sui memoriam petiit: *Quotiescunque hæc feceritis, in mei memoriam facite.*

Deus invenit quâ ratione Deus fieret homo, & quâ ratione Deus-homo fieret cibus homini.

Duo quædam Sapientia æterna invenit, quæ non dico hominum nullus, sed nec ullus Angelorum, non tantùm non invenire, sed nec inventa satis intelligere potest. Invenit Deus, quâ ratione Deus fieret homo: sed & hoc invenit, quâ ratione Deus-homo fieret cibus homini. Inventio utraque prô nimium obstupescenda! *Quis audivit unquam tale, aut quis vidit huic simile?* proclamat Isaias. Quibus igitur obsequiis hanc inventionem remunerabimur? Si animo grato fateamur hoc ipsum: *Deus invenit, Deus est auctor.* Illud interim caveamus, ne admirandum hoc inventum, ne divinum hunc cibum, nudis, ut dixi, aut impuris manibus tangamus.

Isaiæ c. 66. vers. 8.

§. VI.

Alte vociferatur Paulus: *Probet autem seipsum homo, & sic de Pane illo edat.* Præparatione hîc opus est, eáque accuratâ. Hebræus Rex David ædificaturus templum: *Opus grande est, inquit, neque enim homini præparatur habitatio, sed Deo. Ego autem totis viribus meis præparavi impensas domûs Dei mei.* Quid obsecro impensarum huc contulit? Summatim dixero. Præter ferri ac cedrorum, præter & gemmarum immensam, incredibilem copiam, auro præsenti dedit 274551666. hoc est, duo millia sepringentos quadraginta quinque milliones Hispanicorum ducatorum, insuper unum & quinquaginta millia sexcentos sexaginta sex ejusdem monetæ. Idque è divinis litteris constat. Verè aurea & prorsus gemmea fuit Davidis præparatio ad templum struendum. At nihilominus hoc optimi regis affectui exiguum erat: *Totis, ait, viribus meis præparavi impensas.* Censebat enim eum Dominum, cui domus ædificanda, his omnibus longè dignissimum. Quibus ergo viribus, quibus studiis præparanda domus illa, quæ non Arcam, sed ipsum Arcæ Dominum est receptura? *Probet* igitur *seipsum homo.*

Gratia per hoc Sacramentum largienda respondet præparationi: ubi major & exactior præparatio, ibi amplior gratia. Non aliter quàm sicut is è fonte publico plus aufert aquæ, qui vas adfert capacius. Ita hîc omnino. Quisquis enim plus stipis expendit, plus charitatis & humilitatis hîc exerit, plus gratiæ recipit, non tantùm ex opere operato, ut Theologi loquuntur, sed etiam ex opere operantis. Cera mollior faciliùs signum recipit, aridius lignum citiùs ignem concipit, animus ad hunc cibum præparatior, plus gratiæ accipit. De Agno Paschatis lex prisca præcepit: *Non comedetis ex eo crudum quid, nec coctum aquâ, sed assum tantùm igni. In Eucharistiâ,* inquit Gregorius, *crudum agnum edunt, qui Dei præsentiam non satis expendunt.* Probet igitur seipsum homo.

Et quantæ, obsecro, in rebus sæpe vilissimis præparationes fiunt? Narrat Plutarchus, inter Sybaritas moris fuisse, ut eorum feminæ toto antè anno ad sacrificium aut convivium invitarentur, quò eis liceret, per id temporis spatium, vestem & omnem muliebrem mundum exactiùs parare, itáque ornatiores seu sacra, seu cenam adirent. Difficile hoc foret creditu, sed sacræ paginæ confirmant. Reges Persarum nullam admittebant feminam, nisi priùs per annum excultam. Hinc virgines Assuero regi sistendæ *sex mensibus oleo ungebantur myrtino, & aliis sex, quibusdam pigmentis & aromatibus utebantur.* Hæc humanis fiebant oculis; quid fieri par erit divinis? Et nónne Hebræos adolescentes Nabuchodonosori repræsentandos elegerunt eos, *in quibus nulla esset macula, decoros formâ, & eruditos omni sapientiâ, cautos scientiâ, & doctos disciplinâ, & qui possent stare in palatio regis?* Et nos repræsentandi Christo nil præmittamus studii? Absint saltem maculæ, quas animus sciens volens retinet. Adsit sapientia, quâ profanum cibum ab hoc cælesti distinguere sciamus. Et quia hîc nutrimur, ut convivium cæleste semper accumbamus, discendum est idioma cæli, gratiarum actio. Usitatissima cælo lingua est, assiduam habere gratiam. *Probet* igitur *seipsum homo, & sic de pane illo edat.*

Pericles Philosophus, ut Ammianus memorat, cùm longè cultior, quàm aliàs soleret, ad nuptias veniret, interrogatus est, quid hoc faceret contra morem, tam nitidâ veste? In gratiam sponsi, respondit, ut pulcher ad pulchrum veniam. Si quæratur è Christiano, quid noxas tam sollicitus expungat, in egentes stipem conferat, jejunia ineat, precationes fundat; optimè respondebit, Ut pulcher ad pulchrum veniam: ipsa pulchritudo Christus est, nec impuros aut fœdos amare potest.

Lupus

Lupus, ut fertur, cùm sævâ urgetur fame, nec tamen vivam reperit, quam optat, prædam, terram vorat: nihilominus si paullò pòst carnes acquirat, terram revomit, & cibo locum facit delicatiori. Qui totos dies, hebdomades totas rem terræ tractat, & negotiis invigilat, vix fieri potest, ut non aliquid terræ glutiat; sed terram necesse est revomat, cùm Agnus in cibum datur. Animus à fallacissimis mundi nugis, imò etiam ab honestis alioqui negotiis abstrahendus est. Probet seipsum homo, & sic de pane illo edat.

§. VII.

Suidas mihi pag. 418.

IVstinianus Imperator, quod Suidas testatur, in palatio suo non sine regio sumptu aureum triclinium condidit. Si ullus uspiam triclinio tam nobili ac pretioso dignus est, hic certè cælestis cibus eo dignissimus est. Ubi autem plus casti amoris, plus veri auri est. Quisquis è Christianis hunc panem recipit, fit vivum Christi ferculum: quod si aureum & gemmis distinctum non sit, saltem non ferreum, non plumbeum, sed argenteum sit. Cor hominis plumbeum est, quod rebus perituris miserè affixum; cor ferreum est, quod prioris vitæ vitiis induruit; cor argenteum est, quod puræ in omnibus sinceræque intentionis est.

Diversissimus est animantium cibus, aëre pascitur chamæleon, igne salamandra, veneno aranea, larido felis, carduo asinus, furfure porcus, muribus milvus, fœno taurus, avenâ equus, melle ursus, ovibus lupus, mari falso cetus, serpens terrâ, castor & lutra lignis; sic & animantia cetera diverso gaudent pabulo, omnia tamen buccellam mortis plurimùm horrent, quam sæpe primo deprehendunt morsu. Hominis cibus est agnellus tenerrimus in cruce assatus; ne autem sub hoc tam delicato pastu buccella Judæ, mortisve bolus delitescat, *probet seipsum homo, & sic de pane illo edat.*

Apud Longobardos veteres moris fuit, ut regis filius non priùs paternam mensam accumberet, quàm in bello alteri regi serviisset: Optima ad divinam Christi mensam præparatio est, virtutem suam militiæ probâsse. Neque enim nescire possumus hominis vitam esse militiam, in quâ pulcherrimum victoriæ genus est vincere seipsum. Ad hoc sese animet, qui hoc convivium frequentat, dicátque sibi ipsi: Hodie summi Regis conviva es, & ut spero, post octiduum, aut post dies quatuordecim vel mensem idem hoc convivium inibis, interea temporis ærumnæ ac tentationes diversæ te incusabunt, sed videamus quem interea te militem geras, quomodo ærumnas sis toleraturus, tentationes superaturus, quò dignior huc venias conviva. Proba igitur teipsum, & sic de pane illo ede.

Iob 7. v. 1.

Sed objicis: Quis tandem dignus hoc convivio? Promptissimè respondemus: Mortalium nemo, si quidem convivii spectemus dignitatem. Neque nos hîc Leuthericum Senonensem Archiepiscopum imitamur. Oderat quosdam hic Antistes, eósque in ipsâ Communione sacrosanctâ terruerat hoc modo. Recepti olim moris fuerat, dum corpus Dominicum porrigeretur, dicere: Corpus Domini nostri JESV Christi sit tibi salus animæ & corporis. Leuthericus autem, omissâ hac loquendi formulâ, eos, quos territos volebat, sic alloquebatur: *Si dignus es, accipe.* Ob hoc à Roberto Rege Galliarum epistolâ severiore non immeritò reprehensus est. Quis enim tam terræ conscientiæ, aut tam robustæ inverecundiæ, ut dicere ausit: *Dignus sum; accipio.* Igitur conviva huc accessurus, hoc unum duntaxat unicè caveat, ne os vinum ardens aut allium oboleat. Hoc ajo: Modò nullus ad priores noxas affectus in animo resideat. Sunt enim qui ore satis aperto vulnera conscientiæ detegant, nec eorum quidquam, quæ memoria vel scheda suggerit, subticeant, nihilominus latentissimas aluut cogitationes, quibus prioris vitæ sordes non penitus displiceant, latet etiamnum ad eas affectus: commissa piacula exponere volunt, ea deinceps penitus cavere non statuunt, aut certè non firmiter statuunt. Hoc, ajunt intra se, & istud penitus cavere, has delicias meas omnino deserere non est animus, nec possum. Faciamus interim quod lex & tempus exigit. En os impurum, quod ardentis vini aut fœtor allii contaminat. Hîc quantis possum viribus vociferor: *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Sincerissimè statuat ea omnia & singula, quibus Deum graviùs læsit, totâ mente, omnique curâ cavere.

Seu Leuthericus. Baronius tom. 11. ad annũ 1004. num. 3.

Vinũ sublimatum.

Huc sanè plurimùm facit crebrior Communio, & animosior sui abnegatio. Primum optima plerumque præparatio est. Multa pejùs facimus, quia rariùs facimus. Multi malè orant, quia rarissimè orant: multi in iis, in quibus maximè deberent, vincere se nequeunt, quia nimis rarò se vincunt. Ita prorsus multi se malè præparant ad synaxin, quia nimis infrequenter convivium hoc celebrant.

1. Præparationis optimę caput: Crebrior communio.

Ecclesiastes ille longè religiosissimus hanc tradens præceptionem, Quisquis, ait, securè accedere cupit, non multùm curet quid sentiat, sed quid velit & intendat. Affectum & voluntatem suam ad Deum ex toto corde convertat, omnibus illis quæ Deo displicent, cum humili voluntatis suæ in Dei voluntatem resignatione valefaciat ex ipso fundo. Sanè qui ejusmodi est, nunquam Dominici corporis sacramentum accipit, quin singularem & magnam reportet gratiam, & quò sæpius accedit, eò plus inde gratiæ adipiscitur. Addit dignum observatu: Imò posset hic, ait, tantâ semel cum devotione ac desiderio, talique intentione accedere, ut si ad infimum Angelorum ordinem prædestinatus foret, ad secundum, imò etiam ad octavum vel nonum chorum proveheretur. Unde si duo æquè perfecti, æquè sancti, in omni vitâ sint, quorum tamen alter frequentiùs altero sacramentum Dominici corporis dignè percipiat, ob hoc ipsum velut fulgentissimus sol præ illo altero perenniter fulgebit, singularique & admirabili unione Deo copulabitur.

Ioan. Taulerus in sacris Institut. cap. 38. mihi p. 73. & seq.

§. VIII.

ALterum præparationis optimæ caput est, generosior sui abnegatio. Cùm Rex Syriæ Benadadus Samariam premeret obsidione arctissimâ, ingens in urbe fames eò grassabatur, ut quarta pars cabi, seu quadrans stercoris columbini quinque argenteis, seu, duobus florenis & decem baciis; caput asini argenteis octoginta, seu, quadraginta duobus florenis & decem baciis venderetur. Cúmque Hebræus Rex Joram obiret mœnia, mulier ad eum succlamans: *Salva me*, inquit, *Domine mi Rex.* Cui Rex, *Salvet te Dominus*, inquit, ego non possum. *Quid* enim *vis?* Hîc mulier caussam suam exponens: Inter me, inquit, & vicinam meam ita convenit, ut suum utraque det filium coquendum & epulandum. Ego filium meum fide optimâ dedi, coximus illum & comedimus. At illa nunc filium suum abscondit, & frangit fidem.

2. Generosior sui abnegatio. *4. Reg. c. 6. vers. 25. & seqq.*

Non absimili modo injuriarum nos agit cælestis Pater, qui omnes cælestis epuli convivas inclamat: En ego dedi filium meum, & comedistis illum; da & tu, ô homo, & tu, & tu quoque filium tuum, date vos omnes & singuli filios vestros. Vos verò malâ fide absconditis illos. Hæc æterni Patris in nos querela est.

Quisnam, obsecro, hic filius noster? Aspicite, digitum intendo. Suus cuique filius est, quidquid illi charissimum est. Explico. Est, qui unicè delectetur auro: hominis istius filius aurum est. Est, qui formosum hominem plus æquo amet, & depereat: est, qui epularum lautitiis & vino; est, qui titulis & honore plurimùm afficiatur: sunt, qui picturâ, alii qui Musicâ præcipuè oblectentur: illi pictorum miracula, huic Musicam tolle, & ambobus

Suus cuique filius est, quidquid illi charissimum est;

ambobus sustulisti filium. Sunt qui chartarum lusu, sunt qui equis & amplo famulitio, sunt qui venatione & canibus insanè gaudeant: extendat quis paullulùm manum suam, & tangat hos homines: eripiat illi formosum hominem, huic suas epulas, jam utrique suum eripuit filium; subtrahat illi honorem, isti lusum, huic venationem, gravius dolebunt, quàm si mortuos lugerent filios. Nimis acerbum est illis hæc talia Dei causâ deserere: sic abscondunt filios suos. Filium suum liberalissimè dedit Deus, & non abscondit illum: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*; daret autem eâ lege, ne quisquam nostrûm negaret suum. Hîc Abrahami simus, & Isaacum animosâ dexterâ mactemus. Deo. Clamat Dominus: *Nisi quis renuntiaverit omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Christus relinquere omnia suasit; renuntiare omnibus jussit. Ita saltem parati simus, id, quod charissimum est, offerre Deo. Hîc clamat Paulus: *Probet autem seipsum homo.* Profectò, nemo melius seipsum probaverit, num amet Deum, quàm si exploret, paratusne sit rem etiam charissimam Dei causâ deserere; præcipuè si illud, quod tam charum est, simul etiam sit noxium. Hîc omni modo laborandum, ne quis filium suum malignè abscondat. Vide, mi Christiane, hoc aut hoc aut istud tibi vitium inhæret, amor ille lascivus & improbus velut filius animo tuo agglutinatus est: hîc vir esto, & jugula hunc filium tuum, ut tibi Deus per Eucharistiam det suum.

Ioan. cap. 3. vers. 16.

Deo non negandus.

Luc. cap. 14. vers. 33.

ACTIONES COMMVNIONIS SACRÆ.

1. Actio communionis sacræ.

1. Ante omnia requiritur hîc bona & sincera *intentio*. Sunt, qui panem Angelorum crebrò percipiant, nihilominus peccatis immersi vivant, nec vitam impuram corrigere, sed eam hoc velamine tegere conentur. Hi se non probant, nec corpus Domini dijudicant. Apage hos Judæ fratres ab hac mensâ. Nec etiam bona intentio est, convivium hoc frequentare ob majorem in rebus caducis prosperitatem, vel ob suaviores affectus & dulces animi sensus, vel ob solam consuetudinem, vel ne ceteris negligentior habearis, vel quia hoc imperatur. Hæc talia pravæ intentionis sunt. Optima hîc est intentio, *intimè conjungi Christo.*

Secunda.

2. Veræ in sacram Communionem devotionis est, apud animum suum discernere, octavo quoque die, minimùm semel singulis mensibus hanc mensam accumbere. Ultra mensem differre, animi semet negligentis & frigidi signum est. Omnibus autem æqualem hîc legem figere difficile est. Quapropter hac in re Confessarii judicio standum, qui ordinis, statûs, ætatis habitâ ratione non difficulter judicabit, quid optimum factu. Augustinus hac in re suasor optimus: *Omnibus*, inquit, *Dominicis diebus communicandum suadeo & hortor.* Semel iterumque (non tamen sæpius) intra hebdomadem ab homine profano cæleste hoc convivium iniri potest, si festi dies invitent.

Augustin. to. 3. l. de dogmatibus Eccles. l. 3. Alii tamen auctori hic liber tribuitur.

Tertia.

3. Sacerdotibus ea vitæ ratio instituenda, ut quotidie possint rem divinam peragere. Rarius sacris operari, aut pejoris vitæ aut culpandæ negligentiæ plerumque indicium, rarissimè sanctitatis signum est. Patresfamilias, & quibus herilis potestas est, famulos suos ceteròsque domesticos cùm verbis tum exemplo urgeant ad piam sæpius communicandi consuetudinem, ut saltem quot mensibus id fiat. Possunt etiam in familiam eâ lege admittere, ut singulis mensibus sacrosancta mysteria percipiant, si quidem velint domesticum morem non negligere. Sciendum namque dominis est, tantò servos fideliores futuros sibi, quantò fideliores fuerint Deo.

Quarta.

4. Veræ in Communionem sacram devotionis est, quotidie spirituali ritu Angelorum panem accipere. Animo desidera cælesti hoc pane refici, & jam refectus es. Hîc solatium grande suggerens Taulerus: *Spiritualiter potest quis*, inquit, *ubicunque sit, sanus & infirmus, vel millenis vicibus in die aut sæpius etiam, tantâ cum fiducia ac devotione, tam sitienti animo ipsum suscipere, ut præ cunctis hominibus divinâ gratiâ copiosius ditetur.*

Tauler. in sacris instit. cap. 38.

Quinta.

5. Sacræ Communioni verè devotus intra hebdomadem seipsum sic alloquitur: Ante biduum aut triduum Christum hospitem suscepisti, & jam iterum tam incautus, tam petulans, tam effusus, tam lascivus es? Hi mores huic hospiti probari non possunt. Vel de futuro agens: Post biduum, ait ipse sibi, aut triduum Christum regem in domum tuam introduces, nec aliter te præparas? Proba teipsum & præpara, ne sumpturus pharmacum, reperias venenum; ne comesturus escam vitæ, glutias bolum mortis. Cave de te dixerit Aggæus: *Comedistis & non estis satiati; bibistis & non estis inebriati. Cave ne mercedem quam congregas, in sæculum mittas pertusum.*

Aggæus vers. 6.

Sexta.

6. Sacræ Communioni verè devotus in ipso ad aram accessu quàm fieri potest compositissimus est, vestè ad munditiem & honestatem factâ, oculis modestè dejectis, manibus decorè junctis, genibus reverenter submissis, cogitationibus ad pietatem collectis, linguâ & ore quieto, corde solo loquente. Hoc si non observant, qui ornatu insolentiore nimiùm compti velut ad choreas, aut profanissimum convivium accedunt; qui oculis emissitiis, manibus ac moribus incompositis, cogitationibus vagis ad magnam hanc cenam irruunt, nec cogitant, se in sui judicis conspectu stare.

Septima.

7. Circa summum hoc mysterium fides sæpius exercenda, ita quidem ut convivium hoc aditurus dicat animo: Credo hîc sub candido orbiculo, imò sub miculâ minimâ veritissimè corpus & sanguinem, animum & divinitatem Christi esse abditam. Non hîc sensus, neque argutatrix ratio audienda, sed fides. Hoc fidei mysterium est. Hoc Isaias vociferatur: *Si non crediderit, non permanebitis.* Crede, crede, & intelliges. Nec enim stans in terrâ, manu continges cælum; nec pelagus immensum transfundes in scrobiculum; nec palpitantes oculos in flagrantissimum defiges solem. Crede veritati apertissimè affirmanti: * *Hoc est corpus meum.* Et: *Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vitâ.*

*Isaiæ 7. vers. 9. * Matth. 26. vers. 26. Marci 14. Luc. 22. Ioannis 6. vers. 52. Octavo*

8. Quisquis hîc conviva non ingratus esse cogitat, sine Humilitatis & Charitatis veste non accedat. Humilitas ubique necessaria, hîc maximè. Præclarissimè hîc monet Augustinus: *Qui foris tumescit, intus tabescit. Qui ante Deum se projicit, à Deo erigitur: qui adversus Deum se erigit, à Deo projicitur.* Die ergo cum Chananæa: Ita est, Domine, canis sum; micas desidero. Die cum Centurione: *Non sum dignus, ut intres sub tectum meum.* Quantò humilior, tantò capacior, tantò plenior. Colles repellunt aquam, implentur valles. Nimirum altus est Deus; erigis te? recedit à te: humilias te? accedit ad te. Ante omnia hîc opus Humilitate, cui tamen Charitas jungenda. Tibi dictum puta: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris, quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus ante altare, & vade prius reconciliari fratri tuo.* Alienatio & aversio à quocunque homine vel minima priùs tollenda, quàm mensa hæc accedenda. Vade ergo priùs reconciliari fratri tuo. Humilitas & Charitas hîc gratissimum te facient convivam.

Aug. tract. 26. in Ioan. post. Matth. 5. vers. 23.

Nona.

9. Cùm hospes Christus Dominus susceptus est, non mox è templo abeundum, non statim profanus labor resumendus, sed nec statim precationes linguâ recitandæ. Cor loquatur, lingua sileat. Tunc amantissima cum Christo instituenda colloquia, tunc opportunum est, defectus suos deplorare, miserias & ærumnas suas omnes novo hospiti exponere, auxilium ad agenda & perferenda omnia implorare. Tracta, mi Christiane, cum Domino tuo familiarissimè omnia negotia tua, velut cum amicorum tuorum optimo: præcipuè verò divinæ Voluntati te quàm plenissimè totum committe. Hîc ipsa te opportunitas monet. Quapropter dic animo: Duc me, ô Domine, quò ipse vis per læta & tristia: jumentum

mentum sum apud te; tu domûs istius sis Dominus: A tibi claves trado, tu impera.

Decima. 10. Ad hoc epulum digniùs frequentandum non tantùm lætales, sed etiam minores noxæ studiosissimè cavendæ. Quisque suam interroget conscientiam, & illa non muta defectus plurimos accusabit. Quales sunt in multis negligentia, in plurimis vana gloria, in omnibus pæne impatientia; arrogantia ob vires, formam, genus, scientiam, officium, &c. Auri fames nimia, nimiæ curæ in rebus fluxis, vigilans sui amor, molestiarum & crucis horror, odium & invidia, scieras non laudanda; in cibo, potu, somno, risu, colloquiis intemperantia, sensuum exteriorum libertas, libidinis licentia, actionum confusio: non silebit denique conscientia, se ratissimè inspici, vix unquam audiri, nullam sui curam haberi.

Hîc ii, obsecro, divinam iram metuant, qui convivium quidem cæleste non omnino negligunt, vitiorum tamen nihil corrigunt. Hîc ebrietati, hîc libidini, hîc vitio alteri, cui assuevit, pertinaciter inhæret: hodie Chri- B sto, eras iterum Baali ac diabolo sacrificat. Hîc Augustinus intorquens fulmen: *Habentem*, inquit, *voluntatem adhuc peccandi gravari magis dico Eucharistiæ perceptione quam purificari.* Probet igitur seipsum homo.

Aug. to. 10. l. de Eccles. dogmaticis loc. cit. supra, mihi p. 383.

CAPVT VIII.

Rosa Coroneola, seu, Spes.

§. I.

Spes est corona, quâ Deus humanæ voluntati imponit.

ROsæ, quæ Autumnalis vel Coroneola dicitur, *Spem* rectè conferimus. Spes sanè corona est, quam Deus humanæ voluntati imponit, ut ea in cunctis actionibus erecta & hilaris nulli succumbat oneri. Spes lynceos habet oculos, imò lynceis longè acutiores, cælum omne pervidet, velut vitrum pellucidissimum.

Spes ita depingitur: Certa expectatio æternæ salutis, nata è bonorum operum conscientiâ, & intimo gustu C seusuque paternæ prorsus benignitatis in Deo. Hinc illud regis Hebræi solatium: *Speret Israël in Domino, quia apud Dominum misericordia, & copiosa apud eum redemptio.* Domini amor Joannes: *Si cor nostrum*, inquit, *non reprehenderit nos, fiduciam habemus apud Deum.* Fides in intellectu, Spes sedem in voluntate habet. Fides intuetur etiam quod aversamur, inferos & alterius orbis supplicia: Spes eò solùm respicit, quò omnium vota eunt, ad Deum & ad beatitudinem, quam in dies expectat cum gaudio. Vox Apostoli est: *Spe gaudentes, in tribulationibus patientes.*

Psal. 129. vers. 7. *1. Joan. c. 3. v. 21.* Fiducia spes firma. *Rom. c. 12. vers. 12.*

Eleganter dixit Augustinus: *Spes est beatitudo vitæ mortalis.* Tolle spem, & nullum, dum vivimus, gustamus cælum. *Spes non confundit.* Et: *Beatus vir, qui sperat in Domino.* Chrysostomus lætanti animo dixit: *Quando Deus promittit, nulla promissionibus variatio adjungitur. Promissa Dei certiora sunt his quæ videntur, modò oculos Fidei habeamus.* Atqui hoc loco non de informi Spe loquimur. Al- D berto Magno *Spes sine merito, non est Spes, sed præsumptio.* Ideò hortatur regius vates: *Sacrificate sacrificium justitiæ, & sperate in Domino.* Qui sperat, & pravos mores non emendat, spem habet, sed qualis à Sapientiâ depingitur: *Spes impii tanquam lanugo, quæ à vento tollitur; tanquam spuma gracilis, quæ a procellâ dispergitur; & tanquam fumus, qui à vento diffusus est, & tanquam memoria hospitis unius diei pertransiens.* Qui metuit, ne quid sibi ad obtinendam beatitudinem desit, in Spem non delinquit. Spes & Dei gratiam, & hominis conatum spectat. Si cor nostrum non reprehenderit nos, Spem habemus. Nimirum suus cuique animus ex conscientiâ Spem præbet. Magnum Spei argumentum est, noxis omnibus viriliter sese opponere.

Rom. cap. 5. vers. 5. *Psal. 33. v. 9.* *Chrys. to. 1. hom. de habendâ curâ salutis proximi p. 475.* & seqq. *Albertus Magnus de virtutibus.* *Psal. 4. v. 6.* *Sap. cap. 5. vers. 15.*

B.V. Maria perfectam spē habuit.

Beatissima Virgo, quæ luculentam divinæ bonitatis notitiam, & summam misericordiæ divinæ experientiam habuit, & nunquam non purissimè vixit, quantam obsecro non solùm æternæ vitæ, sed & omnia, quæ rogaret, impetrandi Spem habuerit? nec nescire potuit se gratiâ plenam, & in gratiâ esse stabilitam. Hinc certa fuerat beatitudinis, quam Spe perfectâ expectabat. Ad hanc Virginem refert sanctus Antoninus ab Ecclesiastico dictum: *Ego Mater pulchræ dilectionis, timoris, agnitionis, & sanctæ Spei.* Nos quidem speramus, sed & simul trepidamus, *contemplantes ne quis desit gratiæ Dei.* Quod Paulus conceptis verbis urgens: *Cum metu*, inquit, *& tremore salutem vestram operamini.*

Eccli. c. 24. vers. 24. *Heb. cap. 12. vers. 15.* *Philip. c. 2. vers. 12.*

Virgo beatissima, quæ immensissimam Dei bonitatem penitissimè perspexit, Spem habuit excellentissimam, sed timore metúque liberam. Malè metuere non poterat, quæ de beatitudine secura erat.

Ab eâdem Virginis Spe ortum, quòd cum aliis feminis ad filii monumentum non ierit. Erat quidem Virgo in defunctos maximæ commiserationis, in filium summi amoris, cum ceteris tamen unctura non venit. Spes certa redivivi filii matrem domi continuit. Quid ungeret, quem vivum post horas non multas visura esset? Ita cruci adstitit, ad sepulchrum non rediit.

§. II.

In hac vitâ semper in infinitâ Dei misericordiâ sperâdum.

DVm nos in hac vitâ, velut in mari jactamur, speramus quidem ad beatitudinis portum inter procellas pervehendos. At subinde ingens emergit cetus, velut jam jam navigium mersurus. Hîc spes vigilet, hîc sese attollat cælo, dicátque sibi ipsa fidentissimè: Aderit Deus, & juvabit. Et quamvis conscientia nonnihil nos turber, clamétque: Non dignus es, ut juveris; tu tamen tuæ responde conscientiæ: Cum Dei justitiâ non contendam; sim dignus qui deserar, ego tamen usque & usque & usque in infinitâ Dei misericordiâ sperare non desinam, quam hominibus etiam perditissimis non subtrahit. Christi nitor non meis promeritis; in Christi sanguinem, velut in amoris flumen me præcipito. Hîc nemo periit, nisi qui servari noluit: Mors Domini Jesv me optimè sperare jubet. Et *etiamsi occiderit me, ego tamen in Domino sperabo.* Tametsi Deus mecum sic agat, ut desertus, rejectus, omni gratiâ excussus videar, ego tamen in Domino sperabo. *Si consistant adversum me castra, si exurgat adversum me prælium*, si totus in me unum ruat exercitus, ego tamen in Domino sperabo. Etsi proximus ire videar ergastulis inferorum, ego tamen in Domino sperabo. Hæc spes mea me non fallet; hæc denique in patriâ, quam anhelo, me sistet. Quidquid in re sit, spem mihi nullus eripiet. *In Deo speravi, non timebo quid faciat mihi homo. In te Domine speravi, non confundar in æternum.* Juvat spe vivere, juvat sic mori. *Quoniam tu Domine singulariter in Spe constituisti me.* Laboris est quidem expectare, sed dulcis est expectatio, quæ certam promittit beatitudinem.

Iob cap. 13. vers. 15. *Ps. 26. v. 3. & seq.* *Ps. 55. v. 12.* *Ps. 30. v. 1.* *Ps. 4. v. 10.*

Hoc Deo ingenium est. Solet is nonnunquam permittere, ut iis miseriarum fluctibus involvamur, unde Spes emergendi alluceat nulla: ubi sola mors & desperatio in oculis: si nihilominus homo Spem habeat positam in Domino Jesv, & illius sese sanctissimæ voluntati totum committat, indubiè tandem eluctabitur, & vel post mille naufragia enatabit salvus.

Manasses famosissimum scelus (scelestum dicere parum est) post tot annos inter flagitia exactos, Spe demum ac submissione & catenas rupit, & noxas delevit. Spes mulieris Chananææ imperterrita filiam cacodæmonis impetu subtraxit. Spes Magdalenæ liberalissimam noxarum omnium veniam impetravit. Ecclesiasticus proclamat. *Respicite filii nationes hominum, quia nullus speravit in Domino, & confusus est.* Verè bona Spes, quæ de vero bono ritè concepta est. Hanc qui habet, stringat, teneat, neque abire eam vel in ultimis sinat, & suas illi sorores, Fidem & Charitatem

Eccli. cap. 2. vers. 11.

jungat. Hæc vera Spes, dulcis, verax, felix eſt, quæque nec ſperantem fallit, neque confundit, ſed ad optimum provehit, animum interim ſperati boni anticipatione lætificat.

Spes vitæ æternę una omnium optima,

Non eſt major, non eſt pulchrior, non ſanctior ſpes quàm æternam ſperare vitam, modò ea non cæca ſit vel præceps. Sunt enim, qui ſemper malè agendo bonum ſperent, quo nihil eſt ſtultius. Qui vitam æternam ſperat, vitam, quam agit, corrigat: hac ad illam pergitur. Spes vitæ æternæ una omnium optima: & ſola Spes vera eſt, quæ & felicem facit, & jam facit. Eximiè, quod ſolet, Bernardus: *Vt quid enim*, inquit, *ſi hæc ſapimus, ut quid cunctamur abjicere omnino ſpes miſeras, vanas, inutiles, ſeductorias; & huic uni tam ſolidæ, tam perfectæ, tam beatæ Spei totâ devotione animi, toto fervore ſpiritûs inhærere?*

Bernard. in Pſal. 90. ſerm. 9. mihi pag. 537.

Mundus ſpe pleniſſimus eſt, ſed heu plerumque, quod Bernardus dixit, ſpes miſera, ſpes vana, inutilis, ſeductoria eſt. Adeòque Thales ſapienter cenſuit ſpe nihil eſſe communius: hanc enim etiam illi habent, qui aliud nihil habent. Et quia ſpes ſæpe fallaciſſima eſt, meritò eam ſomnium vigilantium appellavit Plato. Spes, quæ non æternam aſpirat vitam, volatica & fallaciis plena eſt.

Stob. ſerm. 109.

Quia ſpes quæ non aſpirat ad vitã æternã fallaciis plena eſt

Lipſius in Comment. Senec. cap. 8. de tranquillit. animi, mihi p. 158.

Cato Uticenſis, quod Plutarchus memorat, Antiochiam ivit, & vidit extra portam in utroque viæ margine, compoſitè ſtantes viros, juvenes, pueros, cum diſcrimine ætatum, in feſto omnes habitu & veſte: magiſtratus præterea candidatos, ſacerdotes etiam ipſos coronatos. Cato ſtomachari, & putare ſui honoris cauſsâ factum, & ſuccenſere iis, quos præmiſerat, tanquam indicâſſent. Itaque jam propior deſcendit vehiculo, & ſuos idem facere & pedibus ire juſſit; tanquam ſalutandus, & pompâ illâ deducendus. At ecce ſenex quidam, coronâ & virgâ inſignis (diſſignator is erat) ne ſalute quidem dictâ rogavit: Ubi Demetrium reliquiſſet: & quando venturus? Demetrius is erat Pompei libertus, & multum apud illum poterat, in quem omnes mortales tunc oculos habebant conjectos. Itaque hîc comites Catonis & indignari, & riſu emori. Cato nihil aliud prolocutus quàm: O miſeram civitatem!

Tales omnino ſunt plurimæ ſpes hominum, ridiculæ, inanes, temerariæ, ſtultæ falſæ; verbo, ſomnia vigilantium, quæ neſcio quid promittunt ut decipiant. Veriſſimè dixit Auguſtinus: *Nihil tam inimicum ſpei, quàm retrò reſpicere: id eſt in eis rebus, quæ præterlabuntur & tranſeunt Spem ponere: ſed in his quæ nondum datæ ſunt, ſed dandæ quandoque, quæ nunquam tranſibunt. Quando autem ſcatet tentationibus Mundus, velut pluvia Sodomæ ſulfurea, metuendum eſt exemplum uxoris Loth: Retro enim reſpexit, & ubi reſpexit, ibi remanſit. In ſalem converſa eſt, ut prudentes conderet exemplo. Apoſtolus Paulus de hac Spe ita loquitur:* Spe enim ſalvi facti ſumus. Spes autem, quæ videtur, non eſt Spes. Quod enim videt quis, quid ſperat? Si autem quod non videmus, ſperamus, per patientiam expectamus.

Aug. to. 10. ſerm. 29. in retrò reſpicere Matth. mihi pag. 44.

Gen. cap. 19. verſ. 26.

Rom. cap. 8. verſ. 24.

Valer. lib. 1. cap. 7.

Carthaginenſium Dux Amilcar, cùm obſideret Syracuſas, inter ſomnium vocem exaudiſſe credidit, nuntiantem futurum ut proximo die in eâ urbe cenaret. Lætus igitur perinde ac divinitus promiſsâ victoriâ, pugnæ paravit exercitum. In quo inter Siculos & Pœnos ortâ diſſenſione, caſtris ejus Syracuſani ſubitâ eruptione oppreſſis, ipſum intra mœnia ſua vinctum pertraxerunt. Ita magis Spe, quàm ſomno deceptus, cenavit Syracuſus captivus, non, ut animo præſumpſerat, victor.

En dormientis & vigilantis ſomnium Spem maguam, ſed falſam.

§. III.

E Romano exercitu quidam glorioſior miles apud Scipionem natu minorem ſcutum elegans & affabrè factum, & quod putabat telis impenetrabile, oſtentaverat. Cui Scipio, Tuus, inquit, clypeus, ô mi juvenis, A & firmus & venuſtus eſt, ſed virum Romanum decet non in lævâ, quæ clypeum, ſed in dextrâ, quæ gladium gerit, Spem habere poſitam. Cum Scipione dixero: Virum Chriſtianum decet non in lævâ rerum caducarum, ſed in dextrâ rerum immortalium & æternarum Spem collocare. Spes ceteræ pæne omnes & vaniſſimæ ſunt & fallaciſſimæ. Quid enim?

Bonam ſperas valetudinem? ergo in ſpe habes mortalitatis oblivionem, & vitiorum amicitiam. Prolixiorem ſperas vitam? ergo diuturnum ſperas carcerem, in quo multa feras, multa videas quæ nolis. Proſperos ſperas annorum exitus? ergo dolendi ac pudendi copioſam ſperas materiam. Peccandi expectas licentiam? Ah quàm infelix gaudium, & quàm longævam ſperas pœnitentiam! Ultionis ſperas occaſionem? Crede mihi, ô homo, tu ſperas quod alii timent, hoc eſt, tuum ipſius interitum. Divitiarum ſperas cumulum? O fatue! prægrandem ex lappis & tribulis ſperas ſarcinam. Sed honores forſan, dignitates & famam ſperas? Invidioſam ergo miſeriam, opulentam inopiam, pavidam ſuperbiam, pulverem & inanem auram, fumum & mendacem umbram ſperas. Honeſtas filio filiæve ſperas nuptias? Ut video nondum didiciſti, nec tuo nec alieno ſapere malo. Hoc ſcias; vix ulla res eſt, quæ tam crebrò támque graviter fallit, quàm hilares nuptiæ, quas ſæpiſſime triſtes ſine numero ſequuntur tragœdiæ. Sed forſan vetulæ jámque tuſſientis uxoris funus, & novæ nuptæ thalamum expectas? O miſer & inſane! attrito uno laqueo diſſolvi gaudes, ut novo & validiore vinciaris. Sed ſperas poſt mortem gloriam, & apud poſteros nomen, & amplam in funere laudationem? O ſpes mortalium inanes! Quid picta domus cæco? quid philomela profuerit ſurdo. Quid aura felix poſt naufragium, quid amplum ab ignotis teſtimonium te juverit? præſertim ſi crucieris ubi es, & lauderis ubi non es. O quanta pars mortalium vento paſcitur, & inſomnis gaudet! ô quàm multi mortalium inter ſpes opimas ad æternam ruunt penuriam, à gaudiis momento ad ſupplicia delati!

Heu vita quantas ſpes alis planè improbas! *Lamb. ro.*

Spes hominum fallaciſſimas ſub oculos ponit hæc mythologorum narratio. Bubulcus, ajunt, ſtabulum ingreſſus boves mirè lætos reperit; cauſſam igitur inſolentis lætitiæ ſciſcitatus eſt. Cui boves: Speramus, inquiunt, hunc diem in pinguiſſimis paſcuis abſque opere tranſigendum. Quis, obſecro, ait bubulcus, in Spem iſtam penitus inanem vos impulit? Reſpondent: Hoc ita futurum ſomniavimus. Ad quæ ſtatim bubulcus: Nolite quæſo, mei boves, nolite his ſomniis habere fidem, quæ mox fuiſſe falſiſſima deprehenderis. Ego reverà longè aliud ſomniavi, vos ſcilicet hodie araturos. At, ut noſtis, ſomnia hominum certiora, quàm brutorum eſſe conſueverunt.

Apologus ſpes hominum fallaciſſimas ſub oculis ponens.

Eruditè noſtros nobis mores objicit hic apologus. Quoties cum brutis animantibus prata pinguiſſima ſperamus; quoties opes, honores, voluptates ita ſomniamus, ut mox in robuſtam Spem convaleſcant ſomnia? Tandem Metelli fortunam ſperant plurimi, pauci obtinent: ſpes omnis ad aratrum paupertatis, vel ignominiæ, vel calamitatis pertrahitur jugulanda.

§. IV.

SAracenorum principi, cui Zizit nomen, Judæus magus annorum quadraginta dominatum pollicitus eſt auſus, ſi ſacras imagines è toto regno tolleret: ſuſtulit; ſed & ipſe princeps paullò pòſt repentinâ morte ſublatus eſt. O Spes hominum vaniſſimas! Chryſoſtomi ævo primaria femina maritum ſuum conſulem futurum ſperaverat. Verùm ſpes iſta deſtituit, maritus mortuus eſt, & conſulatus alteri datus eſt. Chryſoſtomus ſpe lapſam conſolaturus. Primùm fac tecum cogites, inquit, licet valde explorata eſſet hæc ſpes, attamen humanam

Sigebert. in Chron. anno 714. Goulart. in Greg. II.

ſpem

spem fuisse, quæ sæpe fallere solita sit; & multa hujusmodi in hac vitâ quotidie cernimus evenire, cùm ea, quæ valde sperantur, minimè exitum inveniant. *A manè usque ad vesperam immutabitur tempus.* Incerti & inexpectati rerum exitus sunt. Inter os & offam multa intervenire solent. Imò quod Augustinus dixit, *Nihil tam inimicum spei, quàm retro respicere: id est, in eis rebus, quæ præterlabuntur & transeunt, spem ponere.*

Eccli. c. 18. vers. 26.

Augustinus tom. 10. de Verb. Dom. ser. 29. c. 5.

Piscator, ut in fabulis est, piscículum reti traxerat. Piscículus homini persuasurus, ut in aquas remitteretur: Optime virorum, inquit, quid te animalculum juvet tam minutum? Quòd si me manu mitteres, è pisciculo piscis fierem, atque tunc & sagenam tuam & emptoris mensam ornarem. At piscator: Amplissimè, inquit, deliraveró, si incertissima certis præponam. Ut scias, spem ego tam vanam pretio non emo.

Terent. in Adelph. Act. 2. Scen. 2.

Sapienter: Atque hoc quivis de omni spe humanâ dixerit: Nec teruncio emerim spes istas omnes quantumcunque optimas: vanæ, falsæ, nullæ sunt. Spes una felicitatis æternæ oculata, firma, certa est. *Gaudium nostrum,* inquit Augustinus, *nondum est in re, sed jam in spe. Spes autem nostra tam certa est, quasi jam res perfecta sit. Cùm credimus, spes est in isto sæculo: cùm videbimus, res erit in futuro sæculo. Capitis præcessio, spes membrorum est.*

Augustin. to. 8. in Psal. 123. init. p. 595. Et tom. 10. serm. 6. de Ascensione Domini init. pag. 434.

Spem in re caducâ collocatam prisci sic depingebant. Arborem procerissimam ad fluminis marginem statuebant, quæ prona in flumen brachia expanderet, qualis plerumque ulmus est ad amnis ripam sita. In arboris vertice virguncula miserè hærebat, aureâ catenâ colligata. Hæc imminentem arboris ruinam, ex continuâ fluminis alluvione cernens, descensum ex arbore tam periculosâ omnibus viribus moliebatur, ne trunco radicitus subruto præceps in aquas raperetur; sed aurea vincula vel invitam retinebant. Hæc caducæ Spei pictura; interpretatio est ista. Homo Platoni arbor est: hæc ad tempus velut ad fluvium rapacissimum consita, in dies ruinæ vicinior inclinatur: puella in hac arbore, Spes est rebus humanis nixa; hæc suum ipsa casum utcunque prospicit, sed quia vinculis tenetur aureis, hoc est ingentibus promissis, libertatem, quam cupit, non obtinet. Hîc Hieremias vates proclamat: *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor ejus. Benedictus vir qui confidit in Domino, & erit Dominus fiducia ejus. Beatus* ergo *cujus Deus Iacob adjutor ejus, Spes ejus in Domino Deo ipsius.* Non Abrahami, non Isaaci, sed tantummodo Deum Jacob nominari mysterium est. Ingentis spei symbolum Jacob. Hic paternâ domo abiit solus, exul, egenus; vix opertus palliolo: illius & supellex & arma baculus fuit. Animum tamen bonum & spem omnem in Deo positam habuit. Nec frustra. Rediit Jacob in patriam grandi familiâ & opibus auctus maximis. O ergo *beatus, cujus Deus Iacob adjutor, & spes ejus in Domino Deo ipsius.* Hæc una spes multò exploratissima est.

Ier. c. 17. v. 5. & 7.

Ps. 145. v. 5.

Jacob spei symbolū.

§. V.

SPes una omnium bona, una omnium optima est spes vitæ æternæ. Spes ceteræ omnes vanitatis plurimum, subinde turpitudinis & mœroris non modicum habent. Ergo quod vates Venusinus monet:

Ne te semper inops agitet vexétque cupido;
Ne pavor & rerum mediocriter utilium Spes.

Horat. lib. 1. epist. 18. prope finem.

Beatus Zeno Veronæ præsul à rerum, ut dixi, mediocriter utilium spe, ad illam felicitatis æternæ spem veram gradatim ascendens: *Tolle spem,* inquit, *torpet humanitas tota. Tolle spem, artes virtutésque universæ cessabunt. Tolle spem, & interempta sunt omnia. Quid facit apud litteratorem puer, si litterarum non sperat fructus? Quid ratem profundo gurgiti nauta committit, si ei nunquam lucrum, nunquam portus desideratus occurrit? Quid miles, non dicam horridæ hiemis, aut torridæ æstatis injurias, sed seipsum contemnit, si gloriæ spem futuræ non gerit? Quid agricola semina spargit, si sudoris sui præmium non colligit messem? Quid Christianus credit in Christum, si promissum sibi ab eo perpetuæ felicitatis tempus non sperat esse venturum.*

Zeno serm. de Fide, Spe, Charitate. Sermones hujus Episcopi & Martyris Veronæ editi anno 1586.

In rebus humanis omnia spes futurorum agit; sine spe nil unquam arduum tentatur. Spe messis coluntur agri, spe vindemiæ sudatur in vineis, spe lucri navigantur maria, spe pacis geruntur bella, spe gratiæ frequentantur & teruntur aulæ. Dulcis est epistola, sed usque dum veniat ipse qui eam misit; necessarium chirographum, sed usque dum dissolvatur æs alienum: grati sunt flores, sed usque dum Autumnus proferat fructus; ægroto dum anima est, spes est; dum spirat, sperat. Exulem spes reditûs in patriam solatur. Damnatum ad crucem vota facere, & libertatem precari spes jubet. Civis Rhodius caveâ clausus alebatur velut bestia, præcisis naribus, truncatis auribus, totâ facie deformatâ. Huic amici suadebant, ut voluntariâ inediâ suas ipse miserias finiret. Quibus ille respondit: Hominem omnia sperare posse, quamdiu possit vel tantùm vivere: sic vita præsens & misera est toleranda, sed usque dum affulgeat æterna. *Quoniam,* inquit Paulus, *debet in spe, qui arat, arare; & qui triturat, in spe fructûs percipiendi.*

Spes futurorū omnia agit in rebus humanis.

1. Cor. c. 9. vers. 10.

Nescit Spes vera titubare, nescit cadere. Ipsa sibi quotidie dicit: Quod hodie non est, cras erit. Duremus, & cælum animo perambulemus, dum nondum licet corpore: pauculos numerabimus dies, & illud beatissimum *Cras* aderit, nunquam recessurum, nullo vespere pellendum.

Huc igitur omnia consilia nostra sunt referenda. Hoc unum tandem aliquando non adipisci, malorum omnium supremum & maximum malorum est. Hoc unum demum obtinere, spes nostræ omnes elaborent.

Rectè nunc dixerimus, *Speremus* non fertiles annos, non marsupia turgentia, non horrea stipata, non distentas nectare cellas, sed cælum. *Speremus & gloriemur in Spe gloriæ filiorum Dei, Spe gaudeamus, Spe Salvi fiemus.* Ergo speremus. Præclarè Augustinus: *Viator,* inquit, *quando laborat ambulando, ideo laborem tolerat, quia sperat. Tolle illi spem perveniendi, continuò franguntur vires ambulandi.*

Rom. cap. 5. vers. 2. Rom. c. 12. vers. 12. Rom. cap. 8. vers. 24. Aug. to. 10. de verbis Apost. ser. 16. pag. 132.

Est adolescens fortunæ tenuis, quem vidua sine liberis & opulenta hæredem ex asse scribit; ille lætitiis omnibus incedit, gaudet, & triumphat, & clausos viduæ oculos non sine dulci spe patientissimus expectat. At quæ nos hæreditas, ô bone Deus, expectat in cælo? Paulus lætitiâ exultans: *Iustificati gratiâ ipsius,* inquit, *hæredes sumus secundùm Spem vitæ æternæ.*

Tit. c. 3. v. 7.

Adoptatur quispiam terræ filius ab opulento & nobili viro in filium. Hic jam nubes inambulat, & sidera sibi videtur tangere, licet optimi parentis gazas nondum pro libitu partiatur. Et nos non accepimus *spiritum servitutis iterum in timore, sed* accepimus *spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba, Pater. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd sumus filii Dei.*

Rom. cap. 8. v. 15. & 16.

Miles ob fortem operam militiæ navatam à Duce honoratur, & coronam vel muralem, vel civicam, vel castrensem, vel obsidionalem, vel etiam auream, aut, quod melius, agrum ac latifundium accipit. Hîc ingens gaudium, & de honore & de præmio. Sed quid hæc ludicra, hæc fluxa ad coronam justitiæ, quam speramus, quæ *reposita est* nobis, *quam reddet* nobis *Dominus in illâ die justus judex?*

2. Tim. c. 4. vers. 8.

Triumphat Imperator, effunditur obvia civitas, comitatur Senatus, omnium ordinum homines deducunt; felicissimus, augustissimus, invictissimus acclamatur. O umbrarum umbras, quantilli pars ista gaudii est? Quid crepundia hæc & nuces, ad æternæ gloriæ triumphos, ad immortale jubilum? Et hoc, & illos speramus.

Sed epularis opiparè, & ad Siculas mensas omnigenâ voluptate perfunderis. Sed quid hoc ad ambrosiam illam, ad illud nectar in cælo? quid furfures ad selectissimam

ſimam farinam? quid vappa ad Falernum aut Creticum? Denique omnia, quæ hic nobis bona videntur aut ſuavia, illecebræ ſunt, quibus excitemur ad meliora illa & æterna ſperanda. Quidquid in hoc orbe ſuavitatis eſt, ad æternas voluptates levis guſtulus eſt; eò ſpes evolet, & futuri dulcedine ſeſe implear. *Æterna promiſit æternus; ſi credidero,* ait Auguſtinus, *ex mortali fiam æternus.* Felicitatem æternam ſperant crucifixi regis amici: *Spes illorum immortalitate plena eſt.*

Aug. to. 10. ſerm. 29. c. 6. de verbis Domin.

Sap. c. 3. v. 4.

§. VI.

SEd horum, inquis, futurorum nihil dum videmus. Homo ridicule & anguſti animi, quis ſpei locus eſt, ubi res in oculis eſt? An neſcis effatum Pauli? *Spes, quæ videtur, non eſt ſpes: nam quod videt quis, quid ſperat?* Illud ſpei eſt, quod non videmus ſperare, & ſimul per patientiam expectare. Vide, obſecro, tot aulicorum incredibilem, ſed ſæpe palliatam ſpem ac patientiam: non verba tantùm, ſed & colaphos ſubinde concoquere ſciunt; invident & invidentur, mutuis tormentis; mordent & mordentur (aularum ſacra non conſtant aliter) lacerant & lacerantur aſſiduis pæne intemperiis: acerbiſſimos non rarò bolos, velint nolint, glutire debent. Quid illos, obſecro, tam ferreos reddit & aheneos? Unius *Spes* gratiæ vel ſibi vel liberis tribuendæ: Tolle ſpem iſtam, & multos domi ſuaviùs eſurire cernes. Et nos pro cælo, hem pudor, quàm ſæpe ficulnei, quàm ſæpe mortui ſumus? Zacharias clamat: *Convertimini ad munitionem, vincti Spei.* Ad munitionem, inquit, ſive ad munitiſſimum beatitudinis locum erectos vultus, animoſque vertite, vos omnes, quos vinxit *Spes*, cui ſervitis, & quâ velut ab hærâ & dominâ ſuſtentamini. Vincti eſtis à Spe velut captivi non inviti, ſed voluntarii? nam ipſi vos ultrò in carceres & vincula, in labores innumeros conjeciſtis ob unam Spem immortalis gloriæ. Hanc ipſam Spem Paulus cum anchorâ contendens: *Qui confugimus,* inquit, *ad tenendam propoſitam ſpem, quam ſicut anchoram habemus animæ, tutam ac firmam, & incedentem uſque ad interiora velaminis.* Anchora medio irati maris navigium firmat, ne à ventis aut fluctibus abrepta in ſcopulos agatur; ita nos in concitato vitæ hujus oceano inter procelloſos laborum fluctus ſpes una retinet, ut firmi perduremus. Ideo hanc anchoram Apoſtolus, ad interiora velaminis, in ſancta ſanctorum, in cælum, tanquam in locum tutiſſimum hortatur jaciendam, ut ob remunerationis ſpem laboribus nullis cedamus. *Proprium certè,* ut ſanctus Thomas loquitur, *& principale ſpei objectum eſt ipſa æterna beatitudo. In beatis ſpes non eſt, ſicut nec fides, cùm eorum beatitudo non jam futura, ſed præſens ſit. Nec in damnatis ſpes ulla eſt, cùm certi ſint æternas pœnas ſe nunquam evaſuros.*

Rom. cap. 8. verſ. 24.

Quæ ſperantur per patientiam expectãda.

Zach. cap. 9. verſ. 12.

Hebr. cap. 6. verſ. 18.

Spes eſt anchora quâ inter vitæ hujus fluctus firmi perduramus.

S. Tho. 2. 2. qu. 17. ar. 2. concluſ. & qu. 18. ar. 2. ad 3. concluſ.

De hac beatitudinis Spe, de quâ loquimur, Lugdunenſis præſul Eucherius mentionem injiciens: Si quis hodie, inquit, denarios tibi quinque donaturus, aureos verò quingentos in craſtinum aut perendinum certò ſpondeat, faciátque optionem illud aut iſtud eligendi, nunquid deliberatio difficilis erit? Nemo tam fatuus, qui non omni modo malit cras aut perendie aureos quingentos, quàm hodie denarios quinque. Eadem prorſus præſentis ac futuræ vitæ ratio eſt. Vita præſens nec unius quidem dieculæ mora eſt. Diximus alibi, poſt lapſum Adami, mortalium neminem, ſi quidem calendarium Dei ſpecterur, diem unum totum vixiſſe. Eſt igitur hæc vita breviſſimum *Hodie*, quod excipit *Cras* æternum. Quocirca ſpe animum impleamus certiſſimâ, & malimus aureos quingentos craſtino æterno, quàm monetâ præſenti denarios quinque. Hortatur Auguſtinus: *O fidelis,* inquit, *noli corrumpere ſpem, noli amittere charitatem. Quid expaveſcis, quia pereunt regna terrena? Ideo tibi cæleſte promiſſum eſt, ne cum terrenis perires. Veniet ille, de quo dictum eſt: Et regni ejus non erit finis.* Hoc regnum

In Prodromo Æternit. c. 1. §. 25.

Aug. to. 10. ſerm. 29. de verb. Dom. cap. 5. & 6. mihi p. 44. & 45.

A ſpera, ad hoc totis viribus anhela. Eleganter dixit Petrus Chryſologus: *Laborans meſſor, quod in ſemine non videt, vindebit in meſſe, & quod in ſulco deflet, gaudebit in fructu. Hodie promiſionis tempus eſt: audi, crede, expecta; credo creditori tuo, qui tibi credidit debitori ſuo; expecta parumper, ut veniat, qui te diu ſuſtinuit ut venires: da illi inducias de promiſſo, qui tibi, quidquid erat debiti, jam donavit. Quare tu fatigaris ſpe Dei, cùm genus omne hominum ſubſiſtat ſpe, fide vivat?*

Chryſol. ſerm. 10. Hodie & ſerm. 108.

Sextus Julius narrat, Scipionem Africanum ex Italiâ in Africam cum militaribus copiis trajeciſſe, ſed in navis exſcenſu in terram prolapſum eſſe. Cúmque militum animi ad hoc omen conſternati hærerent; Scipio ipſum caſum in ſpei memoriam trahens: Videte milites, inquit, omen optimum; Oppreſſi Africam. Conſimili pæne modo Cajus Cæſar aſcenſurus navim in terram pronus corruit: at milite nonnihil perterrefacto: Teneo, te, ait, ô terra mater, teneo te.

Julius Exc. Hagem c. 1.

§. VII.

B EA eſt humanæ vitæ ratio, ut errare ac labi proniſſimum. At ſi ſapimus, ipſi nobis lapſus materiam ſpei præbebunt. Itaque ipſo in lapſu pro ſe quiſque dicat: O terra mater viventium, ſpe teneo te, nec dimittam te. *Spes non confundit. Nullus ſperavit in Domino, & confuſus eſt.* Optimè dixit Ambroſius: *De divinâ miſericordiâ tunc ſperandum, cùm humana præſidia deficiunt. Omnes, qui ſperant in eum, non infirmantur.* Nam *bonus Dominus, & confortans in die tribulationis, & ſciens ſperantes in ſe.*

Rom. cap. 5. verſ. 5. Eccli. cap. 2. verſ. 11. Ambroſ. in Hexamer.

Spes iſta, divo Gregorio teſte, in æternitatem animum erigit, & idcirco nulla mala exteriùs, quæ tolerat, ſentit.

1 Macch. 2. verſ. 61. Nahum 3. verſ. 7. Gregor. l. 6. Moral. c. 17. mihi p. 441.

Spes omnis obliviſcitur periculi.
Edulcat omnem optima Spes moleſtiam.
Speres meliora; quidquid accidit, feras.

Adhuc cælum volvitur, quod hodie non eſt, cras erit: qui vidit florem oleæ, & baccam ſe viſurum ſperat. Proptereà *fortiſſimum ſolatium habeamus,* ait Paulus, *qui confugimus ad tenendam propoſitam ſpem.*

C

Iamb. 101. Hebr. 10. verſ. 23.

Spes facit ut videat cùm terras undique nullas
Naufragus, in mediis brachia jactet aquis.
Spes etiam validâ ſolatur compede vinctum:
Crura ſonant ferro, ſed canit inter opus.

Ovid. l. 2. de Pont. eleg. 6. Tibull. l. 1. eleg. 6.

Spes præmii, ſolatium laboris; vulnerum dolorem mitigat ſpes coronæ. Spes in adverſis alit animos.

Symmachus lib. 2. ep. 52. Troch. 101.

Cui boni ſpes eſt futuri, præſens non ſentit malum.

Veriſſimè dixit Chryſoſtomus: *Nihil mentem hominis adeò virilem facit, & ad omnia audentem, ut ſpes bona. Dic, oro, ſi quis te ad regnum terreſtre & imperium vocaret, atque ante ingreſſum ejus civitatis, in quâ coronandus eſſes, in ſtabulum divertere neceſſe eſſet, ubi luti ac ſimi plurimum viatorúmque tumultus eſſet, & latronum perturbatio, ſummaque preſſura & anguſtia: num ad illa triſtia cogitatione convertereris? an illa omnia, quaſi nihil eſſent, gaudio & ſpe regni contemneres? Perquam igitur ineptum & indignum eſt, terrenis mortalibuſque rebus potiturum, nihil his quæ interim inciderint, contrahi; æterni autem regni ſpe elatum & erectum, atque ad cælos aſcerſitum, per ſingula, quæ in diverſorio contingunt triſtia, deſidere atque perturbari.*

Chryſoſt. homil. 21. ad ep. ad Rom. & tom. 3. de Providentiâ Dei.

D

Robuſta ſpes extrema quæque perferat.

Iamb.

Spem tam robuſtam dat Chriſtus, qui factus eſt ſpes noſtra. *In illo,* inquit Auguſtinus, *vides & laborem tuum, & mercedem tuam; laborem in paſſione, mercedem in reſurrectione. Sic ergo factus eſt ſpes noſtra. Habemus enim duas vitas: ſed unam, in quâ ſumus, alteram, quam ſperamus. In quâ ſumus, nota nobis eſt: quam ſperamus, ignota nobis eſt. Tolera in quâ es, & habebis quam nondum habes. Quomodo tolerabis? ut non vincaris à tentatore. Laboribus ſuis, tentationibus, paſſionibus, morte ſuâ demonſtravit tibi vitam Chriſtus, in quâ es: reſurrectione ſuâ demonſtravit tibi vitam, in quâ eris. Nos enim non noveramus niſi naſci hominem & mori: reſurgere hominem & vivere in æternum non noveramus. Suſcepit quod noveramus,*

Auguſt. in Pſal. 61. mihi p. 229. In Chriſto eſt labor & merces noſtra.

noveras, & demonstravit quod non noveras. Ideo ergo factus est A *spes nostra in tribulationibus, in tentationibus.*

Livius l. 22. Plutarch. in Fabio. Valer. Max. lib. 3. cap. 4. Populus Rom. Terentio Varroni gratias egit quòd non desperarit de Repub.

Livius & Plutarchus memorant, Terentio Varroni è Cannensi clade infelicissimè redeunti, Senatum populúmque Romanum quasi re bene gestâ occurrisse, gratiásque egisse, quòd de Republicâ Romanâ non desperâsset, sed quantulum erat exercitûs, reduceret, quamvis in acie quinquaginta millia hominum cecidissent, quamvis Aufidus fluvius juxta Cannas Romano sanguine rubuisset; quamvis jam tot Romanorum millia internecioni data essent, ut eorum capitalis inimicus & hostis Hannibal misericordiâ motus, dixerit: Satis est, *Parce ferro*: quamvis Romanorum cadaverum ea copia fuisset, ut in torrentem conjecta pontem Carthaginiensibus straverint, per quem de castris in castra commeare possent: quamvis ex nobilitate & equestri ordine tot millia cecidissent, ut detractis annulis modium unum impleverit Annibal, ut narrat Livius, vel duos, ut Florus, vel tres, ut Plinius, ac Carthaginem B transmiserit; quamvis tot arma à fugientibus abjecta & mortuis detracta essent, ut cùm cladem hanc reparare conarentur Romani, arma non invenirent, quibus muniti hosti occurrerent. Nam, ut ait Florus: *Arma non erant; detracta sunt templis.* Denique quamvis Roma post obsessum à Brenno Capitolium, nullam unquam majorem cladem sensisset, & jam in servitutem Carthaginiensium incidere verebatur, tamen consulem suum Terentium Varronem, qui stultè contra consilium collegæ sui Pauli Æmilii in prælium descenderat, & infeliciter pugnaverat, gratulabunda excepit, ideò solùm, *quòd de Republicâ non desperâsset.*

Tam bonus, tam & mitis est Deus & Spei humanæ favens, ut post omnem hominis nequitiam, post optimos dies pessimè consumptos, post acervata fœdè flagitia, nihilominus omnia bene habeant, modò ad ipsum recurramus, modò peccâsse pœniteat, modò spem non abjiciamus. Promissum Dei certissimum est: *Quoniam* C *in me speravit, liberabo eum, eripiam eum, & glorificabo eum.* Deus pæne gratias agit per amplissima beneficia, quòd post plurima naufragia mari-terrâque facta, de ope divinâ, de felicitate sempiternâ non desperaverimus. *Nullus speravit in Domino, & confusus est. Bonus est Dominus sperantibus in eum.*

Psal. 90. v. 14. & 15.

Eccli. cap. 2. vers. 11. Thren. c. 3. vers. 25.

Et quamvis nimia spes seu præsumptio, & nimius timor seu desperatio duo sint præcipitia in gehennam, minùs tamen formidandum est excedere sperando nimium, seu præsumendo, quàm nimium timendo & desperando. Quòd si homines tantum niterentur ut salvi essent, quantum nituntur ut pereant, jàm pridem vacuus ploraret Orcus. Ergo speremus, & iter ad cælum instauratis viribus prosequamur.

§. VIII.

IAm cæli fores sunt patentissimæ, ex quo eas Christus crucis clave, suóque ingressu reseravit. Cruci fixus latro eo omnino die, quo è cruce abiit, in paradisum D transiit. Verùm si fas interrogare: Quæso, Domine Jesu, cur cæli fores priùs latroni, quàm Patriarcharum alicui panduntur? Pro quo Chrysostomus respondet, id ideo factum, ut esset manifestum, cæli portas jam omnibus patere. Nam, ut beatus hic Doctor asserit, eâ ipsâ die quâ Christus mortuus, & latro liberatus, Adam fuerat paradiso expulsus: *Hodie*, inquit, *Adam ejectus è paradiso, & hodie latro paradisum ingreditur; exiit fur, & introiit fur.* Quo fine? Illo utique, ut sicut primo fure in exilium misso, cæli aditum obseptum scivimus, ita nunc sciremus, fure alio seu latrone in cælum admisso, omnibus rectè sperantibus cæli januas esse reseratas. Neque enim una tantùm aperta est, sed multæ; tres ad Austrum, tres ad Aquilonem, tres ad Orientem, tres ad Occidentem patent, ut constaret cælum nemini nisi ingredi nolenti clausum esse.

Cur cæli fores priùs latroni, quàm Patriarcharum alicui pandùtur. Chrysost. hom. 2. de cruce & Latrone.

Ad emendum cælum, inquit Augustinus, *dandum esset quidquid haberes, etiamsi totum mundum possideres. Et tamen venale est: eme si vis. Nec multum exæstues de re magnâ propter pretii magnitudinem. Tantum valet, quantum habes. Noli quærere quid habeas, sed qualis sis. Res ista te valet. Tantum valet, quantum es tu. Te da, & habebis illam. Quid exæstuas? quid turbaris? Numquid quæsturus es te, aut empturus es te? Ecce tu qui es, qualis es, da te illi rei, & habebis illam. Sed malus sum, inquies; & fortè me non accipit. Dando te illi, bonus eris. Ut huic fidei promissioni, te des, hoc est bonum esse.* Atqui huic promissioni se dare, hoc unum est, de quo loquimur, *Sperare.*

Aug. to. 10. serm. 64. de verbis Domini, cap. 3. mihi p. 90.

Et ideò Deus felicitati præsenti multas commiscet amaritudines, ut alia speretur felicitas, cujus dulcedo non est fallax. Porrò hanc spem modis omnibus eripere conatur Mundus, aut certè corrumpere. Idcirco Augustinus spem ovo conferens, & in Mundum velut excandescens: *Quid strepis*, inquit, *ô Munde immunde, quid strepis? Quid avertere conaris? Tenere vis periens, quid faceres si maneres? Quem non deciperes dulcis, si amarus alimenta mentiris? Ergo si habeo spem, si teneo spem, ovum meum non est à scorpione percussum. Spes mea ovum est testudine tectum, & nondum pullus est; non videtur, quia operitur. Quæ enim videntur, temporalia sunt, quæ autem non videntur, æterna. In illa ergo, quæ non videntur, extende spem, expecta, sustine; noli retro respicere, Ovo tuo scorpium time, quia caudâ percutit. Non ergo scorpius perimat ovum tuum, Mundus iste spem tuam. Quanta tibi loquitur mundus quanta post dorsum tuum strepit, ut retro respicias? id est, ut in rebus præsentibus, nec præsentibus (non enim dicenda sunt præsentia, nunquam stantia) spem tuam ponas. Christiani sumus; Christiani estis, fratres. Figite spem in Deum, æterna concupiscite, æterna expectate. Non ad delicias Christus in carnem descendit: toleremus potiùs præsentia, quàm diligamus: prosperorum falsa est blandities. Time mare, etiam cùm tranquillum est. Omnino non frustrà audiamus, Sursum cor. Quid ponimus cor in terrâ, cùm videamus quia evertitur terra? Ponamus nos Ovum nostrum, id est, spem nostram, sub alis illius Evangelicæ gallinæ, quæ clamat:* Hierusalem, Hierusalem, quoties volui colligere filios tuos tanquam gallina pullos suos, & noluisti. *Non nobis dicatur: Quoties volui, & noluisti.*

Præsenti felicitati amaritudines miscétur, ut alia speretur felicitas.

Aug. to. 10. serm. 28. de verbis Domini post med. mihi pag. 45.

Matth. c. 23. vers. 37.

Bernardus hoc ovum suum, id est, spem suam summâ industriâ, si quidquam, custodivit. Omnia perdere jacturam non putabat, modò spem retineret. Hinc illæ Bernardi cum Psalte voces: *Quoniam tu es Domine spes mea.* Et addit ingenti spiritu: *Quidquid igitur agendum sit, quidquid declinandum, quidquid tolerandum, quidquid optandum, tu Domine spes mea. Hæc una mihi omnium promissionum caussa, hæc tota ratio meæ expectationis. Prætendat alter meritum, sustinere se jactet pondus diei & æstûs, jejunare bis in sabbato dicat, postremò non esse sicut ceteros hominum glorietur: Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam. Sperent in aliis alii, fortè hic in scientiâ litterarum, hic in astutiâ sæculi, ille in nobilitate, ille in dignitate, ille in aliâ qualibet vanitate confidat: propter te omnia detrimenta feci, & ut stercora arbitror, quoniam tu es Domine spes mea. Speret, qui vult, in incerto divitiarum. Ego verò ne ipsa quidem, nisi abs te, victui necessaria spero; nimirum verbo tuo confideus, in quo abjeci omnia. Si mihi præmia promittuntur, per te obtinenda sperabo. Si insurgant adversum me prælia, si fæviat mundus, si fremat malignus, si ipsa caro adversum spiritum concupiscat: in te ego sperabo. Fratres, hoc sapere, ex fide vivere est: nec alius ex sententiâ dicere potest: Quoniam tu es Domine spes mea, nisi cui intus sit persuasum à spiritu, ut (quemadmodum monet Propheta) jaciet cogitatum suum in Domino, sciens quòd enutriendus sit ab eo: juxta illud quoque Petri Apostoli:* Omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, ipsi enim cura est de vobis. *Vt quid enim, si hæc sapimus, ut quid cunctamur abjicere omnino spes miseras, vanas, inutiles, seductorias: & huic uni tam solidæ, tam perfectæ,*

Bernard. in Psal. 90. ser. 10. med. mihi p. 537. Ps. 90. v. 9.

1. Pet. cap. 5. vers. 7.

ſectæ, tam beatæ ſpei totâ devotione animi, toto fervore ſpiritus inhærere?

Cur Deus non derelinquat ſperantes in ſe.

Planè non derelinquit ſperantes in ſe. Quare? quibus meritis? Audi quod ſequitur: quia ſperaverunt in eo. Dulcis cauſſa, attamen efficax, attamen irrefragabilis, dummodo ſperes in eum. Unde obſecro tam multum ſpei Bernardo? Optimum habuit in prælectione hac magiſtrum, pſalten Hebræum. Suaviſſimum hoc carmen (*Quoniam tu Domine ſpes mea*) facillimè didicit Bernardus: nec mirum, nobiliſſimus præcentor citharœdus regius voce illum præiit.

Videte & audite regem Sionis David optimâ ſpe adeò plenum, ut de illo non malè dixerim, totus pæne ſpes fuit. Evolvite omnia Pſalmorum carmina, vix crebriùs, vix ardentiùs quidquam commendatur quàm vera ſpes. Hinc illæ Davidis aſſiduæ voces: *Quoniam tu Domine ſingulariter in ſpe, conſtituiſti me. Lætentur omnes, qui ſperant in te: in æternum exultabunt. Sperent in te, qui noverunt Nomen tuum: quoniam non dereliquiſti quærentes te Domine. Spes mea ab uberibus matris meæ. In te Domine ſperavi, non confundar in æternum. Spes omnium finium terræ, & in mari longè. Ego autem ſemper ſperabo, & adjiciam ſuper omnem laudem tuam. Dominus virtutum, beatus homo, qui ſperat in te.*

Pſ. 4. v. 10. Pſal. 5. v. 12. Pſ. 9. v. 11. Pſ. 21. v. 10. Pſ. 30. v. 1. Pſ. 64. v. 6. Pſ. 70. v. 14. Pſal. 83. verſ. ult.

Philomela ſuavem ſed eundem pæne cantum iterat. Nec ferè aliter David ſpem uſque & uſque ingerit, qui quantus quantus, pæne totus ſpes fuit. *Ego autem, inquit, ſicut oliva fructifera in domo Dei, ſperavi in miſericordiâ Dei in æternum.* Cum olivâ ſe contendit, ubi de ſpe ſuâ diſſerit. Oliva ſemper viret, aſſimilis ſmaragdo gemmæ nobiliſſimæ; ſpes nunquam deficit, niſi ſpes falſa ſit.

Pſ. 51. v. 10.

Bernard. ſerm. 3. de fragmentis 7. miſericordiarum, fine, mihi pag. 233. Tria cor in ſpe radicatũ confirmantia, Charitas adoptionis, Veritas Promiſſionis, & Poteſtas reddit ionis.

Atque hinc Bernardus, quem dixi, in ſpem erectus incõcuſſam: *Tria ſunt, inquit, quæ ſic roborant & confirmant cor meum, ut nulla me penuria meritorum, nulla conſideratio propriæ voluntatis, nulla æſtimatio cæleſtis beatitatis ab altitudine ſpei dejicere poſſit in eâ firmiter radicatum. Tria, inquam, conſidero, in quibus tota ſpes mea conſiſtit. Charitatem adoptionis, Veritatem promiſſionis, Poteſtatem reddit ionis. Murmuret jam, quantum voluerit, inſipiens cogitatio mea, dicens: Quis enim es tu, aut quanta eſt illa gloria, quibuſve meritis hanc obtinere ſperas? Et ego fiducialiter reſpondebo: Scio, cui credidi, & certus ſum, quia in charitate nimiâ adoptavit me, quia verax in promiſſione, quia potens in exhibitione. Licet enim ei facere, quod voluerit. Hic eſt funiculus triplex, qui difficilè rumpitur, quem nobis à patriâ noſtrâ in hunc carcerem uſque dimiſſum firmiter, obſecro, teneamus: ut ipſe nos ſublevet, ipſe nos trahat & pertrahat uſque ad conſpectum gloriæ magni Dei.* Speremus: Spes non confundit. Hæc paullò copioſiùs dicenda erant, quantò res majoris momenti, & alii de illâ ſteriliùs loquuntur.

ACTIONES SPEI.

1. Actio Spei. *Valdè eos mitigando. Ambroſ. in Pſal. 12.*

1. Prima Spei actio, eíque propria eſt, *Expectare*, non lætum nuntium, non pecuniæ acervum, non Aſſueri epulum, ſed cæleſte, ſed æternum gaudium. Pulchrè dixit Ambroſius: Spes commodi furatur labores, & metum abſcondit periculi. Dulcis & brevis expectatio eſt, cujuſcunque ſit moræ, cùm bonum expectatur nunquam deſiturum.

Secunda. *Rom. cap. 8. verſ. 25. Iac. cap. 5. v. 7. & 8.*

2. Spes nunquam ſine patientiâ ſorore ſuâ eſt. Spes vera non eſt, quæ impatiens eſt. Per patientiam, inquit Paulus, expectamus. Ad hoc ipſum beatus Jacobus hortatur: *Patientes igitur eſtote fratres, uſque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ; patienter ferens donec accipiat temporaneum & ſerotinum. Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra, quoniam adventus Domini appropinquabit.* Dubitas, ait Auguſtinus, *quod tibi dabit bona ſua, qui non dedignatus eſt ſuſcipere mala tua?*

Aug. to. 10. ſerm. 37. de verbis Domini, v. 1.

3. Spes vera non eſt temeraria, neque enim ſolam Dei miſericordiam, ſed & juſtitiam conſidérat, illudque ſibi aſſiduè occinit: *Vniverſæ viæ Domini miſericordia & veritas*, ſeu judicium. Itaque ſpes utrumque Chriſti pedem, ſicut Magdalena, & amplectitur & oſculatur: pedem miſericordiæ & pedem juſtitiæ. Terret te Dei juſtitia? ſpera miſericordiam. Erigit te miſericordia? metue Juſtitiam. Joannes Apoſtolus: *Omnis, inquit, qui habet hanc ſpem, ſanctificat ſe, ſicut & ipſe ſanctus eſt.*

A

Pſal. 24. v. 10. Ferm. de Magdalena. 1. Tim. c. 1. verſ. 5. Quæſt. 3. Cant. med. 7. 149.

4. Hoc cautiſſimè ſpes agit, ut quantumvis rectè agat, ſuis tamen meritis nil penitus adſcribat; Spes vera, ſolâ Dei largitate nititur. Bernardus: *Periculoſa, inquit, habitatio eorum, qui in meritis ſuis ſperant; periculoſa, quia ruinoſa. Tota ſpei ſalus, & omne ipſius meritum Chriſtus crucifixus eſt.* Hinc illæ Bernardi voces: *Fremit mundus, premit corpus, inſidiatur diabolus; non cadam, fundatus enim ſum ſupra firmam petram. Peccavi peccatum grande, turbatur conſcientia, ſed non perturbabitur, quoniam vulnerum Domini recordabor. Ego fidenter, quod ex me mihi deeſt, uſurpo mihi ex viſceribus Domini, quoniam miſericordiâ affluunt, nec deſunt foramina per quæ affluant. Meum proinde meritum, miſeratio Domini. Non planè ſum meriti inops, quamdiu ille miſerationum non fuerit.* Domine memorabor juſtitiæ tuæ ſolius.

B

Bernard. ſerm. 1. in Pſal. 90. Cant. med. 7. 149. Pſal. 70. verſ. 16.

5. Spes vera cùm Orationem Dominicam recitat, Quamingenti ſpiritu dicit: *Adveniat regnum tuum.* Neque enim tantùm orat ut adveniat, ſed etiam adventurum ſperat. Joannes Apoſtolus atteſtatur: *Hæc eſt fiducia, quam habemus ad eum, quia, quodcumque petierimus ſecundùm voluntatem ejus, audit nos.* Atqui divinæ voluntatis maximè eſt, æternum illud regnum à nobis aſſiduè poſtulari.

1. Joan. c. 5. verſ. 14.

6. Spes vera tam viriliter agit, ut ferrea videatur aut adamantina, neque enim ulli unquam ſuccumbit operi. Et quamvis fatiſcat nonnunquam & labatur, generoſior tamen reſurgit, & vires ſumit è lapſu, nec viam, quam cœpit inſiſtere, unquam deſerit. Eò regii vatis cohortatio ſpectat. *Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in Domino.* Sic agendum: Etſi ſæpiſſime cadamus, via tamen nunquam deſerenda, ſpes nunquam deponenda eſt: quoties cadimus, toties reſurgamus: millies cadimus, millies reſurgamus. Appoſitiſſimè Auguſtinus: *Optimus ergo ille, inquit, qui & viam tenet, & bene ibi ambulat: Sequentis autem ſpei eſt, qui etſi aliquantulum claudicat, non omnino errat, aut remanet, ſed progreditur, etſi paullatim.*

C

Sexta. Pſal. 30. verſ. ult. Auguſt. in Pſal. 31. in præfat. ſect. med.

7. Spes vera inter Deſperationem & Præſumptionem ſeu Temeritatem media prudenter graditur. Sunt, qui in ſeipſis ſperant, in vigiliis, in labore, in jejuniis, in virtutibus ſuis. Sunt, qui deſperant; dum enim conſiderant ſuam imbecillitatem, obruuntur à puſillanimitate. Sunt, qui ſperant quidem in Domino, ſed fruſtra: quia ſic de miſericordiâ ejus ſibiipſis blandiuntur, ut à peccatis ſuis non emendentur. De his Bernardus: *Beneplacitum eſt, inquit, Domino ſuper timentes eum, & in eis, qui ſperant ſuper miſericordiâ ejus.* Dicturus. Qui ſperant, ſignanter præmiſit, *Super timentes eum. Fruſtra ſiquidem ſperat, qui contemptu ſuo gratiam à ſe repellit, & ſpem ſuam prorſus evacuat. Nullus horum trium habitat in adjutorio Altiſſimi. Primus enim habitat in meritis ſuis, ſecundus in pœnis, tertius in vitiis. Immunda habitatio tertii, anxia ſecundi, ſtulta & periculoſa primi.* Spes vera non nimiùm, aut temerè, non in ſeipſâ ſperat, ſed ſeipſam in Domino fundat.

Septima. Eſt nimia ſpei Præſumptio.

D

Bernard. in Pſal. 90. ſerm. 1. med. mihi p. 915.

CAPVT

CAPVT IX.

Rosa Græca, Lychnis, seu, Paupertatis amor.

§. I.

Virginis laudes.

ROSA Lychnis non excedit quinque folia, odore nullo est, & violæ magnitudine. Paupertas huic rosæ non absimilis.

Nec foliis gaudet, nec gratum spirat odorem.

Vix quidquam habet orbis contemptibilius Paupertate. Nec cuiquam acerbior est Paupertas, quàm divitiis innutrito.

B. Maria paupertatis amantissima fuit. Prov. c. 31. v. 29.

Mariæ Virginis parentes & divites fuerunt & nobiles, hæc unica illorum filia, sic tamen Paupertatem, sic virtutes ceteras amavit, ut potuerit hoc elogio compellari: Tu tota es Charitas, tota Castitas, tota Humilitas, Paupertas tota es. *Multæ filiæ congregaverunt divitias, tu supergressa es universas.* Evangelii leges, imò & consilia, priusquam promulgarentur, jam Virgo exactissimè servavit. Et en amorem Paupertatis: Fabro, qui fortunæ inops manu toleravit vitam, non gravatè nupsit. Sciverat hunc virum virtute opulentum esse.

Vilius argentum est auro, virtutibus aurum.

Hæc insuper Virgo beatissima complures vestiarias arcas non habebat: duplex ei vestis fuerat, quam in obitu vicinis & pauperibus viduis reliquit. Epaminondæ ajunt principi Thebano unicam fuisse vestem, quæ si fuisset reficienda, domi se continere debuit Epaminondas. Hic rem magnam præstitisset, si hoc amore Paupertatis fecisset. Virgini, Virgiinisque filio unius generis vestes fuerunt, coloris, ut multi putant, nativi. Deinde, testandæ paupertati, manibus victum paravit Virgo.

Basil. mon. Constit. cap. 5.

Basilius id affirmans: *Totam*, inquit, *familiam constituebant Christus, Maria, Ioseph, qui ne offensioni essent otio, præsertim cùm pauperes essent, in assiduis corporis laboribus versari sunt soliti, & hac ratione quotidianum victum quæritare. Cùm Christus pauperibus his parentibus subjectus esset, laborando etiam suam in parentes obedientiam testatus est* Epiphanius Constantinopolitanus de moribus divinæ Virginis: *Docilis*, inquit, *& amans doctrinam, lanâ, lino, serico, & byssolaborabat.* Quod de illo potissimùm tempore assertum credimus, quo Virgo etiamnum in templo inter Virgines educabatur.

Epiphanius in vitâ Deiparæ.

Toga Christi inconsutilis opus fuit B. Virginis. 3 Esdræ c. 4. v. 17.

Antoninus, Euthymius, alii existimant Christi togam inconsutilem, de quâ milites sortiti sub cruce, Virginis opus textile fuisse. Assentitur doctissimus Cæsar Baronius, cùm in Oriente gentis ritu feminarum officium fuerit vestes conficere. Esdras Sacerdos id confirmans: *Ipsæ*, inquit, *faciunt stolas omnium hominum.* Augustus Imperator non aliâ usus est veste, nisi quam domi fecissent conjux, soror, filia, neptes.

Bonav. in vitâ Christi c. 9. Tostatus Abulensis cap. 2. Matt. qu. 47. B. Mariæ paupertas: 1. in partu.

Porrò Paupertatem Virginis quę oratio satis explicet? In stabulo inter pecudes, idque Decembri hieme, partum edere, cunarum loco præsepe adhibere, extremæ Paupertatis non fallax argumentum est. Omnes alios diversitores hospitium capiebat, huic uni pauperculæ hospiti nec vilissimum quidem cubiculum patebat; ad bestiarum specum amandabatur. Neque brevi tempore, sed ipsos quadraginta dies, dum scilicet lustranda prodiit, hoc cavum Virgo habitavit. Nec omni reliquâ vitâ ditior esse volnit, tametsi potuerit. Tres ab oriente Dynastæ ex apertis thesauris utique non vile aut minutum quid divino Infanti obtulerunt; regium fuisse munus nemo dubitaverit. Hi namque orientales Principes eo animo iter intenderunt in Bethlehem, ut novum Messiam & stellæ Dominum regiâ munificentiâ & quantis possent muneribus velut dediti subjecti venerarentur. Quod clarissimè Matthæus explicans: *Et apertis*, inquit, *thesauris suis obtulerunt ei munera.* Magnum quid

Matth. c. 2. v. 11.

A daturi, thesaurum dicimus expromere. Ita hîc prorsus regiâ liberalitate cælestem puerum esse salutatum, illud *apertis thesauris* argumento est. Nihilominus Virgo beatissima voluntariæ Paupertatis suæ minimè oblita, dona quidem, mysterii gratiâ, non recusavit, sed ea paullò pòst in pauperes erogavit. Quod divus Antoninus explicatè asserens: Aurum, inquit, sibi oblatum à Magis non modicum, non sibi reservavit in posterum, sed pauperibus per Josephum dispersit. Idem plurium testimoniis firmatur.

B. Maria aurum à Magis oblatum in pauperes erogavit.

Aut certè, quod forsan aliis placeat, divina Virgo regias gazas verecundissimâ manu libaverit tantùm, & è singulis donis exiguum quid acceperit. Alterutrum hotum jam exploratæ veritatis esse credimus.

Quòd si Virginis lustrationem spectemus, mira Virginis paupertas cogitanda occurrit. Legis erat, ut agnus, aut certè, si facultates deessent, duo turtures pro infante substituerentur. Virgo mater eâ fuit Paupertate, ut non B habuerit, unde agnum emeret aut offerret; ita columbulas duas attulit hominum egenorum sacrificium.

2. In lustratione:

Et quantum Paupertatis habuit tristissima fuga in Ægyptum? Nullæ hîc præparationes præmissæ, nihil supellectilis in viam assumptum, nulla viatici mentio. Accepto tristi nuntio, mox ipsâ nocte fugiendum, & iter duorum mensium ingrediendum. In itineribus non pauca patiuntur vel divites, qui plenâ perâ turgentique marsupio viæ molestias solari queunt. Quid jam pauperibus fiet, quos nec cremena, nec focus, nec cella sequitur? Hinc itinera pauperum molestissima, laboris & miseriarum plena: nec enim uspiam grati adventores sunt.

3. In fugâ in Ægyptum.

Nec in viâ tantùm Paupertas Virginem comitatâ, quam in Ægypto ipsâ septennio toto nunquam deseruit. Cogitetur obsecro, quantum penuriæ, quantum & ceterarum ærumnarum fuerit tolerandum inter gentes tam barbaras, quarum dii crescunt in hortis, aut in pratis pascunt. Hîc continua stabuli Paupertas, imò du- C rior, tot annis Virginem exercuit.

4. In Ægypto.

Ad paupertatis culmen gradibus variis ascenditur: summus est, non superfluis tantùm, sed & necessariis carere posse. Huc mater Domini pervenit, quæ sibi vel necessaria deesse non patienter solùm, sed & hilariter tulit. Addidit semetipsam. Nec enim ipsa sibi pepercit, quæ inter alia relinquenda seipsam quoque numeravit, dedit̃que humanæ genti verè de suo viaticum ad cælum, panem vivum.

Atque hanc paupertatem Virgo ritu hominum religiosorum promisso etiam votóque confirmavit, si sanctæ Birgittæ fides, quæ Virginem matrem sic loquentem fistit: Omnia, quæ habere potui dedi indigentibus, nihilque nisi victum tenuem & vestitum reservavi. Nulla mihi, nisi Deus, placuerunt. Ego semper in corde meo optavi, ut viverem ad tempus nativitatis ejus, si fortè fieri mererer ancilla indigna matris Dei. Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare virginitatem, & nihil unquam possidere in mundo. Si autem aliter vellet Deus, fieret voluntas ejus, & non mea: quia credebam ea omnia posse, & nihil velle nisi mihi utile, ideo ei omnem meam voluntatem commisi.

Revelationes S. Birgittæ lib. 1. c. 10. post initium.

Potuerunt itaque omnes sanctissimæ hujus familiæ, & ex eâ singuli, Christus, Mater, Josephus dicere; *Pauper sum ego, & in laboribus à juventute meâ.* Atque hanc suam paupertatem Christus suæque matris in monte Golgothæo orbi universo spectandum dedit; tum suas vestes paupertinas carnificum turbæ reliquit, cùm matrem discipulo pauperi commendavit. Fuit Josephus Arimathæus dives, fuit Nicodemus, fuerunt & alii, qui donum hoc mente gratissimâ susceperint. Sed voluit Christus thesauri tanti custodem pauperem esse piscatorem.

Psalm. 87. v. 17.

Post filii reditum in cælum mater in domo * non suâ precariò habitavit. Reditus ipsius annui fuerunt è col-

* *Ajunt fuisse domum domine Mariæ Hierosolymitanæ civis, quæ fuit mater Ioannis Marci, de quo in Actis Apost. c. 12. v. 12.*

latitiâ

latitiâ stipe Christianorum, quam Apostoli per septem diaconos viduis, aliisque egentioribus distribui curârunt.

§. II.

HAnc filii, hanc & matris Paupertatem imitantur, quibus & filius & mater in amoribus est. Paupertas, ut eam Annæus depingit, minimè truci vultu, sed humanissima est: neque enim aliud Paupertas, quàm *parvi possessio*: Pauper enim est, non qui pauca possidet, sed qui multa non possidet.

Senec. ep. 87. fine.

Hoc mirum, & meritò culpandum, paupertatem & pauperes tam exosos esse divitibus, cùm tamen divites velut obesi boves, è reculis pauperum tanquam è pascuis pinguescant. Ecclesiasticus disertissimè hoc affirmans: *Venatio leonis*, inquit, *onager in eremo: sic & pascua divitum sunt pauperes.* Non hîc pauperes illos deploro, quos opulenti opprimunt, & velut onagros leones devorant. Eò non expatiabimur, nimis amplus dicendi campus est. Jam olim Abacuc id lugens: *Taces*, inquit, *devorante impio justiorem se, & facies homines quasi pisces maris.* Sicut enim minutos pisciculos lupus, & pullos gallinaceos accipiter necat: Sic, ut divus Jacobus Apostolus loquitur, *divites per potentiam opprimunt* egenos. *Quotus enim quisque*, ait Salvianus, *juxta divitem pauper aut intactus aut tutus est.* Nimirum

Divites è reculis pauperum pinguescunt. *Eccli. c. 13. v. 23.* *Abac. c. 1. v. 13. & 14.* *Iacob. c. 2. v. 6.* *Salvian. de Provident.*

Dente timetur aper, defendunt cornua cervum,
Imbelles damæ quid nisi præda sumus?

Ita est Martialis appellat epigram. lib. 4. epigr. 74.

Tondere pecus non deglubere oporteret; hi autem ferarum ritu & pellem diripiunt, & ossa comminuunt. Sed istud hîc non agimus; hoc unum cum Siracidâ monstramus, paupertatem & pauperes iniquissimè prorsus divitibus exosos esse, cùm divites non sint, si desint pauperes. Siste mihi vel unius pagi dominum: Unde huic viro divitiæ, nisi à pauperibus pagi incolis? Tolle mapalia rusticorum & horrea, & hic dominus non erit dominus, sed ut ii, à quibus accipit, mendicus. Examina mihi priscorum dictum, an non verum sit: Pauperes plus diviti dant, quàm ab illo accipiant. Ita prorsus pascua divitum sunt pauperes.

Argentum & aurum sunt duo magna mundi luminaria. Argentum luminare minus, luminare majus aurum est. Solem olim & lunam adorabant Ægyptii, Persæ & Græci: argentum & aurum jam nemo non adorat. Hæc illa duo sunt luminaria, quæ non clarum duntaxat, sed & formosum, sed & sapientem, probum potissimùm & sanctum efficiunt.

Vide cap. 1. Genes. v. 16.

Horat. lib. 1. epistol. ep. 6. ad Numicium.

Scilicet uxorem cum dote, fidemque & amicos,
Et genus & formam regina pecunia donat.

Qui numis caret, cui parvi est possessio, is nec nobilis, nec formosus, nec probus, nec sapiens, nec sanctus habetur. Hæc solis conveniunt divitibus; pauperis est, omnium pedes extergere.

Juvenal. sat. 3. circa med.

Nil habet infelix, paupertas durius in se,
Quam quòd ridiculos homines facit ——
Quantum quisque suâ numorum servat in arcâ,
Tantum habet & fidei. ——

Hoc ipsum Hebræi sapientes indignantur: *Sapientia Pauperis contempta est, quia verba ejus non sunt audita.* Nempe vox aselli, quod Italis verbum est, non tollitur in cælum, nisi asellus sit aureus, hoc est dives, quantumvis sit indoctus & bardus. Nam testibus iisdem: *Pauper locutus est sensatè, & non est datus ei locus. Dives locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius usque ad nubes perducent;* oracula loquitur. *Pauper locutus est, & dicunt. Quis est hic? & si offenderit, subvertent illum.* Hinc demum illud divitis fastidium erga pauperes: Nam *sicut abominatio est superbo humilitas; sic & execratio divitis pauper*: omnes enim res,

Eccles. c. 9. v. 16. *Eccli. c. 13. v. 27. & 28. 29.* *Ibid. v. 24.*

Virtus, fama, decus, divinâ humanâque pulchris
Divitiis parent: quas qui construxerit, ille

Horat. lib. 2. serm. sat. 3.

Clarus erit, fortis, justus, sapiens etiam & rex,
Et quidquid volet. ——

Tanti est pauper, quanti est census quem habet: cùm ergo parum aut nihil habeat, nihil erit. Id oculi satis loquuntur. Adest pauper ad caussidici, ad judicis fores, & causam suam audiri rogat, jubetur expectare. Quamdiu? dies, hebdomades, menses totos, nonnunquam & annos. Adest dives: jubetur mox ingredi; auditur quàm primùm. Hoc solùm? lite pauper plerumque cedit, evincit dives: Siquidem, quod Ecclesiastes dixit, *Pecuniæ obediunt omnia.* Hæc divitis, & pauperis sors est in rebus pæne omnibus; illum extollit, hunc dejicit.

Eccles. 10.

In pretio pretium nunc est, dat census honores,
Census amicitias, pauper ubique jacet.

Ovid. lib. 1. Fastor.

Sed non jacebit semper: stabit olim jacente & ardente divite. Eleganter & acutè de opulentis Augustinus in illud Psalmi: *Laborabit in æternum, & vivet in finem. Labor ejus sine fine erit, vita ipsius habebit finem. Pauperes nostri, cùm viderint divites in epulis quotidianis, in splendore & nitore auri & argenti, quid dicunt? Isti verè vivunt. Vivat; finietur vita, labor non finietur. Quomodo vivebat ille, qui induebatur purpurâ & bysso, & epulabatur quotidiè splendidè, & jacentem ulcerosum tumidus contemnebat. Mutaverunt vices ambo: ille à januâ divitis sublevatus est in Abrahæ sinum; ille ab epulis splendidis missus est in flammam. Ille requiescebat, ille ardebat; satiabatur ille, iste sitiebat. Ille laboraverat in finem, vivet in æternum: iste vixerat in finem, laborabit in æternum.*

Psal. 48. Aug. in Psal.

Hæ Christi leges sunt: illi qui hîc volunt habere vitam, vivent in finem, & laborabunt in æternum; ii qui hîc laborant, in finem laborabunt, & vivent in æternum.

§. III.

VErè nunc laborant pauperes. Paupertas febris est continua, quam hecticam appellant. Ita Sophocli visum, qui egestatis molestias expendens: At mihi, ait nullus videtur, quia pauper sit, vacare morbo, sed ægrotare perpetim. Cùm enim pauperes assiduus labor urgeat, jam æstuant, jam algent, ita semper febriunt; hinc amaras sæpe sorbitiunculas coguntur sumere: pauper ubique jacet. Hinc rapacium, avarorum, aliena invadentium, innocentes opprimentium adagio est: Quantum habebis, tantus eris.

Aug. ep. 52. fine. *Soph. apud Stob. ser. 91.*

Hoc divus Jacobus graphicè ponens ob oculos: *Si introierit in conventum vestrum*, inquit, *vir aureum annulum habens in veste candidâ: introierit autem & pauper in sordido habitu & intendatis in eum, qui indutus est veste præclarâ, & dixeritis ei: Tu sede hîc bene, pauperi autem dicatis? Tu sta illic aut sede sub scabello pedum meorum: nónne judicastis cogitationum iniquarum?* Quæ cogitationes istæ? Hæ sunt: Opes ad omnia conducunt, inopia omnibus exosa: ergo inops opulento cedat. Deinde, dives juvare, commendare, extollere, ditare me potest, non pauper: illum ergo colam, non istum. Tertiò, sui contemptum dives ulcisci potest, non pauper: illius igitur metuenda offensio, non hujus. Quartò, quid expectem à paupere? Igitur vale, mi pauper; tu dives salve. Quintò & oneri pauper & dedecori esse solet perpetuâ mendicitate: dives honori est, & commodo: hunc ergo sequor, illum fugio. En cogitationes iniquas, en ratiocinationes falsissimas.

Jac. c. 2. v. 2. 3. 4. *Cogitationes istæ.*

Epictetus eas insigniter refellens: *Orationes hæ*, inquit, *non cohærent: Ego sum te locupletior, ergo sum te melior: Ego sum te eloquentior, ergo sum te præstantior. At illa magis cohærent: Ego sum ditior, meæ ergo pecuniæ tuæ præstat. Ego sum te eloquentior, meæ ergo dictio tuam excellit. Tu verò nec pecunia es, nec dictio.* Totus in hanc sententiam Seneca concedens: *Navis*, inquit, *bona dicitur non quæ pretiosis coloribus picta est, nec cui argenteum & aureum rostrum est, sed stabilis, & firma, & juncturis aquam excludentibus spissa, ad ferendum incursum maris solida, gubernaculo parens, velox & consentiens*

Epictet. lib. 3. diss. cap. 9. *Senec. ep. 87. ante med.*

tiens vento. Gladium bonum dices, nec cui deauratus est balteus, nec cui vagina gemmis distinguitur, sed cui ad secandum subtilis acies, & mucro munimentum omne rupturus. Regula non quàm formosa, sed quàm recta sit quæritur. Eò quodque laudatur, quod illi proprium est. Ergo in homine quoque nihil ad rem pertinet, quantum aret, quantum feneret, à quàm multis saluletur, quàm pretioso incumbat lecto, quàm pellucido bibat poculo, sed quàm bonus sit.

Stultus est, qui equum emporus, non ipsum inspicit, sed ejus stratum, phaleras, frenum attendit: sic est, qui hominem è veste aut conditione putat æstimandum. In homine laudandum est, quod ipsius est. Etsi familiam habeat formosam, & domum pulchram, & arcam bene nummatam, nihil horum in ipso est sed circa ipsum. Lauda in ipso quod hominis proprium est, quod eripi non potest. Nemo nascitur dives: quisquis in lucem exiit, jussus est lacte & panno esse contentus: ab his initiis nos regna non capiunt.

Exod. c. 20. v. 23. Philo lib. 1. de monarchia init. init. p. 628.

Doctissimus Judæorum Philo, in illud Exodi: *Non facietis deos argenteos, nec deos aureos facietis vobis. Videtur mihi subesse hîc*, inquit, *& aliud præceptum utile moribus, avaros valde arguens, undecunque argentum & aurum sibi quærentes, & acquisitum tanquam Numen recondentes in penetralibus, totam suam felicitatem acceptam illi ferendo. Quin & illos reprehendens, qui cùm non possint proprias divitias colere, quòd his careant, alienas mirantur, non minùs avari, quàm illi priores: quos adoraturi manè ad ædes eorum tanquam ad sanctissima templa currîtant, bona petituri ab his quasi Numinibus.*

Hebræus rex Salomon è puro puto auro fusiles sex gradus fecit, ad regale solium conscendendum. Atque ut R egum fasti loquuntur: *Non est factum tale opus in universis regnis*; si pretium simul & ars spectetur. Quamvis & alios reges, eos maximè, quibus argentum & aurum fuerat vernaculum, ex argento & auro fecisse, scalas memoriæ proditum sit. Solium speramus in cælo sublime, deliciis plenum, in omnem æternitatem stabile. Ad hoc tutissimè itur per argenteos & aureos gradus, sed calcatos. Qui aurum & argentum non pectore gestat, sed pedibus calcat ad veræ Paupertatis leges, is securissimus ad illud excelsum cæleste solium pertinget. *Beati pauperes.*

3. Reg. c. 10. v. 16.

Paupertatis divitiæ.

Ut autem veras Paupertatis divitias exactiùs inspiciamus, eas ordine sub aspectum ponam. Hoc agam, ut quantum boni sub Paupertatis sordido palliolo lateat, nemini non perspectum sit. Per cetera capita ibo, & compendio rem summam complectar.

§. IV.

1. Paupertas nil mali habet. Senec. epist. 22. sub pe. mul. fine. Idem Consol. ad Helviam c. 10.

I. *Paupertas nil mali habet.* Hic vulgi sensus est, nescio quid mali paupertate abditum latere. Error est, & falsissima calumnia, Romanus sapiens luculentè: *Paupertas*, inquit, *nulli malum est, nisi repugnanti.* Plurimis parâsse divitias, non finis miseriarum fuit, sed mutatio. Hoc ipsum confirmatiùs asserens: *In paupertate*, ait, *nil mali esse intelligit, quisquis modò nondum pervenit in insaniam omnia subvertentis avaritiæ atque luxuriæ. Quantulum est enim, quod in tutelam hominis necessarium sit? & cui deesse hoc potest, ullam modò virtutem habenti?* Sed nec ulli paupertas dedecori est. Minutius Felix verissimè. *Quòd plerique*, ait, *pauperes dicimur, non est infamia nostra, sed gloria; nec pauper est, qui non eget, qui non inhiat alieno, qui Deo dives est.* Paupertas nullis invitis ac recusantibus non gravis & indecora. Et ille verè pauper est, qui nescit paupertatem ferre. Non malum est pauperem esse, sed nolle esse. Enimvero tam non solùm pretiosa, sed & formosa visa est priscis sapientibus Paupertas, ut Rex Macedo pæne orbis dominus dixerit: *Si Alexander non essem, Diogenes esse vellē.* Dolio eóque parum integro Cynicus iste philosophus pro domo suâ usus est; supellex domûs istius vile poculũ fuit. Sed cùm Diogenes rusticum cavis manibus bibentem vidisset, seipsum superfluæ supellectilis damnans, poculum quo-

Minut. in Octavio.

Plutarch. orat. 1. de fortunâ Alexandri.

A que abjecit tam rerum omnium egenus, quàm omnium dominus. Omne tulisset punctum hic paupertatis cultus, modò caussam habuisset meliorem.

At in his videre est, quàm pulchra sit virtus ipsa, cujus vel umbra tantum habet pulchritudinis. Hinc plurimi Philosophiæ sectatores, nec obscuri nominis, usque adeò divitias contempserunt, ut non modò aliunde oblatas non admiserint, sed eas etiam quas à parentibus jure habuissent, sponte publicârint. Inter hos Democritus Abderites nihil demum præter ingenium possedit. Unde aliis quidem pauper videri potuit, sibi reverâ ditissimus fuit.

Divitiatũ contemptores: Democritus Abderites.

Nec tantùm in Philosophorum scholis hæc virtus hæsit: maximos belli duces (quod alioqui rarissimum) sui amore implevit.

Phocion Athenien sis inter maximos Imperatores numerandus, usque adeò divitias sprevit, ut grande auri pondus quod Alexander dono miserat, pertinaciter repudiârit, testatus se non egere auro regio. Hinc inter Græciæ sapientes diu de hoc viro quæsitum, majórne Alexander esset, an Phocion, qui aurum Alexandri contempserat.

Phocion Atheniensis.

B

Non imparem vir iste sèque dignam nactus est conjugem. Huic cùm matrona nobilissima è suis cimeliis torques, annulos, monilia, ceteráque muliebris mundi ornamenta monstrâsset: modestè Phocionis conjux subridens: At meus, inquit, ornatus non talis; ab auro & gemmis pauper est; sed Phocion me ornat jam vicies Athenien sium Imperator.

Ejus uxor.

Jam verò si malum ullum in Paupertate esse aut vitium arbitrati essent maximi viri, non Publicolæ, non Menenio funeris sumptus defuisset, non Curius aurum Samnitium, non Fabius, quod Pyrrhus dabat, recusâsset. Peperit continentia illa Romanorum Imperium; luxus & avaritia perdiderunt.

Alii.

C

II. *Paupertas læta est & hilaris.* Is, quem paullò antè laudavi, illustrissimus testis. *Si vis scire*, inquit, *quàm nihil in paupertate mali sit, compara inter se pauperum & divitum vultus. Sæpius pauper & fidelius ridet: nulla sollicitudo in alto est: etiamsi qua incidit cura, velut nubes levis transit. Horum, qui felices vocantur, hilaritas ficta est, aut gravis, & suppurata tristitia: & quidem gravior, quia interdum non licet palàm esse miseros, sed inter ærumnas tor ipsum excedentes necesse est agere felicem.*

2. Paupertas læta & hilaris. Senec. ep. 80. post med. In imo & profundo pectore.

——— *Bene paupertas*
Humili tecto contecta latet;
Quatiunt alta sæpe procellæ.

Senec. Thyestes.

Liceat hîc paullò prolixiùs sinceram Paupertatis lætitiam sub aspectum ponere.

Paupertatis lætæ paradigma. D. Guarino. Veronen sis lib. 2. de abominand. humanæ gentis cap. 5. fine.

D

Fuit urbis primas, qui è regione fabri ferrarii habuit. Faber summo mane & antelucio incudem urgere, malleum rotare, ferrum tractare, tundere, limare, lævigare, interea unà cum servis lætissimus esse, ridere sæpissime, cantillare assiduè. Contrà summas ille secum seriò putare, ecquid tandem id caussæ esset, quòd ipse, diviiis cùm abundaret, deliciis afflueret, honoribus excelleret, rarò tamen lætus esset, ratiùs rideret; ille verò è Vulcani prosapiâ sterops in tantâ egestate sæpius & sinceriùs rideret, cachinnaretur, etiam & risu diffluereț: in tantis porrò laboribus cantitaret perpetim, in tantâ cibi somnique parsimoniâ nunquam non hilaris esset, nullâ sollicitudine concuteretur, quem & curæ velut nubes transirent. Quare fabrum hunc tacito suffragio beatiorem judicavit seipso, hominisque adeundi & colloquendi quæsivit opportunitatem. Igitur in opus certum manus illius conducturus, ipse lemniam officinam adit, adstat, sermones varios miscet. Faber brevia responsa cantiunculis subinde distinxit. Quærit tandem otiosus ille stator, ecquid posset totos soles ita lætus, ita & musicus transigere? Cui faber: Mi domine, inquit, nulla mihi cura curæ est, præter meum hunc laborem,

quo ubi defungor, mercedem recipio; die festo me vino pluſculum invito: cetera omnia Deo Diviſque committo. Et quia ego opes nullas habeo quas augeam, nullas etiã habeo quas perdam. Ita nec bella metuo, nec fures nec latrocinia: panis meus à muribus tutus eſt: opes meæ nec naufragia timẽt nec incendia: ego, conjux, liberi, ferro lanáque vivimus. Ergone, ait dives ille, Plutum & lætitiam in conjugium non poſſe convenire putas? Sanè, ait faber, nam divitem, qui ſeriò rideat, rarò videas; curis ille uti vermiculis caſeus, canis pulicibus, pediculis mendiculus, uſque & uſque fatigatur, obſidetur, corroditur. Tacet ad hæc dives; domum redit, ſibique de inventâ tandem veritate gratulatur: die poſtero ad eandem officinam redit, reſalutat, colloquitur; dúmque hominem labori maximè intentum putat, marſupium, quod numis turgidum adferebat, occultâ & lentâ manu juxta ſedentis ſcamnum in terram ſubmittit, ſic demum domum repetit. Manè deincipiti faber, dum ad luculentum focum ſudat, caſu crumenam cernit aureâ monetâ prægnantem. Expavit primo auri aſpectu, ut qui ferrum tantùm tueri didiciſſet hactenus: dubitat, unde aurea illa fortuna in illas ſeſe latebras inſinuaſſet, dein & cum uxore deliberat, quid faciendum tam inexpectato fortunio, in quos uſus tantum auri erogandum. Ita varias in curas, Suffetii inſtar, faber iſte diſtrahitur, atque animum nunc huc celerem, nunc dividit illuc,

Virg. lib. 4. Æneid. ante med. *In partéſque rapit varias, perque omnia verſat.*

Sed & metus alternantem ſubit, ne forſan per hanc fortunam, ſi illa patefiat, devolvatur in magnum infortunium. Atque ita dum has curas coquit ſub animo, ſolitarum cantionum obliviſcitur, & jam aliquot dies conſueta ſymphonia à vicino non eſt audita; dixiſſes elinguem aut mutum redditum, inſtar ranæ, quæ certo anni decurſu conticeſcunt. Dives ad fabrum redit, reperitque hominem cogitationibus & curis immerſum, ſepultúmque, ſubindéque etiam altè ingemiſcentem. Quærit tandem, quid id eſſet contra morem moroſior, magiſque tetricus? Subitum, inquit, fortunium afflixeritne an beârit, nondum ſatis diſpicio. Et me, inquit optimas, ſubitum infortunium mactavit: peram perdidi plenam auro. Et hanc ipſam, ait faber, in officinâ meâ, aut huic ſimillimam reperi, nec ſcivi anxius & anceps quid illâ agerem, & cum dicto in manus domini reſtituit, & protinus vocem recepit, cantavitque ut antè libertimè; meruitque tam ſincera fides ut marſupium ſuum primas nonnihil deploret apud tam candidum in tantâ fuligine fabrum. Nemo jam miretur Anacreontem Philoſophum, qui poſt acceptum à Polycrate Samiorum tyranno pecuniarium munus tres noctes inſomnis egit, ideóque pecuniam retulit, cum dicto: *Pecunia malo quàm ſomno carere*. O mortales quid indigeſto per acervos auro, quid avaris fertilium annorum curis confiditis, futuri beatiores, quò pauciorib⁹ contenti? Læta eſt Paupertas & ſincerè hilaris.

Gueciardin. in horis relaxat. p. 216.

3. Paupertas ſcientiis & artibus aptiſſima.

III. *Paupertas ſcientiis & artibus aptiſſima.* Jam notum illud: Paupertas non tantùm excolit, ſed & excogitat artes. Non errayit Diogenes qui Paupertatem grande ad Philoſophiam eſſe præſidium dixit. Orbem obi, & vix ullos divites ſeriò doctos reperies. Ubi imperant divitiæ, ibi plerumque exulant litteræ. Ipſi jam infantes & pueri in ſcholis hoc ignaviæ ſuæ mantelum habent: Non ſtudemus, inquiunt, farinæ. Aulas & curias obi, & videbis, doctiſſimum quemque fuiſſe olim pauperem; ingenio & induſtriâ emerſiſſe. Optimè ſenſit Themiſtocles qui maluit virum pecuniis indigentem, quàm pecunias viro. Philoſophiæ nutrix, ſcientiarum & artium mater Paupertas. Optimè dixit Romanus ſcriptor: *Poteſt conſolari pauperes Attilius, ſed multò magis docere locupletes, quàm non ſit neceſſaria ſolidæ laudi cupidini, anxia divitiarum comparatio.*

De Attilio Colatino Valerius Max. lib. 4. cap. 4.

§. V.

IV. *Paupertas dives eſt.* Paradoxum hoc videatur non nemini; ſed iſtud ad veri regulam examinemus: & ſuus aſſertioni color ſtabit. Veriſſimè dixit Annæus: *Cui cum Paupertate bene convenit, dives eſt. Non qui parum habet, ſed qui plus cupit, pauper eſt. Quid enim refert, quantum illi in arcâ, quantum in horreis jaceat, quantum paſcat, quantum feneret, ſi non acquiſita ſed acquirenda compares? Quis ſit divitiarum modus, quæris? Primus, habere quod neceſſe eſt. Proximus, quod ſat eſt. Cui quod ſat is eſt, ſatis non eſt, nihil ei ſatis erit.*

De Concionatore diriſſimo verba faciens Auguſtinus: *Nunquid ipſe Paulus*, inquit, *non habebat divitias? Habebat plane. Quas divitias? De quibus dicit alio loco ſcriptura: Fideli homini Mundus totus divitiarum eſt. Audi & ipſum confitentem:* Tanquam nihil habentes, & omnia poſſidentes: *Qui vult ergo eſſe dives, non habeat parti, & totum poſſidebit: illi inhæreat, qui totum creavit.*

Lydwina virgo non ſolùm ipſos triginta octo annos ægrota, ſed etiam pauperrima pauperiem ejus miſerantibus dicere ſolebat: *Satis abundat, qui eo, quod habet, contentus eſt.* Et ſi mihi cum hominibus communes non ſunt divitiæ & delitiæ, ſunt tamen cum multis communes paupertas & miſeriæ, quibus ego abundans Deo gratias ago, & conquieſco.

Ergo veriſſimè dictum: Nunquam parum eſt, quod ſatis eſt; nunquam multum, quod ſatis non eſt. Et certè ſi Chryſoſtomo credimus: Avarus dives à paupere tantùm differt curis, neglectu Dei, corporis inquinatione, & animi perditione: Nam ventrem æquè uterque ſatiat. Fames non eſt ambitioſa; contenta eſt deſinere; quo deſinat, non nimis curat. Hæc tormenta ſunt luxuriæ: quæ rit illa quomodo poſt ſaturitatem quoque eſuriat; quomodo non impleat ventrem, ſed farciat; quomodo ſitim primâ potione ſedatam revocet. Si non niſi domicum panem, & fartilem caponem in cibum admittis, ſanè non eſuris. Sed neque ſitis, ſi pertinere ad rejudicas quàm eleganti manu, aut quàm perlucido poculo vinum tibi miniſtretur. Fami & ſiti panis etiam cibarius & aqua medentur. Si ad naturam vivas, nunquam eris pauper. Quiſquis ſe ad id, quod natura exigit, compoſuit, non tantùm extra ſenſum eſt paupertatis, ſed extra metum. Pecunia ſola non facit divitem, imò contrà, nulli non majorem ſui cupiditatem incutit. Vis fugere Paupertatem? exue cupiditatem. Non invenuſtè Beda: *Pauper in cellâ, dives in conſcientiâ ſecurior dormit in terrâ, quàm auro dives in purpurâ.*

Beda in Cant.

V. *Paupertas ſanitatis mater.* Optimè dixerunt veteres: Pauperi ut ægrotet, non eſt otium. Divites vix unquam è toto ſani ſunt. Nec mirum. Cum pace veſtrâ, ô divites, dicam vobis, unde tot morbi vos infeſtent. Nimius ſomnus, nimius cibus, nimius potus, & otium, hæ morborum ſunt origines, hæc ſeminaria continuæ invaletudinis. Medicorum ſcitum eſt: *Somnus humectat.* Quando jam adeò liberaliter & in multam lucem dormitur, corpora nimis fluida, & humoribus maligni⁹ obnoxia redduntur. Taceo alia ſomni prolixioris damna. Medicis non ignota. De cibo potúque nimio res longè certiſſima eſt. Et Siracides apertiſſimè pronuntiat: *In multis eſcis erit infirmitas.* De otio jam pridem omnis Medicorum ſenatus ſtatuit: *Vbi laboris & exercitationis defectus, ibi copia morborum.* At verò divites plerumque multum vorant, parum aut nihil laborant, hinc neceſſariò ſæpius ægrotant. In egenorum ædibus vix ſemel iterúmque per annum ridet benignior Phœbus, & menſa ſtructior invitat. Et quam vis tunc pauperes plus æquo ingerant, & obbibant largiùs, id omne tamen poſtero die laboribus diſcutitur; non eſt illis otium, ut ægrotent. Vide ferrarios & lignarios fabros, vide ſectores, cæmentarios, viatores, aliósque mechanicos opifices, qui vix

vix unquam ægrotant ; at verò pæne semper opulenti. Et nunquid non ipsi quosdam novimus, qui ubi divitias perdiderunt, è divitum albo in mendicorum numerum transcripti, simul & sævam arthritidem aut podagram infestam felicissimè amiserunt.

Chrysost. hom. 21. in c. 2. Ioan. mihi pag. 91. vsque, eccles.

Quod Chrysostomus è cathedrâ sæpiùs inculcans: *Satietas*, inquit, *tum corporis robur, tum animi minuit fortitudinem. Neque ita fluvialium fluctuum vis ripas excedere * & convellere solet, ut delicia lasciviaque bonam valetudinem, & vires omnes facilè subtrahit. Quòd si Medicos interrogaveris, omnium prope morborum causas inde ortas invenies. Vilis, & tenuis, & simplex mensa* (qualis est pauperum) *bonæ valetudinis mater est, ita eam Medici appellárunt: & non ad satietatem crapulari, sed sobriè vesci, sanitatem & sanitatis parentem; contrà satietatem morborum ipsâ medicâ arte incurabilium caussam dixerunt. Quod perspicuum est. Siquidem pedum, capitis, oculorum, manuum ægritudines, paralysis, hydropisis, ictheros, febres longæ & acutæ, & plures id genus morbi, neque enim vacat in præsentiâ omnes enumerare, non ex modico & temperato victu, sed voracitate & crapulâ ingenerantur.*

Idem tom. 1. hom. 10. in cap. 1. Gen. mihi p. 51.

His confirmandis : *An non videtis quotidie*, inquit, *ex sumptuosis mensis & immodicâ ingluvie, infinita morborum genera induci? unde podagræ? unde capitis dolores? unde corruptorum humorum abundantia? unde innumeri alii morbi? nónne ab intemperantiâ & largiore vini ingurgitatione?*

Ab hoc malo egenorum hominum plurimi planè immunes sunt, cùm anno toto non plus vini gustent, quàm quantum Cereri libabatur, cui nefas vino facere: In ditiorum ædibus plus vini effunditur, quàm multi pauperum aliquot annis videant.

Nihilominus valetudo in pauperrimorum quorumque tuguriis & casis suaviùs habitat, quàm in opulentis domibus. Et quamvis opulenti homines tota pæne pharmacopolia exhauriant, nihilo tamen saniores sunt, quàm quibus fames est familiarissima, qui plerumque non magis pharmaco quàm vino utuntur. Plerumque C nemo minùs sanus est, quàm qui continuo pharmacorum usu fulcire vult sanitatem. Sanitatis mater Paupertas.

§. VI.

6. Paupertas virtutum nobile gymnasiũ.

VI. *Paupertas virtutum nobile gymnasium*. Ad bene beatéque vivendum longè aptior Paupertas quàm largæ affluentésque divitiæ. Id cùm ipse vitæ usus facilè demonstrat, tum sapientium virorum documenta qui neque habuerunt quidquam, nec habuere voluerunt: vel quia id tutius sit ad securitatem, vel quòd ad virtutem aptius.

Senec. epist. 17. med.

Audacter dixit Seneca & verè: *Si vis vacare animo, aut pauper sis oportet, aut pauperi similis. Non potest studium salutare fieri sine frugalitatis curâ.* Tantò rectiùs sensisse credendus Diogenes, cujus effatum illud est: *Compendiosa legum observatio, Paupertas.* Sed multò amplioribus titulis, nec iis inanibus, gaudet hæc virtus de quâ disserimus.

Elogium paupertatis.

Prisci sapientes, ut meritâ prorsus, sed tamen succinctâ D laude Paupertatem afficerent, hoc illi scripserunt elogium: *Magistra morum & consanguinea virtutum Paupertas.* Paupertas omnigenas virtutes docet, maximè tamen mansuetudinem & patientiam. Pauperum mansuetudinis in testem se offerens Salomon: *Cum obsecrationibus*, inquit, *loquitur pauper, & dives effabitur rigide.* Addit: *Melior est pauper, qui ambulat in simplicitate suâ, quàm dives torquens labia sua, insipiens.* Patientiæ magistram esse paupertatem, res testatissima. Christus suos animans: *Beati eritis*, inquit, *cùm vos maledixerint homines, & persecuti vos fuerint.* Sed quo clypeo, Domine, tuos munis ad injurias omnes tolerandas? nec enim illis æneum corpus, nec ferrea genua, nec adamantinum pectus est? *In patientiâ vestrâ*, inquit, *possidebitis animas vestras.* Sit ita, sed quo pacto tam patientes erunt?

Prov. cap. 18. v. 23. & c. 1. v. 1.

Matth. c. 5. v. 11.

Luc. cap. 21. v. 19.

Si discant esse pauperes :

A *Cantabit vacuus coram latrone viator.* Juvenal. sat. 10. v. 22.

Unde, obsecro, tam læta tot Martyrum patientia? *Rapinam bonorum suorum*, ut divus Paulus loquitur, *cum gaudio susceperunt*: Qui didicit opes contemnere, jam novit casamitates perferre. Castissimus Josephus, ut pudicitiam retineret, pallium dimisit : Christianus animus pecuniam mavult perdere quàm patientiam. Et quemadmodum is, qui cum tauro in Circo componitur, hoc laborat, ut pallio in bestiæ caput objecto primùm oculos expugnet, charior enim illi est vita quàm pallium: ita qui contra diabolum luctatur, omnium primò suum sibi pallium detrahit, divitias spernit : hinc hilaris patientia, hinc facilis pugna, hinc illustris victoria.

Hebr. c. 10. v. 34.

In Hispaniâ fieri solet.

Tres Hebræi juvenes, quòd statuam auream, quam Nabuchodonosor erexerat, prono corpore venerari noluissent, in accensum rogum præcipitati sunt. Tam autem familiarem sibi habuerunt ignem, ut non tantùm non corpora, sed nec vestes, sed nec capillos eorum vel B leviter ignis libaverit. Eleganter istud, ut solet, Chrysostomus explicat hoc sensu : Qui auream statuam Mammonæ non adorant, qui divitias non desiderant, qui paupertatem amant, hi profectò in afflictionum flammis tuti sunt; in patientia suâ possident animas suas. *Patientia pauperum non peribit in finem.* Sic magistra morum, sic consanguinea virtutum est paupertas.

Chryf. hom. 22. ad populum.

Psal. 9. v. 19.

Sed objicias : Paupertas multis in vitia præcipitium fuit. Multarum castitas in tuto fuisset, nisi eam prodidisset paupertas. Ut famem vincant, pudicitiam vendunt. Nihil evincis vane argutator, hoc enim non paupertatis vitium, sed pauperum, eorum maximè, quibus malè convenit cum paupertate, qui otiari malunt quàm non esurire. Sed & illud veterum nôsti :

Plus opum caussâ delinquunt divites quàm pauperes. Trochaic. vet.

Certissimum est, divitias longè pluribus ad vitia monstrare viam, quàm egestatem. Nec ferè dubium illud, è centum divitibus vix unum vitæ integræ reperiri ; con- C trarium exhibet Paupertas, quæ centum suorum sistit, inter quos vix unus improbæ vitæ sit inmixtus. Divitiæ monstrant viam ad vitia.

Iter fecerat sanctus Antoninus Florentinorum Archiepiscopus, cùm in viâ rem miram conspicatus est. Vile tugurium transeunti se objecerat, in cujus tecto Angeli spectabili formâ se visendos præbuerunt Antonino. Hanc domum omnino sibi lustrandam censuit vir sanctus. Ita ingressus, viduam & tres unà filias reperit; omnes veste lacerâ & nudis pedibus instabant operi. Hic animus Antonini, ut solebat, totus in miserationem liquescere, & de largiore stipe cogitare, priùs tamen in paupertimæ illius familiæ mores inquirere ; ubi è vicinis intellexit honestas & oppidò laboriosas esse virgines, sed egenas, largissimis eleemosynis subvenit non levandæ solùm inopiæ, sed vitæ deinceps commodiùs instruendæ. Post aliquantum temporis illac iterum transeundum fuit Antonino, cùm ecce aliud spectaculum, & priori longè dissimillimum objicitur. Neque jam Angeli, sed dæmones rectum insidebant. Hoc ab inferis prodigium caussa fuit Florentino Pontifici studiosiùs in eam familiam indagandi. Igitur à vicinis scisitatus est, qui se gererent viduæ illius filiæ. Omnium eadem vox erat, sic enim vicini loquebantur : Bonæ virgines largissimis eleemosynis adjutæ ad otium deflectere cœperunt, lanificium negligunt, in veste delicias quærunt, mensam subinde lautiorem instruunt, pietatem minùs colunt, templa rariùs adeunt; verbo, jam aliæ sunt, neque ampliùs cum inopiâ pugnant, sed otio admisso sectantur vitia. En quales hospites exclusâ paupertate domum subeant; sopor, luxus, omne genus vitiorum. Ad hoc paradigma.

7. Paupertas cœli domina. Matth. c. 5. v. 3.

VII. *Paupertas cœli domina.* Ex ore Christi res liquet: *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cœlorum.* Ceteris promittitur quidem præmium, sed futurũ: *possidebunt terram, consolabuntur, saturabuntur, filii Dei vocabuntur*, &c. At pauperibus velut præsentissimum datur.

Bern. ser. 4. de Advent. Dom med.

Ipsorum est regnum cælorum. Hinc ausus dicere Bernardus: *Paupertati non tam promittitur, quàm datur:* Regnum cælorum est ipsorum. Nam etsi hæreditatem hanc opulentissimam post mortem, prout ceteri beatorum, adeant, ob maximam tamen illius certitudinem jam dari, jam data dicitur: Ipsorum est regnum. Attende, quæso, Domini verba, quàm ea Paupertati faveant. Nos hominis Hispani, Galli, Poloni terram patriam expressuri, recepto more dicimus: Est è regno Galliæ, è regno Poloniæ, è regno Hispaniæ; de solo Philippo IV. dicitur, ipsius est regnum Hispaniæ; de solo Sigismundo III. recte affirmatur, ipsius est regnum Poloniæ; de solo Ludovico XIII. asseri potest, ipsius est regnum Galliæ: de aliis omnibus etiam Dynastis & Principibus hoc solùm licet dicere: sunt è regno seu Galliæ, seu Poloniæ, seu Hispaniæ. Tantum autem in eâ re discriminis est, quantum inter regem & subditum. Ut ergo Christus pauperes non esse cives solùm, sed esse reges cæli ostenderet, non eos esse de regno cælorum, sed eorum ut regum, cælorum regnum esse pronuntiavit. Hinc & illud Christus summo pauperum honore dixit: *Facite vobis amicos de mammonâ iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*

Hi reges in his regnis erant, cùm hæc scriberem.

Luc. cap. 16. v. 9.

Sed quid ais hîc, Domine? ipsine alios recepturi sunt in cælum? Hoc quidem tui muneris est; aliorum verò recipi à te. Id sanè negari non potest. Verùm ad eam pauperes evecti sunt gloriam, ut veluti reges in cæleste regnum eos admittant, quos bene de se meritos agnoverint. Neque verò Christus dixit, ambite Pauperum gratiam, ut, postquam mortui fuerint, recipiant vos illic, quò ipsi ante vos prævenerint. Non hoc; sed postquam vos defeceritis, ipsi etiamnum superstites, ipsi adhuc in terrâ gementes, & mortis debitores in regnum introducant immortale. Quid jam ampliùs egemus testibus? *Paupertas cæli domina.* Ambrosii dictum est: *Qui contemnit sæcularia, merebitur æterna.* Ejus rei veluti causam assignans Augustinus: *Est enim,* inquit, *paupertas regni cælestis præmium.*

Aug. tom. 10 serm. 28. de verb. Apostoli.

§. VII.

8. Paupertas Christo charissima.

Bern. ser. 1. in Vigiliâ Nat. Dom. fine.

Psal. 4. v. 3.

Matth. c. 11. v. 29.

Psalm. 87. v. 16.

2. Cor. c. 8. v. 9.

VIII. *Paupertas Christo charissima.* Hanc enim primo in orbem ingressu tâquam matrem arctissimè complexus. De quo Bernardus? *In cælis,* inquit, *paupertas non inveniebatur: porrò in terris abundabat & superabundabat hæc species, & nesciebat homo pretium ejus. Hanc itaque Dei filius concupiscens, descendit, ut eam eligat sibi, & nobis quoque suâ æstimatione faciat pretiosam. Sic nascens Christus è præsepi velut è cathedrâ concionatur, & clamat:* Filii hominum, ut quid diligitis vanitatem? *hîc vel ab infante discite divitias, fastum, delicias contemnere.* Discite à me, quia pauper sum & humilis corde: pauper sum ego, & in laboribus à juventute meâ. *Discite cor cælo figere, ambire cælestia.*

Rupem induit, qui concionem infantis hujus negligit. *Quoniam propter nos egenus factus est, cùm esset dives, ut illius inopiâ nos divites essemus.* Sedebat in celso imperii Romani solio Augustus, jacebat in vilissimo Bethlehemi stabulo Christus; at celsior in stabulo Christus, quàm in solio Augustus. Atqui ditissimus hic mendicus, infans divinus ideo in orbem venit, ut pauperes divinissimis suis concionibus ad omnem morum sanctitatem formaret. Testis ipse: † *Spiritus Domini super me,* inquit, *propter quod unxit me, evangelizare pauperibus.* Atque ut iis amorem paupertatis constantiorem persuaderet, ipse omnium pauperrimus esse voluit. Videte nascentis cunas, videte lectulum morientis; aqua calida nascenti deest, frigida morienti. Reliqua omnis vita inter Paupertatis amplexus acta: Nimirum *vulpes foveas, & volucres cæli nidos habebant,* non habebat rerum conditor, quò caput reclinaret. Hîc ego cum Bernardo voce quàm possum contentissimâ proclamo: AVT ISTE FALLITVR, AVT MVNDVS ERRAT. Falli non potest Christus paupertatem complexus, ergo errat mundus paupertatis inimicus.

† *Luc. c. 4. v. 18.* Christus ut amorem paupertatis persuaderet pauperrimus esse voluit.

Matth. c. 8. v. 20. & Luc. cap. 9. v. 58.

Bern. ser. 3. de Nat. Christi, med.

§. VIII.

IX. *Pauperes Deo singulariter commendatissimi,* ut rectè dici possint peculium Dei. Idcirco regum maximus ingenti fiduciâ Deum allocutus: *Tibi, ait, derelictus est pauper, orphano tu eris adjutor.* Et tanquam cernui hujus in pauperes favoris: *Oculi ejus,* inquit, *in pauperem respiciunt.* Rarissimi sunt in orbe, qui pauperum curam gerunt. Nec tacuerunt hoc humanæ gentis vitium Poetæ, qui pauperum sortem variè deplorârunt. Vetus Satyricus jure sic queritur:

Juvenal. sat. 10.

——— *Vltimus autem*
Ærumnæ cumulus, quòd nudum, & fruſtra rogantem
Nemo cibo, nemo hospitio tectóque juvabit.

Martial. l. 1. epig. 103.

Nec Bilbilitanus vates hanc erga pauperes inhumanitatem siluit, dum prædixit:

Semper eris pauper, si pauper es, Æmiliane,
Dantur opes nullis nunc, nisi divitibus.

Abi pauper, abi, abi; exclusissimus es: omnium nausea & fastidium es, cui curæ sis, nemo est.

Ergo, mi Deus, cùm pauperum curam vix ullus habeat, tibi derelictus est pauper. Artifex suæ artifidii, sapientiæ suæ sapiens, suis divitiis dives, viribus suis robustus, formæ suæ formosus. Sunt, qui amicis fidant & gratiæ: neminem habet, cui fidat pauper, nisi tibi, ô Deus, cui derelictus est. Tu tibi derelictum curabis, nam reverâ Tibi, tuæ curæ ac providentiæ, tuæ bonitati ac sapientiæ, tuæ misericordiæ atque omnipotentiæ derelictus est ab omnibus.

Infantem considera desertissimum à naturâ: nescit se vivere, nec se induere, nec cibum capere, sed nec petere potest. At mater præstat illi omnia; mater admovens ubera, cibum & potum unà porrigit, mater induit, ab æstu & frigore defendit, in lectulum reponit, blanditiis sopit, dormienti canit, cunas movet, plorantem mulcet, ridenti arridet, ægroranti dies noctésque assidet, jugi vigilantiâ, summâ curâ. Talis in pauperes mater est Deus, hæc illis omnia, & fidelius quàm ulla mater infanti exhibet. Ipsi derelictus est pauper, ipse illos enutrit, tantò salubriùs, quantò parciùs. Et verò istud pauperibus à se præstandum pollicitus: *Nunquid oblivisci potest mulier infantem suum,* inquit, *ut non miseretur filio uteri sui? Ego tamen non oblivisear tui.*

Isai. c. 49. v. 15.

Videntur Deus & Mundus sortiti, quis pauperum, quis divitum haberet curam. Hîc Mundo sors ea obtigit, ut curas & cogitationes conferret in opulentos, ita Deus pauperes suæ curationis esse voluit: Illi derelictus est pauper. Jacobus Apostolus hac de re luculenter: *Audite,* inquit, *fratres mei dilectissimi; Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo? Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem.* Nil facilius quàm videre pauperes; ubique sunt obvii: Paupertatis pretium intelligere, difficile: arcanum est, & ignotum Orbi, Paupertas, clavis cæli aurea, sed occulta.

Luc. 14. v. 13. Psal. 40. v. 2.

In oculis omnium sunt, qui clave hac aureâ dexterrimè sint usi. Videte Christi discipulos, veræ sapientiæ cultores, qui Magistri optimi exemplum secuti, nihil rerum habuerunt. Pauperes erant, cùm sese Domino adjunxerunt, sed mox pauperiores facti, aurum & quidquid inter homines pretiosum est, aspernati, unà duntaxat amicti tunicâ, terram pertæsi, cælum suspirabant. Tenuis rerum facultas erat, sed potestas ingens reserando cælo, & obserando ad arbitrium: sic & regnum inferorum piscatoribus ad nutum parebat.

Hos multa millia hominuum diversi ordinis & sexûs secuti.

§. IX.

Paupertatis sectatores: Abrahamus anachoreta.

a Ita matrulas suas vocabant Ascetæ.

b S. Ephrem. in ejus vitâ cap. 3. Hilarion. & S. Hieron. vitâ ipsius cap. 7.

ABrahami anachoretæ omnis supellex fuit, catinum, *a* veltis cilicina, sagum rusticum, & psiathium, *b* seu rude textum è juncis, cui indormiret. Hoc ille apparatu, his deliciis vixit, dum in humanis fuit. Hoc enim maximum viri studium fuit, ab omni re terræ cor abducere. Quâ quidem re ad divinorum meditationem nihil habilius est.

Hilarionem e Paupertatis filium dixeris, qui matris ingenium habuerit. Hic etiamnum adolescens cùm latrones in se grassantes intrepidus excepisset, interrogatus est ab eis, quid hominis esset, quòd viri non formidaret? Nudus, respondit, hæc non formidat. Neque verò ullus tam pauper vivit, quàm natus est. At illi: Vulnera profectò, ajunt, & mortem metues. Hæc talia, inquit Hilarion, non timet, qui mori paratus est. Fuit & illud in Hilarione sollicitæ Paupertatis argumentum singulare. Socius illi fuerat, qui hortuli fructus observaret intentiùs, & conflando peculiolo studebat. Hunc loco submovit, & res sibi suas habere jussit, ne quid cum ejusmodi homine consuetudinis haberet. Contagiosos namque censebat eorum mores & aliorum contubernio indignos, qui pecuniæ studerent.

Quidam apud Palladium cap. 91. Heraclides in suo paradiso cap. 15. Ioan. Moschus in suo pratulo cap. 113.

Paphnutius quem Cephalam nominabant, inopiæ tam amans fuit, ut annis octoginta nunquam duas simul tunicas habuerit.

Illud priscæ Paupertatis specimen nobilissimum non tacendum. Ad Abbatem Joannem de Petrâ viri duo religiosi venerant Moschus & Sophronius, & ad mores sanctiùs componendos documentum rogârant. Quibus optimus senex: Amate, inquit, nuditatè rerum omnium & continentiam. Atque ut effari sui rationem redderet, subjunxit: Mihi credite, rem pæne incredibilem narraturi. Cùm ego adolescens in Scithi degerem, quidam è senibus splene laborabat. Ut huic malo medicina fieret, modicum aceti in quatuor ejus loci monasteriis quæsitum, & nihil inventum est; cùm tamen in iis cœnobiis ter mille & quingenti monachi habitarent. Ex hoc uno arctissimæ paupertatis specimine de aliis conjecturam facere licebit. Si nihil in amplissimis quatuor monasteriis fuit aceti, quid putandum est fuisse vini, quid aromatum, quid butyri aut olei; quid porrò carnium aut piscium? En veterem frugalitatem. Ah quantum ab his moribus divertunt nostri! Vix aliquam paupertatis umbram retinuimus: reviviscant hi prisci patres, & posteros suos immodici luxûs accusabunt.

Hieron. lib. 3. carm. odâ 4. ad Romanos. circ. fine.

Damnosa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem.

Exurgamus ergo animis, & neglectu Paupertatis debilitatos spiritus pristini temporis memoriâ recreemus.

S. Ephrem. Greg. Nyss. in vitâ S. Ephrem.

Sed prioribus illis accensendus Ephrem, imago Paupertatis, qui testamentarias tabellas scripsit his verbis: Nec crumena mihi, nec baculus, nec pera fuit. Nunquam aurum aut argentum, aut aliam rem ullam possedi. Nam bonum regem ad suos discipulos in Evangelio dicentem audivi: Nihil in terrâ possederitis. Quamobrem nulla me rerum ejusmodi cepit cupiditas.

S. Franciscus Assisias.

Sed nimii sit laboris, omnia solitudinis antra excutere, & sanctissimos quosque viros simul & pauperrimos inde in publicum educere. Franciscus Assisias tanto affectu in paupertatem arsit, ut eam vix quisquam arctiùs complexus fuerit, diligentiùs foverit, sanctiùs custodiverit. Hic invito & reclamante patre, convicia insuper ingerente, inopiam omnibus orbis thesauris prætulit, nudus nudum Christum secuturus. Cùmque paternis bonis sponte renuntiâsset: Jam demum, inquit, animo hilari & serio precari potero: *Pater noster qui es in cælis.* Nimirum laudis loco posuit Franciscus, quòd pauper esset; A ignominiæ & probo sibi ipsi daturus, si quemquam se pauperiorem nactus esset. Felix Paupertas quæ unius dictu tantùm profecit, ut pæne jam plures sint qui eam sponte colant quàm qui divitias adorant.

Paulinus præsul Nolanus.

Sed non tacendus mihi Paulinus Præsul Nolanus, vir à priscis Patribus laudatissimus, quia inter pauperes pauperrimus. Alii ut haberent quod pauperibus darent, sua vendiderunt, hic verò vendidit seipsum. Hinc illæ Paulini voces: Domine, non ego propter aurum excrucior: ubi enim sint mea omnia, tu scis. *Ibi enim* (inquit Augustinus) *habebat omnia, ubi eum condere & thesaurizare Christus monuerat.*

Aug. lib. 1. de Civit. c. 20.

Gregorius. * Thaumatargus. Zach. Lippeloo 17. Notenebras aliquid ejusce modi lucis affulsit. Nam Flaminivembr.

Nec Paulino multum inferior Gregorius Neocæsareensis Ponti Episcopus,* qui hoc posteris de se narrari voluit, quòd vivus nullius loci possessor fuerit, & mortuus alieni sepulchri habitator sit. Inter ipsas idololatriæ B Diali olim, seu Jovis sacerdoti hederam non modò tangere, sed & nominare nefas fuit, quandoquidem priscis hedera tenacitatem & adhæsionem significabat, ut quæ texili silvulâ parietibus aut arboribus inserperet. Atqui virum Deo dicatum rebus caducis inexcari & adhærescere turpe censebant prisci. Luculentum ejus rei specimen mox addo.

Ephestion. Suries tom. 1. vitâ S. Melaniæ.

Ad Ephestionem anachoretam Ægyptium Melania nobilis matrona reviserat, & viri penuriam miserata furtim pecuniam in ejus domunculâ deposuit. Hanc ubi Ephestion vidit, mox aurum ad dominam suam redire jussit. Cùm verò dives femina redeuntem ad se pecuniam nullo modo admitteret, Ephestion prompto consilio, quidquid argenti & auri fuerat, in flumen abjecit, maluitque natare aurum, quàm vendere paupertatis cultum.

Spiridion. Sur. tom. 6. in vitâ Spiridionis.

Spiridionem, virum cælo notissimum, evocârat ad C se Constantius Imperator morbo pressus, siquidem speraverat per viri sanctitatem, valetudinem sibi pristinam restituendam. Restituta est. Hortamenti loco magna vis auri oblata. At Spiridion severo vultu: Non sic oportet, ô Imperator, inquit, amicitiam odio remetiri. Ego ut tibi parerem, longum & asperum iter suscepi; tu mihi jam aurum reddis, malorum omnium causam.

§. X.

VErùm enimverò nulla unquam femina tam sitiens auri extitit, quantumvis avarissima esset, quàm amans voluntariæ paupertatis fuit illustrissimum illud feminarum sidus Elisabetha. Hæc cùm regiis adhuc Elisabetha. fortunis fulgeret, inter ancillas ad mendicantium morem sese composuit, vestem nativi coloris, rustici textûs habuit; victum sibi suis ipsa manibus paravit lanificio, Marchionis conjux, regis filia. Neque paupertatem tantùm, sed & pauperes omnes affectu initimo complexa est: Ideo hunc sibi præcipuum sumpsit laborem, sua omnia in pauperes utrâque manu effundere. Nec D unquam, dum vixit, lætior fuit Elisabetha, quàm cùm fortunis omnibus provoluta, jámque inter mendicos censa hospitium & panem quæsiit, tantò similior Christo, quantò in tantâ paupertate parientior.

Paupertas primâ quidem fronte subtristis ac rigidula, at cùm in familiaritatem admittitur, minimè sumptuosa, facilis, secura, ac etiam benigna est. Ut enim resistentibus permolesta, sic ultrò eam admittentibus perjucunda est; adversus fures & pejores furibus voluptates pervigil excubitrix; adversus vulgi morsus & insulsa judicia custos optima. Nam prodigalitas & avaritia plerumque divitum ædes obsident. Si quam domum Paupertas immigravit, jam in eâ vix ullus superbiæ locus, nec invidiæ, nec gravioribus damnis, nec damnorũ expectationi, nec insidiis, nec mille suspicionibus, nec nauseæ, nec podagræ locupletum hospitibus. His exclusis, plus loci erit quieti, plus tranquillitati & virtuti, quantò minùs

fuerit fortunæ. Sæpe animo etiam reluctanti modestiam persuasit paupertas, quódque philosophia nunquam confecisset, id inopia effectum reddidit. Sententia Christi dilucidissima, immutabilis: *Facilius est camelum per foramen acûs transire, quàm divitem intrare in regnum cælorum.* Credis hæc, ô pauper, & non exultas? Credis hæc ô dives, & non trepidas? Naufragium fugis, & plumbum amplecteris? Quid vanius eo, qui putat plus valere numum, quàm Deum?

Matt. c. 19. v. 24.

Quid igitur mendicam pauperiem quasi præcipuum generis humani malum diuturnis conviciis laceramus, quæ ut non abundantibus, ita fidis uberibus, Paulos, Antonios, Macarios, hisque paria robora virtutis aluit, alitque etiamnum hodie tot hominum religiosorum millia. Thesaurus certissimus patiens Paupertas.

ACTIONES PAVPERTATIS.

1. Actio Paupertatis.

1. Paupertas parsimoniam in rebus etiam minùs pretiosis adhibet; neque id divitiarum amore, sed virtutis. Hinc Cassiano teste, gravissimè punitus est, & aliorum consortio indignus habitus, qui tria tantùm lenticulæ granula cum aquâ neglectim effuderat. Nunquam modica spernit Paupertas. Nam facultates etiam magnæ dilabuntur, cùm ad exiguas accesserit neglectus. Hinc etiam in minimis laudanda Paupertatis parsimonia.

Cassian. lib. 4. de institutis renunciant. c 20.

Secunda.

2. Paupertatis actio est, consortium pauperum non aversari, non fugere, non fastidire, non declinare; parentes & cognatos pauperes non erubescere: imò ubicunque licuerit, pauperibus patrocinari, eos facilè ad colloquium admittere, humaniter cum iis agere, illis bene velle, illos ampliori quàm alios benevolentiâ complecti. Nobile Plutarchi dictum est: *Æquum esse leges favere indigentiæ.* Hîc exemplum Dominæ nostræ meritò ingerimus. Beata Maria nobiles & locupletes habuit parentes, ipsa tamen nec pastores, nec piscatores, nec ullos alios pauperes grandi supercilio, ut solent divites, à se removit. Illud prorsus est intolerabile, si homines religiosi Paupertatem professi, pauperes fastidiant aut spernant, divites demulceant, & iis adulentur.

Plutarch. de vitand. usur.

Tertia.

3. Paupertas experiendam sese ingerit; gustari vult & sentiri. Hoc ditissimis quibusque sæpius faciendum, crebris monitis suasit Seneca, qui suo Lucilio: *Ex præcepto magnorum virorum,* inquit, *tibi quoque præcipio: interponas aliquot dies, quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, durâ atque horridâ veste dicas tibi: Hoc est, quod timebatur?* Hoc ipsum denuò suadens: *Necessarium ergo,* inquit, *judico id, quod tibi scripsi magnos viros sæpe fecisse, aliquos dies interponere, quibus nos imaginariâ Paupertate exerceamus ad veram: quod eò magis faciendum est, quòd deliciis permaduimus, & omnia dura ac difficilia judicamus. Potius excitandus è somno & vellicandus est animus, admonendúsque naturam nobis minimum constituisse.* Idem repetitis monitis inculcans: *Sumant,* inquit, *quosdam dies, cùm illos jam divitiarum tædium cepit, quibus humi cenent, & remoto auro argentóque fictilibus utantur.*

Senec. epist. 18. initio.

Idem ep. 20. in fine.

Idem consolat. ad Helviam c. 12.

Horat. lib. 3. carm. odâ 29. ad Mæcen.

Plerumque gratæ divitibus vices,
Mundæque paruo sub lare pauperum cenæ,
Sine aulæis & ostro, sollicitam explicuêre frontem.

Senec. epist. 110. med.

Ergo dispicias tecum ipse, quid sit necessarium, quid supervacuum. Non est autem, quòd te nimium laudes, si contempseris aureos lectos & gemmeam supellectilem: quæ est enim virtus, supervacua contemnere? tunc te admirare, cùm contempseris necessaria. Tunc te admirabor, si non contempseris panem etiam sordidum: si tibi persuaseris herbas, ubi necesse est, non pecori tantum, sed homini nasci.

Quarta.

4. Paupertas vera & Domini Jesv imitatrix, non tantùm opes contemnit, neque solùm superflua abjicit, sed quandoque necessaria etiam sibi subtrahit. Nam quod Albertus Magnus asserit: Ubi plena est necessitas, ibi non est vera Paupertas. Christo & ipsius discipulis panis etiam defuit, cùm eos fames docuisset spicas vellere. Christus in cruce nec frigidam siti, nec asserem vel saxum capiti supponendum habuit.

A

5. Vera paupertas non est sollicita nec anxia de cibo, potu, amictu. Habeamus aquam, habeamus polentam & pannuciam, jámque cum ipsis, inquit, regibus de felicitate certamus. Cui parùm non sufficit, ei nihil sufficit. Corvorum pulli, quia nondum nigri, à parentibus non agnoscuntur pro filiis, & ideo deseruntur; cùm autem etiamnum implumes sint, cibum sibi quærere non possunt. Nihilominus vel rore, vel muscis & culicibus pascuntur à Deo: *Qui dat jumentis escam ipsorum, & pullis corvorum invocantibus eum. Qui dat escam omni carni.* Itaque Paupertas se plenissimè committit Deo, qui aviculis, & ipsis etiam vermiculis providet, & necessaria liberaliter submínistrat.

Psal. 146. v. 9. Psal. 146. v. 10. Psal. 135. v. 25.

6. Varii sunt Paupertatis gradus, hinc & variæ actiones. Primus sit, opes non appetere. Alter, nihil laboris impendere acquirendis opibus. Tertius, eas ultrò oblatas respuere, nec admittere nisi coactum. Quartus, passim omnibus, seu salario, seu victu quotidiano, seu vestitu plebejo contentum esse. Quintus, exclusis superfluis necessaria tantùm admittere. Sextus, necessariis etiam, subinde saltem, carere velle. Septimus, quotidiano usui viliora eligere, & verò etiam gaudere, cùm desunt necessaria. Hîc jam Paupertatem amantis est seipsum examinare: Dic, bone vir, in quo tu gradu consistis? An in primo, an in tertio, an in quinto, an fortassis in nullo?

B

Sextus.

7. Non infrequens Paupertatis actio inter homines etiam politicos hæc est: Alterius curæ se committere pascendum, & vestiendum, & eo cibo, potu, ac vestitu contentum esse, qui ad alterius arbitrium datur. Id Thomas Morus fecit, qui uni suorum famulorum hanc sui curam delegavit; atque hunc tutorem suum vocavit. Hic illi pileum, hic caligas, hic calceos, hic pallium, cetera que necessaria ex ære dominico dedit. Hinc cùm à familiari quopiam ob calceos nimiùm attritos moneretur: Roga, inquiebat tutorem meum, ut alios mihi emat.

C

Septim.

8. Paupertas munera, præsertim si ea adulationem aut corruptelam vel minimùm oleant, non tantùm non ambit, sed etiam oblata constanter respuit. Nec enim Philosophi dictum ignorat: Munera accipere, est libertatem vendere. Id agit Paupertas, ut possit cum Abrahamo dicere: *Levo manum meam ad Dominum Deum excelsum possessorem cæli & terræ, quòd à filo subtegminis usque ad corrigiam caligæ, non accipiam ex omnibus, quæ tua sunt.* Et cum Samuele: *Si de manu cujusquam munus accepi, & contemnam illud hodie restituámque vobis.*

Octav.

Gen. 14. v. 22. & 23.

1. Reg. 12. v. 3.

9. Quisquis paupertatem amat, sua omnia, quæ possidet, annis singulis recenset, & scrutatur accuratè, quid superflui aut nimis curiosi habeat, quid injustè retineat, num ære alieno laboret, quibus rebus nimiùm adhæreat, velut polypus scopulo. Cor hominis plerumque insatiabile nunquam dicit, Svfficit. Cogitandum ergo sæpius serium illud Domini effatum: *Qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.* Non quidem relinquere omnia, sed certè renuntiare jussit omnibus; ne scilicet instar hederæ affectu per hæc fluxa serpamus, siquidem, qui ex virtute pauper est, non tantùm caret opibus, sed etiam amore opum. Quid tibi prodest, si eges facultate, & ardes cupiditate?

Nona.

Luc. cap. 14. v. 33.

D

10. Paupertas summo studio curat, & frugalem temperantiam in mensâ, & decentem modestiam in veste, ac omni supellectili: quod verò vel gulæ, vel ostentationi & pompæ subtrahit, id omne Christi membris impendit, & mavult esse nudos domi parietes, quàm malè vestitos pauperes. Cùm verò temporis ratio & status dignitas vestem postulant splendidiorem, id artificii paupertas invenit, ut ea, quæ latent, vilia sint aut etiam aspera. Quanti Principes, quanti Reges & Reginæ, Cæsares &

Decima.

sares & Pontifices sub veste Attalicâ hispidum gestârunt cilicium ?

CAPVT X.

Rosa Purpurea, seu, Mortificatio.

§. I.

Mortificatio est contra vitia pharmacū.

ROSA Purpurea Pharmacopolis notissima : huic conferenda notissimi nominis , etsi parùm venusti, Mortificatio , seu Abnegatio sui. Vitiis omnibus radicitus evellendis instrumentum aptius ac potentius non est Mortificatione. Summa perfectionis , seipsum odisse posse. Virgo cælestis licet maceratione carnis ad tuendam castitatem non eguerit , eâ tamen usa est , ut posteros doceret, quâ ratione cupiditates frenandæ , & inferiores animæ vires restaurandæ sint. Itaque ibi perfectionis cœpit virgo , ubi alii desierunt , eámque vitæ rationem tenuit,quæ in se melior,quamvis ipsi non fuerit necessaria. Potuit Domini mater cum filii discipulo gloriari : *Semper mortificationem* JESV *in corpore nostro circumferentes,ut & vita* JESV *manifestetur in corporibus nostris.*

2.Cor.c.4. v.10.

Hæc omnes sancti usi sunt.

Hîc ego studiosissimum lectorem compello , eique omnium Sanctorum res gestas propono , & hortor , ut ea cum curâ evoluat.Illud denique de Sanctis omnibus, sat scio, affirmatissimè pronuntiabit: Reverà hi omnes nec unico quidem excepto , in seipsos rigidissimi fuerunt. Hoc uno sibi omnes simillimi, quòd eorum nullus in seipsum non noverca fuerit. Horum nemo sibimet indulsit , nemo semet palpavit , mortificationem Domini Iesu in corpore suo circumferebant omnes.

Et quemadmodum pædagogus quammaximè austerus, aut Orbilius plagosus omnes pueri nutus attendit, & quàm primùm exerrans oculus, vel lingua promptior , vel manus incomposita , vel gestus non decorus deprehenditur, mox objurgatrix adest ferula, mox oris tonitru percellit ; vel minima quæque castigantur: Tales omnino in seipsos fuerunt Sancti omnes , sui ipsorum rigidissimi pædagogi, imò hostes acerrimi,quorum hoc unum studium erat , adversarium lædere : hîc omnium Sanctorum triumphus fuit,corpus sub jugum misisse, & incommodis affecisse quamplurimis.

B. Mariæ duplex genus mortificationis.

Virgo beatissima geminum Mortificationis genus sic exercuit, ut de illâ tunc dici potuerit: Non comedit, non dormit. Quod Servator de suo prodromo Baptistâ asserit:*Venit Ioannes neque manducans,neque bibens.* Adeò namque modici cibi potúsque fuit , ut nec comedisse, nec bibisse censeri potuerit.Idem de Domini Matre asserendum.De vigiliis illius jam suprà demonstratum est. est.Sicut enim Filius complures noctes pervigilavit precibus , idque *secundùm consuetudinem* , ita Mater minimi fuit somni , & plerumque dimidiam noctem diurnis laboribus assignavit. Nec somni tantùm , sed & cibi parcissima fuit Domini Mater , quæ non quadragintadiale,sed septuaginta duorum annorum jejunium celebravit.

Matth.c.11. v.18.

Luc.cap.22. v.39.

Triplex mortificationis genus in paradiso.

Triplex Mortificationis genus in paradiso cœpit, cilicia, vigiliæ, jejunia. Fames quidem & jejunium est indictum ; nam Adamus talem edit boletum , post quem nihil ampliùs edit in paradiso. Vigiliæ cœperunt, nam somnos timor abstulit , & læsæ conscientiæ vulnus. Cilicia in usu esse cæperunt ; vix enim Adam cum uxore pomum admorderat , & mox unde cilicium sumeret, circumspexit; ficus illud suppeditavit. Nam folia de ficu planè aspera contexuerunt in duos baltheos, iisque corporis rebellionem velârunt.

Gen.c.37. v. 34.

Jacob cruentâ tunicâ filii Josephi visâ, *indutus est cilicio.*Achabus rex ceteroqui non optimus regum ad Eliæ minas: *Operuit cilicio carnem suam , jejunavitq, & dormivit in sacco.* Regum sanctissimus David, tam ciliciis , quàm

3.Reg.c.21. v.27.

A vigiliis ac jejuniis in suum corpus pugnavit. Testis ipse dignissimus fide : *Ego autem* , inquit, *cùm mihi molesti essent, induebar cilicio, humiliabam in jejunio animam meam. Vigilavi, & factus sum sicut passer solitarius in tecto. Anticipaverunt vigilias oculi mei* . Hæc carnem tacitis insultibus frangunt , hæc à Deo laudata sunt ; idque hoc consilio.

Psalm.34. v. 13.

Psalm. 108. v. 8.

Psalm.76. v. 5.

§. II.

CVm aliquid nobis amantissimus hic Pater subtrahit , jocari nobiscum & ludere videtur,nam sæpius triplo fenore restituit ablatum.Rem oculis subjicio.Herus famuli sui ædes animi causâ ingressus , fortè accumbens mensam , crassissimas librales placentas reperit, &: Quæso, inquit, quod hoc deliciarum genus est, massam tam malè coctam vorare?non hoc valetudini facit, seponite , & lignario sectori date , qui ferreo stomacho hoc genus massæ digerat ; mittam alias è meâ domo. Hac lege nemini gravis est abstinentia à cibo tam illaudato.Elapsis aliquot diebus misit hic Dominus è suâ culinâ collyras tribus aureis incoctas. Hæc poparum muratio domesticis omnibus & jucunda & utilis fuit. Addo huic non dissimile.

Amicum ægrum & lecto decumbentem invisit quispiam è sincerissimis amicis : cúmque jam abiturus pararet , cervicali , tanquam ægrum levaturus , aliquot aureos clam suppossuit. Ægroto protinus fuit irasci & vociferari , sed amici reverentiâ continuit se. Cùm autem ægroti grabatus erigeretur , inventum est aurum amicissimo furto suppositum. Et nunc, ajebat æger, intelligo non ad vexandum me pulvinar motum. Sic Arcesilaus fecit , qui cognito Apellis Chii duplici morbo, hoc est , paupertate & invaletudine , viginti drachmas secum attulit, & ægroto assidens: Hîc nihil est, ait, præter Empedoclis elementa,

Ignis, Aqua, & Tellus , atque Ætheris ambitus almi.

Et tu etiam, mi Apelles,incommodè cubas. Et unà cum dicto culcitram movens,pecuniam subjecit.Hanc anus, Apellis famula, cùm lectum sterneret, invenit, & cum admiratione ostendit. Ad quæ subridens Apelles: Hoc est, inquit, Arcesilai furtum.

Hîc ego cum Christo interrogem: *Intellexistis hæc omnia?* Sic amantissimus Deus,sic omnino nobiscum agit. Quidquid subtrahit , modò non invitis , id grandi reddit fenore : vult optimus Pater , ut etiam nos ipsi ægrè faciamus carni, eique modò cibum,modò potum,modò vestium aliquid, jam aliquid voluptatis, jam & partem somni subducamus,idque cum ingenti emolumento. Nec enim unquam tale quid nobis demimus , quin plura decuplo , centuplo millecuplo reddantur. Nusquam lucrosior est jactura: perdendo acquirimus.

Matth.c.13. v.51.

Quòd si hoc hominem ratione agentem non moveat , nihil agent omnia sanctorum Patrum volumina, qui omne genus Mortificationis , præcipuè jejunium, miris laudibus extulerunt. Omnium loco sit Augustinus, qui adversùs Pelagianos : *Nullus* , inquit , *sine jejunio vicit diabolum.* Jobum Origenes septem continuos dies jejunio traduxisse asserit. Novæ legis Hesperus Joannes Baptista omnem vitam jejuniis exegit. Discipulis suis Dominus JESVS jejunium commendavit his verbis:*Hoc genus dæmoniorum non ejicitur nisi per orationem & jejunium.* *Videte charissimi,* ait Hieronymus, *quanta sit jejunii virtus, ut id facere jejunium valeat,quod Apostoli nequiverunt.* Mortificationis exterioris caput jejunium. Pharmacis & Pharmacopoliis omnibus longè salubrius est jejunium. Hoc spiritum vegetat, hoc corporis deliciis fractum restaurat, hoc illud *rationabile & Deo placens obsequium.*

Aug.lib.4. Hypog. cont. Pelag. post init.

Matth.c.17. v. 21.

Hieron. l. 2. contra Iovian.

Rom.c.12. v. 1.

Persuasissimus sum , si reipsâ, & quod dicimus, practicè sciretur , quàm moderatum jejunium Deo atque Angelis complacitum , quàm hoc valetudini salubre, quàm animo fructuosum sit, plurimi aut prandere tantùm,aut tantùm cenare assuescerent. Initium hujus consuetudinis

suetudinis paullò difficilius est, & sentiri solet. Sed eo superato jucundissimi progressus sunt. Et sanè plus voluptatis percipitur ab hoc tali jejunio, quàm si corpus quotidie farciatur ad fastidium. Optimè Cyprianus dixit: *Quotquot viros virtutum vidimus, sine jejunio non legimus ascendisse: nec enim aliquid magnum moliti sunt, nisi abstinentia præcessisset.*

Cyprian. de jejunio & tentat. Christi.

Eam ob caussam viri fœminæque sanctitatis eximiæ, sed & summæ dignitatis, jejunio sabbatino Domini Matrem colere consuêrunt: duos trésve nominâsse satis erit, ut *in ore duorum aut trium testium stet omne verbum.*

Matth. c. 18. v. 16.

S. Nicolaus Tolentinas omnigenâ virtute, sed abstinentiâ cum primis clarissimus, quavis sextâ feriâ & sabbato semel tantùm admittebat cibum, pane solo & fonte contentus, idque in æternæ Virginis honorem.

Surius tom. 5. in ejus vitâ.

S. Didacus Complutensis *a* omni sabbato & divinæ Matris pervigiliis pane itidem & aquâ jejunium toleravit.

a Ordinis Minorum, à Sixto V. Catholicus adscriptus *Chron. Minor. part. 3. lib. 5. cap. 5.*

S. Elisabetha Lusitaniæ *b* Regina, *c* præter vernum aliaque jejunia pæne quotidiana, diebus quadraginta ante diem Virginis in cælum Assumptæ jejunio peregit; singulis insuper sextis feriis, divæ Matris pervigiliis, ac quovis sabbato, pane solùm & aquâ inediam solabatur. *d* Ita mediam ferè anni partem aquâ & pane solo tolerabat.

b Seu Portugalliæ. *c* Anno Iubilæi 1625. ab Vrbano VIII in album Divorum relata. *d* Petrus Perpinianus orat. 1. in eandem Reginam.

Idem fecerunt & faciunt hodiéque plurimi, omnis ordinis & dignitatis homines.

§. III.

DA veniam, lector, voci non in Latio natæ: seipsum abnegare, seu Mortificare, est alium fieri quàm anteà fuerit. Sic alius à seipso evadit timidus, qui fortitudinem induit: sic lascivus, & lipidini debitus castimoniam amplexus, priorem se esse nescit: sic gulæ mancipium aut ebriosus, ubi abstinentiam sequi cœperit, priori homini fit dissimillimus, fit novus, fit alius homo. Hæc Mortificationis ratio est.

Hortatur Psalmes regius: *Sumite psalmum & date tympanum.* Perinde si diceret: Accipite eruditionem carminis, & reddite Mortificationem carnis. Congrua commutatio, & pæne necessaria. Quod Origenis acumen confirmat his verbis: *Psalmum divinam doctrinam vocat. Tympanum porrò organum est e pellibus confectum. Iubet igitur divinis oraculis sonum congruentem reddere. Accipite spiritualem doctrinam, & reddite mortificationem membrorum.* Optima igitur psalmi & tympani cohæsio, optimus doctrinæ & mortificationis nexus. Ad rem Isidorus Pelusiota: *Ex carne nostrâ*, inquit, *tympanum efficiamus; sic nempe ut nullum præposteri affectûs motum habeat, verùm terrenis membris mortua & extincta sit.* Divinas litteras rectè versat & meditatur, qui corpus castigat, & Deo seipsum mactat.

Psal. 80. v. 3.

Origenes in dictum Psalmum.

Isidor. Pelus. l. 1. ep. 364.

Id exemplo suo sanctissimus Moses firmavit, qui legis divinæ tabulas accepturus quadraginta dies jejunio consecravit. Ipse de se: *Perseveravi*, ait, *in monte quadraginta diebus ac noctibus, panem non comedens & aquam non bibens.* Opportunus sanè recipiendæ legi apparatus jejunium carnisque Mortificatio. Atque hoc est pro psalmo tympanum exhibere. Eleganter Augustinus: *Noli*, ait, *extrinsecus pecus, quod mactes inquirere, habes in te quod occidas.* Macta elatum superbiæ taurum, macta gibberum avaritiæ camelum, jugula olentem luxuriæ hircum, sacrifica saginatum gulæ vitulum, obtrunca mordacem invidiæ molossum, dilacera pugnacem iracundiæ arietem, concrema ignavum pigritiæ asinum. Has pecudes occide, & ritè litásti Deo: his enim victimis delectatur.

Deut. cap. 9. v. 9.

August. in psal. 50.

Bene ageretur cum homine, si corpus hoc, quo verus homo tegitur, tam promptum inhæreret virtuti quàm voluptati: hanc sponte suâ sequitur, illam, non nisi imperio coactum. Ceterùm quò contumacius est, magisque in vitia propensum, eò fortius sapientiúsque fe-

A cisse videri possunt ii, qui illud ut nequissimum mancipium inediâ, labore, verberibus affligentes, rationis jugo subjecerint.

Gentilium.

Nec pauci fuêre, qui gentilitatis quidem tenebris oppressi, virtutis tamen studio aut necessitate adacti, aut gloriæ aucupandæ in suum corpus imperium planè rigidum exercuerunt. Socratem hac in re laudatissimum dicerem, modò ei disciplina Christiana non defuisset. Solebat is perdius & pernox à primo solis ortu, adsolem alterum orientem stare immobilis, iisdem vestigiis, eodémque obtutu defixus. Hac ratione ad fortuitas vices fortiter perferendas corpus animúmque sic firmavit obduravitque, ut quidquid randem eveniret, patienter ferret. Hoc sui vincendi studio non solùm insignem patientiam, sed & temperantiam prorsus laudabilem assecutus est. Atque hac alterâ virtute tantùm sibi ipse profuit, ut omne vitæ tempus inoffensâ valetudine traduxerit.

Socrates.

B Illo non multùm inferior Diogenes Sinopæus ad eam corpus patientiam assuefecit, ut capite semper aperto, nudis pedibus incederet, solóque tegeretur pallio, caloris & frigoris æquè patiens, dolii inquilinus, nullius quidem supellectilis, sed sui Dominus. Sub extrema vitæ tempora crudis etiam carnibus vesci conatus est, ut nihil esset, in quo ministerio alterius egeret sobrius naturæ cultor. O illustria *mortificationis* exempla! ô verè viros sui victores, modò magistrum habuissent Christum!

Diogen. Sinopæus.

Modici in fine, non ante ejus ætatem.

Nec in plumâ & epularum luxu nata est Attilii Reguli constantia prorsus admiranda, & contemptus mortis generosissimus. Crebræ suimet victoriæ, magnúsque virtutum habitus, tam facilè illi viam fecêre ad mortem, ut captus jam & vinctus, non magis Pœnorum sævitiam, quàm in acie stans eorum arma pertimuerit.

Attilius Regulus.

Cato Utiensis vir quantus, quàm edomitis, & ut loquimur, mortificatis animi corporisque sensibus! calores & nives & nudo capite toleravit, iter pedibus fecit, amicis equo sedentibus. Quoties febre laboravit, solus esse voluit, nec quemquam admisit, nisi morbo levatus. Per hæc Mortificationis specimina virtus illa adolevit, quam Reipublicæ civili bello præstitit. Hic ille Cato est, qui septem continuos dies per loca serpentibus infesta ductavit exercitum, non equo, non vehiculo adjutus, sed pedibus, & in primo agmine iter faciens, nec unquam sedens, nisi cùm cibum caperet aut somnum.

Cato Uticensis.

C

Hoc prorsus est omne in corpus imperium tenere, nec illi blandiri, sed ut par est pro servo tractare. Quod ubi fit, cum demum animus potestatem suam salutariter explicat. Atque hinc nobilissimum animi temperamentum & moderatio laudatissima subsequitur, quæ in priscis idololatris ad Christianorum ruborem crebriùs eluxit.

§. IV.

D FAbius Maximus cùm à se quinquies & à patre, avo, proavo, majoribúsque suis sæpenumero Consulatum gestum animadverteret, comitiis, in quibus filius suus summo consensu Consul creabatur, quàm potuit constanter cum populo egit, ut aliquando vacationem hujus honoris Fabiæ genti daret: non quòd virtutibus filii diffideret, (erat enim illustris) sed ne maximum imperium in unâ familiâ continuaretur. Quid hac moderatione efficacius aut valentius, quæ etiam patrios affectus, qui potentissimi habentur, superavit?

Fabius Maximus.

Quòd si affectus verè mortificatos spectemus, Fabium vincit M. Bibulus vir amplissimæ dignitatis, qui lus. cùm in Syriâ moraretur Provinciâ, duos egregiæ indolis filios suos à Gabinianis militibus occisos cognovit. Filiorum interfectores ad parentem vinctos Cleopatra regina misit, ut gravissimæ cladis ultionem suo arbitrio exigeret. At ille oblato beneficio, quo nullum majus tribui

M. Bibulus.

tribui poterat lugenti, dolorem moderationi cedere coëgit, & nefandos sui sanguinis carnifices, è vestigio ad Cleopatram reduci jussit cum dicto: Potestatem hujus vindictæ non suam, sed senatûs esse debere.

Metellus Macedonicus.

Superi! quid in Christianorum optimo desideremus moderatius? quantâ hîc affectuum mortificatio, nec quidem filiorum iniquissimam cædem ulcisci velle, nisi ratione prorsus æquissimâ? Nec alii è veteri Româ huic dissimiles.

Metellus Macedonicus cum Scipione Africano acerrimè dissenserat, quorum à virtutis æmulatione profecta contentio ad graves testatásque inimicitias progressa est. Nihilominus cùm Metellus interemptum Scipionem audisset conclamari, in publicum se proripuit, mœstóque vultu & voce confusâ: Concurrite, clamabat, concurrite cives, mœnia nostræ urbis eversa sunt. Nam Scipioni Africano intra suos penates quiescenti, nefaria vis allata est. Idem filios suos monuit, ut funebri ejus lecto humeros subjicerent, nec enim fore ut id officii ab illis majori viro præstari possit. O Rempublicam pariter Africani morte miseram, & Macedonici tam humanâ támque civili lamentatione felicem! Eodem enim tempore, & quantum amisisset Principem, & quantum haberet, recognovit.

M. Marcellus. Livius l. 6. Dicad.

Illis minimè cedit hominis verè *Mortificati* obstupescendum exemplar, M. Marcellus, qui primus & Hannibalem vinci, & Syracusas capi posse docuit. Cùm Siculi eum, licet tunc Consulem, accusaturi Romam venissent, Marcellus, quia collega suus Valerius Lævinus forte aberat, senatum haberi noluit, ne absente altero Consule, timidiores in accusando essent Siculi. Ubi Valerius rediit, Marcellus de audiendis Siculis ultro retulit, eósque de se conquerentes patientissimè sustinuit. Lævinus auditis eorum querimoniis, loco eos tantisper jussit cedere, dum etiam accusatus audiretur, & Patres sententiam dicerent. At Marcellus illos remanere, ut defensioni suæ interessent, coëgit. Utráque parte peroratâ excedentes curiâ subsecutus est, quò liberiùs sententiam ferret senatus. Improbatis ac rejectis querelis suis Siculi orantes & supplices Marcellum adierunt, veniámque petierunt, quòd suæ provinciæ jussa executi fuissent, atque ut ab eo in clientelam porrò reciperentur, rogárunt. Marcellus quamvis recentissimè læsus, tamen velut jam omnium oblitus, Siculos clementer exceptos tutelâ suâ neutiquam exclusit. Super hæc Siciliam sortitus, cùm accusatores premere potuisset, eam Provinciam collegæ cessit. O Marcelle, quàm nos sanctioribus disciplinis imbutos in ruborem das? Date mihi Christianum, qui in adversarios atque accusatores suos tam benevolus sit, & mox eum inter cælites referemus.

Valerius Publicola. Valer. lib. 4. cap. 1.

Marcello accensendus jure merito Valerius Publicola, qui ad illud animi temperamentum pervenit, tam victor sui, támque sibi ipse imperiosus, ut domum suam, licet magnificam, ne malignas suspiciones aleret, totam diruerit, quod loco posita celsiore arcis speciem populo habere videretur. Nónne quantum domo inferior, tantum victoriâ sui superior evasit?

Quærit Poëta vetus: Quisnam igitur liber? sibique respondet ipse:

Horat. lib. 2. serm sat. 7. ipsi mod.

——— *Sapiens, sibi qui imperiosus:*
Quem neque pauperies, neque mors, neque vincula terrent:
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus.

Talis omnino est homo sui potens, quem nos Mortificatum vocamus, ad omnes labores subeundos teres, ad omnem fortunam tolerandam rotundus. E septem Græciæ Sapientibus Bias: *Ille*, inquiebat, *beatus est, qui nil concupiscit.*

Aliæ sunt hominum profanorum voces. Beatus est, A ajunt, cui fortuna favet, qui dulci fruitur otio, qui genio servit, & cuncta ex animi sui sententiâ gerit. Affirmant hoc illi, negat constantissimè sapiens Bias, & eos laudat beatos, qui cupidinibus suis respondent & obsistunt, qui animum frangunt, qui nihil concupiscunt. Aliter profectò nulla in hoc orbe felicitas, tranquillitas nulla est. Quis enim tam felix, cui ex sententiâ succedant omnia? solus ille qui in se ipso totus teres atque rotundus, aut rebus utitur secundis, aut adversis exercetur. Illis fruitur, dum Deo placet, his sese attemperat, imò & gaudet varium sibi mortificationis genus offerri. Hoc animi sui pabulum credit, cùm à seipso tum ab aliis mortificari.

§. V.

LAncea, quæ Christi crucifixi pectus aperuit, vulnus quidem intulit, sanguinem eduxit, sed dolorem nullum attulit, quia jam mortuum sauciavit: sic ille qui B se à corpore abstraxit, & *Mortificatas* habet animi cupiditates, probris convelli, injuriis affici potest, sed ad impatientiæ querelas excitari non potest, jam mortuus est.

Democritus Philosophus, ut Stobæus memorat: Fortis est, ajebat, non solùm hostium, sed voluptatum victor. Fortassis rectiùs eum dixisset fortem, qui non solùm voluptates vinceret, sed & omnes animi cupiditates domaret. Tale sapientissimi Salomonis effatum est: *Melior est patiens viro forti, & qui dominatur animo suo expugnatore urbium.* Nimirum

Stob. ser. 7.

Prov. c. 16. v. 32.

Ardua res vicisse alios; victoria major
Est, animi fluctus composuisse sui.

Mantuanus.

Multò enim multóque operosius est, seipsum quàm hostem superare, nec properâ festinatione fugiendo adversa, nec effuso gaudio secunda sectando.

Beatus Gregorius appositè dixit: *Ego David saltantem plus stupeo, quàm pugnantem: pugnando quippe hostes subdidit, saltando coram Domino seipsum vicit.* Hic ipse David C longè fortior fuit, cùm injurias à Saule illatas, etsi posset, non vindicaret, quàm cùm leones & ursos discerperet, gigantem Goliathum fundâ sterneret, gladi ojugularet. Venusinus igitur cecinit verissimè:

Greg. l. 37. moral. c. 27. & ult. mihi pag. 934.

Latius regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas, & uterque Pœnus
Serviat uni.

Horat. lib. 2. carm. ode 2. ad Crispum Sallust.

Nam, ut Ambrosius loquitur: *Graviores inimici sunt mores pravi, quàm hostes infesti.* Ita castissimus Joseph Ægypti prorex grandius quid fecit, cùm adulterium repudiaret, quàm cùm toti regno imperaret. Ideo Siracides fidelissimè commonefaciens: *Si præstes*, inquit, *animæ tuæ concupiscentias ejus faciet te in gaudium inimicis tuis.* Cupiditates sibi obsequentem eò pertrahunt, quò nec omnes inferorum machinæ possunt.

Ambr. serm. 87. de Elisæo.

Eccli. c. 18. v. 31.

Nobilissimum prisci scriptoris dictum est: *Tantum proficies, quantum tibi ipsi vim intuleris.* Est non nemo, qui D apud seipsum dicat: Ego precibus, jejuniis vaco, concionem audio, Sacramenta frequento, stipem in egentes confero, divina sæpius cogito, consilia generosa suscipio, optima quæque propono; sed interim vix quidquam proficio: idem sum, qui ante sex, ante duodecim & plures annos fueram, in eodem luteo hæreo, eadem vitia identidem repeto, non melior fio, nihil proficio, nihil. Simillimus sum ægroto, qui molitur surgere, & mox in lectum recidit: Sic ego sæpius è vitiis conor emergere, sed in eadem identidem relabor. Quid obsecro caussæ est? Vis, mi Christiane, ut tibi candidissimè respondeam? Ideo nihil proficimus, quia nobis ipsi vim non inferimus. An nescis illud Domini clarissimum: *A diebus Ioannis Baptistæ regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud?* Nihil proficies, nec teipsum vinces, nec cælum rapies, si violentus non es. Saulus in Paulum, & in alium

Thom. de Kemp. lib. 1. cap. ult. fine.

Sibi vis inferenda ut proficiatur.

Matth. c. 11. v. 12.

alium planè virum mutandus, à Christo violenter dejectus, tremens ac stupens dixit: *Domine, quid me vis facere?* Hinc mirabilis in omni virtutum genere profectus cœpit. Ne mirare te nihil proficere; tu totus etiamnum stas, stat unà tecum superbia, stat libido, stat iracundia, nisi hæc monstra violentus dejicias, nihil unquam è solido proficies.

Act. cap. 9. v. 6.

Matth. c. 17. Marci c. 9. Luæ c. 9.

Cur Christus suam gloriam non dedit spectandâ in amœno viridario.

Christus gloriæ suæ gustulum exhibiturus, tres è suis duxit *in montem excelsum seorsum*. Cur non in amplo cœnaculo aut amœno viridario, aut in valle apricâ? cur non in florilego prato suam gloriam dedit spectandam? Sudandum erat, & eluctandum ad montem. Hæc via ducit ad cælum, & aspera & ardua.

——— *Facilis descensus averni:*
Sed revocare gradum, superasque evadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est.

Regnum cælorum rapiunt violenti.

Actor. c. 2. v. 2.

Die Pentecostes, *Factus est repentè de cælo sonus, tanquam advenientis spiritûs vehementis.* Nescit enim lenta molimina Spiritûs sancti gratia.

Joannes Baptista quantum quámque violenter sese à corpore abstraxit, non manducans, neque bibens, pæne nec vestiens. Si omnem ipsius vitam compendio velim describere, *meram violentiam* appellem. Ascendit in montem excelsum seorsum.

Maria Magdalena vi emendationem vitæ aggressa est.

Maria Magdalena quantâ vi emendationem vitæ aggressa est? In Pharisæi domum ubi Medicum suum esse cognôrat, non invitata venit, &, ut Augustinus loquitur, irruens importuna convivio, opportuna beneficio, piâ impudentiâ sanitatem appetiit. Non ad caput Domini, sed ad pedes accessit: & quæ diu malè ambulaverat, vestigia recta quæsivit. Capillos solvit, lacrymas fudit, pedes lavit, capillis tersit, balsamo inunxit, oculis lacessivit, ita noxarum veniam impetravit. Conscientiæ labes uni patefacere, supplicium est. Publicè & coram multis id facere, omni supplicio acerbius est. Hoc Magdalena fecit. Pecuniam olim ad Apostolorum pedes abjecisse, Christianæ violentiæ opus fuit; Magdalena omni pecuniâ chariora, unguentum, os, oculos, manus, capillos velut linteum ad Domini pedes abjecit, quâ in re vim magnam utique sibi ipsa intulit. Putem ego Magdalenam, dum ad convivium non epulatura, sed ploratura iret, in viâ sæpius substitisse, & forsan aliquoties redire cœpisse, dum secum cogitaret hæc talia: Quid facio? res hæc nimio pudori mihi est. Quid dicent convivæ? quid magis cogitabunt? Per urbem vulgi fabula ero. Vultus aspicientium me non feram. Tandem; audendum est, sic pergo. Ita vi magnâ sese impulit: cœpit, egit, peregit. Tantum profecit, quantum sibi ipsi vim intulit; maxima vis, maximus profectus. Ideo nos non proficimus, quia nobis ipsis vim non inferimus.

Aug. lib. 40. homil. hom. 23.

§. VI.

PApinius eleganter narrat, quâ ratione tela è vulneratorum plagis sint extracta,

Tela manu parcente trahunt. ———

Statius in Thebaide.

Plerique nos esse vulneratos non ignoramus, sed molli & nimis parcente manu agimus: omnia remisse & sine vi aggredimur; suspenso gradu & nimiùm placidè ad cælum imus. Fallimur: *Violenti rapiunt illud.* Audite sacerdotem Dei mollissimum patrem, quàm languidè filios nequam objurget: *Nolite, ajebat, filii mei, non est enim bona fama, quam ego audio.* Verborum tonitru eos percellere debuisset. Quòd si verbis nil profecisset, fustibus agendum, vis fuisset exerenda. Tales nos sumus in nos ipsos; sanari volumus, sed quàm mollissimè. Non uri, non secari sustinemus.

Matth. c. 11. v. 12. 1. Reg. c. 2. v. 12.

Virginem regiam maligno ulcere laborâsse ajunt, sed sectionem omnem abhorruisse. Voluisset illa quidem ulcus fluere, sed ferrum admoveri noluit. Ideo chirurgus scalpellum spongiâ tectum intulit, & uber incidit. Hæc A nostra mollities est; sanitatem apperimus, *mortificationem* fugimus; nemo secet, nemo urat, nemo nos mortificet, tangi nolumus; vim, à nobis etiam profectam abhorremus. Hinc nunquam curamur. Tantùm enim quisque proficit, quantùm sibi ipse vim infert. Nulla vis, nullus profectus; exigua vis, profectus exiguus. Profectûs spiritualis mensura, *Mortificatio.* Si scire vis quantùm ad virtutem profeceris, attende quantùm hactenus teipsum fregeris, quantùm cupiditates tuas domueris. Descende in teipsum, & vide quid humilitatis & modestiæ, quid mortificationis & patientiæ domi tuæ habeas, quantùm teipsum oderis, & contemnas. Hac cote hoc aurum probatur. *Qui Christi sunt, carnem suam crucifixerunt cum vitiis & concupiscentiis.*

Modus proficiendi spiritualis est mortificatio.

Gal. cap. 5. v. 24.

Cervus naturâ colubris infensus, ubi eos deprehenderit, necat, sed inde ingentem sitim contrahit, tantóque cupidiùs ad fontem currit, quantò vehementiùs sitit. *Serpentes*, inquit Augustinus, *vitia tua sunt; consume serpentes iniquitatis, tunc amplius desiderabis fontem veritatis.* Nam augmentum charitatis, diminutio cupiditatis.

Augustin. in Psal. 41.

Omnes sancti in ipsis vitæ tutelarem.

Res gestas omnium sanctorum hominum evolvite, & quòd sibi ipsi quivis vim maximam intulerit, comperietis. Regnum cælorum violenti rapuerunt. Quod Tharsensis Paulus, hoc sanctorum quisque pro se dixerit: *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum; sic pugno non quasi aërem verberans, sed castigo corpus meum, & in servitutem redigo.* Non auras, sed carnem percutio, jejuniis domo, vigiliis attero, ne insolentiùs in me insurgat. Nimirum terra, si sibi relicta, finitur quæ vult producere, spinas & carduos profert: qui triticum expectat, terram aratro vulnerat, & variis eam versat laboribus; sic natura sui juris & arbitrii in vitia exuberat. Virtutem expectas? quotidianis eam mortificationibus exerce, aut segetem spinarum colliges.

1. Cor. 9. v. 26.

Sed quæ demum hæc violentia est? Violentum est, quod contra naturam est. Atqui scimus quàm à naturâ insitum sit, adversarium odisse, pecuniam & lucrum amare, laudari ac honorari cupere, id amplecti quod jucundum est ac suave, contemptum fugere, jugum excutere, subjici nolle, labores declinare, feriari velle. Hæc natura corruptior studiosissimè sectatur. Enimverò qui inimicos amat, eos beneficiis ornat, Deo precibus commendat; qui aurum spernit, pecuniam in egenos spargit; qui laudes fugit, contemni non metuit, ima & humilia ambit; qui labores quærit, qui aspera & difficilia non refugit, qui aliis sese subjicit, hic sanè contra naturam agit, hic violentus est, hic cælum rapit. Nempe tantùm proficiant, quantùm sibi ipsis vim inferunt. Ideirco David hortatur: *Viriliter agite, & confortetur cor vestrum.* Cælum est præmium, quod nemo aufert, nisi qui sibi ipse vim infert.

Vide suprà num. 23. Quis dicatur contra naturam aliquid facere.

Psalm. 30. v. 25.

Apertissimè Christus: *Qui vult venire post me, abneget semetipsum. Qui enim voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdiderit animam suam propter me, inveniet eam. Magna & mira sententia*, inquit Augustinus, *quemadmodum sit hominis in animam suam amor ut pereat, odium ne pereat. Si malè amaveris, tunc odisti: si bene oderis, tunc amasti. Felices qui oderunt custodiendo, ne perdant amando. Noli amare in hac vitâ, ne perdas in æternâ vitâ.*

Matth. c. 10. v. 24. &c.

Aug. tract. 51. in Joan.

Ejusdem Augustini sensu, aliam vitam vivunt bestiæ, aliam homines, & Angeli aliam. Triplex hoc vivendi genus, brutorum, hominum, Angelorum dissimillimam, sic loquar, similitudinem habet. Brutorum vita in pastu & corporis obsequio, sensuúmque oblectamentis tota mersa est. Vita Angelorum sine cibo & Venere, Deo ac cælestibus deliciis æternùm sine satietate satiatur suavissimè. Hominum est media, quam cum illis & istis participat: si ducem habeat rationem & spiritum, communionem vitæ cum Angelis sortitur; si carnem & corporis appetentias sequatur, in consortium jumentorum transit. En, mi Christiane, tui jam arbitrii res est; elige, quam velis

Dissimilima vivendi ratio bestiis, hominibus & Angelis.

velis vitam vivere: ad bestias non difficilis est transitus: *Mortificationem* fuge, & brevi migrabis in bestiam. Sed neque ad Angelos difficile transibis: Vive, quod Paulus præcipit, non *secundùm carnem, sed spiritu facta carnis mortifica*, & jam in Angelorum cœtus transisti. Quid autem ingenitâ ad Dei similitudinem efformati nobilitate ingenius, quàm ad vitam bestiis simillimam reduci? *Fœdum prorsus imperium, ubi ancillatur domina*, cum Bernardo loquor, *& ancilla dominatur*. Grande mendacium, ubi humana facies furorem tegit bestiæ.

Rom. cap. 8. vers. 13.

Bernar. c. 3. Medit.

§. VII.

Galenus lib. de cognoscendis curandisq; animi morbis.

REfert Medicorum princeps Galenus, visum à se hominem, qui ad ostium clave reserandum manibus ac pedibus properabat. Cùm verò sera clavi non responderet, atque sic ostium reserari non posset, homo in rabiem actus, clavem dentibus, commorsam abjecit, in januam toto corpore arietavit, demum calcibus quassatam pertundere fruſtrà conatus. Hîc furibundus ore spumas vomere, impias voces in Deum jacere, scintillantes oculos huc illuc celerrimè circumferre, instar canis rabidi latrare, vix à seipso manus abstinere; nec jam hominem agere, sed pantheram, aut catulis raptis tigridem repræsentare. Hoc tam tetrum furiosi hominis spectaculum sic attonuit spectatorem, ut ingenti odio adversùs iram concepto, iræ motus tam religiosè omni vitâ caverit, ut eum nemo mortalium unquam deinceps viderit iratum.

Eò nimirum insaniæ progredimur, cùm Mortificationis frenum excutimus: ita in bestias degeneramus, qui possemus Angelis esse simillimi. Jámque ab experientiâ certum est, ab unico quandoque indomito affectu totum hominem pessundari. Id in re musicâ videre est. Pulsanti cithara malignè respondet, si unica fidium *Psal. 97. v. 5. & Psal. 32. vers. 3.* vel rupta sit, vel discordet. Hortatur Psaltes sæpius: *Psallite Domino in citharâ. In psalterio decem chordarum psallite illi.* At si fidium vel minima non assonet, concœtus periit: ita prorsus si hominis affectus omnes in concordiam conspirent, unicus tamen iracundiæ, vel libidinis, vel avaritiæ, aut invidiæ nondum sit perdomitus, jam extincta est omnis suavitas cantûs, nulla est harmonia.

Eadem est valetudinis ratio. Medicorum omnium vox non ignoratur, sanitatem ab humorum temperie ac symmetriâ petendam; cùm illa solvitur, vel ab unico humorum jam sanitas intercidit: ita salus animæ in temperamento cupidinum consistit. Fortassis gulæ ac libidinis impetus jam frenâsti; amorem auri, livoris rabiem, torporis ignaviam jam emendâsti; sed tibi forsan etiamnum dominatur ambitio, & nimium honoris desiderium: ohe nondum sanus! in omnibus licet bene habeas, tamen in uno delinquis, adhuc ægrotas: nec unquam dici poteris rectè valere, nisi hunc etiam morbidum affectum persanaveris.

Salus animæ in temperamento cupidinum consistit.

Idcirco si tibi ipse consultum velis, nullas vincendi tui occasiones neglige; ubi ubi mortificationis opportunitas se obtulerit, obviis eam ulnis amplectere. Fortassè tibi aliquis præponitur? En optimam occasionem; tu tuam ambitionem hîc mortifica. Cibus deest, aut insulsus & malè coctus apponitur? hîc gulam impugna. Vestis corpori non ad amussim quadrat? hîc superbiæ glisscentes igniculos extingue. Est qui tibi acriter contradicat? hîc linguæ insolentiam frange. Est qui te reprehendat, aut conviciis impetat? hîc animi submissi specimen ostende. Pecuniæ jacturam pateris? hîc philargyriæ victoriam monstra. Forma elegans & oculus blandiens ad aspectum aut contactum te provocat? O quisquis es, hîc virum te gere, oculos & manus continentes exhibe: illos claude, has attrahe: mortificationem Domini Jesv in corpore tuo circumfer. Hîc Domini pro te crucifici stigmata porta. Servorum frons olim vario charactere, imò & verbis, aut etiam versibus inurebatur.

Mortificationis opportunitas amplectenda.

Avaritia.

Vide Lipsium in Electis lib. 2. cap. 15. Novarinum in Electis fa-

A Hinc litterati & stigmatiæ dicti. Sic & sanctorum hominum vultus à tyrannis multiplici stigmate inustus. Circumtulerint servi stigmata, & suorum dominorum notas, nobis Domini Jesv placent stigmata. Crux & *Mortificatio* stigma nobilissimum: hoc recipe, & castiga corpus tuum, sed & voluntatem tuam.

cris lib. 3. c. 14. & Excursu 24. num. 487.

Atque quò meliùs hoc possis, à parvis incipe. Magnum est in minimis se vicisse. Innumera suadet curiositas, quæ Mortificatio vetat. Jubet curiositas per fenestras prospicere: non prospice. Occurrit in colloquio quod ostentationi faceret & pompæ si id diceres: ne dic. Occasio est alterum verbis feriendi: ne feri. Dictat cogitatio ut coquum adeas, & quid opsonii paret interroges: ne interroga. Adest hospes, tu verò quis sit, unde veniat, quò eat, quid rerum hîc agat, scire cuperes: nescire malis. Hortum ingrederis & invitat te flosculus, ut se carpas: ne carpe. Transis arborem & generosum pomum arridet, vúltque gratis à te emi & gustari: ne eme, ne gusta. In mensâ ferculum miris blanditiis ad esum allicit: tu manus contine, gulam substringe, & aut non tange, aut obiter tactum mox dimitte. Mihi crede in his non adeò magnis semet vicisse, est res maximas fecisse, idque cum ingenti promerito. Hæc Deo, hæc cælitibus mirificè placent, hæc amplissimis præmiis pensabuntur. Et quamvis nihil peccati foret hæc videre, hæc tangere, hæc audire, his frui, his oblectari, his vesci; magnæ tamen virtutis est, & mercedis longæ maximæ, hæc non videre velle, illa non tangere, his vesci nolle. Nam ut tantò cautiùs illicitis abstineamus, à licitis etiam nos nonnunquam contineamus.

Castigatio corporis & voluntatis à parvis incipienda.

B

C

§. VIII.

QVapropter qui Deo cupit eximiè placere, sæpius has voces iterat: Domine Jesv, hoc tui amore non intueri, istud non gustare, illud ad aures non admittere statuo. Hîc linguam propter te, hîc manus, hîc pedes coërcebo: hactu re judicium meum, in illâ voluntatem meam propter te deseram. Hæc Christiana, hæc sancta sunt, argumenta minimè fallacia mentis bonæ; & licet in se minuta videantur, hominis tamen mortificati illustria sunt specimina.

Aqua, quam tres milites in galeâ Regi Davidi attulerunt, inter cupedias & delicias regias numerari non potuit, sed quia Rex David siti suæ imperavit, & aquam effundens libavit illam Domino, rem grandiorem fecit, plus virtutis exercuit, quàm si cellam vino Falerno & Cretico plenam in pauperes dividi jussisset. Tanti est Mortificationis studio vel aquâ abstinere.

1. Paral. c. 11. v. 17. & 18.

D

Pelagius illustre Mortificationis specimen in re non grandi commemorans: Senex in Thebaide, inquit, unà cùm discipulo exploratæ patientiæ, speluncam habitavit. Atqui consueverat senex sub vesperam discipulum sacris præceptis imbuere. Finitâ dictione precabantur unà ex more, & sic demum cedebant somno. Evenit autem, ut ad senem homines peregrini reviserent, miram illius abstinentiam coràm veneraturi. Hos senex humaniter exceptos, ne vanitatum miseriis succumberent, prolixè solatus est. His adventoribus dimissis, suum sibi discipulum sero vespere instruendum sumpsit. Sed quia dicendo jam antè fatigatus fuerat, inter loquendum nictare cœpit, & in somnum solvi altiorem. Stabat discipulus, & dormientem senem taciturnus spectabat. Altè sopitum excitare viri reverentia non sinebat. Visum est ergo expectare, dum expergisceretur ipse. Hîc juvenem non somnus tantùm, sed & cogitationes ejusmodi sollicitabant: Quid hîc agis? abi silens & dormi. Inaniter præstolaris. At juvenis suggestiones hasce repulit, & somnum excussit pro viribus. Sed rediit importunus exactor somnus, redierunt & cogitationes molestæ: at juvenis iterum iterúmque restitit & cogitationibus & somno. Idque septies fecit singu-

Mortificationis specimen Pelagius libell. 7. num. 43.

lari victoriâ sui. Jamque nocte ad umbilicum deductâ, senex evigilans, & discipulum insomnem cernens: Quid hîc agis, ait, non interim dormitum abiisti? Cui juvenis sedatè: Non Pater, inquit, quia me non dimissum credidi. Cur ergo, ait senex, me non excitâsti? Non ausus sum id facere, respondit juvenis, ne importuniùs turbarem te, Pater. Ita post mediam noctem matutinas preces simul persolverunt. Quibus finitis discipulus demum jussus est dormire. Sed & senex aliquid quietis addidit priori somno. Seni ostentum cæleste objectum est hoc modo: Videbat solium sublime splendore multo vestitum, in eo septem coronæ cernebantur repositæ. Hîc senex interrogare sibi visus est eum, qui hæc monstrabat, Cuinam hæc essent parata. Responsum est, Discipulo tuo; Sedes quidem priori vitæ sanctiùs exactæ destinata est: septem coronas hac ipsâ nocte promeruit. Obstupuit senex, & expavit. Mox discipulum accersens: Dic mihi, obsecro, inquit, quid fecisti hac nocte? Juvenis nonnihil territus: Da veniam, Pater, ait, nisi me valde fallo, nihil mali feci. Senex modestiam interpretatus hoc responsi: Ut scias, inquit, mi fili, percunctari non desinam, dum fatearis, quid egeris, vel etiam quid cogitâris hac nocte. Hîc optimus juvenis conscientiam suam interrogans, nec ream sentiens, vix inveniebat quid diceret; hoc unum subjecit: Ignosce, Pater, quod sciam, nil feci, nisi quòd sexies aut septies à somno graviter impugnatus sum, illúdque identidem menti occurrebat, Abi & dormi; sed quia nondum à te dimissus eram, perstiti. His auditis senex continuò intellexit, quòd quoties cogitationibus & somno restitisset, toties novam coronam promeruisset. Hæc dicere tamen è re discipuli non futurum censuit. Ergo dissimulans quid vidisset, aliis Patribus rem ordine narravit. Pelagius hæc omnino verba subjiciens: Discamus, inquit, quia & pro parvis cogitationibus Deus nobis coronam tribuit. Bonum ergo est, ut quis propter Deum in omnibus seipsum sibi extorqueat. Nam regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.

Hoc Seraphico Francisco Christus significans: Si me desideras, inquit, dulcia tibi amarescant, & amara dulcescant. Amarum quid est Mortificatio; tunc verò dulcescit, cùm Christi causâ suscipitur. Dulcia videntur mundi gaudia, sed amarescunt deliciis cælestibus collata.

§. IX.

Mortificatio in omnem vitam sese extendere debet.

MOrtificatio non honesta solùm, nec utilis tantùm, sed planè necessaria est, nec in unam tantummodo diem aut hebdomadem, nec in unum duntaxat mensem aut annum, sed in omnem vitam extendat sese necesse est. Quod Bernardus graviter affirmans: *Bernard. serm. 58. in Cătica fine, mihi p. 741.*

Qui, inquit, ita ad unguem omnia à se superflua resecavit, ut nihil se habere putet putatione dignum? Credite mihi, & ita tata repullulant, & effugata redeunt, & reaccenduntur extincta, & sopita denuò accenduntur. Parum est ergo semel putâsse, sæpe putandũ est, imò (si fieri posit) semper, quia semper, quod putari oportet (si non dissimulas) invenis. Quantumlibet in hoc corpore manens profeceris, erras, si vitia putas emortua, & non magis suppressa.* Addit: *Vnum in tanto discrimine consilium est, observare diligenter, & mox ut renascentium vitiorum capita apparebunt, promptâ severitate succidere. Non potest virtus cum vitiis pariter crescere. Ergo ut illa vigeat, ista crescere non sinantur. Tolle superflua, & salubria surgunt: utilitati accedit quidquid cupiditati demis. Demus operam putationi*. Putetur cupiditas, ut virtus roboretur. Nobis putationis semper est tempus, sicut semper est opus.*

* *Putare, amputare, mortificare, hic idem.*

* *Seu, mortificationi.*

In hortis cultioribus rem oculis est cernere. Solent hortulani myrti aliarúmque herbarum ductibus diversas imagines in areolis efformare, ut hîc quidem heriia insignia, illic leo vel cervus, istic aquila vel struthiocamelus exprimatur: at verò nisi olitor industrius sit, & A pæne quotidie luxuriantem herbæ comam attondeat, brevî nec leonem ampliùs, nec cervum, nec aquilam, nec struthiocamelum silvescentes frutices repræsentabunt. Idem prorsus hîc evenit: sis leo licet vel aquila, fortis tibi videare, ac tui victor, si tamen non assiduè quod excrescit reseces, si cesset Mortificationis studium, brevî nec leo, nec aquila, sed monstrum eris non absimile Satyro Faunóque, hoc est, homini effreni & pravis affectibus pleno.

Cùm dixisset Christus: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum*; continuò adjunxit: *Et tollat crucem suam* Matt. 16. vers. 24. quotidie. Non tantùm semel iterúmque in hebdomade aut mense, aut anno: *Quotidie.* Nulla dies abeat sine hac Mortificationis lineâ. Romanus Imperator Titus, quo die in neminem beneficium contulisset, dicere solebat: Amici, diem perdidimus. Non minùs ille diem eum perditum credat, quem nullâ sui victoriâ insignierit.

Franciscus Borgias Dux Gandiæ, è Duce Societatis B Jesv Generalis tertius, cibum eo die insuavem sibi dicebat, quo corpus nullâ mortificatione affecisset. Nec quidem extremum vitæ diem ab hac lege mortificationis eximium volebat. Ita corpori semper bellum movebat, neque unquam deerat, quo sibi malè faceret, juratus sui hostis. Hinc amicos nominabat, quæ nos incommoda vocamus. Pluvias, ventos, frigora, æstus, omnémque cæli intemperiem excepit lætissimè. Podagræ dolores, acerbos obtrectatores, & quoscunque demum mortificationis auctores sustinuit patientissimè. Nec hostem sibi capitaliorem esse censuit quàm corpus. Huic magis vexando, arenam calceis & scrupulos injecit, ut eundo pedes offenderet; brumâ sæviente caput & calvitiem aperuit; fervente sole, quò plus ureretur, eò lentiùs incessit. Continuis imbribus iter faciens: Quàm bellè, ajebat, amici mei me juvant, atque ad edomandam hanc belluam (sic corpus vocabat) adigunt! Deum rogavit sæpius, ut quidquid vita jucundi C habet, in supplicium sibi verteretur: hæc ei amaritudo fuit dulcissima. Noctes insomnes ducere, inter lucra numeravit. Quin & in morbo mortificationis usum non intermisit. Catapotia seu pilulas non glutire, ut alii, sed mandere consuevit, ut os & palatum amarore cruciaret; potiones medicas tantò promptiùs sumpsit, quantò plus horruit: ut, ubi plus olim voluptatis, jam plus sentiret tormenti; & ut gula tot priùs deliciis imbuta, suos jam carnifices experiretur.

Hoc Sanctorum omnium contentissimum fuit studium, seipsos Mortificationibus assiduis frangere. Etenim probè sciebant, non decere sub spinoso capite membra esse delicata.

Difficultates mortificationis non sunt impedimenta.

Neque verò quisquam terreatur, licet hîc multum sentiat difficultatis, licet indolem nactus sit calidam, ferocem, asperam, & domari difficilem: non hæc Mortificationis impedimenta, sed sæpe adjumenta sunt. Quantò prolixior lucta, quantò difficilior pugna, tantò D major gloria, tantò illustrior corona. Huc illud Jobi sed apravero: *Vocem exactoris non audit.* Quod explicans Gregorius: *Clamorem exactoris non audire,* inquit, *est violentis tentationum motibus minimè consentire.* Sunt quos improbi exactores identidem vellicant, hunc gula, illum iracundia, istum luxuria vehementiùs invadit, & velut exactor jus suum postulat. Obtunde aures, & tam constanter nega, quàm petunt. Nemo est indolis tam indomitæ, quin eam, si velit, vincere possit, & sub jugum mittere. Sed victoria forsan rara est? Nullus hîc animo cadat, præstat vel semel tantùm vincere quàm nunquam. Succumbis hodie? resume animum: cras vinces. Nihil hîc turpius quàm clypeum abjicere, & pugnare nolle. Hortatur Augustinus, & cum ascendente Domino pariter in altum nos erigens: *Ascendamus etiam post illum, inquit, per vitia & passiones nostras.* Et ne quisquam hoc fieri non posse arbitretur, subjungit: *De vitiis nostris sa-*

Job cap. 39. vers. 10. Greg. lib. 20. moral. c. 19.

Aug. serm. de Asens. Dom.

tam nobis facimus; si vitia ipsa calcamus; attollent enim ipsa nos, si fuerint infra nos. His gradibus adjuti, plurimi magnos ad virtutem progressus fecêre. Sapiens dominatur astris, naturæ impetus coërcet, sentit in se malignam indolem, non consensit. Neque verò sensus noxam contrahit, sed consensus.

§. X.

Ratius ab exteriori fronte iis sibi consulere.

SOcratem nescio quis Medicorum curiosiùs inspexit, & hominem libidini ac erapulæ pronum pronuntiavit. Vix manus continuerunt Socratis discipuli, quibus Magistri sui sobria continentia jam pridem perspectissima erat. Hos Socrates repressurus: Sententiam, inquit, ne præcipitate, ô boni; talis enim, qualem hic me depinxit, fuissem, nisi me alium philosophia & virtus fecissent. Miseros nos, ô Christiani, ô Religiosi, si minus virium & animi ad hanc rem adferamus quàm idololatræ!

Majorem gloriam assequitur, qui sibi plus resistit. Rabbinetr. in vitâ Illuminat. lib. 1. cap. 10. post init.

Alexandrum Macedonem Plutarchus aliis Monarchis longè censet antecellere, quandoquidem alii tales sint nati, ille talem sua se dextrâ, vi, gladio, vulneribus, cruore fecerit. Ita prorsus multò majorem illi gloriam assequuntur, qui naturæ suæ malignitatem fortiter conantur vincere, quàm qui mitissimam indolem sortiti ad omnem virtutem faciles ducuntur. Nihil proficit, qui nihil in se superat.

Receperat in familiam suam sanctus Ignatius Lojola juvenem acri ac vehementi ingenio, quem sæpius ut pater horratus: Vince te, ajebat, vince te. Si enim teipsum viceris, cæleste præmium multò cumulatius feres; quàm qui animam sortiti sunt virtuti promissimam. Cùmque hunc ipsum juvenem unus è Patribus, ut minùs tractabilem ac turbatorem domûs accusâsset, Ignatius non ad vulgi trutinam, sed ad prudentiæ stateram dicta examinans: Quæso, inquiebat, mitiùs, mi Pater: equidem hunc ipsum, quem tu acriter objurgandum putas, plus ego paucis mensibus profecisse arbitror, quàm duos illos anno integro. Erant duo illi suavitate morum & candore nemini non amabiles. Ex quo liquet, solidi profectûs rationem non ab ingenio sedato, sed à conatu sui vincendi ac studio petendam. Nemo igitur desperet: plus proficit, qui sibi ipse plus resistit.

Duplex consilium eradicandis malis affectibus: Parva non neglige, & Vlcus tange.

Coronidis loco, duplex hoc consilium suggero planè necessarium: Si maligniores affectus velis eradicatum ire, *Parva non neglige*, &, *Vlcus tange*. Parva, inquam, non neglige: nam si muscam nolis aut non possis configere, crede mihi nec elephantum confodies: si nec uno quidem alteróve bolo fraudare gulam, si oculorum curiositati nihil, nisi quod turpissimum est, negare audeas, si non leviora etiam linguæ delicta corrigas, si non etiam scintillas cupidinum Mortificatione sopias, brevi cernes incendium. Aut ergo in minutis etiam te vince, aut in magnis nunquam tui dominus eris.

Deinde, quod dixi, *Vlcus tange*. Sunt qui mortificando se, vitalia nunquam feriant, Ulcus nunquam tangant. Famem aut sitim mortificas? optimè facis: sed magis deberes appetitum honoris. Tergum flagellis pulsas? Ah cur linguam non flagellas nocentissimam? Verbis & veste humilitatem præfers? Animum oro, animum humilitate imbue. Argenteas lampades aliáve munera templis consecras? Rectè hoc quidem, sed interim non tangis Ulcus, libidines tuas non desinis. Argentum tuum non displicet Deo, sed magis placeret tua castimonia. Hic ulcus tuum est; hoc tange, hîc Mortificationis scalpellum applica, parti læsæ adhibe malagma, non sanæ. Sacris peregrinationibus te fatigas? Non malè. Sed meliùs faceres, si tu domi tuæ maneres, & avaritiam à te aut invidiam in exilium ejiceres. Vigilias tolerare discis? Optimè. Sed quæso te, disce simul injurias ferre, &c. Ita moneo, Ulcus tange, & eum è tuis defectibus mortificatione perpetuâ sanare stude, qui profectum tuum magis impedit. Pharisæi, ut scimus, superficiem radebant, ad interiora vix unquam penetrabant. Idcirco Medicus cælestis ulcus eorum tangens: *Pharisæe mundā prius quod intus est, calicis & paropsidis, ut fiat id, quod deforis est, mundum.* *Matth. 23. vers. 26.*

In regum fastis narratur, Amalecitis devictis imperatum à Deo Sauli regi, ne cuiquam parceret; viros, feminas, juvenes, senes, pueros, lactentes & omne pecus gladio meteret: sic enim Deus jusserat: *Vade & percute Amalec, & demolire universa ejus.* Sed divinis jussibus obtemperatum non est. Nam *pepercit Saul & populus optimis gregibus ovium & armentorum, & vestibus, & arietibus, & universis quæ pulchra erant, nec voluerunt disperdere ea. Quidquid verò vile fuit & reprobum, hoc demoliti sunt.* Hoc Deo nimis quàm displicuit. Ideo ipse Samuel Agagum regem Amalecitam ad se adductum in frusta concidit. *1. Reg. 15. vers. 3. vers. 9.*

Haud aliter aliqui se mortificant in iis quæ non valde sentiunt; nil resecant de vivo, ulcus non tangunt, Agagum non jugulant. Quid igitur tibi blandiris de tuis mortificationibus? Rex Agag etiamnum vivit, superbia tua & impatientia tua nondum finierunt, libidines tuæ nondum expirârunt, ultionis appetitus spirat adhuc. Agagus Deo in sacrificium offerendus est, hunc macta. Illud in te vitium expugna, quod te potissimùm abstrahit à Deo. Mortificationis ferrum in eam animi affectionem stringe, quæ plurimum puris habet aut veneni. Hoc moneo; Ulcus tange.

ACTIONES MORTIFICATIONIS.

1. Prima omnium est, quam modò explicavi, Ulcus tangere. Itaque Mortificationem quâ parte maximè delicatus es aut vivax, eò potissimùm dirige. Garrulus es? frena linguam. Gulosus es? coërce gulam. Libidinosus es? exteriores sensus omnes cohibe. Fastuosus es? amputa supercilium. Ambitiosus es? ad vilia te demitte. Avarus es? pecuniam ut hostis invade. Desidiosus es? ad labores, ad industriam te urge. Eadem de cæteris est ratio. *1. Mortificationis actio.*

2. A parvis ad majores se mortificationes assuescere. Qui militiam aspirant, priùs arma tractant ludicra, decursiones equestres celebrant, pugnæ simulacra cient, sic bello se parant. Pari modo ut totas noctes pervigilare discas, unam alteramve horam vigila; ut totos dies esurire possis, priùs mitioribus te jejuniis exerce: ut maximas injurias tolerare nôris, patientiam in minimis obfirma. Frange voluntatem etiam in licitis, ut eam tantò potentiùs abstrahas ab illicitis. Judicium tuum defere in levioribus, ut in seriis eò minùs illius sis tenax. A mitioribus ad mortificationes insigniores facilis est semita. *Secunda.*

3. Cùm duplex sit Mortificatio, exterior corporis, interior voluntatis, judicii, pravarúmque affectionum; Exterior his ferè actionibus se exerit. 1. Sabbatum, aut pervigilia beatissimæ Virginis jejunio solet colere. Beatus Franciscus à festo die Apostolorum Petri & Pauli usque ad diem Virginis in cælum Assumptæ jejunium quadragintadiale iniit: Lusitaniæ regina Elisabetha à die S. Joannis Baptistæ ad diem festum jam dictum pane tantùm & aquâ jejunavit. 2. Ab uno saltem alteróve ferculo his talibus diebus abstinere. 3. Cilicinam vestem aut cingulum gestare. 4. Aliquid somno decerptum vigiliis addere. 5. Indormire asseri, aut lectum solito duriorem sternere. 6. Funiculis dorso incussis Christi flagra nonnihil gustare. 7. Ad urbicum aut suburbana beatissimæ Virginis templa revisere; peregrinationem, præsertim vicinam, ad ejuscemodi ædes instituere. *Tertia. Actiones quibus exterior mortificatio se exerit.*

4. Mortificationis vigilans solertia studiosissimè cavet, ne voluptas necessitatis formosam larvam induat, & ita quæ aperta non posset, tecta tam honesto schemate subrepat. Sed tandem deprehenditur hoc furtum. *Quarta.*

Nam fraus ista hinc patet: Necessitas vilibus & paucis contenta est: voluptas delicatam ambit affluentiam; multis & exquisitis etiam ægrè satiatur.

Quinta. 5. Qui stigmata & Mortificationem Domini JESV in corpore suo circumferre cupit, is cum Paulo seipsum sæpius accuratè scrutatur, ubinam lateat quod mortificandum sit; num Voluntas, num Intellectus seu Judicium ægrotet, num sensus exteriores cautiùs cohibendi, num carnis petulantia severiùs castiganda, &c. Notitia morbi, principium salutis. Nam qui scit ex stomacho se laborare, pedem sibi non patietur amputari: ita qui in voluntate vitium deprehenderit, illi remedium adhibebit, non intellectui aut judicio.

Sexta. 6. Mortificatio subinde certo numero gaudet. Sunt, qui trigesies in die mortificare se soleant, sunt qui sexagies; sunt qui crebriùs, alii rariùs. Aliqui in his insigniora quinque Christi vulnera, alii septem sancti Spiritûs dona, alii novem Angelorum ordines, alii ætatem Christi, aut Virginis Matris observant, & pio cultu Mortificationum suarum numerum ad aliquid horum referunt, laudabili prorsus Arithmeticâ: nam quemadmodum David, ut regiam virginem Michol in conjugem impetraret, tamdiu Philistæos insecutus est, dum centum eorum capita colligeret; ita ei, qui beatitudinem velut sponsam ambit, non difficile est, ad numerum suos hostes, pravas affectiones jugulare. Neque enim hæc Deo velut venditores merces adnumeramus, sed segnitiem nostram hac numerandi ratione excitamus. Quod idem fit in precibus.

Septima. 7. Mortificationem in se nonnihil amaram multâ perfundit dulcedine, si omnes ejuscemodi actus conjungantur Christi cruciatibus, velut obolus thesauro infinito. Exempli causâ: Sub initium aut finem, aut dum in actu est Mortificatio, brevi precatiunculâ is, qui seipsum mortificat, id omne sic offerat: *Domine* JESV, *hanc ego guttulam in mare acerbissimæ Passionis tuæ defero. Placeat tibi propter te, quod ego hic amore tui facio.*

CAPVT XI.

Rosa Græcula, seu, Misericordia & Eleemosyna.

§. I.

ROsa, quam Græculam, vocant, latissimis est foliis, sed convolutis foliorum paniculis, nec dehiscens nisi manu coacta, sempérque nascenti similis. Huic rectissimè, putem, Misericordiam conferimus, quæ foliis valde laris in plurimorum salutem semet exporrigit, nec unquam alios juvando lassescit, semper recens, semper similis nascenti.

B. Maria omnibus fuit benigna: *Prov. c. 31. vers. 26.* *Damasc. de dorm. Virg.* *Gen. cap. 36. vers. 24.* *Bern. ser. de Assumpt.* *beatiss. Virg. mihi p. 256.* Invocantibus in necessitatibus non defuit.

Beatissima Domini Mater, quantò sibi ipsa severior, tantò benignior fuit aliis. Nam quod Salomon ait, *lex clementiæ in linguâ ejus.* Damascenus eam jure merito *Curationum pelagus* appellat. Illam paradisi arborem, *Lignum vitæ*, malè comessando concoximus; pro illo Deus suppeditavit *Venam Vitæ*, è quâ Christus aqua viva, & omnis Misericordia nobis ac gratia profluxit. Moses Sebeonis filium laudans: *Iste est Ana*, inquit, *qui aquas calidas invenit in solitudine.* Nos rectiùs: Ista est mulier, quæ reperit Misericordiæ thermas. Bernardus illarum saluberrimum calorem sentiens, & ideo ingenti affectu exclamans: *Sileat Misericordiam tuam*, inquit, *Virgo beata, si quis est, qui invocatam te in necessitatibus suis sibi meminerit defuisse. Nos quidem servuli tui ceteris in virtutibus congaudemus tibi, sed in hac potiùs nobis ipsis. Laudamus virginitatem, humilitatem miramur: sed Misericordia miseris sapit dulciùs. Misericordiam amplectimur chariùs, recordamur sæpius, crebriùs invocamus. Hæc est enim, quæ totius Mundi reparationem obtinuit, salutem omnium impetravit. Constat enim pro universo genere humano fuisse sollicitam, cui dictum est*: Ne timeas Maria, invenisti gratiam, *quam quærebas. Quis ergo Misericordiæ tuæ, ô benedicta, longitudinem & latitudinem, sublimitatem & profundum queat investigare? Nam longitudo ejus usque in diem novissimum invocantibus eam subvenit universis. Latitudo ejus replet orbem terrarum, ut tuâ quoque misericordiâ plena sit omnis terra. Sic & sublimitas ejus civitatis supernæ invenit restaurationem, & profundum ejus sedentibus in tenebris, & in umbrâ mortis obtinuit redemptionem. Per te enim cælum repletum, infernus evacuatus est, instauratæ ruinæ cælestis Hierusalem; expectantibus miseris vita perdita data. Sic potentissima & piissima charitas & affectus compatiendi, & subveniendi abundat effectu, æquè locuples in utroque. Ad hunc igitur fontem sitibunda properet anima nostra. Ad hunc Misericordiæ cumulum totâ sollicitudine miseria nostra recurrat.*

Olim ab arcanâ Dei Curiâ, ab edirâ justitiæ sententiâ nulla fuit appellatio. At verò nunc est ad solium gratiæ & ad tribunal Misericordiæ, nunc *superexaltat Misericordia judicium.* Quod insigniter Bernardus explicans: *Si criminum*, inquit, *immanitate turbatus, conscientiæ fœditate confusus, judicii horrore perterritus, barathro incipias absorberi tristitiæ, desperationis abysso, cogita Mariam.* Quàm enim clemens nunc erit in cælo, quæ tam misericors fuit in terrâ? Gregorius Nicomediensis: *Quotidie*, inquit, *videbatur ei Angelus loqui & quasi charissimæ sorori vel matri obtemperabat ei, quæ ambrosium nutrimentum de manu Angeli accipiebat, eóque reficiebatur: victum verò, quem à Pontificibus templi accipiebat, pauperibus erogabat.*

Eliæ cibum subministrat corvus, Danieli Angelus, Judæis manna effundunt nubes: quid de Domini Matre dicemus? Palladius, qui vixit ævo Theodosii Majoris, asserit, Apollo & Anuph sanctissimos viros dies noctésque precibus exegisse, atque hinc alimoniam quotidianam ab Angelo accepisse. Atqui nullam gratiam fas est credere concessam servis, quæ negata sit Matri. Habuit ergo divina virguncula suos veluti convictores in templo mendiculos, quos etiamnum parvula ingenti misericordiâ reficiebat. Potuit hæc virgo dicere, quod Jobus: *Ab infantiâ meâ crevit mecum misericordia, & de utero matris meæ egressa est mecum.*

Misericordiam itaque cum eâ adoleviſse, jámque illam in cælo nobis veniam & gratiam deposcere, Ecclesiæ consensus & nostra fides asserit. Pro hominibus, dum vixit, supplicavit. In nuptiis Canæ id factum constat, ubi Filium rogavit, tenuioribus sponsis subveniret, idque impetravit. Id ergo jam multò magis faciet in patriâ. Pro aliis supplicare ab amore provenit, atqui amor in patriâ perfectior est, ergo illic pro viatoribus magis supplicatur.

Eruditè Thomas Aquinas: *Charitas*, inquit, *hoc requirit, ut pro aliis oremus.* Quod confirmans Chrysostomus: *Pro se orare*, ait, *necessitas; pro altero charitas fraternitatis hortatur. Dulcior autem ante Deum est oratio, non quam necessitas transmittit, sed quam Charitas fraternitatis commendat.* Neque aliter Hieronymus: *Si Apostoli*, ait, *& Martyres in corpore constituti, quando adhuc pro se debent esse sollicíti, pro aliis orant, quantò magis post coronas & triumphos?* Atqui Virgo beatissima à primo, quo vivere cœpit momento, plus Charitatis habuit, quàm omnes simul & sancti homines & beati Angeli, ergo illa etiam ardentiùs pro nobis deprecatur, & efficaciùs impetrat: ita prorsus, ut si illa una & sola quippiam rogaret, & omne cælum reclamaret, uti Angelum Angelo restitisse narrat Daniel, potentior tamen esset Virginis matris oratio, quàm cælitum ceterorum omnium.

Huc pius ille scriptor animum attendens: *Mediatrix est*, inquit, *inter nos & filium, qui nihil illi petenti negat, cùm sit illius mater, sedeátque ad ejus dexteram, super omnes creaturas exaltata, & ipsi proxima.* Seraphinus Firmianus, *dubium* velut problema ponens: Cur, inquit, audaciorem fiduciam in matrem quàm in filium erigimus? Mox

ducia in matre quàm in filio.

Mox è Bernardo & Anselmo respondens: Quia in Matrem, inquit, à Filio divina pietas derivatur, absque justitiæ terrore. In filio licet attrahat pietas, terret tamen potestas. Scimus judicem eum esse adeò exactum, ut rationem de verbis etiam otiosis vel singulis sit exacturus. Ecquid volumus? infantiæ mores hîc exhibemus, læsus infans accurrit matrem.

§. II.

GRæcis mos erat, ut injuriam à se defensurus templum, aram, vel statuam accurreret. Mos hic Imperatorum ævo migravit Romam. Hinc ingenui & servi non in templis solùm, sed ad quamlibet Imperatorum imaginem aut statuam asylum sibi repererûnt. Imò, quod Philostratus testatur, si servus monetam tantùm Cæsaris imagine signatam manu tenuisset, eum cædere nefas fuisset. Hinc capitis quispiam damnatus, quòd servum percussisset, qui argenteam drachmam Tiberii imagine inscriptam tenebat.

Philostratus lib. 1. vitâ Apollonii cap. 11.

Mater Dei asylum est & templû gratiæ.

Securius nobis asylum est Mater Dei, templum gratiæ, ara misericordiæ: si vel verbulo vel gemitu tangamus hanc aram, longè tutiores sumus, quàm si omnium Romanorum Cæsarum effigies manu teneamus. Sub alis Phœnicis istius omnes afflicti plurimum subsidii

Psal. 35. v. 8. reperiunt. Jure de hac matre dicimus: *Filii autem hominum sub tegmine alarum tuarum sperabunt.* Affectu magno pro se quisque dixerit: inhabitabo in tabernaculo tuo, protegar in velamento alarum tuarum.

Sancti omnes in Misericordiam proni velut olivæ in hortis consitæ fuerunt. At Virgo beatissima velut oliva totum orbem complexa, olivas alias omnes inumbravit.

Chronicon S. Dominici, Sur. Bzov. tom. 13.

Beatus Dominicus, familiâ suâ nondum confirmatâ, vidit velut diducto cælo, quâ ratione Christus stans in gentem humanam tres lanceas vibraret, orbem iræ suæ metam convulsurus. Hîc mater ad filii pedes provoluta, veniam impetravit orbi. Hîc utique mater idem sensit quod filius, qui famelicæ plebis misericordiâ commotus: *Misereor,* inquiebat, *super turbam.*

Marci c. 8. vers. 2.

Cùm Senis annona incredibiliter oneraretur, Catharina virgo modicum farinæ jam putidæ in panes pinsuit. Hos deinde in egenos distribuit liberalissimè, nec tamen deesse cœpit quod daretur: quantò enim largiùs erogabat, tantò plus supererat. Imò quod mirius, gratissimi saporis erant hi panes, nec à dominicâ etiam gulâ spernendi. Sed adjutricem habuit Catharina è cælo Virginem divinam, quæ visa est suis manibus è massâ formare panes coquendos. Nimirum plena est Misericordiæ Virgo cælestis, vetus balsami hortus, ubertimum salutis promptuarium; verbo, Mater misericordiæ.

Catharina Senensis in pauperes liberalis fuit.

B. Mariam habuit adjutricem.

Meo sensu, perire nequit, quisquis Angelos & Angelorum Dominam in suas partes traxerit. Sed illud, obsecro, non nesciamus, à Pythagorâ sapienter dictum; Similia non nisi à similibus comprehenduntur. Misericordiam tibi postulas? nec tu eam alteri nega: gratiam ambis? hanc & alius à te impetret. Misericordiam pro misericordiâ, gratiam pro gratiâ consequemur. Quales nos sumus in similes nobis, talis in nos est Deus.

§. III.

HIc instituto quo cœpimus, non incongruum erit, si latissima hujus rosæ folia paullò explicatiùs proponamus. Misericordia omnibus non tantùm noscenda, sed penitis medullis combibenda est. Eleemosyna porrò nihil aliud est quàm Misericordia transiens in effectum & opus.

Matth. c. 5. vers. 7.

Veritatis oraculum est: *Beati Misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Misericordia beatis omnibus adeò innata censeri potuit, ut eorum sororem dixerim. Hortatur Paulus: *induite vos* ergo *sicut electi Dei,*

Coloss. c. 3. vers. 12.

A *sancti & dilecti, viscera Misericordiæ.* Sancti omnes ex hac familiâ sunt, quæ vix certiore signo noscendam se præbet, quàm quòd omnes hujus stemmatis viri fœminæque viscera Misericordiæ habent. Huic familiæ naturâ insitum, misericordiam non è crumenâ solùm, non è manu cistâque tantùm, sed ex intimo pectore largiri sua, & cùm opus, etiam seipsum. Tori nonnunquam familiæ agnatum est, litteram caninam * non posse commodè pronuntiare; subinde in vultu aut oculis, alióve membro ingenitam habent maculam, aut hæreditarium morbum: quandoque omnibus ejus familiæ agnata docilitas & humanitas. Ita Paulus loquitur, electis omnibus ab ortu impressa est hæc nota Misericordiæ. Ergo & vos, ô mei Colossenses, sicut electi alii, sicut sancti, sicut dilecti hanc notam in vobis cernendam exhibete, *induite viscera Misericordiæ. Misericordia testabitur,* inquit Anselmus, *vos Dei sapientiâ præcognitos, à massâ perdendorum separatos, ad vitam æternam*

B *præordinatos.*

Omnes sancti ex familiâ misericordiæ.

* R.

Ita prorsus Misericordia amicis Dei omnibus altissimè impressa est. Evolvat quis omnium Sanctorum res gestas, quos Lipomannus, Surius, Lippelous scriptis complexi, nec unicum, putem ego, ex omni numero reperiet, cui non non hæc nota Misericordiæ infixa. Quod de seipso Jobus, id illorum quisque dicere potuit: *Ab infantiâ meâ crevit mecum miseratio, & de utero matris meæ egressa est mecum. Si negavi, quod volebant, pauperibus: si oculos viduæ expectare feci, si comedi buccellam meam solus, & non comedit pupillus ex eâ. Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum.* Tantâ scilicet egenorum

C miseratione tangebar, ut non tantùm cæcis & claudis stipem dederim, sed conatus sim etiam, quantùm licuit, oculos & pedes dare. Pater eram pauperum, cum ipsis pauper, quando eorum paupertatem adeò sensi, perinde si eâ ego ipse laborarem. Cùm illi altiùs dormirent, ego huc illuc animum versabam, quâ ratione pupillis providendum, succurrendum viduis, unde panem, lectulos, vestem haberent. Reverâ Sancti omnes affectu tales fuêre, qualis Job esse potuit censu & manu. Atque hoc in Sanctis, qui etiamnum superstites sunt, observare licet. Hinc illum nemo facilè sanctum pronuntiaverit, qui ab egenis averso est animo, & in eorum caussam neutiquam propendet; qui subinde dat aliquid, sed amorem non redolent data; Misericordiam non sapiunt ipsius munera.

Omnibus sanctis nota misericordiæ infixa est.

Iob cap. 31. v. 18. 16. 17.

Idem c. 29. v. 15. & 16.

Ecquis negaverit, quin omnes sancti spiritu sapientiæ imbuti decesserint? nam cælo nullus admittitur, qui spiritum stultitiæ defert ad tumulum. Atque spiritus sapientiæ spiritus humanus est & suavis. Ipsam audi sapientiam: *Benignus est,* inquit, *spiritus sapientiæ.* Ideo Palæstinus Rex David apertè proclamat: *Beatus, qui intelligit super egenum & pauperem, in die malâ liberabit eum Dominus.* Sunt qui in rebus physicis sint peritissimi: Vinum vix gustant, & ex quâ patriâ sit nôrunt; ostrea primo

D morsu, ex quo lacu sint, deprehendunt; omne monetæ genus exactissimè distinguunt, suum corio, suum panno, serico & holoserico pretium statuere nôrunt optimè, discernunt omnia intelligenter: Super egenum & pauperem vix intelligunt, inopiam horum non satis inspiciunt, non æstimant paupertatis miserias, & inde misericordia non magna sequitur. Beatus ergo qui intelligit super egenum & pauperem. Quisquis enim hac in re intelligens est, is Augustini & Cassiodori sensu, pauperi etiam non petenti offert, tacentem intelligit, de remedio pauperis, affectu pietatis cogitat. Non intelligens, dum petatur expectat; post multas preces vix demum lentus & serus, quod petebatur, præstat.

Sap. c. 1. v. 6.

Ps. 40. v. 1.

Iuvenal. de Mœtano gulone sat. 4. vers. 140. Nulli major fuit usus edendi, tempestate meâ. Ostrea callebat primo deprendere morsu. An ex Lucrino aut Rutupino lacu forent; Ps. 111. v. 5.

O verè *jucundus homo, qui miseretur & commodat; in æternum non commovebitur!* Siquidem *beati Misericordes.* Sed ubinam, quæso Domine, beati sunt? Pauperibus promissum est regnum. Sed & hi quoque reges erunt

qui Misericordiâ excelluerint. Nam egentibus non marsupium tantùm & manum, sed & pectus aperiunt; cur eis Deus cælum clauderet? cùm stipem largiuntur, si possent, cor adderent; largiri omnibus cùm non possunt, saltem volunt. Quando igitur Misericordia Deum detraxit cælo, & mortalitatis sacco induit, poterit etiam hominem in cælum attrahere.

§. IV.

Quicunque igitur Misericordes sunt, reges sunt legitimè uncti. Oleum ad hanc unctionem ipsi suppeditârunt; cerera regni insignia meritissimo Dei favore sunt assecuti. Elisæus olim adolescenti lenticulam olei committens: *Vade*, inquit, *in Ramoth Galaad, & introduces in interius cubiculum Iehu, tenénsque lenticulam olei fundes super caput ejus, dicens: Hæc dicit Dominus: Unxi te regem super Israël. Aperiésque ostium, & fugies.* Facta omnia, ut imperatum erat. Quibus auditis qui aderant, continuò suum quisque pallium Jehu pedibus subjecit, ut ea congesta tribunalis aut solii formam referrent. Quàm facili apparatu salutatus rex Jehu? Quanto sanguine, quot centenis millibus capitum coronæ regum ac diademata non rarò steterunt? His ipsis annis, quibus hæc scribo, corona Bohemiæ cruore quanto, quot hominum millibus vindicata est? Ut rex cæli ungaris, vix ullius est laboris, aut impendii; tu modò Misericordiæ oleum adfer, & regnum illud jam tuum est.

4. Reg. c. 9. vers. 2. & 3.

Eleganter hoc Augustinus exprimens: *Da*, inquit, *modica, & accipe magna. Vide, quàm latè crescat fenus tuum. Da temporalia, accipe æterna: da terram, accipe cælum. Vide quid sis accepturus: Percipite regnum, quod vobis paratum est ab initio mundi. Terrena dedisti, quæ si non dedisses, in terrâ putrescerent. Quid enim inde facturus esses, si non dedisses? Quod periturum erat in terrâ, servatum est in cælo. Ergo quod servatum est, hoc accepturi sumus. Servatum est meritum: factus est thesaurus tuus meritum tuum.*

August. in Psal. 36. ante med. mihi pag. 123.

Salomon (quod regum fasti memorant) ad ingressum tabernaculi *fecit duo ostiola de lignis olivarum.* Hîc non immeritò quis quærat: Cur, quæso, ad arcanissima hæc templi penetralia, ad sancta sanctorum, non cedro, non cupresso, aut nobiliore ligno, cur imò non ex auro fabrefacta est janua, præsertim cùm id loci sanctitas postularet? Sciamus architectum hîc fuisse Spiritum sanctum, qui non loci majestatem, sed rei mysterium spectavit. In illa sanctorum sanctissima, in aureum Dei palatium nemo admittitur, nisi per oleaginum ostiolum ingrediatur, per alterutrum certè ingrediendum est. Qui misericordiam exhibere nequit, consilio, manu, auxilio, voluntate saltem misereat aliorum & affectu.

3. Reg. c. 6. vers. 31.

Ad arcanissima templi penetralia cur non ex auro vel cedro, sed ex oleagino fabrefacta est janua.

Chrysostomi sententiâ: *Nullus miser est, nisi qui noluerit misereri.* Et ne ullus, quamvis plurimum dederit, vel minimùm eo glorietur: *Divites*, ait, *ex multo modicum, vidua ex modico totum dedit. Quid ingemiscitis, ô non minùs avari quàm opulenti, cùm stipem erogatis? è pecuniæ vestræ acervo non quidem millesimam partem donatis: vidua illa omnes opes suas, totum erariolum suum, quidquid thesauri habuit, dedit; hæc multum dedit.*

Chrysost. de duabus viduis, & Misericord.

Beati qui Deo donant sine gemitu, *beati misericordes.* Hîc, obsecro, paullò altiùs penetremus, quid demum Misericordia tam affabile habeat & decorum, unde divinis oculis tantopere placeat. Quæ enim alia virtus, nisi Misericordiæ cognata Charitas, adeò rapit Deum atque Misericordia? In orbis ultimo conventu, in totius humanæ gentis concilio supremo, die illo decretorio & judiciali, parentibus ad tribunal universis Angelis, cùm de summâ rerum omnium decernetur, judex omnium non explicabit quòd Abel primus martyr & virgo fuerit, quòd Abrahamus speculum obedientiæ extiterit, quòd Noëmus orbem asseribus clausum servârit: Davidis lacrymas & pœnitentiam filebit: quid Moses & Elias in Thabore sectum locuti, non exponet: quòd Petrus primus post se crucem conscenderit, quòd multa millia Martyrum in eundem suggestum sint secuti, non prædicabit: Sed illud publicè recitabit eum laude maximâ, velut gratias agens, quis sibi fragmentum panis dederit, quis frigidam porrexerit, quis defloccatum palliolum donârit, quis hospitio se foverit, quis ad ægrotum, quis ad detentum carcere reviserit. Supremum hunc judicem Misericordiæ filii prærogativâ singulari alloqui audebunt, *disponent sermones suos in judicio*; voces illorum erunt: Da, Domine, quia dedimus; da Te, quia tuâ causâ dedimus, miserti sumus aliorum, tu nostri miserere: fecimus quod jussisti, redde quod promisisti. At ille totius regni se debitorem promptissimè professus: Meum, dicet, promissum agnosco; misericordiam vestram laudo; *Venite, possidete regnum*: pro panis fragmine epulum cæleste nunquam finiendum, pro attrito palliolo vestem immortalitatis reddo, pro hospitio cives Angelorum vos constituo: *Venite, possidete regnum.*

In ultimo judicii die misericordiæ opera prædicabuntur.

Psal. 111. vers. 5.

Matth. c. 25. vers. 34.

Verè singularissimum quid habet Misericordia præ ceteris virtutibus. Hæc enim una omnium maximè Orbis fatali die triumphabit. Idcirco Christus: *Euntes*, inquit, *discite, quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium.* Perinde si dixisset: Nondum satis capitis, quantarum virium sit Misericordia. Eia ergo discite, quid sit super egenum & pauperem intelligere, & quàm hoc ipsum incredibiliter Numini supremo placeat. Pater meus cælestis cælum non reserat nisi sui similibus. Atqui vos potentiam divini Patris, sapientiam, & in omni loco præsentiam imitari non potestis. *Estote ergo misericordes, sicut Pater vester cælestis misericors est*, & quidem in omnes.

Matth. c. 5. vers. 7.

Luc. 10. c. 6. vers. 36.

§. V.

Romæ olim Censores obierunt domos, ut in rem præsentem venirent, scirénque, quâ ratione res familiaris administraretur, num fortè in ferinam vermes, in panarium mures, in vestes tineæ grassarentur, non levi rei domesticæ damno.

Utinam hodiéque talis censura sit, reperirentur qui mures, tineas, vermes malint pascere, quàm pauperes, qui laborent parietes potiùs quàm egenos malè vestitos operire. Sed his multò plures sunt, quorum non panem aut vestem, sed vermes pectus exedunt, & omnem miserationis affectum corrumpunt, ut neminis egestatem aut miserias facilè commiserentur.

O ergo *beati Misericordes, quoniam misericordiam consequentur.* Deum misericordiâ vestrûm commoveri vultis? vos ipsi priùs misericordes estote. Ad vestrum Deus exemplum sese componet; quem vos illi modum monstraveritis, eum sequetur: Date, & dabitur vobis. Datis alacriter & promptè? promptissimè dabitur & vobis. Datis liberaliter & copiosè? liberalissimè vobis retribuetur.

Matth. c. 5. vers. 7.

Dialecticorum præceptio est, Syllogismus in *Darii* negari non potest, hunc Syllogismum nos Christus docuit, quo utendum est iis, qui nolunt negari sibi quæ poscunt. Syllogismus est iste: Estote misericordes, & misericordiam consequemini. Nimirum in hoc vitæ mercatu triticum tritico, oleum oleo comparâdum, sed ita ut tritici pugillus totum modium, lecythus olei centum librarum dolium lucretur.

Syllogismo, Darii, & dabitur utendum iis, qui nolunt sibi negari quæ poscunt.

Quæri potest, quæ omnium artium sit quæstuosissima. Num fortè maximum facit lucrum gemmarius, qui gemmas interpolat, ut pluris revendat? Fors Jurisprudentia omnium lucrosissima est, quæ cùm consilia subministrat, pro singulis pagellis laxissimè scriptis singulos poscit aureos. Fors mercatura plurimùm lucratur, quæ centenos expendit florenos, & trecentos aut quadringentos recipit. Quid si usura sit, quæ fenus ex triente, ex centesimæ fecit bessibus, aut ex asse? Num agricultura maximos facit quæstus? magnos facit, sed modestos, & pæne omnium honestissimos. Num ars Typographica

graphica plurimum habet lucelli? multum habet, præ- A fertim si sedulò tractetur. Belgarum quosdam aspice è typographiis prodeuntes ditissimos. Verùm nec usura, nec mercatura, nec jurisprudentia, nec agricultura, sed, si Chrysostomo credimus, ars omnium artium optima, ars artium omnium quæstuosissima est eleemosyna. Agricultura pascit, textoria vestit, architectonica protegit, typographica instruit. Artium quæque alterius artis indiget: cùm autem oporteat misereri, nihil aliud nobis opus est, sed sola voluntas est necessaria. Si des panem, eum habens solùm, ad perfectionem artis venisti. Hanc itaque suscipiamus artem & scientiam, & obeamus. Melius enim est hanc scire, quàm esse regem, & diademate coronari. Hæc namque te docet, quomodo possis Deo similis fieri, quod est omnium summa bonorum.

Eleemosyna est ars artium quæstuosissima. *Chrysost. to.5.hom.33. mihi p.216. & segq.*

Misericordia est gazophylacium inexhaustum.

Gazophylacium est Misericordia, & quidem inexhaustum. Gazophylacium seu ærarium Salomoni fuit multò amplissimum, hinc enim templum pæne aureum totum prodiit: sed hoc tam amplum & locuples æra- B tium tandem exhaustum est. Cœpit & Salomon egere, ideò & subditos immodicis tributis premere. Ditissimum fuit ærarium Crœsi, sed direptum est. Non minùs dives fuerat Darii, sed dissipatum est. Opulentissimum Sardanapalus palatium habitavit, sed combustum est. Misericordia gazophylacium est, quod non exhauriri, nec dissipari, neque comburi, neque diripi, neque suffodi potest, æternum, inexhaustum. Hoc Christus digito monstrans: *Nolite*, inquit, *thesaurizare vobis thesauros in terrâ, ubi ærugo & tinea demolitur, & ubi fures effodiunt & furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cælo, ubi neque ærugo, neque tinea demolitur, & ubi fures non effodiunt, nec furantur.* Bona omnia quæcumque extra cælum reconduntur, vel putredini, vel rapinis, vel aliis mille pereundi periculis subjecta, adeóque peritura sunt omnia. Rationi autem minimè consentaneum, ut illic sua quisque bona locet, ubi vel corrumpantur, vel à furibus rapiantur.

Matth. c.6. v.19.& 20.

Cælum est locus thesauri commodissimus.

En ergo cælum, reponendi thesauri locum commodissimum, qui nulli corruptioni obnoxius, nulli furum accessui expositus, nulli pereundi vel amittendi periculo subjectus; omnia illic reposita æternùm ruta sunt. Tu forsan arbitraris tuas tibi pecunias perire, si eas in stipem eroges: toto cælo erras; pereunt servatæ, servantur erogatæ. Ego verò, inquis, fures nullos metuo, pecunias tutissimo loco reposui, centum seris custoditas. Imò verò metuendus est quàm maximè fur ille, quem ego tibi optimâ fide monstrabo. Vide, obsecro, & audi: *Si sciret paterfamilias, quâ horâ fur veniret, vigilaret utique, & non sineret perfodi domum suam.* Et *vos estote parati, quia quâ horâ non putatis, filius hominis veniet.* Nostine hunc furem? Nôsti, scio, sed forsan non caves? Latentissimè subrepit fur iste, ideóque ipsemet præmonens: *Ecce*, inquit, *venio, sicut fur.* Nec inermis venit: mortem præmittit cum telo quo vitam omnium haurit, & thesauros omnes diripit: *Tu autem quæ parâsti, cujus erunt?* Quamvis igitur æruginem & tineas, & suffossionem, & incendia, & latrones à pecuniis tuis arceas, hunc furem non effugient. Heu quàm hebes tibi visus est, & curta providentia, qui vitæ consulis tam caducæ, & non consulis æternæ! Imò si consuluisses futuræ, consultum etiam fuisset præsenti. Pulchrè castigat te Deus, ut tuus tu ipse tibi fur sis. Nam opes congregas & recondis, tenebris illas ac carcere claudis & damnas, quid aliud expectes à fure, quàm quod tu ipse facis? Ergo per bajulos fidos, homines egenos, pecunias tuas in cælum transmitte, in cælo repone, æternæ vitæ prospice; hodierno vel crastino vel perendino migrandum est; opes tuæ te non sequentur; si eas non præmiseris, amisisti.

Matt. c.24. vers. 43. & 44. Luc. cap.12. vers. 40. Apoc. c.16. vers. 15. Luc. cap.12. vers. 20.

Aug. to. 10. hom.29.c.2. mihi p.180.

Quàm suo jure postulat Christus: *Da mihi ex eo, quod dedi tibi. De meo quæro, & mihi non donas? Da mihi, & redo. Habuisti me largitorem, facito me debitorem, habeam te feneratorem. Pauca mihi das, plura reddam. Temporalia mihi das, æterna restituam. Præbe tectum, & accipe cælum; da numum, & accipe regnum.* Quid avarè congeris & recondis?

& serm.76. de Tempore, mihi p.269.

§. VI.

AT dices: Mihi non recondo, sed servo filiis, sed hæredibus aliis. Hîc Augustinus solidissimè respondens: *Relinquent*, ait, *alienis divitias suas. Quid filii ipsius? Et ipsi servant, quod eis reliquerunt parentes sui. Parum est quia servant, & augent. Quibus & ipsi servant? Filiis suis, & illi filiis, & tertii filiis. Quid Christo? quid animæ tuæ? omnia filius. Inter filios suos quos habent in terrâ, computent unum fratrem quem habent in cælo, cui totum dare debebant; vel dividant cum illo. Quomodo autem alieni sunt filii? Si quis tuorum tibi nil prodest, alienus est. Iam attendamus illos divites, qui malè vixerunt, qui superbè egerunt, mortui sunt, & reliquerunt, non dico extraneis, sed filiis suis reliquerunt divitias suas; & filii ipsorum viam parentum suorum sequuntur. Sicut illi superbi, ita & isti; sicut illi rapaces, ita & isti; ut illi avari, & isti; alieni ab illis sunt. Quid dives in flammâ clamat?* Habeo quinque fratres. *Unum fratrem amicum non feci, qui jacebat ante januam: Illi mihi fratres subvenire non possunt, qui possident divitias meas, alieni à me facti sunt.*

Aug.to.8. in Psal. 48. post med. mihi p. 183.

Luc. cap.16. vers. 28.

Ergo fac tibi amicos de mammonâ iniquitatis. *Fortassis ea, quæ acquisivisti, de iniquitate acquisisti; aut fortassis ea ipsa est iniquitas, quia tu habes, & alter non habet, tu abundas, & alter eget. De istâ mammonâ iniquitatis, de divitiis istis fac tibi amicos, & prudens eris. Noli timere. Ponunt pueri in thesaurario, & securi sunt: ponis in manu Christi, & times? Esto prudens, & prospice tibirin posterum, in cælo. Esto prudens, imitare formicam, recondе æstate, ne esurias in hyeme. Hiems est dies novissimus, dies tribulationis. Collige, quod ibi tibi prosit in posterum; si autem non facis, simul imprudens & insipiens peribis.*

Ibid. v. 9.

Prudentissimus certè atque sapientissimus fuit Sa- C baudiæ Dux III. Amadæus, qui benignus adeò & liberalis fuit in pauperes, ut hos omnium suorum propugnaculorum defensores diceret, suósque commilitones appellaret. His ille cibum potúmque, his ille vestes suo detractas corpori suâ manu dedit, prandentes adsedit, cibum antepositi, ad edendum humanissimè invitavit. Fors fuit ut Legatus externus quispiam de canibus venaticis quæreret. Crastino, inquit Dux, ostendam. Interim pro more ingentem pauperum turbam coëgit, cui cibum præbere solitus erat. Proximo die oratorem illum in triclinium suum duxit, è quo in subjectam planitiem prospectus. Infrà visæ sunt mensæ oblongæ, mendiculis stipatæ. Atque jam dux ad Legatum: Hi, inquit, canes sunt, quibus ego cælum venor: panem ego illis expedio, illi mihi olim, ita spero, cæleste manna. Atqui, ait Legatus, hoc genus hominum vafrum, & sæpe otiosum est. De hoc, ait Dux, ego non laborem. Quòd si Deus ita nostra examinet, quis illi probus sit? D

Ita Lambertus Vanderburchius & Munsterus lib. 2. Cosmograp. de Ducibus Sabaudiæ.

Amadæi Sabaudiæ Ducis III. liberalitas in pauperes:

Liceat de heroë hoc canere, quod de Probo Claudianus:

Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes, sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas.
Quippe velut denso currentia munera ninco
Cernere semper erat, populis undare penates,
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.
Præceps illa manus fluvios superabit Iberos.
Aurea dona vomens. ———

Huic verè perillustri Comiti adjungo non disparis exempli & sanguinis Imperatorii feminam Leonoram Austriam Imperatoris Maximiliani I. sororē. Hæc pientissima herois, ut Collegium Societati Jesv stabiliret, pecuniam è suis vestibus & gemmis redegit. Omnem insuper vestem linteam, ipsis etiam culinæ usibus necessariam, suis etiam manibus paravit, habuitque pedis-

Leonoræ Austriæ:

sequas in eâ re nobiles adjutrices. Neque unam tantùm religiosam domum liberalissima hæc benignitas pro theatro habuit: latiùs patebat, per omne genus hominum pervagata. Nullum tempus opitulâdi miseris prætermisit. Publica nosocomia privatorumque ædes, in quibus ægros esse comperit, creberrimè intervisit: idque tanto studio & alacritate, ut nemo unquam vel tenuissimus ejus optârit officium, cui non illa perbenignè contulerit. Sæpè nocte intempestâ de cubili surrexit, ut ægris adesset; cum iis non raro triduum quatriduúmve traduxit. Fuit, ut viro religioso, cùm ille fortè prodeunti foràs interveniret, ingenuè confiteretur, se quidem aurè captandæ gratiâ simulare exitum, re verâ tamen ad feminam prodire graviter affectam: Quæ quoniam, inquit, in me secundùm Deum spes suas habet, bonæque, ut audio, existimationis mulier habetur, faciendum mihi est, ut eam hodie convisam. Multa prætereà ad ægros è suâ domo misit, quæ in eorum usus suis ipsa manibus apparavit. Nam & bellariorum, & aquarum, & olei complura genera ægrorum causâ domi confecit: sæpéque factum est, ut longos ac pertinaces morbos abigeret, ægrósque diuturnâ medicorum arte delusos domesticis tantùm præsidiis ac curationibus ad pristinam revocaret firmitatem. Hoc itaque contentissimum Leonoræ studium fuit, ægrotis ac pauperibus benefacere, suis non solùm pecuniis, sed & obsequiis. Quod quidem in feminâ regiâ vix satis laudari potest.

P. Provint. Soc. Jesv, Mantuæ hîc agentis.

Ejusdem laudatissimi exempli viros feminâsque omnes alias omitto. Res infinitæ scriptionis foret. Ubi de eleëmosynâ egerimus, laciniam magis deducemus. Unicum hoc loco nominem: Eberhardus gente Boius, genere Comes, Biburgensis Antistes, inde Salisburgensis Pontifex, nulli unquam quidquam, dum vixit, Mariæ nomine petenti denegavit. Hîc illud dixisse satis sit: Non videri vitam esse perscriptam ullius sancti hominis, qui non singulariter hunc Misericordiæ affectum induerit, ut proinde Tarsensis Paulus congruentissimè hortetur: *Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera Misericordiæ*. Nihil tam divinum habet homo, quàm de aliis bene mereri.

Fasti Mariani par. 2. die 1. Iulii, de hoc eodē Bauariæ Sanctæ volum. 1. mihi pag. 102. Eberhardi Biburgēsis Antistitis. Coloss. c. 3. versi. 12.

§. VII.

Gregorius Naz. 16. de pauperum amore.

HVnc in pauperes amorem Gregorius Nazianzenus oratione illustri explicans: *Charitatis*, inquit, *præcipuam partem in eo sitam esse comperio, ut pauperes amore ac Misericordiâ complectamur. Pauperes & afflictos Deus esse vult, ut nos infirmitatis nostræ admoneant, illúdque nobis persuadeant, ut nulli rerum præsentium atque in oculos cadentium velut firmæ ac stabili animum adjiciamus. Cùm igitur nil sit stabile in præsenti vitâ, de opibus in tuto collocandis cogitandum est. Beneficentiæ in pauperes infinita sunt commoda.* Addit quod singularissimè notandum. *Nullus omnino cultus Deo perinde gratus est, ut Misericordia erga pauperes. Nihil tam Deo proprium est, quàm Misericordia & Beneficentia. Imitandus est nobis Deus.* Quid enim est dare beneficium? Imitari Deum. *Estote misericordes, sicut & Pater vester cælestis misericors est.*

Charitatis præcipua pars sita est in amore erga pauperes.

Nullus cultus Deo gratior misericordiâ.

Luc. cap. 6. vers. 36.

Salomonis encomium de misericordiâ.

Prov. c. 16. v. 6. cap. 19. v. 17. c. 21. v. 3. & 13. Dan. cap. 4. vers. 24. Eccli. cap. 3. vers. 33. & c. 29. v. 15. & 16.

Sed vix ulli encomiastæ plus debet Misericordia quàm Salomoni, qui hanc unam virtutem jure merito summis laudibus extollens: *Misericordiâ*, inquit, *& veritate redimitur iniquitas. Feneratur Domino, qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei. Nam sectare Misericordiam & judicium magis placet Domino, quam victimæ. Qui autem obturat aurem suam ad clamorem pauperis, & ipse clamabit, & non exaudietur.* Idcirco Daniel Nabuchodonosori: *Peccata tua*, inquit, *eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Ignem ardentem extinguit aqua, & Eleemosyna resistit peccatis. Concludе igitur Eleemosynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. Eleemosyna viri quasi sacculus cum ipso, & gratiam hominis quasi pupillam conservabit.* Sera nimis est interrogatio illa:

A *Domine, quando te vidimus esurientem, aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere: & non ministravimus tibi,* & non pavimus te? Judici tuo sub pauperis formâ obeunti nunc ministra, Christum sub egeni schemate latentem nunc pasce. Nemini non expavescendum illud: Si non pavisti, occidisti. *Qui enim habuerit substantiam hujus mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Iudicium sine Misericordiâ illi, qui non fecerit Misericordiam. Euntes ergo, discite, quid est: Misericordiam volo, & non sacrificium. Beneficentiæ & communionis nolite oblivisci, talibus enim hostiis promeretur Deus. Bona est oratio, bona prorsus, sed cum Eleemosynâ & Iejunio.* Optimè dixit Publius: *Homo, qui in hominem misericors est, memmet sui.* Sic demus, quomodo vellemus accipere. Demus, & dabitur nobis.

Matth. c. 25. vers. 44. 1. Ioan. c. 3. vers. 17. Luc. cap. 11. vers. 41. Matth. c. 9. vers. 13. Tob. cap. 12. vers. 8. Publius Mimus in sententiis. Matth. c. 5. vers. 7. Prov. cap. 21. vers. 13. Luc. cap. 6. vers. 41.

Quapropter millies occinendum: Date, & dabitur vobis, date, date. *Beatius est magis dare, quàm accipere. Anima, quæ benedicit, impinguabitur, & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Veruntamen quod superest, date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.*

B

ACTIONES MISERICORDIÆ.

1. Primum est, quod Misericordia solertissimè observat, ut, quod datur, affectu magno detur. Hic certè majoris pretii est pronus in pauperes affectus, quàm aureus è crumenâ numus. Si plura non potes, da frigidam, da æra duo minuta, sed da ingenti affectu, & plurimùm dedisti.

1. Actio misericordiæ.

2. Misericordiæ est paupertimos quosque in schedâ descriptos habere, memoriæ monendæ & ad Misericordiam, si ea langueat, excitandæ. Idcirco juverit hanc schedam sæpius inspicere, & nomina descriptorum sibi ipsi lentè recitare. Talem catalogum habuit illud Misericordiæ speculum Joannes Eleemosynatius, Patriarcha Alexandrinus, qui quotidie ultra septem millia & quingentos pauperum aluit. Si quis autem non ipsemet det eleemosynam, sæpius sic interroget: Num iis quibus jussi, & prout jussi, fideliter datur quod jussi?

Secunda

C

3. Misericordia est cum pauperibus humaniter & benignè loqui. *Optimum est adjicere bona verba rebus bonis, & vultu humano benignóque commendare, quæ præstas.* Sirácides monet: *Declina pauperi sine tristitiâ aurem tuam, & redde debitum tuum, & responde illi pacificè in mansuetudine.* Congregationi paupertum affabilem te facito. Neque etiam rigidè scrutandi sunt pauperes & examinandi, num eleemosynâ sint digni. Quàm absurdum est, argenteis numis liberalem esse, & verbis bonis tam parcum! Et quæ ista est, ô homo, eleemosyna? obolum projicis, & probus afficis; das panem, & vocas impostorem. Nunquid tibi supplicanti Deus unquam dixit: Recede impostor? Ergo meritis ne contumeliam inseras, super omnia vultus accedat bonus commiserationem spirans, non indignationem: verba sint benigna, & humanitatis plena, ut, quod deest stipi, non desit sermoni. Beneficia non sunt exasperanda.

Tertia

Senec. lib. benef. c. 1. Eccli. cap. 4. vers. 8.

D

4. Misericordiæ est citò dare. Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit. Gratissima sunt beneficia parata, facilia, occurrentia, ubi nulla est mora. Verissimè bis dedit, qui citò dedit. Quod Publius eleganter dixit: Bis inopi beneficium dat, qui celeriter dat, & minùs decipitur, cui negatur celeriter. Hoc ipsum Salomon inculcans: *Nec dicas, ait, amico tuo, Vade & revertere, & cras dabo tibi, cùm statim possis dare.* Hac in re plurimùm peccatur à multis, qui nihil à se impetrari sinunt, nisi post molestissimas dilationes. Hoc aliud non est, quàm omne beneficium corrumpere, differendo. Tardè velle, nolentis est. *Beneficium morosè aut lentè datum panis lapidosus est, quem esurienti accipere quidem necessarium, sed comedere, acerbum.*

Quarta

Prov. cap. 3. vers. 28. Senec. lib. benef. c. 7.

5. Misericordia actuosa vult, ut ipse des stipem, si quis potes,

potes, non per alios. Germani veteres liberorum manibus stipem inserebant, ut sic eos assuefacerent ad promptè dandum. Pannoniæ rex Stephanus in egenos largissimus, non tantùm Eleemosynæ plurimum dedit, sed & ipsemet plerumque dedit. Hinc evenit, ut sub noctem egressus pinguissimum marsupium in pauperes effusurus, redierit evulsâ barbâ, & bene contusus à pauperibus, qui tamen hanc regis injuriam minimè cogitabant, sed pecuniam manibus nimiùm avidis involabant. Hoc autem Stephanus triumphum suum interpretatus est, & ob id singulares Deo gratias egit. Margareta Hispaniarum regina ita suos, quos in Christiani orbis solarium pepererat liberos, erudit, ut illi à teneris unguiculis suâ etiam manu Eleemosynas erogarent. En obsecro, cujus non puduit tantos Principes, nos tantillos pudebit?

Sexta. Circumspiciêdum quibus, quomodo, & quare dandum.

6. Misericordia actuosa gnarè circumspicit, quibus det, quomodo det, & quare. 1 Quibus det, nam egenis vult dare, non opulentis; in vasa fundit vacua, non plena. Contrarium fit ferè nostro ævo: multum effunditur, sed in vasa jam antè plena; multum donatur, sed divitibus, quorum est largiri, non accipere dona. Inter eos autem quibus dandum, meo judicio, primi sint Adolescentes pauperes, qui Musis vacant, & panem non habent. 2. Attendit Misericordia, Quomodo det. Inter modos dandi, de quibus hîc agimus, is etiam præclarus est, cùm conditur testamentum, non oblivisci pauperem Christum, si Christum non vis hæredem ex asse scribere, saltem in hæreditatis partem admitte. 3. Quare det, omnia scilicet propter Deum, idque non verbis solùm, sed factis. Quod sollicitè beatus Joannes monet: *Filioli mei, non diligamus verbo neque linguâ, sed opere & veritate.* Idem beatus Jacobus ingerens: *Si frater aut soror nudi sint,* inquit, *& indigeant victu quotidiano; dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini; non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori, quid proderit?*

1. Joan. c. 3. vers. 18. Jac. cap. 2. vers. 15. & 16.

Septima. Rom. c. 12. vers. 8. 2. Cor. c. 9. vers. 7. Eccli. c. 35. vers. 11. 12. & 13.

7. Veræ Misericordiæ est, & largiter & hilariter dare. Eum namque dicemus Misericordem, *qui,* ut beatus Paulus loquitur, *miseretur in hilaritate. Hilarem enim datorem diligit Deus, qui non ex tristitiâ aut necessitate* largitur. Quod Siracides oculis subjiciens: *In omni dato,* inquit, *hilarem fac vultum tuum, & in exultatione sanctificа decimas tuas. Da Altissimo secundùm datum ejus, & in bono oculo adinventionem facito manuum tuarum, quoniam Deus retribuens est, & septies tantum reddet tibi.* Hæc utique credimus, sed etiamnum trepidamus, nec satis fidimus pollicitis divinis. Ergo mendax Deus? ergo promisit, quod præstare aut nollet, aut non poterit? Fidamus securissimè, & demus *Altissimo secundùm datum ejus, quoniam septies tantum reddet nobis.*

Octava.

8. Sine omni ostentatione ac pompâ, & quantum fieri potest occultè dare eleemosynam Servatoris monitum est: *Cùm facis eleemosynam, noli tubâcanere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, & in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextra tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, & Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.* Nihil æquè vitandum in beneficio quàm jactantia. Res satis loquetur, vel tacentibus nobis. Ecquid opus nomen aut insignia sua donis omnibus affigere? Hadrianus Imperator id fecit, & ob id *Herba parietina* dictus est, quòd ejus nomen per omnes parietes serperet. Satis est à Deo sciri quòd damus, tametsi nemo sciat mortalium.

Matth. c. 6. vers. 2. 3. & 4.

In beneficio vitâda jactantia.

Nona.

9. Certam pecuniæ partem seponere in egenos tribuendam. Exempli causâ sic suademus. 1. Est qui annis singulis post omnes expensas centum florenos sibi reponat, est qui reponat mille. Primus si quinque, alter si quinquaginta florenos det in stipem, non nimium dabunt. Hoc enim dimidium duntaxat decimarum est. Idem judicium esto, proportione hac servatâ, de omnium opibus, censu, annuisque proventibus. 2. Est qui sæpius in anno pecunias recipiat. Hic præclarè fecerit, si accepti semper primitias Deo conseceret; Verbi gratiâ, quindecim, aut octodecim, aut viginti florenos recipit: quid si medium seponat, aut saltem viginti sestertios, seu quinque bacios? Nam istud hîc consilii est, ut quotiescunque pecuniæ summa capitur, aliquid inde, primitiarum loco, pauperibus seponatur. Quisquis hoc prudenter fecerit, damnum nullum sentiet, sed omnium rerum suarum incrementum experietur. 3. Convenit in iis non tenacem ac sordidum esse, quæ vix unquam ampliùs venduntur pretio, ut sunt vestes detritæ, ciborum reliquiæ, ligna in silvis decidua. Et cur Deo non demus promptè, quod libenter daremus assecuratori?

Sic nobilis mercator Hispali felicissimè negotiatus est: sic alius Olyssipone hanc consuetudinem suam abrogans onustas naves in ipso portu perdidit; has cum mercibus tempestas, illum fortunis omnibus evertit paupertas, imò Deus, in quem tam restrictus & tenax esse cœperat. Hæc lucra nostra sunt, cùm tam illiberales & immunifici sumus in rerum omnium largitorem.

Decima.

10. Convivium mendicis, aut tenuis fortunæ hominibus subinde instruere, cujus nobile foret auctarium, iis etiam ministrare. Ignotum plurimis aut exosum illud Christi monitum videtur: *Cùm facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos divites; ne fortè te & ipsi reinvitent, & fiat tibi retributio. Sed cùm facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos: & beatus eris, quia non habent retribuere tibi, retribuetur enim tibi in Resurrectione justorum.* Faciunt hoc aliquot nobiles familiæ, faciunt hoc Principes, Reges, Pontifices. Nemo hîc dixerit, non esse hoc moris ampliùs. Alioqui dicemus, nec illud esse moris ampliùs, homines ad divina monita tam surdos cælo admittere.

Luc. cap. 14. vers. 12. 13. & 14.

Undecima.

11. Unum aliquem è pauperibus, quemcunque tandem, perpetuò, velut Christum alere. Ita Clemens VIII. Pontifex Maximus fecit, qui honorando Christi collegio non numeroso, tredecim pauperes quotidiano victu ac vestitu sustentavit.

Duodecima.

12. In omni prandio & cenâ, si mensa sit opimior, scutellam vacuam apponere, quæ scutella Dei appelletur; hanc autem è diversis ferculis, hinc & hinc desumptis partibus implere, eo fine, ut hæc miscellanea dentur pauperibus. Aliquid sibi adimi vix sentiet mensa ditior, at sibi plurimum impendi valde sentient egeni. Hoc è viris nobilibus non neminem constat facere. Quò etiam illud referendum. Nobilis familia quovis sabbato in honorem beatissimæ Matris Mariæ omne lac armenti in pauperes gratis dispensat. Huc illius monasterii mos spectat, in quo quotiescunque è cœnobitis unus concedit fato, toties per dies triginta, omnia illi fercula in locum mensæ, ubi vivus sederat, deferuntur. Post mensam omnia pauperibus dantur.

CAPVT XII.

Rosa Alabandica, seu, Verecundia, Modestia, Pudicitia.

§. I.

ALabandicæ Rosæ non immeritò conferimus hanc virtutem: sive illam appellemus Verecundiam, seu Modestiam, seu Pudicitiam: diversa nomina, res eadem.

Ambros. l. 1. Offic. c. 18. tom. 1. mihi pag. 12.

Beatus Ambrosius divinæ Virginis Verecundiam artificioso penicillo sub oculis ponens: *Verecunda sermone,* inquit, *arbitrum mentis solita non hominem, sed Deum quærere. Quando ista vel vultu læsit parentes? quando dissensit à propinquis?*

Elogia B. Mariæ à verecundiâ.

propinquis? quando fastidivit humilem? quando deriſit debilem? quando vitavit inopemeos ſolos ſolita virorum catus inviſere, quos Miſericordia non erubeſceret, neque præteriret Verecundia. Primus eſt pudor, qui in ipſo cognitionis ingreſſu Domini Matrem commendat legentibus, & tanquam teſtis locuples dignam, quæ ad tale munus eligeretur, adſtruit; quòd in cubiculo, quòd ſola, quòd ſalutata ab Angelo tacet, & mota eſt in introitu ejus, quòd ad virilis ſexûs ſpeciem peregrinam turbatur aſpectus Virginis. Itaque quamvis eſſet humilis, præ verecundiâ tamen non reſalutavit.

Idem lib. 2. de Virginit. initio, mihi pag. 98.

Laudat hîc quidem Mediolanenſis Præſul hanc virgam Dei domum ab exteriore formâ, ſed quia curioſus ſpectator cùm audit ædium frontem laudari, mox ſolet quærere, quæ ſit intus ædium forma, quàm venuſta conclavia, quæ ſymmetria ædificii, eam ob cauſſam Ambroſius continuò adjungit: *Nihil torvum in oculis, nihil in verbis procax, nihil inverecundum: non geſtus fractior, non vox petulans, ut ipſa corporis ſpecies ſimulacrum fuerit mentis, figura probatis.* Verbo: Si ſanctitas ipſa convenientem ſibi voluiſſet formam ſumere, hanc Virginis ſumpſiſſet effigiem.

Damaſcen. orat. 1. de Nativit. Virginis.

Damaſcenus pæne ſimili elogio cæleſtem hanc domum extollens: *Honeſtus*, inquit, *veſtitus mollitiem omnem ac luxum fugiens, greſſus ſedatus atque ab omni levitate remotus, mores ſeveri, hilaritate temperati, & quod maximè mirandum, ſenilis in juvenili corpore Prudentia.* Hîc ſermo noſter nimiùm ſterilis non aſſequetur ea, quæ meliùs animo & cogitatione poterunt comprehendi, quàm modeſtâ prudentiâ hæc Virgo cum imis & ſummis, cum paſtoribus & regibus, cum templi miniſtris & Pontificibus ſit locuta.

Philip. c. 4. verſ. 5.

Modeſtia probi hominis pars maxima, quam ideo Paulus tantopere commendans: *Modeſtia veſtra*, inquit, *nota ſit omnibus hominibus.* Mens nequit ſic eſſe nota, ſit ergo mentis imago. Rectè dixit Ambroſius: *Bona domus in ipſo veſtibulo debet agnoſci.* Si horologii ſtructura interior turbetur, ſi rotulæ diſcordent, foris etiam mentietur index; hinc jactantia, levitas, petulantia, hinc plurimum indecori. Neque hæc facilè fallunt oculos. Nam,

Ambroſ. loco citato.

Ambroſ. l. 1. Offic. c. 18. & c. 20.

teſte Ambroſio, *Habitus mentis in corporis ſtatu cernitur: animi vox eſt corporis motus. Et memmiſtis*, inquit, *quendam amicum, cùm ſedulis ſe commendaret officiis, hoc ſolo tamen nomine in clerum non eſſe receptum, quòd geſtus ejus plurimùm dedeceret.* Humiles nos eſſe decet, mites, graves, patientes, modum tenere in omnibus.

B. Maria homines & Angelos in modeſtiâ ſuperabat.

Quo in genere omnes omnino & homines & Angelos hæc una Virgo ſuperabat. *Loquebatur*, inquit Nicephorus, *ſine audaciâ, ſine riſu, ſine perturbatione, faſtûs omnis expers, ſimplex & humilitatem præcellentem colens.* Hanc porrò virtutem Virgo ſuis etiam cultoribus cupit eſſe quàm commendatiſſimam, ut quam ipſa tanti

Gregor. l. 4. dial. cap. 7.

æſtimâſſet, à ſuis quoque non negligeretur. Hinc, Divo Gregorio teſte, virgunculam, cui Muſa nomen, admonuit, ut à riſu, jocis, ludo, & ab omni puellari levitate

Bonavent. Medit. vitæ Chriſti, c. 3.

abſtineret, ſi ſecum eſſe cuperet in cælo. Beatus Bonaventura non ſine ratione affirmat, Virginem eâdem ſollicitudine, dum in vivis ageret, ad virgines coævas attendiſſe, ne aliqua ex illis ullo ſermone peccaret, ne in riſu vocem extolleret, ne ſuperflua vel inutilia tractaret, néve injuriam ulli faceret.

Ita omnis Modeſtiæ ac Verecundiæ ſpeculum Dei parentem ſtatuimus. Dicta & dicenda omnia confirmamus illâ ratione, quam nemo vel hoſtium negaverit.

Ratio confirmans Dei matrẽ fuiſſe modeſtiæ ſpeculum & electam ex omnibus.

Ex omni numero humanæ gentis, ex omni mulierum ac virginum cœtu, è tot centenis millibus, imò è tot milliombus hominum, Deus utique poteſtatem optionémque habuit ſoluti ſſimam, eligendi in Matrem, quamcunque vellet, & quæ illi maximè placeret. Siquidem ab omni æternitate omnes omnino homines ſibi præſentes habuit, ſingulos exactiſſimè novit, ut qui omnium ac ſingulorum corda penitiſſimè ſcrutatur. Atqui ex his omnibus hanc Virginem elegit in Matrem, ergo abſque omni dubio caſtiſſimam, ergo Verecundiæ ac Pudicitiæ, omniúmque virtutum laude cumulatiſſimam, ergo ſui amantiſſimam elegit. Hinc Bernardus, Virginis divinæ cultor integerrimus, illud elogii proclamans: *Electa ex omnibus: Prædica*, inquit, *reverendam Angelis, deſideratam gentibus, Patriarchis Prophetiſq; præcognitam, electam ex omnibus, prælatam omnibus; magnificam gratiæ inventricem, mediatricem ſalutis, reſtauratricem ſæculorum. Exalta denique exaltatam ſuper choros Angelorum ad cæleſtia regna.* Ergo electa ex omnibus. Id nobis Eliſæus Sacerdos explicaverit, qui Sionis electionem prædicans: *Dominator Domine*, inquit, *ex omni ſilvâ terræ, & omnibus arboribus ejus elegiſti vineam unicam: & ex omni terrâ Orbis, elegiſti tibi foveam unam: & ex omnibus floribus Orbis, elegiſti tibi lilium unum: & ex omnibus abyſſis maris, repleſti tibi rivum unum: & ex omnibus ædificatis civitatibus, ſanctificâſti tibimetipſi Sion: & ex omnibus creatis volatilibus, nominâſti tibi columbam unam: & ex omnibus plaſmatis pecoribus, providiſti tibi ovem unam.* Ita prorſus ſanctiſſima Dei Mater, columba una, lilium unum, ovis una, *Electa ex omnibus.* Idem Chryſoſtomus affirmans: *Si alia*, inquit, *melior fuiſſet, ea electa fuiſſet. Beata Maria ultra omnem humanæ naturæ modum Modeſtiam ac Temperantiam excoluit, non levis, non jocoſa, non cantatrix. Quòd ſi quæ virgo alia majori modeſtiâ, vel ampliori puritate præter hanc ornata extitiſſet, illam ſibi Dominus præ hac ipſâ omnino in habitaculum delegiſſet.* Siracidæ calculo, *gratia ſuper gratiam eſt mulier ſancta & pudorata.*

Bern. ſerm. de verbis Apocalyp. Signum magnum, mihi pag. 266.

Epiphan. Laudat. Quater B. Maria eli loquens.

Eccli. 26. verſ. 19.

§. II.

FErunt, Ariſtotelis filiam interrogatam, quis ei color in veſtem maximè placeret, reſpondiſſe, vultûs purpuram, quam ſpectatori exhibemus cùm erubeſcimus. A patre hoc videtur hauſiſſe, cujus illud effatum eſt: *Optimus color, quem gignit pudor.* Valerius ſuis Verecundiam coloribus illuſtrans: *Parens eſt*, inquit, *omnis honeſti conſilii, tutela ſolennium officiorum, magiſtra innocentiæ, charaproximis, accepta alienis: omni loco, omni tempore favorabilem præ ſe ferens vultum.* Bernardi ſenſu, nil tam proprium eſt verecundiæ, quàm proprias vitare laudes. Cujus illuſtriſſima certè dedit exempla Domini Mater. Cùm ab Angelo ſalutaretur *gratiâ plena, turbata eſt in ſermone ejus*: Ut agnoſcas, inquit Ambroſius, aures religioſas & oculos verecundos. Cùm exclamaret Eliſabeth: *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. Et unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me? Beata quæ credidiſti, quoniam perficientur ea, quæ dicta ſunt tibi à Domino.* Virgo hanc omnem laudem à ſe in Deum derivavit. Cúmque ipſa hæc mater ad concionem filii adſtaret, non immodeſtè aut importunè perſtipatam plebem penetravit, ſed expectavit foris, dum auditorum aliquis illius miſertus concionanti Chriſto diceret: *Ecce mater tua, & fratres tui ſtant foris, volentes te videre.* Cùm apud diverſos filius convivam ſimul & doctorem ageret, nunquam illa auctoritate maternâ domum illam irrupit, nunquam ſermonem ullum interrupit.

Ariſtot. in ethic. cap. 9. ſed alia verſio. Valerius lib. 4. cap. 3. num. 1. Verecundia proprias & proprias laudes vitare. Luc. cap. 1. v. 8. & 39. Ibid. v. 41. & 43. & 45. B. Maria modeſtia in audiendis filii concionibus. Luc. cap. 8. verſ. 20.

Bernardus hæc luculentiùs diſſertans: *Gratiſſima ſanè gemma in diademate*, inquit, *micans in capite ſtellæ, rubor in facie hominis verecundi. An verò quis putat, quòd hac caruerit gratiâ, quæ gratiâ plena fuit? Pudibunda fuit Maria. Ex Evangelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, ubi præſumptuoſa fuiſſe videtur? Foris ſtabat, quærens loqui filio: nec mæernâ auctoritate aut ſermonem interrupit, aut in habitationem irruit in quâ filius loquebatur. In omni demque textu quatuor Evangeliorum (ſi bene memnerimus) non niſi quater Maria loquens auditur. Primò quidem ad Angelum: ſecundò ad Eliſabeth: tertiò ad filium, cùm jam eſſet annorum duodecim: quartò in nuptiis ad filium & miniſtros. Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitæ manſuetudinis, & virginalis*

ginalis Verecundiæ fuit. Væ nobis qui spiritum habemus in naribus, væ qui totum proferimus spiritum, qui juxta illud Comici, pleni rimarum effluimus undique. Toties Maria filium audivit non modò turbis loquentem in parabolis, sed discipulis seorsum regni Dei mysteria revelantem; vidit miracula facientem, vidit deinde in Cruce pendentem, vidit expirantem, vidit resurgentem, vidit & ascendentem: Sed in his omnibus quoties verecundissimæ Virginis, quoties pudicissimi turturis vox memoratur audita? Obsecro vos filioli, æmulamini hanc virtutem. Si Mariam diligitis, si contenditis ei placere, æmulamini Modestiam ejus: nihil enim tam idoneum homini, nihil tam congruum Christiano.

Galatin. l. 7. de Arcanis Catholicæ veritatis cap. 5.

Petrus Galatinus mirissimum quid atque scitu dignissimum de Virgine hac regiâ commemorans: *Tam fuit modesta*, inquit, *Virgo beatissima, ut oculos nunquam elevârit, sed semper, nisi Deum oraret, humi defixos tenuerit. Et inter ceteras perfectiones eo spiritu Prophetiæ donata est, ut si fortè illicitum quid auditurâ vel visura esset, illico aures & oculi ejus clauderentur; ita ut non nisi voluntati divinæ deservirent.*

Nullum hominum decore vultus sui lædit:

Sed illud mirabilius, quòd nullum hominum unquam decore vultûs sui læserit. Vix unâ sede morantur decor & pudor: at cælestis hæc Virgo uno eodémque vultu & sanctitatem pudoris, & decôris majestatem exhibebat. Et non solùm nullus hominum aspectu hujus Virginis impuriores ictus animi sensit, verùm etiam qui animum Cupidinis telo jam vulneratum habuit, solo Virginis divinæ intuitu sensus castiores sensit & hausit. Adeò omnem maligniorem flammam in spectatoris pectore extinxit. Sanctus Bernardinus multiplicem istius gratiæ caussam assignat in hac Virgine, è cujus oculis velut temperatissimus ros effluxit.

Sed Virginis intuitu sensus castiores hausit. Bernardin. to. 2. ser. 2. post diem Palmarum.

Basiliscus oculis venenat, suis Maria omne concupiscentiæ Venenum pellebat, & ad castimoniam invitabat. Quâ quidem ratione, vel solis oculis potentissimè concionabatur.

Cornelius Mussus Bisuntinus Episcop. & Michael Lochmair Theol. Doct.

Arbor est seu frutex, cui nomen Agnus castus: hæc C flore, semine, odore rutam æmulatur, & hominem, inquit Dioscorides, castum efficit. Flori potissimùm hujus arboris tam formosum nomen tribuitur, ut *Agnus castus* appelletur. Talis reverâ fuit arbor Domini Mater, quæ solo jactu oculorum, ad meliora trahere, & castimoniam persuadere potuit. Radii è Christi oculis micantes, plus terruerunt mercatores in templo, quàm flagra & funes. Oculi beatissimæ Virginis intuentium pectus amore castitatis imbuerunt admirabiliter. Atque hæc etiam Divi Ambrosii sententia est, ita pronuntiantis: *Quos visebat, iis integritatis insigne conferebat.*

§. III.

Omnes sanctæ virgines collatæ cum B. Virgine fuerunt spinæ.

Dionysius illud Salomonis carmen, *Sicut lilium inter spinas*, sic interpretatur: Innumeræ sanctarum virginum sibi mundæ, sibi rosæ, sibi fuerunt castæ; si tamen illas cum hac Virgine conferas, rectè dixeris fuisse spinas, neque enim prohibere poterant, quin alii earum D aspectu pungeruntur, & ignes conciperent non adeò puros. Hoc tamen potuit hæc Virginum Virgo, cujus hoc singulare donum fuit, sine vulnere oculorum, alios non tantùm aspicere, sed & ab aliis aspici. Quo in genere hæc mater plurimum habuit filii, qui *speciosus formâ præ filiis hominum*, formosissimus omnium tam amœno vultu radiabat, ut nemo turbatus aut tristis eum aspexerit, quin continuò hærentem animo tristitiam ejecerit. Inde Hierosolymis proverbium enatum, ut mœsti seipsos hortarentur, & dicerent: Eamus ad Filium Mariæ, qui lætificabit nos.

Ps. 44. v. 3.

Revelat. S. Birgittæ lib. 4. c. 70. ad finem.

Hæc sanctæ viduæ Birgittæ cælestibus ostentis cognita. Ipsa ejus verba hîc recito: Tam pulcher facie erat, quòd nullus videbat eum facie, qui non consolabatur in aspectu ejus, etiamsi præcordialiter dolorem haberet. Unde & dolentes dicere consueverunt: Ea-

A mus, & Filium Mariæ videamus, ut saltem tanto tempore relevemur. Æquè tamen mirandum est, quod nostri ævi Theologus affirmat, *Non solùm preces ad Matrem Domini fusas, sed & pictam Virginis effigiem, si pio sensu aspiciatur, libidini pravisq; animi motibus incredibiliter resistere.* Quid ergo, mei oculi, quid in diversa vagamini? huc convolate, hoc vos asylum proteget, hîc ab hoste securitas, hîc ipsius Modestiæ ac Verecundiæ imago exactissima.

Ludovic. Carbo to. 2. Theolog. præt. p. 1. cap. 15.

Rectè Bernardus sanctioris vitæ principium à Vere- Bernard. l. cundiâ ducendum existimans: *Ordo vitæ*, inquit, *tenendus de ordine est. Et à Verecundiâ prima quædam fundamenta ducantur, vitæ, mihi pag. 1116. quæ socia & familiaris est mentis placidæ, proterviam fugit, honestatem fovet.* Modestia, Thomæ Aquinatis calculo, Verecũdia S. Temperantiæ soror, corporis motus & gestus, atque Tho. Aquin. etiam actiones tam ludicras, quàm serias, & quæ ad singularis virt° nõ est. vestitum cultúmque corporis spectant, honestè decen- 2. 2. q. 144. tèrque moderatur. Eò spectat Augustini præceptio: *In* Nos hic eam *omnibus motibus vestris, nihil fiat quod cujusquam offendat* cũ modestiâ *aspectum, sed quod vestram deceat sanctitatem.* Sit gravitas cõfundimus. August. in in oculis, pondus in linguâ, maturitas in incessu, hone- Reg. tom. 1. stas in omni motu. Quod beatus Paulus severo jussu sic mihi p. 364. exigit: *Modestia vestra nota sit omnibus hominibus.* Modestia Philip. c. 4. ingens vitæ ornamentum ac præsidium, quo carere no- vers. 5. luerunt ignari etiam disciplinæ Christianæ. Verecũdia prædita:

Archytas Tarentinus philosophus modestissimus ab Archytas omni verborum ac morum turpitudine quàm maximè Tarẽtinus. abhorrebat.

Cosconius ævo Domitiani verecundissimus poëta, Cosconius nil nisi castum & pudicum cecinit: eam ob rem irrisus poëta. est à Martiali, quòd illius poëmata pueris tantùm & virginibus convenirent.

Publius Virgilius poëtarum decus atque Deus, ani- Publius mo, & ore, & calamo adeò verecundus fuit, ut vulgò Virgilius. Parthenias diceretur. Liceat hîc altùm ingemiscere. Reperiuntur nonnunquam, qui Parthenii Sodales nominantur, tam non verecundi, tam animo quàm ore ac moribus impudici, ut eos in prostibulo educatos diabolis longè similiores censeas, quàm Angelis. Horum supremo die accusator erit nobilissimus Hetruscus juvenis Spurina, quem suprà nominavimus, qui eò profecit verecundiæ, ut cùm plurium oculos suâ formâ sollicitari cognôsset, oris decorem vulneribus suâ manu factis confunderet, mallétque deformitatem pudoris sui testimonium, quàm formam alienæ libidinis esse irritamentum.

Hujus germanus frater censeri potuit adolescens, Adolescẽs qui super pudicitiæ caussâ in populi Romani rostra Romanus. productus, oculis in terram defixis, rubore pudibundo & silentio pertinacissimo pudicitiam suam vehementiùs populo probavit, quàm longis & accuratis orationibus oratorum dissertissimi potuissent. Hunc si Diogenes vidisset, idem illi quod adolescenti laudabiliter erubescenti suggessisset: Bono animo es, fili, istiusmodi virtutis tinctura est.

Lycurgus Spartanorum legislator Modestiam ac pu- Lycurgus, dorem commendaturus imperavit, ut adolescentes maximè manus in viâ intra pallium continerent, silentio incederent, nusquam circumspicerent, oculos humi defixos gererent. Optima lex non pueris, sed viris, præcipuè religiosis, lata.

O Christiani, quoties in legem Verecundiæ turpissimè peccamus tam oculis, quàm ore, ac manu. Prima diaboli sagitta, oculus. Qui non capitur oculis, faciliùs resistet verbis. Samson, David, Salomon pro mille testibus sunt. Jam pæne veniam damus Democrito, qui oculos sibi eruens, & excæcando semetipsum, ut Ter- Tertull. Apo- tullianus loquitur, incontinentiam emendatione pro- log. c. 46. fitetur. Christianus oculos non effodit, sed claudit, quotiescunque lædendam metuit verecundiam, quam non tantùm excellens forma, vestis lasciva, sed petulantior pictura

pictura facillimè offendit. Hinc Persarum instituto, quod Xenophon narrat, capite luebatur, nudum hominem aspexisse, tanquam si scelus immane foret perpetratum.

Xenophon in Institut. Cyri, lib. 1.

§. IV.

Martia Varronis filia.

MArtia Varronis filia summè laudanda hîc sese ultro ingerit. Hæc sculpendi & pingendi arte insignis, nè virginitatis candorem, quem cupiebat illæsum tueri, offenderet, à fingendâ virili figurâ semper abstinuit. O pictores & sculptores! ô quoties nec vestræ nec alienæ verecundiæ consulitis, neque Persicum duntaxat institutum, sed & naturæ legem violatis, quando prætextu artis, investem hominem innumeris spectatoribus propinatis, ipsissimam oculorum pestem & venenum pudicitiæ! Scalprum aut penicillum tam inverecundum, lascivam manum, & animum impudicum arguit. Maria vos reos aget. Quod Servator de Austri Reginâ, hoc ferè de virgine illâ, totque aliis verecundis adolescentibus poterit affirmari. Spurina, Persæ, Martia, plurimique alii surgent in judicio cum viris generationis hujus, & condemnabunt illos.

Philippus Macedo.

Illud Verecundiæ simul ac Patientiæ nobilissimum documentum hîc minimè tacendum. Philippus Macedo, cùm sub hastâ venderentur captivi, pro tribunali sublimis sederat, sed parùm decorè, & veste reductiore. Vidit hoc quispiam è captivis, & clamare cœpit: Injuriâ se affici, esse enim paternum se Philippi cognatum. Quod cùm miraretur Philippus, & verò dicere hominem ac docere, si quid veri habeat, juberet; Apud te solum, ait captivus, accedénsque ad tribunal, in aurem insusurrat: Domine rex, dimitte vestem, nam sic parum decorè sedes. Rex nihil offensus, imò & gratiam retulit: Et verè, inquit, iste mihi amicus est; mittite hominem: simúlque aliter se composuit.

Quidquid adversùs honestatem aut decorum fit, placere non potest. Hinc eruditè prisci finxerunt Minervam tibias abjecisse ob verecundiam, cùm eas ad pellucidum fontem inflaret, & genarum tumorem velut in speculo videret. Cato major præclarè docuit, & sensu prorsus religioso: Unumquemq; seipsum maximè revereri debere, neminem enim unquam sine seipso esse.

Sigismundus I. Poloniæ rex.

Observavit hoc sedulò Sigismundus I. Poloniæ Rex, qui summâ & pæne virginali verecundiâ fuit, dum vixit. Nudus aut minùs compositus aspici non sustinuit.

Eleonora. *Maffejus lib. 16. hist. Ind. ante med. mihi pag. 457. ubi naufragium longè mœstissimè describitur.*

Huic merito suo jungenda Eleonora illustrissima femina, Emmanuelis Sosæ Lusitani Principis conjux, quæ cum marito & sexcentis comitibus naufragium passa, post arma & opes à barbaris direptas, jámque pedes iter faciens in armatos Æthiopes incidit. Hi Sosam ipsum & ceteros utriusque sexûs nullo discrimine vestibus nudare sunt aggressi. Adeò ablatis armis animi omnium ceciderant, ut jam prædonibus his etiam obnoxii contrà nec hiscere quidem auderent. Eleonora tantùm generis memor, ac pudoris retinens; obniti acriter, quin etiam pugnis colaphisque barbaros ultro ad necem irritare: quoad mariti denìq; hortatu, & deficientibus jam planè viribus, abstitit. Nec mora: detractæ direptæque vestes naufragis metu ac pudore confusis, atque ab tantâ rerum indignitate oculos avertentibus. Tum verò castæ matronæ tristior omni morte lux visa, cúmque aliud non suppeteret, è vestigio sese arenis defodit; quidquid corporis extabat, soluto raptim fusóque crine obtexit. Mox ad comites voce supremâ: Vos quidem, inquit, Duci vestro fidem egregiam præstitistis, optimi viri; nil ultra opus est. Ite, vobisque ipsi consulite. Hic altus omnium mœror ac dolor vocem incluserat. Eleonora verò in hoc ipso tumulo, quem ipsa sibi fecerat, séque ipsam velut exanimem in eo collocârat, fletu & jejunio longo exhausta, jámque priùs sepulta quàm mortua, diem suum obiit. O magnam heroidem, quæ potiùs vitam quàm verecundiam exuere sustinuit!

§. V.

NOn desunt quibus in ipsâ etiam morte modestia & pudor cordi fuerunt. Julius Cæsar conjuratorum strictis pugionibus appetitus in curiâ, jámque multis vulneribus confectus, caput togâ obvolvit, simúlque manu sinistrâ sinum ad ima crura deduxit, quò honestiùs caderet, etiam inferioris corporis parte velatâ. *Sueton. in Iulio Cæs.*

Sic & Olympias Alexandri Macedonis mater, cùm eam Cassander interimi jussisset, id unicè cavit, ne minùs verecundè caderet, pudorem mortis suæ testem optimum arbitrata.

Sic & Panthei Lacedæmonii uxor post viri mortem, quem in Ægyptum secuta fuerat, à Ptolomæo inter Lacænas ceteras occidi jussa, priusquam ferrum reciperet, pedes diligenter obvolvit veste, omnémque aliam corporis partem velavit; jugulum duntaxat nudum præbuit, ut honestissimè cadens, pudorem, quem per omnem vitam servaverat, relinqueret inviolatum.

Sed obstupescendum illud feminæ factum, omne fidei ac verecundiæ exemplum longissimè superat. Ab omni ævo vix simile quidquam posteris memoria tradidit. Anno Christiano millesimo trecentesimo sexagesimo septimo, Petrus Castellæ rex post primum cum Henrico fratre congressum, victor Hispalim rediit. Inter complures quos triumpho insolentior jussit perimi, nobilissima matrona Urraca Gusmania Joannis Alfonsi Gusmani mater fuerat. Hanc in celeberrimâ urbis plateâ flammis exuri vivam voluit, crudelis Princeps. Ad Gusmaniæ rogum adstitit famula Isabella Ubedia, virgo honestissima: cúmque domina in igne ob acerbissimos dolores impatientiùs sese jactaret, ita ut vestis incomposita, & pes nudus cerneretur, famula animi plena in ipsos ignes insiluit, disjectam vestem composuit, eámque tamdiu manu tenuit, dum & ipsa (quod pæne fidem superat) cum dominâ conflagraret. Quid jam Romanos heroas canimus? Mutios Scævolas, & Attilios Regulos miramur: non impar hîc feminæ animus, aut major. Factum non laudo, sed ancillæ fidem, sed Verecundiæ prodigium obstupesco. Mori máluit hæc virgo, quàm dominam minùs verecundè morientem cernere. *Hispalens. lib. 3. de rebus Hispan. cap. 10. Mariana lib. 17. cap. 3. Bartholom. Scobar in Comment. Gomez. de Miranda de dictis memor.*

Christiana Modestia ubique pulchra, ubique decora est Verecundia, in congressibus, in colloquiis, in conviviis, in itinere, in commerciis, domo, foris; coram civibus, coram magistratu, coram Regibus, coram servis ac liberis, coram notis & ignotis, in luctu & lætitiâ. Tam igitur necesse est hac virtute non carere, quàm inter homines vivere. Verecundia modestrix cupiditatum, virtutis ac famæ custos, & laus naturæ. Virginitatis ferè atque Innocentiæ dos Verecundia. Ubi illa est, spes magna boni est; unde illa exulat, spes virtutis nulla est. *Christiana modestia ubique pulchra.*

Christiana Verecundia & Modestia primùm affectus, deinde mores exteriores componit: hæc ab illâ oritur, sine quâ, non perpetua, non diuturna est. Quod Gregorius affirmans: *Intus*, inquit, *est custodia, quæ composita servat exteriùs membra. Quæ ergo statum mentis perdidit, foris in inconstantiâ motionis fluit, atque exteriori mobilitate indicat, quòd nullâ interiùs radice subsistat.* Hinc Invere-cundia hominum perditorum nota. De desperatè malis dictum est: Quin imò *confusione non sunt confusi & erubescere nescierunt: idcirco cadent inter corruentes.* Timidè primùm ac verecundè turpitudinem admittimus: mox majus aliquid mens audet: paullatim minima facit maxima. Inde ad præcipitium itur, ubi priùs Modestia sic exuitur. *Affectus primum componi, deinde mores exteriores. Gregor. Iustinian. Hier. 18. v. 11. Greg. Naz. orat. 1. in Iulian.*

Videte mihi Julianum Apostatam, hominem ex asse nequam. Non semper talis fuerat, sed futurum talem, mores illius incompositi maturrimè prodebant. Gregorius Nazianzenus ejus contubernalis *hoc móstrum

sic

sic depingit: *Nil boni, ait, ominari videbantur cervix non* A *stata & erecta, humeri subsultantes, & ad æquilibrium subinde agitati, oculi leves, vagi, furioséque intuentes, pedes instabiles & titubantes, nasus contumeliam & contemptum spirans, vultûs lineamenta ridiculi idem significantia, risus petulans & effrenis, nutus & renutus temerarii, lingua salax, lubrica, volubilis, sermo hærens, spirituque concisus, interrogationes stultæ & præcipites, responsationes his nihilo meliores, postulata immatura, facilitas projecta ad idem eodémque tempore negandum simul & concedendum, colloquia temeraria sine ordine, sine fundamento, sine oratione. Vt hæc conspexi, statim prolocutus sum: Heu quale malum Romanorum terra nutrit! Optabam equidem dum hæc dicerem, alienum quid à veritate dicere, & falsus esse vates. Id enim satius fuisset, quàm hunc ignem grassari per Orbem, tótque inde tantáque oriri mala, quanta vix unquam Romanum sensit imperium.* Huc

Prov. cap. 6. vers. 12. 13. & 14. ex asse quadrat illud Salomonis: *Homo apostata, vir inutilis, graditur ore perverso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & omni tempore* B *jurgia seminat.*

Eccli. cap. 19. v. 26 & 27. Ita speculum mentis est facies. Nam quod Siracides dixit; *Ex visu cognoscitur vir, & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. Amictus corporis & risus dentium, & ingressus hominis enuntiant de illo.* Ajunt hominem superbum signo minimè fallaci posse deprehendi, si quis à tergo incessûm ejus observet: quàm enim jactuosus sit, quàm magnificè incedat, quámque se libret in utramque partem facilè apparebit. Nec oculos talis infra stationem suam

Prov. c. 17. vers. 24. continebit. Nam *oculi stultorum in finibus terræ.*

§. VI.

Isaiæ cap. 3. vers. 16. GRaviſſimè per Isaiam queſtus eſt Deus: *Pro eo quòd elevatæ ſunt filiæ Sion, & ambulaverunt extento collo, & nutibus oculorum ibant, & plaudebant, ambulabant pedibus ſuis, & compoſito gradu incedebant.* Hæc non maxima vitia erant, ſed latentium vitiorum argumenta. Nemo ergo dixerit: Quid ab exteriotibus & minutis labeculis iſtis tam rigidè cenſeor? mea me conſcientia defendit.

Ignoſces nobis, mi homo, quòd te hominem eſſe improbum credamus. Qualem te videmus, talem te judicamus. Verba tua, geſtus tui, veſtes tuæ, tua omnia exteriora petulantiam olent & improbitatem. Quid ergo miraris, quòd te intus & in cute inverecundum cenſemus, quando te talem foris cernimus? Ubi Modeſtia & Verecundia non eſt, ibi compoſitæ mentis argumentum nullum eſt: aviculas à plumis & cantu, multas animantes à pilis & inceſſu, campanam à mole & tinnitu, hominem à verbis & geſtu nôſſe poſſumus. Bona, inquis, conſcientia mihi eſt. Quæſo te, cura, ut

Augustin. l. de bono viduitatis c. 22. 1. Thess. c. 4. v. 10. 11. & 12. bona etiam ſit tibi fama: *Nobis enim*, inquit Auguſtinus, *neceſſaria eſt vita noſtra, aliis fama noſtra.* Hoc ſanè ſenſu Tarſenſis Paulus: *Rogamus*, inquit, *vos fratres, ut abundetis magis: & operam detis, ut quieti ſitis, & ut veſtrum negotium agatis, & operemini manibus veſtris, ſicut præcepimus*

Rom. c. 12. vers. 17. Philip. c. 4. vers. 8. D *vobis: & ut honeſtè ambuletis ad eos, qui foris ſunt. Providentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus. De cetero quæcunque ſunt vera, quæcunque pudica, quæcunque juſta, quæcunque ſancta, quæcunque amabilia, quæcunque bonæ famæ: ſi qua virtus, ſi qua laus diſciplinæ, hæc cogitate.*

Nimirum exterior hominis compoſitio teſtis eſt non facilè mendax deliteſcentis in animo virtutis aut vitii. E colore vultûs non difficulter noſcitur, ſanus an æger ſis. Si quem plures monent,

Pers. sat. 3. *Heus bone, tu palles, ſurgit tibi lutea pellis;*

hic certè valetudinis offenſæ argumentum vix dubium habet. Eadem eſt morum ratio. Hominem inverecundum verbis aut geſtibus, valde pudicum animo quis credat?

Nucleus ſpiritûs cortice modeſtiæ rectè tegitur & ſervatur. Ubi Chriſtus eſt, modeſtia eſt. Verè modeſti homines lucernæ ſunt ardentes & lucentes, ardentes Deo, lucentes mundo. Hinc omnes Religionum conditores ſuis Modeſtiæ leges ſcripſerunt, eaſque ut rem magni momenti religioſiſſimè obſervari voluerunt. Quod Franciſcus Aſſiſias vir ſanctiſſimus exemplo ſuo eximiè confirmavit. Nam die quodam ad ſocium converſus: Eamus, inquit, concionem habituri. Ivit, ſed quantâ potuit modeſtiâ, dejectis humi oculis, manibus quietis, inceſſu moderato aliquot urbis plateas obiit, ita demum rediit domum. Hoc ſocius pæne oblivionem interpretatus, nec ſine admiratione: Ubi, ait, mi Pater, eſt concio ad populum, de quâ dixeras? Cui Franciſcus: Et verò, mi Frater, ait, jam concionati ſumus: dictum prudentibus ſat eſt. Ut ſcias, modeſtè per urbem incedere, concionari eſt. Parum agunt verba, ſi deſit Modeſtia. Plerique omnes plus oculis credimus quàm auribus; neque tardiùs tantùm, ſed & minùs penetrant animum audita quàm viſa. Facunda concio, Modeſtus homo.

Segnius irritant animos demiſſa per aurem, Quàm quæ ſunt oculis ſubjecta fidelibus, Et quæ ipſe ſibi tradit ſpectator. Horat. de arte poëticâ poſt initium.

ACTIONES MODESTIÆ, SEV VERECVNDIÆ.

1. Modeſtiæ eſt, aliis loquentibus tacere, & eos, quibuſcum loquendum, demiſsè, reverenter, verecundè alloqui, oculis non directè in colloquentis vultum, ſed humi ut plurimùm defixis: cùm foràs prodeundum, per plateas immoto capite, manibus quietis, gradu non præcipitante, veſte decenter compoſitâ, oculis in prætereuntes non curiosè projectis incedere. Hæc autem multò magis obſervat in templo Modeſtia, præcipuè verò coërcet oculos, in quos ſibi plurimum ſumit imperii. Nam uti laſcivia, quem occupet, ſuam plerumque ſedem in oculis figit: ſic & Verecundia, ſi quem ſibi vendicet, ad oculorum portam pervigiles agit excubias. 1. Actio Modeſtiæ.

C 2. Riſui etiam moderatur Modeſtia: riſum effuſum aut cachinnos ſolertiſſimè cavet. Neque enim illud Siracidæ ignorat: *Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: Vir autem ſapiens vix tacitè ridebit.* Homo ſine ſpiritu, in omnibus caret modo. Itaque ſine cauſâ, aut è cauſâ leviculâ in cachinnos ſolvitur. Chriſtus riſiſſe nunquam, ter fleviſſe memoratur. Intempeſtivus, frequens, effuſus riſus à Modeſtiâ ſemper alienus fuit. Secunda. Eccli. c. 21. vers. 23.

3. Modeſtia quietem amat, vagam diſcurſationem odit, & non tantùm ſine neceſſitate per plateas non vagatur, ſed nec domum pererrat, loco ſibi aſſignato contenta. Monachus qui loco cœnobio vagatur, non magnum præbet ſpecimen Modeſtiæ. Paulus ſuos hortatus: *Corripite*, inquit, *inquietos.* Et ſuos Chriſtus emittens: *In quamcunque domum intraveritis*, inquit, *ibi manete, & inde ne exeatis. Nolite transire de domo in domum.* Inquietus diſcurſus vagæ mentis indicium. Tertia. 1. Theſſ. c. 5. vers. 14. Luc. cap. 9. vers. 4. & c. 10. v. 7.

4. Modeſtiæ præceptum eſt. In multis eſto ſine auD ribus, ſine oculis, ſine linguâ, perinde ut ſurdus, cœcus, mutus. Magni hoc artificii eſt, ea quæ nocitura ſunt, poſſe non audire, non videre, non loqui. Magnus in hoc genere artifex vates regius: *Ego autem*, inquit, *tanquam ſurdus, non audiebam, & ſicut mutus non aperiens os ſuum. Et factus ſum ſicut homo non audiens, & non habens in ore ſuo redargutiones.* Hoc Modeſtiam juvat, oculos in terrâ, cor in cælo defigere. Quarta. Pſ. 37. v. 14. & 15.

5. Denique hoc agit Modeſtia, ut vultus, inceſſus, ſermo, ſtatus, habitus, ut geſtus, omniſque motus corporis, intra decori ac decentiæ limites contineantur. Rugas in fronte, & multò magis in naſo cavet. Serenitatem in vultu, maturitatem in aliis omnibus, quæ ſub aſpectum cadunt, exhibere conatur. Hinc rectè Priſcorum metro dicitur, Quinta.

Corona virtutum omnium Modeſtia.

CAPVT XIII.

Rosa Hierichuntina Germaniæ, seu, Obedientia.*

* Rosen von Hiericho dicitur, nostris hortis non ignota, odorifera, stigillis illigari solita.

§. I.

TAnti est hæc virtus, ut eam non immeritò Hebræus vates victimis longè prætulerit. *Melior est enim*, inquit, *Obedientia quàm victimæ, & auscultare magis, quàm offerre adipem arietum.* 1. Reg. c. 15. vers. 22. Tam verò artificiosa est hæc virtus, ut plumbi vilitatem ad dignitatem auri extollere, ut silices in gemmas mutare possit. Obedientia divinæ Matris eâ perfectione fuit, ut illo solo ad Angelum verbulo FIAT, quo divinæ voluntati quàm integerrimè assensa est, eam fidei atque obsequii actionem exhibuerit, quâ plus promeruerit, quàm omnes sanctorum hominum omnibus suis actibus. Ita Bernardinus Senensis sentit. Eo namque actu meruit, saltem de congruo, dignitatem matris, quæ major est quàm si ei totius Orbis regimen fuisset commissum. *Elevabatur* (Bernardini verba sunt) *ad infinitatem perfectionum ac gratiarū, ad imperscrutabilem abyssum charismatum Spiritūs sancti.*

Excellētiâ B. Mariæ in obedientiâ.

Bernardin. serm. 15. de festiv. B. V.

Eandem Obedientiam quam Angelo, præstitit etiam parentibus, quos, ut beata Mechtildis loquitur, nullâ re unquam offendit aut contristavit. Eandem verò & Sacerdotibus in templo exhibuit, nam ut beatus Bonaventura sentit: Inter alia speciale m gratiam petiit quotidie parendi omnibus mandatis Pontificis. Josepho sponso, quamvis eum & gratiâ & dignitate præcelluerit, tamen ut suo se capiti submisit in omnibus, velut ipsi Deo, idque annis circiter triginta, seu Nazarethum, seu Hierosolyma, seu Bethlehem m iret, seu in Ægyptum contenderet. Quin imò Imperatori Augusto idololatræ, jámque partui vicina promptissimè, nec justâ quidem excusatione usa, obtemperavit.

Mechtild. de arcanis, lib. 7. c. 5.

Sine justâ excusatione Imper. Augusto obtempe-zavit.

Quærierit quis eo tępore: Quid agis Maria? teipsam & infantem periculo exponis? Ita Imperator jubet.

Mane domi, jam novem menses elapsi sunt, jam instat partus; mane domi. Aliud Imperator jubet.

Augusti arrogantia conseri vult orbem, non Deus. Nihilominus Augusto ut Imperatori, ut Præfecto Dei parendum est.

At paupertas obstat; nam quocunque veneris, omnia ubique hospitia oppleta reperies; cognati non admittent, ignoti excludent. Quid facies? in viâ pariendi tempus te opprimet. Quidquid hoc sit, Imperatori parendum est.

At hiems vetat, quò properas tempore tam alieno? Sic Imperator præcipit: alienum tempus Obedientiæ nullum est.

At prægnantes & puerperas lex ista non urget. Non est obedientis, sed imperantis gratiam legis facere, & exceptionem dare.

Rectè hæc quidem omnia diceres, ô Maria, si quidem Dei Voluntas hæc esset, describi Orbem, & capita hominum in censum redigi. At reverà, ut dixi, non est hoc aliud quàm Augusti superbia, inimica Deo. Augustus vult orbis Dominus videri, hinc exosissima hæc descriptio. Falleris, ait Virgo, quisquis ita sentis. Hoc omne ab æterno Dei decretum est, hæc ipsissima Dei Voluntas est, quæ Romano fastu velut instrumento utitur. Vult Deus describi orbem, vult singulos in natale solum terrámque patriam, ut jussum est, proficisci. Hac autem occasione vult optimus Deus suum Filium, ut prædictum est, nasci Bethlehemi. Ergo Imperatori hæc talia jubenti obtemperandum est.

Hæc demum vera, hæc integra est Obedientia, imperium remotis excusationibus toto amplexu recipere. Recepit hoc modo beatissima Virgo.

Quò illud quoque referendum, quòd Josephum A sponsum ac conjugem omni reverentiâ coluerit. Christo filio, post mœstissimum triduum invento, poterat mater dicere: Ego & pater tuus dolentes quærebamus te. Non ita dixit (quod Augustinus accuratè observat) sed illum verborum ordinem invertens: *Pater tuus, & ego dolentes quærebamus te.* Virtutis est, legi obnoxium patrêre; majoris est à lege eximium, nihilominus patrêre, quod Virgo fecit, cùm sese, quamvis mundissima, inter immundas puerperas lustrandam sisteret. Magni est promeriti in re etiam levi ac facili obedire; multò majoris est in arduâ. Nil acerbius fuit huic Matri quàm absentia filii: at cùm sciret divinæ hoc Voluntatis esse, obedientissimè divinis nutibus se subjecit: Ecce ancillam Domini. Cùm filius triduum à parentibus abesset, cùm solitudinem jejuniis frequentaret, cùm suis se hostibus offerret, cùm in cruce demum expiraret. Ecce ancillam Domini, quæ divinæ Voluntati nec verbulo contradicat. B

Luc. cap. 2. vers. 48.

§. II.

INobedientia reginæ Vasthi omnibus fuit offendiculo, Virginis Mariæ Obedientia omnibus est exemplo. Ita Religionis speculum purissimum non casta tantùm & pauper, atque obediens, sed Paupertatem, Obedientiam, Castitatem voto etiam firmavit. Docemus id argumentis.

Obedientiæ B. Mariæ fuit omnibus exemplo.

Apostoli se Votis obligantes: *Ecce nos*, inquiunt, *reliquimus omnia, & secuti sumus te.* Non facultates tantùm, sed & uxores deseruimus, non pauperes solùm, sed & continentes, sed & obedientes futuri. Et en adsumus, quidquid præceperis, quocunque duxeris, secuturi paratissimè, & voto ad istud nos obligamus. De his Apostolorum Votis luculentè prorsus Augustinus: *Dixerant*, inquit, *potentes illi: Ecce nos dimisimus omnia, & secuti sumus te. Hoc Votum potentissimi voverant. Sed unde hoc eis, nisi ab illo, de quo hic continuò dictum est: Dans Votum voventi? Non enim Domino quisquam quidquam rectum voveret, nisi qui ab illo acciperet quod voveret.* Non minùs clarè Thomas Aquinas: *Intelliguntur*, inquit, *Apostoli vovisse pertinentia ad perfectionis statum, quando Christum relictis omnibus secuti sunt.* Atque hoc Pelagius Alvarus fusiùs demonstrat.

Matthæi cap. 19. vers. 27. Augustin. lib. 2. de nupt. & concup. cap. 30. Pelag. Alvar. de planct. Eccles. cap. 5. C

Quòd si Apostoli his Votorum vinculis obstrinxerunt se Christo, non idem de Christi Matre, potiore jure dicendum? Quòd Castitatem voverit, res certa piscis Patribus, divo Thomæ ac Theologis. Beata Birgitta visis cælestibus erudita Virginem sic locutam asserit: *Vovi etiam in corde meo, si esset ei acceptabile, observare Virginitatem, & nihil unquam posse videre in mundo.*

S. Birgit. Revelat. cap. 21. lib. 1.

Obedientia verò Virginis, Obedientiam Abrahami, omniúmque religiosorum hominum longè superavit. In eam cæleste carmen convenit: *Collum tuum sicut turris eburnea.* Obedientiæ symbolum est collum, quod illa flectit, premitque ut præcepti onus admittat. Quia verò Virgo beatissima in rebus arduis, & quæ videbantur non posse fieri, sese fortissimam exhibuit, quia prægnans Bethlehemum contendit, quia cum filio in Ægyptum migravit, quia sub filii patibulo steterit, quia difficilia omnia superavit, rectissimè turris vocatur eburnea. Geminæ sorores istæ Patientia & Obedientia vincunt omnia. *Vir obediens loquetur victoriam.* Victoria est nobilissima quam adipiscimur parendo; iis etiam qui acerba imperant & severa. D

Superat obedientia Abrahami omnium religiosorum hominum. Cant. cant. vers. 4. Prov. 21. vers. 28.

Tanti æstimat Gregorius obediendo sic vincere, ut dixerit, ceteris quidem virtutibus dæmones impugnari, Obedientiâ verò vinci. Quid hoc autem miri? Deum vincit Obediens. Huic tali victori illud Angeli accinendum: *Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quantò magis contra homines prævalebis?* Rectè igitur Augustinus, *Sola*, inquit, *Obedientia tenet palmam; sola inobedientia invenit pœnam.*

Obedientia diabolum vincens. Gen. 32. vers. 28. Augustin. in psal. 70.

Jobo

Jobo post ærumnas omnes exantlatas singuli cognatorum ovem unam aureamque inaurem donârunt. Quòd eleganter exponens Gregorius: Jussa, inquit, excipiunt aures, auditum postulat Obedientia, & hoc inauris repræsentabat: At si huic muneri desit ovis, non prompta, non facilis erit Obedientia. Hoc nimirum Obedientiam commendat, paratè, libenter, integrè, quod jussum est, exequi. Subinde, sed rarò tales Judæi: *Omnia, inquiunt, quæ præcepisti nobis, faciemus, & quocunque miseris, ibimus; sicut obedivimus in cunctis Moysi, ita obedimus & tibi.*

Inf. cap. 1. v. 16. & 17.

Joannes Domini oculus, Obedientiæ suæ deserbendæ non immemor, Obedientiæ Mariânæ videtur esse oblitus. Nam cùm è cruce Dominus suam illi Matrem commendasset, donum tam nobile acceptare non distulit, quod & sacris Evangeliis scripto inseruit; *Et ex illâ horâ accepit eam discipulus in sua.* * Cur, obsecro, se tantùm obediisse narrat? Cur non illud etiam adjunxit, Ex illâ horâ accepit ipsa discipulum in filium? Hic Joannes B ut altiore sic regebatur, ut illud silendo perfectissimam Virginis Obedientiam, & summam cum divinâ voluntate conjunctionem mirificè prædicârit. Cùm enim Joannes, ejusque frater ad regium Christi solium assessores esse cupivissent, idque per matrem non obscurè petivissent, à cæteris Apostolis ambitûs sunt damnati. Nec illud neſciebatur, quòd ad olivarium montem cum cæteris primò dormiret, deinde & fugerit; inter illos etiam fuerit, quos Dominus ut incredulos ante suum è terris abitum increpavit. His itaque nonnihil mitigandis necessariò videbatur dicendum, se Domini mandatò quamprimùm obedisse. De Virgine hoc asserere planè supervacaneum fuisset, cùm omnibus constet, eam nihil unquam & nec minimum quidem, quod divinæ Voluntati adversaretur, feciſſe. Nil igitur opus ab Obedientiâ eam commendare, cujus obsequendi studium semper exploratum ac certum fuit.

Cur Joannes Apostolus videatur obedientiæ Matrianæ ſile oblivus: Joan. c. 19. vers. 27. & Ant. in fuam.

§. III.

THeopompus olim cùm interrogaretur, quæ disciplina potissimùm exerceretur Spartæ; Peritia, inquit, jubendi, & obediendi. Cúmque esset, qui diceret, omnem Spartanorum salutem in eo consistere, quòd reges haberent ad imperandum; Non sola hæc causſa est, inquit, sed quòd cives obedire nôrint.

Melius Respublica Christiana, sanctiùs administrarentur cœnobia, si Obedientia, quam vel ipsi idololatræ à suis exigebant, fidelius præstaretur.

Gellius l. 1. Noct. Attic. cap. 13. Architecti Meleatesis inobedientia punitur.

Exemplo sit Publius Crassus Mucianus, quem Romanæ historiæ scriptores tradunt quinque habuisse rerum præcipuarum maxima; quòd esset ditissimus, quòd nobilissimus, quòd eloquentissimus, quòd jurisconsultissimus, quòd Pontifex maximus. Hic cùm in Consulatu Asiam provinciam obtineret, & urbem Leucas pararet oppugnare, opusque esset firmâ & procerâ trabe ad fabricandum arietem, quo urbis muri quaterentur, ad D Meleatensium architectum scripsit, ut è duabus arboribus, quas apud eos vidisset, grandiorem mitteret. At architectus ultra obedientiam sapiens, ubi comperit cui usui trabem peteret, non majorem, ut jussus erat, sed minorem misit, quam faciendo arieti aptiorem, & portatu faciliorem existimabat. Crassus eum mox acciri jussit, accitúmque interrogavit, cur non, quam jusserat, misisset. Architectus prudenter à se factum censere, causſas & rationes adferre, & multa pro se dicere, jámque etiam sui facti commendationem sperare. At Crassus viro vestimenta detrahi, & acriter cædi virgis imperavit. Et ne hoc ulli videretur sævum: Omne imperantis officium, ajebat, corrumpitur atque dissolvitur, si quis ad id, quod facere jubetur, non obsequio debito, sed consilio non desiderato respondeat.

Audite hoc, homines religiosi, audite, quotquot A Obedientiam abjicitis: Obedientis est non ingenium, non prudentiam, non consilium adferre, sed obsequium. Prudentia, dicebat sanctus Ignatius, non obtemperantis est, sed imperantis. Cùm obediendum est, multum velle sapere, est prorsus desipere. Infelix semper est etiam sapiens inobedientia, etiam inter felicissimos successus.

Inobedientiam Deus severissimè ac rigidissimè sæpius punivit. Ejus rei specimen proponit Cameracensis Prœpositus hac tali narratione. Jacobus de Vitriaco Legatus & orator Pontificis expeditionem crucis contra Albigenses per Flandriam promulgaturus, socium adsciscere cupiebat Fulconem Canonicum Insulensem. Recusavit ille: rogatus iterum, recusavit iterum. Rejectis precibus, jussus est id facere. Quod tamen apertè detrectavit. Cui Jacobus: Possem, ajebat, à sacris te amovere, & contumaciam hanc anathemate persequi, sed acerbiùs non agam; tam refractarios mores Deo puniendos transcribo. Vox ingens pondus habuit, nam statim Fulco quartanâ febri & simul fœdo alvi profluvio correptus, viginti quinque annis ad usque ultimam vitæ horam, quod deliquerat, luit. Sapiamus vel alienis malis, & obedire discamus.

Inobedientia à Deo punita: In Fulcone canonico Insulensi. Thomas Cantiprat. lib. 1. c. 22. num. 2. de miraculis sui ævi.

Illud terrificum simul & jucundum. Fuit è religiosis viris, qui per urbem vagari assueverat; quod ut licentiùs faceret, varias exeundi causſas confinxit; jam ægros invisendos, jam dissidentes conciliandos, jam neſcio quæ alia curanda dixerat. Nunquam tamen sine præsidis sui veniâ domo exiit. Hic ipse quadam die à pluribus rogatus est, ut hominem à diabolo infestum, precibus consuetis liberaret. Istud obsequii genus refugere non potuit. Ergo manus admovet, precari incipit, Evangelium sancti Joannis legit. His religiosè præmissis subjungit: Præcipio tibi per virtutem sanctæ Obedientiæ, hoc hospitium deseras. Ad quæ diabolus promptissimè: Quid tu, inquit, homo ridicule, mihi præcipere habes per virtutem sanctæ Obedientiæ, qui nunquam verè C Obediens es? Desine hæc, aut te invadam. Erubuit miser, & irrito conatu abiit. I nunc, & obedire disce. Vis esse sapiens? esto Obediens.

Iordan. Sax: lib. 2. c. 2. In Religioso.

Recentissimum est, quod addo. Inobediens & contumax quispiam juvenis Ingolstadio Augustam venerat, in Gymnasio Societatis Jesv discipulus futurus. Verùm ob infrequentiam, aliásque culpas, cùm juberetur dare pœnas, recusavit, idque pertinaciter; ita Gymnasio seipsum exclusit. Eo ipso die in proximum pagum egressus, hilariter perpotavit, in regressu incidit in neſcio quem adversarium, cum quo digladiatus, & letaliter vulneratus est. Receptus in tugurium vicinum & stramineum lectum, manè ubi & crapulam edormiit, & sanguinem pæne omnem amisit, sacerdotem acciri voluit, à quo præsente identidem petiit, versum illum sibi sæpius repeteret: Sub tuum præsidium confugimus sancta Dei genitrix, nostras deprecationes ne despicias in necessitatibus nostris, sed à periculis cunctis libera nos semper Virgo gloriosa & benedicta. Atque ita Sacramentis percepris illo ipso die obiit. Fons plurimorum malorum Inobedientia.

In juvene studioso.

§. IV.

ERgo *subditi estote omni humanæ creaturæ propter Deum.* Et mementote, quòd Christus, ne perderet Obedientiam, perdidit vitam. *Ex his ergo*, ait Bernardus, *discimus, quanta nos, qui puri homines sumus, oporteat pro Obedientiâ perpeti, pro quâ is, qui & Deus erat, non dubitavit mori.* Nemo autem inobedientiam suam honesto nomine velet, dicátque: Dominus meus, aut qui mihi imperat incogitans est, & nihil habet prudentiæ, nimis asper, nimiſque rigidus est: quis tam insano capiti obediat? Huic Petrus jam pridem occurrens: *Servi*, ait, *subditi estote in omni timore dominis, non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis. Hæc est enim gratia, si propter Dei conscien-*

1. Pet. cap. 2. vers. 13. Bern. de 12. gradib. humil. & superb. mihi pag. 964.

1. Pet. cap. 2. vers. 18.

tiam sustineat quis tristitias patiens injustè. Lex vetus sacerdotis imperio detrectantes obsequi, morte mulctandos; filios contumaces & paternorum jussuum protervos contemptores lapidibus obruendos statuit. Adamum cum posteris Inobedientia paradiso exturbavit. Inobedientia Lothi conjugem in statuam mutavit. Inobedientia Onam Judæ filium immaturâ morte sustulit. Inobedientia Dathan & Abiron cum sociis terræ hiatu haustos in tartara demisit. Inobedientia Saul regem & regno & vitâ spoliavit. Inobedientia Amasiam aliosque complures reges hostibus vincendos objecit. Inobedientia Prophetam Jonam immani ceto glutiendum exposuit. Eadem Prophetam alium, leviſſimè, ut videbatur, delinquentem, leoni necandum dedit. Rectè dixit Bernardus: *Nullam prorsus inobedientiam dico parvi pendendam.* Innumerorum interitus Inobedientia.

Mala ex inobedientiâ profecta.

Bernard. de præcept. & dispens. c. 9. num. 26.

Neque verò in cœnobiis tantùm rigidè punitur Inobedientia, sed etiam in castris, etiam inter idololatras, etiam inter conjunctissimos, etiam capitis supplicio leve inobedientiæ delictum expiatur.

Inobedientia ab Idololatris punita.

Posthumius Tiburtus Dictator Aulum Posthumium filium, quem unum ad generis successionem propagandam habuerat, cujus infantiam sinu atque osculis foverat, quem puerum litteris, quem juvenem armis instruxerat, sanctum, fortem, sui pariter ac patriæ amantem, quia tamen non suo jussu, sed suâ sponte, præsidio progressus hostes fuderat, victorem securi jussit feriri. Quo filii supplicio monstravit, infelicissimam esse victoriam, quæ contra obediendi leges obtenta esset.

A Posthumio Tiburto,

Æquè rigidus exactor Obedientiæ T. Manlius Torquatus, qui bello Latino Consul suum itidem filium, quòd à Tusculanorum Duce Geminio Metio ad dimicandum provocatus, se ignaro descenderat, gloriosam victoriam & speciosa spolia referentem, abripi à lictore, & in modum hostiæ mactari jussit; satius esse judicans patrem forti filio, quàm patriam obtemperandi exemplo, aut militari disciplinâ exercitum carere.

T. Manlio Torquato. *Valer. lib. 2. cap. 2. Gell. lib. 9. Noct. Attic. c. 13. fine.*

Simillimum est, quod Plutarchus commemorat. Epaminondas Thebanus Dux contra Spartanos pugnans, in urbem ad comitia est regressus, priùs filio Stesimbroto injungens, ne cum hoste confligeret. Spartani, patris absentiâ cognitâ, juveni timiditatem exprobrârunt: quod ille indignè ferens, paterni mandati oblitus est, & conflixit, & vicit etiam; pater autem inobedientiæ iratus coronam illi victoriæ detrahi, & caput cervicibus præcidi jussit. Ita me Deus! severa sunt hæc obedientiæ documenta.

Epaminondâ. *Plutarch. in paral. ex Ctesiphonte lib 3. rerum Baot.*

Xenophon de Chrysanthâ milite. Hic cùm elatâ jam ac vibratâ bipenni hostem esset percussurus, ut tubam receptui canentem inaudiit, actutum ab hoste illæso, placidè ac compositè recessit.

Xenoph. l. 4. de disciplinâ Cyri, relatus à Plutarcho tomo 1. in Marcello.

His addendus Pausanias Græci agminis Imperator. Hic cùm inter sacrificandum, Mardonius Dux Persarum inexpectatus irrueret, suos omnes abjectis ad pedes clypeis jussit quiescere, nec priùs hostem repellere, quàm pugnæ signum daretur. Tanta omnium fuit Obedientia, ut suo quisque ordine perstaret immobilis, jámque pluribus ab hoste cæsis vim tamen illorum nemo repulit, ad unum pugnæ signum, quod expectabant, attentissimi.

Plutarch. tom. 1. in Aristide.

Sed exemplis longè perfectioribus urgemur.

§. V.

Abrahami obedientia in sacrificâdo filio.

COnsiderate mihi, obsecro, Obedientiam Abrahami nunquam satis laudandam. Si Abrahamus alium in pariete pictum Abrahamum filii cervicibus imminentem vidisset, rem utique laude dignissimam fecisset, tam promptè obediendo. At nullo Abrahamus simili exemplo impellebatur, primus erat, quem imperium tam rigidum premebat. Non uno vulnere paternum pectus sauciabatur, nam pluribus præceptis onerabatur. Principiò Deus imperat: *Tolle filium tuum. Respondit* Abrahamus: Ecce adsum, obsequi paratus, sed *quem* duos habeo filios. Deus iterum: *Tolle filium tuum unige-* *nitum.* Domine, uterque suæ matris unigenitus est. Divina vox iterum: *Tolle unigenitum, quem diligis.* Utrumque diligo, dixerit Abrahamus. Ita demum præcepti gladius altissimè defigitur: *Tolle Isaac.* Ah, quale hoc imperium, quàm cruentum, quàm horrendum patri! Jubetur pater in victimam mactare filium, quem ex ingenuâ & liberâ Sarâ unicum, lectissimum, ac dilectissimum singulari favore Numinis accepit. Jubetur non alienâ, sed suâ manu eum occidere, quem semper obedientissimum habuit. Hoc omni morte durius est parenti. Jubetur triduanum iter cum eodem conficere, ut ipsâ morâ temporis affectus cresceret, & difficilior fieret Obedientia. Quid hoc triduo cogitâsse credendus est Abraham, quoties filium non sine altis suspiriis, non sine acerbissimis lacrymis aspexit? Quid hoc triduo cibi, quid somni ceperit mœstissimus pater, imò vix pater, & nec homo quidem ob nimiam mœroris actimoniam? Sed plura hîc consideranda.

Gen. 22.

Jubetur filium adolere in holocaustum, ut nihil relinquatur, quod suo solatio inferat in sepulchrum. Jubetur filium jugulare in alto montis vertice, quem veluti crucem oculis defixam ante & post cædem filii in conspectu haberet. Prioribus accedit: Filius fascem lignorum, velut suum ipse patibulum portat, quod aliàs jumenta gestarent: famuli, ne sacrificium vivæ hostiæ interpellent, ad montis radices subsistere jubentur. Solus cum solo filio pater formidabile montis jugum ascendit. Quot hîc patris gemitus, anhelitus quàm graves, qui mutui aspectus? Quid ultima filii interrogatio: *Pater mi, ubi est victima holocausti?* His vocibus *Illi* paternum pectus velut candenti forcipe discerpebatur. Quo demum colore vultûs, quo sensu animi suum illud pronuntiavit pater: *Fili mi?* Quæ denique palpitatio cordis, quod letale gelu occupârit Abrahamum, cùm velut filii carnifex, Isaacum amantissimum ligaret, ligatum aræ imponeret, dextram ferro armaret, vibraret gladium, jámque filii jugulo immineret? Hæc omnia una potuit Obedientia.

Deus summe! quàm mascula hæc virtus! quanta sui victoria! Maluisset utique Abrahamus ipse millies mori, quàm suum sanguinem, suas delicias, amorem suum matrisque gaudium, quàm omnem posteritatis spem, quàm innocentiam tam amabilem suâ manu trucidare. Si Abrahamus, ut dixi, alium ante se Abrahamum simile quid audentem vel in picturâ unquam vidisset, exemplo animosior hoc aggredi potuisset. At ille hoc primus *Ejus est audere jussus est.* Nihilominus constantissimè adversus omnem naturæ sensum obedivit, usque ad mortem, usque ad aram, usque ad gladium, ad usque filii jugulum. *verissimum nem naturæ sensum.*

Huc omnes, huc sacri & profani ad hoc spectaculum seu potiùs miraculum Obedientiæ oculos & animum advertite, quicunque vel dominis, vel parentibus aut majoribus obedientiam debetis. Ah quantum, mi Deus, ab hac Abrahami, nostra divertit Obedientia! In minimis tricamur, excusationes centum, moræ ac tergiversationes sexcentæ, obmurmurationes mille intercurrunt, dum jussa veniant ad obsequium perfectum.

En Abrahamum! non tergiversatur, non excusat, non hæret, nihil moratur, omnem naturæ sensum expugnat, ut jussa expediat. Illud Bernardi de Abrahamo veriſſimè dicatur: *Fidelis obediens nescit moras, fugit cunctationis tarditatem, præripit præcipientem, parat oculos visui, aures auditui, linguam voci, manus operi, itineri pedes; totum se colligit, ut imperantis colligat voluntatem.* Addit: *Ostendunt plerunque voluntatem animi signa exteriora, & difficile est, ut vultum non mutent, qui mutant voluntatem... Nubilosa corporis compositio, & facies tenebris tristitiæ obsitæ,* *Bern. ser. de Obedientiâ, num. 14. pag. 174.*

scata, devotionem ab animo receßisse signant. Hinc facilè conjectare est, quâ naturâ, quibus viribus polleat Obedientia.

§. VI.

EA vis est Obedientiæ, ut prunas manibus illæsis ferre, ut aquas veluti pavimentum marmoreum calcare, ut immanissimas feras velut oviculas loro ducere, ut arbores exsuccas mortuâsque fronde & flore vestire potuerit. Affirmat Severus Sulpitius, ex aridissimo illo storacino virgulto, quod obedienter triennio rigatum aquis in novos se flores induit, enatam arbusculam à se visam esse. Ad hanc irrigandam obedientissimus juvenis aquam è Nilo petiit, eámque per duo millia passuum suis humeris deportavit.

Sulpit. lib. 2. dial. cap. 13. Prat. lib. 1. c. 14. n. 3. Obedientiæ paradigmata:

1. In Beato Adelhardo.

Beatus Adelhardus Caroli Magni consobrinus, ubi monachum induisset, jussus hortulanum agere, non promptè tantùm, sed & hilariter paruit, tametsi & artis illius penitus ignarus, & laboris insuetus esset.

2. In Beato Thomâ Aquinate.

Beatus Thomas Aquinas, ille sol Theologorum, jam grandævus & doctor, velut ex Obedientiâ se socium præbet fraterculo ignoto foràs prodeunti. Cúmque ductorem suum nonnihil properantem ægrius assequeretur, aliquoties objectâ tarditate reprehensus patientissimè id tulit; iráque Obedientiæ junxit patientiam.

3. In Beato Lamberto.

Beatus Lambertus adolescens nobilissimus, non prosapiâ solùm, sed & Obedientiâ, quia Landoaldo promptissimè parere didicit, prunas, quò jussus erat, illæsâ veste detulit.

4. In Beato Mauro. *Greg. lib. 2. dial. c. 7.*

Beatus Maurus S. Benedicti discipulus, ad imperantis vocem per aquas tutis vestigiis cucurrit, & Placidum à morte servavit.

5. In Beato Mutio.

Beatus Mutius filiolum suum manibus comprehensum, jamjam in aquas projecturus properabat, nisi eum eadem vox, quæ id mandârat, à rigidissimâ hac Obedientiâ revocâsset.

6. In Beato Dositheo.

Beatus Dositheus sancti Dorothei discipulus, juvenis olim delicatus & vanitatum plenus, omnisque sanctioris disciplinæ ignarus, ad perfectionis apicem per unam atque unicam obedientiam tam constanter quàm feliciter enisus, post mortem inter beatos cælites visus est.

Climacus gradu 4. de Obedientiâ prope fine, mihi p. 80.

Mirissimum quid narrat Climacus, & ne quisquam historiæ fidem desideret: Non ero, inquit, occultator iniquus, nec fraudator inhumanus, ut ea apud vos sileam, quæ silere omnino nefas est.

7. In Achatio.

Joannes Opanii Sabbaites, vir ab affectibus liber, à mendacio alienissimus, ista mihi memoratu dignissima narravit. Erat in monasterio meo, ajebat, mos sus planè ac tetricus senex, & quod pejus, rerum suarum negligentissimus, quod in gratiam veritatis dixerim. Huic commissus est discipulus (Achatius audiebat) juvenis prudens & mirè obtemperans. Hic indigna quæque & prorsus incredibilia passus est ab illo sene, qui eum non probris tantùm, aut conviciis aut contumeliis, sed & verberibus quotidie afficiebat. Ego frequenter illi obvius quærebam: Ut vales Achati, quo statu res tuæ sunt? Bono, ajebat ille. Aliud tamen loquebatur vultus. Nam modò liventem tumidúmque oculum, modò faciem fœdè laceratam, modò caput tuber aut cruentum exhibebat. Ego patientissimæ obedientiæ non ignarus: Mi optime frater, ajebam, pugna viriliter, & sustine non duratura æternùm. Novennium totum sub sene tam immiti ac sævo exegit, & obiit, Pattum cæmeterio inhumatus. Quinto ab obitu die acerbus ille senex, aliò profectus discipulum suum esse mortuum nuntiavit. Fuit hîc è senioribus, qui valentem illum juvenem jam obiisse persuaderi non potuit. Cui Achatii magister: Veni ergo, ajebat, illius tumulum monstrabo. Cúmque jam ambo in cœmeterio starent ad illius juvenis sepulchrum, tunc alter: Ergóne, ait, mi Achati, ergóne mortuus es? Mox defunctus è tumulo respondit: *Obediens non potest mori*. Hîc Achatii rigidissimus magister territus, proruentibus lacrymis in terram se abjecit, petiitque supplex à cœnobii antistite, liceret sibi ad tumulum sui discipuli cellulam construere. Quod & impetravit. Jámque aliis moribus vixit, illud sæpius ingeminans: Homicida sum, eheu homicida sum. Hæc optimâ fide Climacus. Et verè mori non potest Obediens. Hoc sanctissimis quibusque hominibus probè cognitum fuit. Hinc illi tam obedientes.

Alii vocant Innocentium.

§. VII.

8. In B. Jacobo Alemanno.

BEatus Jacobus Alemannus è S. Dominici familiâ Encaustices peritissimus, cùm subitò juberetur, opere maximè fervente, omnia seponere, & ad mendicandum egredi, sepsuit omnia; & furnum, colores, vitra deserens ad saccum properavit. Post aliquot horas ad laborem intermissum reversus, omnia exactè absoluta reperit.

9. In Beato Joanne Damasceno.

Beatus Joannes Damascenus vir olim clarissimus, dein Monachus, corbes venales per multa milliaria ex obedientiâ Damascum tulit, & pretium, prout jubebatur, duplo grandius indicavit: & quamvis ab omnibus largiter irrideretur, ab Obedientiæ tamen præscripto nec latum unguem abiit.

10. In B. Francisco Assisiate.

Beatus Franciscus Assisias tam uberem asserebat Obedientiæ fructum, ut iis qui collum huic jugo submitterent, nihil temporis sine lucro abiret. Hinc seipsum in ordinem redigens supremum officium alteri cessit, eique se gubernandum commisit. Duorum porrò Tironum Obedientiam sic exploravit. Plantulas in horto seri voluit radice sublimi, capite in terram defixo. Eum qui obedienter noluit desipere, repudiavit, altero retento.

11. In Beato Guilielmo Aquitaniæ Duce.

Beatus Guilielmus olim Aquitaniæ Dux, dein monachus, jussus pistorem agere, & panes coquere, cùm cenæ tempus urgeret, ne muneri, quod illi mandatum erat, defuisse videretur, ingenti animo furnum insiluit, & prunas converrit vafre. Ab aliis sæpius hoc factum memoratur. Nimirum Obedientia in periculis tuta, in infimis excelsa, invicta in adversis.

12. In Paulo Simplici.

Antonii Magni discipulus Paulus Simplex, jussus est haurire aquam, eámque mox iterum effundere; contextas sportulas dissolvere, ac denuò contexere; vestem dissuere, eandémque iterum consuere: nunquam non paratissimus obedivit. Quâ quidem ratione Antonium magistrum suum patrandis miraculis superavit.

13. In Beato Lamberto Stabulensi monacho. *Lippeloo 17. Septemb.*

Beatus Lambertus Stabulensis monachus, dein Trajectensis Episcopus & martyr, cùm in cœnobio noctu clam ad preces è lecto surgens calceorum altero è manibus elapso alios è somno excitâsset, Abbas illi tali quicunque esset, imperavit ad crucem ex more se conferret, & expectaret dum revocaretur. Fecit id promptissimè, & solo cilicio tectus per totum nocturnum officium summo frigore pæne obriguit, dum omnibus finitis, & ad calorem properantibus Abbas monitus, flens illum & culpam deprecatus revocavit.

14. In B. Genebaldo. *Lippeloo 1. Octob.*

Beatus Genebaldus Laudunensis Episcopus in cœnobii cellulam à S. Remigio conclusus, ut septennio toto expiabilem susciperet vitam, cùm Angeli voce ante septennium nondum penitus expletum moneretur egredi, in formam crucis prostratus respondit: Etiamsi ipse Dominus Jesvs ad me indignissimum venire dignaretur, pedem tamen prius hinc foràs non efferrem, dum ille, qui me illius nomine hoc ergastulo conclusit, advenerit.

15. In Elstano.

Elstanus in Wintonienſi cœnobio coquum agebat, vir miræ simplicitatis & Obedientiæ. Ad hujus obedientiam cùm exercendam, tum penitus explorandam præcipiens Abbas: Mi frater, ajebat, hanc mihi operam gratificare, & carnium partem ex lebete imo extrahe. Ille has voces non aliter ac divinas adorans, manum impigram

impigram in ahenum bulliens immisit eduxitque illæsus, quod fuerat imperatum.

16. In B. Rogerio monacho.

Beatus Rogerius monachus, jam animam acturus Arsenium Abbatem sic fertur allocutus: Quæso te Pater (vides enim quid patiar) ex Obedientiâ me mori jube, ut etiam moriendo merear: siquidem jam annis sexaginta hoc unicè Deum rogavi, ne mei præsidis injussu morerer. Ergo, ait Arsenius, mi frater, nunc morere: Mors Domini JESV te vivis & beatis conjungat. Dictum factum. Desiit Abbas loqui, & Rogerius vivere; imò cæpit: nam eâdem nocte Rogerius se spectandum Arsenio præbuit, dixitque mortem sic obitam pluris à Christo æstimatam, quàm ullam totius vitæ actionem.

Nescio quid sacrificiis omnibus majus est obedire. In illis de alienâ pelle agitur, hîc de propriâ.

§. VIII.

17. In Elisabethâ regis filiâ.

ELisabetha Regis filia ita excelluit obedientiâ, ut in conjugis sui palatio ad arbitrium religiosi senis Conradi viveret. Jussa quodam die in templo interesse concioni, at illa ob improvisum Principis feminæ adventum, id omittere pæne necessarium judicabat. Non admisit excusationem Conradus, sed inobedientiæ culpam flagellis aboleret, præcepit. Promptè obediit Regina, illustrissimo tam obedientiæ quàm patientiæ documento.

18. In Euphrosynâ.

Euphrosyna virgo Alexandrina, quæ virili habitu Smaragdi nomine in cœnobium admissa, quoniam illi multus in ore decor inerat, ne cujusquam è viris religiosis animum labefactaret, in cellulâ inclusa, humanis pariter divinisque officiis defungi jussa est. Paruit non minùs libenter quàm constanter, annos triginta octo carcerem passa perpetuum. Tamdiu veste sexum, cellulâ seipsam texit obedientissimè: ita Christo serviit, cœnobiarchæ obtemperavit. Patuit tandem obstupescenda virtus Virginis. Cùm enim monoculus cadaveri daret osculum, recepit visum. Sic ea quæ obediendo omnium sese oculis subtraxerat viva, amissos oculos reparavit jam mortua.

19. In Euphrasiâ.

Euphrasia virgo Constantinopolitana, Theodosii junioris cognata, religiosam paupertatem amplexa, jussu antistitæ ad furnum saxa detulit, retulitque in locum pristinum sine cunctatione, ipsos triginta dies labori sterili, imò tam fructuoso insudans. Nullus enim obedienti labor infecundus. Eadem in culinâ eluendis scutellis, abstergendis ollis, sordibus exportandis occupata, se filiam Senatoris esse inter obediendum felicissimè oblita est.

Hæc specimina sunt Obedientiæ non servilis, non mercenariæ, quarum alteram timor elicit, alteram cupiditas; neutra laudatur. Nos obedientiam commendamus filiorum, qui non tam metuunt patris severitatem, quàm voluntatem amant.

Rom. cap. 13. v. 1. & 2.

Hortatur Paulus, & ad Obedientiam instigans: *Omnis anima*, inquit, *potestatibus sublimioribus subdita sit. Non est enim potestas, nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Igitur obedite præpositis vestris, & subjacete eis.*

Hebr. 13. ult. vers. 17.

Ratione carentia exercent obedientiam.

Obedientiam portò vel etiam ratione carentia, imò etiam sensu destituta exercent. Sol & luna obedierunt Josue; cælum, terra, & mare Mosi, cùm illud tenebras offunderet, hæc Dathan & Abiron, istud Pharaonem hauriret. Aër & grando Samueli paruerunt, pluvia & ignis Eliæ, venti & procellæ, diaboli, & morbi, ac ipsa mors Christo, serpentes & colubri Apostolis, beato Antonio & aliis plurimis feræ, beato Francisco Assisiati aves, beato Josepho Anchietæ pisces & aliæ animantes; beatus Sergius Abbas leone, beatus Gallus urso, beatus Notbertus lupo ad obsequium est usus; beata Theodora crocodilo velut nauigio vecta est. Scilicet cùm homines nolunt, bestiæ fiunt obsequiosæ.

Omnia creata obediunt. Conditori, solus homo reluctatur. O miser quid resistis? aut obediendum, aut moriendum est. Ubi nihil obedientiæ, nihil divinæ gratiæ.

Florentius Samuel. 2. 4. 2. Reg. 20. num. 3. mihi pag. 356.

Memorantur duo Turcarum principes, Mustapha, qui Cyprum expugnavit, & Mahometes, in colloquio cum oratoribus Christianis dixisse: Mirari se in Europâ non severiùs in rebelles ac seditiosos cives animadverti. Suum quidem Dominum uti pro symbolo his verbis: *Aut obediendum, aut moriendum.* Et hanc legem ab omni principe inviolatam esse servandam.

Reverâ Deus in servandis legibus suis hoc ipsum exigit, Aut obedi, aut morere. Ita Deus cum Adamo & ejus posteris est pactus: Aut obediendum, aut moriendum; aut hujus arboris fructus non gusta, aut mortem tolera. Quod Augustinus insignissimè oculis subjiciens: *Homo*, inquit, *positus sub præcepto, audivit à Domino Deo: Noli tangere. Quid? hanc arborem. Quid est enim illa arbor? Si bona est, quare non tango? si mala est, quid facit in paradiso? Prorsus ideo est in paradiso, quia bona est: sed nolo, tangas. Quare non tango? Quia obedientem te volo, non contradicentem servum. Serve, audi priùs Domini jussum, & tunc jubentis disce consilium. Bona est arbor, sed nolo tangas. Quare? Quia ego Dominus sum, & tu servus es. Hæc tota causa est. Quid autem tibi expedit, nisi esse sub Domino? Quomodo eris sub Domino, nisi fueris sub præcepto? Sola Obedientia tenet palmam, sola inobedientia invenit pœnam.*

Augustin. tract. 10. in 1. Joh. ante med. usque ad fin.

Ita sæpissime non adeò malum est quod prohibetur, sed melius est quod præcipitur. Obedientia, ut Climacus loquitur, est tuta navigatio, tutum periculum, iter dormiendo confectum. At videamus articulatim & distinctè, sed breviter, quibus notis Obedientia vera dignoscatur.

§. IX.

Notæ obedientiæ veræ. 1. Quod simplex.

PRimò omnium Obedientia, si vera est, *Cæca* est, seu simplex: non enim imperantis vitia considerat, sed præcepta. Sanctam cæcitatem istam Servator injungens: *Super cathedram Mosi*, ait, *sederunt Scribæ & Pharisæi; omnia ergo, quæcunque dixerint vobis, servate & facite; secundùm opera verò illorum nolite facere.* Obedientia itidem cum laude cæca est, quæ præcepti causas non scrutatur. Non est Obedientis quærere, Cur hoc? quamobrem illud? quare istud imperatum est? cur mihi, non alteri? quare isto, non alio tempore? Apage sis colubrinum CVR istud. Non sic Abraham, qui *exiit nesciens quò iret.* Ad rem dixit Gregorius: *Nescit judicare, quisquis perfectè didicit obedire.* Pessimè oculatus est, qui rationes exigit, quare hoc, quare illud faciendum sit. O bone, quàm multò cerneres acutiùs, si minùs esses oculatus! Tui oculi te talpam faciunt. Cùm præcepti rationem exigis, non subditum sed parem te geris, aut superiorem eo qui præcipit. Optimè hîc Bernardus: *Quidquid vice Dei præcipit homo*, ait, *quod non sit certum dissolvere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quàm si præciptat Deus.* Divi Benedicti dictum est, & verissimum: *Obedientia, quæ majoribus præbetur, Deo exhibetur.* Ita Christus apertissimè: *Qui vos audit, me audit.*

Matthæi 23. v. 2. & 3.

Bernard. de præcept. & dispens. cap. 6.

Luc. 10. vers. 16.

Secundò, Obedientia vera est *Prompta & Velox.* Hîc illud est instillandum: Quod facis, fac citò. Obsequia morosa vel tarda, tam ingrata sunt, ut sæpe nulla sint. Tardè velle, nolentis est. De voluntate promptâ Bernardus disserens: *Sola*, inquit, *voluntas est, quæ totius operis ornat effectum, sine quâ etiam nec bene aliquid agitur, etsi bonum esse videatur. Audi quid Dominus de simplici promptoque populo protestetur:* In auditu, inquit, auris obedivit mihi: *Vt videlicet ostenderet, uno codemque momento protestisse & imperantis imperium, & obsequium obedientiæ.* Citò voluisse, est bis obedivisse. Obedientia verò non expectat strictum præceptum, *non differt, non tergiversatur, non excusat*, non segniter nec cum torpore opus suscipit.

2. Prompta & Velox.

2. Reg. cap. vers. 4.

Silvanus

De propta obedientiâ paradigma.

Silvanus Abbas discipulum habuit Marcum, commendatiorem ceteris & chariorem, ob insignem Obedientiam. Hoc ceteri, ut solet, livore usti aegriùs tulerunt. Ideo etiam vicini senes ad Silvanum venerunt, amicitiæ gratiâ, reipsâ singularis illius in Marcum amoris caussam exploraturi. Hos Silvanus assumens & circumducens singulorum cellas obiit, atque ad cujusque januam pulsans ad laborem singulos evocavit. Plerique omnes nonnihil cunctati morosiùs demum egrediebantur. Ubi ad Marci cellulam pervenit, illud unicum pronuntiavit, *Marce*. Vix vocem Marcus audiit, & mox provolans: Adsum, ajebat, quid imperas Pater? ubi quid fieri vellet mandavit, versus ad hospites: Videtis, inquit, mei Patres, diversitatem Obedientiæ. Ceteri quàm lenti, & cunctabundi, ubi hærent? Etiamnum, puto, deliberant. Quo dicto Marci jam absentis cellam ingressus, reperit in chartâ litteram P. incæptam quidem, sed non finitam. Et en, inquit, promptissimæ Obedientiæ testimonium, characterem cœptum, nondum absolutum; vox mea interrupit. Mirati hospites. Dignissima est, ajunt, tam prompta Obedientia, quæ singulariter ametur. O filium perfectæ Obedientiæ, exclamat Trithemius, qui maluit scriptionem illico interrumpere, quàm Obedientiam vel momento differre.

Trithemius in c. Regul. S. Benedicti. §. his ſales.

3. Fortis est & robusta.

Philip. c. 2. vers. 8. Franc. Suarez. tom. 2. in 3. p. D. Tho. q. 28. sect. 8.

Tertiò, Obedientia vera, *Fortis* est & *Robusta*, difficilia non detrectat, aggreditur ardua. Videte Abrahamum, naturam vicit. Videte Dominum Jesvm, nec crucem recusavit, *factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis*. Imò quod amplius & notatu dignissimum, Christus in utero Virginis Matris, ut optimi Theologi sentiunt, voto se Patri obstrinxit moriendi in cruce. Ergo † *viriliter agite, & confortetur cor vestrum, omnes qui speratis in Domino*.* Bernardus hortatur: *Si tribulatio intonat, si persecutio resultat, si peccatores tibi laqueum ponunt, si maligni tuum iter impediunt, tu obedientiæ viam non deseras, sed dic: Paratus sum, & non sum turbatus, ut custodiam mandata tua. Misisti manum tuam ad fortia? agendum est instanter, obediendum est fortiter*. Ægyptii ut fortiter obedientem sub oculos constituerent, canem Gallicum venaticum Lælapem pingebant, qui velocissimo impetu sequeretur leporem, voce tamen domini unicóve audito sibilo naturæ suæ velut oblitus, subitò cursum sisteret, atque ab insequendo lepore abstineret. Haud aliter homo obediens, etiamsi jubeantur inclinationi suæ adversantia, etiamsi voluntas reclamet, appetitus recalcitret, caro acriter repugnet, ille tamen vim sibi faciens, nihilo seciùs mandata exequitur.

Philip. c. 2. vers. 8. — *Franc. Suarez. tom. 2. in 3. p. D. Tho. q. 28. sect. 8.* — *Est ergo, inquit, probabile, Christum in primo instanti Conceptionis suæ se voto constrinxisse Deo ad redimendos homines, & in hunc finem omnes actiones ac passiones vitæ suæ voto obtulisse.* — † *Psal. 30. vers. 25.* — *Bernar. de Obed. tom. 2. p. 435.*

§. X.

4. Humilis est.

Psal. 61. v. 1. — *Psal. 72. v. 22.* — *Climacus gradu 4. p. 5. post init. 4. gradus. Humilis obedientiæ exemplum in Isidoro Alexandrino cive primario.*

Quartò, Obedientia nulla est, si *Humilis*, non est. Dicat obsequendi studiosus: *Nónne Deo subjecta erit anima mea? Ut jumentum factus sum apud te*. Isidorum Alexandrinum civem primarium, non priùs cœnobio receptum affirmat Climacus, quàm submississimam sponderet Obedientiam. At ille: Sicut ferrum, inquit, subjectum est fabro, ita & ego meipsum Obedientiæ expono. Jussus est igitur ad monasterii fores habitare, & ad omnium tam ingredientium, quàm egredientium genua sese provolvere, diceréque: Ora pro me, quoniam peccator sum. Fecit hoc septennio toto submissione incredibili. Jámque post tanta támque diuturna Obedientiæ & Tolerantiæ experimenta ceteris annumerandus, & ad sacros ordines admittendus erat. At ille maximis precibus cùm ipse, tum per alios hoc unum petit, permitteretur eo loco, quo dignus esset, permanere. Permissum. Nec Deus præmium distulit, post diem decimum vocatus est à portâ Cœnobii in aulam cæli. Septimo pòst die mortuus est & ipse janitor. Nam obedientissimus hic Isidorus promsserat janitori, si ad divinum conspectum admitteretur, illum brevi Beatitudinis socium vocandum. Vocavit, ut constaret omnibus, perfectæ Obedientiæ, & divinæ Humilitatis, præmium (ita Climacus loquitur) non fuisse dilatum. Et addit scriptor: Interrogavi ego ipse virum hunc, dum in vivis esset, quo tandem animo ferret tam acerbum vivendi genus? Ad quæ ille: Principiò quidem, inquit, putabam ob peccata mea me venditum. Quâ unâ re nihil acerbius mihi contingere potuisset, & nisi me summâ vi adegissem, nunquam ad aliorum pedes accidissem. Sed evoluto anno id mihi non ampliùs fuit difficile, quod priùs censebam fieri non posse. Exacto anno altero, cùm assiduè præmium & Obedientiæ & Patientiæ cogitarem, suave mihi fuit sic abjici, & ego meipsum aliorum affectu & contubernio indignum judicabam. Nimirum Obedientia cùm vera est, seriò submissa est.

5. Hilaris est. *2. Cor. c. 9. vers. 7.*

Quintò, Obedientia non minùs *Hilaris* est quàm Humilis. Divini Pauli monitum est: *Non ex tristitiâ aut ex necessitate, Hilarem enim datorem diligit Deus*. Bernardo teste, serenitas in vultu, dulcedo in sermonibus multùm colorant Obedientiam obsequentis. Quis enim locus Obedientiæ, ubi tristitiæ cernitur ægritudo? Si Obedientiam tuam cupis esse commendatam, super omnia vultus accedat bonus. Acerba & austera facies insuave facit omne obsequium. Obedientia vera non tantùm manus & pedes, sed & alas subinde habet, quas ei hilaritas aptat. Obedientia it, currit, volat ad exequendum quod jussum est. Enimverò non iret non curreret, non volaret, si dolenter & mœstè obtemperaret. Mœror plumbeum caput, manus pedésque facit plumbeos. Quod Augustinus de Eleëmosynâ, idem de Obedientiâ dici poterit: *Si panem dederis tristis, & panem & meritum perdidisti. Si bona semina sunt bona opera, quare seminantur cum lacrymis?* Pari modo dixerim, Si Obedientiam præstes invitus & tristis, laudem Obedientiæ perdidisti & præmium.

Auguſt. in Pſal. 42. & in Pſal. 45.

6. Perseverans est.

Sextò, Obedientia vera *Perseverans* est. Non qui cœperit, sed qui perseverarit, salvus erit. Multorum est incipere, perseverare paucorum. Perseverantia, inquit Bernardus, singularis est filia summi regis, virtutum fructus, earúmque consummatio. Quid enim currere prodest, & ante metam cursùs deficere? Dominus Prophetarum dicit: *Si conversus fuerit justus à justitiâ suâ, & fecerit iniquitatem, omnium justitiarum ejus non recordabor*. Vides ergo quàm profundâ oblivione virtutes illæ sepeliantur, quas Perseverantia non insigniverit. Hæc sola Obedientiæ amatorem ad regis cubiculum introducit, ut eum videat in decore suo. Sed de Perseverantiâ egimus Parte primâ, capite ultimo. Obedientiæ Actiones nunc considerandæ.

Exech. cap. 3. vers. 20.

ACTIONES OBEDIENTIÆ.

1. Actio obedientiæ.

1. Obedientia non expectat, dum iterum ac tertiùm aut severè aliquid imperetur, satis est illi scire, quid is velit fieri cui parendum est. Christo Domino Patris Voluntas summum fuit præceptum.

Secunda.

2. Obedientia non dictat quid sibi præcipiendum sit, neque præcepta ad suum sensum detorquet. Augustinus id exprimens: *Optimus*, inquit, *minister tuus est, qui non magis nititur hoc à te audire quod ipse voluerit, sed potiùs hoc velle quod à te audierit*.

Aug. lib. 10. Confeſſ. cap. 26.

Tertia.

3. Obedientia parentum, præceptorum, majorum jussa studiosè in minimis etiam exequitur. Atque in eo maximè laborat, ut, quod imperatum est, perfectè ac integrè fiat, nec tantùm id quod præcipitur, sed eo etiam modo quo præcipitur, perficit. Prout Christi nutritius, Joseph obediit, *fecitque, sicut præcepit ei Angelus Domini*. Prout beatus Paulus docuit: *Filii obedite parentibus per omnia*.

Matth. c. 2. vers. 24. Coloſſ. c. 3. vers. 20.

Quarta.

4. Obedientia unicam habet exceptiunculam. Siquidem tunc solùm tergiversatur, cùm id quod manifestè malum est, imperatur. In aliis omnibus sine excusatione *Simpliciter, Promptè, Fortiter, Hilariter, Submissè, Perseveranter*, ut diximus, obsecundat.

Quinta. 5. Obedientia vera non terretur, nec retrocedit, etiamsi duriter, etiamsi stultè, verbisque contumeliosis, & sine spe probandi obsequii difficilia & ardua imperentur. Beata Catharina Bononiensis Obedientiam illam, ut præcipuam & saluberrimam æstimabat, cùm arduum quid moroso vultu præcipitur.

Sexta. 6. Obedientia non tantùm manum operi admovet, sed intellectum quoque ac voluntatem subjicit, ut etiam velit quod vult ille qui præcipit, judicétque rectè imperari, quod exequendum est. Sunt enim quatuor Obedientiæ gradus. Primus, exequi reipsâ quod præcipitur. Alter, voluntatem suam, imperantis voluntati subjicere, ita ut propter Deum, quod præceptum est, libenter faciat. Tertius, suum quoque judicium judicio imperantis submittere, idque melius factu censere quod imperatum est. Quartus denique, hæc non solùm observare in iis quæ strictè præcipiuntur, sed in illis etiam quæ nutu significantur facienda. Hos omnes gradus ascendit Obedientia.

Quatuor obedientiæ gradus.

CAPVT XIV.

Rosa Spineola, seu, Humilitas.

§. I.

SPineolam ait Plinius utilissimam, foliis plurimis, sed minutissimis. Humilitas beatissimæ Virginis, ut verbo multa complectar, prodigiosa fuit Humilitas, quæ aliorum etiam sanctissimorum hominum Humilitatem plurimùm excelluit. Nec mirum: tot annis domi suæ excellentissimum Humilitatis magistrum audiit, & quæ docuit, facientem vidit. Ab hoc tam arcana Humilitatis mysteria didicit, ut jam magistra Humilitatis, mera in hoc genere artificia exhiberet: horum jam monstro septem.

Artificia humilitatis in B Mariâ exhibita:

1. Verbis & reipsâ ancillam sese professa est. *Luc. cap 8. vers. 38.*

Primum: Et verbis & reipsâ ancillam sese professa est: quò accuratiùs ei Angelus Dei benevolentiam, futuræ matris conditionem, filii nascituri potentiam exposuit, tantò illa constantiùs respondit: *Ecce ancilla Domini.* Sententiam non muto, tanti monarchæ esse ancilla gestio: *Ecce ancilla.* Adeò divinis oculis hæc Virgo sese commendaverat, ut ad eam nomine ac jussu sanctissimæ Triados, è cælo mitteretur Legatio. At illa tantâ cæli benevolentiâ indignam se tata, ad omne imperium promptissima, hoc unum respondet: *Ecce ancilla Domini;* quidquid Dominus ac Deus meus mandarit, exequar ut ancillarum infima. Nobile Humilitatis & artificium & specimen. De quo Bernardus: *Bernard. hom. 4. super Missus est, post med. mihi p. 44.* *Quæ est hæc, ait, tam sublimis humilitas, quæ cedere non novit honoribus, insolescere gloriâ nescit? Mater Dei eligitur, & ancillam se nominat. Non mediocris reverâ humilitatis insigne, nec oblatâ tantâ gloriâ obliviscì humilitatem. Non magnum est esse humilem in abjectione: Magna prorsus & rara virtus humilitas honorata.*

2. Numinis mater effecta velut famula minima in ædes Zachariæ ministratura properat. *Luc. cap. 1. vers. 48.*

Alterum: jam mater Numinis effecta, jam filio Dei gravida, nihilominus velut famularum minima in ædes Zachariæ properat, ministratura. Cui tandem? Reginæ forsan, aut Principi, aut Imperatrici Augustæ? Anui unicæ. Et quamvis maximis hîc laudibus excepta fuerit, illa tamen Humilitatis suæ minimè oblita, mox omnem laudem à se removens, in Deum derivavit. Nam cognatæ vetulæ provocata; Tu quidem Elisabeth Domini matrem, inquit, magnificas, at ego matris Dominum, *quia respexit Humilitatem ancillæ suæ*: optimus Deus oculos suos dignatus est in minimam ancillarum suarum flectere. Idcirco jure merito bonorum omnium fonti *Ibid. v. 49.* gratias ago, *quia fecit mihi magna, qui potens est.*

3. Romani Cæsaris imperio se subdit.

Tertium: Romani Cæsaris imperio, ut subditam se stitit Bethlehemi, censum pependit. Nemo dicentem audiit: Quid ad me Romanus Imperator? majorem gesto Dominum. Cúmque in oppido Bethlehem, omnibus undique angulis excuncaretur, non offensa, non excandescens, nemini malè precata submississimè antrum subiit, & inter pecudes habitavit Virgo illa, quæ quatuordecim reges stemmatis sui majores & avos numeravit.

4. Inter puerperas immundas & à Pontifice lustrandas se collocavit.

Quartum: Post purissimum ac divinissimum puerperium, inter puerperas immundas & à Pontifice lustrandas se collocavit. In sacrificium tulit quod solebant ferre pauperes; non agnum, sed duos turtures, unà & Humilitatem & Paupertatem professa; tanquam si nec ditior esset ceteris feminis, nec purior, aut sanctior. In numerum & ordinem aliarum non tantùm se redigi passa est, sed ipsa sese ceteris adjunxit, velut una ex illis.

5. Fabro nubtum collocari, & ab eodem se gubernari permisit.

Quintum: Non solùm sustinuit se fabro nuptum collocari, sed ab eodem se gubernari permisit, victum quotidianum manibus ac labore parare adjuvit. Hunc ipsum fabrum lignarium, velut familiæ caput omni reverentiâ prosecuta est, illi proinde in omnibus, quæ familiam spectant, obtemperavit.

6. Pauperibus & vilibus cognatis submisse se attemperavit.

Sextum: Pauperibus & vilibus cognatis submissione mirâ sese attemperavit. Homines abjecti & incredibili erant, qui fratres Domini dicebantur, illa nihilominus cum iis ad filii concionem venit. Sed nec Magdalenæ nondum emendatæ consortium aversata est. Et ne cognatos pauperes videretur spernere, nuptiis etiam interesse & caussam illorum agere non detrectavit.

7. Post Domini in cœlum ablati in cœnaculo nominatur Mater Christi, ut quæ postremo loco consederit. Nam Lucas post Apostolorum expressa nomina; *Hi omnes*, inquit, *erant perseverantes unanimiter in oratione cum mulieribus, & Mariâ Matre* Jesv. Quàm illa Filii monitum servâsse dicenda: *Vade & recumbe in novissimo loco?* Quia igitur se submisit infra omnes homines, evecta est supra omnes Angelos. Congruè hoc divinis oraculis: *Qui se humiliat, exaltabitur.*

Act. cap. 1. vers. 14. *Luc. cap. 10. vers. 10.* *Luc. cap. 18. vers. 14.*

En septemplex Humilitatis artificium. Sed præter dicta, quàm eadem hæc Virgo, tam loquendo, quàm silendo, tam gestu quàm veste aliisque rebus omnibus submissa? Vestis illi è lanâ aut lino nativi colotis.

Porrò arcanissimum illud mysterium Dei hominis nemini detexisset, nisi Angelus id aliis patefecisset. Quantâ verò modestiâ Canæ in nuptiis vinum impetravit? Nec enim matris auctoritatem interposuit, sed ut famula preces allegavit. Christo Filio tot miracula patrante, nulli unquam in aurem dixit, se hujus hominis Matrem esse. Admirandæ in omnibus submissionis & modestiæ fuit. Idcirco *respexit Deus humilitatem ancillæ suæ.* *Luc. cap. 1. vers. 48.*

§. II.

QVando igitur Deus tantopere hanc unam virtutem amat, voluit in utroque sexu eos præficere, qui humanam gentem tam ignotâ Humilitatis disciplinâ imbuerent: imò ut Bernardus loquitur, voluit altissimam matris Humilitatem prædicari, ut omnes filium matri, matrémque filio simillimam dicerent. Porrò ex hac Virginis humilitate nota est summa æqualitas animi tam in adversis, quàm prosperis. Viderat illa magnos Evangelii successus, audiit filii miracula: populi ad concionem accursum læta spectavit, simul tamen etiam in oculis erat ingratissimus Judæorum animus, & summa cæcitas, Pharisæorum invidia, magistratûs injustitia, discipulorum inconstantia, plebeculæ discordia, cùm alii bonum, malum alii dicerent Christum Filium. Hæc Virgo omnia, quia verè humilis fuit, æquanimitate summa toleravit. Perinde illi erat accursus opilionum, & adventus regum; Simeonis fausti simum precationem & penetrantem gladium nullo discrimine accepit. In omnibus sanctissimam Dei voluntatem respiciebat, cui se submississimè inclinabat, quidquid demum offerretur perpetiendum.

Ex humilitate sua fuit æqualitas animi in adversis, quàm prosperis.

Ambrosius

Ambrosius Virginis disertissimus encomiastes: *Corde humilis*, inquit, *& in prece pauperis spem reponens.* Ea nimirum in egenorum turbâ spem suam collocat, quam tota gens humana cupit sperâtque sibi patrocinaturam.

Blosius in Gallia Patrum, mihi pag. 615.

Ludovicus Blosius de hac ipsâ Dominicæ Matris humilitate disserens: *Intemerata Dei genitrix*, inquit, *Virgo Maria, cùm ab omni peccato sit à Deo præservata, majorem se humiliandi caussam habet, quàm beata Maria Magdalena, quæ divinâ bonitate à peccatis liberata fuit: majus enim beneficium est à vulneribus permanere illæsum, quàm ab inflictis vulneribus sanari: itémque præclarius est, & majori dignum gratiarum actione, servari à peccatis, quàm de admissis consequi ventam.*

Aristot. l. 4. Physic. c. 6. & seqq.

Aristotelis scitum est: *Locus proportionari debet locato.* Atqui Philosophorum animo duplex est infinitum, Positivum, ut loquuntur, & Privativum. Positivum, Deus; Privativum, nihilum, seu non ens. Virgo beatissima, ut infinitam Dei majestatem se totâ reciperet, seipsam privativâ quodammodo infinitare induit, suum agnoscendo nihilum. Hinc Vatablus illud cæleste carmen sic interpretatur: Resexit nihilitatem ancillæ suæ.

Calius l. 7. Antiq. Lect. cap. 31. mihi pag. 274.

Affirmat Cælius Rhodiginus, sententiâ omnium sapientum, inter omnia temporis mala, malum maximum numerari servitutem. Virgo divina ut altissimum humilitatis gradum conscenderet, ancillæ ac servæ conditionem sibi tribuit, teste omni cælo: perinde si diceret, ut Theophylactus loquitur, Ecce tabula sum pictoria, pingat in me pictor quod voluerit.

En arborem pomis aureis plenissimam, quæ quo fructuum est ditior, hoc terræ vicinior: quantò enim magis abundat, tantò se magis inclinat. Hæc sui despicientia & Humilitas cælo Deum detraxit, imò & vulneravit. Nec verò vulneratum se dissimulat cælestis sponsus: *Tota pulchra es*, inquit, *amica mea, & macula non est in te. Vulnerâsti cor meum, soror mea, vulnerâsti cor meum, in uno oculorum tuorum, & in uno crine colli tui.* Rupertus hoc crine Humilitatem designari adstruens: *Quid gracilius*, inquit, *quid flexibilius crine unico? Quid subtilius & contractius Humilitate? Capillum unicum vix oculi deprehendunt. Humilitas eò deprimit hominem, ut vix sese inter homines numeret.*

Humilitas B. Mariæ cælo Deum detraxit.

Cant. cap. 4. v. 7. & 9.

Hier. c. 46. vers. 12.

Hebræus vates Hieremias: *Fortis*, inquit, *impegit in fortem, & ambo pariter conciderunt.* Justissimus Deus, & Virgo humillima pugnârunt, sed pariter conciderunt: Virgo ad terram; hæc enim cadentis verba sunt: *Ecce ancilla Domini.* At verò Deus, Dominus fortis, Dominus potens in prælio, sponte suâ delapsus cælo in uterum Virginis, in uno colli crine, unicâ Humilitatis virtute victus est. Ancilla sum, ait divina mater, *fiat mihi secundùm verbum tuum.* Non ait: *Faciam* secundùm verbum tuum. Id enim de se judicavit, quidquid unquam fecisset notæ melioris, aut factura esset, id totum Deo adscribendum; seipsam à se nullarum esse virium, præsertim ad opus tam immensum. Fiat ergo, fiat, fiat mihi. Dei est jubere & imperare, Dei est facere; meum est exequi, & Deo maxima patranti non resistere.

Bernard. hom. 4. super Missus est.

Cant. cap. 1. vers. 12.

Hinc verissimè Bernardus de divinâ Virgine: *Etiamsi*, ait, *ex Virginitate placuit, tamen ex Humilitate concepit.* Augustinus perinde si cælestem Virginem coràm alloqueretur, affectu præcipuo: Dic mihi, ait, ô Mater Sancti Sanctorum, quid, quæso, boni egisti, quid donorum obtulisti, quos patronos adhibuisti, per quos reges ambisti, quâ cogitatione, quo spiritu eò pervenisti, ut venerit in uterum tuum Filius Dei? Virginis responsum additur. Quæris à me, quod obtulerim munus, & unde sim effecta mater creatoris? Oblatio mea, humilitas mea. Respexit Deus, non vestem, non gemmas, non formam, non stirpem, sed humilitatem ancillæ suæ. *Dum esset rex in accubitu suo, Nardus mea dedit odorem suum.* Ab omni ævo Dei Filius in sinu Patris velut in accubitu fuit. Hunc virgineæ Humilitatis nardus veluti depressâ herbula odore tam suavi demulsit, ut eò tractus descenderit ad hortulanam hanc, in cujus horto nardus illa fuerat educata.

§. III.

Climacus gradu 25.

Definitio humilitatis.

Hic quæstio nobis nascitur non facilis: Quid est Humilitas? In re omnium notissimâ vix reperio responsum, quod undequaque satisfaciat. Narrat Climacus, religiosissimorum hominum convenisse senatum, in quo hæc ipsa quæstio ponebatur discutienda: Quid est Humilitas? Varii super eâ re varia. Primus sententiam rogatus dixit: Humilitas est rectè factorum intentissima oblivio. Alter: Humilitas est animi contriti sensus. Tertius dixit: Humilitas magnum opus est, & divinum; via autem Humilitatis hæc est, ut seipsum quis subjectum omnibus ponat. Hoc verò est subjectum esse omnibus: ut non attendat aliena peccata, sed sua semper aspiciat, & pro iis Deum sine intermissione deprecetur. Alii, alia. Demum unus aliquis: Humilitas, inquit, est gratia sine nomine. Ibi nominis aliquid acquirit, ubi nescitur. Præceptor è cælo, Humilitatis magister: *Discite*, inquit, non ab homine, non ab Angelo, sed *à me*, non aurum aut gemmas create, non Mundum fabricare, vel in Mundo mirabilia facere, non mortuos suscitare, sed *quia mitis sum & humilis corde, & invenietis requiem animabus vestris.* Bellorum ac litigiorum finis nullus est, qui à solâ Humilitate petendus est.

Matth. c. 11. vers. 29.

Ænigma duplex Climacus, quem dixi, proponens: Unicus est, inquit, inter omnia creata locus, quem sol tantummodo semel aspexit. Unicus est dies, quo totus planè Orbis in tripudio fuit. Geminum hoc mysterium sic eruendum. Cùm mare rubrum Israëlis populus sicco vestigio vadosum haberet, fundus maris eo solùm die solaribus radiis patuit. Dies ille unicus tripudii dies fuit, quo Noëmus cum omni familiâ ex annuo Arcæ sepulchro prodiit. Quo certè die affirmari potuit: Totus hodie Orbis exultat. Sicut ergo locus & dies unus præ ceteris hactenus eximii fuerunt, sic unâ atque unica Humilitatis virtus tam est eximia, ut eam solam diabolus imitari non possit. Quò quis minus humilitatis habet, tantò apostatæ angelo charior & conjunctior est.

Diabolus non potest esse humilis.

Hinc ad illam quæstionem: Quinam è numero divorum maximi censendi sint, responsum hoc videtur dandum: *Qui humillimi.* Homo humilis semper cautissimus est, & nil æquè ac vanam gloriam, & suam voluntatem timet. Voluntas propria velut astutissimus furum & exercitatissimus incredibili fallaciâ zonam secat. Hinc Humilis: Mihi ipsi, ait, & meæ voluntati nunquam satis sapio: decies decipior, priusquam semel id observem.

Pœnitentia magnarum virtium est; luctus seu perseverans pœnitentia majorum est: utrumque superat Humilitas. Pœnitentia flagitiis indormientem suscitat, luctus cælum pulsat, Humilitas aperit & introducit. Humilitas ex hominibus, imò ex diabolis facit Angelos. Priscis ad Dialecticæ leges rectè videbatur dici: Superbia ex Angelis fecit diabolos, ergo Humilitas ex diabolis poterit facere Angelos.

2. Paral. cap. 33. v. 2. & seqq.

Manasses Rex impiissimus, diabolum potiùs quàm hominem dixisse, multa mala operatus est *coram Domino, juxta abominationes gentium*, seduxit Judam & habitatores Jerusalem, ut facerent malum super omnes gentes. Annis quinquaginta quinque regnavit. Tamdiu Deus Humilitatem hujus diaboli, sic loquar, expectare sustinuit. De eo Climacus: Invenio, inquit, Manassen ceteris ampliùs & perniciosiùs peccâsse, pro quo si Mundus totus jejunâsset, nullam sceleribus ejus dignam pœnitentiam inferre potuisset: valuit tamen Humilitas insanabilia ejus vulnera curare. Per Humilitatem factus Manasses è diabolo Angelus, ex abysso flagitiorum pes Humilitatem attractus est in cælum.

Fabris lignariis machina tractoria est, succulam Vegetius

getius nominat, cujus maximus est usus in attollendis trabibus. Huic instrumento similimam rectè dixero Humilitatem, quâ Christus molem pæne immensam, Orbem flagitiis opertum cælo attraxit. *Humiliavit semetipsum*. Si unicum poplitem vel semel submisisset Christus, Orbem è malis eruere potuisset: tanti est Humilitas.

Philip. c. 2. verſ. 8.

Dominico die Palmarum.

Hinc illa Ecclesiæ precatio inter omnes nobilissima: *Omnipotens sempiterne Deus, qui humano generi, ad imitandum Humilitatis exemplum, Salvatorem nostrum carnem sumere & crucem subire fecisti: concede propitius, ut & patientiæ ipsius habere documenta, & Resurrectionis consortia mereamur.* Non horrere Servator Orbis in crucem suffigi, modò vel sic discerneremus Humilitatem.

Quid ergo demum est Humilitas? Gratia Dei, sine nomine. Si meum mihi liceat aperire sensum, Humilitatem ego esse dixero, aurum malleatum quod pagellis inseritur. Unicus aureus hac arte in subtilem adeoque tenuem lamellam diducitur, ut pæne mensam obtegat. Humilitas summè ductilis omnes malleorum ictus tolerat, & in laminas deducitur tam amplas, ut totum Orbem integant. Nihil in Orbe est, quod homini verè demisso nimis vile sit. In omnibus & erga omnes se submittit, ad omnium pedes se abjecturus, si Deus vel nutu id postulet.

§. IV.

AUrum omni auro nobilius, & quod unum atque unicum in cælo summi est pretii. Sed illud non nesciendum, tantæ subtilitatis esse hoc aurum, ut ad habitum robustiorem unicum è libello avolet. Videte Pharisæum hominem totum aureum, tot jejuniis, tot eleemosynis, tot aliis præclaris actionibus præstantem; merum aurum. Sed ubi hoc afflavit vana gloria, mox aurum omne diffluatum evanuit. Minatur olim Deus: *Erit serpens flatu adurens.* Ubi vana gloria est, ibi nidus est adurentium horum serpentum. Hinc maximi est artificii, & planè rari, hoc malleatum subtilissimum aurum inter tot inanis gloriolæ flatus illæsum tueri. Hinc Pimenius Abbas, aliique viri sanctissimi miracula, etsi reverà potuerint edere, noluerunt, eam solùm ob caussam, ne subtilissimum Humilitatis aurum diffaretur.

Deut. cap. 8. verſ. 15.

Paſchaſius cap. 14. n. 1.

Vanissimus est sine Humilitate omnis labor. Humilitas præcursor Charitatis est, ajebant veteres, sicut Joannes Domini JESV. Et uti navigium sine clavo non gubernari, ita nemo sine Humilitate potest beari. Pelagius Græcus interpres in testimonium venit his omnino verbis: Dixit Abbas Joannes: Quia janua Dei est Humilitas; & patres nostri per multas contumelias acti, gaudentes per hanc januam intraverunt in civitatem Dei. Quia Humilitas & Timor Dei, superant universas virtutes. Eodem teste cùm quidam interrogaret senem: Quid est Humilitas? Respondit ei senex: Ut benefacias his qui tibi malefaciunt. Melius est vinci cum Humilitate, quàm vincere cum Superbiâ.

Ruffin. l. 3. num. 126. Paſchaſius cap. 13. n. 7. Pelagius libell. 15. n. 22. & num. 63. & num. 74. & num. 86.

Hinc ille notissimus cælo Eulalius, quia vinci maluit cum Humilitate, quàm cum Superbiâ vincere, omnibus superior evasit. Quidquid in cœnobio culpabile fuerat admissum, Eulalius velut omnium negligentiarum reus accusabatur. Ille verò non negabat, sed humi se prosternens deprecabatur negligentiam. Cùmque ei biduana etiam ac triduana jejunia ob culpas, quas non commiserat, indicerentur, ille patientissimè toleravit. Tanta tamen Humilitas latebat ignota. Ita demum hoc agebatur, ut cœnobio excluderetur velut inutilis fucus, ut qui vix aliud sciret, quàm fruges consumere, & vasa frangere. At verò Cœnobiarcha rem pensiculatiùs examinandam arbitratus, divinos nutus super eâ impensissimè expetiit. Atque ubi à Deo edoctus est, quid factu foret optimum, fais omnibus convocatis: Credite mihi, ajebat, ego hujus unius cum Humilitate mercatum malo, quàm vestras omnes cum superbiâ. Nullius pretii est labor, quem murmur fœdat, aut jactantia. Verùm ut hæc oculis cernatis, vestras omnes mattas in acervum congerite, ferat suam & Eulalius. Factum, ut jusserat. Tunc cœnobii pater ignem admoveri jussit. Mox labor omnium arsit, unius Eulalii mattula permansit à flammis intacta. Hîc demum in theatro spectabatur Humilitas Eulalii, ad cujus genua omnes advoluti veniam rogârunt, aliter in posterum de tanto Dei amico locuturi. At Eulalius lugens cellulam ingressus, Væ mihi, ait, infelici, quia Humilitatem meam perdidi, quam multo tempore conatus sum acquirere. Ex eo igitur loco in vastam solitudinem secessit, cælitibus notior futurus quàm hominibus; nec dubitavit rerum omnium jacturam facere, modò unam retineret Humilitatem. Verissimè dixit Abbas Pastor. Tam necessaria est homini Humilitas, quàm halitus, quem assiduè recipit emittendo. Profectus hominis est Humilitas; tantò plus addes profectui, quantò plus Humilitati.

Mitta vide ſection 1. Joannes cum Monachis in Lauſa.

Hæc illa sunt artificia, quæ nos ad immortale regnum evehunt: hæc via est ad vitam. Humilitate ac Patientiâ cælum emeremur.

Priscorum certè Patrum solennissimum dictum fuerat: Hominis perfectio Humilitas, quam diabolus nec tolerare potest, nec imitari.

Palmarum ramos tulerat Macarius ad domunculam suam texendis corbibus. Huic dæmon messoris habitu cum falce occurrit: jámque impetum facturus videbatur in Macarium, & graviter percussurus. Sed minæ fuerunt irritæ. Mox cum indignatione vociferari cæpit stygius messor: O Macari, non possum te lædere, quantumvis te longè sim robustior, & in exercendis arduis operibus multò exercitatior. Tu crebrò jejunas, ego nullo reficior cibo. Tu sæpe vigilas, ego semper. Tu multis te laboribus fatigas, ego nunquam quiesco. Verùm re unâ, fateor, me vincis. Quidnam illud est? inquit Macarius. Mox cacodæmon: Humilitas, exclamat, & cum voce oculis sese subducit.

Ruffinus num. 124. Pelagius l. 5. libell. n. 15. Paſchaſius cap. 13. n. 6.

Narrationem sequentibus testimoniis firmamus.

§. V.

IN Thebaidem deportatus est homo à malo genio infessus. Sed vix demum optimus senex Anachoreta persuasus est facere quæ ad rem spectare videbantur. Demum: Desere, inquit, hoc hospitium, & exi. Exibo, ait nequissimus hospes, sed tu prius ad unicam hanc interrogationem responde. Dic sodes: Hædi ad judicis sinistram statuendi qui sunt, & quinam agni dextrâ collocandi? Cui senex promptè: Hædi quidem tales sunt qualis ego: agni verò qui sint Deus scit. Mox diabolus horrendum exclamat: Exeo, exeo. Hostium maximus me pellit, Humilitas. Sic purgatum est ab hoc inquilino hospitium.

Pelagius libell. 15. n. 1. Diabolum vinci humilitate probatur exemplis.

Addo quod dicta firmat. Duo germani fratres incredibili animorum concordiâ simul habitârunt. Ægrè tulit satanas unam in duobus corporibus animam, & concordiam tam suavem; hanc igitur in illos tragulam struxit. Cùm minor natu sub crepusculum lumen inferret, stygius insidiator candelabrum unà cum lumine evertit. Hoc alter incuriam sui fratris interpretatus, subitò excandescens pugnis in fratrem ivit. Mox iste in genua & in preces descendens: Da veniam, inquit, ô mi optime frater, lumen iterum accensum statim aderit. Hæc tam prompta Humilitas cacodæmonem dirè cruciavit. Eâdem nocte hoc ad diabolorum principem relatum est, seminatis inter Monachos discordiis ob unius Humilitatem nihil effectum esse. Quod cùm audisset idolorum sacrificulus, qui illic locorum habitavit, ad monachos illos se contulit. Ab his sacra Christiana edoctus, & fonte lustrali tinctus, in eorundem numerum coaptatus

Pelagius libell. n. 9. seu alii. Ruffinus num. 18.

evoptatus est, factus unus ex illis. Omnem verò industriam in uno Humilitatis studio collocavit. Hinc & dicere solebat: Humilitas solvit omnem virtutem inimicorum dæmonum. Nam ipse ego colloquentes illos sæpius audivi: Cùm turbamus Monachos, unius plerumque Humilitate turbæ omnes componuntur.

Venerat Christus in Orbem, ut obiret mortem. Cur ergo mortem sibi ab Herode mox oblatam fugere maluit, quàm dicere: *Quod facis, fac citiùs?* Humilitas in causâ fuit: quam ut nos verbis factisque amplissimè doceret, in crucem attolli, atque ex hoc suggestu Humilitatis præcepta tradere voluit. *Hoc igitur,* inquit Hilarius, *à se dici voluit, quod virtutum omnium maximum est.* Hinc jure optimo Bernardus: *Erubesce,* inquit, *superbe cinis; Deus se humiliat, & tu te exaltas? Deus se hominibus subdit, & tu dominari gestiens hominibus, tuo te præponis auctori? Quoties hominibus præesse desidero, toties Deum meum præire contendo.* O miseros nos & fatuè superbos! Theatrum in cælo habemus, & spectatores deligimus in terrâ? Deus in humilem ubique benevolentissimos intendit oculos. Augustinus præclarissimè: *Altus est Deus,* inquit, *erigis te? & fugit à te: humilias te? & descendit ad te. Quare hoc? Quia excelsus est, & humilia respicit, & alta de longè cognoscit. Humilia de proximo respicit, ut attollat: alta, id est superba, de longè cognoscit, ut deprimat.*

Hilarius in Comment. Psal. 118. Bernard. serm. 1. super Missus est.

Aug. ser. 2. de Ascens. Domini, qui est 175. de Tempore.

Cùm claudus, qui ad Salomonei templi speciosam portam mendicârat, à Petro & Joanne integram valetudinem recepisset, omni populo in vehementem stuporem rapto, & ad Apostolorum plausus maximè inclinato, Petrus ut germanus columbæ filius, ipsèque columba lacte lota, sic omnem cœtum allocutus est: *Viri Israëlitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini?* Pendamus illud: *Quid nos intuemini?* Oculos à nobis amovete, & in Deum potiùs convertite: nos gloriam aut favorem vestrum minimè ambimus, qui Deum tantummodò spectatorem cupimus.

Actor. cap. 3. vers. 12.

Hoc prorsus est non theatrum solùm, sed & spectatores in cælo sibi quærere, quod solertissimè semper Humilitas facit. Jure de Homero questus est Tullius, quòd humana, nempe consuetudines, pompas & delicias regum ad divina transferret, cùm potius fuisset, divina nobis, virtutes videlicet, & cælitum mores ob oculos ponere. *Humana,* inquit, *ad divina transferebat; divina mallem ad nos.* Quid enim opus hominum nænias & insanias falsas inferre cælo? Quantò salubrius esset & opportunius, divina sensa, cæleste sque consuetudines, ad quas vitam fingeremus nostram, deferre ad nos?

Cic. lib. 1. Tuscul. quæstionum.

Videte Angelorum principem in altum ascendentem: *Similis ero Altissimo.* Dixit, & cecidit. Videte primos hominum non invitis auribus admittentes hunc sibilum: *Eritis sicut dii.* Audierunt, & ceciderunt: *comparati sunt jumentis insipientibus, & similes facti sunt illis. Quis ergo cognovit sensum Domini? Sensum tuum,* Domine, *quis sciet?* Hìc Paulus opportunissimè respondens: *Hoc,* inquit, *sentite in vobis quod & in Christo* Jesv (sive quod sensit Christus Jesvs) *qui cùm in formâ Dei esset, semetipsum exinanivit.* Vultis fieri similes Deo? Ne quis ergo dixerit: *Similis ero Altissimo;* sed: Similis ero omnium minimo, qui vermis & non homo, opprobrium hominum, & abjectio plebis est habitus. En Dei sensum, en similitudinem divinam. Dei filius inter homines agere voluit, ut hominibus persuaderet, divinam ipsis imaginem, quam superbiâ perdiderant, non aliter quàm Humilitate restituendam præclarissimè dixit Basilius: Vir Humilis Deo est similis & in templo pectoris sui gestat eum; superbus autem, cùm sit Deo odibilis, diabolo est similis.

Isaiæ c. 14. vers. 14. Gen. c. 3. v. 5. Psal. 48. v. 21. Rom. cap. 8. vers. 34. Sap. cap. 9. vers. 17. Philip. c. 2. vers. 5.

Imago divina non aliter restituitur quàm humilitate. Basil. in exhortat. ad filium spiritualem.

Verè simillimus est Deo submissi animi homo.

§. VI.

Athenienses adventanti Pompeio, divinósque honores recusanti, gratulabundi scripsêre: *Quatenus te censes hominem, eatenus nobis es Deus.* Ita prorsus ad Christianum sensum, Deo est vicinissimus, quisquis humillimus. Quo sensu imbutus Ambrosius: *Nihil,* inquit, *excelsius Humilitate. Humilitas nihil habet dispendii. Qui se exinanivit, plenus est.* Cui Chrysostomus subscribens: *Quòd si veram,* inquit, *elationem concupiscis, hìc ego te viam docebo; non enim nôsti. Qui præsentibus rebus tanquam magnis inhiat, is vilis est, & abjecti animi: itaque nunquam Humilitas est sine magnitudine animi, neque Superbia sine Humilitate.*

Ambr. l. 8. in c. 18. Luc. Chrysost. hom. 70. in Ioannem.

Huc refero, quod Gregorius Magnus cuidam Antistiti nimis anxiè pallium postulanti rescripsit: *Decorari pallio volumus, forsan moribus indecori, cùm nihil in episcopali cervice splendidiùs fulgeat, quàm Humilitas.* Humilitate sublimes, Humilitate reddimur Deo similes. Sauli Regi dicitur: *Nónne cùm parvulus esses in oculis tuis, caput in tribubus Israël factus es?*

Greg. lib. 2. epist. Indictione 11. epist. 54.

1. Reg. c. 15. vers. 17.

Ambrosius, quem paullò antè dixi: *Bona Humilitas* inquit, *quæ nihil appetendo, totum quod contemnit, adipiscitur: Ipse enim Dominus* Jesvs *se humiliavit, ut nos elevaret, & humiliavit se usque ad crucem, propter quod exaltavit illum Deus, ut in nomine ejus omne genu flectatur. Quanta fecit Dominus, audeo dicere, & non flexi ei genu? sed flexi ei, postquam se humiliavit: sic enim per Humilitatem, per crucem sibi Ecclesiam congregavit.*

Ambros. in Psal. 118. vers. 153.

Quod Ambrosius asserit, id nos quotidie in re divinâ facimus. Hìc etsi Filium Dei, Deum de Deo, lumen de lumine, consubstantialem Patri, per quem omnia facta sunt, nominari audimus, non tamen genu flectimus. At verò cùm *Hominem factum,* auribus insonat, & caput & genua reverenti veneratione submittimus.

Idcirco Paulus in preces sese submittens: *Obsecro vos,* inquit, *ego vinctus in Domino, ut dignè ambuletis vocatione, quâ vocati estis.* Quomodo tandem? *Cum omni Humilitate.* Ille solus pro dignitate ambulat, qui ambulat cum Humilitate: non in vanis cæremonis, non in fatuis magnificentiis, nec in profanis jactantiis, sed in sui contemptu, & jugi submissionis studio.

Ephes. c. 4. vers. 1.

§. VII.

Cvm Christus pro concione de divite ac mendico verba faceret, mendici nomen expressit, divitis subticuit, ne ulla hominis superbi memoria superesset: quia *Deus,* inquit Gregorius, *humiles novit, atque approbat, superbos ignorat.* Omnia Prophetarum & Apostolorum oracula clamant: Humiles spiritu suscipiet, Humiles spiritu salvabit: qui Humiles consolatur, exaltabit Humiles: *Humilibus dat gratiam.*

Greg. in catenâ S. Thomæ. Deo humiles novit, superbos ignorat. Iac. c. 4. v. 6.

De sene religiosissimo narrant, qui hebdomades septuaginta per rigidissimam inediam exegit, non enim nisi uno solùm die quot hebdomadibus cibum sumpsit, idque eo fine, ut à Deo gratiam impetraret obscurius sacræ paginæ testimonium penetrandi. Non impetravit quod petiit. Demum ipse secum. En, inquit, inediâ meipsum conficio, & frustra. Quin aliquem me peritiorem accedo, eúmque super hac re interrogo? Sunt complures in vicinià, qui utique juvare poterunt. Ita tuguriolum suum superis commendatum jam clausurus egrediebatur. Et en adest juvenis, non è Lyceo, sed è cælo, qui senem affatus: Septuaginta hebdomades, inquit, quas severis jejuniis traduxisti, non te proximum Deo fecerunt. Nunc verò quia jejuniis Humilitatem addis, jámque in eo es, ut aliis te submittas, eósque interroges, ego ad te mittor interpres arcani, aperuitque sacri ænigmatis sensum, & evanuit. Nimirum *Humilibus dat gratiam.* Quod carnis maceratio non potest, Humilitas potest. Nihil nimis difficile, nihil arduum nimis

Pelagius libell. 15. n. 72. Humilitatem omnia posse probant exempla.

Humi-

Humilitati, quæ diabolum vincit tam facili stratagemate.

Ruffinus num. 125. Pelagius libell. 15. n. 53. Ruffinus & Pelagius, testes mihi sæpius nominati, commemorant de homine solitudinis cultore optimo sene, qui Humilitatis luculentum testimonium præbuit hac ratione. Adductus fuerat ad illum malo genio infessus, ferox, & spumas ore agitans. Hic seni optimo colaphum incussit. Adeò non ægrè tulit hoc senex, ut quamprimùm alteram etiam genam obverterit percutienti. Dæmon hoc Humilitatis incendium non ferens, diversorium suum mox deseruit. Sic fugandæ sunt hæ musæ ab orco. Ubi Humilitas domi suæ est, ibi cacodæmon exulat.

Guarricus serm. 1. de Purificat. Humilitas bonæ mentis proprium insigne, & evidentissima Sanctorum, quâ dignoscuntur, nota. *Atque utinam*, inquit Guarricus, *nos illam haberemus Humilitatem in peccatis nostris, quam verè sancti habuerunt in virtutibus suis.*

Pelagius libell. 15. n. 29. Cùm Abbas Moses sacris esset initiandus, Præsul hominis experiundi gratiâ quosdam sic instruxit è clericis: Ubi Moses, ait, ad aram accesserit, repellite illum, velut indignum qui ad mysteria hæc admittatur. Et audiamus, obsecro, quid dicturus sit vir iste multorum opinione sanctus. Cùm igitur adveniret Moses, mox subornati indignationem simulare ac dicere: Exi foràs Æthiops. Moses nec verbulo quidem oblocutus, vel obluctatus, hæc sibi ipse occinebat: Bene tibi fecerunt cinerente & caccabate, qui cùm homo non sis, nihilominus te inferre in medium hominum es ausus.

Hæ Humilitatis phrases sunt, hi mores illius, non tantùm seipsum contemnere & abjicere, sed & contemptu ab aliis illato gaudere. Superbus veluti bulla est, quæ per aërem nitidâ globositate volans se monstrat, & jactat quasi ab omnibus suspiciendam. Ubi hanc vel culmo vel acûs apice levissimè contigeris, mox concidit, abitque in auras tam venusta jactantia. Tange superbum asperiore verbulo, vel oculo insuaviore, mox cernes vanissimum tumorem, inanissimam bullam, quæ omni vituperio aut contemptu concidit. At contrà submissi animi homo perpetuâ sui despicientiâ in omnes adversos casus adeò roboratur, ut omnem malorum impetum in lucro ponat, nec unquam magis crescat, quàm cùm maximè deprimitur.

S. Tho. 1. 2. q. 161. art. 5. concl. Jure merito Theologorum caput Thomas Aquinas asserit: *Humilitas est virtutum excellentissima & potissima.* In unâ atque unicâ Humilitate universa sapientiæ Christianæ disciplina consistit. Hebræi Sapientis dictum est: *Prov. c. 11. vers. 2.* *Vbi est Humilitas, ibi & Sapientia.* Hoc sensu Leo Magnus *Leo serm. 7. de Epiphan.* apertissimè pronuntians: *Tota*, inquit, *dilectissimi, Christianæ sapientiæ disciplina, non in abundantiâ verbi, non in astutiâ disputandi, neque in appetitu laudis, & gloriæ, sed in verâ & voluntariâ Humilitate consistit, quam Dominus IESVS ab utero matris usque ad supplicium crucis pro omni fortitudine & elegit, & docuit.*

Humilitas est Christianæ sapientiæ disciplina.

August to. 2. ep. 56. mihi pag. 101. Viam ad cælum certissimam omnium & tutissimam indagamus? *Ea est*, inquit Augustinus, *prima humilitas, secunda humilitas, tertia humilitas: & quoties interrogares, hoc dicerem, non quòd alta non sint præcepta, quæ dicantur, sed nisi humilitas omnia, quæcunque bene facimus, & præcesserit, & comitetur, & consecuta fuerit, & proposita quam intueamur, & adjuta cui adhæreamus, & imposita quâ reprimamur, jam nobis de aliquo bono facto gaudentibus totum extorquet de manu superbia: vitia quippe cetera in peccatis, superbia verò etiam in rectè factis timenda est, ne illa, quæ laudabiliter* *Demosthenes.* *factæ sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur. Itaque sicut Rhetor ille nobilissimus, cùm interrogatus esset, quid ei primum videretur in eloquentiæ præceptis observari oportere; Pronuntiationem dicitur respondisse: cùm quæreretur, quid secundò, eandem pronuntiationem: quid tertiò nil aliud, quàm pronuntiationem, dixisse: si interrogares, & quoties interrogares de præceptis Christianæ Religionis, nihil me aliud respondere, nisi humilitatem liberet, ersi fortè alia dicere necessitas cogeret.*

Augustino sese Bernardus opportunissimè conjungens: *Obsecro proinde*, inquit, *& plurimùm rogo, non patiamini sine causâ tam pretiosum exemplar vobis exhibitum esse, sed conformamini illi, & renovamini spiritu mentis vestræ. Studete Humilitati, quæ fundamentum est custosque virtutum. Intolerabilis impudentiæ est, ut ubi sese eximanivit Majestas, vermiculus insletur & intumescat.* *Bernard. serm. 1. in Natali Innoc.*

ACTIONES HVMILITATIS.

1. Homo verè humilis nullo modo vult humilis, sed vilis videri. Bernardo teste, *Humilis non vult humilis prædicari, sed vilis reputari. Gaudet contemptu sui, hoc solo sanè superbus quòd laudes contemnit.* Non tantùm excellentissima virtus est Humilitas, ut è sancto Thomâ demonstratum est suprà, sed & subtilissima. Multi se humiles putant, sed hoc ipso quòd de se talia credant, humiles non sunt. Virtutes suas scire & numerare, Humilitatem non sapit. *1. Actio humilitatis. Bernard. serm. 15. in Cantica non procul à fin.*

2. Humilitas non majori tantùm, sed æquali, sed & inferiori novit cedere; omnibus se subjicit: præferre se vel uni, piaculum grande credit. Nec enim ignorat, quis dixerit, *Non nocet, si omnibus te supponas: nocet autem plurimùm, si vel uni te præponas.* *Secunda. Imit. Christi lib. 2. c. 8. fine.*

3. Humilitatis est, omnem ignominiam, contemptum, injuriam, suavi ac jucundâ perpessione posse digerere; imò verò hunc talem cibum etiam ultro appetere, tanquam sibi convenientissimum; tritum illud usurpando, Similis est lactuca labris. Nam, uti carduus asino, ita contemptus homini verè submisso sapit. Facile cuivis est dicere, Peccator sum, sed quàm id verè sentias, ignominia probabit. *Tertia.*

4. Humilitatis est omnem impatientiam & iracundiam crebris victoriis expugnare. Quis unquam vidit hominem verè humilem, qui ignes & flammas vomeret? Nemini talis nisi sibiipsi irascitur, in neminem nisi in se fulmen vibrat. Indignari, furere, tonare, fulminare, superbiæ sunt argumenta; Humilitas sereno semper cælo, mente semper pacatâ gauder. *Quarta.*

5. Homo humilis discipulum se semper gerit, & jugiter cupit addiscere, etiamsi Balaami asinam habeat magistram. Superbus contrà docere omnes, à nemine vult discere, tanquam ipse omnium Magister, omnibus sit sapientior. Chrysostomus oratorum facundissimus paratum se ajebat, etiam ab aniculâ moneri, & doceri de concionandi ratione. Humilitas docilis est, nulli monitori aspera, nec ullum spernit præceptorem, nisi eum qui docet vitia. *Quinta.*

6. Humilitas illud Domini præceptum *(vade & recumbe in novissimo loco)* tenacissimè retinet, & fidelissimè observat. Ita quantum in se est, infimum quærit locum, infimos sodales, infimum officium, infimi pretii vestem & mensam. Humilis sibi sæpius insusurrat: Nec sale quidem, quo tua tibi offa conditur, dignus es. Affectatam gravitatem, magnificos incessus, primos accubitus, salutationes honorificas, inanes pompas, ambitiosas ceremonias, ampullantia verba, laciniosa splendidâque vestimenta & odit & arcet Humilitas. *Sexta. Luc. cap. 14. vers. 10.*

7. Assiduum Humilitatis canticum est: *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam.* Vanum ac fatuum est tribuere homini, quod proprium sit Numinis, ad quod bona omnia sunt referenda; omnes humanæ vitæ successus inde sunt: quidquid in Orbe nomen boni sortitur, inde velut è fonte uberrimo promanat. Nos quid sumus? pulvis, umbra, nihil. *Septima. Ps. 113. v. 1.*

8. Humilis laudes non tantùm non ambit, sed ultro delatas fugit, velut Circes incantamenta, aut Sirenum insidiosissimam musicam. Humilis in seriâ suipsius despicientiâ quotidie proficit, & vix unquam se excusat. Neque tantùm ex animo seipsum despicit, sed ab omnibus despici ferventer appetit, gaudétque vehementer, cùm *Octava.*

cùm sui voti sit compos, humilis ad omnem Dei nutum, paratissimus, &, ut loquuntur, resignatissimus est.

Nona. 9. Humilitatis maximus hostis inanis aura, seu vana gloria. Humilis gloriam contemnit exhibitam, nec appetit exhibendam. Nullam contumeliam timet, quia nullam gloriam amat. Vix unquam audies dicentem humilem: Ego hoc feci, ego istud elaboravi; me auctore, me suasore hoc negotium confectum est. Humilis, quidquid præclarè ac laudabiliter facit, totum Deo adscribit. Ipse suas virtutes

1. Cor. c. 15. vers. 10. hescit, illúdque Apostoli assiduo versat ore: *Non ego sed gratia Dei mecum.*

Decima. 10. Humilis judicat neminem, neminem spernit, neminem condemnat, nisi seipsum, quem omnibus inferiorem judicat, & omni divinâ gratiâ indignum reputat. Comis est in amicos, mitis in domesticos, patiens in temerarios, humanus in universos.

Undecima. B 11. Vera humilitas eas actiones obviis ulnis amplectitur, quæ multum laborís, & minimum habent honoris. Ad humilitatis virtutem nunquam pervenit, qui opera Humilitatis refugit. Humilitas honoratiores cathedras non ambit, applausus non quærit, Deo se probare contendit, sine cujus singulari ope nec minimam tentationem vincere, nec ullam cogitationem bonam suscipere se posse novit.

Duodecima. 12. Humilis perpetuus sui ipsius accusator est, & grandem semper catalogum imperfectionum suarum in oculis habet. Quidquid demum encomiorum in se congeratur, quidquid honoris deferatur, ille paupertatis suæ non ignarus, hæc identidem ipse sibi occentat: Stulte, quid ab iis intumescis, quæ alii de te foris prædicant; intus te aspice: talis & talis es, vitiis scates, nec id negare potes: corvus es, tametsi plumas cygni præ te feras. Ergo inspice teipsum sine palpo, & nosce; caussam non invenies, cur cristas erigas. Nihilum es, imò quod pejus, vitiorum domicilium es, & tamen à prudentiâ & à sanctimoniâ vis censeri? Duplex nequitia; quòd virtute careas, & tamen ob virtutem commendari appetas.

CAPVT DECIMVMQVINTVM.

Rosa Hierichuntina Palæstina, seu, *Charitas Dei.*

§. I.

Matth. c. 22. vers. 40. PRINCIPIVM scriptionis duximus à *Charitate proximi*: jam finem addimus à *Charitate Dei*. Quod & ipsa frons libri per geminæ Charitatis imagines sub adspectum ponit. Nimirum *in hoc duobus* D

Marc. c. 12. vers. 31. *mandatis universa lex pendet & Prophetæ. Majus horum aliud mandatum non est.* Atqui *Charitatis* altitudo sine *Humilitatis* basi non consistit. Ad conficiendum speculum non satis est nitor Vitri, si desit additamentum plumbi.

B. Maria fuit speculum. Mater Domini, Virgo beatissima, verè speculum fuit, idque terssimum. Duo erant in hoc speculo, vitrum & plumbum. Vitrum etsi politissimum, etsi crystallinum, & summi pretii, si desit plumbum, nullius rei formam reddit. Ita virtutes ceteræ, Obedientia, Charitas, Patientia in Matre Domini mirabiliter effulserunt: si tamen defuisset Humilitatis plumbum, Deus in hoc speculo bonitatis suæ immensitatem tam excellenter non vidisset. Addo: speculum istud fuit concavum, quod oppositum soli concipit ignem, & inflammat sibi proxima. Animus submissus & humilis divinis amoribus facilè ar-

det. Pars Humilitatis est Charitas, quam hæc Hierichuntinâ rosâ foliorum centum & quinquaginta divite designamus.

Ejus charitas ad Sanctorũ charitatẽ collata est vel ut sol inter minora sidera.

Petrus Damianus divinæ Matris amorem cum aliorum amore conferens: *Quemadmodum*, inquit, *stellæ sunt minores faculæ, & velut scintillæ ad solem, imò penitus sese abdunt cùm sol adest: ita Virginis divinæ charitas ad ceterorum omnium divorum charitatem collata, velut sol est inter minora sidera.* Quantum verò gratiæ est in homine, tantum est & charitatis; eadem utriusque mensura est. Virgo hæc, quia plena gratiâ, plena fuit & charitate. Amor divinus singulis vitæ momentis, à primo quo vivere cœpit momento, in eâ crevit mirificis augmentis. Deus bone, quantus charitatis thesaurus! Hinc non præcepta solùm omnia, sed & consilia Christi exactissimè servavit: hinc adversa omnia, & quidquid obvenit luctûs, patientissimè tulit.

Quò plus aquas mœroris sensit, eò magis charitatis brachia expandit.

Hoc habet rosa Hierichuntina, etiam aridissima, etiam centum annorum, cùm aquæ vel leviter imponitur (quod ipse meis oculis spectavi sæpius) tunc illa sese explicat, & diffundit ramulos, perinde ac si suæ stirpi hæreret recentissima, cùm totis annis arcâ claudi soleat. Vix aliter Virgo, quò plus mœroris sensit, eò magis charitatis brachia expandit. Hinc Christum inter dolores etiam & ægrimonias, non solùm ut Deum, verùm etiam ut hominem omni amore dignissimum, unicúmque filium, maximúmque benefactorem summè dilexit: & patris & matris officio functa diligendo.

Levit. c. 6. vers. 12. Fuit altare in quo flãma pervigil nutriebatur.

Deus olim imperans: *Ignis*, inquit, *in altari semper ardebit.* Tale fuit hæc Virgo altare, in quo flamma pervigil nutriebatur. Hoc altare cacodæmones non tantùm non insultu temerare ausi, sed nec accessu. Vti muscę bullientes ollas & ardentes rogos fugiunt, ita dæmones hanc aram divini amoris plenissimam C sibi tremendam declinârunt.

Apoc. c. 12. vers. 1. Luc. c. 10. vers. 27. Hæc illa *mulier est amicta Sole.* Calidum profectò pallium habet, cui concessum sole vestiri. Hæc illa una hominum est, quæ *Dominum Deum suum ex toto corde suo, & ex totâ animâ suâ, & ex omnibus viribus suis, & ex omni suâ mente* dilexit. Hinc illæ voces amantis:

Cant. c. 2. vers. 5. *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.* Nihil languoris est ab amore non magno. Delectabilem hunc morbum inducit flammæ istius exundantis vehementia. Matres omnes amore vicit divina hæc Mater. Iunge amorem aquilarum & pelicanorum in pullos, tigridis & leænæ in catulos, accedat amor cunctarum matrum in unigenas suos; adde amorem & Seraphinorum & cœlestium mentium reliquarum, frigus erit & glacies præ amore MARIÆ.

Matres omnes amore vicit.

Amor qui Deum spirat, cùm magnus est, vix ullâ re magis gaudet, quàm plurima pro Deo pati. Hinc & illæ voces amantis: Nolo esse sine vulnere, cùm Dominum meum in cruce sic vulneratum cerno. Hinc Tarsensis Paulus generosissimè:

Gal. c. 6. vers. 17. *De cetero*, inquit, *nemo mihi molestus sit; ego enim stigmata Domini* IESV *in corpore meo porto.* Vestigia plagarum, quas Christi amore acceperat, amoris & testimonium & solatium habebat. Suavissimum gaudii genus est, amato quàm simillimum esse.

Alexander ab Alexãdr. l. 1. Gen. dier. c. 26. Narrat Alexander Neapolitanus, eum morem ab Æthiopibus servatum esse, ut ii qui sese in regis familiaritatem per frequens obsequium insinuâssent, unà cum rege ad supremos annos viverent, summúmque inter amicos locum tenerent. Quod si aliquâ corporis parte rex mancus fieret, eodem se membro mutilarent; rege verò per mortem sublato, suave ducerent moriendo sequi antecedentem amicum. Prodeat jam Christianus, & audeat cum

Anſelmo dicere: *Ego ſum de familiâ Chriſti; ego ſum de militiâ regis æterni, paratus vinciri, cædi, uri, mactari pro Domino IESV.* Hæc illa ſunt amoris ſtigmata, hæc ſinceræ amicitiæ teſſera eſt. Nimis langüidè amat, qui pro amato pati recuſat.

§. II.

FIt nonnumquam ut homini minùs noto, & neſcio quæ principum mandata perferenti non ſatis fidei habeatur. Ille tunc litteras profert honorarias, & dictis fidem adſtruit. Haud aliter Paulus, cùm fortè Galatarum quidam ſubdubitarent, num Paulus iis æſtuaret flammis in Deum quas dictis ſcriptiſque jactaret, & num verus à Deo legatus eſſet: ille variis ad perſuadendum argumentis uſus: *De cetero*, inquit, *mihi nemo moleſtus ſit, ego ſtigmata Domini IESV in corpore meo porto.* Perinde ſi dixiſſet, Theodoreto interprete, *Non amplius ad vos ſcribam, ſed pro litteris vibices oſtendam, & plagarum ſigna, ut ea veritati ſuffragentur.* Sic Paulus Chriſti fuit epiſtola, non atramento ſcripta, ſed ſanguine; ſcripſit amor.

Gal. cap. 6. verſ. 17.

Horat. Turſellin. lib. 5. vitæ cap. 10. medio ferè.

Sanctus Franciſcus Xaverius eo in Deum hominéſque amore ferebatur, ut ſubinde difficile fuerit judicare, num fortior is amor, an ſolertior extiterit. Hoc igne æſtuans Xaverius hominem ſceleribus opertum in ipsâ navi ad peccatorum confeſſionem perducere conabatur, ſed fruſtra. Incepto igitur paulùm per deſtitit, ut ſecurum eximproviſo adoriretur. Ubi ergo in terram deſcenſum eſt, ſtatuit in extiali morbo ultima experiri remedia. Itáq; aliud ſejam agere ſimulans, pervicacem hominem comiter, per ſpeciem animi relaxandi in ſaltum frequentibus palmis conſitum ducit. Ubi locum ab arbitris remotum venit, ſubitò veſte poſitâ, tergóque nudato, procumbit ingenua, & flagra ferreis aculeis ſanè aſpera promit, & in ſeipſum ſævire incipit, ſimúlque teſtatur, quidquid hoc ſupplicii eſſet, illius ſe cauſsâ ſubire. Potuit dicere Xaverius: *Non amplius ad vos ſcribam, ſed pro litteris vibices oſtendam.* Alter qui hoc ſpectavit, attonito ſimilis Franciſci cruore aſpergebatur. Hinc admiratione in miſericordiam verſâ, mox ad pedes Xaverii advolutus rogavit, alienam culpam ſuo tergo luere deſiſteret, ſe paratum eſſe ſua expiare peccata. Xaverius hac victoriâ lætus, extemplo veſtem induit, & auditâ confeſſione, hominem perditum in viam ac ſpem ſalutis reduxit.

S. Franciſci Xaverii in Deum & homines amor.

In Logicorum Prædicamentis, ut vocant, Actio & Paſſio pæne ultimum & minimum locum obtinent. At verò in Prædicamentis Amoris, *Agere* & *Pati* principe loco ſunt, & primum omnino principium. Gregorii Magni ſcitum eſt: *Probatio dilectionis, exhibitio eſt operis.* Agere ſcit, & Pati Amor, ſi verus eſt; ſi agere non vult, aut pati recuſat, neutiquam verus Amor eſt. Audite amantem, qui ad agendum & patiendum paratiſſimus: *Quis*, inquit, *nos ſeparabit à Charitate Chriſti? tribulatio? an anguſtia? an fames? an nuditas? an periculum? an perſecutio? an gladius? Certus ſum, quia neque mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus, neque Virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à Charitate Dei.* Hoc nimirum eſt Agere, hoc Pati. Adverſa omnia velut ad duellum provocare; ad ardua quæque obfirmare animum.

In prædicamento amoris *Agere & Pati* principem locum obtinent.

Rom. cap. 8. v. 35. & 38.

Fortis eſt ut mors dilectio. Mors nunquam otioſa eſt, nunquam feriatur, ſolenniſſimis etiam diebus Naſcentis & Reſurgentis Domini arcu & ſagittis utitur, ſternit, jugulat & mactat. Haud aliter amor actuoſiſſimus eſt, & agendo & patiendo, neſcit otiari, dum amor eſt. Mors omnes corporis ſenſus extinguit, & animum jubet ſeparatim vivere velut Angelum, omni rerum luxarum cupiditate, illecebris omnibus rejectis: ſic & amor divinus ſi quem occupârit, dum à carnis contagione abſtrahit, laſciviam omnem interſcindit, vitiis omnibus mori præcipit, Angelum efficit. *Fortis eſt ut mors dilectio.* Mors corpus, etſi ante formoſiſſimum, vermibus objicit, in tabem & cineres diſſolvit, ipſi animo abominabile reddit: ita divinus Amor, ubi animum ſuâ ſuavitate imbuerit, carnem delicatiùs ante habitam facit exoſam, luto ac vermibus cognatam, imò lutum & vermes eſſe oſtendit. De iis omnibus quos Dei charitas ſic afficit, dici poteſt: *Mortui eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Chriſto.* Fortis eſt ut mors dilectio: Amor, mors ſuaviſſima.

Cant. c. 8. verſ. 6.

Coloſſ. c. 3. verſ. 3.

Beata Catharina Genuenſis à Spiritu ſancto præceptore juſſa eſt in fundamentum optimæ vitæ ſibi ſumere hæc tria: ex Oratione Dominicâ illud unum: *Fiat voluntas tua.* Ex Angeli ſalutatione voculam illam unicam, JESVS. E totis Bibliis unicum illud verbulum, *Amor.*

§. III.

FIngunt Poëtæ, circa Cupidinem, tanquam dominum ſuum, minores alios Cupidines volitare, velut juſſa & imperium exſpectantes. Ad rem facit Poëſis hæc & pictura. Quidquid amorum eſt, Amori divino ſubſervant oportet, atque ut famuli herum circumſtent, & imperata faciant, aut ad Cypridis turpitudines ablegandi. Amor divinus velut ſol inter minora ſidera, amoribus & affectibus omnibus præſit.

Eccleſiaſtes Orbis liberè proclamat: *Si Charitatem non habuero, nihil ſum. Etſi habuerim Prophetiam,* inquit, *& noverim myſteria omnia, & omnem ſcientiam, etſi habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil ſum. Etſi diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, etſi tradidero corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Sola Charitas,* inquit Auguſtinus, *diſcernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent ſe omnes ſigno Crucis, reſpondeant omnes Amen, cantent omnes Alleluia, baptizentur omnes, intrent Eccleſias, impleant parietes baſilicarum, non diſcernuntur filii Dei à filiis diaboli, niſi charitate. Qui habent Charitatem, nati ſunt ex Deo. Quidquid vis habe: hoc ſolùm non habeas, nihil tibi prodeſt. Alia ſi non habeas, hoc habe, & impleſti legem.* Tolle Charitatem, & omnem ſuſtuliſti virtutem. Reginam amove, & pediſſequas illius omnes expuliſti. Charitate ſalvâ, omnium virtutum ſalus in integro eſt. Vera Dei Charitas cor Deo, & quidquid chariſſimum eſt, offert.

1. Cor. 13. verſ. 2. & 3.

Aug. tom. 9. in epiſt. Joan. tract. 10. pag. 419. Sola Charitas diſcernit inter filios Dei & filios diaboli.

Unicus erat Abrahamo filius, hunc ipſum tamen admovit aræ immolandum. Dediſſetque haud dubiè in holocauſtum, quod in Orbe chariſſimum habuerat, ni voce cæleſti monitus recepiſſet denuo donatum ſibi filium, quem voluntate ac animo jam ſacrificaverat. Præclarum ſanè documentum, omnia quæ hominum ſunt, Deo deberi, vel quia terreſtrium ſit bonorum auctor, vel quòd æternorum pro meritis diſtributor.

Conſiderate mihi, obſecro, regem Hebræum David. Quantis, ô ſuperi, affectibus, quàm largis, quàm incenſis in Deum rapiebatur! A divinis nutibus velut infans ab ubere pendebat David. Velle ſuum & nolle jam penitus in divinam voluntatem transfuderat. Hinc ignes & flammæ pervigiles in regio pectore ardebant; hinc gemitus & lacrymæ tam uberes, ut regius thalamus iis non aſpergi tantùm, ſed lavâri potuerit. Hos oculorum fontes ejaculatus eſt Amor, qui tantò fervebat potentior, quantò magis dolebat Numen à ſe offenſum. Porrò templum hic ipſe rex longè auguſtiſſimum Deo deſtinavit, clarè inter ſuos teſtatus, nefas eſſe & ab omni pietate alienum, ſe domum habitare cedrinis trabibus fultam, monumentum verò divini fœderis, in quo caput & ſumma religionis tunc ſita eſſet, ſub pellibus contineri. Eam ob cauſſam argenti & auri vim prope infinitam, quod ſacræ paginæ teſtantur, attri-

Amor Dei vidit in Deum.

Seu, Espanisfcher Ducaten 2811008: 75. bis millies octingenties decies centena millia insuper octo millia trecentos septuaginta quinque Hispanicos ducatos.

attribuit : argenti quidem mille millia, auri verò centum millia talentorum dedit. Summam quam nemo crederet, nisi sacris paginis fidem haberet. Ioannes Baptista Villalpandus & Hieronymus Pradus calculum ponunt Hispanicæ monetæ congruum ajúntque maximam illam argenti & auri vim fuisse duo mille, octingentos duodecim milliones, insuper octo millia trecentos septuaginta quinque Hispanicorum ducatorum. Infinito prope numero lignorum lapidum, æris, ferri, gemmarum ab his impendiis penitus secluso.

1. Par. c. 22. vers. 14.

Atque hos incredibiles sumptus paupertatem suam rex David appellans : *Ecce ego*, inquit, *in paupertate mea præparavi impensas domûs Domini.* Nimirum tanto in Deum affectu æstuabat, ut quidquid obtulisset Deo, nihil se dedisse crederet. Hinc illa tot ardentissimè amantis suspiria : *Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus.* Quid enim mihi est in cœlo? & à te quid volui super terram? Quis mihi placeat in cœlo præter te? quem ego in terris amem, colam, suspiciam præter te? Cetera sanè omnia mihi sordent te uno excepto: te unum ego amplector, te unum opto, te unum suspiro atque ardeo, qui unus est amandus, & colendus. & toto animo desiderandus. Tu mihi, mi Deus, es omnia. *Defecit caro mea, & cor meum: Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* His flammis noctes atque dies hæc fornax tumultuabatur: intimam cum Deo amicitiam sitiebat rex David, vel medios ingressurus ignes, modò esset cum Deo suo.

Psal. 41. v. 2.

Psalm. 72. vers. 26.

§. IV.

Amoris paradigmata: 1. In Metello.

METellus veteris Romæ Pontifex Vestalium æde ab igne fortuito correptâ, per medias flammas irruens, Palladium incendio subtraxit. Cessit illi audax conatus prosperè, nam simulachrum Deæ servavit. Sed res felicius cessisset, si visum non amisisset. Fuit tamen clades illa religiosæ mentis, & immodicæ charitatis in Deum testis locupletissima: fuit & ornamento: datum est enim Metello, ut curru veheretur in curiam, qui honor nulli ejus ordinis ad id tempus contigerat. Quid nos Christiani, quibus argumentis nostrum in Deum amorem asserimus? Rex Hebræus tot auri talenta divino cultui offert, & tanquam nihil dedisset, inopiam suam excusat: cor insuper addit amore plenum, & optimis quibusque affectibus etiámnum tamen frigere se putat.

Deorum inanium sacerdos per medios ignes ruit, ut ligneum Deæ truncum subtrahat. Quis nostrûm pro vero & immortali Deo id audet? Heu quàm friget noster ignis, quàm est debilis noster amor! Vix leviter digitulus nobis uritur, mox intepescit amor: pro amore indignatio & furor se prodit. Ah quàm non fortis est ut mors dilectio nostra! Ab ipsis etiam feminis castissimi amoris robore triumphamur.

2. In Machabæorũ matre.

Machabæorum mater non vulgare Charitatis exemplum edidit, in gentili pietate tuendâ: siquidem suis septem filiis auctor fuit, ut inter cruciatus ac supplicia mori mallent, quàm veri Dei cultum abnegare. Illustre prorsus in feminâ facinus. Sed illud mul ò illustrius, quòd extremis cruciatibus talem sese obtulit, veritatis studio & amore incensa, quales eos voluit & optavit, qui ejus hortatu & impulsu tam pulchram mortem obierunt.

3. In sancto Paulo.

Tarsensis Paulus oraculo cœlesti monitus, futurum, ut si Hierosolyma proficisceretur, hostiliter acceptus in carceres, & in vincula raperetur. At ille nihilominus institutum iter animosissimè prosecutus est, nullas ærumnas, cruciatus nullos pertimescens divini amoris doctor & assertor acerrimus. Modò ille ad Christum suum properaret, vtam sibi per hostes, per tela, per ignes aperire nil formidabat. Dignus vel ob hoc divinæ Charitatis exemplum, qui plus in cœlo viderit, quàm homini fas sit in terrâ loqui.

4. In aliis Sanctis.

Sed quid attinet in uno alteróve hanc purissimi amoris flammam velut digito monstrare, qui hos sanè non fatuos, sed sapientissimos ignes ad cælum duces secuti sunt? Petrus, Andreas, & Philippus crucis patibulum non modò non recusârunt, sed velut ad genialem lectulum votis omnibus properârunt, amore duce. Post hos, tot millia Christianorum, qui iisdem ignibus calebant, crucem patulis brachiis amplexati sunt, nec ab eâ priùs quàm mortui potuerunt avelli. Telis quidam confossi, alii fustibus ad necem cæsi, multi lapidibus obruti, non pauci à feris discerpti, aliqui ex alto præcipitati, plurimi flammis, ferro, fame, fluctibus perempti. Mortis genus his dispar, sed Charitatis studium idem omnibus fuit. En amor fabri ferrarii munus exercuit, & gladios, secures, malleos, pectines, radios, craticulas, ungulas, novaculas, rotas, laminas æneas, tunicas molestas fabricavit, ut animos satiaret amantium, qui à Christo invitati mortem amori suo libentissimè impenderunt.

Noverant hi omnes sub larvâ mortis latere vim resurgendi, sub spe se odii summam dilectionem tegi; cùm ad labores trahimur, ad requiem vocari; cùm undequaque premimur, ad cælum attolli.

Hîc illud verissimum, *Amanti nihil difficile.* Hoc millies & usque millies inculcandum iis, qui Christi amatores videri volunt, difficilia tamen perferre aut aggredi nolunt. Cùm enim adversa ingruunt, frigidissimi amatores isti manus, pedésq; & omnia membra subducunt, velut erinacei: agere volunt, pati renuunt, volunt tamen inter Christi amicos numerari. Erratis, ô boni, toto cælo! *Amanti nihil difficile.* Qui amat, non laborat. Solus amor est, qui nomen difficultatis erubescit.

5. In Sichemo juvene.

En Sichemum juvenem Hemoris dynastæ filium, qui Dinam Iacobi Patriarchæ filiam deperibat. Difficillimum quid ab hoc juvene, ejúsque parente, & omnibus urbis civibus petebatur. Id tamen tam facile visum est juveni, ut id etiam patri, cereríque omnibus persuaserit non difficile futurum. Et en vel indecoro vulnere affici non recusat, modò amore non frustretur. Nam, ut pagina sacra loquitur, *amabat valde.*

Gen. c. 34. vers. 19.

6. In Jacob Patriarchâ.

En ipsum Patriarcham Iacob difficillima quæque facillimè tolerantem. Pro Rachele toto servit septennio. Spe falsus pro eâdem & altero servit septennio. Denique aliud etiam sexennium impendit difficillimæ ac durissimæ servituti. Hanc ipsam tamen nec ut difficilem, ut nec duram accusavit: quin imò *visi sunt ei pauci dies præ amoris magnitudine.* Seruitus nemini non onerosa, nemini non difficilis, à Iacobo peragebatur viginti annis non sine jucundâ facilitate. Non est amara servitus, non est dura necessitas, ubi diligitur quod jubetur, *Amanti revera nihil difficile.* Quod & beatus Hieronymus affirmans : *Diligamus Deum*, inquit, *& facile videbitur omne difficile.* Ejusdem omnino sententiæ Petrus Chrysologus : *Ama Deum*, ait, *& ama totus, ut possis omnia sine labore vincere peccata.* Nil durum, nil grave, nil amarum computat verus amor. Amor est impenetrabilis lorica, quæ gladium excutit, jacula repellit, periculis insultat, mortem irridet. Si amor est, vincit omnia.

Gen. c. 29. vers. 20.

Chrysol. ser. 94. p. 249.

A

§. V.

SVidas apologum recitans: Sol, inquit, & Boreas certârunt inter se, uter expeditiùs viatorem vestibus spoliaret. Boreas initium facere, frigus & hiemes efflare, horrendum furere, & omni conatu id agere, ut viatoris capiti pileum, aut lateri pallium diriperet. Sed frustrà fuit. Nam ubi hoc agi viator sensit, rei suæ satagens pro viribus obniti cœpit, pileum, ne avolaret, strictiùs sibi appressit, pallium, ne vivenți abriperetur, brachiis subjecit, imò se illo involvit. Et jam eâ contentione fractus animum despondit Boreas. Sol studio vincendi radios & æstum intendere, viatorem suaviter ferire, ignes occultos cœpit jacere. Ardebat jam & fumabat viatoris vertex, fauces arebant, humeri languebant, per omne corpus fluebat sudor. Ipse homo jam sibi grave pondus fuerat, nedum vestis. Ergo ventilatur vertex, pileus ponitur, solvitur sinus, rejicitur penula, segregatur toga; jámque umbraculum prospectat, aut flumen quo se mergat viator. Ita penes solem stetit victoria.

Quod sol in viatore, hoc amor in quovis homine potest. Videte hominem avarum Boreali frigore torpentem, ut sese reculis suis involvat, undequaque attrahit; non unâ domo contentus, insulam appetit; nec unum ei prædium satis est, latifundia emit; multiplicat famulos, vestes, supellectilem. Quid mirum? Flat Boreas, urgent Mammon & Plutus. At quos amoris sol usserit, ii longè aliter se tractant, arcas reserant, stipem erogant, pauperibus vestes, cibos, pecuniam donant, viduas & pupillos juvant, templa muneribus ornant; & en medium secat pallium Martinus, indusium cum veste projicit Franciscus, amictum omnem pretiosum exuit & mendico tradit Ignatius. Innumeros alios amoris sobria affecit, ut sua omnia darent, modò Christum retinerent. *Amanti nihil difficile.* Compendiaria ad cælum via est amor. Amor omnes in se transfert affectus: amor omnia contemnit in amati gratiam. Amantium corda locus sunt, quem amantium animæ habitant, ubi si non sunt, nusquam sunt. Emigrare illinc oportet omnia reliqua quò amor ingreditur; ille occupat, ille impellit, nunquam cohibetur.

Chrysolog. serm. 94. Eleganter & verè Chrysologus: *Charitas nescit peccare*, inquit, *cum diligit; Charitas non est charitas si delinquit: Charitas Dei est custos sanctitatis.* Adeóque verissimum est illud Augustini: *Amor est omnis virtus.* Amanti nihil difficile. Petrum in Olivarum clivo aspice; senem armavit amor contra exercitum, inermem contra armatos cuneos, Apostolum contra carnifices, piscatorem contra milites, tironem contra veteranos, Galilæum contra tot Romanos, discipulum Christi contra tot voraces lupos. Vis hæc solius fuit amoris, qui unum tot centuriis armatorum opposuit.

7. In Magdalenâ. Sed Petro pæne fortior Magdalena. Adest illa præveniens solem, pretiosis unguentis instructa, amore munita. Sed quò tendit obsecro? num ad sepulchrum, immani saxo clausum, tot militum manipulis vallatum? Quid meditaris mulier? num insanis? tùne una excubias armatas perrumpere? tam grande saxum amovere? defuncti corpus ungere, imò verò & tollere? si vis tollere, quare vis ungere? Nescio, *Joan. 20. vers. 11.* ait, neque enim aliud scio quàm amare. *Ego eum tollam.* Verissimè, *amanti nihil est difficile. Maria autem stabat ad monumentum foris plorans. Amor*, inquit Origenes, *faciebat eam stare, & dolor cogebat eam plorare.* Ab eo die per annos triginta duos plorare non desiit, nec amando stare; imò etiam volare didicit amando, & de die in altum sæpius extolli.

§. VI.

ELegantissimè Bernardus: Arcanum grande Christus detegens: *Ignem*, inquit, *venit mittere in terram. Opus meditabatur illustre & arduum, sedes Angelorum instaurare, quos rapuit secum Lucifer. Bonum erat tibi, ô nobilissime Angelorum, si ignifer potius fuisses quam lucifer. Charitas tibi defuit pars optima Humilitatis. Defuit tibi & Humilitas pars maxima Charitatis. Vult igitur Christus*, ait Bernardus, *Seraphim fabricare, ut ibi stent unde tu corruisti.* Ne mireris, Christiane, hominem sublimem & volantem, hominem sex alarum, hominem Seraphim factum, nam Dominus Seraphinorum factus est homo. En Magdalenam è sordibus & flagitiis erutam amore in Seraphim mutatam. Divinæ Charitatis alis sæpius de die in altum subvehitur. Hinc inter cœlum & terram lis est orta, cœlóne an terræ sit assignanda. Cùm elevaretur, eam sibi asserebat cœlum, velut Angelum, velut è Seraphinis unum. At reclamans terra: Mihi detur, ait, quia mulier est, quia peccatrix est. Hic Amor velut arbiter, sententiam dixit: Iam pridem desiit esse peccatrix, mutata in Angelum, quia dilexit multùm.

Bern. de gradib. humil. & superb. c. 6. Damascen.

Prô superi! Inauditum est hydropicum aquâ satiatum esse! non minùs admirandum est amorem amore impletum dicere: Satis est; *dilexit multùm.* Nil erat difficile amanti. Hanc amoris sententiam Apostolorum Collegium approbavit: nam cùm omnes nocte illâ mœstissimâ metus mortis occuparet, divinus ardor Magdalenam inflammavit; *dilexit multùm.* Huic sententiæ applauserunt Angeli, testes oculati: Vidimus eam, ajunt, digressis aliis ad monumentum plorantem, *dilexit multùm.* Eidem sententiæ beatissima Virgo Mater subscribens: Indivi- dua doloris & amoris comes, ajebat, in gravioribus mœroribus me nusquam deseruit; *dilexit multùm.* In eandem sententiam ivit Ioannes Evangelista, qui sine æmulatione fassus: Me teste: inquit, ad crucem amplexandam, ad osculandos Magistri pedes accurrit, penetravit, adstitit, perseveravit, *dilexit multùm.* Et tu ereme ac solitudo, vos quercus & inviæ rupes quam fertis sententiam? Vtique non aliam, ajunt, quàm illam amoris, *dilexit multùm.* Nobis testibus modò ad cœlum velut Seraphim efferebatur, modò ad terram ut pœnitentiæ magistra demittebatur, *Amanti nil erat difficile.* Magdalena re aliâ nullâ summam amoris avaritiam exsaturare potuit, quàm amore. Vt enim rectissimè Bernardus affirmat: *Verus amor seipso contentus est.* Amor amore satiatur. Amas? satis est. Iam legem implêsti, jam amori respondisti, jam cælum obtinuisti. Nescit amor mentiri, recusat tegi, prodit se ignis, & amorem suum loquitur. Amor summa gratiarum est, & præmium gloriæ non requirit, sed meretur, seipso contentus, in seipso & gratia sibi & gloria est. Amor omnia potest, & Deum vincere, & cælum rapere; *Amanti nihil difficile.*

Bern. de diligendo Deo cap. 3.

§. VII.

FVit olim qui se ante suam mortem quotidianâ tabe præmori sentiebat. Itaque ob viciniam mortis nonnihil anxius, quæsivit ex homine religioso: Quid ôro faciam? magnis passibus ad sepulchrum propero: vocor palàm ad plures. Neque hîc moram licet trahere, eundum est. Tu ergo, vir optime, suade ac doce, quî multa brevi tempore queam perficere. Compendio hîc opus est. Hoc enim jam totus agam, ut in viâ sim ad cælum, quò tamen non perveniunt, nisi virtutis cultores. Huic religiosus senex: Non est, inquit, quod trepides: AMA, & numeros

Deum amare est via ad cælum.

omnes

omnes explêsti: Deum, inquam, ama, & tuum est A est cælum. Sed dices forsan: Iam amo Deum. Ergo magis ama. In dies, imò in horas, imò & in momenta hoc aurum augeri potest; tantò auctiorem reddes divinam gratiam, tantóque cumulatiorem efficies cælestem gloriam, quantò magis auxeris tuum in Deum amorem. Deum nemo gratis amat: præsens redditur moneta, donum gratiæ, cui æquali gradu jungetur præmium futuræ gloriæ. Ergo si à promeritis censeri vis opulentus, *Deum ama*, tantò futurus opulentior, quantò Dei amantior. Vires tuæ fortassis impares sunt jejuniis, ciliciis, flagellis, aliisque carnis castigationibus? exhaustum corpus graviores labores respuit? En laborem facillimum, simul & suavissimum, *Deum ama*, & satis laboratum est. Plus omnibus laborat, qui Deum sincerè amat.

Nec utilior sanè, nec brevior esse potest præceRom. c.13. vers. 10. ptio, præ hac unâ, Deum ama. *Plenitudo legis est dilectio.* Ad hanc Augustinus stimulos subdens, *Frumen*Aug. in ps. 85. p. 384. & 385. B *tum*, inquit, *si haberes in inferioribus, ne putresceret, levares ad superiora. Frumento tuo quæris mutare locum, & cor permittis in terrâ putrescere? Frumentum levares in superiora, cor leva in cælum. Et unde, inquis, possum? qui funes, quæ machinæ, quæ scalæ opus sunt? Gradus, affectus sunt: iter tuum voluntas tua est. Amando ascendis, negligendo descendis. Stans in terrâ, in cælo es, si diligas Deum. Si ergo amator Dei esse vis, sincerissimis medullis castisq; suspiriis illum dilige, ipsum ama, illi flagra, illi inhia, quo jucundius nihil invenis, quo melius, quo lætius, quo diuturnius. Quid enim tam diuturnum, quàm quod est sempiternum? Non times, ne aliquando à te pereat, qui facit ne tu pereas.*

Idem in Psal. 145. *Quid ergo tibi placet in sæculo? Quid est quod vis amare? Quocunque corporis sensus converteris, occurrit tibi cælum, occurrit tibi terra. Vndique pulchritudo operis tibi commendat artificem. Miraris fabricam, ama fabricatorem. Non ita occuperis in eo quod factum est, ut recedas ab illo qui fecit. Hæc enim quibus occuparis, sub te fecit, quia sub se ipso te fecit.* C *Si hærebis superiori, calcabis inferiora: si autem recedas à superiore, ista tibi in supplicium convertentur.* Vera igitur & brevissima virtutis definitio est: ORDO AMORIS.

Greg. c. 18. mor. c. 25. Amemus charitatis miracula, quod Gregorius monet, quæ tantò sunt securiora quantò & occultiora; & de quibus apud DEVM eò major fit retributio, quò apud homines minor est gloria. Dictorum omnium clausula sit divini Pauli monitum: *Super omnia*

Coloss. c. 3. vers. 14. *autem hæc charitatem habete.*

ACTIONES AMORIS IN DEVM.

1. Actio amoris in Deum. 1. Cor. c. 13. v. 4. & seqq. 1 DIvinus Paulus plures simul recensèt Amoris actiones. *Charitas patiens est, benigna est. Charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum: non gaudet super iniquitate: congaudet autem veritati. Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.* D

Secunda. 2. Plures alii amoris actus compendio hi numerantur. 1. Proniissimo affectu cupere Deum videre. 2. Sua Deo bona omnia velle, uti sunt sapientia, bonitas, potentia, &c. 3. Impensè gaudere, Deo ab Angelis, Beatis, probis omnibus serviri. 4. Vnicè desiderare, ut res creatæ omnes honori divino sese impendant. 5. Animo dolere ob omnes in Deum injurias, & à se, & ab aliis commissas. 6. Aversari omnia quæ quis Deo displicere cognôrit. 7. Sua omnia & seipsum ad quævis patienda offerre Deo. 8. Divini regiminis providentiam ubique agnoscere, & extollere. 9. Amoris augmentum, & perseverantiam assiduis precibus efflagitare. 10. Vnicam in omnibus Dei Voluntatem sibi sequendam proponere. Amor cùm fervet, singulis horis aliquot ex actibus hîc nominatis elicit.

Tertia. 3. Princeps amoris actus, seriò constituere, omnem Dei legem exactè observare. A Christo hoc discimus: *Qui habet mandata mea, & servat ea, ille est qui diloan. c. 14. v. 15. & 21. Aug. tract. 82. in Ioan. Greg. ho. 30. in Evang. ligit me. Si diligitis me, mandata mea servate.* Hinc Augustinus: *In tantum*, inquit, *Deum diligimus, in quantum ejus præcepta observamus.* Verissima B. Gregorii vox est: *Probatio dilectionis, exhibitio est operis.*

Quarta. 4. Amor Dei verus in omnes curas & cogitationes hominis dominatur, quas suaviter ad Deum trahit. Eodem modo totam sibi voluntatem vindicat, quam cum Deo conglutinat. Voluntas verò sic divinæ voluntati agglutinata ceteras post se animæ vires trahit. Hinc illud Augustini: *Pondus meum, amor meus, quocunque feror, amore feror. Minus Domine te amat, qui aliquid tecum amat, quod non propter te amat.* Veræ Charitatis evidens est indicium, amatæ rei crebra cogitatio: ubi enim thesaurus tuus, ibi & cor tuum est. Quo sensu verissimum est Aristotelis scitum: Vnicuique concupiscenti delectabile est ea cogitare quæ conupiscit.

Quinta. 5. Verus amor ipsas etiam pœnas amat: omne quod affligit, requiem putat, amarum omne dulce æstimat, idque in gratiam amati. Qui amat, aut non laborat, aut ipsum amat laborem. Quod Augustinus disertissimè affirmans: nullo modo, inquit, sunt onerosi labores amantum, sed etiam ipsi delectant, sicut venantium, aucupantium, piscantium, vindemiantium, negotiantium, ludo aliquo se oblectantium. Interest ergo, quid ametur. Nam in eo, quod amatur, aut non laboratur, aut ipse labor amatur. Et vide quàm pudendum & dolendum sit, si delectat labor ut fera capiatur, ut cupa & sacculus impleatur, & non delectat ut Deus acquiratur. Omnia læva & immania, prorsus facilia, & prorsus nulla efficit amor: nec enim mortem formidat amor, sed exire festinat, ut citiùs ad amatum perveniat. Dura omnia laborantibus, amantibus mitescunt.

Aug tom. 4. de bono Viduitatis c. 21. pag. 327.

Idem to. 10. ser. 9. de verbis Domini c. 2. pag. 14.

Sexta. 6. Amor Dei inter opprobria securus, inter odia beneficus, inter iras placidus, inter invidias tutus, inter pericula generosus, in tentatione magnanimus, inter amicos lætus, inter inimicos intrepidus, in adversis tolerat, in prosperis temperat, in omnibus invictus est.

Septima. 7. Verus Dei amor non est mercenarius. Amor perfectus est, cùm se animus humanus cum omnibus viribus ardenter infundit Deo, adeóque summo bono propter illius sanctitatem, bonitatem, beatitudinem, perfectionem afficitur. Qui amat Deum ut sibi bonus sit, & beatitudinem communicet, hic nondum perfectè amat. Et quamvis amor præmium non ambit, non tamen sine præmio diligit. Amori caussa diligendi Deum, Deus est; modus, sine modo diligere. In ceteris rebus mediocritas suadetur, in amore quantò quis immoderatior, tantò erit Deo charior.

Octava. 8. Divinus amor sedulò cavere solet minimos etiam conscientiæ nævos, qui amorem si non extinguunt, certè minuunt, & viam sternunt ad graviora. Divinus amor omnes actiones suas exactissimè ac perfectissimè conatur peragere, cum sincero proposito soli Deo placendi, nec ulli alteri nisi propter Deum: tantúmque studii cuivis operi impendit, ac si illud ultimum sit, & omnis ab eo salus pendeat.

Nona. 9. Actuosi amoris divus Thomas tres præcipuè gradus statuit. Primus atque infimus est, non admittere aliquid Charitati contrarium, quale foret creatori rem creatam præferre. Alter est sollerter ad tollenda omnia amoris impedimenta conniti, sive peccata sint, sive alia quæcunque, uti est curarum ac negotiorum multitudo, & occasiones delinquendi. Tertius est amor pæne assiduus, qui ferè semper in actu est, quem *Vnitivum* vocant, qui continuum Beatorum amorem modulo suo imitari nititur.

10. Divinus amor seipsum experitur in homine, in quo Deum agnoscit & veneratur. Quidquid enim benevolentiæ & affectûs exhibere vult Deo, id exhibet homini, perinde ut Deo, certè ut imagini Dei. Quâ quidem ratione facit, quod in comœdiis fieri solet, quas priùs in scenicis vestibus, & choragio theatrali velut privatim agere solent, dein honoratissimum quemque spectatorem publicè admittunt. Ita prorsus amor seipsum explorat in *Charitate proximi*. Res certa, qui proximum non diligit, nec Deum diligit. Et qui nondum amare vult inimicos, Deum adhuc odisse convincitur. Si hominem tibi similem, & quem vides, non diligis, quomodo diliges Deum quem non vides? Hîc Augustinus epilogi vicem testis locupletissimus: *Dilectio*, inquit, *sola discernit inter filios Dei & filios diaboli. Signent se omnes signo crucis Christi; respondeant omnes, Amen; cantent omnes, Alleluia; baptizentur omnes; intrent Ecclesias; faciant parietes basilicarum: non discernuntur filii Dei à filiis diaboli, nisi charitate. Qui habent charitatem, nati sunt ex Deo; qui non habent, non sunt nati ex Deo. Magnum judicium, magna discretio. Quidquid vis, habe, hoc solum non habeas, nihil tibi prodest. Alia si non habeas, hoc habe, & implesti legem. Sed ubi debemus nos exercere? In amore fraterno. Potes mihi dicere: Non vidi Deum. Nunquid potes mihi dicere: Non vidi hominem? Dilige fratrem: si enim fratrem, quem vides, dilexeris, simul videbis & Deum, quia vides ipsam charitatem. Sit ergo spes nostra, Deus noster. Qui fecit omnia, melior est omnibus: qui fortia, fortior est: qui magna, major est; quidquid amaveris, ille tibi erit. Discе amare in creatura à creatorem, & in factura factorem: ne teneat te quod ab illo factum est, & amittas eum à quo & ipse factus es.* Væ tali amori, qui suspicatur aliquid pulchrius, quàm sit ille à quo est omne pulchrum. Ergo qui verè amat hominem, etiam inimicum debito amore prosequitur, unà se amare Deum testetur.

Aug. to. 9. in 1. epist. Ioan. tract. 5. pag. 250.

Idem tom. 3. in Psal. 32. circa med. pag. 141.

FINIS.

Ad majorem Dei, Virginis Mariæ, Sanctorúmque omnium gloriam.

